BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
32 I
8 h

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

71 71
C C
42 9

12
8
b
16

IO. BAPTISTÆ MONTANI VERONENSIS IN NONVM LIBRVM RHASIS AD *Manſorem Regem Arabum,* EXPOSITIO.

A' VALENTINO LVBLINO *Polono, Medicis poſteritatiq; eorum fideliter communicata.*

Cum Gratia & Priuilegio.

NVLLA SINE LABOREM

EST VIRTVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS APVD BALTASSAREM CONSTANTINVM AD SIGNVM DIVI GEORGII. M D LIIII.

AMPLISSIMO SVMMAQVE REVERENTIA DIGNISSIMO DOMINO D. IOANNI POGGIO BONONIENSI, CARDINALI S.R.E. TITVLI DIVAE ANASTASIAE, Epiſcopo Tropienſi &c. Virtutum ac bonarum literarum ſummo patrono S. P. D.

MVLTORVM *teſtimonio accepi*, CARDINALIS *illuſtriſſime*, & *illorum quidem doctiſsimorum, ſententiam hanc* λάθε βιώσας, *hoc eſt, ſic uiue ut nemo te ſentiat uixiſſe, neutiquam pio homini competere poſse; uel potiſsimum eô quòd author illius, ut ſe longè clariorem redderet (erat etenim laudis ambitioſiſsimus) cæteros à gloria expetenda, quæ quidem magnum calcar hominibus ad uirtutes capeſſendas addit, deterrebat*: Quod planè *luculẽterq́;* Marcus *Cicero protulit in quæſtionibus Tuſculanis his uerbis.* Honos *alit artes, omnesq́; incenduntur ad ſtudia gloria*. At *mea quidem ſententia hoc dogma non debet omnino explodi*. Si *enim hoc genus uiuẽdi amplectamur ut uitio inquinemur,*

nihil poteſt eſſe humano generi deteſtabilius. Sin uerò ut conuenienter naturæ uiuamus, & illuſtriorem uitam ex uirtute quæramus, nihil præſtabilius & præclarius excogitari poteſt. Ad uitia ergo rectè accommodari poſſe uidetur, à quibus ut penitùs abſtineamus lege tum humana, tum diuina admonemur, etſi propter naturam corruptam, minime ab eis abſtinere ualemus, ea tamen clam cõmiſſa, minori ſunt offendiculo, id quod ſeruator noſter CHRISTVS *minatus inquit, Væ homini illi per quem ſcandalum interuenit. In uirtutibus uerò uitam traducẽs quiſq; debet clarere. Siquidem uirtutes debent eſſe in propatulo omnibus, duabus ſanè de cauſis, tum ut inde plurimos ad eas conquirendas excitemus, tum uerò ut inde quoque laudandi Dei optimi ac maximi occaſionem omnibus præbeamus: Ad quam culturam uirtutum patefaciendã* CHRISTVS *diſcipulos ſuos quàm accurate monuit inquiens, Sic luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant ueſtra bona opera, glorificentq; patrem ueſtrum, qui eſt in cœlis, cuius rei cauſam ſilentio non præterijt. Quoniam inquit, Vos eſtis ſal terræ, lux mundi. Idcirco cum fuerint publicæ perſonæ, ac cathedram Moſis poſſederint, operæpretium fore exiſtimauit, ut alios uirtutibus ac bonis exemplis ad uirtutes capeſſendas, resq; præclarè gerendas excitarent. Itaque in uicijs ſic quemlibet uiuere decet, ut uixiſſe omnino non ſentiatur. At rurſus cum uirtutibus latibula petere, minime conſentaneum eſt: quoniam ex his, alijs exemplum ad*

res

res agendas proponere debemus, ut nos quoque ipſi præmium inde adipiſcamur. Et *proinde multi ne apud poſteros laterent multa præclara ac ſtupenda excogitare agereq́; pro uiribus conati ſunt.* Hinc *plurimi* Romani *pro patria ſtrenue pugnantes occubuere, ut inde uixiſſe agnoſcerentur.* Hinc *quoque* Plato *diuinus ne Socratem uixiſſe poſteros lateret, eius dogmata ſcriptis mandauit.* Hinc *denique magna multitudo ſcriptorum orta eſt, qui ut à poſteris agnoſcerentur, & multos iuuarent, maxima & omnigena eruditione referta commentaria relinquere ſtuduerunt.* Quod *quidem quoque & à meo præceptore* Ioanne Baptiſta Montano Veronenſi, *philoſopho ac* Medico *omnibus numeris (iudicio quorumq́; doctiſsimorum ac ſapientiſsimorum uirorum) abſolutiſsimo, præſtitum fuiſſet: nam ſtatuerat multa uiuens typis committere, niſi immatura morte, nobis ereptus fuiſſet, cuius nomen celeberrimum, ac perpetua memoria digniſsimum, ne apud poſteros ignotum foret, functurus officio ueri diſcipuli pro uiribus curaui ut commentaria integerrima (non ut aliqui, neſcio quo ſpiritu phanatico afflati, quædam liniamenta ducta in falſas diuiſiones, & referta ſolœciſmis effingunt, & audent* Montano *impudenter adſcribere, quæ ne ille uir doctiſsimus ſecundũ quietem cogitauiſſet,) in nonum* Rhaſis *ad* Manſorem Regem Arabũ, *à me ueloci manu collecta, ac perfunctorie recognita, hæc enim ob ſtudia mea literaria exquiſitius ac curioſius agere, minime potui.) in publicum*

blicum prodirent,ex quibus haud modicã utilitatem ſtudioſis acceſſuram exiſtimaui. Siquidem continent morbos partiũ præcipuarũ humani corporis,cerebri nimirum & pectoris,et illos quidem admirabili methodo expoſitos, ut ante eum nemo id fœlicius explicauerit. Et *quoniam hoc in more poſitum eſt* CARDINALIS *illuſtriſſime,omnibus ſcriptoribus,ut quæuis ſcripta, etiamſi prophana fuerint,in publicum prodire non ſinant, niſi foueantur patrocinio alicuius uiri maximi ac clariſſimi,& hoc non temere, nimirum ut inde maximam laudem ſibi parent, Siquidem principibus uiris placuiſſe non infima laus eſt, tum uerò ut ſub talium patrocinio hæc tutiora forent à maledictis ac conuitijs inuidorum, quorum omnia plena ſunt.* Ideo *ego quoque horum inſtitutum laudabile ſecutus,hæc dogmata* Montani *adiuuandæ medicinæ cauſa in publicum daturus, quærere ſtudiosè cœpi uirum dignitatibus clariſſimum & doctrina excellentiſſimum, ſub cuius nomine hæc tutiora ac clariora forent, ſtatimq; te unum* CARDINALIS POGGI *ampliſſime ac pariter illuſtriſſime, ex tot millibus hominum inueni, qui certè nulli es ſecundus.* Tu *enim es ille qui ob tuas ſingulares uirtutes,morum ſanctitatem, atque doctrinam excellentiſſimam, in* Eccleſia Romana *ſummum locum tenes,eiusq; cardo merito es, & ob admirabilem prudentiam tuam atq; ſingularem ſapientiam qua præditus es,* CAROLO V. Imperatori *inuictiſſimo ita charus euaſiſti, ut omnes affir-*

ment

ment, illũ nullũ te chariorem habere neque unquàm habiturum. Cuius rei haud leue illud argumẽtum eſt, quod ille idem Imperator à te & tempore belli, & tempore pacis de rebus maximis ac pariter grauiſsimis, conſilium ſæpiſsime capiat, ægreq; te à latere ſuo diuelli patiatur. Ob quam etiam tuam ſingularem prudentiam, principio extitiſti totius Ecclesiæ Romanæ generalis theſaurarius ac ſecretarius, mox deindè in Hiſpanijs xx. annis, & amplius etiam, honorificentiſsima legatione, ſimulq; alijs honoribus potitus es: in quibus ita te geſsiſti, ut toti Hiſpaniæ perſuaſeris, nullum antea, nec aliquem in poſterum tibi parem fore. Quare omnes te colunt, uenerantur, ſummisq; laudibus ad ſydera extollunt, præcipue uerò tui Bononienſes. Nam cum ſub Clariſsimo Doctore Helideo Paduano Foroliuienſi medico doctrina, & experientia præſtantiſsimo medicinam hoc anno facerem, & Vliſsis Aldrouandi Bononienſis uiri in omni genere ſcientiarum uerſatiſsimi, longa conſuetudine uterer, propter herbarum non mediocrem peritiam, conſpicuum mihi extitit, quàm honorificentiſsime te exceperunt. Gubernator ſiquidem Vrbis Reuerendiſsimus Dominus Hieronimus Saulus Archiepiſcopus Ienuenſis digniſsimus, cum toto Senatu, & equitibus aureatis, ac denique reliquis uiris nobilibus, tibi obuiam uenerunt. Quo ſpectaculo ego & mei condiſcipuli omnes commoti ſtatim, non Cardinalem, ſed Pontificem maximum Bononiam

aduentare exiſtimauimus. Iam omnes congratula-bantur te incolumem redijſſe in patriam, PATREM PATRIAE *ſalutantes,& ære campano, triduum omnes hoc gaudium teſtificati ſunt, Cætera ſigna atteſtantia gratam animi ciuitatis incredibilem erga te uoluntatem prætermitto, illud tantum addam quòd omnes ædium ſuarum portas, tuo præclaro ſtemmate muniebant, inde honorem & præſidium ſperantes, ac illuſtriſſimus* Dux VRBINAS *cum Gubernatore & toto ampliſſimo Senatu urbis, ſæpiſſime te inuiſere ſtudebant. Inde factum eſt* CARDINALIS POGGI *ampliſſime ut iam petam à te uiro optimo ac ſanctiſſimo ut hunc librum ſub* Montano Veronenſi *à me fideliter collectum, totumq; me denique defendendum ſuſcipias. Ego ſiquidem nec ullo patrono poſſum eſſe munitior quàm te, ſi modo dignus à te fuero tuo patrocinio iudicatus, qui in fide & clientela tua ſim: nec tu opinor, dedecus ullum, pro tua erga me humanitate incurres: Ita enim me geram, & enixam operam dabo, ut te mihi præſidio adiumentoq; fuiſſe nũquam pœniteat. Quod ſi quis fortè admirabitur* Polonum *hominem externum, tibi* CARDINALI *ampliſſimo, ac* Regibus *atque principibus chariſſimo, dedicaſſe librum medicum, et tua amplitudine minime dignum. Is uelim intelligat id non ineptè à me tentatum fuiſſe. Quandoquidem ex numero ſcriptorum, nulla ſanè habentur digniora patrocinio illuſtriſſimorum uirorum quàm ſint medica. Hæc ſiquidem omnium doctiſſimorum unanimi*

nimi conſenſu cenſentur digniſſima fore, ut principum orbis patrocinio commendentur, idq; potiſſimũ ratione nobilitatis huius artis, quæ maximè apparet, tum ratione eius finis, tum etiam ratione exordij ac initij. Et quidẽ ratione exordij, Quoniam à DIIS *immortalibus medicina originem ſuam traxit, Nam ut inquit poëta. Inuentum medicina meum eſt. Ratione autem finis. Quoniam finis eius eſt fruitio ſanitatis, ſcopus uerò eſt ſanitas ipſa, quæ quidem conſideratur in ſubiecto nobiliſſimo nimirum in corpore humano, in quo uel præſens exiſtit, & tunc ſimilibus conſeruatur, uel abſens eſt, & proinde diſſimilibus reuocatur. Is quoque uelim intelligat, id non temere à me factum fuiſſe, ſiquidem nec mihi defuerit conſilium hac in re tui conſanguinei* Reuerendiſſimi *D. Ioannis* Matthei *de* Luca *Bononienſis,* Epiſcopi Anconitani, *uiri doctiſſimi & prudentiſſimi, ſingulariq; uirtute ornatiſſimi qui hunc meum conatum eſſe honorificum non ſolum ſuaſit, ſed etiam perſuaſit. Huc quoque acceſſit authoritas clariſſimi* BASSIANI *Landi Placentini Philoſophi ac medici ſummi, præceptoris mei colendi, &* VINCENTII CASALIS *Brixiani uiri doctrina ac cognitione rerum clari, uterq; enim meum inſtitutũ collaudauit. Iam igitur Cardinalis ampliſſime digneris accipere à me externo homine tibi ob tuas ſingulares uirtutes deditiſſimo, hoc munus exiguum, diſpar & non dignum amplitudine tua ſi chartas perſpexeris, chartaceum ſiquidem eſt, At digniſſimum iudicabis*

cum

*cum dogmata in eo contenta cognoueris, qualia & à quo conſcripta fuerint, quæ quidem exigua mole ſunt, at uiribus ampliſsime patent. Et quemadmodum parui lapilli ob ſuum nitorem magni fiunt, ita quoque hæc dogmata plurimi æſtimari debent, ob methodi puritatem ac rei ueritatem, qua penitus referta ſunt. Et ſi hæc adhuc tibi puſilla uideantur, ſufficiat quæſo interim, animi hominis externi erga te propenſio.*Nam(CHRISTO *duce & aſpice) dabitur mihi aliud tempus commodius meam tibi obſeruantiam, & gratam in omnes tuos uoluntatem declarandi.*Id *quod te facturum eſſe & ſperamus & confidimus.* V*ale fœlix & diu ampliſsime ac illuſtriſsime* Pontifex,*& uos gratia atque præſidio tuo tuere.* Venetijs Calendis Iulij. 1554.

V. R. *Amplitudinis.*

Seruitor
addictiſsimus.

V*alentinus* Lublinus Polonus
Philoſophiæ ac medic.Doctor.

INDEX RERVM OMNIVM, QVAE IN HOC *opere notatu dignæ continentur.*

AN de ſubiecto præſupponatur quid & quia. fol. 2
Almanſoris Regis qualitates & patria. 3
Adeſta citrina quid ſit. 16
An ſtante dominio alicuius humoris in corpore mittendus ſit ſanguis. 19
An à miſsione ſanguinis incipere debeamus uel à pharmacia. 20
An à leuioribus uel fortioribus medicamentis ſit incohandum. 32.143
Algalia quid ſit. 33
Alumine Patauinos conſeruare ſua uina. 34
Apium quid apud Gal. 87. 228
An mala tẽperatura poſsit efficere phrenitidẽ. 105
An aliquis humor præter bilem uel ſanguinem bilioſum poſsit efficere phrenitidem. 106
Apoplexia quid. 122
Apoplexiæ ſubiectum & locus. 122
Apoplexiam à Deo malo uenire credebant Antiqui. 122
Apoplexiam dupliciter poſſe fieri. 122
Apoplexiæ genera. 122
Apoplexiæ cauſæ. 124
Apoplexiam poſſe fieri ab humore melancholico ſed raro.

raro. 125
Apoplexiæ forma. 126
Apoplexiæ ſigna. 128
Apoplexiam diſtingui à ſyncopa frigida. 127
Apoplexia nulla ſimplex eſt cum ſyncopa frigida. 131
Apoplexiæ formæ penes difficultatem anhelitus diſtinguuntur. 136
Apoplexia fit quia intercipitur quod deſcendit, non quod aſcendit. 139
Apoplexiæ cura. 140.143
Aquæ omnes deſtillatæ ſunt frigidæ. 154
Anacardina confectio propter quid. 159
Aſſam fœtidam Laſſer *ſ. prouocare ſudorem.* 161
An euacuanda ſit materia cruda exiſtente morbo acuto. 199
Acopa quæ dicantur apud Antiquos. 203
Acoporum quot ſit genera. 203
An corroboratio pertineat ad Gymnaſtam & ad Artificem tuendæ ſanitatis & ad curatricem. 210
Ad motum cerebri in Epilepſia *ſequi motum omnium neruorum.* 213
An à qualitate ſola poßit fieri epilepſia. 216
An contagium poßit fieri ſine contactu. 222
An ægritudines dependentes à qualitatibus primis ſint contagioſæ. 223
Anginæ contagioſæ & pleuritides. 223
Ab humore melãcholico nõ fieri euaporationes. 221
An mẽbrũ recipiens uel mũdans ægrotet. 240.246

An membrum mandans neceſſario debeat eſſe affectum. 241
An in catarrho ſit à leuioribus inchoandum. 259
An dentur ſpiritus naturales. 264
An acetum conueniat humori melancholico. 368
An bilis ex uſu aceti tranſeat in pituitam. 269
An bolus Armena conueniat in feb. peſtilenti. & catarrho. 277
An pleuritis ab omni humore fieri poßit. 286
An urina in pleuritide aliquid indicet. 300
An idem ſit cauſa materialis & efficiens. 303
An auerſio in principio inflammationis ſit facienda ad longinquum uel ad locum medium. 307
Auerſio quid. 307
An ſemper ab eodem latere mittendus ſit ſanguis: 81.314
An in principio inflammationis applicanda ſint fomenta. 330
An ptiſana exhibenda ſit in ſtatu pleuritidis. 332
An ſyrupi dandi ſint in aurora. 343

B

BOLVM Armenum conuenire in febribus peſtilentibus. 83

C

CEPHALEA quid ſit: 6
Cephaleæ ſigna. 12
Cephaleæ cura. 13
Cicuta pota cur aliquando non interficiat. 15
Cochiarum pillularum examinatio. 27

Cur linimenta fronti applicantur non uertici. 40
Curuatura unguium in phthiſicis unde. 66
Cur phrenitici non ſitiant. 111
Cur dolor in occipitio in phreniticis. 111
Cauſon à pituita ſalſa. 113
Curationis tria tempora commoda. 117
Cur uaporibus aſcendentibus melancholicis melancholiæ fiat ſolutio. 130
Cur in apoplexia non ſit febris ut in lethargia. 131
Calorem biſſariam euentari. 135
Coriandrum facere ſtupefactionem. 145
Cataphora. 166
Caros ſiue ſubeth. 167
Catalepſis. 167
Catochus. 168
Cur urinæ quantitas multa excernatur aliquando in ſpaſmo. 185
Corroboratio quid ſit: 207
Cæſarem laboraſſe epilepſia. 217
Conſenſus quid ſit. 217
Contagium quid. 219
Contagium non poſſe fieri propter impreßionem malæ qualitatis intentionalis. 220
Contagium poſſe fieri à plurlbus cauſis. 221
Cur quædam ægritudines ſint contagioſæ quædam non. 223
Catarrhus quid. 234
Catarrhus per quæ diſtinguatur. 243
Catarrhi ſpecies. 243

Catarrhi uias ſeptem eſſe. 243
Catarrhus quomodo uarios morbos generet. 244
Catarrhi materia propria. 245
Catarrhi cauſæ efficientes. 246
Cur catarrhus generetur potiſsimum in capit. 248
Cerebrum eſſe glandulam magnam ſecundum Hippoc. 248
Concoctio quid. 249
Colorem naturalem eſſe principium operationum. 249
Cur catarrho ſubiecti non patiantur morbos ſpleneticos. 251
Catarrhi ſigna. 252
Catarrhi indicationes curatiuæ. 257
Concoctio & præparatio quomodo differant. 265
Catarrhi cura. 270
Cur Hipp.*diſtulerit miſsionem ſanguinis in pleuritide.* 340

D

DOCTORES *Gymnaſii Almanſoris Regis.* 7
Dolor *quid.*
Doloris *cauſæ.* 7.47
Doloris *cura.* 13
Doloris *differentiæ & ſpecies.* 6.54
Dolorem *eſſe ægritudinem apud antiquos.* 56
Doloris *ſubiecta.* 50
Doloris *ſigna.* 52
Dolor

Dolor quomodo fiat in membrana æqualis uel in æqualis. 59
Dropaciſmus quid. 203
Dropacum dupliciem eſſe uſum. 203
Dropacum materia. 204
Dropacum ſubſtantia. 204
Deffinitionem eſſe medium ſubiecti non paßionis in demonſtratione. 236

E

EMPIRICVS qui ſit noſtris temporibus. 11
Epilogiſmum eſſe diſcurſum empiricorum. 11
Epilepſia. 167
Error Herculani de tractione membri ad contrarium in ſpaſmo. 192
Experimenta modernorũ delira in apoplexia. 127
Error modernorum de ſpuma in apoplexia. 316
Error eſt apoplexiam fieri ex obſtructione uenarum apoplecticarum. 139
Epilepſia quid. 211.212.213
Epilepſiæ ſubiectum principale. 212
Epilepſiæ diſtinctio à ſpaſmo. 223
Epilepſiæ cauſæ. 214
Epilepſiam ſemper ſequi obſtructionẽ cerebri. 215
Epilepſia quibus ætatibus familiaris. 227
Epilepſiam manifeſtantia & ſoluentia. 229
Epilepſia curabilis. 230
Epilepſiæ differentia ab alijs accidentibus. 230
Epilepſiæ ſigna. 230

F

FRIGVS quomodo cauſet dolorem. 56
Febrem ſanguinis non dari. 95
Fatui ſiue matelli. 168
Fluxio quid. 307.338
Fluxionis cauſæ. 239
Fluxionis termini. 239
Fluxionem cauſare triplicem affectum. 385

G

GLANS unguentaria. 32.35
Granſus. 178

H

HVMORES crudi non ſeparati ſunt prius concoquendi. 117
Humor uel ſanguis craſſus poteſt inflammare ſubſtantiam cerebri. 118
Hipp. ſententiam eſſe uniuerſaliter ueram ſtrangulati cum ſpuma non referuntur. 136
Hypocundrica paßio tertia ſpẽs melancholiæ. 231

I

INTELLEctum ſpeculatiuum & practicum non ſpeculari niſi ſine propoſito. 2
Intellectum practicum & ſpeculatiuum ſine diſtingui. 3
Inſcriptio ſiue titulus libri. 3
Indicatio quid ſit. 67.137
In apoplexia muſculos tantũ thoracis moueri. 122
Inflammatio tria membranarum genera potißimum occupat. 285

Inflammatio quid. 285
Inflammationis ſpecies. 286

L

LASSERIS *deſcriptio.* 161
Lethargus. 167.169
Lethargum non poſſe fieri à melancholia. 168

M

MOTVM *eſſe cauſam inueſtigandi cauſas in philoſophia.* 2
Μεταβασις *quid.* 12
Medicamenta ſunt applicanda in gradu oppoſito ipſi ægritudini. 72
Miſsio ſanguinis uſque ad ſyncopem quando. 80
Materiam poſſe duobus modis eſſe fluxam. 166
Materia mobilis & cruda eſt euacuanda ſine præparatione. 118
Monachi remedium. 318
Membrum frigidum cum moderate calidis eſt reducendum ad naturale temperamentum. 142
Montani elecgma. 326

N

NATVRA *quid apud* Hipp.Plat.& Gal. 9
Nullam qualitatem ſpiritualem alterare corpus per ſe proprie. 220
Neruis nihil magis inimicum ipſa humiditate. 335
Nemen quid ſit. 41

O

ORDO *qualis fuerit ſeruatus à Raſi.* 6
Ordines quot ſint. 4

Ordo

Ordo ſeruandus ab expoſitore. 6
Oxyrhodinum. 102
Opinio antiquorum de epilepſia. 211
Ophthalmiam eſſe contagioſam. 224
Omnes ægritudines contagioſæ ſunt ex putredine. 225
Omnis tumor ſpecies fluxionis eſt. 286

.P.

PHRENITIS *quid.* 92
Phrenitidem eſſe uitium in omnibus uirtutibus interioribus. 92
Phrenitides ſubiectum. 93
Phrenitidis locus. 94
Phrenitidis ſigna. 94
Phrenitidis cura. 98.120
Phrenitidis cauſæ. 106
Phrenitidem ſæpe ſequi feb.ardentem. 107
Phrenitidem rariſsime fieri ex peripneumonia. 107
Phrenitidem fieri ex permutatione pleuritides. 107
Phrenitides Gallicæ deſpurate. 108
Phrenitidis terminus. 109
Phrenitidis ſigna. 110
Phrenitidis indicationes. 114
Phrenitis à ſanguine craſſo & pituitoſo & media inter lethargum & phrenitidem. 118
Paralyſis. 163
Paralyſis quomodo differat ab apoplexia. 163
Paralyſis cauſæ. 164
Paralyſis cura. 164

Petracham fuiſſe epilepticum. 215
Pulſus imbecillitatem duplicem eſſe & à duplici cauſa prouenire. 144
Putredo in feb. peſtilentibus & in ſubſtantia cordis. 225
Pleuritis quid. 285
Pleuritidis locus. 287
Pleuritis deterrima quæ ſit. 290
Pleuritidis termini. 291
Pleuritidis ſigna. 293
Pleuritidis tempora. 299
Pleuritidis ſigna indicantia permutationem. 300
Pleuritidis indicationes curatiuæ. 302.397
Pleuritidis cura. 336

Q

QVOMODO *magnes attrahat ferrum.* 220

R

RVELLII *error.* 36.40
Rubedo maxillarum in peripneumonicis unde. 66
Roboris cauſæ. 207

S

SVBIECTVM *huius operis & medicinæ quodnam ſit.* 1
Subiectum medicinæ duplex eſſe. 3
Scamoneum cur non conueniat in acutis morbis & doloribus maximis. 21
Senſus tactus in quo conſiſtat. 9

Sampſucam

Sampſucum menſtrua ciere. 39
Seras arabicus quid. 41
Stiptica & acida conuenire in feb. peſtilentibus. 83
Senſus interiores eſſe idem ſubſtantia & in eodem loco. 93
Syncopa frigida. 227
Spumam eſſe lethalem in apoplexia. 133
Spuma quid ſit. 134
Spumæ cauſæ. 134
Saponaria herba. 149
Spiritus animales tripliciter poſſe reſtaurari. 157
Somnus 165
Somni cauſæ 167
Subeth ſara 167.169
Spaſmus quid 170.172
Spaſmi differentia ab apoplexia & epilepſia 170
Spaſmi differentia 171.173
Spaſmi cauſæ 173.177.188
Spaſmus non proportionatus 174.179
Spaſmus per conſenſum quot modis fiat 174
Spaſmi ſubiectum 175.180
Spaſmus an ſit morbus acutus 181
Spaſmi ſigna 183
Spaſmi indicationes 186
Spaſmi cura 189.193
Synapiſmus quid 206
Synapiſmi differentia à dropace 206
Somnus meridianus multiplicat catarrhum 247
Splenem intumeſcere ab omni humore ſecundum antiquos

tiquos medicos 251
Suppuratio duplex 301
Signa diſtinguentia pleuritidem ab inflammatione hepatis 302

T

TAPSIS quid 27
Turbith quid 27
Tartarum oleum quomodo fiat 149
Tria inſtrumenta catarrhum purgantia 275

V

VENENA citius interficiunt homines frigidæ quam calidæ temperaturæ 16
Virtus quid 74
Virtutis ſubiectum quod ſit 74
Vertigo quid ſit 76.77.86
Viſum per extra miſsionem fieri 77
Vertiginis cauſæ 77.86
Vertiginis cura 78
Vertiginis ſigna 87.89
Vertiginem eſſe ſimilem epilepſiæ 88
Vertiginem fieri etiam à mala qualitate 89
Vertigo eſt læſio principaliter ſenſus communis, motus uero per accidens. 91
Vertigo perſeuerans fit tandem apoplexia 129
Veſtes etiam peſtilentia afficiunt 225
Virginem Hapillum conuidiſſe 227
Vaporum proprium aſcendere 249
Vinum quando dandum in catarrho 280

FINIS.

NICOLAVS RONTANA BRASI- *chelenſis philoſophiæ ac* Medicinæ Doctor *Candido lectori.* S. D.

EST animi benè conſtituti lætari bonis rebus, & dolere contrarijs dicebat Plato. *Quod cum ita ſit, non potui facere Candide lector, quin tibi, & uniuerſo ſtudioſorum cætui mirum in modum gratularer, Quòd in tanta ſcriptorum copia (nam prope innumerabiles ſunt qui de ratione curãdorum morborum ſcribant) opus cum eſſet, qui filo dixerim* Dædali *è tam uaſta ſylua, uel labyrintho potius, nos aliquando deduceret: excellentiſſimi* Montani *in lucem prodeant commentaria in nonum librum* Rhaſis *ad* Manſorem *Regem* Arabum, *quæ tum propter nobiliſſimam materiam, tum miram ac ſingularem ipſius explicationem ingrata tibi fore non putamus.* Primo *quia hac in re methodum certam tradit, alias fortaſſe non ab omnibus cognitam, cauſas adducit, rationes comprobat, ita facile ut quilibet poſſit leui etiam negotio perdiſcere. Sed ne te multis detineam, ſat ſit dixiſſe, ipſe dixit ipſe autem erat* MONTANVS. *Verum diu mecum ſe dubitaui* Vtri *magis debeatur,* Montanone, *qui ſi ſuper uixiſſet, ea quæ olim dixerat interpretando, certe ædidiſſet nunquam.* Quoniam *quæ fuit hominis modeſtia, ſua ſciret ſpernere, an* VALENTINO LVBLINO, *qui qua eſt in rebus*

omni-

omnibus diligentia (cognoui enim ſummam diligentiam iam ab hinc multis annis, cum una uerſabamur praxis cauſa Patauij, Venetijs, Florentiæ, *ac denique* Romæ *) aliena non modo non nouerit ſpernere, ſed ad utilitatem omnium etiam in publicum proferre uoluerit, uide quanta ſit uiri huius benignitas, qui non ut cæteri inuidi ea ex* Italia *in patriam clanculum tranſtulerit, ſed ſua in ſtudioſos humanitate, uniuerſis æque eſſe ſatisfactum uoluerit.* Bene uale, *& his diu fruere fœlix.* Bononiæ *idibus* Iunij. 1554.

IOANNIS BAPTISTÆ MONTANI VERONENSIS IN NONVM RHASIS AD ALMANSOREM REGEM EXPOSITIO,

A VALENTINO LVBLINO POLONO, MEDICIS POSTERITATIQVE EORVM, FIDELITER COMMVNICATA.

PRÆFATIO.

MOS *fuit auditores doctißimi omnium illuſtrium præceſſorum noſtrorum, ut priuſquam ad Authorum expoſitionē accedant, quædā proponant, quæ à Græcis* προλεγόμενα *dicuntur, quippe quæ non parum faciunt ad intelligentiam eorum, quæ ab Authoribus tractantur*. Hoc *laudabile iuſtitutum, & nos imitati antequam exponamus hunc nonum* Librum *Almanſoris, ſeptem proponemus, & imprimis oſtendemus quopacto, & qua methodo inuenire poßimus ſubiectum, non ſolum in medica arte, & facultate, ue-*

rumetiam in omnibus alijs tùm ſcientiis, tùm artibus, in qua re expoſitores non pauci implicantur, ſecundo de nomine Authoris aliqua dicemus notatu digna, tertio uidebimus, qua ratione fuerit Author impulſus ad huius libri compoſitionem, quarto quam ſectam ex tribus imitatus fuerit, quinto quem ordinem ſeruauerit in docendo, ſexto quem ordinem nos ſeruaturi ſumus, ſeptimo qualem eſſe oportet diſcipulum tàm erga præceptorem, quã circa Authorem. His uiſis ad codicis expoſitionem accedemus. Quantum igitur ad primũ attinet à nobis propoſitum de ſubiecto, ſciendum eſt circa hoc nomen ſubiecti et græcos, et latinos uarios eſſe. Hi enim ipſum ſuppoſitum eſſe dicunt, de quo probantur paßiones, & principia quæruntur, à cuius unitate & multiplicitate ſumitur unitas, & multiplicitas ſcientiæ, de quo etiam quid eſt, & quia eſt, ſupponendum autumant. Pleriq; uero Græcorum finem ſtatuunt, quem Scopum appellant, à quo pariter unitatem ſcientiæ ſumunt. Sed & Latinorum nonnulli ſubiectum attributionis hoc appellarunt, de quo paßiones, et proprietates probari inquiunt, ſed hæc ommittamus tanquam parum utilia, & methodum proponamus, qua uerum ſubiectum inuenire poßimus. Inter Græcos, atque Latinos expoſitores ſolum inuenio Ammoniũ in præfatione Quinq; uocum uniuerſalium idipſum tangere, ubi ait quòd in omni ſcientia ſpeculatiua, & practica finis proponitur, ad quem dirigentes, omnes noſtras actiones, & ſpeculationes, & quædam ſupponentes paßiones, et proprietates probamus,

& hoc probat per inductionem particularium ſcientiarum. Huius autem rei, quæ cauſa ſit, nos etiam reddemus. Sed primo ſcire debetis neque intellectum ſpeculatiuum, neque practicum, niſi ſibi finem proponant, aut ſpeculari, aut agere quidquam poſſe certum eſt enim in omni ſcientia, ſi fundamentum ſtatuendum eſt, finem debere proponi, et quia finis eſt perfectio quædam quæ alicuius perfecti bilis eſt perfectio, cõcepto fine etiam à nobis unà ſubiectum concipi, et ita fieri ſubiectum copulatum, exẽpli gratia proponamus nobis, ſcientiam aliquam contemplatiuam naturalem ſcilicet philoſophiam, perſpicuũ ſanè eſt eos, qui primum philoſophari cœperunt, circa eam aliquid, ad quod intentionem ſuã direxerunt, concepiſſe cum uiderent aliqua moueri ſecundum locũ, aliqua generari, et corrumpi, nonnulla alterari, harum mutationum cauſas inuenire uoluerunt, & ita motus fuit cauſa huius, qui cum accidens ſit, ſubiecti accidens eſt, quare neceſſe fuit, ut annecterent illud cum ſubiecto, quod eſt corpus mobile, motus enim ad ipſum corpus pertinet, atque ita corpus mobile fecerunt ſubiectum, ita ut parum conſtaret, ſi haberent finem, an etiam ſubiectum, in quo fundatur certa ſcientia. Quoniam uero ſubiectum in omni re eſt prorſus indeterminatum, ut in naturali philoſophia, ſi affero corpus, nullam certam demonſtrationem afferre potero, ideo optimum eſt, ut de hoc ſubiecto ſupponamus, & quid ſit, & quia eſt, aliter non haberemus medium probandi quid ſit, atque ad aliam facultatem eſſet recurrendum, ubi autem ſubiectum cum fine

copulamus, neceſſario inquirimus cauſas illius, cum enim ſubiectum accipio, puta corpus mobile, et debeo ſcire cauſas motus, opus eſt, ut ſciam cauſas corporis, & per definitionem ſubiecti proprietates, & paßiones probamus, ideo per cognitionem cauſarum, & principiorum corporis cognoſcere poterimus mobilitatē illam. Nanq; *ab eſſentia ſubiecti (ut inquit Gale. in ſecundo de Plac.)* Omnes *fluunt proprietates, quare adeptis cauſis, & principijs corporis proprietates motus cognoſcūtur.* Id *quoq;* Ariſtoteli *eſt obſeruatum, qui corpus mobile ſuppones ſubiectum in libris Phy. principia, & cauſas inquirit, quibus habitis per illa tanquam per media paſſiones probat, & motum de ipſo.* Ex *his autem declaratis facilis patet reſponſio quæſito, quod ſit, an de ſubiecto ſupponatur quid, & quia, ſupponi quidem, ſi conſideremus ſubiectum non copulatum fini, non ſupponi uero ſi copulatum cum fine ſit, neceſſe enim eſt ipſius cauſas principiaq́; inquirere.* Pari *quoque modo dicamus in medicina, dicebat Gal. in libro de Conſtitutione artis medicæ, quæ fuerit ratio, qua homines inuenerunt* Artem *medicam? nulla alia ſanè, niſi quia uidentes corpora aliquando ægra eſſe, aliquando ſana, inuenire uoluerunt modum, ſecundum quem ſanitas ipſa conſeruari poſſet, et deperdita recuperari, ideo propoſuerunt ſibi pro fine ſanitatem ipſam, quæ cum accidens ſit, fundatur in ſubiecto in corpore ſcilicet humano ipſumq́; cum ſanitate coniunxerunt, ut proprium eſſet in medicina ſubiectum, corpus humanum ſanabile, ſed hoc ſub-*

iectum

iectum quod dicunt corpus humanum, ſi ſeorſum à conſideratione ſanitatis conſideretur, neque cum ipſa copuletur, ſupponitur eſſe, nanq; probare quod ſit philoſophi munus eſt, qui cauſas corporum principiaq; inquirere, determinareq; debet, & habet, & propterea bene dicebat Ar. in libro de ſen. & ſen. medicum, incipere ubi deſinit philoſophus. Ab hoc igitur ſubiecto fineq; omnes ſcientiæ, tàm quæ in ſpeculatione poſitæ ſunt, quàm quæ in actione conſiſtunt, eſſentiam ſibi ſuam uendicam, propterea dicebat Ar. tertio de anima & in libro de motibus animalium, intellectum practicum & ſpeculatiuum fine diſtingui, unde ſi finis fuerit conceptus ſub ratione ueri, totum diſcurſum, conſiderationemq; omnem ſpeculatiuam eſſe, ſi autẽ ſub ratione boni factibilis, talem diſcurſum, conſiderationemq; prorſus practicam haberi. Et licet tam practicus, quàm contemplatiuus faciens diſcurſus et ſyllogiſmos in rebus & practicis, et ſpeculatiuis operentur, ille dicitur practicus à fine, quem concipit, & hic ſpeculatiuus. Quapropter cum concipimus corpus humanum ſanabile, quia finem concipimus nõ quidem ſub ratione ueri, ſed boni facti bilis totus diſcurſus practicus eſt, & tota ars practica dicitur, & licet ſpeculatio non deſinat in opus hoc eſt per accidens, nec ob id dicendum eſt, quin diſcurſus practicus ſit, ex his ſequitur corrolarie artem medicam nobiliſſimã eſſe nobilitate ſubiecti, & finis, ſiue per ſe corpus humanum, intelligatur, ſiue copulatum cum fine, ideſt cum ſanitate, hæc enim cum conſeruet corpus humanum, & eius operationes cuſto-

 diat

diat, idcirco optimum quoddã dici debet. Subiectum autẽ artis medicæ duplex eſt, unum quod appellant, in quo, & hoc eſt corpus humanum, alterum, cum quo operamur, et ſunt inſtrumenta medicinalia, ſed de primo hoc loco, intelligendum eſt. ſecundum, quod propoſuimus, fuit, ut de titulo aliquid diceremus; dico igitur titulum ita inſcribi debere. Liber Abo Petri *filij* Raſi *filij* Zachariæ, *ut nihil aliud ſibi uelit id, quod diximus* (Abo Petri) *quàm domini* Petri *filij* Raſi, *qui fuit filius* Zachariæ, *& hoc factum eſt, quoniam conſuetudo apud ipſos erat, ut nomen patris, et aui poneretur* (ad Almanſorem regem) *fuit enim* Almanſor Rex *potentisſimus & bello, & in omni genere uirtutum maxime inſignis, patrium regnum auxit ad* Hyſpanicum *uſque* Oceanum, *tota* Aphrica *occupata* Marocum *omniũ* Aphricæ *maximam ciuitatẽ ad ſe per ſuccesſionẽ deueniſſe ferunt* (*eſt enim hæc ciuitas prope* Atlantem *montem ſita à* Maumethi *filio condita anno dxxiiij. ſui imperij. incepit autem regnum* Maumethi *iam ſunt dccccxlix. anni*) *illã exornauit literis, monumentis omnibus præterea rebus, quibus unaquæq; ciuitas maxima atque amplisſima uideri et eſſe ſolet, in ea dijs immortalibus templa quamplurima erexit, ſuperba palatia conſtruxit, inter reliqua centum edidit bibliotechas, omnes cõducens uiros in omni genere uirtutum, ac ſcientiarũ maxime præclaros et excellentes, è quorum numero fuit primus* Raſis *inter omnes* Arabes, *deinde ſucceſſere illis* Auenzoar, Auempaces, Alpharabius, Auicen. *&* Auer. *ſed illud nũquam ſatis mirandum apparet ita claruiſſe*

ruiſſe bonas literas apud Arabes tam paruo tempore,et quandoque auſim Græcorum ingenijs ingenia Arabum præpoſuiſſe, quantum Græcarum Arabum Academias florere contigiſſet. Numerantur nanque duntaxat clij. anni, quibus primũ Rex Almãſor bibliothecas aperuit, & Gymnaſia deſtructa fuere.cum enim Arabes eſſent Maumethani, à Chriſtianis non tantum ex Hyſpania depulſi fuerunt, ſed etiam eorum ciuitas Regia Marocus cum toto regno occupata fuit,deſtructa gymnaſia,in Gallia atque in Italia deducta ſunt,et iam fluxerunt anni quingenti quibus floruerunt.Cæterum qua ratione cõſcripſerit librum hunc Raſis(quod caput eſt tertium nobis propoſitum)declaro.ſanè inuenio Oribaſium,quẽ maxime imitaretur, præcipuum habuiſſe,ut enim Oribaſius Iuliano librum conſcripſit in quo ſexaginta uolumina cõſcripſit,ita ipſum quoqꝫ imitatus Raſis ſimilẽ compoſuit librum quem continentem appellauit. Et ut ille paruum alium librum ad ſynapium edidit, ita hic diuiſionum librum qui paruus eſt,exarauit,& quoniam et Oribaſius alium compoſuerat medium ad Euſtachium filium, ipſe etiam Raſis ad huius imitationem medium alium conſcripſit decẽ tractatus continentem,cuius nonum præ manibus hoc anno ſumpſimus interpretandum. de quarto quam ſectam in docendo fuerit imitatus,dico quòd & ſi maximus fuerit dogmaticus Gal. imitator,tamen empirice uoluit librum conſcribere, ſed uideamus, an hoc ſit uerũ. Empirici haud quærunt morborũ cauſas aut eorũ eſſentiam. Arbitrantur enim cauſas cognoſci non poſſe

& propterea ad ſolam ſignorum collectionem, quam ſyndromen uocant, attendunt, qua habita nullam ſumunt à cauſa indicationem aut ab eſſentia morbi, ſed ſtatim ad remedia deueniunt per experientiam inuenta, quoniamigitur, hic liber characteriſmum empiricorum habet idcirco empirice ſcriptum eſſe dicimus, & hoc fecit, quia non omnes intellectus ſunt æquales. Aliqui enim ſunt, qui magis ratione mouentur, et aliqui, qui magis experientia duci uolunt: cum omnibus itaque uellet Raſis ſatiſfacere, hunc librum empirice compoſuit. Erat quintum, quem ordinem ſeruauerit, circa q dicimus compoſitiuum ordinem ſeruaſſe, uerum pro ordinum intelligentia, ſcire debetis, quòd aliud eſt ſeruare ordinem aliud uiam doctrinæ, & per ordinem docendorum. Tres enim ſunt ordines, modi uero, uiæq; doctrinæ quatuor, nec poteſt problema aliquid declarari niſi per aliquem ex his modis, uijsq;, uel per diuiſiuam, uel diffinitiuam, demonſtratiuã aut reſolutiuam. Per diuiſiuã exempli gratiade fælicitate humana uolumus quærere in quo conſiſtat, ſic procedam, fælicitas uel eſt in corpore uel in anima, inuenio quod non eſt in corpore, ergo in anima, ſi in anima adhuc quæro nunquid in deſideratiuã, aut cõcupiſcibili, aut iudicatiua, inuenio, quòd non poteſt eſſe nec in deſideratiua, nec in concupiſcibili, ergo erit in iudicatiua, & ſi in hac uel in ſenſibus exterioribus, uel interioribus, inuenio, quòd nõ in exterioribus, ergo in interioribus reperitur, et tunc quæro an in imaginatiua, aut cogitatiua, et ita indagamus rei huius ueritatem. uel per diffinitiuam

exem=

exẽpli gratia uolo ſcire, quid ſit homo, uideo quod mouetur, & animalis opera exercet, dico quod eſt animal, ſed quia uideo quod diſcurrit, ratiocinaturq́; , dico, quod eſt rationale, uideo quod moritur, dico mortale eſſe, & ſic hominẽ animal rationale mortale definio. uel per demonſtratiuam, ut uolo ſcire an paſsio aliqua inſit ſubiecto, id per demõſtrationẽ conſequor uel per reſolutionem exempli gratia uolo ſcire, ex quibus conſtat homo, primo uideo quod ex partibus homogeneis conſtat, homogeneas reſoluo in neruos, uenas, arterias, et quia uideo partes haſce alterari, inuenio hominem ex primis principijs eſſe compoſitum. Hæ *ſunt quatuor uiæ, modiq́; doctrinæ.* Ordines *uero alio modo intelligimus exẽpli gratia ſiquis uult docere aliquam artem per methodum opus eſt ut aliquo horum trium ordinum procedat, uel ordine definitiuo quo uſus eſt* Gal. *in* Arte *medicinali cum diffiniret medicinam eſſe ſciẽtiam ſalubrium in ſalubrium, et neutrorum, omnes partes, in definitione cõtentas declarans* Artem *tradidit. uel reſolutiuo, in quo ſic procedimus accipio ſanitatem & à finis notione procedens dico, ſi uolo inducere ſanitatem oportet primo uidere, quid ſit ſanitas, inuenio quod nihil aliud eſt, quam æqualitas quædam humano corpori conueniens, æqualitate inuenta, uolo uidere ubi conſiſtat inuenio quod in diuerſis partibus conſiſtit. pari quoque modo in æqualitatem inuenio tunc uolo cauſas in æqualitatis indagare, hæ autem & ab intrinſico atque ab extrinſeco poſſunt procedere; ſi ab intrinſeco, tunc uel erunt in toto uel in parte, ſi in toto febris erit, et*

tunc faciam tractatum de febribus ſi in parte uel homogenea, uel eterogenea, et tūc inuenio omnes ægritudines particulares et de ipſis tractabo, ſi uero ab extrinſeco tūc, uel uenena erunt, uel ſolutio cōtinui ergo incipiā tractare de uenenis, deinde faciam tractatum de his quæ ſoluunt continuū, his omnibus, quæ ad inæqualitatem pertinent, inuentis, remanet æqualitas ipſa, quæ conſeruari debet in quocunq;, idcirco eos, qui iter faciunt, uel naui uehuntur, doceo, quomodo ſint regēdi, uel quæram, ut pulchri degant, et ſic tractatū de decoratione compono. Tandem deuenio ad æqualitatem intrinſecam conſeruandam, quæ caput & fundamentum eſt. Superſunt ſubiecta, cū quibus, quæ duo ſunt, cibi medicinæq; tunc dabo uobis tractatum, in quo ea dicā quæ ad hæc duo inſtrumenta pertinent, deinde deſcendam ad ſubiecta, in quibus, et conſiderabo quid corpus humanum ſit, eiuſq; membra omnia, et organa examinans, edam de Anathome libros deinde de temperaturis, et de principijs, ex quibus conſtituitur, atque hic erit ordo reſolutorius, cui opponitur compoſitiuus, ubi enim deſinit reſolutio, ibi incipit compoſitio, igitur uel ego procedam ordine cōpoſitiuo uel reſolutiuo in ordine enim reſolutiuo diximus primū tractatum eſſe de febribus, ſecundū de particularibus ægritudinibus, tertiū de uenenis, quartū de chyrurgicis quintum de æqualitatibus, & iter agentibus, ſexto de decoratione, ſeptimū de conſeruatione ſanitatis, octauum de inſtrumentis, cum quibus, & in quibus, nonum de partibus membrorum, ultimum de temperamētis, componamus modo primo faciemus tractatum de tem

pera=

peramentis,ſecundo de partibus membrorum, tertio de instrumentis cum quibus & in quibus,quarto de conſeruatione ſanitatis,quinto de decoratione,ſexto de æqualitatibus,iterq; agentibus,ſeptimo de chyrurgicis, octauo de uenenis,nono de particularibus ægritudinibus,decimo & ultimo de febribus,quo igitur ordine horum trium utitur Raſis *in hoc libro? compoſitiuo.*In *uno tamen inuertit, quoniam cum deberet à complexionibus incipere, ipſe à partibus corporum incepit,non temere tamē,nam cum à notioribus inchoandum ſit ut eſt præceptum omnibus conceſſum, ut à notioribus nobis procederet,à membris corporis uoluit exordiri, quia nobis notiora ſunt quam temperaturæ,ſecūdo de temperaturis egit.*De *ſexto qualem nos ſimus ſeruaturi ordinem,nos ita procedemus,primo cap.* Raſis *declarabimus empirice tam circa modum operandi,& curandi,quam circa ſyndromen ſignorum,completo authoris cap.iterum idem cap. reaſſumemus dogmatice atque per methodum ſingula diligentisſimè declarantes, utpote de dolore capitis, & quid ſit dolor capitis,an ſit res præter naturam,an ſecundum naturā,an morbus,uel ſymptoma, tandem dogmatice et ex methodo omnia perficiemus.ultimum,quod propoſueramus fuit, ut declararemus, qualis debeat eſſe diſcipulus erga doctorem ſuum.*Dicimus *itaque eum ſic eſſe debere, et ut nec prece,nec pretio,nec gratia motus ad hunc magis doctorem quam ad alium accedat,ſed illum ſibi eligendum,unde ualeat ueram doctrinam aſſequi. erga uero authorem exponendum ita diſpoſitus ſit, ut ipſum haud-*

qua-

quáquam barbarum eſſe credat, licet Arabs ſit: Nanque inter Arabes Raſis longe præſtantiſſimus eſt: & primas obtinet, & artem quam optime callet, Auic. enim artem non exercuiſſe doctiſſimi tradunt, ſed tantum fuiſſe collectorem. Sed iam explicata ſunt, quæ propoſuimus, reliquum eſt ut contextum aggrediamur.

CAPVT PRIMVM DE CEPHALEA.

COMPERTVM *iam eſſe omnibus arbitror in hoc libro agi de ægritudinibus particularibus. Vt aũt Raſis hác doctriná ordine traderet, qui facile poſſet acquiri, eum, qui à ſitu partium eſt, elegit, is autem ſumitur ſecundum gradus ſuperioris et inferioris, et quoniã in corpore ſitus ſuperior caput eſt, de ægritudinibus capitis primo agit, inter quas primo occurrit Cephalea. Hic tria uidenda ſunt, primo nomen Cephaleæ, ſecundo eius eſſentiam, quidve per rei eſſentiam intelligendum ſit, tertio cap. exponemus. de primo ſcire debetis quædam nomina ab iſtis recentioribus appellari ſynonima, licet falsò, quæ idem importare dicuntur, ea ſunt Cephalea, cephalalgia, Soda, dolor capitis. Sané cephalalgia et cephalargia niſi lingua differunt, Attica enim per ρ communis uero per λ pronuntiat, cephaleam autem & ſodam in communi capitis dolorem appellant. Sed cephalea à cephalargia cauſis, & ſignis non differunt ſola magnitudine differunt eo quòd maiorem partium capitis imbecillitatem efficit doloremq́; infert, diuturnum,*

diffi-

difficulterq́; ſolubilem, qui à parua occaſione facile exci tatur, uehementesq́; habet acceſsiones, hoc habetis tum à Gale. in tertio de loc. aff. & ſecundo de compoſitione med. ſecũdum locos, etiam ab Aretheo *in primo de* Chro*nicis ægritudinibus uel affectibus circa finẽ.* Duo *alia no mina ſunt hemicrania & hemicræna, ſed utrunque idem uult hoc eſt dimidij capitis dolorem, ſi mitior eſt ſub cephalalgia, ſi contumacior, ſub cephalea cõtinetur.* Sunt *& alia tria nomina* Auicen. *ouum, galea, nux, ſignificat dolorem conſuetudinarium totum caput occupantem.* Obiter *corrigendus eſt textus Gal. in antiqua translatio ne in tertio de loc. aff. loco citato, ubi legitur galea legatis cephalea, ſic etiam habet noua traductio, et recte.* Qua*re autem ouum, aut nux, aut galea dicatur, ſi uidiſtis unquam galeas* Arabum, *aut* Turcarum *facillime id poteritis cogitare. habent enim illi ſuas galeas acutas ad ſimilitudinem dimidij oui & nucis, unde quemadmodum galea ipſis occupat circumq́; tegit, ita huiuſmodi dolor uidetur occupare, circumq́; tegere et opprimere, ſed de nominibus ſatis; iam ad rem accedamus. cephalea dolorem capitis notat, dolor autem ipſe ſymptoma, ideſt actio læſa eſt ſenſus, tactus, qui ſecundum diuerſos locos, quos inuadit, alias et alias accipit denominationes.* Verũ *antequam ulterius procedamus, quoniam caput ipſum empirice prius ſumus tractaturi deinde dogmatice in quo pro ceſſu oportet nos cauſas inueſtigare, & ab ipſis indicationes ſumere, ideo prius debemus inueſtigare, quæ ſint cauſæ doloris, tanto magis quia & ſummi, & anti-*

qui

qui medici, hac de re diſceptarunt. Tres autem *inſi-gniores fuerunt ſectæ, prima* Galeno *adſcribitur cura dolorem à ſolutione continui tanquam immediata & potiſsima cauſa fieri, immo nõ poſſe quoquo pacto cauſari, niſi ſoluatur continuum.* Alia Auer. tertio colliget *tertio attribuitur prædictæ ex diametro contraria, quæ etiam* Alexandri, *&* Græcorum *omnium philoſophorum fuiſſe uidetur, dolorem ſcilicet cauſari nõ poſſe per ſe, niſi ab exceſſu primarum qualitatum.* tertia media eſt Auicen. *aſſerentis æqualiter à duobus generibus tum à mala tẽperatura, tum à ſolutione continui tanquam duobus obiectis pari diſcrimine æqualiterq; tactum lædentibus cauſari. in ſecunda primi doctrina ſecunda* cap. xix. *incipiamus ab ea quæ* Gal. *eſt, ex cuius inquiſitione facile poteritis iudicare, quid de alijs ſentiendum ſit.* Diximus *ut ſibi attribuunt, ſententiam eius eſſe, dolorem immediate à ſolutione continui prouenire, utrum autem ita ſit, ſi ex authoritatibus eius certandum ſit, pares uidebuntur.* Sed *age conferamus pedem.* Quòd *quidem ſentiat dolorem immediate cauſari à mala intemperie haberi poteſt ex libro primo de elementis ubi ex* Hippo. *ſententia diſputans contra antiquos ſic habet, ſi homo tantum conſtaret ex uno elemento non doleret, ex quo elicitur dolorem à mala temperatura formaliter fieri aliter non ualeret contra ipſos diſcurſus.* Idem *quarto de cauſis ſymptomatum habet, & à mala temperatura, & à ſolutione continui æqualiter fieri dolorem, deinde ſecundo de loc. aff. primas cauſas doloris dicit*

eſſe

eſſe ſolutionem continui, et malam temperaturam, in libro quoque de inæquali intemperie tertio loquens de phlegmate à mala temperatura fieri aſſerit, inferius etiã ait citra alterationem aliquo pacto dolorem fieri non poſſe, adhuc loquens de dolore unguium inquit, quid igitur dubitandum eſt de internis doloribus, ſi tam luculenter extrinſecus ab inæqualem intemperiem cauſatur dolor. Poſſem *etiã longe plures locos adducere, in quibus idem habet, ſed hi ſufficiant quantum ad malam temperiem. Iam contra agamus, & adducamus, quæ ſolutionem continui doloris cauſam authoritates contendunt.* In *primis eſt authoritas, in quarto de cauſis ſymptomatum ubi diſcurrendo per omnes ſenſus, inquit ſi fieri debet dolor, neceſſario oportere ſolutionem continui cauſam eſſe, oſtenditq; non poſſe in oculo cauſari dolorem niſi ſoluatur continuum, exemploq; declarat nigredinis, & ſplendiditatis, hæc duo obiecta inquit dolorem facere, illud quidem condenſando partes, uniendo & congregando, hoc uero diſsipando, ſonus etiam ſoluendo continuum ſenſum audiendi corrumpit, in guſtu autem auſterus ſapor & acerbus dolorem faciunt ſoluendo continuum, item in ſecundo de inæquali intemperie tertio dicitur non à quolibet calore, uel frigore fieri dolorem, alioqui nerui cum ſint complexionis frigidæ & ſiccæ diſſimilis à complexione carnis, carni dolorem incuterent, ſed non ab omni dyſcraſia cauſatur, ſed à uehementi. Cum igitur fiat à uehementi calore, uel frigore limitandus erit exceſſus, demus ergo gradum, ſi debet eſſe magnus,*

gnus, tunc inquit ipſe, terminus ſolutio continui eſt, & hanc dicunt eſſe mentem Galeni ſed nunquid ita reuera ſit, cum ſit contra principia philoſophiæ ratione ſenſus tactus uidebimus. Dicimus nos Galenum non eſſe ita *ſuaſum, ut tenere potuerit, quod ſuſtineri non poteſt, ſi ab eſſentia rei iudicanda ſit.* Sed circa hoc primo *uidebimus an ex ipſa eſſentia rei, cauſam indicauerit* Gal. *poſtea ſoluemus authoritates quæ ab iſtis reputantur* Achil*les, uos autem habebitis liberum arbitrium tenendi, quod uobis magis placuerit. igitur ſciendum eſt dolorem eſſe uitium in ſenſu tactus, ut autem eius cauſa ſciatur, ſubſtantiam doloris debemus ſcire, & eius eſſentiam. eſt autem ſenſus tactus longe diſtans à reliquorum ſenſuum natura, alij enim ſunt ad bene eſſe tantum, tactus uero ad ipſum eſſe ſecundo de anima xvij. & propter conſeruationem propriæ eſſentiæ, ideo alij media extrinſeca habent, & in ſenſiterijs nihil eſt de ſubiecti natura, at in ſenſu tactus non ſolum reperitur aliquid de natura ſubiecti, immo ex principijs ſuis exhuiuſce conſtat, nec medium extrinſecum habet, quoniam à natura ipſa factus fuit ad conſeruationem propriæ eſſentiæ, ut per illud perciperet contrarium omni eſſentiæ & principijs ex quibus conſtat, idcirco naturaliter et corpulente recipit ſua obiecta, quæ ſanè non perciperet niſi etiam excederent proportionem mixtionis, ex qua conſtitutus eſt, ideo medium extremorum in ſe habet, quæ percipit & hæc ab* Alexandro & Ioanne Grammatico *in libro de anima declarantur.* 18. *Cum igitur ita ſit, ſi uidebimus, in quibus*

rebus

rebus conſtet eſſentia doloris ideſt tactus & per ſe ſenſibilis uidebimus quoque quæ ſit cauſa doloris, qui fit per exceſſum obiectorum: eſſentia igitur eius & omnium partiū conſiſtit in duobus indebita mixtione primorum quatuor corporum, ubi enim eſt æqualitas iuſtitiæ animali conueniens, & ſuis partibus, illud bene ſe habet, ubi uero aliqua primarum qualitatum occurrit corrumpens mixtionem debitam ſentit illam, & læditur. Aliud eſt etiam in ipſo ſenſu tactus præter proportionem primarum quatuor qualitatū miſtionis, & hoc eſt unitas neceſſaria quidem, ſi debet ſubſtātia in actu eſſe, et hæc ſequitur immediate formam ipſam, ſicut accidens corpus. ideo Ariſt. 5. phy. 34. quarto meth. tertio dicebat unum & ſubiecto idem ſunt ſi igitur ubi debet eſſe unitas, ibi ſit ſoluens unitatem, ſenſus tactus ordinatus eſt ut ꝑcipiat offenſam propriæ eſſentiæ. Itaq; dicendum eſt ꝙ ſicut obiectum ſenſus tactus eſt improportio primarū qualitatum, ita & ſolutio continui erit eius obiectum, cum eſſentia corporis tàm ex unitate ipſa conſtet, quàm etiā ex miſtione primarum qualitatū quatuor quod non aduerterunt Recentiores, ſed nunquid hoc ueteres ſenſerint, an mea potius dicatur imaginatio? Dico Plat. Ari. Hipp. et Gal. hoc idem ſenſiſſe Ari. n. in ſecundo lib. de anima. 107. cum poſuerit obiectum eſſe improportionem primarum qualitatum dixit, non eſt autem unam obiectum tantum, ſi non eſt unum patiens. Sed habet durum, & aſperum, & hæc ſunt quæ ſoluunt continuum, & ita tenuit Ariſ. idem etiam Pl. cum dixit uiolentam, & ſubitam paſſionem naturæ illatam dolorem efficere,

re, dixit naturæ, non etiã temperaturæ animalis, nanque natura ex unitate & temperatura reſultat, non aliud etiã Hipp. *uoluit dicens* Authore Gal. *in primo* Libro *de cauſis Symp. cũ ſubito corrumpitur et ulceratur natura. Sed ſtatim dicetis uos, tu uis p naturã illa duo intelligere, ſed nõ ita ſentit* Gal. *uideatis ipſum cũ interpretatur hæc duo poſitis* Authoribus Hipp. & Plat. *inquit, alterare autẽ & corrũpere naturã nõ eſt niſi per inæqualẽ intemperiẽ uel ſolutionem continui, per naturã ergo proportionem miſtionis, & ſanitatem intellexit; quia contrarium corrumpit contrarium; dicẽs ergo hæc duo facere dolorẽ naturæ per naturã intellexit illa duo, & ita de eſſentia rei recte iudicauit* Gal. *ſed dicetis unde eſt q,* Ga. *attribuitur hæc opinio ab* Auic. *et* Auer. *malus intellectus uerborum eſt,* Gal. R*eliquum eſt, ut reſpondeamus adductis in oppoſitũ authoritatibus, et argumentis,* Ad. 1. *uideatis, quid in primis ſenſerit* Gal. *in primo de cauſis ſymptomatum quando dixit in omni ſenſu dolorem magnum fieri cum ſoluitur continuum, id quod uerum eſt ſed tunc oſtendit ad utranque cauſam dolorem ſpectare, terminumq́; eſſe ſolutionem continui, quia ſimul eſt mala temperatura corrumpens miſtionem, & ſoluens continuum, unitatemq́;,* E*t ideo cum in unum duæ cauſæ ſimul coeant maximus cauſatur dolor.* A*d ſecundam authoritatem in lib. de inæquali intemperie, ubi dixit,* T*erminum primum qualitatum, cũ dolorẽ inducunt continui ſolutionem eſſe, dico* Gal. *excluſiue intellexiſſe ſolutionem continui eſſe terminum neque hoc ex ſomniis, ſed ex* Gale. *dicimus, ſed an ita ſit, uideatis*

ipſum,

ipſum, quid in ſucceſſu uerborum expreſſerit, inquit ille, immodicus autem calor, frigusq; faciunt dolorem, quoniam proxime accedunt ad hoc ut ſoluant continuum, non dixit, q̧ actu ſoluant, ſed q̧ proxime accedunt ut ſoluant, eſt autem proxime accedere, nihil aliud, q̃ ſine ſolutione cõtinui dolorẽ facere, terminus ergo in qualitatibus eſt ſolutio continui excluſiue, præterea dicit Galen. & forte non eſt adeo durum quod Hipp. alibi dicit omnino morbũ ulcus eẽ quoniã ulcus unitatis diuiſio eſt, immodicus uero calor & frigus proxime accedunt (ut unitatẽ ſoluant) immo ẽt ſoluunt; ut in maximo dolore, qui fit à uehemẽti calore, uel frigore, fit.n. talis, quoniã ſoluitur continuũ, et dicebat Gal. ſecundo de loc. aff. de dolore colico uitreo illo humore frigidiſſimo ſibi uiſum eſſe talem in ſeipſo ſenſiſſe dolorẽ, ac ſi terebro perforarẽtur inteſtina, atq; id quidẽ non ſine rõne eſt, ut maximus dolor & ſolutionem continui & malam temperaturam pro cauſa habeat, ſic ergo dicetis, ſaluabitis uos, cum Hippocr. & Pla. Ariſt. & peripateticam ſcholã doctiſſimum quoq; Gal. ſenſiſſe ipſumq; à non intelligentium calumnijs, uindicabitis. Quantum autem ad obiecta Auic. ex his ſatis liquet, q̧ calũniatur Gal. male, ſupponit enim eius eſſe ſcientiam à mala temperatura non fieri dolorem, quod oſtendimus falſum eſſe: Ad Auer. ſimiliter, qui tenet ſenſus tactus unum eſſe obiectũ proprium tãtũ, & ideo arguit ipſe primæ qualitates ſenſum tactus mouent non ſolutio continui, Dicimus contra ipſum eſſe Ariſto. tenentem q̧ plura ſint obiecta ſenſus tactus, quare eius argumentum nullum eſt, deinde habet

Auer. ſi ſolutio cõtinui cauſaret dolorem in ſenſu tactus, eſſet obiectum tactus, fundamentum hoc ruit quoniam nos dicimus uerum eſſe ſolutionem continui obiectum eſſe tactus, quare falſum aſſumit. præterea arguit, omnis ſenſus ad qualitates eſt ergo etiam tactus, argumentum nullum eſt, nam tactus ad qualitates & ad ſolutionem continui eſt. Sed hæc hactenus de cauſis doloris. De ſpeciebus autem doloris oſtendemus uobis Auic. forte eſſe ridiculum in uſurpandis tot cauſis doloris uerum hoc in præſentia non licet ex ipſis patentibus locis, oportune aliàs determinabimus. Tertium ſupereſt, ut ſcilicet contextum declaremus. Quando rubedo & tenſio, et grauedo in facie, & oculis, cum iſtis affuerint &c. Volens igitur Raſis tradere modum curandi omnes capitis dolores (ut Emp. expedit) ſuas diuiſiones facit. Et in primis docet curare omnes dolores per eſſentiam in capite exiſtentes, Et primo eũ, qui à ſanguine oritur, dolorẽ aggreditur, deinde qui à bile, tertio qui à pituita, quarto qui ab humore melãcolico, ubi autem his ſatisfecit, ad eos, qui per comunitatem fiunt, curationẽ dirigit, poſtremo & eos dolores, qui ab extrinſeco oriũtur abſoluit, et ita omnẽ de capitis dolore cõſiderationẽ perficit, ſed dicet quiſpiam quomodo perficit, ſi non tradit cognitionem eſſentiæ locorum? Reſpondeo ex Gal. in libr. de locis aff. tertio nihil referre, quoniam eadem curatio eſt, ubicunque fiat. Sed tantum neceſſarium eſt ſcire, per eſſentiã ne an per cõſenſum ſit, maxime cũ ipſe Raſis Empirice procedat, in prima igitur pte inquit Raſis, quo modo curatur & cognoſcatur dolor capitis ex multitudi

ne ſanguinis in capite exiſtentis, qui primus propoſitus eſt. Quoniam autem diximus Raſim Empirice procede re, quid ſit proceſſus Empiricus primo declarare ope= repretium eſt . Debetis itaque ſcire hoc tempore il= los dici empiricos qui caſu, ac temere curant & ma= le, ita, ut qui neſcit curare Empiricus appellatur, ſed falsò hoc nomen uſurpatur, ſi enim eſſent Empirici boni eſſent medici, propterea ſciatis à ueris methodicis Empiri cos nō differre, niſi ꝑ indicationes ab eſſentia, & à loco af fecto ſumptas, nā inde nullam prorſus indicationē ſumūt Empirici, cæterum iiſdem utuntur remedijs, illamq́; in confeſſo habēt dignitatem, cōtraria contrarijs eſſe curan= da, Et pro diuerſitate ægritudinum diuerſa remedia ap= plicanda, Ad hæc & pro temporum uarietate, et pro con ſuetudine, pro naturarum diuerſitate, omnia adeo quæ a Dogmaticis conſiderantur, ipſi etiā aduertūt, ab iiſdemq́; indicationes ſumunt ab Hipp. aſſumentes, Negant au= tem rationem rei ad Medicum pertinere, ſicut facit faber lignarius, qui lignum incuruum cum recto non diducit, ſed illud adijciens rectum in rē ſuam admittit, Quærenti aūt ab eo, quare ita faciat, irridens dicet hoc ad philoſophū atti nere, illud ſibi ſatis compertum eſſe in rem ſuam non con= ferre, tamen non tollitur per hoc, quin optimus ſit faber item ſi nauta rubere in ueſperi cernat, uentos fore pro= nuntiabit, & ſe in portum recipiet. Etſi quæras tu cau ſam, utique ridebit dicens ſic nautis perpetuo obſeruatum eſſe, ſic faciunt Empirici cum uident ſigna concurrentia, et indicantia dolorem capitis, cauſam cur ſit dolor non quæ=

 runt,

runt,ſibi.n. ſufficere dicunt,q; ſciant eſſe dolorem capitis à ſanguine aut alio humore, quod per ſignorũ ſyndromẽ commode agnoſcunt; ſe in curando ita procedere, ſicut & eos, qui a cauſa ſumunt indicationem; ipſi uero ex ſyndrome ſignorum ſumunt eandem. arbitrantur enim rationem eſſe diſcurſum à ſenſibus ſeparatum, unde dicunt comitti analogiſmum. At *ipſi faciunt diſcurſum ſenſibus, quem* Epilogiſmum *appellant*. Dicetis *quo pacto inuenerunt remedia* Empirici. Et enim Dogmatici *de meſpilo dicunt habere uim aſtringentem, eſt enim acerbum, acerbitas enim fundatur in materia terreſtri,et craſſa, quæ uero terreſtria ſunt aſtringũt*. Debetis *ſcire empiricis quatuor eſſe inſtrumenta primum eſt à ſponte euenientibus et hæc in duo diuiduntur, in alterum quod à natura, in reliquum quod à caſu eſt,cum igitur* Empirici *uideãt naturã facere fluxũ ſanguinis per nares aut hæmorrhoidas,aut euacuare per ſudorẽ,per urinam, ſeceſſum, aut aliud huiuſmodi atque ægritudinem per hoſce fluxus remoueri, dicunt,ſi hoc natura facit,ita & nos facere debemus,qui eius miniſtri ſumus.* Si *etiam id à caſu fieri uident ab hoc ſumunt indicationẽ,ut ſi ex uulnere ruptũ abſceſſum cernant,& ægrum ſanari,id ſtatim obſeruant, colliguntq;,ſi abſceſſum rumpant ipſum à ſe curatum iri.*

Ad ſecundum accedamus,hoc autẽ à uoluntate eſt,ut ſi quid forte ſomniauerint pro futurum (ut Gal. *teſtatur in ſomnijs didiciſſe ſe arteriarum poſt aures inciſionem) uel forte ab alio audiuerint ſic ei eueniſſe & ſucceſſiſſe, ita et ipſi in experientiam trahunt; & faciunt.* Tertium *eſt per*

imitationem tale autem inſtrumentum principiū eſt. Artis,cum.n.modo naturā, modò audita, & quæ forte ſomniarunt imitati, & experti ſunt ſæpius, ac ſæpius ſucceſſiſſe,theoremata formant,& artem conficiunt. Quartum, & ultimum ad exercitatos tantum pertinet, qui iam theoremata habent ex hiſtoria, ex præceptis Artis, & ex obſeruatione,habēt aliud,quod à Græcis μετάβασις appellatur,& tranſeunt de ſimili ad ſimile, & hoc quoniam nō habent uiam inueniendi remedia,tantum in morbo Gallico ipſis ignoto pro exemplo uterentur μεταβάσει, & ex ſignis colligerent hanc ægritudinem ſimilem eſſe Elephantiaſi, facerent tranſitum,dicerentq́;,ſigna in hoc affectu ſignis elephantiaſis ſimilia ſunt,at ſimilibus ſimilis curatio conuenit ergo &c. Alius tranſitus eſt de corpore ad corpus, membrum enim alteri membro aſſimilari uidetur, crus brachio, quare remedium quod uni conuenire uident conſimili etiam illud applicant, & ita remedium conferens brachio, cruri quoque conferre autumant. Vel de remedio ad remedium, exempli gratia obſeruant empirici meſpilum aſtringere ſi hoc ad manum non habent, tranſeunt ad aliud medicamentum aſtringens guſtum, idcirco cotoneum malum accipiunt, quod conſimilem uim habet. hæ ſunt uiæ, & ſufficientes quidem,ut ita Gal. ad empiricos accedat, ut dicat, ſi nōn eſſet dogmaticus mallet eſſe empiricus cæterum longe præſtat dogmatica doctrina empiricæ longeq́; nobilior exiſtit, ſed hæc ſatis de ſecta empiricarum, ad contextum redeamus. QVANDO RVBEDO IN FACIE ET IN

OCVLIS ET TENSIO CVM HIS AFFV. E-RIT. *Videatis quomodo Raſis exprimat ſectam empiricam. Dicebamus empiricos nihil aliud facere ad ægritudinum cognitionem niſi ſyndromen ideſt concurſum ſignorum obſeruare; Videntes itaque empirici rubedinem, grauedinem, caliditatem & pulſum magnum concludunt ſanguinem proculdubio dominari, neque aliud quærunt, neque qua ratione ægritudo ſanguinea hæc, aut illa remedia requirat, attendunt, ſed ſtatim dicunt occurrendum eſſe cum miſsione ſanguinis quoniam maiores noſtri aſpicientes talem ſignorum concurſum, ita fecerunt, & bene ceſsit. idem & nos facientes rem fœliciter conſequemur, Hanc ſignorum ſyndromen Gal. obſeruauit in quarto de Tuen. ſanit. & octauo Therap. & in lib. de Temp. ſed nos aſsignemus rationem omnium particularem, q̃ quidem rubedo dominium ſanguinis teſtetur, patet ex eo quia ſanguis rubens eſt, unde Gal. quarto de Tuen. ſanit. dicebat rubeum colorem in cuti & ſuperficie dominiũ ſanguinis denotare:* TENSIO, ET GRAVITAS. *Hæc non ſunt propria ſigna dominij ſanguinis ſicut rubedo, ita q̃ quicunque humor dominetur, ſolus ſanguis denotetur à rubedine. Tenſio etiã ubi abũdat pituita reperitur, ſimiliter grauitas, & ratio eſt, q̃ multa exiſtit in corpore pituita ſed eius plures ſunt ſpecies, naturalis per partes ſanguinis diffuſa eſt, quæ nihil aliud eſt, q̃ ſanguis diminute concoctus, alia acida, & ſalſa ex putredine. Alia ex cruditate, quæ uitrea appellatur, & quoniam corpulentæ, et humanæ & multæ ſunt in corpore idcirco grauitatem faciunt*

ciunt & tenſionem, facile enim inflatur, nanq; materia uiſcoſa facile inflare authore Galen. in ſecundo Progno. de ſpuma in urinis loquente. Hæc autem ſigna non ſunt pathognomonica, Tenſio autem grauedo, & rubedo ſimul iuncta unum pathognomonicum efficiunt, quod ſanguinis dominium indicat. TACTVS CALIDVS. Neque hoc etiam ſignum eſt pathognomonicum, nanque & choleræ dominium indicat, eſt enim cholera calida & ſicca, atque etiam mordax, non fuit autem neceſſe dicere calorē uaporoſum, ſicut dixit Gal. in ſecūdo de diffi. feb. appoſuit enim caliditatem ſanguinis uaporoſam, quoniā tota ſignorum ſyndrome ꝗ bilis non abundat cogitare facit. PVLSVS, MAGNVS. Hoc ſignum etiam ſanguinis redundantiam ſignificat, & dominium, ut author eſt Gal. primo de cauſis pulſuum, ubi tres cauſas continentes ponit facere pulſum magnum, primo neceſſitas euētationis ſcilicet caloris innati, à maiori enim uel minori euentationis neceſſitate fit maior, uel minor pulſus; ſecunda obedientia inſtrumenti requiritur ut ſit habile, ad dilatandum, ſiccitas .n. inſtrumenti non permitteret, ut fieret dilatatio, tertia eſt, quia fruſtra neceſſitas, & obediētia adeſſet, niſi uirtus ualida mouens arteriam eſſet, His concurrentibus pulſus fit magnus, ubi autem eſt dominium ſanguinis hæc concurrunt, quia inſtrumentum molle eſt, ideo obediens, & in ſanguinis dominio copioſiſſime adſunt ſpiritus ut patet per Gal. in libris de ſimpl. medicamenta ſecundo uolu. tertio ſexto ſeptimo de Dog. Hippoc. & Pla. ubi uult uirtutem eſſe calorem innatum, & ſic cum plurimum ſit de

calore ex conſequenti plurimum de uirtute, ſimiliter autem eſt plurima neceßitas euentandi, hæc omnia uidetis quomodo ſecundum rationem ſumantur, & ideo dogmaticus longe excedit empiricum qui humi ſerpit, dogmaticus uero ubi deficit memoria, habet rationem, & artem, quare neque deficient inſtrumenta, ſyndromen præterea complectitur ſicut empiricus ſed alias ſuperaddit rationes, quare ſi debent hæc omnia eſſe ſimul, neceſſariũ eſt ut in his corporibus ſit dominium ſanguinis, & ex methodo uidiſtis, quomodo rubedo eſt proprium ſignum, & pulſus magnus, & quomodo tenſio, & grauitas non ſint propria, & per ſe coniuncta, ſimiliter caliditas & quoniam rubedo poteſt eſſe in toto corpore, addit Raſis, *in facie, et oculis, ut innuat ægritudinem eſſe in capite, & pendere à ſanguinis dominio, & huc uſque pares ſunt dogmatici & empirici quia uterque à ſanguine ſcopum accipit, ſed dogmaticus ultra hoc cauſas quærit, ideo dignior.* Habita *empirici ſignorum ſyndrome accedunt ad remedia, & ideo* Raſis *ait:* FIAT PHILOSOPHIA CEPHALICAE LATERIS DOLENTIS. *Circa hoc debetis ſcire, q. nullus, nec Græcus, nec Arabs negauit in diuerſionibus phlebotomiam ſemp fieri ex eodẽ latere, ideo ſemper hoc eſt perpetuum. Et hoc Auic. quarta primi uoluit, cum dixit, ſemper ſeruetur diameter, & rectitudo, quia à Gal. habuit à longinquo trahendum eſſe ſeruata rectitudine, quoniam facilius eſt per rectum trahere, & motus ab attracto ad attrahens fit perrectum, quam rectitudinem Græci* κατ᾽ εὐθὺ.i.κατ᾽ ἴξιν *appellant.*

lant. R*equiritur etiam oppoſitio quia in diuerſione de cõtrario ad contrarium trahitur materia, quorum quidem ſi unum deerit non fieret diuerſio, ſed quomodo eſt difficultas de pleuritide?* Et quia in *ea Gal.regula non uidetur obſeruari,quoniã ſi rectitudo ſeruari debet, uidetur* ꝙ *in phlebotomia pleuritidis non ſeruetur,immo tũc oppoſitio eſt,non autem rectitudo,quia multi ſunt anguli à pleura aduenã or per quam fit ſanguinis extractio, ut ex anathome apparet,nec etiã oppoſitio, quia uidetur potius oppoſitum ſeruari, quia ſi ab hepate quod eſt ſanguinis fons ad inflammationem ſanguis defluat, & diuerſiõ fiat per ſectionem uenæ, ſanguis magis aſcendet per euacuationem in brachio factam, & potius uidetur attractio ad locum inflammatam, propter hoc dixerunt Arabes non eſſe faciendum ex eodem latere,quinimmo Auẽzoar dicebat illud eſſe mortem infirmi,De alijs autem diuerſionibus Arabes ipſi cõcordes ſunt,nõ tamẽ credatis* ꝙ *Arabes dicant, cum uolumus diuertere,& euacuare non ſeruari diametrum, & rectitudinem, hoc idem obſeruant empirici nec differũt à dogmaticis niſi quia ipſi faciunt enthimemata,& dicunt,eſt hic concurſus ſignorum,ergo dominum ſanguinis dogmatici uero hic ſunt ſigna, hæc plenitudo ſanguinis ſed quia cõtraria contrarijs curãtur plenitudini oppoſitur euacuatio, ideo phlebotomia conueniens eſt & faciunt analogiſmum,qui eſt diſcurſus remotus à ſenſibus,de quo Gal.in lib.de optima ſecta. Empirici uero epilogiſmum, qui eſt ſenſibus coniunctus.*

DEINDE AQVA ROSATA, ET OL. ROS. *&c.*

&c. Optimus eſt iſte proceſſus, & modus procedendi. Poſtq̃ cognouerunt empirici ex ſyndrome ſignorum dominium ſanguinis & ex obſeruatione ſanguinem mittendum eſſe, ad repercuſsiua accedunt, quia augetur ſemper calor. ex hyſtoria, q; repercuſsiua conueniunt & q; frigida ſint, ideo medicamenta frigida, accipiunt. Nos autem non ſumus contenti hoc ſolo, ut eligamus frigida, ſed dicimus, eſt hic rubedo capitis ex dominio ſanguinis ſed ubi dominatur ſanguis aſcendunt uapores calidi ad caput, & ita maiorem calorem faciunt, & ita dolor fit, non ex mala temperatura ſolum, ſed ex ſolutione continui, & periculum eſt, ne ad ſphacelum capitis deducat, repercutiendum ergo eſt, neque contenti ſunt hoc, ut ſolum, inſtrumenta, quæ ab alijs inuenta ſunt, adhibeant, ſed dicunt cũ frigida ſunt & craſſa oportet accipere quædam, quæ penetrare poſsint, quia indicatione à capite ſumpta, uident cutim craſſam, & craſſum craneum, & meningæ ambæ ad ſunt, antequam ad cerebrum tranſeant, niſi ſint, quæ penetrent, nocumentum potius faciemus, quia conſtiparemus potius cutis poros, & ſic prohiberetur euentatio augeretur calor, et ita faceremus maiorem dolorem, ideo penetratiuo medicamẽto indigemus, ideo inuenerunt quædam acida, quæ in ſubtili ſubſtantia fundantur, licet frigida ſint, poſtea uolunt q; hæc ſola nõ ſint, quia cum ſubtilia ſint, pungunt, & mordicant, & ex conſequenti ſoluunt continuum, ideo augent dolorem, propter ea admiſcemus acida cum his quæ craſsioris ſubſtantiæ ſunt, ut et craſsities obtundat ſubtilitatem & acrimoniam & ſubtilitas

litas

litas adiuuet craſsitiem, ideoq; cum maiori penetratione indigemus, ipſi plus de eo penetratiuo exhibent ſic oppoſitum, oppoſito modo faciũt & cum diſtantia ſit maxima maxime acidum addunt, ſicut facit Gal. *in libris* κατὰ γένη, *qui emplaſtrum frigidum ex cicere confectum neruis adhibet, & licet mordicet, cum habeat ſpatium penetrandi magnum, remittitur in itinere illa frigiditas, & ideo plus habent dogmatici quàm empirici, immo ipſi fiunt domini artis, empirici uero humi ſerpunt, repercuſsiuum uero ratione accipiunt facta euacuatione, quia ſtante multitudine, ſi eſſetis occupati in repercuſsione maior erit impetus aſcendens, quãuis repercuſsiui medicamenti, & periculum eſſet propter prohibitionem euentationis, ne faceretis ſphacelum. ex cephalica igiiur* Raſis *eiuſdem lateris inquit, ubi eſt dolor fieri phlebotomiam hoc facto recte accipit repercuſsiua medicamenta, & ita nos faciatis in ueſtra praxi.* AQVA ROS. ET OL. ROS. *Gal. tertio de ſimpl. med. cap. nono de* R*oſaceo declarat, quomodo in oleo roſato cum ſit etiam medicina temperata, ſtipticitas non ſolum non impediet penetrationem, uerũ adiuuabit, & eſt uelut uehiculum, & dat exemplum, ſi corium liniatur oleo roſ. magis, intrinſecus humectatur, q̃ ab alio oleo, quia tanq̃ manu exprimente utitur hac modica ſtipticitate, eſt ergo optimum quia penetrat, nec habet ſaporem mordicatiuum, ideo ſedatiuum doloris maxime eſt, ideo in inflammationibus membrorum, capitis habent Chyrurgi ſemper ulnas plenas, ut infundant in uulneribus, cum timent inflammationem, quare*

autem

autem aquam roſ. miſceat, optime facit, quia ſubtilior in oleo roſato & magis humectabit, & perſtillationem craſſior pars reſoluta eſt, acetum addit, ut maiorem penetrationem faciat memor itineris. Habet autem Harculanus *hic q; quadruplum aceti commiſcendum eſt ad reliquum, ſed non eſt tuta hæc ſua quadruplicitas, immo nec certa; quinimmo potius declinamus ad oppoſitum ſed debebat dicere modo maiorem, modo minorem fieri, ſecundum rariorem & denſiorem capitis texturam, & ſui maiorem, uel minorem inſtinctam uigiliarum quo caſu quadruplũ aceti eſſet ſummopere nocuũ immo quadruplum olei roſati eſſet tutius ſi uero corpus denſum eſſet, ut ſunt corpora foſſorum quadruplum aceti poſſumus addere, et quia ſanguis calidus & humidus eſt aqua roſata frigida humida ideo ſummopere, conueniunt, & hæc omnia conquaſſentur optime & unum fiat, & quantitas tùm à natura ægroti, tùm ab accidentibus augenda, & minuenda eſt.* ET SVPER NIVEM INFRIGIDATA SVPER CAPVT PONANTVR. *Notetis, cum habetis inflammationem, uel totius, uel partis tunc apponatis, quæ potentia frigida ſunt actu frigida, quia & talia cum admouentur loco ex ſententia Gal in quinto de ſimpl. med. actuantur à calore ſuper abundante, ita ut calida efficiantur, & ideo hæc eſt ratio, cur cicuta pota non interficit, ſi longam facit moram in corpore, quia actuantur à calore, & calida fit, & non nocet, ideo dicebat Gal. cum frigida applicatis debetis ſæpius immutare quia caleſcunt, ideo frigiditas actualis cõuenientior eſt, ideo in ec-*

thica & cauſonide aquactu frigida immo frigidiſſima conuenit. Vbi ergo uolumus repellere, & intendimus alterare locum medicinæ non ſolum potentia frigidæ eſſe debent ſed actu tales, & ideo eſt quia licet potentia frigidæ ſint alterare poſſunt, & locū refrigerare quia quæ potētia talia ſunt ad actū prius deducuntur, à calore naturali, ut dicebat Gal.*in.* 5*.de ſimpl.med.non autē deducūtur ad actum, niſi diuidantur ad minima, ita q́; calor pugnare poſſit cum illis, ſi uero aduerſatur, & illa uincantur illa frigida eſſe deſinunt, ſicut de lactucis, cum reducuntur, ad actum calidæ fiunt, ſimiliter uenena frigida ſi reducantur ad actum nō interficiunt, ideo homines frigidioris temperaturæ citius interimuntur quàm calidioris quia prius q̃ reducantur ad actum ab arterijs, & uenis attrahuntur & quia calor naturalis aliquando debilis eſt, nec poteſt eſſe intentus ad actuandum tarde operatur, & ſi operatur deducet ad actum, & calefaciet ideo ſi in niue infrigidantur habemus refrigerationem in potentia & in actu, quæ cum actu frigida ſunt poſito occurſu agunt, & extinguunt præter naturalem calorem, & naturalis euentatus melius deducet ad actum frigida medicamenta, ideo optime conſulunt medici, quod medicinæ potentia frigidæ actu frigidæ applicentur, ut uoluit* Gal.*in ſecundo de compoſitione med. ſecundum locos, ubi omnia remediorum genera, taliter facta & infrigidata in niue conficit, bene igitur dogmatici poſt euacuationem, euitent incommoda; ut eligunt, quæ penetrant, & actu refrigerāt,* Deinde *docuimus, q́; non erat certa ratio illa componendi*

nēdi Harculani,*quia aliquādo quadruplū aceti,aliquādo, quadruplū ol.roſ.apponitur. ſcd̄m diuerſitatē naturarū.*
AEGER VERO A CARNIBVS, ET VINO ABSTINEAT: *Poſt euacuationem in dolore à ſanguinis plenitudine dependente,uoluit* Raſis, *ut recte regimine uteretur,ſicut,& precipiunt* Dogmatici *quia eoſdem habent ſcopos,dominium ſolū,quia* Empirici *à natura rei indicationes paruifaciūt ſcopus autē eſt* ꝙ *ubi eſt dominiū ſanguinis ex cōcurſu ſignorū cognoſcitur ab* Empiricis, *à* Dogmaticis *uero ex rei natura,& ex ſignis pathognomonicis, ut non nutriamus ægrum, ſecundo ut refrigeremus* Empirici *non querunt rationem.* Nos *autem a natura rei edocti ſcimus,*ꝙ *ubi adeſt dominiū ſanguinis, ibi plurimum de alimento eſt, ut docuit* Ariſt. *ſecundo de anima, ideo recte factum eſt cum non nutriatur,ideo* Gal. *ſecundo de tempe.dixit,* ꝙ *calida & humida corpora ex dominio ſanguinis poſſunt tolerare famē,* An *uero plus pituitoſa id facere poſsint non eſt preſentis ſpeculationis refrigeratione autem indigent, ratio eſt quia ubi plurimum eſt de calore, & ſpiritus & feruido ſanguine ibi parum nutrire debemus,& ad frigidum alterare, ideo dixit* Raſis, *æger uero à carnibus, & à uino abſtineat, quia hæc plurimum nutriunt, & ſanguinem multiplicant.*
ET COMEDAT ADESIAM CITRINAM. Eſt *autem adeſia citrina, ut declarat ille* Andreas Bellunenſis, *quædam confectio apud* Arabes, *ex croco,aceto & lentibus, decoquunt enim lentes in aceto, & crocum addunt,ideo citrinam appellant, lentes enim ultra hoc* ꝙ

pau=

paucum nutrimentum dant frigidum & ſiccum præbent ideo ſubſtătia, & qualitatibus morbo aduerſatur, Acetũ *additur, quia extenuădi & exiccandi uim habet, & quia frigidum eſt, & ſiccum, addit crocum, & laudat ipſum, cum tamen* Gal. *in ſeptimo de compoſitione med. ſecundũ locos dicat crocum offendere caput ideo cum docet* Hie- *ram ex ſex rebus conficere inquit, ubi ſit dolor capitis, parum de croco apponas, quia caput offendit,* Hic *autem* Raſis *cõmendat ipſum.* Dicatis *crocum hoc in loco laudari, quia parum de ipſo uult, ut addatur aliter caput offen deret, quia igitur eius modica quantitas concoquit, meliusq́; facit penetrare alimentum, adiuuat cõcoctionem, ideo recte additur,* ET TAPSIS *ideſt cibus qui fit ex lentibus coctis ei recte additur.* CVM AQVA, ET HERBAS FRIGIDAS. *Forte ſanior eſſet lectio, ſi diceretur.* DECOQVANTVR LENTES IN AQVA, CVM HERBIS FRIGIDIS. *Vt alluderet ad illud ſimile à Græcis dictum; quod erat lenticula cum beta confecta,* Erat *enim eorum uſus frigidas herbas decoquere, ut betam, uel lenticulam, et ita exhibere, ſiue etiam ponantur herbæ cũ lenticula, uel ſæparate idem erit, frigidæ autem herbæ ſunt, lactuca, endiuia, & huiuſmodi quæ frigida & ſicca ſunt.* VENTER AVTEM SOLVATVR EX MIRABALANIS CITRINIS, ET PRVNIS ET TAMARINDIS, ZVCCARO ALBISSIMO. *Poſt euacuationem ſanguinis & poſt uſum repellentium docet* Raſis, *ut uenter ſoluatur cum his medicamentis lenibus, ideo*

notetis cum habebitis ægritudinem à materia calida de pẽdentem, à fortibus medicamentis caueatis, quia magis cale faciunt & exacerbant, unde Galen. in ſecundo Regiminis acutorum: poſtq̃ Hippo. docuit pepliũ uel elleborum, quæ ſunt medicamenta calida, in pleuritide exhibenda, admonet nos, ut euitemus hæc calida quia poſſemus agitare humores, ut præcipitentur ad locum aliquem nobilem, ideo non ſunt agitandi cum his medicamẽtis ſed cum benedictis purgandi ſunt. Hoc etiam obſeruauit Raſis, ſed circa hoc medicamentum debetis ſcire, & aduertere hic Herculanum, qui uult, ut in aqua pruna, uel tamarindi decoquantur, & infundantur in ea aqua mirabalani ſubtiliter contriti, ſed medicina erit aſpera, & ſtipticitatem habebit, & ingrata guſtui, ideo mirabalani ſunt groſſo modo contundendi, & infundẽdi in aqua appropriata, uel fontis per noctem, mane autem in aurora coquantur cum prunis, & tamarindis, & facta expreſſione, & colatura addatur zucch. albiſſimi q. ſ. Ideo ut reducatur ad praxim dicemus ſic. Recip. mirabalanorum citrin. quia uim habent mundificãdi ſanguinem à bile, & benigniorem reddere drach. iij. uel iiij. qui groſſo mõ conterantur, & infundantur et in aqua endiuiæ per noctem maneant. Recip. prunorum num. x. Tamarindorum drach. vi. decoquantur, & addantur unc. ij. zucc. albiſſimi. De mirabalanis citrinis nihil in præſentia dicemus. De prunis autem debetis intelligere Hyſpana non Damaſcena, quia acerba ſunt, acerba autem conſtringunt, quia ſubſtantiam craſſam habent conſtringentem, ideo dulciora ſunt eligẽda, ſiue Hyſpana ſiue alteris gene

ris

ris ſint, quia in dulcedine laxatio eſt. Tamarindi indi ſunt, qui palmulæ, ſeu dactili indici, ideo palmula indica appellantur, quam Actuarius ὀξυφοινικὴν uocat, ac ſi palmulā acidam diceret. Reprimunt enim feruorem bilis, dixit Raſis: ZVCC. ALBISS. Quia zuccharum quanto magis coquitur tanto magis amittit caliditatem: quia partes terreſtres aduſtæ reſoluuntur ex decoctione. QVOD SI ISTA NON SVFFICIVNT. SEM. MALVAVISCI IN ACETO POSITA. Agitentur, quouſque ad ſpiſſitudinem perueniant &c. Poſtq̄ Raſis euacuauit ſanguinis miſſione, & repellentibus uſus eſt, et corpus cum pharmaco purgauit, rectamq; adminiſtrauit uictus rationem, ſi non ceſſauerit dolor, inquit Raſis, in repercuſſione non perſeuerabitis, ut docuit Gale. 13. Therap. ubi ait, ſi utimur frigidis & perſeueramus in eis, ad talem conſtipationem perueniemus, q, extinguetur calor naturalis. Igitur mundificato corpore tutò adhibentur hæc remedia, quæ habent uim ſubtiliādi, maturandi ſine ui calefactiua, ideo ſemina, uel radices, aut folia ibiſci, uel Altheæ iubet accipi Gale. cap. de ibiſco, quia maturant, reſoluunt, & diſſoluunt ſine attractione, non ſine aliqua aſtringendi facultate, qua corroboratur membrum, & confortationem facit, ideo iure eligit alteam. Ex hoc loco caueatis ab errore Herculani, qui dicitur idē eſſe Maluauiſcum, ſeu alteam, & brancam urſinam, cum tamen differant tota ſpecie, bene branca urſina ideſt Acanthum poteſt habere eundem uim, non tamen idem ſunt, ut declaratum eſt. Dicit Raſis, in aceto poſita AGITENTVR. Quia

uult mucilaginem extrahere, deinde cum aceto applicare, ut exempli gratia. Recip. ſem. alteæ unc. ij. & agitentur quouſque uiſcoſitas extrahatur, deinde addere acetum, & applicentur, quia magis penetrabit medicamentū, quia ex ſe cum ſit craſſum, et uiſcoſum nō penetraret. EX PSILIO QVOQVE, SI RELIQVA NON CONTVLERINT, ET ACETO POTERIT EMPLASTRVM CONFICI. etc. Si reliqua, dicit Raſis, non contulerint ad hoc efficaciſſimum remedium condeſcendas, et licet Gal. in ſecundo frigidum ponat pſilium, Dioſc. tamen dixit, ſi ponatur in aqua feruenti, refrigeſcit aqua et caueatis à fœdo errore Herculani, et omniū modernorum, qui ſecuti ſunt Meſuem, à quo acceperunt, q̄, in medulla pſilij caliditas ſit in quarto in ſuperficie exteriori frigiditas in ſecundo ſed iſti in hunc errorem deuenerunt nulla ratione præhabita, & experimento, crediderunt Authori ſuo, quia ſi eſſet calida in quarto eſcaras faceret magis, quæ euphorbium, tapſia, & cātarides, immo ſi apponetis ipſum tritum in loco, manifeſtam percipietis frigiditatem et hæc quantum attinet ad curationē doloris capitis ab humore ſanguineo.

DE DOLORE CAPITIS à materia linoſa.

Hoc cap: est superfluum.

SI AVTEM cum iſtis fuerit in pulſu uelocitas, et in tactu ſentitur caliditas &c. Diximus empiricos à ſyndrome ſignorum ad cognitionem ægritudinis deueni=

re &

re & accipiunt tot ſigna indicantia ægritudinem, ideo inquit, ſi in pulſu fuerit uelocitas, & caliditas ad tactum ſentiatur, quæ ſunt ſigna duo poſitiua. IN FACIE autem nec rubedo (inquit) nec in oculis fuerit, nec tēſio quæ ſunt ſigna priuatiua, Hæc cum affuerint, neceſſario erit dominium bilis, & ratio huius eſt, quia cum adſunt hæc ſigna, erit dominiū neceſſario materiei calidæ in corpore, et tunc uel erit ſanguis, uel bilis, aut aliquid proportionabile, quoniam hæc duo tantum ſunt calida ſed nō eſt ſanguinis multitudo nam uelocitas in pulſu non dominaretur, præterea rubedo adeſſet, quæ ſignum pathognomonicum eſt ſemp & ſoli ſanguini accommodatus, ergo non erit dominium ſanguinis nec etiam tenſio aut grauitas eſt ergo dominiū erit bilis, quia illa duo ſigna neceſſario faciunt concurſum additur. IN FACIE nec rubedo, nec in oculis adeſt, ut bilis dominium innueret: q, in bile ſit caliditas ad tactū hoc eſt clarum. De uelocitate autem in pulſu ſcire debetis, q, in dominio bilis augetur neceſſitas euentationis caloris innati, quæ una eſt ex ijs tribus cauſis facientibus diuerſitatē in pulſu, Aucta hac neceſſitate augetur pulſus, primum autem quod facit, aucta neceſſitas eſt, ſed hoc facit ubi dominium eſt ſanguinis quia ibi eſt uirtus ualida, & inſtrumenti obedientia ob eius humorem. At ubi bilis adeſt dominium, exiccatur arteria, ideo non eſt ita obediens, nec uirtus ita potens, & ita cum natura nō ualeat dilatare arterias, & facere pulſum magnum, ſupplet cum uelocitate, & quod cum magna diſtantia non facit, cum uelocitate facit, quæ ſi tolleretur, cum frequentia ſuppleret, Bene igi

tur tetigit ſcopum Raſis. Quid igitur in dominio bilis faciendum eſt? IN PRINCIP. *(inquit Raſis)* SOLVATVR, *uenter non dixit fiat phlebotomia*, DEINDE *fiant ea, quæ diximus. Quia ubi erat dominium ſanguinis à phlebotomia incepit, hic autem, quia dominiū eſt bilis, dixit in principio ſoluatur uenter. Si autem quæratis ab empiricis cur primo euacuent corpus, poſtea phlebotoment, & alia faciant, dicunt ita alios feciſſe.* Duo *hic ſunt uidenda, primo an ſtante dominio alicuius humoris in corpore debeamus mittere ſanguinem neceſſario, ſecundo ſi phlebotomia, & pharmacia fuerit neceſſaria, utrum debeamus incipere à miſsione ſanguinis an uero ab euacuatione per uentrem. Quantum ſit de primo facilis eſt reſponſio ſecundum Galenum in quarto de tuend. ſani. Eſt enim regula apud ipſum, ſi fuerit dominium paucum humoris cum ſanguine ſitq; illius parua diſtantia à natura ſanguinis debes tunc mittere ſanguinem non tamen tantū, quantū ſi fuerit dominiū multū ſanguinis ſi aūt multū diſtanerit à natura ſanguinis ad huc partius, ſi uero plurimū non debes tunc ſanguinem educere ſed euacuare, itaq; tres ſunt gradus, parum, multum, & plurima per regulam, ſed quare hoc eſt, quia ubi plurima diſtantia à natura ſanguinis ibi non adeſt indicatio aliqua à cauſa, neq; ibi eſt uirtus, quia duos habemus ſcopos à Gal. in libro de ratione curandi per ſanguinis miſsionem, uirtutem ſcilicet & naturam ſed ibi non adeſt ſanguinis multitudo, nec uirtutis robur, quæ cum humoribus corruptis nō ſunt & deprauatis, & cum paucitate ſanguinis non ſtant, igitur*

tur non phlebotomandum, ſed euacuandum eſt primo caſu. Quoad ſecundum dictum Herculanus, & Moderni dicunt, ſi humores fuerint ſanguine permixti, nec commode per phlebotomiam educantur tunc ab euacuatione per pharmacum incipiendum eſt, ſin uero apti educi tunc à phlebotomia. Sed quid eſt dicere humores permixtos ſanguini non commode educi, uel intelligis craſſos, & uiſcidos, & hærentes, Aut q̃ minimum cum minimo commixtum ſit. Si primum dicat totum oppoſitum eſt faciendum, quia Gal. ſuper Aphoriſmo illo concocta medicari, & in libro quos, quomodo & quando purgare oportet, uult, q̃ craßis exiſtentibus humoribus nullo auxilio moueantur, quia non attingeremus ſcopum, ſed agitaremus ipſos, ideo abſtergendi prius ſunt, & incidendi, ſi autem intelligas p̃mixtos eſſe ſecundo modo tunc à phlebotomia eſſet incipiendum, quoniam habemus tunc maximam occaſionem educendi per ſanguinis mißionẽ. Addit Herculanus, ubi autem eſſet inflammatio in uiſceribus à dominio ſanguinis uel humoris alterius à phlebotomia incipiendum eſt ſaltem diuerſiua, ſed hoc eſt contra Hippoc. in ſecundo de ratione uictus in acutis ubi ait, in pleuritide quæ eſt inflammatio in pleura ſuccingente coſtas, & in membro nobili dolore deſcendente ad hyppocundria à purgatione per inferiora euacuato aſcẽdente autem ad furculam per phlebotomiam. Galen. in 13. Therap. de cura Eriſipelatis loquens inquit eſſe euacuandum in ipſo, non ſicut in phlegmone, & inflammatione, ſic in inflammatione miſit ſanguinem in Eriſipelate ergo non eſt mittendus & tamen eua-

cuat per inferiora ad diuertendum. Quid autem ſit dicendum pro determinatione ſecundũ difficultates ad Gal. qui dat regulam, quando à miſſione ſanguinis uel humorum euacuatione ſit incipiendum recurramus. Regula eſt, uel humores qui dominãtur ſunt in primis uenis citra hepar uel in interioribus ultra ſubſtantiam hepatis, ſi in primis fuerint ideſt in meſeraicis, quæ uentriculum, & ſplenem circundant, nec nõ inteſtina tunc dico anteq̃ mittamus ſanguinem euacuandum eſſe, & ratio eſt, quia ſi educemus ſanguinem humores comperti in primis uenis exiſtentes traherentur ad hepar, & augeretur obſtructio, & prohiberetur euentatio, ideo primo humores in his partibus, & in fundo uentriculi exiſtentes ſunt euacuandi. Si uero fuerint, in alijs uenis, uel ſunt ſemi crudi, hoc eſt ſubtiles, & tenues, tunc præcipit Galen. ſanguinis miſſionem non eſſe ommittendam, ſi autem fuerint mixti ſanguine, & crudi accipiendo cruditatem, quæ opponitur coctioni, uel fuerint crudi, ſicut ille quem praxagoras uitreum appellauit, non eſt tunc ad ſanguinis miſſionem recurrendum, niſi prius concocti, & poſt euacuati fuerint, ſi uero limoſi, & aduſti ſint non eſt mittendus ſanguis. Sed clarius in quinto Therap. de cura catarrhi, ubi inquit, ſi humores fuerint limoſi, in uenis non eſt ſanguis mittendus, ſed prius euacuandi ſunt ut ſanguis mundificetur.

Dicit ergo Raſis IN PRINCIP. Soluatur uenter, &c. Vbi dominium bilis adeſt in corpore, ratione cuius dominij fiat dolor capitis à ſolutione uentris primo, ſecundo admisſionem ſanguinis eſt accedendum, quia in

uen=

uentriculo, & uenis primis meſeraicis exiſtit, quæ aſcẽdens ad caput dolorem facit. ideo prius oportet incipere per regulam iam dictam ab earum purgatione, quæ in primis uenis ſunt, ne fiat attractio ad uenas, & maior fiat ebullitio, & febris fiat, ut in quarto de Tuen. *ſan. declarat* Gal. *ex indebita ſanguinis miſſione poſſe accidere, cũ igitur fuerint humores in primis uenis, à purgatione tunc incipere debemus, & hoc recte facit* Raſis *dum in principio ſoluit uentrem, ſed cum quibus id fiat, tacet, quia ſupponit cum iiſdem uel ſimilibus .i. cum mitibus, & leuibus, quæ non ſoluunt ualidæ, ſicut eſt ſcamoneum, ſed cum mirobalanis, tamarindis, prunis, manna, caßia,* Rhabarbaro, *quæ recte dicuntur ab iſtis benedictæ.* Quare *autem in acutis à materia calida maxime ubi bilis dominatur, in febribus præcipue, & doloribus maximis non conueniunt hæc ſcamoneata?* Actuarius *in ſua meth. lib.* v. *cap. de ſcammonea declarat hoc & dicit. Scamonea eſt forte ſolutiuum, membra naturalia ſumme afficit. Et de ſcammonea inquit ratione ſubtilitatis ſuæ ſubſtantiæ facile attrahitur à uenis, conturbat humores quibus conturbatis, cum non poßit uirtus expellere eos per uias debitas expellit ad membra nobilia. ideo* Hipp. 1. *Apho.* 24. *in acutis paßionibus raro, & non niſi in principio utendũ medicinis purgantibus aſſerebat, ſed benedictis utemur.* DEINDE *ſi aut ea, quæ diximus &c. Multa dixit* Raſis, *ideo poſſent dubitare iuniores, quid ſit, illud, de quo intelligat.* Di*cerem à ſufficienti diuiſione neceßario de phlebotomia ſola intellexiſſe. De uictus quidem ratione non intellexit,*

C v *quia*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

quia inferius explicabit eam, non de epithematibus, & em plaſtris quia ſæparata poſuit in hoc libro quæ à primis ſunt differentia. ideo cum de his non intelligat, neceſſario de phebotomia, dixit, ut facta uētris ſolutione primo ſan guinem mittendum quia regula eſt, ſi dominium bilis tale eſſet, ut plurimum diſtaret à natura ſanguinis, ita ut lon ge dominaretur bilis. tunc non eſſet mittendus ſanguis, quia ille humor plurimum à ſanguine diſtat, ubi non mul tum diſtaret, mittendus eſſet, ſed parce, ut ubi parum co= pioſior eſset facienda. euacuatio ſanguinis niſi dominare= tur bilis in longe maiori proportione ſanguinem, & uſ= que ad ſummum, deinde fiant alia generalia, ut epithema= ta, & alia, quoniā in genere ſaltem conueniunt, ideo dixi mus in numero plurali. NARIBVS *autem oleo inii= ciatur, & uiolatum, oleo cucurbitæ dulcis &c.* Hic *quidē poſt euacuationem per pharmacum, & phlebotomiam applicat localia, & conuenienter iuxta regulam iam di= ctam. materiæ autem ſunt* OL. VIOLATVM, *& re cte quoniam contraria contrariis curantur, & quia frigi dum & humidum eſt circa ſecundum gradum, ideo con= uenit humori calido & ſicco. Oleo cucurbitæ dulcis, quæ frigida eſt, & humida, in ſecundo dixit ad differentiam amaræ, quam colocynthida appellant, hoc eſt amaram cu= curbitulam, quæ ſe habet ad domeſticam ſicut cucumer ſyl ueſtre, elaterium dictum cum domeſtico, quarum unum in frigida materia, alterum in calida conuenit.* AVT *oleum de nenufaris, quia frigidum eſt circa tertium. ideo ſcire de betis ex Gal. 2. & 3. de ſimpl. medic. q. ol. materia eſt om nium*

niũ liquidorũ, et nullã inſignem facit qualitatẽ, ſicut duro rũ materia eſt lithargyriũ, ſic oleum eſt materia omniũ liquidorum, & infuſionum, & ideo nullam addit qualitatẽ, quidquid coquatur in oleo, inde denominationẽ à ſimplici accipit, ideo ſi cucurbita frigida & humida in ſecundo, ita oleum tale erit, ſimiliter oleum nenufarinum, aut oleum illud de floribus ſalicis, quod frigidum eſt circa ſecundum, licet non ita humidum ſit, tum ad aliquam ſiccitatem declinet, & ſunt hæc diuerſa olea, quia ſunt diuerſæ diſpoſitiones corpis, quia ſenũ corpus eſt ſiccũ, cõuenit magis oleũ de ſalicibus, pueris uero, mulieribus, & eunuchis magis conueniet humidũ & calidum. Hic eſt *unum notandũ, cum dicat* Raſis. QVORVM *quodlibet ſuper niuem infrigidatum, &c. non dixit refrigerari in niue ea, quæ in auribus ponuntur, aut oculis, aut in alio ſenſus inſtrumento quia ſi potentia frigida apponeretis in inſtrumentis ſenſus offendetis ipſa non ſolum quà inſtrumẽta ſenſus, quæ à frigiditate maxime lædantur, cum operationes omnes à frigiditate lædantur, ut in primo de cauſis ſymptomatum à Gal. habetur uerum etiã, quia neruoſa quia frigida dicebat* Hipp. Aph. 18. *inimica ſunt dentibus, neruis, oßibus, ideo bene facit* Gal. *qui in ſecundo de compoſitione med. ſecũdum locos ad aurium inflãmationẽ docet infuſiones apponere tepidas in auribus, & ſeptimo & 6.* Therap. *licet dicat, hecticis nihil magis conuenire aqua frigida quia ex toto operatur, cum ipſa ſit frigida & humida tamen recte curari dixit quia hectici habet denudatã interiorem partem uentriculi, & inteſtinorum, & occur=*

cur=

currunt illa frigida neruis, ideo periclitãtur, nec poſſunt facere operationes ſuas, ſimiliter nec frigida in potentia multum, unde Gal. in ſecundo de compoſitione med. ſecundum locos contra Apollonium diſputans de remedijs applicandis capitis in dolore dicit. Curanda eſſe potentia frigida ſicut opium, neque inſtrumento ſenſuum applicanda eſſe, propter ea quia licet uideãtur proficere in principio deprauat tãdẽ ſenſũ id Gal. 12. Therap. cap. ultimo ſolũ in aliquo caſu uult, ut exhibeãtur iſta ſtupefacientia, cũ ergo dicat Raſis ſup niue infrigidentur, ut capiti tãtũ applicetis, intellexit, quia tutò id poteſt fieri, quia frigiditas antequam accedat ad ſubſtantiam cer. caput eſt uelatum peritoneo, oſſe cranei, ideo craſſum eſt, quare remittetur frigiditas & deperdetur in itinere, quia per tot partes penetrat. Intelligatis igitur ꝗ hæc olea tepida exhibeantur, & mediocriter ſuper niuem infrigident, infrigidata capiti ſuperfundantur, innuit ꝗ nullo pacto in auribus infundantur, ſed tepida ſint, & eadem infrigidata in niue capiti apponantur. ET NVTRIATVR. *ut prædiximus &c. Ecce quomodo prius uoluit uentrem ſolui, ſecundo phlebotomia, tertio apponere in auribus, & naribus olea iam dicta, & tepida, quarto ut nutriatur ſicut prædiximus, ſed quod prædixit nutriendos eſſe lentibus primos cum aceto in quibus erat dominium ſanguinis, quæritur modo an conueniat eadem uictus ratio? uidetur ꝗ nõ quia lentes, & acetũ ſicciſſima ſunt, & exacuũt humores, quomodo ergo bili quæ ſicca eſt cõuenient. Domini quantũ ad illas herbas frigidas nõ uidetur dubitatio*

quia

quia Gal. in primo ad Glauc. ubi tertianam curat dicit ſummopere conuenire bilioſis febrientibus, quia frigida & humida ideo qualitatibus contrariantur, Vbi autem dominium bilis eſt parum nutrire debemus, niſi cum accedit ad ſtomachum, & facit ſyncopam, ſed hoc eſt ratione ſymptomatis, & coacti, quia dicebat Hippo. *ſecundo* Aph. Non *pura corpora quanto magis nutries, tanto magis lædes; De lentibus etiam conueniunt bilioſis ruffa bile laborantibus, cum bilis aerea, tenuis, & erodēs ſit ideo requiritur, q obtundatur, & q habeat emplaſticam ſubſtātiā, ratione igitur ſuæ ſubſtantiæ lentes conueniunt, quia craſſum humorem generant, & ad frigiditatem declinant, ita q ratione actiuarum qualitatum ſaltem ſint contrariæ, licet ratione paßiuarum, quia ad ſiccum declinăt ſiccæ ſint, cur igitur erodant, oſtendam cauſam in lentibus, cur autē acetum ſumme cōueniat picrocholis, &* Hipp. *inquit tertio* Acut. *tex. ib. ideo acetum picrocholis conuenire, quia facit degenerare bilem in pituitam, quem locum debetis aduertere, quia uidetur defeciſſe, & contra prin. Galen. in quo loco dißimulauit Galenus quia bilis per exceſſum caloris eſt facta, ut iterum abeat ad cruditatem uidetur impoßibile, cōuenit igitur acetum picrocholis, quin immo frigidißimum eſt ratione frigiditatis quam in ſe conſideramus, quia non tranſit uix primum gradum, & tamen refrigerat magis, q̄ ea, quæ in tertio frigida ſunt, ſed dicetis, quare hoc eſt? uideatis Gal. in xi. de Simp. med. in cap. de caſtoreo: dicit ibi, q licet caſtoreum non ſit ita uirtutis exiccantis, & calidæ ſicut alia multa, longe tamen magis*

exiccat

ideo pomum conficere poteritis ex puluere nenufaris, uiolarum, roſarum florum ſalicum, & addere camphoram, & inuoluere in ſyndone, & ſæpe irrorare aqua roſacea, uel uiolarum, uel utraque ſimul, & ſæpe odorare, & habere partes æquales omnium præter camphorã quæ ſuperet omnes alias, ſimiliter ſandalos omnes poteritis addere. Camphora *enim frigida & ſicca eſt in tertio à* Galeno *incognita ab* Actuario *nota, qui dic quòd naſcitur in* India, *tam magna, & procera, ut multæ centuriæ hominum poſſent habitare ſub ipſa, & folia ferulacea, & truncum inanem habet, ex quo manna emanat, quæ poſtea concreſcit, & camphora appellatur, & dicitur habere proprietatem ſedandi dolorem à materia calida.* QVOD SI AEGRITVDO *multum inualeſcat ſumatur opij, & camphoræ uniuſcuiuſque quantum ponderant duo grana ordei, &c.* Bene dixit. MVLTVM *inualeſcat*. Ideo habeatis *pro confeſſo, quod opium non exhibeatis, quia* Gal. *in ſecundo de compoſitione med. ſecundum locos contra* Apollonium *diſputans dixit non debere exhiberi opium niſi in doloribus, in quibus uel mortẽ, uel ſyncopam expectamus, ad quam ſyncopam ſequitur mors, ideo in dolore capitis, inquit, non debemus exhibere, quia nunquam ad tantam magnitudinem peruenit, ut cogat ægrum ſe interficere, uel in ſyncopam cadere, immo in quocunque gradu imaginabitur, minor eſt quam dolor aurium, dentium, oculorum, & colicus, ex quibus homines moriuntur, immo coguntur ſe præcipitare ex feneſtris, & ego uidi infectum in tali dolore præcipitatum in teri=*

teriiſſe, ideo periculoſa ſunt admodum iſta ſtupefacientia, quoniam nihil aliud faciunt niſi mortificare, unde nunquã ad Phylonium accedit. Gal. niſi cum timet mortem ſed ad Tiiyriacam nouam, & ad diaſpermaton, neque unquam uſus eſt opio, à quo mortuus eſt ille infœliciſſimus huius gymnaſii Patauini ſplendor, & decus, & dicebat Galen. 12. Therap. antequam occurrendum eſſet his ſymptoma tibus, niſi habeant rationem cauſæ, quæ ducat ad mortem in quo caſu ne moriatur æger, inquit eſſe opus, ut ſtupe facientia exhibeamus, poſtea curemus uitium, quod indu= cunt, unde Auic. dicebat, Cum prouocaturus es ſomnum, non tranſeas tale; quale eſt papauer album. Raſis autem cum, ſi magnus ſit dolor, opium proponat, conſulerem ego uos, ut aliter faceretis, is enim cũ duobus granis cam phoræ, grana duo opij accipit, quod non eſt tutum, ſed imitamini Gal. qui in inflãmationibus auriũ accipit opiũ correctum; & duplum caſtorei, & ſi plurimus ſit dolor æqualem partem quia calidum eſt, ideo neque Gal. neque alius unquã exhibuit opium ſine medicina calida. Raſ. ex cepto, qui cum camphora, & in oleo de ſalicibus diſſolutũ uult in auribus infundi. Gal. autem aut calida medicamen ta accipit, aut lac muliebre in ſecundo de compoſitione me dic. ſecundum locos accipit, & ita habetis, quando ſit ex= hibendum opium in dolore, ſcilicet tali, ut niſi occurratis duceret ægrum ad mortem. Raſis dixit cum camphora, & quantum duo grana ordei ponderant, ego autem po= tius crocum eligerem, uel caſtoreum, & cum opio com= ponerem, nec in oleo de ſalicibus, ſed calidiori potius in=

funde=

paucum nutrimentum dant frigidum & ſiccum præbent ideo ſubſtãtia, & qualitatibus morbo aduerſatur, Acetũ additur, quia extenuãdi & exiccandi uim habet, & quia frigidum eſt, & ſiccum, addit crocum, & laudat ipſum, cum tamen Gal. in ſeptimo de compoſitione med. ſecundũ locos dicat crocum offendere caput ideo cum docet Hieram ex ſex rebus conficere inquit, ubi ſit dolor capitis, parum de croco apponas, quia caput offendit, Hic autem Raſis cõmendat ipſum. Dicatis crocum hoc in loco laudari, quia parum de ipſo uult, ut addatur aliter caput offenderet, quia igitur eius modica quantitas concoquit, meliusq́; facit penetrare alimentum, adiuuat cõcoctionem, ideo recte additur, ET TAPSIS ideſt cibus qui fit ex lentibus coctis ei recte additur. CVM AQVA, ET HERBAS FRIGIDAS. Forte ſanior eſſet lectio, ſi diceretur. DECOQVANTVR LENTES IN AQVA, CVM HERBIS FRIGIDIS. Vt alluderet ad illud ſimile à Græcis dictum, quod erat lenticula cum beta confecta, Erat enim eorum uſus frigidas herbas decoquere, ut betam, uel lenticulam, et ita exhibere, ſiue etiam ponantur herbæ cũ lenticula, uel ſæparate idem erit, frigidæ autem herbæ ſunt, lactuca, endiuia, & huiuſmodi quæ frigida & ſicca ſunt. VENTER AVTEM SOLVATVR EX MIRABALANIS CITRINIS, ET PRVNIS ET TAMARINDIS, ZVCCARO ALBISSIMO. Poſt euacuationem ſanguinis & poſt uſum repellentium docet Raſis, ut uenter ſoluatur cum his medicamentis lenibus, ideo

notetis cum habebitis ægritudinem à materia calida de pẽdentem, à fortibus medicamentis caueatis, quia magis calefaciunt & exacerbant, unde Galen. in ſecundo Regiminis acutorum: poſtq̃ Hippo. docuit pepliũ uel elleborum, quæ ſunt medicamenta calida, in pleuritide exhibenda, admonet nos, ut euitemus hæc calida quia poſſemus agitare humores, ut præcipitentur ad locum aliquem nobilem, ideo non ſunt agitandi cum his medicametis ſed cum benedictis purgandi ſunt. Hoc etiam obſeruauit Raſis, ſed circa hoc medicamentum debetis ſcire, & aduertere hic Herculanum, qui uult, ut in aqua pruna, uel tamarindi decoquantur, & infundantur in ea aqua mirabalani ſubtiliter contriti, ſed medicina erit aſpera, & ſtipticitatem habebit, & ingrata guſtui, ideo mirabalani ſunt groſſo modo contundendi, & infundẽdi in aqua appropriata, uel fontis per noctem, manè autem in aurora coquantur cum prunis, & tamarindis, & facta expreſſione, & colatura addatur zucchi albiſſimi q. ſ. Ideo ut reducatur ad praxim dicemus ſic. Recip. mirabalanorum citrin. quia uim habent mundificãdi ſanguinem à bile, & benigniorem reddere drach. iij. uel iiij. qui groſſo mõ conterantur, & infundantur et in aqua endiuiæ per noctem maneant. Recip. prunorum num. x. Tamarindorum drach. vi. decoquantur, & addantur unc. ij. zucc. albiſſimi. De mirabalanis citrinis nihil in præſentia dicemus. De prunis autem debetis intelligere Hyſpana non Damaſcena, quia acerba ſunt, acerba autem conſtringunt, quia ſubſtantiam craſſam habent conſtringentem, ideo dulciora ſunt eligẽda, ſiue Hyſpana ſiue alteris generis

ris ſint, quia in dulcedine laxatio eſt. Tamarindi indi ſunt, qui palmulæ, ſeu dactili indici, ideo palmula, indica appellantur, quam Actuarius ὀξυφοινικὴν uocat, ac ſi palmulã acidam diceret. Reprimunt enim feruorem bilis, dixit Raſis: ZVCC. ALBISS. Quia zuccharum quanto magis coquitur tanto magis amittit caliditatem: quia partes terreſtres aduſtæ reſoluuntur ex decoctione. QVOD SI ISTA NON SVFFICIVNT. SEM. MALVAVISCI IN ACETO POSITA. Agitentur, quouſque ad ſpiſsitudinem perueniant &c. Poſtq̃ Raſis euacuauit ſanguinis miſsione, & repellentibus uſus eſt, et corpus cum pharmaco purgauit, rectamq́; adminiſtrauit uictus rationem, ſi non ceſſauerit dolor, inquit Raſis, in repercuſsione non perſeuerabitis, ut docuit Gale. 13. Therap. ubi ait, ſi utimur frigidis & perſeueramus in eis, ad talem conſtipationem perueniemus, q, extinguetur calor naturalis. Igitur mundificato corpore tutò adhibentur hæc remedia, quæ habent uim ſubtiliãdi, maturandi ſine ui calefactiua, ideo ſemina, uel radices, aut folia ibiſci, uel Altheæ iubet accipi Gale. cap. de ibiſco, quia maturant, reſoluunt, & diſſoluunt ſine attractione, non ſine aliqua aſtringendi facultate, qua corroboratur membrum, & confortationem facit, ideo iure elegit alteam. Ex hoc loco caueatis ab errore Herculani, qui dicitur idẽ eſſe Maluauiſcum, ſeu alteam, & brancam urſinam, cum tamen differant tota ſpecie, bene branca urſina ideſt Acanthum poteſt habere eundem uim, non tamen idem ſunt, ut declaratum eſt. Dicit Raſis, in aceto poſita AGITENTVR. Quia

uult mucilaginem extrahere,deinde cum aceto applicare, ut exempli gratia. Recip.ſemi. alteæ unc.ij. & agitentur quouſque uiſcoſitas extrahatur,deinde addere acetum,& applicentur,quia magis penetrabit medicamentũ, quia ex ſe cum ſit craſſum, et uiſcoſum nõ penetraret. EX PSILIO QVOQVE, SI RELIQVA NON CONTVLERINT, ET ACETO POTERIT EMPLASTRVM CONFICI. etc. Si reliqua, dicit Raſis, non contulerint ad hoc efficaciſſimum remedium condeſcendas,et licet Gal.in ſecundo frigidum ponat pſilium,Dioſc.tamen dixit,ſi ponatur in aqua feruenti,refrigeſcit aqua et caueatis à fædo errore Herculani,et omniũ modernorum,qui ſecuti ſunt Meſuem,à quo acceperunt, quod in medulla pſilij caliditas ſit in quarto in ſuperficie exteriori frigiditas in ſecundo ſed iſti in hunc errorem deuenerunt nulla ratione prahabita, & experimento,crediderunt Authori ſuo, qui ſi eſſet calida in quarto eſcaras faceret magis,quæ euphorbium,tapſia,& cãtarides, immo ſi apponetis ipſum tritum in loco,manifeſtam percipietis frigiditatem et hæc quantum attinet ad curationẽ doloris capitis ab humore ſanguineo.

DE DOLORE CAPITIS à materia bilioſa.

SI AVTEM cum iſtis fuerit in pulſu uelocitas,et in tactu ſentitur caliditas &c. Diximus empiricos à ſyndrome ſignorum ad cognitionem ægritudinis deueni=

re &

re & accipiunt tot ſigna indicantia ægritudinem,ideo in-quit,ſi in pulſu fuerit uelocitas, & caliditas ad tactum ſentiatur, quæ ſunt ſigna duo poſitiua. IN FACIE *autem nec rubedo(inquit)nec in oculis fuerit, nec tẽſio quæ ſunt ſigna priuatiua,* Hæc *cum affuerint,neceſſario erit dominium bilis, & ratio huius eſt,quia cum adſunt hæc ſigna, erit dominiũ neceſſario materiei calidæ in corpore,et tunc uel erit ſanguis,uel bilis,aut aliquid proportionabile,quoniam hæc duo tantum ſunt calida ſed nõ eſt ſanguinis multitudo nam uelocitas in pulſu non dominaretur,præterea rubedo ad eſſet,quæ ſignum pathognomonicum eſt ſemp & ſoli ſanguini accommodatus, ergo non erit dominium ſanguinis nec etiam tenſio,aut grauitas eſt ergo dominiũ erit bilis,quia illa duo ſigna neceſſariõ faciunt concurſum additur.* IN FACIE *nec rubedo, nec in oculis adeſt,ut bilis dominium innueret: q̃ in bile ſit caliditas ad tactũ hoc eſt clarum.* De *uelocitate autem in pulſu ſcire debetis, q̃ in dominio bilis augetur neceßitas euentationis caloris innati,quæ una eſt ex ijs tribus cauſis faci tibus diuerſitatẽ in pulſu ,* Aucta *hac neceßitate augetur pulſus, primum autem quod facit,aucta neceßitas eſt,ſed hoc facit ubi dominium eſt ſanguinis quia ibi eſt uirtus ualida, & inſtrumenti obedientia ob eius humorem .* At *ubi bilis adeſt dominium,exiccatur arteria , ideo non eſt ita obediens , nec uirtus ita potens, & ita cum natura nõ ualeat dilatare arterias,& facere pulſum magnum,ſupplet cum uelocitate, & quod cum magna diſtantia non facit, cum uelocitate facit , quæ ſi tolleretur , cum frequentia ſuppleret,* Bene *igi*

tur tetigit ſcopum Raſis. Quid igitur in dominio bilis *fa= ciendum eſt?* IN PRINCIP. (*inquit* Raſis) SOL= VATVR, *uenter non dixit fiat phlebotomia,* DEIN= DE *fiant ea, quæ diximus. Quia ubi erat dominium ſan guinis à phlebotomia incepit, hic autem, quia dominiũ eſt bilis, dixit in principio ſoluatur uenter. Si autem quæra= tis ab empiricis cur primo euacuent corpus, poſtea phle= botoment, & alia faciant, dicunt ita alios feciſſe.* Duo *hic ſunt uidenda, primo an ſtante dominio alicuius humo= ris in corpore debeamus mittere ſanguinem neceſſario, ſe cundo ſi phlebotomia, & pharmacia fuerit neceſſaria, u= trum debeamus incipere à miſsione ſanguinis an uero ab euacuatione per uentrem. Quantum ſit de primo facilis eſt reſponſio ſecundum Galenum in quarto de tuend. ſani.* Eſt *enim regula apud ipſum, ſi fuerit dominium paucum humoris cum ſanguine ſitq; illius parua diſtantia à natu ra ſanguinis debes tunc mittere ſanguinem non tamen tan tũ, quantũ ſi fuerit dominiũ multũ ſanguinis ſi aũt multũ diſtanerit à natura ſanguinis ad huc partius, ſi uero pluri mũ non debes tunc ſanguinem educere ſed euacuare, itaq; tres ſunt gradus, parum, multum, & plurima per regu= lam, ſed quare hoc eſt, quia ubi plurima diſtantia à na= tura ſanguinis ibi non adeſt indicatio aliqua à cauſa, neq; ibi eſt uirtus, quia duos habemus ſcopos à Gal. in libro de ratione curandi per ſanguinis miſsionem, uirtutem ſcili= cet & naturam ſed ibi non adeſt ſanguinis multitudo, nec uirtutis robur, quæ cum humoribus corruptis nõ ſunt & deprauatis, & cum paucitate ſanguinis non ſtant, igi*

tur

tur non phlebotomandum , ſed euacuandum eſt primo caſu. Quoad ſecundum dictum Herculanus, *&* Moderni *dicunt, ſi humores fuerint ſanguine permixti, nec commode per phlebotomiam educantur tunc ab euacuatione per pharmacum incipiendum eſt, ſin uero apti educi tunc à phlebotomia.* Sed quid eſt dicere humores permixtos *ſanguini non commode educi, uel intelligis craſſos, & uiſcidos, & hærentes,* Aut *q̃ minimum cum minimo commixtum ſit.* Si primum dicat totum oppoſitum eſt faciendum, *quia* Gal. *ſuper* Aphoriſmo illo *concocta medicari, & in libro quos, quomodo & quando purgare oportet, uult, q̃ craßis exiſtentibus humoribus nullo auxilio moueantur, quia non attingeremus ſcopum, ſed agitaremus ipſos, ideo abſtergendi prius ſunt, & incidendi, ſi autem intelligas ꝑmixtos eſſe ſecundo modo tunc à phlebotomia eſſet incipiendum, quoniam habemus tunc maximam occaſionem educendi per ſanguinis miſsionẽ.* Addit Herculanus, *ubi autem eſſet inflammatio in uiſceribus à dominio ſanguinis uel humoris alterius à phlebotomia incipiendum eſt ſaltem diuerſiua, ſed hoc eſt contra* Hippoc. *in ſecundo de ratione uictus in acutis ubi ait.* In *pleuritide quæ eſt inflammatio in pleura ſuccingente coſtas , & in membro nobili dolore deſcendente ad hyppocundria à purgatione per inferiora euacuato aſcẽdente autem ad furculam per phlebotomiam.* Galen. *in* 13. Therap. *de cura* Eriſipelatis *loquens inquit eſſe euacuandum in ipſo , non ſicut in phlegmone, & inflammatione, ſic in inflammatione miſit ſanguinem in* Eriſipelate *ergo non eſt mittendus & tamen eua-*

cuat per inferiora ad diuertendum. Quid autem ſit dicendum pro determinatione ſecundū difficultates ad Gal. qui dat regulam, quando à miſsione ſanguinis uel humorum euacuatione ſit incipiendum recurramus. Regula eſt, uel humores qui dominātur ſunt in primis uenis citra hepar uel in interioribus ultra ſubſtantiam hepatis, ſi in primis fuerint ideſt in meſeraicis, quæ uentriculum, & ſplenem circundant, nec nō inteſtina, tunc dico anteq̄ mittamus ſanguinem euacuandum eſſe, & ratio eſt, quia ſi educemus ſanguinem humores comperti in primis uenis exiſtentes traherentur ad hepar, & augeretur obſtructio, & prohiberetur euentatio, ideo primo humores in his partibus, & in fundo uentriculi exiſtentes ſunt euacuandi. Si uero fuerint, in alijs uenis, uel ſunt ſemi crudi, hoc eſt ſubtiles, & tenues, tunc præcipit Galen. ſanguinis miſsionem non eſſe ommittendam, ſi autem fuerint mixti ſanguine, & crudi accipiendo cruditatem, quæ opponitur coctioni, uel fuerint crudi, ſicut ille quem praxagoras uitreum appellauit, non eſt tunc ad ſanguinis miſsionem recurrendum, niſi prius concocti, & poſt euacuati fuerint, ſi uero limoſi, & aduſti ſint non eſt mittendus ſanguis. ſed clarius in quinto Therap. *de cura catarrhi, ubi inquit, ſi humores fuerint limoſi, in uenis non eſt ſanguis mittendus, ſed prius euacuandi ſunt, ut ſanguis mundificetur.*

Dicit ergo Raſis. IN PRINCIP. *Soluatur uenter, &c. Vbi dominium bilis adeſt in corpore, ratione cuius dominij fiat dolor capitis à ſolutione uentris primo, ſecundo admiſsionem ſanguinis eſt accedendum, quia in*

uentriculo, & uenis primis meſeraicis exiſtit, quæ aſcē dens ad caput dolorem facit. ideo prius oportet incipere per regulam iam dictam ab earum purgatione, quæ in primis uenis ſunt, ne fiat attractio ad uenas, & maior fiat ebullitio, & febris fiat, ut in quarto de Tuen. ſan. declarat Gal. ex indebita ſanguinis miſsione poſſe accidere, cū igitur fuerint humores in primis uenis, à purgatione tunc incipere debemus, & hoc recte facit Raſis dum in principio ſoluit uentrem, ſed cum quibus id fiat, tacet, quia ſupponit cum iiſdem uel ſimilibus .i. cum mitibus, & leuibus, quæ non ſoluunt ualidæ, ſicut eſt ſcamoneum, ſed cum mirobalanis, tamarindis, prunis, manna, caßia, Rhabarbaro, quæ recte dicuntur ab iſtis benedictæ. Quare autem in acutis à materia calida maxime ubi bilis dominatur, in febribus præcipue, & doloribus maximis non conueniunt hæc ſcamoneata? Actuarius in ſua meth. lib. v. cap. de ſcammonea declarat hoc & dicit. Scamonea eſt forte ſolutiuum, membra naturalia ſumme afficit. Et de ſcammonea inquit ratione ſubtilitatis ſuæ ſubſtantiæ facile attrahitur à uenis, conturbat humores, quibus conturbatis, cum non poßit uirtus expellere eos per uias debitas expellit ad membra nobilia. ideo Hipp. 1. Apho. 24. in acutis paßionibus raro, & non niſi in principio utendū medicinis purgantibus aſſerebat, ſed bene dictis utemur. DEINDE ſi aut ea, quæ diximus &c. Multa dixit Raſis, ideo poſſent dubitare iuniores, quid ſit, illud, de quo intelligat. Dicerem à ſufficienti diuiſione neceßario de phlebotomia ſola intellexiſſe. De uictus quidem ratione non intellexit,

quia inferius explicabit eam, non de epithematibus, & em plaſtris quia ſæparata poſuit in hoc libro quæ à primis ſunt differentia. ideo cum de his non intelligat, neceſſario de phebotomia, dixit, ut facta uētris ſolutione primo ſan guinem mittendum quia regula eſt, ſi dominium bilis tale eſſet, ut plurimum diſtaret à natura ſanguinis, ita ut lon ge dominaretur bilis. tunc non eſſet mittendus ſanguis, quia ille humor plurimum à ſanguine diſtat, ubi non mul tum diſtaret, mittendus eſſet, ſed parce, ut ubi parum co= pioſior eſſet facienda euacuatio ſanguinis niſi dominare= tur bilis in longe maiori proportione ſanguinem, & uſ= que ad ſummum, deinde fiant alia generalia, ut epithema= ta, & alia, quoniā in genere ſaltem conueniunt, ideo dixi mus in numero plurali. NARIBVS *autem oleo inii= ciatur, & uiolatum, oleo cucurbitæ dulcis &c. Hic quidē poſt euacuationem per pharmacum, & phlebotomiam applicat localia, & conuenienter iuxta regulam iam di= ctam. materiæ autem ſunt* OL. VIOLATVM, *& re cte quoniam contraria contrariis curantur, & quia frigi dum & humidum eſt circa ſecundum gradum, ideo con= uenit humori calido & ſicco. Oleo cucurbitæ dulcis, quæ frigida eſt, & humida, in ſecundo dixit ad differentiam amaræ, quam colocynthida appellant, hoc eſt amaram cu= curbitulam, quæ ſe habet ad domeſticam ſicut cucumer ſyl ueſtre, elaterium dictum cum domeſtico, quarum unum in frigida materia, alterum in calida conuenit.* AVT *oleum de nenufaris; quia frigidum eſt circa tertium. ideo ſcire de betis ex Gal. 2. & 3. de ſimpl. medic. q. ol. materia eſt om*

nium

niū liquidorū, et nullā inſignem facit qualitatē, ſicut duro rū materia eſt lithargyriū, ſic oleum eſt materia omniū liquidorum, & infuſionum, & ideo nullam addit qualitatē, quidquid coquatur in oleo, unde denominationē à ſimplici accipit, ideo ſi cucurbita frigida & humida in ſecundo, ita oleum tale erit, ſimiliter oleum nenufarinum, aut oleum illud de floribus ſalicis, quod frigidum eſt circa ſecundum, licet non ita humidum ſit, cum ad aliquam ſiccitatem declinet, & ſunt hæc diuerſa olea, quia ſunt diuerſæ diſpoſitiones corpis, quia ſenū corpus eſt ſiccū, cōuenit magis oleū de ſalicibus, pueris uero, mulieribus, & eunuchis magis conueniet humidū & calidum. Hic *eſt unum notandū, cum dicat* Raſis. QVORVM *quodlibet ſuper niuem infrigidatum, &c. non dixit refrigerari in niue ea, quæ in auribus ponuntur, aut oculis, aut in alio ſenſus inſtrumento quia ſi potentia frigida apponeretis in inſtrumentis ſenſus offendetis ipſa non ſolum quà inſtrumēta ſenſus, quæ à frigiditate maxime lædantur, cum operationes omnes à frigiditate lædantur, ut in primo de cauſis ſymptomatum à* Gal. *habetur uerum etiā, quia neruoſa quia frigida dicebat* Hipp. Aph. 18. *inimica ſunt dentibus, neruis, oßibus, ideo bene facit* Gal. *qui in ſecundo de compoſitione med. ſecūdum locos ad aurium inflāmationē docet infuſiones apponere tepidas in auribus, & ſeptimo & 6.* Therap. *licet dicat, hecticis nihil magis conuenire aqua frigida quia ex toto operatur, cum ipſa ſit frigida & humida tamen recte curari dixit quia hectici habet denudatā interiorem partem uentriculi, & inteſtinorum, & oc-*

cur-

currunt illa frigida neruis,ideo periclitãtur, nec poſſunt facere operationes ſuas, ſimiliter nec frigida in potentia multum,unde Gal.in ſecundo de compoſitione med. ſecundum locos contra Apollonium diſputans de remedijs applicandis capitis in dolore dicit.Curandã eſſe potentia frigida ſicut opium,neque inſtrumento ſenſuum applicanda eſſe, propter ea quia licet uideãtur proficere in principio deprauat tãdẽ ſensũ iõ Gal. 12.Therap.cap.ultimo ſolũ in aliquo caſu uult,ut exhibeãtur iſta ſtupefacientia, cũ ergo dicat Raſis ſup niue infrigidentur,ut capiti tãtũ applicetis,intellexit,quia tutò id poteſt fieri,quia frigiditas antequam accedat ad ſubſtantiam cer. caput eſt uelatum peritoneo,oſſe cranei,ideo craſſum eſt, quare remittetur frigiditas & deperdetur in itinere, quia per tot partes penetrat. Intelligatis igitur q̃, hæc olea tepida exhibeantur,& mediocriter ſuper niuem infrigident,infrigidata capiti ſuperfundantur, innuit q̃ nullo pacto in auribus infundantur,ſed tepida ſint,& eadem infrigidata in niue capiti apponantur. ET NVTRIATVR. ut prædiximus &c. Ecce quomodo prius uoluit uentrem ſolui, ſecundo phlebotomiã,tertio apponere in auribus, & naribus olea iam dicta,& tepida,quarto ut nutriatur ſicut prædiximus,ſed quod prædixit nutriendos eſſe lentibus primos cum aceto in quibus erat dominium ſanguinis,quæritur modo an conueniat eadem uictus ratio?uidetur q̃ nõ quia lentes,& acetũ ſicciſsima ſunt,& exacuũt humores,quomodo ergo bili,quæ ſicca eſt cõuenient.Domini quantũ ad illas herbas frigidas nõ uidetur dubitatio

quia

quia Gal. in primo ad Glauc. ubi tertianam curat dicit ſummopere conuenire bilioſis febrientibus, quia frigida & humida ideo qualitatibus contrariantur, Vbi autem dominium bilis eſt parum nutrire debemus, niſi cum accedit ad ſtomachum, & facit ſyncopam, ſed hoc eſt ratione ſymptomatis, & coacti, quia dicebat Hippo. *ſecundo* Aph. Non *pura corpora quanto magis nutries, tanto magis lædes,* De *lentibus etiam conueniunt bilioſis ruffa bile laborantibus, cum bilis aerea, tenuis, & erodēs ſit ideo requiritur, q́ obtundatur, & q́ habeat emplaſticam ſubſtātiā, ratione igitur ſuæ ſubſtantiæ lentes conueniunt, quia craſſum humorem generant, & ad frigiditatem declinant, ita q́ ratione actiuarum qualitatum ſaltem ſint contrariæ, licet ratione paſſiuarum, quia ad ſiccum declināt ſiccæ ſint, cur igitur erodant, oſtendam cauſam in lentibus, cur autē acetum ſumme cōueniat picrocholis, &* Hipp. *inquit tertio* Acut. tex. ib. *ideo acetum picrocholis conuenire, quia facit degenerare bilem in pituitam, quem locum debetis aduertere, quia uidetur defeciſſe, & contra prin.* Galen. *in quo loco diſſimulauit Galenus quia bilis per exceſſum caloris eſt facta, ut iterum abeat ad cruditatem uidetur impoſſibile, cōuenit igitur acetum picrocholis, quin immo frigidiſſimum eſt ratione frigiditatis quam in ſe conſideramus, quia non tranſit uix primum gradum, & tamen refrigerat magis, q̄ ea, quæ in tertio frigida ſunt, ſed dicetis, quare hoc eſt? uideatis* Gal. *in* xi. *de* Simp. med. *in cap. de caſtoreo: dicit ibi, q́ licet caſtoreum non ſit ita uirtutis exiccantis, & calidæ ſicut alia multa, longe tamen magis*

exiccat

ideo pomum conficere poteritis ex puluere nenufaris, uiolarum, roſarum florum ſalicum, & addere camphoram, & inuoluere in ſyndone, & ſæpe irrorare aqua roſacea, uel uiolarum, uel utraque ſimul, & ſæpe odorare, & habere partes æquales omnium præter camphorã quæ ſuperet omnes alias, ſimiliter ſandalos omnes poteritis addere. Camphora enim frigida & ſicca eſt in tertio à Galeno incognita ab Actuario nota, qui dic quòd naſcitur in India, tam magna, & procera, ut multæ centuriæ hominum poſſent habitare ſub ipſa, & folia ferulacea, & truncum inanem habet, ex quo manna emanat, quæ poſtea concreſcit, & camphora appellatur, & dicitur habere proprietatem ſedandi dolorem à materia calida.

QVOD SI AEGRITVDO *multum inualeſcat ſumatur opij, & camphoræ uniuſcuiuſque quantum ponderant duo grana ordei, &c.* Bene dixit. MVLTVM *inualeſcat.* Ideo *habeatis pro confeſſo, quod opium non exhibeatis, quia* Gal. *in ſecundo de compoſitione med. ſecundum locos contra* Apollonium *diſputans dixit non debere exhiberi opium niſi in doloribus, in quibus uel mortẽ, uel ſyncopam expectamus, ad quam ſyncopam ſequitur mors, ideo in dolore capitis, inquit, non debemus exhibere, quia nunquam ad tantam magnitudinem peruenit, ut cogat ægrum ſe interficere, uel in ſyncopam cadere, immo in quocunque gradu imaginabitur, minor eſt quàm dolor aurium, dentium, oculorum, & colicus, ex quibus homines moriuntur, immo coguntur ſe præcipitare ex feneſtris, & ego uidi infectum tali dolore præcipitatum in*

teri=

teriiſſe, ideo periculoſa ſunt admodum iſta ſtupefacientia, quoniam nihil aliud faciunt niſi mortificare, unde nunquã ad Phylonium *accedit.* Gal. *niſi cum timet mortem ſed ad* Thyriacam *nouam, & ad diaſpermaton, neque unquam uſus eſt opio, à quo mortuus eſt ille infœliciſsimus huius gymnaſii* Patauini *ſplendor, & decus, & dicebat* Galen. 12. Therap. *antequam occurrendum eſſet his ſymptomatibus, niſi habeant rationem cauſæ, quæ ducat ad mortem in quo caſu ne moriatur æger, inquit eſſe opus, ut ſtupefacientia exhibeamus, poſtea curemus uitium, quod inducunt; unde* Auic. *dicebat, Cum prouocaturus es ſomnum, non tranſeas tale; quale eſt papauer album.* Raſis *autem cum, ſi magnus ſit dolor, opium proponat, conſulerem ego uos, ut aliter faceretis, is enim cũ duobus granis camphoræ, grana duo opij accipit, quod non eſt tutum, ſed imitamini* Gal. *qui in inflãmationibus auriũ accipit opiũ correctum, & duplum caſtorei, & ſi plurimus ſit dolor æqualem partem quia calidum eſt. ideo neque* Gal. *neque alius unquã exhibuit opium ſine medicina calida.* Raſ. *excepto, qui cum camphora, & in oleo de ſalicibus diſſolutũ uult in auribus infundi.* Gal. *autem aut calida medicamenta accipit, aut lac muliebre in ſecundo de compoſitione medic. ſecundum locos accipit, & ita habetis, quando ſit exhibendum opium in dolore, ſcilicet tali, ut niſi occurratis duceret ægrum ad mortem.* Raſis *dixit cum camphora, & quantum duo grana ordei ponderant, ego autem potius crocum eligerem, uel caſtoreum, & cum opio componerem, nec in oleo de ſalicibus, ſed calidiori potius infunde=*

funderem, ut illa uis refrigeratiua obtunderetur, & hæc de diſpoſitione à bile pendente.

DE DOLORE CAPITIS *à materia phlegmatica.*

PRopoſitum *fuerat* Raſis *in præſenti cap. in primis de dolore capitis à materiali cauſa per eſſentiā deinde de alijs, qui per conſenſum fiunt ab alijs mēbris inferioribus pertractare, tertio de dolore proueniēte à cauſis primitiuis, in prima parte huius capitis egit de duobus cauſis materialibus in cerebro exiſtētibus, uidelicet de dominio ſanguinis & bilis, & de his exacte uidimus, & quomodo empirice curandæ ſunt.* Nunc *conſequenter reſtat uidere de dolore capitis, qui procedit à frigidis materijs tam à pituita, q̄ à melancholico humore.* Et *ita de omnibus exacte determinatum erit.* In *hoc autem capitulo ſciendum eſt, ꝙ* Raſis, *tractat de dolore capitis tàm qui à pituita, q̄ qui ēt ab humore melancholico prouenit & ratio eſt, quia aliquando tam ſimilia ſunt, quæ indicant pituitæ dominium, & atræ bilis, ut non niſi cū maxima difficultate cognoſcantur, & ratio eſt, quia ſiquis abundat atra bile, etiam pituita abundat, quia complexio frigida & ſicca plurimo excremento pituitoſo abundat, ut in ſecundo de* Temp. *docet* Gal. *item rugitu, & flatibus abundat, ideo à coitu iuuantur, ut* Ar. *in* Probl. *ait, cuius ſignum eſt, quia* Antiqui *in omni medicamento atram bilem euacuante portionem magnam ponunt earum, quæ purgant pitui*

tam,ſicut eſt Hiera Archigenis,Gal.Ruffi,Hiera Logo=
dij,in quibus ſunt colocynthis,agaricus,& genera titima
lorum, Bene etiam Raſi ſtudens breuitati mire hæc duo
commiſcet,quia curando dolorem capitis à pituita, ſiue ab
atra bile prouenerit non errabit,q; autem in hoc capitulo
hæc duo proponat ex ſignorum concurſu patet,quia cum
ſolitus ſit Raſis ponere concurſum ſignorum ægritudi=
nis quam curaturus eſt,& concurſus in his communis ſit,
non ergo magis de atra bile,q̃ de pituita pertractat, licet
rubrica ſit poſita de cura phlegmaticæ cephaleæ, ut ex iã
dictis apparet,ideo inquit Raſis. SI CVM prædictis æ=
gritudinibus nihil harum fuerit de rubedine in facie, &
fuerit ægritudo antiqua, dicit ſi fuerit ægritudo anti=
qua,quia ubi uidebitis dolorem capitis permanere, nec ibi
adeſſe ſigna caliditatis ergo ibi adeſt frigida ægritudo, ua
let optime conſequentia, ex remotione ſignorum calido=
rum,& perſeuerantia ægritudinis.Ideo Gal.in lib.de cõ=
poſitione medicamentorum ſecundum locos dicit quòd
ægritudines perſeuerantes ſunt frigidæ, & ſi à princi=
pio cauſam calidam habent,quia reſoluitur caliditas & ex
halant partes ſubtiles,& remanent frigidæ, Ideo cũ fue=
rint ſigna materias frigidas indicantia abſq; ſignis cali=
dam materiam atteſtantibus ergo ægritudo erit à mate=
ria frigida ſed non magis à pituita,q̃ ab atra bile, quia nõ
adeſt ſignum diſtinguens & licet dixerit de rubedine, idẽ
etiam intelligamus eſſe dictum de caliditate pulſus magni,
Antiqua autem ægritudo eſt ſignum poſitiuum indicans
ægritudines à materia frigida deſcendentes. Hic eſt notan
dum

dum unum uerbum cum dicitur. SI CVM *prædictis ægritudinibus cum tamen dolor capitis nõ ſit ægritudo ſed accidens, neque de cauſis, intendit ſymptomatum, quoniam cauſæ ſymptomatis ſunt morbi, neque etiam debile, & ſanguine intelligit, ergo intelligit,* SI CVM *prædictis ægritudinibus ideſt cum prædictis doloribus, ſi fuerint hæc ſigna materiæ frigidæ & notate, q. hic modus loquendi appellare dolorem ægritudinem eſt res uſitata apud* Antiquos, *maxime cum ad uulgares loquuntur, & quia apud ipſos dolor ægritudo exiſtimatur, ideo tali modo loquendi uſus eſt, ſicut* Gal. *in primo de ſubſtantia animæ, ubi ait, non curare exacte diſtinguere nomina, cum apud uulgares loquitur, ſicut fecit* Plato, *qui inanimata plãtas appellauit loquens de uulgaribus, qui diſtinxerũt eas per ſenſum, cætera animalia appellat. Cum autem diſtinctionem facit ab anima ſumptam, dicit plantas eſſe animatas, quia tunc non curauit de nominibus,* Ideo Raſis *ſecutus* Antiquos, *non eſt mirum, ſi ægritudines appellauit capitis dolores, quia non curauit de nomine, quid autem ſit faciendum empirice procedens ad curam accedit, & remedia adhibet, nulla ſumpta indicatione à natura rei, ſed tantum ex obſeruatione, & hyſtoria, & ait:* IN PRINCIPIO *uenter ſoluatur cum pilulis cochijs uerbum illud.* IN *principio ponderate, quia non intelligit hominem eſſe ſtatim euacuandum tali dolore affectum, quia maxime erraretis, & augeretis dolorem, & uirtutem debilitaretis, quia humores exagitaretis, quibus exagitatis aſcenderent ad caput, & ſubtiliarentur, & penetrarent ad par-*

D ij *tes,*

tes,ad quas non penetraſſent. Quare non credatis ipſum diuerſum fuiſſe à Gal. *&* Hippocr. *ſententia,qui clamant concocta medicari, non cruda. Sed eſſet contra ipſum potius,qui in continentibus,quod* Gal. *uoluit, ſi autem materia calida & ſubtilis eſſet aliter forte diceret* Raſis, *de qua quidem re,an.ſ.in materia ſubtili ſit concoctio expectanda,& de hac concoctione dicemus aliàs. Pillulæ ergo in principio ideſt ante phlebotomiam intelligatis,quando ſcilicet eſt neceſſaria,ſed hic non eſt neceſſaria, & ante fomenta,& localia,& eſt ferè ſenſus idem. Quando dicitur in principio bilis ſoluatur uenter ante ſanguinis miſsionem,& cum pillulis cochijs præparata prius materia,uel cum oxymelle,uel ſimplici,uel ſcillitico,uel compoſito ex ſeminibus,uel radicibus cum ſyrupo de betonica,de ſtæcados, ut exẽpli gratia. Ante concoctionẽ accipiendo oxymellis uel ſimplicis,uel compoſiti, uel ſcillitici ſecũdum fortitudinem ſubiecti, & craßitiem materiæ unc.i. uel s. ſecundum* ꝙ *membra magis,uel minus erunt ſenſibilia,Decocti* Betonicæ, *maioranæ,ſaluiæ,cimini,uel aniſi ad incidendum., & poſt tres dies ſi urgebit neceßitas apparentibus ſignis aliquibus concoctionis in parua quantitate ſecundum Auicẽ. præceptum facere medicamentum forte debile,hoc eſt cum medicamentis fortibus debilibus, poſtea ad alia tranſire,& paulatim euacuare,paulatimq; concoquere, Si uero apparebunt ſigna concoctionis manifeſta,& perfecta,forti exiſtẽte corpore fortem euacuationem facietis,& dabitis medicamentum completum, in doſi completa, ſi non habeatis occaſionem, paulatim co-*

quetis,

quetis,& paulatim euacuabitis. Circa pillulas cochias,primo de nomine ſciatis quod idem eſt dicere pillulæ cochiæ, ſicut ſi diceremus pillula pillulæ,quia cochia à Græcis pillula dicitur,ut ſi diceremus,Canonicus regularis, Igitur nugatio committitur,& conſuetudo ita inualuit, ut Nicolaus Nireſius natione Græcus lingua patriæ appellauit cochia cochiarum, ſed neſcio, quid uoluerit dicere, et ibi ponit eandem receptionem. Quantum autem ad rem ipſam ſcire debetis tanquam in typo,& exemplo, ut initiati in Arte componendi medicamenti ſitis, quod cochiæ hic ſumma Arte conficiuntur. Ideo ſeptem conſideranda ſunt de eis,primum eſt,quæ ſint ingredientia, & qualia,ſecundum quæ fuerit ratio,& ſcopus cōponēdi,tertio quæ ratio ponderum ponēdorum, quarto quæ ſit proportio eorum, quintum quid reſultat ex mixtione,ſextam utrum doſis ſit conueniens,ſeptimum quem fuerit imitatus, an uero fuerit ſua inuētio. De primo habetis conſiderare puluerem hieræ picræ.i.hieræ ſimplicis, quum Gal. dicit ex ſex rebus eſſe confectam in lib. de Tuen.ſani. in lib. de compoſitione medicamentorum ſecundum locos in ſeptimo Thera.Ex cinnamomo,maſtice,aſſaro, xylobalſamo, croco,& aloe omnium pondus eſt drach.vi.Aloes autem centum huius Raſis accipit drac.x.colocynthidis, drach: iij.& tertiam unius,de qua ſcire debetis,quod inter omnia medicamenta hæc maxime ſtomacho inimica eſt,& naturalibus membris,non ſolum quia amariſſima & mordaciſſima eſt,ſed ob eius uim ſolutiuam,& quia leuiſſime ad hærens orificio ſtomachi maxime ſenſibilis, ideo dolores fa

cit, uomitum prouocat, humores prauos ad ſtomachũ aggregat, ſcammoneæ drach.i.ſ. De ſcammonea debetis ſcire, nos non habere uerum ſcãmonium, ſicuti habebant Antiqui nunc aſportatur in pellibus ſicuti aloes, Antiqui uero habebant ipſum in paruos paſtillos, & ſpongioſos, At noſtrum ponderoſum eſt, ipſi radicem ſcalpebant poſtea foueilam faciebant, in qua guttatim cadebat, & in conchilijs recolligebant, & paſtillos faciebant leues, ut diximus, unde longe deterius eſt noſtrum hoc Turbith ingreditur, de quo quæſtio magna eſt, quid nam ſit. Ser. inquit quod eſt radix Tripolij, Meſue Tithimalli, ferulæ ſimilis, Actuarius Turpet appellat, uultq; eſſe radicem pitiſſæ uulgari nomine eſulam appellatam in Dioſ. illo addito, et ſpurio habetur radicem eſſe pitiſſæ, quũ Turpet appellauit, ſed quia radix ea, quam nos habemus neque pitiſſæ, neq; Tithimalli, neque Tripolij eſt, ideo deſideratur à nobis, & ego quondam interrogaui mercatorem Ianuẽſem, an nunquam uidiſſet plantam hanc? dixit eam uidiſſe, & q; habet folia Myrtho ſimilia, ideo tutius eſſet penitus dimittere eam, De quo expertus ſum, q, drac.iij. per ſe ſumptæ nihil aliud, quàm perturbationem ſine ſolutione ſunt operatæ, & quia cum colocynthide, & ſcammoneo ferè ſemper ponunt, credunt ſolutionem ab ipſo prouenire, quod eſt falſum. Stecas eſt herba odorifera in ſtecadibus inſulis prope Marſiliæ ciuitatem, quæ tres ſunt ita ſeriatim poſitæ, ut ſtechados appellarentur, ex his defertur ſtechas, quæ ſecũdum Gal. contrarias habet uirtutes, ex partibus enim frigidis conſtringentibus, & conſtipantibus,

nec

nec non ex calidis amaris,aperientibus conſtans, ideo maxime conuenit membris naturalibus,ſicut abſinthium, & alia amara,quæ ſimul aſtrictionem habent,ſed q̃ capiti appropriata ſit,ſicut Moderni exiſtimant,qui in omni medicina capitali ſemper ſtæchadem apponunt,non uideo,non negamus tamen id poſſe facere,quia odorata & quia corroborat ſpiritus,calefacit,expurgat,& purificat ſpiritus ideo cõfert capiti,ſed quoniam alia multa ſuauiſſima ſunt, quibus nõ attribuitur huiuſmodi uirtus, dicerem id eſſe factum,quoniam Medici noſtri, cum uideant inſignem medicum uti medicina aliqua,cum aliquid agere uolunt,ipſum imitantur, & non ſcientes id ex methodo et ratione cum cæco duce ambo in tenebris ambulant,& ita omnes errãt nunquid modo conueniens ſit capiti,aſſentio quidẽ,ſed non ita appropriata. Quoniam Gal.medicinam hanc oppilationibus ſummopere conuenire utique aſſerit, non tamen ita capiti appropriatam.De ſecundo quæ ratio eſt,& ſcopus componendi,Diximus eam fuiſſe, ut pituitoſi humores primo euacuentur,ſecundario bilioſi.Vt autem pituitoſi purgentur colocynthida,& Turbith in magna quantitate appoſuit ut bilioſos ſcammoneum, in minori tamen quantitate,quia id minus intendebat, ut omnium commodè fieret,quia ſcammoneum habet uim,ut ſtomacho inimicetur & cum ipſum humores attrahat prauos, propter cuius conſenſum Apoplexia Epilepſia & uertigines oriuntur,ut uirtus ſtomachi cuſtodiret,ſemper quidem maxime autem in caſu iſto,hieram picram Gal. quæ maxime ſtomacho utilis eſt,& conueniens,appoſuit. Immo propter

eam cauſam Andromachus compoſuit eam, habet ſtæchadem in magna quantitate, quam dixi conferre capiti maxime, & membris naturalibus ſua ui aſtringente, & confortante, nec non odore ſuo conſolante, ſicut Gal. cum ſeſeli, & dauco fecit, ut uirtus ſtomachi confortaretur: Videtur ergo quomodo intentio Raſis fuerit in ea commiſcere, quibus tutò ac cõmode euacuatio hæc fieret. De tertio. ſ. de ratione ponendorum talis fuit, ut ea, quæ conſolantur ad robur, uel ad remouenda medicinæ uitia in maiori eſſent quantitate, idcirco eorum quantitas fuit drach. xv. ſtæcadis quidem quinque, Hieræ picræ. x. cum tamen omnium doſis ſit drac. xxv. ideo conſolantium drac. xv. ſunt, euacuantium. x. quoniam id quod rationem habet baſis medicamenti iuſte amplum debet eſſe, Et ita uos faciatis in ueſtris compoſitionibus, ut conſolantia ſint in multa quantitate, euacuantia uero quantum ſatis ſint, ut euacuent, licet illud foret minimum pondus, & ſi aliter faceretis, errabitis. De quarto ideſt de proportione ponderum ingredientium ſcire debetis, q. medici omnes numero impari ſummopere ſtuduere, cui maximam uim dedere. Vnde Ar. in primo cœli ſecundo ternarium numerum mirifice extollit, ſine ratione tamen, tanq̃ ei inſit arcanum quoddam, ideo pillulas, & ſyrupos in numero impari exhibent. Nam & natura ipſa dies creticos impares facit, in quibus ſemper magnas mutationes ad ſalutem præcipue efficit, Et ideo Medici inſtitutum hoc (licet abſque ratione ſit) obſeruant quod à Raſi minime omniſſum fuit, qui ſciens ſecreta componendi merito colocynthidis drac. iij. unius ter

tiam

tiam in ſua compoſitione appoſuit, Et forte nullus erit, qui non admirabitur, cur drac.iij.tertiam unius poſuerit, forte Plinium imitatus, qui deridebat minima hæc pondera, qui arcana ignorabat. Si enim hæc minima obſeruantur, proportio ſeruatur, immo minimum granum ad totam harmoniam conducit, Non igitur abſque ratione factum fuit, ut collocyn thidis eſſent drac.iij. & tertia unius. Scamonij drac.ij. & s. Turbith drac.vi. & ut minimum ponderis haberetur uideatis totam miſtionem. Hæc enim drac. xxv. ſcrup.ij.g. x. diuiduntur in x. doſes ſicut fecit Raſis in ſingula doſi colocynthidis primo erant.g.xx. ſcamoneæ.g.xv. Turbith.g.xxx. iſta omnia debent habere proportionem, ut harmoniam habeant ſecundum numerum imparem. Diſcurramus igitur rem ipſam, ſcamonium habet.g.xv.colocynthidis.g.xx. proportio ſcamonij ad colocynthida eſt ſeſquitertia, hic enim numerus uigenarius qui maior eſt totũ numerũ ſcamonij, ſuperat in ſeſquitertia; quia ergo numerus ſcamonij eſt. g .xv. colocynthidis.g.xx.xx.autẽ ad xv. proportionẽ habet ſeſquitertiam ergo proportio horum talis eſt. Turbith uero g.xxx. ſi referãtur ad doſim colocynthidis, quæ eſt.g.xx. proportionem ſequi alteram conficiunt, Accipiatis præterea omnia medicamenta pituitam purgantia, colocynthida .ſ.& Turbith & eorum doſis ſimul accipiatur, numerũ facient quinquagenarium hinc comparatæ cum medicamẽto bilem purgante, ſcamonio.ſ. cuius doſis erant. g.xv. reſultat proportio ſuper tripartiens, ſexquitertia. Hic.n. numerus quinquagenarius ter numerum.xv.& tertiam

D v *par-*

parte eiuſdem, Accipiatis poſtremo baſim, et fundamētū huius harmoniæ, & cōpōnis, cōſolātia. ſ. medicamēta hie ræ drac. x. ſtæcados dra. v. quæ. xv. faciunt, ſoluētia med. habebant drach. x. quæ ad. xv. proportionem faciunt ſeſquialteram, continet enim numerus. xv. denarium numerum in ſe. & eius medietatem, & ita ſemper ſeruatur proportio tripla. Ex quibus omnibus fit harmonia mirabilis ab Hipp. diuino habita, & hæc quoad ratione proportionis. De v. quid reſultat ex tali mixtione? Dico q; uis pituitam euacuandi reſultat, quia plura ſunt med. pituitam educentia ſecundario bilem, & hoc recte factum fuit, quia pituita cum craſſa ſit non ita de facili ad caput aſcendit, niſi bilem habeat ſecum tanquam uehiculum, ſicut apparet in podagricis, ij enim non laborant tali ægrotatione niſi ſecū habeant bilem tāquam uehiculum conducens pituitam ad loca affecta, ideo Gal. in. v. Therap. curans catarrhum cum his, quæ pituitam euacuant, quæ etiam bilē euacuant commiſcet ca. 14. De ſexto ideſt de idonea doſi, an cōuenerit, an uero peccauerit, cum diuiſerit totam compoſitionem in. x. doſes, uidetur q; non conueniat quia grana. xv. ſcamonij, & .xx. colocyntidis apud Meſuen ſit doſis unicuique per ſe ſufficiēs, immo nimis efferre ſoluēt, adſunt etiā Turbith. g. xxx. et hieræ drach. 1. quæ per ſe ſola ſufficiēs eſt, et idonee purgat, uidetur ergo, q; excedat ideo nō male dixit Herculanus hoc loco cum conſulit, ut non aſcendatis ad doſim hanc. ſed ad drach. mediam & ego ſum cum eo, quia nobis infeliciter ſuccedet. ſi autem obſeruare poſſemus ea quæ docen-

tur

tur a Gal. in lib. quos, et quando purgare oportet, ubi admonet, ut in euacuandô prouideamus nobis, ut idoneum corpus habeamus. in. quo caſu, & cum materiæ optime ſunt diſpoſitæ, & uiæ corporis præparatæ, quoniam corpora cum quis purgare uoluerit oportet fluida facere, dicebat Hip. *ſecundo* Aph. *nono nec non lib. primo. 22. concocta medicari, Tunc his recte conſideratis optime faceretis, ſi totum pharmacum in doſi iſta daretis, qualiter eſſet dicere, q. antiqua med. uana fuerit, & illi impoſtores.* Dioſc. *ſcru. iiii colocynthidis exibet, Actuarius ſcr. ii. ponit eſſe doſim colocynthidis, ſcãmonij etiã ſcr. ii.* Ideo *non haberemus med. effrenem, ſi ſcamonei doſes integræ ſunt ſcru. ii. hic adſunt. g. xv. colocynthidis. hic adſunt. g. xx. turbith, drach. 1. eſt doſes integra ſecundũ* Meſuem. *g. xxx. hic ponũtur, ideo non eſſet contra rationem totam doſim exhibere, ſed quininmo habebamus partem illam, exquiſitam delinquimus, ſicut de phleb. accidit. quis eſt qui uſque ad animi defectum ſanguinẽ mittat? uanumq; eſt dicere, q. non habemus in preſenti tempore illa corpora ita robuſta, ſed hoc eſt, quia artem amiſimus quis præterea facit cauteriũ in pectore, penetrans propter ſuppurationem in pectore. quis ſecat arterias poſt aures, ſicut* Galen. *faciebat. ſed & eſt propter ea quia.* Artem *ignoramus, ideo med. iacet ſepulta, poſtremo non habemus ſcammonium, quale* Antiqui *habebunt,* Et *quia arte caremus inſtrumentisq; idoneis, ideo & uos infra doſim iſtam perſiſtetis.*

Vltimum *autem quod quærebatur erat an confectio*

hæc

hæc eſſet Raſis, *an alterius, & certe nullam aliam habe-mus ita exquiſitisſimam,ut ſit iſtamet,habemus bene aliã, quæ in uirtute eſt iſta, & ſunt pillulæ* Gal. *ad catarrhũ, de quibus in* v.Therap. 14.*quæ habent ſcammonium pro purgantibus, & colocynthida, ſed loco turbith, & forte rectius habent* Agaricum, *& hæc ſunt inſtrumenta eua-cuantia humores.* Alia *ſunt pro baſi, & ad correctionem harum medicinarum, quæ tria ſimiliter correctiua ſunt, ſicut iſta, ſed loco hieræ aloë habent, loco ſtæchados bdel lium.* Vidiſtis Raſim *componentem artificio non carere,* Nunc *autem oſtendam uobis hanc tanto artificioſiorem eſſe,quantum* Galenus *preſtat ipſi* Raſi.Examinemus *igi tur artem compoſitionis huius: ſupponatis primo dictum artificium,* Nos *habemus colocynthida, & agaricum in quibus eſt uis euacuandi humorem craſſum, et pituitoſum à capite, & à ſuperioribus partibus, non quia reſpiciant magis caput, quam cæteras partes ſuperiores, quoniam æqualiter à membris ſingulis trahunt,neque credatis* Me *ſuæ qui dicit à capite magis trahere, quàm ab alijs mem bris, quia illud magis reſpiciat uerum quidem eſt, quod di citur,ſed quod à capite trahat magis per accidens eſt,quia attractio fit à propinquiori loco,et magis attrahitur pro pinquum,et cum medicinæ iſtæ leues ſint natãtes in ſtoma cho, capiti propinquiores ſunt, ita trahunt à capite,quod non ita eſt de grauibus, quæ in fundo ſtomachi reſi-dent.*Et *hinc eſt quod agaricum,et colocynthis ſi cum gra uioribus componuntur quia in fundo permanent, ab om-nibus hinc membris trahunt, nec faciunt tunc accidentia,*

quæ

quæ ſolent facere cum ſine medicamentis grauibus exhi= bentur, & ſine corrigentibus eorum uitia, humores .n. craſſos ubicunque ſunt, purgant, Adeſt ſcamoneum, quod bilem euacuat, ſed cum loqueremur heri de Arte compo= ſitionis diximus uobis colocynthidam habere maximam uim, & infeſtiſsimam ſtomacho, ut eius uires penè de= ſtruat propter amaritudinem, & acrimoniam eius, ita ut non ſolum id faciat, uerum & inteſtina ulceret ſua quali= tate uenenoſa, ideo qui exhibent medicinam hanc in doſi, pluſquam conueniat non ſolum excoriationes, & dyſente rias, ſed etiam mortem inducit, ideo ſi uolumus corrige= re eam, cum ſuo oppoſito id fieri debet. Raſis etenim unũ uitium tantum correxit, quia uidebat membris naturali= bus infeſtam eſſe, cum medicamento aſtringente occurrit, quale fuit ſtæchas, & hiera cum odorato, quia tale maxi me confert ad rectificandas medicinas cerebro, & cordi in feſtas, Non aduertit autem omnia, ſicut Gal. fecit, aderat enim acrimonia, & uis erodendi non parum magnifacien da, quæ corrigenda ſunt cum ſuo oppoſito. Et ideo bdel= lium eſt, quod uim emplaſticam habet, ut inquit Gal. in li= bro de ſimpl. med. 28. ratione cuius acrimonia obtunde= retur colocynthidis, & agarici, At diuinus Gal. id animad uertens naturam imitatus, quæ ſemper per pauciora, quo ad fieri poßit, facit ea, quæ per plura fieri poſſent metho do per quam breuiſsima uſus eſt, hæc duo medicamenta ita corrigit, ut nihil addi poßit, & ponit tria ad corre= ctionem, aloem, bdellium, & dragacanthum. Aloes qui= dem laudatur, quia corroboratur uentriculus maxime, &

dicebat

dicebat Actuarius quod in ſola aloë uirtus eſt corroborã di membra naturalia, cætera medicamenta deſtruunt ea. Indigebamus etiã cerebri cõfortatione, & cordis, necnõ obtuſione illius acrimoniæ, ideo poſuit bdellium, quo tamen nos caremus, non quia deſinat eſſe in natura, cum æternæ ſint ſpecies; ſed inſcitia Medicorum noſtrorum, noſtrum nouum fœtet, uerum odoratum eſt; debet eſſe uiſcidum longe magis, quam illud, plus etiam concoquit, & emollit, & uirtutem habet emplaſticam, ita ut ſi fricetur manibus, lenteſcat in modum ceræ, ratione odoris cordi, et cerebro confert ad ſpiritus recreandos & generandos, habent etiam lentorem, quo maxime occurrit acrimoniæ, quemadmodum ſciuiſtis ex methodo ſimplicium. Et ideo poſuit Gal. bdellium, ut ſuo lentore acrimoniam obtunderet, ſuo odore uitales, & alios ſpiritus recrearet, & cum leni aſtrictione, & concoctione uentriculus corroboraretur, et naturalia mẽbra, magiſq; uitia corrigit, quàm ſtæchas. Et quoniam in bdellio caliditas quædã eſt, quæ non ita corrigebat acrimoniam colocynthidis, & ſcã monei, gummi Arabicum addit, in quo immenſiſſima uirtus emplaſtica adeſt; ſed non ſolum, ut uicarij officium gerat, appoſuit ut ſuppleret pro bdellio, ſed quia curabat catarrhum ad pectus deſcendentem, uoluit gummi Arabicum imponere, ut obtunderet acrimoniam eius, ut tueretur patiens ab eroſione in pulmone, quam facere catarrhi acrimonia ſolet. Et ideo ubi uultis purgare caput, opus eſt corrigere deſcenſum illum, id autem commode fiet addendo uiſciditatem catarrho, ne deſcendat ad pectus

& pulmonem

& pulmonem exulceret, ſed quoniam cum doctis loquitur Gal. & iam declarat methodum medicamentorum de modo componendi dixit, & non de doſi, & hæc fecit, quia non conueniunt omni naturæ eadem, tum quia etiam à rei natura iam dederat ſcopum, ideo non indicauit fore neceſſarium particularem facere compoſitionem, quæ omnibus naturis non conueniret, ideo neceſſarium uobis eſt, ut habeatis methodum componendi, & licet aliquando cõponat, hoc facit ratione exempli. Vos autem ita componetis. Aloes, quæ pro baſi ponitur, erunt drach. vi. agarici drach. ii. ita q; in tripla proportione ſe habeat aloes ad ipſum colocynthidis drach. i. ſcammonei ſcrup. ij. bdellii drach. i. s. ut ſit ſubduplum ad aloem, ſicut ſtæchas ad totam hieram ſe habebat, gummi Arabici drac. s. Et ita conficeretis medicamentum, quod habeat proportionem. POSTQVAM VERO *uenter ſolutus fuerit, infundatur caput ex oleo ſambucino, & oleo de been, & mittatur in nares &c. Proſequitur Raſis, & perſeuerat in regula ſua, quam docuerat, ut nunquam localia applicentur, niſi corpore euacuato & à leuioribus inchoat, ex quo loco forte multi Medici ſumpſerunt à leuioribus ſemper eſſe inchoandum, & faciunt ſibi canonem, qui nõ ſemper eſt uerus, immo aliquãdo à maximis incipiendum eſt, aliter fruſtra dixiſſet Hipp. 1. Aphor. Extremis morbis extrema remedia adhibenda ſunt, ut optime inquit Gale. 13. meth. & clarius in v. ubi deridet Eraſiſtratum, qui ſemper à leuioribus inchoabat, quia dantur ægrotationes quæ ſi à leuioribus inchoaueris, tam ſæuæ fierent, ut non*

poſſent

poſſent amplius ſuſtinere fortia remedia. Igitur incipien do à leuioribus in talibus, inciperes interitum, quando au tem darent indutias id poſſumus tutò facere ſicut in caſu fecit Raſis, qui infuſiones applicat capiti, & in nares in= fundit, ex ſambucino oleo, & de been. Eſt nanque ſam= bath apud Arabes, quod à Græcis iaſme, alio nomine ie= ſamin uocatur, & eſt flos odoratiſſimus, quem ignora= bant Græci, oleum tamen ieſmoleum cognoſcebant ex India, & Arabia deferebatur, quem nec Gal. cognouit quorum aliqui ſunt coloris citrini, albi, & cerulei, cali dus eſt flos iſte ad ſecundum gradum cum ſiccitate, & te nuitate ſubſtantiæ, ſine ſtipticitate, ex quo ſequitur ut penetret ad profundum, ſoluit, & calefacit mirifice, quia docuimus frigida & calida tenuiſſimæ ſubiectæ magis ca= lefacere & refrigerare ratione tenuitatis ſubſtantiæ, q̃ multa alia longe calidiora, & frigidiora craſſioris tamen ſubſtantiæ. ol. de been appellauerunt Arabes been quod Græci glandem unguentariam, nota erat Latinis olim, ideo mirum eſt, quomodo odoratiſſima eſſet, & non ha= beamus cognitionem eius, cum dicat Plinius, hanc arbo= rem tàm proceram eſſe in India, & Syria, ut ex ea fiant naues, ſed huius cauſa eſt medicorum negligentia, neque credatis hanc eſſe glandem illam, quam muſcatam appel= lamus, quia diuerſa eſt prorſus ab illa, nam unguentaria glans uomitum prouocabat, & uentrem ſoluebat, noſtra uero ſtomachum corroborat, nec uentrem ſoluit, nec eſt eius pinguedinis, de qua dicebant Antiqui. ſi in frigida aqua ponebatur, maxima olei copia emanabat, ratione

ſuæ

ſuæ uiſcoſitatis, & pinguedinis, erat præterea amara, nõ tamen ſubtilis ſubſtantiæ, ideo cùm uolebant, ut oleum moram traheret in loco illud aſſumebant. Nos loco eius *nucem muſcatam poſſumus eligere, quæ uim habet aſtringẽdi, ideo uidetur, ꝗ ſit craſſæ ſubſtantiæ, calidæ in ſecundo & habet acrimoniam aliqualem, ideo loco olei de been, poterimus facere oleum de nuce muſcata, & hæc quo ad olea immittenda in aures, & nares.* AEGER *Quoque odoret algaliam.* Adhibet etiam *odorameta, quia odor uapor tenuiſſimus eſt aſcendens ad caput, habens uim exiccandi ſuperfluitates, & magis aſcendit, q̃ faciat corpulentum, ideo recte poſt infuſionem in aures ut odoret algaliam docet, quia uapores penetrant, ubi non penetrat oleum.* Algalia eſt *cõfectio optima, licet noſtra* Algalia *noſtra fæteat, neſcio quomodo cõueniat, poteritis uos conficere pomum odoratiſſimum, ex xyloaloes, ambra, & muſco, eritq;* Algalia *odoratiſſima, eritq; pro nobiliſſimis uiris, quos curabitis.* ET INFLETVR *muſcus naribus.* Ad*uertatis quia ſi muſcum prout eſt inſufflabitis, in eo tanta eſt acuitas, ut etiam è naribus ſanguinem profluì faciat, orificia uenarum erumpens, & ideo muſco ſolo non eſt utendum, poteritis autem in his in quibus maxima eſt obſtructio & frigiditas cer. uti muſco ſolo, quia ſumpta indicatione à natura corporis, cui occurrimus, oportet medicinas exhibere efficacisſimas ad maiorem penetrationem, & quia extremis morbis extrema remedia ſunt applicanda, ad fortiora medicamenta & efficaciſſima remedia debemus conſcendere.* Ideo Raſis *inquit:* QVOD *ſi*

ægritudo infeſtauerit multum, ſumatur euphorbium, & caſtoreum amborum an. ſexta pars drachmæ unius, & diſſoluta in oleo pauco ſambucino mittatur in aurem, & narem. E*ſt enim in euphorbio uis calidá in quarto & cum ardore, immo cum ſolutione continui, ideo facit dolorem intenſum, & exaſperat, quia oſtendimus nos, quòd maximus gradus caloris non eſt ſine ſolutione continui.* C*aſtoreum uero maxime calefactiuum eſt, quia tenuiſsimæ ſubſtantiæ eſt, ideo maxime calefacit.* E*uphorbium autem bimum uel trimum eligendum eſt, anniculus enim eſt nimis efficax,* I*deo non conuenit unius anni, quia ergo non habemus perfecta inſtrumenta, non eſt mirum ſi peritiſsimis medicis res non ſemper feliciter ſuccedat.* H*ic notetis quando lachrimæ ſucci, & gumi adoleuerint, habeatis hoc, quòd quicunque, uel ſucci, uel lachrimæ, uel gumi non habent pinguedinem, ſed aqueas partes dominantes, facile exoleſcunt, ſicut eſt euphorbium in quo partes terreſtres, & igneæ extenuatæ á calore nullam habẽt inſeuiſciditatem.* I*ta etiam uos cum hæc uidebitis pati uetuſtatem cognoſcetis, & quanto magis rariora, & leuiora erunt, quia exhalabiles ſunt facile alterantur ab extrinſeco, & partes illæ licet igneæ facile euaporant, aquea humiditas ſimul eleuatur, & cũ calido euaporat præter opium, quod licet non ſit uiſcidum durat tamen per ſeculum, quia eſt tantæ frigiditatis, & dẽſitatis, ut non posſit alterari à calido aeris, quæ eſt cauſa putredinis, & cum maxime reſiſtat alterationi, etiam aeris maxime reſiſtet putredini.* A*ccipiatis ergo omnes reſi*

nas, & gummi, quæ habēt plurimum uiſcoſitatis, hæc quā to magis ſeneſcunt, tanto meliores ſunt, ut patet de oleo, quanto uetuſtius eſt tanto calidius, idem de pinguedinibus eſt, quæ propter uiſciditatem ſunt calidiores quanto ue tuſtiores, quia partes aqueæ, & aereæ ſubtiles longitudi ne temporis exoluuntur, & aereæ magis compoſitæ cum calido igneo terreſtres partes magis retinent, & ideo ca lidiores ſunt. Vinum medium eſt inter hæc, quanto uetu ſtius, tanto melius, patitur autem aciditatem, quia calidi tas ſubtilis eſt, & non retinetur, ut in oleo, & in reſina, Ideo facile euaporat niſi obturetur, Ideo Antiqui qui fide liis uaſa fictilia obturata optime habebant, ex quibus non poterāt euaporare, ideo p 3 0. annos conſeruabant ſua ui na, Nos aūt dolia lignea habemus, ideo non conſeruatur, quia caliditas euaporat, in uaſe autem illō quam Telluriā appellant, quoniam uaſa habent ex caſtaneis craßißima, conſernant uina per longum tempus. Noſtri autem Pata uini, quia optime ſciunt alumen habere uim conſtipatiuam non permittens fugere illam ſpirituoſitatem, illa conſer uant uina, quæ poſtea ita ſtomacho infeſta ſunt. Hoc facto uult Raſis, ut accipiatur euphorbij, & caſtorei an. ſexta pars unius drachmæ, & cum pauco oleo ſambacino ad miſceantur dicens paucum oleum non dat quantitatē. Ga len. primo de comp. med. ſecundum locos cap. de Alope cia dicit ſingulæ unciæ euphorbij librā. i. olei commiſce ri, ergo in unc. xij. olei una euphorbij ponere, ut ergo re ducamus compoſitionem ad actum, ſic componetis. Recip. ol. ſambucini unc. s. euphorbij, caſtorei an. g. x. miſce, &

infundantur in aures, hic.n.modus noſter, & id, quod dicitur partim debet eſſe unc.s.ut ſit duodena pars ad oleũ, & ex hoc habetis maximam uim calefaciendi, & penetrãdi ratione caſtorei, q, eſt tenuiſsimæ ſubſtãtiæ. COMPLEMENTUM *cephaleæ calidæ.* Poſtquàm *tradidit* Raſis *modũ curandi dolorem capitis à materiali cauſa* p *eſſentiam in capite & à regulari cura proceſſerit remouendo cauſas doloris, & docuit, quomodo euacuatio per phlebotomiam eſſet neceſſaria, & etiam cum pharmacia, & alijs.* Nunc *redit ad complementum curæ, ſeparauitq́; emplaſtra hæc ab alijs, quia uult ſeparare curam ſymptomamatis, cum relinquimus cauſas ipſas ratione ſuæ neceſsitatis, quam coactam curam appellant, ideo quia nunc uult docere curam coactam, quomodo ſit procedendum tàm in calida quàm in frigida ægritudine cauſis neglectis, incipit à calida, & ait cum aderit dolor acerbiſsimus, ut timeamus ne debilitata uirtute ſpiritus reſoluantur, & ratione apertionis à caliditate tanta materia attrahatur, ut humor adhæreat, & ingrediatur tunicam cer. & phrenitidem faciat, cauſa neglecta, ut reſoluat ſymptomata, & poſtea redeatur ad cauſam facit cap. hoc, & inquit.* IN CEPHALEA *uero calida emplaſtrum hoc fronti, & temporibus eſt imponendum cuius confectionem deſcribit.* Circa *quam tria habetis conſiderare, primo quæ fuerit eius intentio, ſecundo quæ ſint ingredientia ſimplicia, tertio modum componendi, quem non tradit* Raſis. De *primo ſciatis* Raſis *ſcopum in hac compoſitione fuiſſe primo ut alte rationem intenſiſsime calidam cum ſuis oppoſitis*

ſitis remoueret, ſecundo uoluit caput corroborare, indigebat enim caput corroboratione, quia nimio dolore dilatata, & laxata erant omnia, ideo indigebant aſtringentibus. Indigebat etiam ſtupefacientibus, quia aliquando ita accidens ſæuum eſt, ut alterantia non conueniant. De *ſecundo uidelicet quæ fuerint ingredientia, primum fuit,* Se*mina lactucæ, quæ frigida eſt, & humida in ſecundo.* Ac*cipit ſecundo ſief memithæ .i. ſuccum memithæ, quæ apud* Latinos, *&* Græcos Glaucium *appellatur, quam herbam nos non habemus,* Antiquis *optime erat nota, quam pingunt habere ſimilitudinem cum papauere cornuto.* Sed *quiſpiam ueſtrum poſſet dicere,* Tu *dixiſti in* Lect. *iſta balanum merepſicum non reperiri, immo* Venetijs *nil notius eſt oleo de* Been, *& quia* Been, *eſt glans illa, idē ſunt, ergo reperitur,* Tum *etiam* Venetiis *reperitur ſemen albū ſine odore, ex ipſoq; faciunt oleum, quo utimur ad alia odoramenta & unguenta conficienda, ergo paßim inuenitur.* Dico *mihi notum eſſe ſemen illud, ſed ita mihi uidetur alienum, ut non indigeat probatione.* Ideo *ſcire debetis* Been *eſſe æquiuocum ad balanum, primo quoniam eſt paruum ſemen, paulo maius cicere, & glans noſtra habet ſimilitudinem glandis, & ob id glans unguentaria appellatur,* Aut *capparis habet ſimilitudinem, non tamen floris qui comeditur, quia* Theophraſtus *cum comparat eam ad capparem, non quidem ad florem, ſed ad fructum, qui inſtar oliuæ eſt, comparat.* Sed *ad huc inſtabitis, non dicitur unguentaria, quia habet odorem, ſed quia materia odoramentorum eſt, quæ expetitur ab unguentarijs, quia*

& ſi non habeat odorem illa, quam habemus nos, non propter hoc eſt dicendum, q̧ non reperiatur. Huic obiectioni *reſpondet* Theoph. *qui eam* εὔοσμον *appellat* ideſt odoratam, *& q̧ expetitur ab unguentarijs* propter odorem *unde unguentarij corticem eligebant, in quo* eſt odor, *& nucem abigebant; ideo* dixit Theoph. expeti propter odorem, *præterea non habet* Been, *quo utuntur* Venetijs *uires aliquas illi glandi traditas uomendi, & educendi per aluum, ideo licet habeat id nomen, & conficiant oleum ex eo, non eſt dicendum eſſe glandem illam unguentariam.*

Eſt ergo ſief memithæ, ideſt ſuccus memithæ, quæ et apud Græcos, Latinos, *&* Arabes Glaucium *dicitur, eſt autem* Glaucium *quo ad qualitates frigidum & habet frigiditatem ſimilem aquæ fontanæ, nõ intelligatis actualem; quia talem non intelligimus, ſed dũ actuatur, deducet corpus ad talem frigiditatem qualis eſt inducta ab aqua fontanæ, quæ inſignis eſt non tamen ſumma, ſicut ea, quæ in niue uel glacie inducitur, ac ſi diceremus in ſecundo uel uſque ad tertium habet. præterea cum ſubſtãtia frigida uim aliquam aſtringendi ex ſapore depræhenſam,* Habet *etiã leuem amaritudinem quandam, quia abſtergit ſine mordicatione, ideo uos qui* Artem *habetis ad ſecundas & tertias uirtutes* optime cogitare poteritis, *poſſe eſſe optimũ ad mundificandum ulcus ſine corroſione.* Conuenit *etiam ulceratis oculis leui tamen ulceratione, & collyrium fiebat ex ſucco* Glaucij. Et *hæc de ſucco memithæ, ſed negligentia* Medicorum, *&* Temporum *factum eſt, ut à nobis ignoretur. Sed quid deterius eſt loco* Glaucij *ſuccum pa-*

pauc-

pauerís cornuti,recipere? Nõnulli alij chelidonij minoris accipiunt, à quibus maxime à maiori chelidonio tanq̃ à peſte cauendum eſt,quia in ipſis eſt uis corrodendi,& exulcerandi,quia igitur ignotum eſt, aliam inueniatis, quæ habeat talem uirtutem cum reperiatur. De papauere cornuto,habetis à Dioſc. & Gal.quid ſit. Et ab errore caueatis Ruellij qui cum Glauco confundit Glaucium,illa enim prouocat lac, & prorſus diuerſa. Pro eo igitur ponetis uel ſuccum portulacæ, uel ſolatri, & ad alterandum commode facietis, tertium eſt Sandalinum album, & rubeum, de ſandalis nihil dicemus, quoniam omnibus notiſsimi, ſunt enim frigidi & ſicci in tertio licet Serapio, & Actuarius rubeos frigidiores ponant, ex quo patet ſubſtantiam terream, ſiccam à calore non excoctam dominari in ipſis, quia ſi eam concoxiſſet ad ſalſedinem, aut amaritudinem deueniſſet, cum ergo auſteri tantum ſint Sandali frigidi & ſicci ſunt, ideo conueniunt ad reprimendum bilem,& corroborandum membrum. Ingreditur præterea Fauſel, id eſt nux quædam parua,ut auellana,quæ apud Serapionem peregrina eſt,quæ ex India deferebatur. Aliqui dicunt Venetijs uidiſſe nucem hanc inuolutam,quæ agitata Fauſel eſt, Ego credo eam eſſe ſpeciem glandis proceræ, & habere uim aſtringendi,loco cuius uel glandem noſtram,uel Acachiam,uel hypociſtidem poterimus accipere, ideo dixit Serapio.94.quòd ſunt in tali temperatura,ſicut ſandali, & quia uires ſecundæ à primis ſequuntur habent,& terreſtrem ſubſtantiam exiccantem. Sunt Roſæ quarum qua=

litates iam diximus, ſunt enim frigidæ & ſiccæ in primo conſtrictionem, & leuem amaritudinem, & dulcedinem habent, quæ tamen amaritudo, & conſtrictio adiuuat ad penetrationem ex earum leui conſtrictione, & tenuitate ſubſtantiæ. Vltimo ponit opium, quod habet uim mortificandi, & ſtupefaciendi, & ita uidetis, quomodo ſem. lactucæ, uel ſief memithæ, & reliqua omnia conueniunt & poßint id facere, quod à Compoſitore fuit intentum, quæ ſint ponenda loco illorum, quibus curemus. De modis menſuræ, certum eſt, q. omnes Medici indicationem à duobus ſumunt, & ad duo reſpectum habent, ad locum ſcilicet affectum, & ad affectionem ipſam. Igitur cum ſciamus humorem calidum, & ſiccum dominari, ſi uolumus alterare ſumpta indicatione ab ægritudine alterare ad frigidum debemus cum lactuca, & alijs. Habita autem indicatione à loco quia corroborari debet, habemus ſandalos, & acaciam, ſcitis autem omnia ualde aſtringentia conſtipare meatus, ut reliquæ medicinæ non ingrediantur. Cum autem ponitur emplaſtrum noſtrum fronti, oportet ut medicamenta penetrent, & uos ex anathome uidiſtis duritiem frontis, & quo impetu oportet penetrare, ut penetrent ad profundum. Conſtipantia ergo non conueniunt, quia impediunt, ideo mēſura eorum, ut à Gal. dicitur in 2. de ſimpl. med. in cap. 9. de Roſa, debet eſſe in parua quantitate & doſi, & contemperando, non autem in æquali portione, ſicut dixit Herculanus: immo alterantia in quadrupla proportione ad ipſa adſtringentia ſunt apponenda. Recte autem facietis ſi ſic compoſitionem

ſitionem

ſitionem ad praxim reducetis. Rec. *ſem. lactucæ, ſucci portulacæ an drac.ii. ad corroborandum; & confortandum. Sandal. alb. & rub. & loco fauſel, acatiæ ana ſcr.i. quæ eſt proportio ſubquadrupla, ideo recte corroborabitur nec impedietur penetratio rerum ſubtilium.* Roſarū, *quia talem habent temperaturam, ut penetrationem adiuuent, & manu ducant alias medicinas ad locum, in maiori quantitate apponuntur etiam, quia poſſunt corroborare cerebrū ex odore, ut ſpiritus recreentur, qui faciunt ad corroborationem, ideo in ſeſquialtera proportione ad aſtringentia ponentur, & quia ſingulorum ſcrupulus fuit quantitas, ſeſquidrachmam, ideſt drach.i.s. apponetis.* Roſarum *igitur drach.i.s. & omnia erunt drach.vi. pro tertia autem intentione, quæ erat ſtupefacere membrum, quia uolebat curare ſymptoma coactā cura, uoluit ſtupefacere. Stupefactio autem mortificatio eſt, ideo hic cauere debetis, quia Gal. 2. de comp. med. ſecundum locos, inuehit contra* Apollonium *de his ſtupefacientibus,* Non *(inquit) exhibeantur, niſi in intenſiſſimis doloribus, in quibus timetur mors, uel ſyncopa, & quod in doloribus capitis quantuncunq; intenſiſſimis nunquā deducetur æger ad mortem, uel ſyncopā, ideo rarò ad opium, aut ad phylonium accedetis, neque credatis* Herculano, *quia multum errat in hac parte. grana igitur iii. opij nō tranſcendatis, & habebitis immenſam frigiditatem.* Et *hoc emplaſtrum, quia una tātū uice ſufficiet contuſis ſcilicet & præparatis omnibus per ſe, quoniam aliqua ſolidiora ſunt, aliqua rarioris texturæ, bene ſunt quædam, quæ non poſſunt ex*

E v *ſe conteri*

ſe conteri, niſi addatur aſperum aliquid, & ubi compoſi ta fuerint, pulueres hos aſpergatis aceto, & aqua roſacea, ut dicit Raſis, & recte, quia uult, ut penetrent indicatione ſumpta à loco affecto, quia uult ut fronti apponatur. Aduertatis tamen, ut hoc emplaſtro non utamini, maxime cum opium adeſt, niſi cum dolor adeo immenſus fuerit, & omnia feceritis pro ablatione eius, & timor eſt, ne fiat phrenitis, Tunc ſtupefacientibus uti poteritis, & caueatis à frequenti uſu eorum ſtupefacientium, & nolite ſequi errorem noſtrorum Modernorum, qui in omni dolore ad Phylonium accedunt, quo facto mittatur ſuper eum pannus aqua roſacea, & aceto infuſus, qui cum tepefactus fuerit iterum infundatur, & deſuper ponatur, uult, ut ſæpe remoueatur panni infuſio. LINIMENTUM uero cephaleæ frigidæ. Poſtquam Raſis dedit modum curandi dolorem in cauſa calida cura coacta. Nunc docet in frigida, & linimentum ponit ex trociſcis, qui habeant remouere hoc ſymptoma à cauſa frigida cauſatum & eadem uia procedens ſicut in calida. Compoſitor non habuit unam tantum intentionem, ſed diuerſas ſumendo indicationes à loco affecto, & ab ægritudine ipſa, necnon à uirtutibus omnibus. Videns igitur materiã crudam & craſſam pertinaciter inhærentem eſſe, pluribus inſtrumentis eſt uſus, & quia uidit quod eius pars aliqua concoctione indigebat, quia nunquam ita rebellis eſt, quin aliqua non poßit ad benignum reduci, ſeparando iuuatiuũ à nocitiuo, ut iuuatiuũ in nutrimentum conuertatur, nocitiuum uerò expellatur, & hæc eſt concoctio uera,

adiu=

adiuuatur autem concoctio cum Medicinis calidis, quæ ſe cundum gradum non excedant, & emplaſticam ſubſtantiam habeant, ut calor innatus retineatur, & (ut ita dicam) emplaſticentur & ſpiritus, & ut fiant bonæ concoctiones, & cum hoc etiam habeant odorem bonum quo ſpiritus corroborentur, quibus corroboratis adiuuent concoctiones, & ſunt crocus, & bdellium; & hæc ſunt inſtrumenta Medici interius, & exterius operantis, tam phyſici dico, quam Chirurgici, qui ſunt idem. Indigebat ſecundo inciſione, materiæ craſſæ, ideo piper, & rutam poſuit in compoſitione, in quibus propter tenuitatem ſubſtantiæ, & caliditatem tertii gradus hoc maxime facere poſſunt, quia incidentia acuta, & tenuia eſſe debent, quia talia ſunt commodiſſima. Habent etiam intentionem ad aperiendum obſtructiones, & ut materia abſtergatur, quæ duo cum amaris rebus complentur, & quantum amara abſtergant Gal. in v. de ſimpl. med. oſtendit. Cum igitur Raſis omnibus his indigeret, ut pori aperirentur, fieretq; difflatio materiæ, Marrubium poſuit, quod ratione amaritudinis uim habet abſtergendi, & aperiendi. Et quia uidebat materiam craſſam, & rebellem ad exitum poſt inciſionem, con coctionem, & apertionem pororum uoluit inſtrumentũ uiolenter euacuans à centro ad circunferentiam, ſicut in ſciaticis & dolore uertebræ fit, in quibus euacuato corpore ueſicatorijs utimur in locis ſciæ, ut euocetur materia à partibus intimis ad extimas, Cum igitur haberet Raſis hanc intentionem poſuit, ſinapi, & euphorbium, quæ quan tam uirtutem habeant ueſicandi, & euacuandi exterius

app-

apparet ex hoc, quia in quarto calida ſunt, ideo cauſtica appellantur, & quoniam (ut ſuperius diximus) ſubſtantia cerebri plurima habet intermedia diuerſa, aduertere oportet, et debemus materias eligere, quæ facile penetrēt quoniam materiæ pituitoſæ de facili non euacuantur, ideo poſuit caſtoreum tenuiſſimæ ſubſtantiæ, ut penetret ad locum, ad quem uon penetrant alia medicamēta. Ideo Gal. *in ix. de ſimpl. med. dicebat tenuioris eſſe ſubſtantiæ caſtoreum omni alio medicamento.* Et propterea *neruis ſummopere conueniunt, quorum ſubſtantia ſolida eſt, quoniā & ſi applicaremus eis id, quod exiccaret, & non penetraret non faceret effectum, ideo, quia caſtoreum tenuiſſimæ ſubſtantiæ eſt, maxime conuenit neruis, additur igitur ut omnia facile poſſint penetrare.* De *ponderibus nihil dicā, quia uos mutare debetis intentiones, quia nunc magis concoquendi habetis rationem, ideo plus de concoquentibus & quando magis incidendi habetis intentionem, ideo plus de inciſiuis, ſimiliter aſtringendi, prouocandi, ideo plus eligere debetis, menſurando ſemper intentiones.* Dat hic Raſis *modum componendi linimentū, ut conterantur omnia ſæparatim, & cicotriconizentur, ideſt à ſecibus emundentur, ideo cicotrinizare idem eſt, quod uolenter, aut ualide emundare à ſecibus & per cribrum excutere.* Et *cum uino ueteri aſpergantur,* Quia *uinum uetus, ut dicebat* Galenus *ad caliditatem, & ſiccitatem uſque ad tertiū gradum accedit & penetrationem adiuuat, & cum hoc calefacit, iubetq; trociſcos fieri ponderis drach. iij. & ſemiunciæ, quia uult unum tantum accipi pro qualibet uice,*

neq;

neq; cum oleo id facere uelitis, quia tunc medicina in minori quantitate fiet, quoniam uirtus maxima in ipſis trociſcis ineſt, quandocunq; neceſſe fuerit ex uno in uino ue teri, aut oleo coſtino, aut chamæmelino diſſoluto frons multoties liniatur. Recte uult, ut hæc olea accipiantur ſecundum diuerſa ſubiecta, quibus occurrimus, ſi non ſit dolor capitis ita immenſus, nec materia ita pertinax, oleum chamæmelinum accipietis, quia alia ſunt multum calida, maxime cum mulieribus aut delicatis uiris, uel alijs mederi uobis occurrat. Robuſtiori autem in quo credamus adeſſe materiam ualde uiſcoſam ad coſtinum accedemus, in coſto enim ineſt uis calefaciendi, ut ad tertiũ gra dum immenſæ accedat, et exulcerat ſimul etiam cum oleo, nõ quidem ratione caliditatis tantum, ſed quia cum ea ſub ſtantia calida ignea habeat aliam terreſtrem excoctam ab igne, in qua ſtat amaritudo, ideo ubi eſt ignea materia calida cum terrea, quia magis adhæret, pertinacius calefacit, exuritq́;, ideo piper non exurit, ſicut cantarides, & naſturtium, quoniam ut dicebat Gal. in xi. de ſimpl. med. in cap. de zingibere habet excrementoſam ſubſtantiam, in qua diutius perdurat calor, ideo exurit, ita de coſto dicimus, habere ſubſtantiam terreſtrem, in qua calor adhæret, ideo exurit magis, quam faciant alia multa calidiora, Non tantum inquit Raſis poſſumus ponere linimentum hoc ſuper frontem, immo etiam in aurem illius lateris, & in narem, quia omnia facere uoluimus quæ polliciti ſumus. AEGRO VERO uinum uetus, & forte dandũ eſt. Debetis ſcire Hipp. in tertio de ratione uictus in a-

cutis

cutis dicebat. Vinum potens nocere capiti, inferioribus uero partibus conferre, leue autem capiti conferre inteſtinis nocere, ſed intelligit dandum eſſe uinum non loco alimenti, ut copia eius detur, & tale erit tenuis ſubſtantiæ, & fulſuum. Exhibetur autem quia in materia craſſa uiſcida pertinaciter inhærente incidentibus indigemus, ideò calidis & ſiccis indigemus, ideo uinum quia tale eſt confert, ſicut dicebat Hippocrates. Fames canina uini potione tollitur, & in 6. Aphoriſmorum horror, & reliqua uinum cum æqualiter potum fuerit. ſoluit ægritudinem. Item oculorum dolores, uini potio ſoluit. DVM AVTEM Cephalea per hebdomodam unum perſeuerauerit æger in balneum mittendus eſt. Dixit per unam ſeptimanam. Quia ſupponit Raſis iam eductas materias ab inferioribus partibus, quia non educta materia pituitoſa à partibus inferioribus, non eſſet æger mittendus in balneum; Quia igitur materia iam decocta eſt, & balneum faciet iam materiam difflare, nec aſcendet ad caput, & corpus calefaciet, ideo conueniens eſt, in quo tempore exiſtente adhuc ægro in balneo uult, ut ſuper caput eius aqua, in qua chamæmelum, ſampſucus, & nemen, & ſtæchas cocta fuerint, fundatur, in qua quidem chamæmelum ratione caliditatis ſuæ in primo gradu humores concoquet: ſampſucus etiam, in quo eſt amaritudo, abſterget, & incidet remedium commodiſsimum in aperiendis menſtruis, quia medicinæ tales debent incidere craßitiem, quæ eſt in ſanguine, & uenas aperire. De ſampſuco, & amaraco faciunt iſti queſtionem, an ſint

di-

*diuerſi,de quo alias dicemus.*Et *caueatis ab errore* Ruel*lij,licet fuerit uir maximus,* Qui *credidit parthenium eſſe amaracum,* & *tamen diuerſæ ſunt herbæ,* & *cum diuerſis notis pinguntur .* De *nemen noſter* Herculanus *inquit,non dicas eſſe ſiſymbrium ſed ſerpillum,nullam tamē adducit rationem, maxime , cum* Auic. *totum oppoſitum dicat,* Quomodo *ergo credendum eſt illi ,ſi uelit dicere nemen eſſe ſerpillum , quia capiti prodeſt ex* Dioſc. *ita etiam ſiſymbrium ex eodem* Dioſcoride .

V*num debetis ſcire à nobis derelictum.*Quare *in dolore capitis iubet, cum curamus ſymptomata linimentum fronti applicare, cum melius eſſet,* & *in uertice applicarentur, ubi ſunt commiſſuræ, in fronte autem ratione oßis ſatis dure non ſunt commiſſuræ, ideo conuenientius uidetur, quòd uertici potius, quàm fronti eſſent applicanda .* Circa *quam difficultatem debetis notare ſummo conſilio hoc* Raſim *feciſſe, ſi enim tam efficatia remedia ſiue calida ſiue frigida , ut eſt opium,* & *exurentia, quale eſt euphorbium, ſynapi,* & *reliqua huiuſmodi uertici applicarentur, ſubito uis illa,quæ habet energiam maiorem quam conuenit membro principali occurrens nō tolleraretur, quia repentinas mutationes non tollerat natura,quia ſubſtantiæ mutatio dolorē facit, qui eſt uia ad corruptionem, ut inquit* Gal. *in* 4. *de ſimpl.med.* V*bi ex intentione* Hipp.*et* Plat.*ait, quòd dolor cauſat naturæ corruptionem* & *ideo natura tollerat ſubitas mutationes, quia non tollerat propriam corruptionem , ſi ergo hoc euenit in alijs membris, quanto magis in mem-*

bris principalib. ſicut eſt cerebrũ, cor, & os uentriculi, propterea bene conſultum eſt, ut cum habeamus tam for tia med. non applicemus ea uertici, ſicut alia remisſiora, ſed potius fronti, quia tunc ſenſatim ingrediuntur interio res partes cerebri & non cũ ea uiolentia, ſicuti cum uer tici applicantur, Et hoc *experientia comprobatum eſt, ut non ſolum ratione, ut in nobili quadam accidit, quæ cum dolore intenſisſimo capitis capta eſſet reſolutis ſpiritibus ab uapores calidiſſimos.* Medicus *quid excellentiſſ. res frigidiſſ. non potẽtia tantum, ſed actu uertici applicuit, ex cuius applicatione in caròn, ſeu ſubeth incurrit, ut uix plu rib. remedijs reduci poſſet ad priſtinum ſtatum, inquam di ſpoſitionem non incidiſſet, ſi fronti applicuiſſet, & quod de frigiditate dictum eſt, idem de caliditate dicatis. ideo hæc fuit ratio, & conſilium* Raſis. *Loquebamur etiam in ſuperioribus de lauacro faciendo capiti, ubi materia frigida in capite eſſet, quam uolebamus concoquere, quod componebatur ex illis 4. herbis, uel omnibus ſimul aut aliquibus ex una tantum ſecundum diuerſas intentio= nes, quod ea ſumatur indicatio à capite habetur.* Pro *quo ſcire debetis, quod intentio noſtra eſt uelle omnino expel= lere, (ut ita dixerim) materiam uiſcoſam pertinacem in= hærentem cerebro ratione cuius cauſatur dolor maior, et quia ita craſſa plures habet intẽtiones, primo ut eius pars aliqua ad benignum reducatur, quod ſemper natura tẽtat, et ut ſeparet excrementum ab utili, & illud expellat, hoc ad benignum conuertatur. ſi ergo natura ita facit, ita & nos debemus ſtudere, ut fiat concoctio in capite & redu*

catur

catur ad benignum id, quod reduci poteſt ideo chamæme lũ appoſuit quæ cõcoquẽdi uim habet, ſicut & myrrha, Fœnugræcum, Althea & multa alia, poſuerunt, & ſampſucum, ſeu maioranam, & amaracum, quæ idem ſunt. A quo duo habemus inciſionem ab acri ſapore, qui fundatur in ſubſtantia tenui cum caliditate in tertio, & talia optime incidunt. Adeſt etiam amaritudo in ſampſuco, quæ fundatur in ſubſtantia terreſtri, quæ eſt exceßio à calore, ex qua coctione reſultat amaritudo, & igitur ratione amaritudinis abſtergit, & aperit, quæ duo cum in hoc caſu conuenerint, diximus, ut humores difflentur, & abſtergantur, necnon incidantur. Nemen etiam habet compoſitio quod ſiue ſerpillum, ſiue ſiſymbrium ſit, utrumq; calidum eſt, & ſiccum uſque ad tertium gradum, & habent tenuitatem ſubſtantiæ, differunt autem abinuicem, quoniã ſiſymbrium aſtringentem uim habet, eſt autem ſiſymbrium mentha illa delicatior, & odoratior, de qua dicunt ruſtici quod in montanã degenerat, niſi excolatur, ideo corroborat ſtomachum, ſerpillum uero habet tenuem ſubſtãtiam, nec in eo eſt aliquid aſtringens, utrum autem nemen ſit ſerpillum, uel ſiſymbrium, ex Arabibus non poſſumus rei ueritatem colligere. Herculanus dixit nemen eſſe ſerpillum non ſiſymbrium, nec rationem adducit, maxime cum Auic. qui eſt dux Arabum, oppoſitum dicat in cap. de Nemen, qui dicit Nemen ideſt ſiſymbrium, ideo ſi uolebat Herculanus impugnare Auic. debebat rationem afferre contra ipſum. Nos dicemus aliquid de re iſta. Auic. etiam uideatis in cap. de Nemen & Dioſc. etiam in cap. de ſerpil-

lo,uidebitis magnam differentiã,neſcio an dicam ignoran tiam Auic.qui ita negligens eſt, ut non diſtinguat ſiſym= brium à ſerpillo,& utriusq; uires ſimul confundit. Ideo *uidere poteritis,quàm parum ſit credendum Arabibus in hac re,quid autem eſſet iudicandum in hac re, ego dicerem Nemen eſſe ſerpillum,& in concluſione ſum cum Hercu lano,quia nos uolumus uim incidendi, ex alijs ingredienti bus habemus uim abſtergendi,& concoquendi,& hæc ha bemus à ſerpillo,& ultra,habet proprietatem,qua capi= ti confert,& tenuitatem ſubſtantiæ habet*. Proponit *ſtica dem Arabicam*.Non *credatis herbam ideo dici Arabicam, quia ex Arabia deferatur,quia uulgata eſt apud nos*. Iſti *faciunt duas ſpecies,unam Arabicam, aliam, quam à ſtica don appellant;quæ ex Gallia deſertur ideo cum dicunt ſte chadem Arabicam non intelligunt hanc noſtram,quam* Se*rapio à ſticadon appellat, quæ ex Gallia aſportatur & pingit eam,quam nos habemus,& dat ei omnes uirtutes, quas &* Dioſc.*& Gal.tradunt,& maxime Gal. qui ra= tione diuerſorum ſaporum quos habet amari. ſ. & acer= bi,diuerſitatem in ſubſtantijs arguit*.Ideo *habet tenuitatē ſubſtantiæ, quam excoxit calor,ex qua cauſata eſt ama= ritudo,ideo incidit,& quia acerbum habet ſaporem, ideo ſubſtantiam habet craſſam, & terreſtrem ideo uim aſtrin gendi*.Hic *autem de Arabica intelligit* Raſis,*quam Græ= ci non cognouerunt,ipſi enim unicam tantum ſpeciem co= gnouerunt*.Quis *eſt ergo ille ſeras Arabicus, dico quod Arabes hoc nomen dederunt illi herbæ quæ à Dioſcoride Sciphium appellatur ſpecies abſinthij,alio nomine appel= latum*

latum Scean, & Saras Arabicus, ideo benè dixit Serapio, quod aliud eſt citrinum ſtecas, Seriphium intelligatis, quia ſi ea quæ dicit Serapio cum Seriphio cõferatis, omnia hæc erunt nota, naſcitur Seriphium propè mare noſtrum humilius & candidius q̃ noſtrum, florem cæruleum habet, amaritudinem, nec habet ſtipticitatem, ſicut abſynthium. Semen eius contra uermes ualet ratione ſuæ amaritudinis, uulgari ſermone ſemencinæ appellatur, Veronenſes, quia ex Ianua defertur, Ianuinam uocant, appellantq́;. Aliqui ſunt, qui confundunt Seriphium, cum ſantonio, perperam tamen, ſantonium enim Abrotano ſimile eſt, habet tamen folia craſſiora, & ſantolina appellatur, & caueatis, quia nonnulli alij confundunt Seriphium cum Abrotano maſculo ratione floris, non dico modo de hortenſi, à quo ferè flos non apparet, ſi de illo ſermo eſt, quod in montibus naſcitur odoratum, cum flore luteo, cuius copiam maxime uidi ego in apẽninis montibus à Florentinis uulgari lingua Tegnãte nuncupatũ, quia hoc in ſuffumigijs utũtur, & ideo aliud eſt Seriphium, quod ſpecies eſt marini abſynthij, & falſi ab iſtis Arabibus Saras Arabicus appellatur, in quo amaritudo dominatur, ideo aperiendi, & abſtergendi uim habet. Chamæmelum uim concoquẽdi, ſam pſucus incidendi, & aperiendi. QVOD SI Cephalea quotidie ante comeſtionem inuadat. poſtq̃ Raſis expleuit omnes curationes doloris per eſſentiam, & curauit ſymptomata ideſt dolorem neglecta cauſæ curatione, Accedit conſequenter ad curationem doloris capitis, qui fit per conſenſum, habetis autem, quod multiplex eſt ſpecies con

ſenſus, ſed hoc loco Raſis breuitati ſtudens unum tantum conſenſum poſuit ratione uentriculi, quia talis frequẽtius fit, & aduertatis, quia ſi ſanguis fuerit efuſus ad os uentriculi, fit maior dolor, & maiora accidentia; q̃ faciat bilis, aliàs uidebimus; ſi pituita, torporem faciet, ſi melãcholia triſtes imaginationes facit, uerum cum fit per conſenſum bilis, quia mordicat acuta exiſtens facit ſolutionem cõtinui & generaliter ſubitum motum, & ultra hoc facilẽ aſcẽſum, quia tenuisſima, ideo cauſat dolorẽ, frigidiſſ. capitur p eſſentiã à ſtomacho, & quia frequẽtiſſime accidit, ideo Raſis eã propoſuit cõitatẽ, & cõſenſum, qui fit ex abũdantia caloris circa os uẽtriculi, ponit aũt more ſuo empirico concurſum ſignorũ, & ait, quod ſi dolor capitis ſedatus fuerit poſt concoctionẽ, tunc dicas ibi eſſe dolorẽ p cõſenſum, cũ dicitur ſedatur, ſignũ eſt nõ eſſe per eſſentiã, habet.n. interualla, ſtante enim cauſa ſtat, remota remouetur affectus, quod ſit in uentriculo hoc eſt, quia ſedatur ſumpto cibo; ſedatur autem propter tria, primo ratione uiarum, ſecundo ratione caloris & uirtutis tertio ratione humoris; ratione quidem uiarum, quia poſt cibum intercluduntur meatus inter ſtomachum, & humores, quo fit ut uapores illi non aſcendant ad caput, ratione caloris, & ſpirituum, quia humor quieſcit, eo quia annectuntur adipe & ad cibum conuertuntur, & non aggreditur calor naturalis humorem, ideo ſedatur etiam ratione humoris, quia opprimitur etiam ad fundum ſtomachi ratione duorum qualitatis ſcilicet; & quantitatis; tum, etiã quia commiſcetur cum cibo, ideo obtunditur nec poteſt ita libe

re aſcendere,totum oppoſitum à ieiuno cauſatur,quia nō impedit uias,ideo liberè aſcendit,ſecundo calor naturalis circa humorem occupatur, & tunc magis ſubtiliatur in pugna,tertio humor eſt ſyncerus, ideo magis mouetur. At hæc ſunt cauſæ cur poſt cibum ſedatur dolor, & in ie iuno ò fiat dolor maior.habita cognitione ægritudinis cu rationem empirice aggreditur.Nos uero qui ſumus dogmatici fuſius dicemus, quomodo ſumantur indicationes curatiuæ,in iſto dolore per conſenſum, dico indicationes à duobus ſumi potiſſimum,tùm ab ipſa ægritudine,ſeu ab ipſa rei eſſentia,tùm etiam ab ipſo loco,& quia locus affectus non eſt cerebrum quia principaliter non afficitur, ideo remoto affectu à mandante,remouebitur etiam affectus per conſenſum in cerebro, & quia inuenimus læſionem non in cerebro,ſed in uentriculo eſſe, ab ipſo ſumetur indicatio ſecunda, prima autem ab ipſa ægritudine, hoc autem eſt mala temperatura calida cum materia bilioſa exiſtente in uētriculo. ſumpta igitur indicatione à materia bilioſa calida & ſicca cum tali temperatura,quia cōtraria contrarijs curantur,& humor calidus, & ſiccus eſt,ideo cum humidis & frigidis occurrere debemus, & ideo quantum ſit ratione humoris debemus alterare,& euacuare,& hoc non ſufficit,ſed oportet, ut habeamus aliam indicationem ſumptam à natura loci affecti,locus igitur debet conſiderari primo quo ad ſubſtantiam, ſecundo quò ad figuram & cognoſcere uentriculū circa fundum eſſe capacem,circa orificium ſtrictum,quo ad ſubſtātiā, infundo eſſe carnoſum in orificio ſtrictum & neruoſum,

quantum adſitum, quod ita manet ſub cerebro ut habeat conſenſum cum eo, quia per ductum à uentriculo aſcendunt uapores ad cerebrum, & à cerebro præcipitantur materiæ ad uentriculum, & ultra hoc ratione neruorum inuicem colligantur, quia à cerebro deſcendunt ad uentriculum, habita notitia huius, & alteriuſcunq; membri; ut habere poßitis cognitionem particularium ægritudinũ, & earum curationem comparabitis locum affectum cum cauſa, & quia cauſa aſcendens ad os uentriculi anxietates facit, & relaxat ipſum, & ſit euaporatio, & dolor, & quia habet conſenſum maximum cum cerebro, ubi iſta cognoueritis, totam eſſentiam cognoſcetis, unde ſtatim indicationes ſumuntur, materia ſola indicabat, ut medicamenta frigida, & humida eligerentur, cum ambo complicantur, indiget membrum, circa cuius os materia imbibita eſt abſterſione, & mundificatione, item & corroboratione, quia dilaxatum, & dilatatum eſt, ne materiæ tam facile locum occupent, ſtomachus & enim ex ſe non indiget refrigeratione, ſed tantum, ut mundetur, & corroboretur, ſi autem hæc tria miſceantur materia ſcilicet quia talis eſt refrigeratione indiget, & quia impacta circa os uentriculi relaxans, ipſa corroboratione oris uentriculi indigemus, in qua quidem abſterſione aduertendum eſt ne humida eligantur quia humidum, quã humidum non abſtergit, ſed abluit, modo longe differat abſterſio et ablutio, ut in noſtra methodo oſtendimus, ea enim abſtergũt, quæ ad profundũ penetrant, et mundificant, eas quæ ſunt in profundo, hæc non poſſunt humida immo potius ſorditiem in

tra

tra poros apponunt,ideo oportet,ut ſicca ſint cum tenuitate ſubſtantiæ,ratione cuius ſiccitatis ſordes abſumũtur, tenuitatis uero ſubſtantiæ ad profundum penetrant, & mundificant,ea quæ in profundo ſunt,ſed quia ea,quæ tenuia ſunt,et ſicca calida,et frigida eſſe poſſunt,amara calida ſunt,quia in ſubſtantia terrea calida à calore ſubtiliata fundantur,ideo etiam tenuis ſubſtantiæ ſunt habent materiã etiam annexam,quam non excoxit calor,terreſtrẽ, & craſſam,ut in abſyntbio ſed poßet quæri, cur abſynthium abſtergat,& aperiat meatus interius,exterius uero non? Ideo ſi debent calida abſtergere,tenuis ſubſtantiæ,ut penetrent,eſſe debent,frigida autem tenuia,& ſicca,ut acida,& ita ubi tenuitatem ſubſtantiæ, & ſiccitatẽ habebunt,abſtergent. In hoc igitur caſu ſi uolumus abſtergere ratione totius aggregati calida non requiruntur, quia talia non refrigerant,indicatione ergo ſumpta à loco, & ab ægritudine tria ſunt agenda, refrigerandum, abſtergendum,& corroborandum, ratione quidem materiæ refrigeramus,abſtergimus ratione loci oppleti materia biliosa,cõſtringimus,& corroboramus, ne amplius os uentriculi recipiat materiam illam, Ad quod agendum, ſi non haberemus unum ſimplex medicamentum, quærenda eſſent compoſita,ſed quia habemus illud,non quærimus compoſita,& eſt omphacium, ſuccum ſcilicet uuæ acerbæ, & ſuccus granatorum, in his tria hæc adſunt, primo frigiditas ineſt,quæ cum in ſiccitate coniuncta eſt, & tenuis ſubſtantiæ ſunt ratione aciditatis,habent uim etiam abſtergendi,habent præterea ultra ea acerbitatem,& aci

ditatem, quæ ſicut nos probauimus fundatur in ſubſtan= tia craſſa terrea, propterea habet uim aſtringendi, & cor roborandi, hæc tria facit ſuccus agreſtæ, & ſuccus gra= natorum, præterea facit quartam intentionem, quia dixi mus dolorem ſedari poſt cibum, quia uiæ occluduntur, ca= lor occupatur ad cibum, & cum cibo permiſcetur mate= ria bilioſa ideo dat Raſis *bucellayn panis interiorem, quã ponit in ſucco granatorum, uel agreſtæ, exhibetq́;, & ſtatim ſedatur dolor, primo quia cibus ita opplet uias, tũ et quia deprimit bilem, et cum ea permiſcetur, ſuccus præ terea adeſt, qui abſtergit, & corroborat membrum.* SI AVTEM *Cephalea contingat propter multam moram in ſole &c. Poſtquàm* Raſis *curauit dolorem capitis per conſenſum, nunc accedit ad curandum dolorem, qui fit à cauſa primitiua, quæ licet ſit multiplex, eam tantum acci= pit, quæ frequentiſsime accidit ſtudens breuitati, & eſt il= la, quæ à ſole prouenit, ex quo caput inflammatur, & do= lor excitatur, ideo dicit, ubicunq; ita ſol excalfecerit ca= put, ut doleat, nulla præſentanea cauſa eſt, quæ remaneat illum, niſi oleum roſaceum cum aceto commixtum accipia tis, quia in utroque eſt ratio refrigerandi, in aceto autem maior uis penetrandi, in roſaceo oleo ſedandi dolorem, cum ergo maior uis penetrandi ſit in aceto, maior ſedandi in oleo roſaceo, quomodo debemus, componere, debemus facere oppoſitum, quod facit* Herculanus, *qui uoluit qua= druplum aceti eſſe commiſcendum, cum pars ſuperior ca pitis aperta eſt ex ſolis caliditate, & cum pori ſint aper ti non indigemus penetratione, quia ratione acrimoniæ*

exaſpe=

exaſperant. Debemus igitur accippere quadruplum olei roſati, & ſub quadruplum aceti, ut conducat oleum roſaceum ad profundum, QVI TAMEN SI EX hoc non quieuerit ex alijs infrigidantibus curanda erit, ſicut ſunt ſuccus ſolatri, ſemperuiuæ, portulacæ, poligonij, & ſimilium, SI AVTEM SODA adhuc fortior fiat & timeat, ne æger uiſum amittat, & aqua ad oculos deſcendat &c. uult Raſis, ut temporum arteriæ incidantur, & extrahantur, ultimo, ut etiam aliquid de chyrurgia dicat, docet, ſi dolor non ſedatur, & ſit timor iam dictus, ut oblaqueentur uenæ arteriæ, ſed excuſat ſe, quia nõ ex profeſſo, ſed incidenter hæc dixit. Hic eſt uidendum unum, quia inquit ſi ex longo dolore capitis periculum eſſet, ne amitteret uiſum, uel deſcenderet aqua ad oculos, cur potius oculis immineat huiuſmodi periculum? hoc eſt ex cõſenſu neruorũ; et quia tunicæ oculi ex mẽbranis cerebri factæ ſunt. Et ita habetis rationẽ cur oculi patiãtur, eſſet etiam uidendum, an eſſet tutum oblaqueari arterias ratione huius periculi uidetur, quod non, quia poſſent uapores per internas uenas, & arterias aſcendere, et tunc, quid conferret arteriarum extimarum oblaqueatio?

Sed his omiſsis, ad ea, quæ magis neceſſaria ſunt, accedendum, ut doloris clariorem doctrinam habeatis. Compertum nanq; uobis eſſe arbitror, quàm frequenter accidat hoc ſympronia, quod dolor capitis appellatur, et q̃ ſæpiſsime audietis ueſtros ægrotantes conqueri de huiuſmodi doloris affectu, quibus ut conſulere poſsitis, mederiq;, oportet, ut habeatis cognitionem cauſarum, & differen-

tiarum doloris, et locorum, quoniam ex horum cognitio= ne indicationes curatiuæ ſumūtur, ſymptoma .n. licet ad ſe non trahat curā, facit tamen ut habeamus intentionē ad cauſam, à qua ſumitur indicatio. Cū igitur ſit neceſſariū cognoſcere differentias huius doloris, & Raſis, ut uidi= ſtis in toto hoc cap. diminutus ſit, & confuſus, confuſus quidem quia non diſtinxit ordine ſubiecta, & cauſas, di= minutus autem, quia ex differentijs pluribus aliquorum tantum ſigna accipit, tum, quia Empirice procedit, tamen dogmatice debuiſſet procedere ad differentias omnes ſu= mendas. Quare cum ita ſit, ſi uolueritis ad Gal. fontem accedere, id difficultatis aſſequemini, oportebitq; percur= rere, quàm plures Galeni lib. in quibus ſparſim de his ſer monē habuit, Si enim ſecundum librum κατὰ τόπους le= getis, & tertium de loc. aff. & in multis alijs locis cum difficultate ſufficientes differentias habebitis, & ſigna, ut indicationes curandi elicere poßitis. ſufficit enim ipſi Gal. uniuerſalem methodum tradidiſſe, et indicaſſe, ut per eā ad particulares indicationes peruenire poßitis et ad differen tiarum cognitionem, ſi etiam ad Auic. recurretis, qui uo= luit omnes cauſas differentes, & ſigna, & curationem ſi= mul ponere, nihil facietis, quoniam diminutum, con= fuſum in multis inuenietis, ut in his non ſit inſequendus. Si etiam ad Meſuen recurretis uidebitis ipſum occupari circa intentiones antiquas, potius, quàm curationem, & quàm etiam circa eſſentiam, & ſigna, ideo diminutus eſt. omnes etiam Arabes, Græcos, & Latinos ſi diſcurratis, non inuenietis aliquem, qui ſufficienter, & exquiſite tra=

dat cognitionem horum ſymptomatum. Moderni *etiam practici non poſſunt, quia ita* Auic.*ſequuntur, ut ne tantillam quidem recedant ab ipſo, propterea neceſſarium mihi uiſum eſt, ut poſtquã* Caput Raſis *declarauimus, prout materia requiſiuit facere methodum, qua inueſtigare poßitis per connexum uerum differẽtias omnes doloris capitis ſigna, & indicationes morborum, ut facile cognoſcatis non eſſe plures nec pauciores*. Ad *quod exequendũ tria proponemus, primo oſtendemus quot ſint differentiæ doloris capitis, ut facile appareat non eſſe, nec eſſe poſſe plures, aut pauciores, ſecundo ſigna, quæ indicare poßint omnes differentias, quia fruſtra diſtinctionem cauſarum & differentiarum haberemus niſi etiam ſigna haberemus diſtinguentia, cognitis autem differentijs tertiũ apparet, ſcilicet indicationes curandi, quia quicquid molimur id gratia iſtarum indicationum factum eſt, quoniam hæc omnia expetuntur, ut indicationes curatiuæ habeantur, & ſi differentiæ erunt confuſæ, & indicationes quoque erunt confuſæ. oportet ergo exquiſitißime diſtinguere eas, ut indicationes curatiuas diſtinctißimas habeatis, quia tunc curationem habebimus exquiſitam, & tunc dicemur ueri* Dogmatici. *oportet ergo circa hæc tria uerſari, primum igitur quo indigemus ſunt ipſæ differentiæ dolorum capitis, ſed primum indaganda eſt eſſentia doloris*, Ab *eſſentia enim rei incepit* Gal.*methodum cognoſcendi ſingulas quaſque res maxime in* 2. *de placitis* Hip. & pl. Ex *eſſentia enim ſubiecti recte cognita dat nobis notitiam paßionum, quia paßiones a ſubiecto fluunt, quare*

per

per diffinitiones ſubiecti paßiones declaramus ut 7. Metaph. Ariſt. declarauit, quidquid alij ſentiant, oportet ergo ſi uolumus differentias doloris capitis recte cognoſcere eſſentiam eius recte cognoſcamus neceſſe eſt. Dolor ergo in ſuo communi ſignificato nihil aliud eſt, niſi actio læſa a uirtute ſenſus tactus, Eſt enim triſtis ſenſatio ſenſus tactus, ubicunque enim percipit incongruum exceſſum propriæ naturæ, quod tendat ad corruptionem ſuæ naturæ, triſtem facit ſenſum, quem dolorem appellamus, ſi enim debet ſentiri dolor, uel exceſſus, non poteſt ſentiri, niſi in inſtrumento apto, ergo erit tantum in inſtrumento, quod recipit ſenſum tactus, tale eſt neruus, uel neruoſum membrum, & ita habemus ſubiectum proximum membrum ſenſibile eſſe intelligendo ſuper accidens ipſum non cauſam coloris. Hactenus habuiſtis conceptum doloris, ſed quia non poſſumus cognoſcere differentias huius actionis læſæ, cum ſit commune quoddam, niſi per diſtinguentia, hæc autem a duobus ſunt, quibus diſtinguuntur dolores, Locus ſcilicet affectus, & cauſa ſeu materia faciens dolorem, ideo ubi hæc duo ſunt ſimul, ſtatim reſultabit differentia, & forma doloris, quæ erit etiam efficaciſsima (ut ſignum eſt) ad cognoſcendum locum affectũ, & materias ipſas, Loquar autem de forma ipſa doloris, ubi de ſignis loquemur, ſed iam duos illos locos declaremus, incipiamus autem a ſubiecto hoc eſt a loco, poſtea ad cauſam doloris accedemus, Ex hoc habemus nos debere inueſtigare in præſentia de dolore, qui fit in capite, ut iam habeamus ſubiectum, & licet caput diſtinctum membrum,

brum, organumq; ſit contra inteſtina, hepar, & reliqua membra habẽs partes diuerſas et formas, quæ uariantur ex uarietate ſubiectorum ſitq; uniuerſale quoddam ex pluribus compoſitum, ipſum tamen diſtinguere debemus. Vnde cum dicimus dolorem capitis, non dicimus, ſiue intelligimus per caput totum aggregatum ex naribus, oculis, dentibus, palato &c. ſed accipimus caput pro illa parte, quæ eſt a baſi cranei uſque ad capillos excluſiue, & ita loquimur in præſentia de capite, iam igitur uidiſtis, quid intelligamus per hoc nomen caput, ſcire autem debetis ipſum ita diſtingui in os primo, ſecundo membranas internas, duram, & piam matrem, tertio neruos, quarto arterias, & uenas, quinto ſubſtantiam cerebri, ſexto pericraneum, muſculos exteriores, et tandẽ cutim, iſta omnia ſunt partes, in quibus aliquod ſymptoma eſſe poteſt, et hæc omnia notare diligẽter debetis, quia nos diximus dolorem eſſe triſtem ſenſationem inſtrumenti ſenſus, neque poſſe haberi pro ſubiecto, niſi ſenſibile ſubiectum, quod poſſit ſentire ſenſu tactus, ideo ex omnibus partibus capitis iam enarratis nõ poterit os neque ſubſtãtia cerebri eſſe ſubiectum doloris, quare, nec in ipſis ponetur, quia nõ ſentiunt, loquimur nunc de ſymptomate ipſo, non de cauſis facientibus dolorem, & declarabitur apparens quædam contradictio, in dictis Gal. edita ex malo intellectu. non poterit ergo eſſe dolor, niſi in neruis, uel arterijs, aut membranis internis, aut muſculis externis, & cute, et iſta poſſunt eſſe ſubiectum doloris in capite exiſtentis, & ecce quoad diſtinctionem a loco ſumptam, & quo ad ſubie

cta,

cta, quæ poſſunt diſtinguere dolores capitis, quæ tot ſunt, quot ſunt partes ſenſum habentes. De diſtinctione autē, quæ per alium locum ſumenda eſt, ideſt per cauſas facientes dolorem nunc dicere aggrediamur. pro quo ſcire debetis, quod cauſæ dolorem facientes quædam ſunt intrinſecæ, quædam extrinſecæ, intrinſecæ ſunt uel immediatæ uel mediatæ, Appello immediatas, quibus ſtatim poſitis ponitur ſymptoma neceſſario, et actio læſa, inter quam, et ſymptoma nihil eſt medium, talis autem cauſa intrinſeca quæ immediata appellatur cum ægritudine conuertitur, et eſt, ac ſi diceretis ægritudinem, quod probatur authoritate Gal. primo, aut ſecundo de diff. morb. ubi diffiniens ægritudinem ait, Eſt enim ægritudo, diſpoſitio præter naturā, a qua prouenit impedimentum operationis prouentu primo. Cum igitur cauſa, quam ponis immediatam, et intrinſecam ſit talis, ut ab ipſa primo proueniat impedimentum actionis, merito dicitur ægritudo, per cauſam ergo doloris immediatam ægritudinem ipſam facientem dolorem intelligimus. Cum ergo dolor ſit ſymptoma, quæramus ægritudinem, ideſt cauſas immediatas, hæc autem uel eſt in mala complexione, uel in aliqua compoſitione præter naturam, uel in ſolutione continui, iſtæ ſunt tres cauſæ generales, & uniuerſales immediatæ. Modo quæ, quotq; eſſe poßint ægritudines iſtæ, quæ ſunt cauſæ immediatæ facientes dolorem capitis uideamus. Mala temperies una erit, uel cum materia, uel ſine materia; ex ſufficienti diuiſione, ſi ſine materia uel eſt caliditas, uel humiditas, frigiditas, uel ſiccitas, uel complicatio, ex caliditate, & humiditate,

ditate, caliditate, & ſiccitate, frigiditate, & ſiccitate, frigiditate, & humiditate. Et *quantum ſit ratione frigiditatis, & caliditatis, ipſæ faciunt dolores acutos. ſiccitas uero facit dolorem ſegnem, & non niſi fiat ita immenſa, ut ſoluat continuum, quia cum ſit in paßiuas communicata, habet rationem potius paßionis quàm actionis, humiditas uero ſine materia nullo pacto poteſt facere dolorem, quia nec comprimendo, nec tendendo, niſi per accidens uidetur; cum ex paßiuis altera ſit, quæ inferat dolorem, altera uero ſi copuletur caliditas, uel frigiditas cum ſiccitate, longe acerbior erit dolor a temperatura calida & ſicca, q̃ a calida & humida, ut experientia docet, & ratio eſt intelligendo de dolore, qui ſit a qualitate ſola ſine materia, quia fieri poteſt dolor, ut in inflãmatione a calida et humida cauſa proueniente acutior, quàm in eryſipelate, quia duas habet cauſas facientes dolorem, humiditas uero non cauſat dolorem.* Idem *dicatis de frigiditate & humiditate, & cum ſiccitate, nam cum frigidum & ſiccum dentibus, oßibusq; inimica ſint dicebat* Hip. *ideo maiorem faciunt dolorem, quoniam ambæ faciunt dolorem, cum autem iungitur humiditati minor fit, quia una tantum cauſat dolorem,* Poteſt *etiam fieri dolor ſine materia, ab occulta qualitate, & uenenoſa, non quia calefaciat, infrigidet, exiccet, aut humectet, ſed quia naturam corrumpat, & quoniam omne, quod corrumpit naturam dolorem facit, ideo uenena, quia poſſunt corrumpere naturam, ita dolorem facere. poteſt igitur occulta qualitas nomine ignoto incitare dolorem in membro, omnis igitur intemperies ſine materia,*

ria,uel occulta qualitate facit dolorem. Et ita habetis omnes cauſas per intemperiem ſine materia. Reliquum eſt, ut de cauſis intrinſecis immediatis, quæ ſunt ægritudines factæ per intemperiem cum materia dicamus. Cauſæ ergo immediatæ tales ſunt uel ſanguis, uel pituita, uel bilis flaua, uel atra, flatus, uel uapores, hæ enim poſſunt facere dolorem in capite, quoniam redundant; quæ recitant à Gal. in 2. κατὰ τόπους poteſt enim quælibet harum facere dolorem dupliciter uel ſolis qualitatibus ſuis, uel ſua mole et quãtitate, ſuis qualitatibus quidem refrigerãdo, & exiccando, & calefaciendo et ut apparet in principio inflãmationis, ſicut docet Gal. de inæquali intẽperie, et in libro de plenitudine dum currunt humores ad locum, primo calefaciunt, & tunc faciunt dolorem moderatum ſimilem illi qui fit a ſolis qualitatibus ſine materia; ſecundo cũ creſcat inflammatio in quantitate, & tunc facit alias ſpecies doloris grauatiui, diuulſiui, tenſiui, ulceratiui, & pruriginoſi, tertio ſoluunt continuitatem; & tunc fit dolor magis intenſus. Hæc omnia debetis annotare, & obſeruare, ut ſciatis quomodo Gal. ſententia dicat duas eſſe cauſas immediatas doloris, intemperiem malam, & continui ſolutionem, cum à ſola qualitate dicat fieri dolorem, nec non a quantitate materiæ diuellendo ſubſtantiam, & ita ſit ſufficienter uiſum de cauſis immediatis alterantibus, ſed adhuc ſuperſunt aliæ, quod ubi materia ſua mole, & quantitate dolorem facit, poteſt id facere, uel obſtructionẽ faciendo, uel inflãmationẽ cauſando, aut continui ſolutionem, quando ergo materia grauans obſtructionem

facit

facit leuis hic ſit dolor,quia his qualitatibus tantum iuxta materiam humoris primitus occurrit, ſecũdo conſtrictio=nem facit, & iam incipit auſpitium quoddam ſolutionis continui,& fit tunc dolor maior,q, ſi inflãmatio ſequatur adhuc intenſior,ut tandem ſoluatur continuum ob concurſum omnium cauſarum, & ideo ubi obſtructio leuis,non tendit,neque ſoluit continuum, At ubi fierent tenſiones,et copioſa materia,facerent etiam ſolutionẽ continui,quæ ſequitur magnas obſtructiones,& inflãmationes,et ſic quotieſcunque concurrunt duæ cauſæ ſimul dolor maior ſit, unde ſequitur,quod ſolutio continui ſine mala intemperie, & mala intemperies ſine ſolutione continui non faciunt dolorem intenſum,ſed ubi omnia concurrunt maximi fiũt dolores,& ita habetis omnes cauſas intrinſecas immediatas tam in intemperiei cum materia, quàm ſine materia, ex quibus ſequitur ſolutio continui, quàm etiam in com=poſitione,cum obſtructio,uel inflammatio fit nullam ha=beatis cõſiderationem de figura uitiata, aut ſi tu cum iſta non faciant ad rem noſtram. Et ita *expediti ſumus de primo intrinſeco,* Reliquum *eſt,ut de intrinſecis mediatis a=gamus,quod fuit ſecundum ſubdiuiſionis membrum, quæ non ſunt ægritudines,quia ægritudo eſt,à qua primo prouentu prouenit impedimentum actionis,quod non conue=nit cauſis mediatis intrinſecis,cum non niſi alio mediante impedimento ſint in actionibus ipſis.* Et *hæ omnes ſunt ferè cauſæ,quæ dicuntur per conſenſum dolorum cauſæ. Cauſas dico non ægritudines, licet ab eiſdem materiebus fiant,quibus ægritudines,neque hoc inconuenit, quod ea=*

dem res modo cauſæ,modo ægritudinis rationem habeat, ægritudinis quidem,ubi immediate actiones impediat,cauſæ uero cum non niſi mediante alio ſcilicet uaporibus cum alia quapiam ſimplici qualitate ad cerebrum aſcendentibus, quibus conſentiente cerebro faciunt ægritudinem, quæ per conſenſum appellatur dolore, & cauſa conſentiente,ægritudo uero erit uel in uētriculo, aut hepate,aut aliquo alio membro inferiori,à quibus uapores, & qualitas mala eleuātur quæ quidē ægritudo reſpectu doloris cauſa dicitur,hanc rem declarauit nobis Gal.in commento illius Aphoriſmi. Febres diariæ ſoluuntur infuſione aquæ calidæ ſuper caput,de febre exemplificans,quæ aliquando accidens,aliquando ægritudo dicitur, ægritudo quidem cum immediate,cauſa uero cum mediate actiones impedit,& ita diſtinctæ ſunt omnes differentiæ doloris, quæ fiunt à cauſis intrinſecis. Reſtat modo, ut de extrinſecis agamus q̄d fuit membrum principalis diuiſionis,& ſunt omnes illæ,quæ exterius contingunt, qualitas ſcilicet uapor,aer,cibus,potus,uenena potio,poteſt enim ex his fieri dolor,uel per exceſſum caliditatis,ſicut contingit de ambulantibus in ſole, uel frigore, aut cum occurrimus ſiccitati frigiditati coniunctæ,ſicut Boreæ,uel caliditati cū humiditate,ut accidit his,qui Auſtro occurrunt, quia iam oſtendimus caliditatem cum humiditate iunctam cauſare dolorem,in aere etiam poteſt eſſe res aliqua corporea, ut uapor,qui excitat dolorem,ſicuti intrinſecus uapor id efficit,ut oſtendemus cum de cauſis intrinſecis agam,quod potus uini potentis,piperis,& ueneni dolorem faciat ma

niſe=

niſeſtum eſt, omnes etiam ſi ſimul iunctæ fuerint, uapor uidelicet & qualitas aliqua dolores facient deteriores. Et *hæc dicta ſint de differentijs doloris, quæ ſumuntur à cauſis, ſed hic notabitis cum de ſubiectis doloris locuti ſumus, de his ſcilicet in quibus dolor ſubiectiue recipitur; habuimus ſermonem.* Nunc *agemus de ſubiectis dolorum hoc eſt ægritudinum, unde prouenit dolor, quæ ſunt ſubiecta cauſæ dolorem facientes, & tunc ſi quæratis à me quæ & quot ſint huiuſmodi ſubiecta, dicas eſſe tot, quot partes, ſeu membra capitis ſunt non excipiendo cerebri ſubſtantiam, neque oſſa, quia ſtat quod hæ partes ægrotēt, neque ſentiant, ſicut de inflammationibus hepatis, & pulmonis dicemus, quæ non percipiunt inflammationem, ſed membrana continens membra illa, quæ cum prædita ſint ſenſu tactus per conſenſum membri nocumentum patitur, quia aggrauata eſt à mole mēbri inflammantis.* Ex *his ſequitur, q̄d oēs materiæ, & cauſæ tā extrinſecæ q̄ intrinſecæ tā immediatæ, q̄ ſunt ipſæ ægritudines, q̄ mediatæ, quæ ſunt cauſæ ægritudinū, poſſunt omnibus partibus capitis ineſſe, tam membranis, q̄ cerebri ſubſtātiæ, neruis, & arterijs muſculis, & cuti, neq; refert an cerebrum ſentiat, nec ne, hoc declarauit Gal. in 2. κατὰ τόπους cum diſtinguens dolores, & de cauſis eius loquens dixit dolorem in cerebro & mēbranis omnibus tā intrinſecis, q̄ extrinſecis eſſe, non intelligatis ipſum de dolore ſubiectiue locutū eē, ineſſe in ſubſtātia cerebri, ſed ꝑ dolorē intellexit ægritudinē faciētē dolorē ēt in cereb. nec ſibi cōtradicit ꝑ hoc licet alibi cōtradicat in cerebr. nō eē dolorē, cū in ipſo nō*

ſit ſenſus tactus,quia ibi de cauſis immediatis ideſt ægritu dinibus facientibus dolorem loquitur,non de ſymptomate, cum cerebrum,ut diximus, nullo modo ſentiat, Et hæc *quãtum ad ſubiecta,& cauſas facientes dolorem,* Hic cõ*ſulto omiſimus breuem epilogum factum tanquàm ſuper fluum,quod non poſſunt eſſe plures,neque pauciores, bene poſſunt copulari materiales cum immaterialibus,ut cõtingit ſæpiſsime,& quia diuerſas faciunt complicationes,* Ideo *augent numerum,hoc nihil facit, quia ſi prius eritis exercitati in his ſimplicibus cauſis,eas facile cum cõplicatæ fuerint,ex ſignis ſuis,de quibus dicemus,cognoſcere poteritis.*Sed *notetis hic* Auic.*noluiſſe methodum* Gal.*profiteri,maxime in tertio libro,ubi has cauſas omnes ita conatur diſtincte enumerare,ut non paruam afferat legentibus confuſionem,immo enumerat quaſdam differentias dolorum,quæ non poſſunt aliquo pacto dici differentiæ, ſicut facit cum alios ponit diuturnos dolores, alios breues,nõ aduertens hic prorſus accidentia eſſe,quæ nõ poſſunt genus ipſum diuidere,quinimmo rationem materiæ, & loci ſequuntur;quod enim dolor diuturnus ſit, uel breuis,materia,& locus in cauſa ſunt,dicitur ſecundo cerebrum aliquod aptum eſſe ad patiendum,aliquod non, ſed iſtæ ſunt diſpoſitiones cerebri quibus afficitur ad hunc,uel ad illum ſuſcipiendum, quod poſtremo ait aliquos dolores habere accidentia ſæua,aliquos non, id eſt ratione multitudinis materiæ; & ex ratione nobilitatis loci accidit, quoniam ea quæ ſunt ab ipſo dicta,aut ad noſtram diuiſionem reducentur,aut tanq̃ ſuperflua omittenda erunt.*Ex

qui=

bus omnibus conſtat, quantum affectauerit Auic. Gal. methodum, quam planè non eſt aſſecutus, nolo tamen, ut ipſum derelinquatis, immo, ut exerceamini in illo tertio ſed ubi deficiet, ex methodo noſtra cognoſcetis errorem, & hæc ſufficienter ſunt dicta de cauſis, & differentijs doloris.

At quia diximus ſuperius cerebrum non ſentire ſenſu tactus, fuit obiectum, à noſtris, qui difficultatem hanc ceperunt ab alijs Doctoribus, quomodo crederent in cerebro non eſſe ſenſum tactus, ne & uos in huiuſmodi errorem cadatis, duo uerba in hac difficultate dicemus ad huius rei clariorem intelligentiam, habent enim iſti fundamentum ualde ridiculum, dicunt enim cerebrum eſſe principium ſenſus, ergo debet ſentire, quoniam propter quod unumquodque tale & illud magis tale &c. Si ualeret hoc argumentum liceret etiam nobis ita argumentari, cerebrum eſt principium ſenſus uidendi ergo uidet, eſt principium audiendi, ergo audit, hoc ridiculum eſt, ergo & illud, Dicebat enim Gal. in ſeptimo de Placitis, duo requiruntur ad ſenſum, unum alteratio, quæ recipitur in ſenſu, et dignotio alterum, quæ in primo dignoſcitiuo recipitur, ut exempli gratia in oculo recipitur ſpecies mediante lumine, & auris audit mediante ſono &c. ſic etiam in alijs. Recipiũtur autem huiuſmodi ſpecies in primo cognoſcitiuo in cerebro, ita quod quilibet ſenſus exterior habet etiã proprium inſtrumentum in cerebro, ita quod cerebrum mediante inſtrumento ſenſus auditiis audit per aures, uidet per oculos, guſtat per palatum, odorat per carunculas

las illas mamillares, ſentit ſenſu tactus per neruos, qui ſunt inſtrumentum tactus, ut docet Gal. *in ſeptimo de* Pla*citis, & ſexto & ſeptimo de uſu partium, Si igitur remouebitis inſtrumentum ſenſus in quo recipitur ſpecies, & alteratio, ſtatim ſenſum illum remouebitis, quia deficiente inſtrumento deficit ſenſus, & è contrario dicebat* Ariſt. *ſecundo de anima, ſicut ergo ridiculum eſt dicere extincto oculo & ſimilia obiectorum eius in ſenſu poneretis non uideret, & ita de obiecto odoratus &c.* Tactus *etiã cum recipit exceſſum qualitatum primarum, & ſolutionem continui, ſtatim hæc omnia repræſentantur neruis, qui ſunt inſtrumentum in quo fit alteratio, & ſenſus, demum cerebro repræſentantur, & dignoſcit, & alteratur, & tunc iudicat, ideo ratio illa nulla eſt, ſed proponenda erat maior, & difficilior difficultas, quia diximus nos neruos eſſe inſtrumentum tactus, quid ſit in membro iſto .ſ. neruo, quod principaliter, & propriè ſentiat cum duo in neruo ſint membrana circundans, & medulla, quæ cerebro reſpondet, an membrana an uero medulla,* Gal. *ſeptimo de uſu part. uidetur dicere, quod medulla cerebro, & membrana membranis cerebri correſpondeat.* Diffi*cultatem uobis propono diſcutiendam.* Redeamus *nunc nos ad rem noſtram, diximus in præcedentibus, & enumerauimus differentias omnium dolorum & cauſarum, quæ dolorem faciunt per ipſa ſubiecta, nec non per cauſas ipſas, diximusq; fruſtratoriam uobis eſſe hanc cognitionem, niſi haberemus etiam ſigna indicantia quando in ſubiecto differentiæ iſtæ reperiantur, non ſufficeret ergo*

niſi

niſi eadem methodo traderemus notitiam, quo pacto omnia ſigna ad ſingulas illarum differentiarum faciant. Et quoniam ſignorum tria ſunt genera, ut in primo Progno ſti. lib. hētur unum, quod ἀναμνηστικὸν appellatur, ideſt rememoratiuum, aliud διαγνωστικὸν ideſt dignoſcitiuum tertium προγνωστικὸν. i. præcognoſcitiuum appellatur, De rememoratiuis nihil in præſentia dicemus quia hæc ſigna non multum ad indicationes inueniendas conferunt, duo uero reliqua, quia faciunt maxime ad indicationes, ideo de ipſis pertractabimus, & quoniam diagnoſtica, à prognoſticis ſubiecto nihil differunt, cum ſubiecto eadem ſint differunt autem habitudine, & modo ſumendi ipſa, idem ſignum poteſt eſſe & diagnoſticum, & prognoſticum. exempli gratia urina, in qua furfures ſunt ſignum diagnoſticum eſt indicans diſpoſitionem. i. abraſionem in ſuperficie tunicæ ueſicæ, prognoſticat autem ulcus futurum in ueſica ob humores acres, niſi occurſum fuerit, & ita de ſingulis dicēdum eſt. Remanent ergo duo hæc ſigna non differre niſi ex modo ſumendi. De diagnoſtico ergo primo dicamus, poſtremo de alijs. ſi uolumus Gal. Medicinæ fontem ſequi, qui in ſecundo de loc. aff. utitur ſex principiis ueluti ſex fontibus, à quibus hauriuntur omnia ſigna indicantia, non errabimus, primum eſt actio læſa, ſecundum propria accidentia, tertium humores præter naturam, quarto dolor eſt, quintum exeuntia, ſextum qualitates mutatæ. Ex his omnia ſigna ſumit, et hæc licet à Gal. dicta nos tamen alia uia procedendo uobis proponam, quæ mihi uidetur breuior, quæ

ſi uobis placuerit, per eam incedetis, ſi minus ad fontes il=
los accedetis, & recurretis. Signa uel ab his, quæ eſſen=
tetialiter fluunt ab ægritudine, & à loco affecto, & uel
ab his, quæ extrinſece fluunt, ſumuntur, quæ niſi annexa
ſunt, hoc ſit primum faſtigium inuentionis, ſed prius de=
claremus ſigna fluentia ab eſſentia morbi, & loco, hæc à
tribus ſumuntur fontibus; ſicut Gal. à ſex ſumendo di=
cebat, primo ab actione læſa, ſicut fecit Gal. ſecundo ab ac
cidentibus, tertio ab exeuntibus, quæ tria exiſtimo ſuffice
re, & eſſe tres fontes admodum idoneos ad ſigna omnia
inuenienda, quæ præſentem indicant ægritudinem, & lo=
cum affectum, nec non, & futuram, ſed iam ſingula exami
nemus, & quantum ad actiones læſas attinet ſciendum eſt
actionem læſam in humano corpore quo ad triplicẽ eſſe,
ſicut ſunt tria facultatum prima faſtigia, primo eſt ani=
malis facultas, quæ ſuam ſedem habet in cerebro ſecun=
do uitalis, quæ in corde, tertio naturalis, quæ in mẽbris na
turalibus ſtomacho, ſcilicet hepate, uenis, utero, & aliquo
mõ in membris genitalibus collocatur. Harũ actionũ uitia
à nobis ſunt conſideranda, ſi ueri, & Dogmatici Medici
eſſe uolimus, & id quod primum in conſiderationem ueni=
re debet, erit inditium ſumendum ab actione læſæ, quæ eſt
in cerebro, & conſiderare, quæ nam læſæ ſint, & quomo
do, uidereq;, an iſte dolor capitis, quoad animales actio=
nes recte ſe habeant, an male, & quod de hac ægritudine
dicimus, idem dicemus de omnibus alijs, & quoniam inter
animales actiones, quædam motiuæ, quædam cognoſcitiuæ
ſunt, & inter cognoſcitiuas, aliquæ intrinſecæ, aliquæ ex=
trin=

trinſecæ. A *cognoſcitiuis intrinſecis incipere debetis, quæ in cerebro ſunt, & ſunt tres, imaginatiua, cogitatiua, & memoria, uidereq́;, an bene, an malè ſe habeant, ſi malè, an ablatè, an corrupte, an diminute imaginatur, ſi diminute, quia non imaginatur, ſicuti imaginandum eſt, tunc eſt ſignum in anteriori parte ægritudinem eſſe, & frigidam, quia dicebat* Gal. *in de ſymptomatum cauſis, quod operationes ablatæ, uel diminutæ à cauſa frigida ſunt, ſi corruptæ à cauſa calida*. Et *hæc ſunt ſigna tam incipientia locum, & materiam indicare, locum quidem, quia anteriorem partem cerebri, materiam uero calidam.* Et *quod dico de imaginatiua, idem de cogitatiua dicatis; quæ ſecundum* Galeni *ſententiam nihil aliud eſt, niſi proprium cerebri temperamentum, idem pari modo de memoratiua facietis, ſi enim corrupte memorabitur in poſteriori parte cerebri materiam eſſe calidam corrumpentem eius operationem iudicabitis, ſi obliuiſcitur, materia frigida et humida ibidem eſſe atteſtabitur, ſi tenaciorem haberet memoriam, quàm haberet antea, iudicabitis cerebrum exiccatū eſſe, & ibi adeſſe humorem exiccantem,* Et *ita locus, & materia denotabitur uobis, & ſic ex his principijs, ex uitijs, ſcilicet cognoſcitiuarum, quis locus affectus, & quæ materia peccans ſit, cognoſcetis.* De *extrinſecis uero potentijs cognoſcitiuis, ubi intellexeritis in oculo læſionem eſſe, quia male uidet, conſiderabitis, nunquid corrupte uideat et habeat imaginationes uarias ſecundum diuerſa accidentia impedientia uirtutem cognoſcitiuam, quæ eſt in oculo, ſi quidem corruptæ erunt imaginationes*

materia erit calida, ſi diminutæ frigida indicabitur, idē de auditu, olfactiu alijsq; reliquis ſenſibus dicatis, qui habent operationes ſuas à cerebro. Ex *quibus cognoſcitiuis actionibus extrinſecis recte cognitis, materiam, & locum affectum cognoſcetis, modo cognoſcatis prius ex* Ana*thome tunicas oculorum ortum habere à membranis cerebri, neruos autem à molli medulla cerebri, aliter nunquam eſſetis ueri* Medici. Et *hæc quantum ad ſpeculationem omnium actionum uitioſarum cognoſcitiuarum tam interiorum, quàm exteriorum ſufficiant.* Q*uantum uero ad partium motiuarum ſpeculationem attinet, ubi tardiores earum motus uidebitis ſpeculandum erit à uobis, unde oriantur nerui, & hoc deducet uos in cognitionem loci affecti, ſi enim in motu erit ſegnities quædam, & torpor, ſeu tremor, cauſas frigidas in ea parte unde oriuntur nerui eſſe intelligatis, deinde ad muſculos accedetis in illis ægritudinem eſſe cognoſcetis, & iſte eſt uerus diſcurſus; & hæc quantum ad actiones læſas in uirtute animali, tam in cogitatiua interiori, quàm exteriori, & motiua.* N*unc de ſecundo uirtutum genere agamus, poſtquam ad infirmū acceſſeritis, & iam per animales fuerit à uobis diſcurſum ad uitalem uirtutem in corde collocatam accedetis, et conſiderabitis primo de corde, nunquid excandeſcat æger plus ſolito, an uero cum prius iracundus eſſet, nunc uero ſegnis factus ſit, & nunquid ad miſericordiam inſuetā; an uero nunc nō miſereatur, cū prius nō ſolitus eſſet.* Ex *his cognoſcetis cordis temperaturam immutatam eſſe, ſi enim plus ſolito iracundus eſſet, calor acrior eſt factus, ſi*

pius,& manſuetus, cum prius iracundus eſſet, frigidior eſt factus,ſi audatior ſolito aucta eſt caliditas,ſi timidior, cum prius audaciſſimus eſſet,ex motu arteriarum indicabitur caliditas,frigiditasq́;,frequentia arguit neceſſitatem auctam;quæ ſi cum uirtute diminuta iungatur,auctum eſſe calorem indicabit ſed hæc poteritis uidere ex li. de diff. & cauſis pulſuum,& de progn. ex pulſu, & iſtud eſt, quantum ad hæc. At per conſiderationem uitiorum uitalium actionum cognoſcetis capitis diſpoſitiones,an calida; frigida,humida,uel ſicca ſit; & an multa materia abundet,necne. Diſcurratis tertio cum ægro,an uirtutes naturales bene ſe habeant, quæ in unoquoque membro naturaliter operante quatuor ſunt, ut ex Gal. in de uirtutibus naturalibus didiciſtis attractrix,retentrix, cõcotrix, expultrix. In corde .ſ. hepate,inteſtinis,utero;ueſica conſiderabitis;an coctiones,attractiones;retentiones, expulſiones ſecundum naturam ſe habeant,an uero præter naturam cõſideratis omnibus uitijs naturalium facultatum; quo ad has quatuor actiones, tũc in noſtro caſu magnam habebitis anſam cognoſcendi. Vultis cognoſcere dolorem capitis per læſam actionem,& per illam uidere cuius ſpeciei ſit? ſic faciatis,cum dolor ſit actio læſa in tactiua uirtute,dolor iſte,qui eſt actio læſa,proprium,& perpetuũ erit ſignum,per quem, & locum affectum, & eſſentiam eius cognoſcetis, conſiderabitis ergo hanc actionem læſam,quæ uitium eſt in tactiua uirtute,quam habeat doloris formam,quam diximus non poſſe cognoſci, niſi prius cognita fuerint ſubiecta,& cauſæ doloris,quia diximus formas

*mas & differentias dolorum penes ſubiecta,in quibus eſt dolor,uel cauſam doloris accipiendum eſſe, et hanc artem attendatis,quia ex ea recte lib.ſecundum de loc.aff.cognoſcetis,& intelligetis,uidebitisq́; quomodo Auic. hallucinatus ſit enumerando quinque ſpecies doloris,& quomodo ſuperflue aliquas enumerauit, quomodo in nonnullis alijs fuerit diminutus.*Doloris ergo *differentiæ, & formæ quædam à loco affecto tantum euariantur,ita quod locus affectus talem neceſſario faciat dolorem,ut ex loci diuerſitate fiant doloris formæ,quidam igitur ſunt talis naturæ,ut nec materia, nec locus ſolum, ſed uterque ſimul concurrat,alij qui à motu cognoſcuntur tantum.* Primus *dolor,qui à loco tantũ cognoſcitur pũgitiuus appellatur, quia quæcunque materia fuerit, ſemper pungitiuus erit, & membranarum proprius eſt,ita quod ubi audictis aliquem de dolore pungitiuo conquerentẽ, dicetis ergo mẽbrana affecta eſt,quia ſola membrana pungitiuum dolorem patitur, & ratio eſt, quoniam membrana ſolidum membrum. eſt, ac denſum ſine aliqua laxitate, ideo ſi debet in ea fieri dolor, oportet ut qualitas ſola, uel materia in aliquo loco figatur,qui minorem habeat reſiſtentiam,& cum non dilatatur compungit locum, bene differentias habet,quia aliquando ita pungitiuus eſt, ut tota uideatur pungi,eſt tamen in uno loco tantum,& dicitur talis dolor æqualis,Cum enim adhæreat oßi, ſicut membrana ſuccingens coſtas dicitur inæqualis, quia membrana adhærens oßi magis extenditur in una,in alia minus, ſemper tamen eſt fixus in uno loco debiliori, & quia mem-*

brana

*brana admodum craſſa,& quia à calida materia utplurimum fiunt.*Et *ſi à materia frigida fieri poſſunt, quæ penetrare poſsit,ſicut contingit in pleuritide à materia frigida, ſemper tamẽ pungitiuus dolor erit, quia neceſſariũ eſt,ut ſequatur inflammatio membranæ, & hæc de pungitiuo dolore. ſecunda ſpecies, quæ à loco tantum ſumitur intenſiuus dicitur,de quo fortaſſe intellexit* Archigenes,*quando poſuit illam ſpeciem doloris, quam olcimon appellauit,hoc eſt tractiuum.in quo dolore membrum trahitur, quem ſiue tractiuum, ſiue intenſiuum nominabitis, in ipſo ita trahi uidebitur, ut eius magnitudo maius ſpatium,quàm conueniat occupare uideatur,ſicut cum tenditur corda à citharedis, & fit doloris hæc ſpecies in neruis tantum,quando tenduntur, uel à caliditate exiccante, uel à materia humectante,ad quem ſequuntur conuulſiones,& ita habetis,quod dolor iſte tractiuus, ſiue intenſiuus neruorum proprius eſt.tertia ſpecies doloris diuulſiuus, & laceratiuus appellatur, & iſta eſt ſpecies, quæ non contingit,niſi in membranis,quæ carnibus commiſcentur,fitq́; à ſola qualitate, uel à materia, quæ modo huc, modo illuc repere uidetur inæqualitatem quandam faciendo,& quodam modo lacerando,ac ſi in diuerſis partibus ſepararetur membrana à carne. quarta ſpecies, quæ & ipſa à loco tantum ſumitur perforatiuus appellatur, qui ſiue fuerit à craſſa materia, aut bilioſa,appellatur perforatiuus,de quo meminit* Gal.*in* 12.Met.*figiturq́; ſemper in craſſo membro,ut in inteſtinis tribus inferioribus,quia ſemp̱ materia illa ſiue calida, ſiue frigida fuerit,ita infigatur*

tur in illis inteſtinis, ac ſi palo, aut terebello perforari uideantur. quinta ſpecies quæ à loco tantũ ſumitur eſt grauatiuus dolor, qui fit quotieſcunque ægritudo uel materia faciens dolorem in membro inſenſibili figitur, ut in renibus, hepate, quæ ſunt membra non ſentientia, niſi ex conſenſu membranarum contingentium, quemadmodum & cerebrum non dignoſcit læſionem, neque ſentit eam, ita & in renibus contingit, quoniam in ipſis non ſunt nerui diſperſi, ſed grauantur à pondere materiæ, et dolor fit grauatiuus, ideo dicebat Hip. & Gal. in 6. Epid. quod dolor grauatiuus in renibus proprius eſt, & hepatis, uel ſuſpenſiuus, aut detráctiuus, & ita huc uſque habuiſtis quinque ſpecies à locis affectis ſumptas, prima eſt pungitiuus in membranis, ſecunda intenſiuus tantum in neruis, tertia diuulſiuus, uel laceratiuus in membranis carni permixtis, quarta perforatiuus in craßis membris in inteſtinis. quinta grauatiuus in membris non ſentientibus. Sunt etiam aliæ quinque dolorum ſpecies, qui à materia tantum ſumuntur, à qualitate materiæ, & humoris tres, duo ultimi à qualitate, à duritie, ſeu mollitie, primus à qualitate humoris acceptus mordicatiuus, ſecundus ſtupefactiuus, tertius exaſperatiuus. Vbi enim acutus humor pungens ſoluat continuum, ſiue cauſa calida, ſiue frigida fuerit, mordicatiuum faciet dolorem, licet aliter calidus, aliter frigidus dolorem iſtum faciat, una tamen eſt forma ſoluere continuum, & exprimere humidum, caliditas quidem dilatando humidum exacuans, frigidum uero mordificat conſtipando quapropter unamet forma eſt operandi, ut bene

Gal.

Gal. in 4. de ſimpl. med. cap. 2. declarat oſtendens, quomodo frigidum mordicax ſit, quia ſoluit continuum conſtipando, & comprimendo talem humiditatem. Et notate quod, ut frigus mordicet, requiritur humiditas in membro, & caliditas reſiſtens, quia aliter non mordicaret, ſicut facit ſtupefactiuus, de quo nunc dicemus. Stupefactiuus dolor, qui fit à materia frigida tantum, cum occurrit frigido mẽbro pauci caloris, ut in ulceribus cruris contingit, niſi caliditas reſiſtat ſtuporem inducet in locum, ubi ergo frigidum occurrat membro, neque reſiſtentiam habeat, fit dolor ſtupefactiuus, qui nihil aliud eſt, niſi uia ad reſolutionem, ſeu paralyſin, ideſt ad amiſsionem ſenſus, in quo quidem tempore ſtupidus dolor cauſatur, quia diximus non fieri dolorem niſi corrumpatur natura, frigidum .n. occurrens membro medij caloris ſtuporem facit, ex quo patet ab exceſſu primarum qualitatum ſolummodo cauſari dolores ſine ſolutione continui, quia in tali dolore ſtupefactiuo in quo frigidum occurrit membro fit dolor, & tamen non ſoluitur continuum, cum finis eius ſit ſolum ſtupefacere, ſicut in mordaci, cuius finis eſt continui ſolutio, & ita apparet, quomodo dolor fiat in quibus finis ultimus eſt inducere malam qualitatem tantum, & non ſoluere continuum, ſimiliter, & in hoc motu mordicatiuo dũ tenditur ad mordicationem, fit quidem dolor, quia cum habent finem, non fit amplius dolor, ſicut etiam membro iam mortificato contingit, in eo tempore, dum mortificatur membrum fit dolor ſtupefactiuus, qui eſt uia ad reſolutionem, & tamen non ſoluit continuum, tertius à qualitate

tantum

tantum exaſperatiuus eſt, fit cum ſicca materia occurrit membro ſenſili, ut habeat motum per illud, exaſperat; ut cum à re aliqua ſicca fauces exaſperantur. Duo reliqui dolores, *unus à materiæ multitudine, alius ab aſperitate accipitur, primus à multitudine materiæ acceptus compreßiuus dicitur, ut cum in membro ſenſibili materia multa in aliquo loco anguſto contenta eſt, facit dolorem compreßiuum, non quidem à qualitate, ſed à quantitate, & multitudine, ſecundus contuſiuus dicitur non à qualitate, aut multitudine materiæ ſed ab aſperitate, & duritie materiæ, ut cum lapis deſcendit ratione ſuæ duritiei, uel aſperitatis contundit, & ſoluit continuum, ut etiam ſanguis emanet aliquando. eſt & ſextus, qui dolor pulſatiuus appellatur, arteriæ tantum proprius, in ipſaq; ſolummodo reperitur.* Et *notate nos dicere pulſatiuum dolorem non fieri, niſi in arterijs per ſe, quia duplex eſt duntaxat dolor pulſatiuus per ſe unus, per accidens alius.* Appello *pulſatiuum per ſe, quãdo corpus arteriæ inflammatione aliqua affectum eſt, tunc neceſſario fit pulſus, quia exiſtẽte inflammatione in membro ſenſibili: quæ mala temperies eſt, unà cum repletione, ſoluetur continuum, dolor ſequitur neceſſario maximus ob concurſum duarum cauſarum .ſ. malæ temperiei, & ſolutionis continui, pulſatiuus uero fit, quia continuè mouetur arteria.* Habet *etiam duas cauſas excitantes dolorem, quæ ſunt compreßio membri, & motus arteriæ, quæ quantum poſſunt, experiẽtia conſtat.* Qui *enim habent in membro aliquo inflammationem, nõ poſſunt ne tantillum quidem mouere membrum, quin exci*

tetur

tetur dolor,etiam quod blande tangantur,dolent, ac ſi à graui aliquo pondere comprimerentur,quæ duo in arteria mota contingunt,quia à uicinis partibus comprimitur,& quia continue mouetur,unde ſi non haberet comprimentia membra,dolerent quidem,ſed non tantum. Pulſatiuus uero dolor per accidens perceptus eſt,cum membra ipſa non ſunt affecta,ſed uicina inflammata ſunt, ut declarat Gal.in ſecundo de inæquali intemperie,& in ſecundo de locis affectis,et locus eſt anguſtus, quo fit,ut ad pulſum arteriæ locum attingant affectum uicinum,& cõprimant ipſum,& excitent dolorem, tùm etiam quia non ſolum comprimuntur, ſed mouentur, ſed quòd dolor iſte pulſatiuus ſit per accidens patet, quia ubi ſunt arteriæ in loco tam amplo,ut ad motum earum non comprimant locum,dolet quidem membrum, ſed non dolore pulſatiuo, ſed aliquo alio,non eſtq; dolor pulſatiuus iſte per accidẽs ſimplex,ſed compoſitus,& compreſſiuus. Eſt alius, qui turgidus appellatur,de quo dicemus, & ita habetis de dolore pulſatiuo qui eſt ſexta differentia dolorum à natura ſumpta. Dolores,qui à materia tantum accepti ſunt,ſicut iam diximus,quinque ſunt,tres ex illis à qualitatibus tantum humorum ſumuntur,primus mordicatiuus apparet, cum caliditas diuellens, & exiccans humidum membri dolorem facit,uel frigidum comprimens ſoluit continuum, & declarauimus,quomodo diuerſimode fiant. De ſecundo diximus,qui à qualitate acceptus erat,et ſtupefactiuus dicitur,cuius terminus eſt mortificatio ſenſus & extinctio in temperatura caloris innati. Diximus de tertio qui

exaſperatiuus dicitur à materia ſicca. Duo *alij remanebant, qui non ſunt accepti ratione qualitatis, ſed uel quantitatis, uel ratione qualitatis de materia ſpecie duritie. ſ. uel mollitie. primus à qualitate dicitur dolor compreſsiuus, quoniam membrum repletur, ut tangat, & comprimat partes, aut quoniam generatur tuberculum intra mẽbrum aliquod ſenſibile comprimens, dicitur dolor cõpreſſiuus, alius contuſiuus appellatur, qui ſoluit continuũ, & eſt, quando occurrit ſenſibili membro durum, ſicut quando pertranſit lapis urinas, ita comprimit, & contundit, ut ẽt ſanguis exeat, & ita, undecim ſunt dolores, ſex à ſubiecto tantum accepti, & quinque à materia tantũ, tres ſuper ſunt, qui à materia ſimul, & ſubiecto ſumuntur, qui ut fiãt duo hæc exigunt, primus extenſiuus, ſecundus ulceratiuus, tertius prurigiuoſus.* Extenſiuus, *uel fit à multitudine materiæ, aut à flatulentia, ſed hoc non ſufficit, ſed locus commodus, & anguſtus requiritur, ideo huiuſmodi dolor in cauitatibus membrorum, muſculorum. ſ. fit, nõ quod alibi etiam fieri non poßit ſed quia locus iſte anguſtus, & cõmodus eſt, uidetur ſibi proprius, & hæc eſt prima ſpẽs laßitudinis à Ga. poſita.* Vlceratiuus, *ut talis fiat duorequiruntur ſubiectũ cõueniens et materia acris. ſ. & pungitiua, locus enim non ſit nec arteria, nec mẽbrana, ſed qui habeat ſenſibilitatem, & ratio eſt, quia ſenſus ulceris uidetur ac ſi hinc inde ſoluatur continuum, & ſi non fiat ſectio, ſeu contuſio, ſi igitur hoc accidens contingere debet, materia debet eſſe acris, & tenuis, & inde muſculi, qui ex mẽbranis tenuibus conſtant humorem hinc inde penetrantẽ*

*recipiant,unde ſentitur dolor iſte ulceroſus, & eſt ſecunda ſpẽs laßitudinis,tertius dolor,qui à ſubiecto & materiâ tantum accipitur pruritiuus eſt, & iſte requirit materiam,& locum commodum quoad materiam quidem tenuem,& penetratiuam ad ſuperficiem, ſubiectum uero denſum,ut non diffletur materia,ideo ait ultimo cutis ſubiectum,in quo dolor iſte fit,quia materia tenuis & penetrans & inueniens denſitatem,non poteſt difflari,& tũc fit iſte dolor.*Et *ſic habetis* 14.*doloris ſpecies.* Vltimo *à motu tãtum acceptus eſt,nec materiam propriam,nec ſubiectum proprium habet,appellaturq́; turgidus dolor, & fit cum mouetur materia in loco anguſto, & diffunditur per cõmunitatem materiæ ſubiectæ ut neſciat æger, quo in loco doleat,& ideo à principio materia faciens dolorem uſque ad extenſionem inſignem communicat, quia eleuantur altius, & uelocius, in anguſto loco fit turgidus; quia ab una radice ad unum terminum, ubi non eſt affectio,extenditur,& ita hæ ſunt dolorum ſpecies,* Auic.*autem ponit et ipſe* 15.*dolorum ſpecies,ſed aliter, q̃ ego fecerim,diſcrepo ab* Auic.*quatuor ſpeciebus, ipſe fractiuũ dolorem ponit primum,ſecundum laxatiuum,tertium acualem, quartũ fatigatiuum,ego uero loco illorum pono intẽſiuum,ſiue conulſiuum,diuulſiuum,ſiue laceratiuum; tertium ulceratiuum,quartum torpidum, quos* Auic.*non ponit.*Ex*aminemus ergo an noſtræ poſitioni ſit aſſentiendum,an uero* Auicẽ. R*atio differentiæ,qua ego ſum motus ad ponendum primo dolorem intenſiuum, fuit ſumpta non quidem ab authoritate* Galen.*ſed ab ipſa ratio-*

 ne,à

ne, à rei natura ſcilicet quæ ita indicat, ubi materia imbibitur in neruis fit talis dolor uel humectando, uel calefaciendo, quo fit, ut uel conuellantur uel dilatentur, ſi uero fiat propter ſiccitatem, & caliditatem exiccatur humidū nerui, & conuellitur, & ideo neceſſario ab omni mala qualitate in ipſo excedente ſequitur iſte dolor, & ideo dicebat Gal. *hoc & natura rei monet me, ideo poſui ipſum primum, ſecundo poſui diuulſiuum, tum authoritate* Gal. *motus, tum etiam à natura rei, quia quærendo cauſam huius, quare diuulſiuus uocatur, natura rei docuit me, ideo diuulſiuum dici, quia in tenuibus membranis diſperſus eſt, ut uideantur ſeparari à carnibus, & diuelli, tertio loco poſui exulceratiuum ex natura rei, ut iam oſtendimus, & ultra hoc authoritate* Galeni, *qui hunc dolorem poſuit in muſculis.* De torpido Gal. *poſuit ipſum ab* Archigene *ſumptū, et dixi, quomodo fiat ex natura rei.* V*ideamus modo illos quatuor, quos* Auic. *ponit, et de fractiuo prius loquamur, dicit ipſe hunc dolorem fieri quoties materia, uel flatus includitur intra os, & membranam contegentem ipſum, fitq́; ac ſi frangeretur membrum, notetis hæc, quæ dicit* Auic. *quæ ſunt contra rationem, &* Gal. *contra rationem quidem quia ubi materia figatur, inter os, & membranam os non ſentit, ideo ex parte oſsis non faciet ſenſum, nec ſentiet illud motum fractiuum, ex parte membranæ ipſa dolorem habet pungitiuum, qui dolor eſt propria paſsio membranarum maxime oſſa tegentium, quæ duræ ſunt, ut non facile penetrentur, propterea ſi nō poteſt talis ſenſus fieri ex parte oſsis, ſed membranæ, & membrana non*

per-

percipiat niſi dolorem pungitiuum, ergo quòd ille dolor talis fiat rationi repugnat. Admonet me etiam *authoritas Galen.qui de pleuritide loquens dicit dolorem punctorium æqualem fieri,cum eſt in membrana,quæ non adhæret oſſi ſed quando dolor ille punctorius ſit inæqualis, eſt in mẽbrana inhærente oſsibus, præterea,ut ex chyrurgicis habere poſſumus,cum habent præ manibus ægritudinem illam quæ dolor ſpinæ appellatur, & eſt dolor mẽbranæ tegentis oſſa,cum putreſcit in oſſe uirulentia quædam acris exhalat in profundo,pungitiuus dolor percipitur membranæ,ac ſi ſpina pungeretur.* Vult,autem Gal. *ut nomina imponantur doloribus ex perceptione ægrotantium,ideò contra* Archigenem *inuehitur, qui dolorem dulcem ponticum nominabat,cum hæc ſint ſaporum, non dolorum differentiæ,& nomina.*Quia *ergo ægrotantes dicunt percipere dolorem,ac ſi ſpina frangeretur, igitur non erit dicendum,quod dolor ille ſit fractiuus, ſed ſpinæ, & pungitiuus,ergo non eſt neceſſarium ponere dolorẽ illum in loco illo,uel non eſſe omnino ponendum.*Sed credo Auic.*in hac re hallucinari,quia non fuit exercitatus in arte,ergo me iudice tollendus eſt.* Eſt *alius dolor apud* Auic.*qui dicitur laxatiuus,& dum pingit ſubiectum eius, inquit, quod eſt in carne muſculorum, ac ſi diuideretur.* Sed *uoluit dicere diuulſiuum,ideo peccauit dupliciter,uno modo quia nomine improprio nominauit ipſum, ſecundũ uitium eſt in re, quia dicit, quod eſt in carne muſculorum, quod eſt falſum,quia in carne muſculi,quæ caro eſt nõ eſt dolor,ideo* Gal.*uoluit dolorem illum eſſe in mem-*

branis carnii permixtis,et ſic in duob. peccauit. tertiuſdo lor acualis dicitur, qui non diſtinguitur à perforatiuo,ni ſi ratione materiæ tenuioris,ideo ſi Auic. per acualem do lorem uoluit illum intelligere, qui fit cum membrum acu pungitur,pungitiuus dicetur,ſi quatenus perforat perfo= ratiuus dicetur,quia acus duo facit,pungit, & perforat, ſed cum Auic.communi quodam nomine uſus eſt, neſcio; quid uoluerit,igitur peccauit.quarta ſpecies,quam ponit, fatigatiuus appellatur. Exponunt iſti laſſitudinem, ſed iſta non eſt differentia doloris,nec ſimplex ſpecies laßitu dinis,immo tres ſunt, duæ ſimplices, & una compoſita, prima ſpecies ſimplex laßitudinis eſt dolor compoſi= tus ex utraque, & dicitur inflammationis ideſt inflam= matorius. Auicenn.autem effatigatiuum poſuit, quan= tum etiam in cauſis fuerit uarius maxime doloris ten= ſiui dicit ipſe, quod eſt cum in carne cruda trahun= tur,trahuntur autem ad principium uolens dicere tenſi= uum dicit extenſiuum, & cauſas uariauit,præter ea ſi= ne methodo poſuit illas. 15. differentias,& ſpecies dolo= ris,ſunt igitur hæ differentiæ doloris,quæ à membro tã= tum,à materia tantum,ab utriſque ſimul, & quæ à motu tantum ſumuntur. Applicemus modo ea, quæ diximus ad propoſitum noſtrum.Diximus uobis unum maximum ſi= gnum,quod indicat locum affectũ, eſt ipſa doloris ſpecies incipiamus autem à dolore, qui à ſubiecto tantum ſumi= tur.Cum quis conqueritur de dolore capitis tantum pun gitiuo, non erit ille dolor, niſi in membranis extrinſecis cerebri,quia craßiores ſunt, Dico in extrinſecis contin=

genti=

gentibus cerebrum. Cum autem alius pcipere dicet dolorē quendam, ac ſi corda traheretur caput, & breuius fiat, tūc dolor ille in neruis & in principijs neruorum aderit, ſi dicat alius ſibi uideri, ac ſi canes lacerent, ac diuellant ſibi caput, erit in membranis intrinſecis ſparſis incute. Dicet alius percipio dolorem, ac ſi in capite pondus haberem tunc dolorem in ſubſtantia membri .i. cerebri, quia ipſa nō ſentit, ſed communicat læſionem membranis, & percipiūt dolorem grauatiuum. Si dicat æger ſentire pulſationem, tunc affectio eſt in arterijs, & iſte ſi quidem erit per conſenſum pulſatiuus per accidens, ſi corpus arteriarum occupabit affectio, pulſatiuus per ſe erit. Et ita ex ſpecie dolorum locos affectos cognoſcetis, quoniam ad poſitionem propriæ paßionis, poſitio proprij ſubiecti ponitur. Nūc de doloris ſpecie quæ à materia tantum ſumitur dicemus, & primo de mordaci ſi æger percipiat mordacitatem, ac ſi hinc inde carnes incipiant diſcerpere fit hoc ab humore acri, ideo uel erit ibi cauſa calefaciens per exiccationem humidi, uel frigida conſtringens, & ſoluens continuum hinc inde, tunc ex mordicatione ipſa, quod ibi adſit materia ſoluens continuum, quæ uero ſit illa, ex alio ſcietis. ſecundo eſt ſtupefactiuus, unde ſi aliquis ſentiet torporem quendam, initium quoddam, ut non ſentiat, dolor iſte ſtupefactiuus annunciabit uel lethargiam, uel paralyſim. Aliqui ſunt, qui dicunt pati exaſperationem quandam in capite, hoc eſt inditium, quod ibi materia ſicca, & dura eſt faciens dolorem exaſperatiuum, & ſunt inditia, quæ ſumuntur p dolores à qualitate materiæ acceptos. A quantitate autem

ſiquis ſentiet compreſsionem aliquam, ſignum eſt ibi mate riæ multitudinem adeſſe, ſi ſentit ſenſum, ut ſibi uideatur frangi, & contundi ſignum eſt rem duram, ſeu aſperam rumpentem ibi eſſe; quæ indicatur à dolore contuſiuo.

Quoniam ergo ſuperius de omnibus dolorum differentijs diximus quoſdam quidem à loco tãtum, quoſdam à materia tantum, quoſdam uero ab utroque ſumi. Circa hoc unum eſt aduertendum, quod quicunque dolores à ſubiecto tantum ſumuntur illi exquiſitiſſime indicant locum affectũ ſicut de dolore pungitiuo apparet, qui quomodocunq; eſt, indicat ægritudinem eſſe in membrana, grauatiuus indicat affectum non eſſe, niſi in membro aliquo inſenſili, iecore. ſ. renibus aut cerebro & quod dicimus de his duobus, idem dicatis de reliquis omnibus, qui à ſubiecto ſumuntur. Itaque poteritis ex his argumentari dolor pungitiuus hic adeſt, ergo in membrana &c. Et ita de alijs. Si uero fuerint à materia accepti, ex his poteritis ſcire materiam nõ affectum facientem. Sed quæ ſit illa præcipue ex alijs ſignis ſcietis, quoniam natura ſignorum talis eſt, ut unum adiuuet alterum ſicut de pungitiuo diximus, qui indicat locum affectum, materiam minime. Signa ergo, quæ à materia tantum ſumuntur, ſunt indicantia perpetuo immediate, & pathognomonica materiam, exempli gratia ubi adeſt mordicatiuus dolor, ſignum eſt perpetuo uerum ibi intenſam caliditatem, & frigiditatem ſoluentem continuum adeſſe, ubi ſtupefactiuus adeſt, ſine diſtinctione aliqua ibi materia frigida eſt. Et ita uidetis, quomodo dolores omnes à materia accepti indicabunt certiſſimo

ſigno

ſigno materiam ipſam, qui uero ab utroque ſumuntur, utrumq; ſignificant, ubi enim erit dolor extenſiuus, indicabit materiam multam flatuoſam in loco anguſto eſſe, ulceratiuus acrem materiam in muſculis, pruritiuus autẽ materiam tenuem, & mordacem in cute eſſe, & iſtud erat illud primum faſtigium à nobis propoſitum, quia diximus ſigna ſumi à tribus fontibus, & ſic iam ſatisfecimus. Et *quia diximus uel ab actione læſa, uel ab acciden tibus, aut ab exeuntibus eſſe ſumenda, primo ſatisfactum à nobis eſt, & poſuimus inter actiones læſas dolorum differentias, licet* Gal. *eas diſtinguat.* Reſtabant *alia duo, quæ ab accidentibus, et ab exeũtibus ſumuntur.* Sed *prius dicamus de his, quæ ab exeuntibus ſumuntur exeuntium, ut inquit* Gal. *5. de accidente, & morbo cap. v. triplex eſt differentia, uel enim conſideramus quo ad ſubſtantiam ipſorum, ideſt quæ ſit ſubſtantia, ſecundo quæ ſit qualitas, tertio quantitas, & ipſa inditia ex his tribus ſumuntur.* Conſiderando debetis uidere ſubſtantiam, an ſit ex toto ge *nere præter naturam, an uero naturalis exempli gratia, cum à naribus, uel ab auribus, aut à quocunque alio loco caruncula, aut ramenta, uel ſanguis exeat.* (Et *quod dico de dolore capitis, idem intelligatis de omnibus alijs ægritudinibus.)* Conſiderabitis *illud eſſe ex toto genere præter naturam, quia animali exiſtenti ſano non eſt neceſſe, ut talis fiat excretio, ſi uero mucor à naribus, aut ſaliua ab ore per uias urinæ, per egeſtiones inferiores feces exeãt naturales, huiuſmodi ſubſtantiæ naturales ſunt.* Debetis *igitur conſiderare id, quod primo exit naturale, uel præ-*

ter naturam ſit, poteſt autem ex ſe eſſe naturale, præter naturam uero ratione quantitatis, ſi quidem fuerit ex toto genere præter naturam, uel pauca, uel multa quantitas exibit. Ex hoc dicetis uos, uenam ruptam, uel apertam, aut eroſam, uel fractam eſſe, ita quod ex exeuntibus ſcietis affectionem eſſe in ſolutione continui puta uenæ capitis, ſi à capite exierit. Hoc habito oportet poſtea inquirere, quæ nam ſolutio continui ſit. Si uero pus exeat, ſcietis in loco affecto tuberculum eſſe ruptum, uel ulcus putreſcens, & ita in ſubſtantia excreta affectionem ipſam cognoſcetis. Et ita de ramentis, & carunculis facietis inditium à natura ramentorum, modo ſciatis ex ipſa Anathome ſubſtantiam, ſitum, et formam membrorum, tunc enim optime ſcietis affectum, & locum affectum per naturam illius excrementi. Et ita ab exeuntibus ſcietis, quomodo ſit iudicandum ex toto genere præter naturam, ſi uero ſecundũ qualitatẽ erit faciendũ inditium, poteſt fieri, poteſt enim qualitas hæc de primis qualitatibus poterit, quæ ſunt obiecta ſenſus tactus. Ideo ſecundum caliditatem, frigiditatem, humiditatem, & ſiccitatem fieri poteſt puta, ſi id, quod ab oculis, & naribus exit, fuerit feruidum, inditium, habebitis materiam calidam eſſe in cerebro, ita de frigiditate idem erit iuditium, ſi uero humiditas cum caliditate erit coniuncta iudicabitis materiam eſſe calidam humidam, ſi cum ſiccitate calidam & ſiccam, & ſic dominium bilis eſſe in cerebro. Et quod de cerebro diximus, idem dicatis de omnibus alijs locis, ubi ſit faciendum iudicium ſecundũ tangibiles qualitates, ſi uero à qualitate uiſibili erit iudicandum,

candum, conſiderabitis, an album ſit admodum, an rubeũ, citrinumue erit, ex ea citrinitate ſcietis dominium bilis dominari, ſi rubeum ad naturam ſanguinis, ſicut in pleuritide iudicabat Gal. ex ſputi qualitate dominium humorum, ſi nigrum bilem atram dominari, ſi autem ad aliquem horum non erit determinatum, ſed uireſcens extraneam putredinem in humoribus indicat, & ita ex coloribus magnum iuditiũ facietis. Quantũ uero ad obiectũ odoratus ſumetis inditiũ, an fœteat id quod exit, ſiquidẽ fœtet plurimũ, plurima erit putredo, ubi uero non adſit fœtor maximam frigiditatem quandoque iudicandum erit adeſſe & calorem non concoquentem, modo reliqua hic atteſtantia ſigna ad erint, idem in deſtillationibus, quæ à renibus exeunt conſiderabitis. de obiectis etiam aurium conſiderabitis, an cum flatu, et ſonitu uel ſtridore exeat, ſi cum ſtridore, tranſit flatus per humidam materiam, ſi ſine ſtridore materia humida non adeſt multa in quam erumpat. Circa guſtum multum refert has qualitates conſiderare, an ſcilicet acris ſit materia, an ſalſa, amara, ut quæ ab oculis ad labra deſtillant, an acuta ſalſa, uel amara ſint, Ex his enim ſaporibus maximum ſit inditium, ſiquidem ſalſa erit materia, aduſtio facta erit in materia terreſtri putreſcente, & uiſcida; neque enim credo talem mixtionem fieri ex mixtione bilis cum pituita, quemadmodum exiſtimauit Auic. ſed fieri, ut diximus, ſicut etiã ſit ſalſedo in mari, ideo ita faciam inditium, ſalſedo hic adeſt, ergo aduſtio in humore putreſcente, uel ſi uobis magis placet, aſſentire debetis Auic. erit materia pituitoſa cum bile mixta. Dulcedo

ergo

ergo eſt pituita benigna, quæ de facili in naturam ſanguinis conuertitur, inſipiditas uero arguit materiam inſipidiorem, quàm faciat dulcis, iſta ſunt, per quæ debetis ambulare, cum à qualitate exeuntiũ facitis iuditium. A quantitate etiam ſumetis iuditium, aut à continua, aut à diſcreta, ſi continua fuerit, aut plurima ſemper exiens, aut pauca, ſi multa facietis iuditium partem affectam, unde exit plurima abũdare materia, & ultra hoc, quod uirtus potens eſt ad expellendum, ſi pauca erit, tunc hoc eueniet, aut quia natura imbecillis eſt non ualens expellere, aut ratione paucitatis materiæ, A quo autem horum ita eueniat habebitis alia ſigna adiuuantia. A quantitate uero diſcreta poteſtis iuditium facere, & ſumere, ubi pauca, & pluribus uicibus exeat materia, materia quidẽ multa erit, ſed uirtus debilis, non poteſt eam expellere, & ita ex his quantitatibus facietis iuditium. Hic etiam tempora poteritis obſeruare, an interualla habeat certa, an uero motu incerto exeat, ſi exierit materia per certas, & ſtatutas periodos ſignum eſt, quod permanens eſt, fixaq́; diſpoſitio, quia certe temperatura mala eſt in membro. Si nõ ſeruat periodos non eſt ibi fixa temperatura, ſed uariat modo plus, modo minus, unde facere poteritis iuditiũ ex his, quòd difficillime curabuntur hæ ægritudines, unde exeũt excrementa ſtatutis temporibus, quàm ea, in quibus excrementa non exeunt ſtatutis temporibus. Et hæc ſatis ſint, quantum ſpectat ad conſiderationem accidentium ſeu exeuntium, & ita duobus faſtigijs ſatisfecimus. Erat tertiũ ab accidentibus indagandum. Gal. in 3. de accidenti, & morbo,

morbo,cap.6.quatuor riuulos ab hoc fonte ſcatere facit ſecundum qualitates quatuor de ſecunda ſpecie,ſecundum tactiles duos uiſibiles,odorabiles,audibiles,et guſtabiles, & per iſta diſcurrit,& recte, ego uero non conſulo, ut hac uia procedatis,licet uera ſit,quoniam non eſt ſufficiẽs Gal. ut cogatur alibi alios riuulos facere, Ego uero alia uia & ſufficienti comprehendo omnia accidentia. Dimiſſis igitur illis quatuor riuulis procedam per lineam prædicamentalem hoc modo, à qualitate ſumuntur omnia accidentia circa omnes quatuor ſpecies qualitatis, & incipiendo ab habitu,& diſpoſitione. Quantum ad hanc ſcire debetis, quod ægritudo ipſa dabit uobis maximum inditium,ubi enim uidebitis materiam ita fixam, ut non facile tollatur facietis iuditium hoc eſſe, quia materia faciens ægritudinem talem frigida & craſſa eſt, uel uiſcoſa, aut plurima eſt,aut ob uirtutis imbecillitatem,quæ non poteſt ſupra materiam,ſi uero uidebitis ægritudinem breuem facile eradicabilem,iuditium facietis, quod materia uel pauca,uel benigna eſt, à paſſibilibus qualitatibus præterea quæ ſunt de tertia ſpecie qualitatis ſumetis inditium, nec non à tangibilibus & ſic ab omnibus ſenſibus ſumetis inditium,aliter tamen,quàm prius, quoniam nunc de qualitatibus exeuntium ſolidorum corporum loquemur, à tangibilibus quidem,ſi apparebit caliditas circa caput, ut rubedo in facie, & oculis proculdubio ſignum eſt humores calidos dominari in capite, ſi frigiditas ad tactum ſequatur frigidos,ſi ſiccitas ſiccos,ſi ſuperficies humida fuerit humiditas abundabit. Et ita ex tangibilibus qualitatibus

bus habetis inditium materiæ peccantis, rubedo autem ſanguinis dominium ſignificat, ut docet Gal. *in* 4. *de tuen. ſan. ubi dicit quod qualis color exterius apparet, tale dominium erit, niſi ad profundum humor delituerit, ſi uero color citrinus fuerit, dominium bilis, ſi niger, dominiū atræ bilis ſignificat, & ita dicetis de liuentibus, & uireſcentibus, quod ſignificant putredinem maximam in humoribus, & ita ex qualitatibus ſolidorum corporum ſumetis inditium, à ſonoris etiam qualitatibus ſumetis inditium, ſi percipietur à nonnullis ſonus in auribus, ſic percipietis, quia dicent ſentire ſtrepitus ſicut uentos, Aliqui aquarum ſtrepitum ſecundum diuerſos ſonos, & ſtrepitus, ſcietis cauſam peccantem, ſi quidem erit flatus ſine ſonitu aquarum, materia erit flatuoſa, quæ facile uertetur in flatum, & calor multus, & obediens, igitur ex ſimplici flatu iudicabitis materiam non eſſe rebellem calori, & caput calidum, ſi cum ſtrepitu inobediens erit reſpectu caloris, & ita facietis iuditium de diſpoſitione exiſtente in capite, ſemperq́; idem iuditium facietis de aliјs diſpoſitionibus. A ſaporibus etiam ſumetis inditium, ſi enim appareat amaritudo in ore, quod ſit humor acris bilioſus dominans in capite ſcietis, ſi dulcedo dominium ſanguinis, ſi inſipiditas pituitæ, & ſic habetis, quomodo à qualitatibus de tertia ſpecie poteſt is ſumere inditium ſignorum. Supereſt quarta ſpecies qualitatis, ex qua ſuſcipere poſſumus maxima accidentia indicantia, ideo bene dicebat* Hip. *in primo prognoſt. Oculi cōcaui, tempora plana, aures inuerſæ non ſolum præſentem, ſed etiam futuram indicant ægritudinem,*

ideo dicebat faciem, et figuram ægrorum contemplandã, quia ex ipſa ſumuntur multa ſigna indicantia, & ita ab omnibus ſpeciebus qualitatis ſumuntur fontes, ex quibus ſumetis ſigna multa. De ſecundo prædicamento quantitatis etiam plurima habetis, à quantitate enim ſumetur, an uenæ, an arteriæ, muſculi, cutis ſint nimis inanita, uel plena, ſi quidem uenæ multum intumuerint humorum dominium indicabunt, an uero ſanguinis, uel alterius humoris ex alijs ſignis apparebit, ſi arteriæ fuerint tumidæ flatuoſum ſpiritum præter naturam permixtum bono, & laudabili ſanguini in arterijs exiſtentem iudicandum erit, cacochymiam, & plures prauos humores indicabit ibi exiſtere ex multitudine, uel uirtutis imbecillitate non poteritis illos expellere. Si in cute ſignum erit, quod humores non poſſunt difflari, ſi uero inflammatio fuerit, uel abſceſſus ſignum erit, quod multitudo materiæ ibi adeſt. quia uero ut declarauimus, & declarat Gal. in 2. et 3. de uirtutibus nat. & de inæquali intemperie & de plenit. cum locus imbecillior factus eſt, membra reliqua ſuas ſuperfluitates tranſmittunt ad illum, & cum ſit debilis, non poteſt difflare, & concoquere. Et ita cognoſcetis materiam humoris, & loci, & hæc ſigna indicantia ſumuntur ex parte quantitatis. Ex ubi etiam ſumuntur non pauca, quia uulgariter circumfertur, ubi dolor, ibi ægritudo, ideo ſi dolor ſenſus tactus percipitur in capite, ideſt in partibus exterioribus capitis, in partibus exterioribus erit, ſi percipitur in interioribus, erit in partibus intimis. ultra dextrorſum, uel ſiniſtrorſum, ideo à loco, ſeu ubi ſumetis

inditia. A tempore etiam, ſi perpetuo affligatur caput, ſignum eſt cauſam, & effectum eſſentialiter eſſe in capite, non autem per conſenſum, ideo perſeuerantia maximum facit inditium, ſi uero per interualla affligatur non poſſumus arguere, ergo non eſt per eſſentiam, quia poteſt habere interualla, & eſſe per eſſentiam in capite. Sed ex alijs ſignis diſtinguentibus ſcietis. A motu, etiam ſumūtur, ubi ægritudo fuerit, quæ etiam uelociter moueatur, neceſſario erit humor, uel calidus, uel feruens, & ſi non erit feruens, erit in membro ualde nobili, & natura non tolerans hanc læſionem, mali motus fiunt, ideo non omnes acutæ ægritudines fiunt ratione humoris calidi, ſed etiam ratione nobilitatis membri, uel ratione multæ ſenſibilitatis membri, quod patitur, propter quam ſenſibilitatem multam inſurgit uirtus, & excitatur dolor. Et ita uidiſtis, quomodo iſta ſigna, quæ accidentia dicuntur ab omnibus prædicamentis ſumuntur, exceptis illis, quæ minimum habent entitatis, ut ſunt relationes. Et iſta ſunt loca, à quibus ſumuntur ſigna, ſicut Ariſt. fecit in Topicis, qui loca argumentorum poſuit ob quam rationem librum Meth. methodorum appellauit, et iſtud eſt membrum ſummum noſtræ diuiſionis, quia diximus omnium ſignorum duo eſſe ſumma faſtigia primum ab his, quæ fluunt ab aliquo eſſentiali, uel membri affecti, uel cauſæ ægritudinem facientis, ſeu ab ipſa ægritudine ſumitur, & hæc ſigna à tribus ſumebantur tanquam fontibus, ab actione læſa, ab accidentibus communibus, & ab exeuntibus. ſecundum Gal. autem ex ſex fontibus ſumendæ erant, primo erat actio

læſa

læſa,ſecundo propria accidentia, tertio humores præter naturã,quarto dolores,quinto exeuntia,ſexto qualitates mutatæ,& ſubactione læſa poſuimus nos dolorum differentias,quas ſumpſimus à loco tantum,à materia humoris tantum,& ab utraque ſimul.ſecundum uero faſtigium erant annexa,quæ fluunt ab extrinſeco annexo tantum eſſentiæ morbi,& loci,& hæc ſunt temperatura,regio,ætas,conſuetudo cum reliquis,de quibus dicam. Quantum enim referat ſcire temperaturas ad ægritudines cognoſcendas,ſcitis ex hoc, quia ſingulæ tẽperaturæ proprias habent ægritudines,ut habetis ex Hippoc. *ſecundo* Aph. 24.*in morbis &c.* V*bi ait, quod billioſæ ægritudines ut plurimum accidunt temperaturæ bilioſæ & calidæ,frigidæ,frigidæ.* Ideo *maximum ſumitur argumentum à temperatura.* Aetates *etiam,quia ſcitis ætatem ſenũ proprias habere ægritudines.* A *conſtitutionibus anni,etiam regionibus ſumuntur maxima inditia,immo* Gal.*inter reliqua, cum morbus aliquando erit uagans,& epidemialis, ubi accederet ad ægrum minimumq́;, & leue ſignum fuerit in eo huiuſcemodi ægritudinis,aſſerebat difficile eſſe quod nõ inciderat in illam ægritudinem, quantum etiam conferat cõſtitutio regionis dicebat* Gal.*in primo epid.ubi dixit* ꝙ *endimij morbi dicũtur aliqui,quia proprij ſunt alicui populo,ſicut contingit de tertianis nothis, &* Hemitriteis, *quæ fuerunt* Romæ *tempore ſuo,ideo rogabitis etiam ægrum ueſtrum, num antequàm inceperit ægrotare, multum laborauerit anima,uel corpore ſi corpore ſcietis multos humores bilioſos aggregatos,ſi mente melãcholicos,*

ſi otioſus fuerit, pituita erit aggregata, ſi delicatiſsime uixit, & cibarijs lautiſsimis & ſint bonæ temperaturæ ſolent corpora repleri bono ſanguine, ſi male malo humore, interrogabitur etiam, ſi retenta ſint menſtrua maxime in mulieribus, in uiris, ſi hæmorrhoides, uel fluxus aliquis narium ſanguinis ſolitus fuerit ſuppreſſus, ſi omiſerit euacuationes ſolitas, & an ſolitus eſſet uomere, & iã retentus ſit uomitus, & cum fuerint edocti de natura morbi, tunc optimam uiam habebunt ad indicationes inueniendas, oportet ergo, ut omnia ſigna comparentur, & colligantur, ut naturam morbi ægri, & membri affecti cognoſcatis, uel totius corporis, ſi totum corpus ægrotauerit, & ſimiliter naturam et cauſam facientẽ ægritudinẽ. Hæc ſunt inſtrumenta, quæ faciunt omnia hæc cognoſcere unũ reſtat dicendum circa ſigna, & accidentia, poſtea ad indicationes accedemus. Gal. poſuit ſex illos fontes, tres autem tantum à nobis poſiti ſunt, accidentia propria, dolores, & humores præter naturam. Conuenimus autem cũ ipſo in actionibus læſis, in exeuntibus, & accidentibus cõmunibus. Nunc uideamus, an ſine illis, quæ nos omiſimus, poſsimus facere? primo fuerunt accidentia propria, quæ pathognomonica dicuntur, uni tantum morbo conuenientia, ut exempli gratia rubor in maxillis eſt ſignum proprium inflammationis exiſtentis in pulmone, curuitas unguium indicat tabem, iſta ſunt propria ſigna, quæ, ut cognoſcantur Gal. non tradit methodum, ſed tantum hyſtorice procedit, ſed per communem methodum habemus uiam ad cognoſcenda hæc propria accidentia referendo ipſa

ad communia, Et ut à curuitate unguium incipiamus, dicemus ſignum hoc in figura collocandum eſſe, quæ eſt de quarta ſpecie qualitatis, ſimiliter rubedo in maxillis apparens ad ſolam ſpeciem qualitatis referenda eſt, comparando igitur ex communi methodo naturam ſigni ad naturam ſignati, quia ſequitur locum, & cauſam, ſicut umbra corpus, deducimur ad cognitionem propriorum ſignorum, et accidentium. Videamus ergo, an curuatura unguium fluat ab eſſentia loci, & ægritudinis. Curuatura ſignum eſt diminutionis in ſolidis membris, quæ quanto meliora ſunt, & aptiora ſunt ad exiccationem facilius exiccantur quanto uero duriora, tanto minus exiccantur in digitis muſculi, & caro maxime ab unguibus diminuuntur ualde in tabidis, ungues uero non facile tabeſcunt, ſed locus, quem ambiunt, minuitur, ideo eſt proprium ſignum pathognomonicum phthiſis. Gal. igitur non dat, niſi methodum communem, poſtea conſiderando naturam ſigni, & comparando eam ad naturam ſignati, cognoſcimus, quod cauſa faciens curuaturam eſt diminutio loci, ideo talis comparatio ſigni ad naturam ſignati facit nos cognoſcere, quòd ſignum illud pathognomonicum eſt, ita etiam in peripneumonia, ſi ſcio eſſe inflammationem in pulmone, ſcio etiam præ nimio calore, quàm plurimos uapores deſcendere, & ſcio ex natura inflammationis ſpiritus diminui, & qđ calor & uirtus ſimiliter diminuuntur, ideo palleſcunt ægri in facie, quia calor totus circa præcordia eſt, uapores autem aſcendentes faciunt rubedinem in maxillis ubi adeſt pauca caro, & laxa, & os ſubiacet, ideo fit rubor, qui tã

to magis apparet propteŕ multam palliditatem aliarum partium, Et *ita de omnibus alijs ſignis poteritis facere, quia ergo loca habetis communia ex proportione ſigni, & ſignati cognoſcetis an propria ſint accidentia.* Q*uantum ſit de doloribus nos poſuimus ſub actionibus læſis eos,poteritis omnes ſeparare,ſi uolueritis* . Q*uantum ſit de tumoribus præter naturam nos in prædicamenta quã titatis poſuimus,ideo propter hoc fecimus diſcurſum noſtrum,*Et *iſta ſatis ſint dicta de ſignis indicantibus affectionem præſentem.* De *prognoſticis unum tantum uerbum dicam,iam dixi uobis ſigna hæc ſumi ab eodem ſicut diagnoſtica, & ne prolixior ſim unum tantum exemplum in ſingulis ponam,ut uidentes typum, & formam ſciatis non eſſe diuerſa.*Dico *ergo,quod hæc ſigna ſicut indicantia ſumuntur ab actionibus læſis, ab exeuntibus mutatis, & ab accidentibus communibus,de actione læſa exemplũ ponamus, ubi uidebitis ſomnum multum dominari indicabit uobis frigiditatẽ tẽperaturæ, minatur autẽ lethargiam,aut* Apoplexiam.V*igiliæ indicant præſentẽ diſpoſitionem calidam, & ſiccam eſſe in cerebro, minantur autem delirium,aut phreniſim & ita idem ſignum indicat,indicat uno modo,& pronuntiat alio.*De *actionibus uitalibus* Anhelitus *per interualla, & rarus refrigerationem in membris ſpiritualibus indicat portendit autem futuram inſaniam.*De *pulſibus infinita potuiſſem adducere exẽpla ſed ad Galen. recurratis, qui fecit plures libros de prognoſticatione ex pulſibus.*In *affectionibus naturalibus, ſi fuerit intenſa ſitis,& perſeuerans futuram uentriculi inflam-*

ſlammationem pronuntiat. De accidentibus *communibus poteritis ab omnibus ſpeciebus qualitatis incipere uerbi gratia ubi erit circa præcordia caliditas & frigiditas ex tremorum inſlammationem futuram in naturalibus mem bris prædicit,dum modo perſeueret,* De *figura autem, et de quantitate dicemus exempli gratia.* Vbi *quis habeat ægritudinem,quæ non debet extenuare , & extenuetur in facie indicat pernitioſam , & lethalem eſſe ægritudinem ſi uero habuerit ægritudinem, quæ debet extenuare corpus, & non extenuat ,* Significat *ægritudinem longam, ſed de his dicemus diffuſius in cap.de* Vertigine*, cum hic compēdioſi fuerimus.* Ad *indicationes iam accedamus,quo niam omnia fuerunt dicta propter has indicationes, à quo autem ſumantur ſiquis quæreret, dicam à natura rei ſumi.* Sed *ſtatim dicetis à natura rei dixiſti ſumi cauſas, dolorum differentias,& ſigna,dicas ergo , quæ eſt iſta natu ra rei in ſingulis?* Dico *ergo quod ad cognoſcendam eſſentiam ægritudinis natura ægritudinis conſideranda eſt, quæ à duobus dependet, à cauſis & à ſubiecto patientis , & hoc eſt natura rei , cauſa ſcilicet faciens ægritudinem penes diuerſitatem ſubiecti,& cauſarum .* Vbi *ergo cauſa præter naturam coniungitur membro affecto,actio illius membri iuuatur,ubi uitiata eſt actio ſtatim cognoſcere poteritis naturam ægritudinis,quia ab actione læſa ini tium capit cognitio,habita cognitione quòd actio membri læſa eſt,oportet ſcire,& habere notitiam naturæ membri quo ad ſubſtantiam eius,& ex quibus conſtat , quod comertium etiam habeat cum alijs , propter quid à natura*

creatum eſt. V*bi ſciueritis hæc omnia examinare, ſcietis quomodo, & qualiter ſit affectum,* Et ita *habita* cognitio ne *læſionis membrorum ſcietis ſequentium cauſam,*hoc p *acto membrum poteſt lædi à re præter naturam,ergo uel à qualitate,uel ab humore,loquor nūc de internis ægritu dinibus,ſi qualitas erit uel calefaciendo, uel refrigerando lædet,quia iſti ſunt affectus qualitatum,ut docuit* Auicen. & Galen.*ſi humor,ſcitis etiam quem affectum facit bilis, quem ſanguis ex* Gal.*in libro de inæquali intemperie de* plenit.de Tumoribus *præter naturam, eſſentia enim rei, unde ſumuntur ſigna eſt locus affectus, & cauſa faciēs affectum,quia ſignum ideo dicitur ſignum, quia ſignificat & accidens eſt ſequens locum affectum, & cauſas, ſicut umbra corpus,tū etiam quia ſigna ſine cauſa eſſe non poſ ſunt,neque cauſæ ſine ſignis.* V*bi erit ægritudo cauſam co gnoſcetis ilico,& ſigna ſequentia, quia accidentia ſequun tur ſubiectum ſuum,& naturam membri affecti, nec non cauſas,ideo cum cognoſcimus eſſentiam ægritudinis, ſi= gna etiam cognoſcimus,& ſigna deducent nos in cogni= tionem ægritudinis,quia unum adiuuat alterum, indicatio nes autem,quæ ſumuntur à natura rei,quæ ſint,& quæ ſit iſta natura rei dicam,ſed prius declaremus, quid ſit indi= catio.*Indicatio *enim eſt quoddam relatiuum,* Ideo *erit alí cuius rei indicatio,*Talis *autem eſt natura relationis,ut ſe cundum uarietatem rei indicatæ,ac habitudinem uarietur relatio, quot ergo erunt fundamenta,ad quæ indicationes referuntur,tot erunt indicationes & quot modis uaria= buntur fundamenta,tot etiam indicationes uariabuntur,*

quia

quia ſemper erunt ſub relatione fundamenti ſui. Cum igitur ita ſit, quod indicatio mutetur ad mutationem ſui correlatiui, poteſt autem ad multa referri indicatio, ad morbum ſcilicet qui eſt præter naturam, ad uirtutem, quæ indiget conſeruari, ubi adſit, ſi non adeſt regenerari, ad tẽperaturam, ad conſuetudinem, ad naturam loci affecti, uideamus ergo quo pacto indicationes ſint fundatæ, & illas referamus ad aliquem terminum, initio ſumpto ab ea, quæ ad morbum refertur tanquàm à principaliſſima omnium, ſecundo ab ea, quæ ad uirtutem refertur accedemus, illa.n. ita ſe habet ſicut morbus, & quicquid dicendum eſt de morbo, itidem de uirtute, quid.n. repreſentat nobis morbus in ſuo communi niſi rem præter naturam lædens operationes prouentu primo? Ex *hoc nihil aliud ſcio, niſi, ut remoueatur id, quod eſt præter naturam, iſte etiam eſt unus communiſſimus conceptus, & propterea dicebat* Gal. *in libro de ſect. optima ad* Thraſibulum, *quod Aſini etiam ſciunt hanc indicationem, quia etiam feræ ſciunt, cũ ægrotant, remouendam eſſe ægritudinem.* Vnde *dicebat idem* Galen. *in tertio methodi, quod indicationes à morbo ſunt carceres unde incipit curſus, icirco ſumus iam in carceribus, hoc eſt in principio, unde incipit curſus, iam ergo currere incipiamus.* Morb *us cum ſit quid commune, habet diuiſiones, diuiditur enim in complexionem, compoſitionem, & ſolutionem continui.* Accipiamus *nos primũ membrum complexionem ipſam, quæ ſit mala temperatura, indicatio, quæ reſpicit rem, eſt ut talis mala temperatura remoueatur, & hanc ſecundam ignorant aſini, quia ne*

ſciunt quid ſit mala complexio, & hæc indicatio eſt & ipſa aliquatenus confuſa, ſed quoniam mala complexio adhuc diſtinctionem habet, diſtinguamus eam, quia quædam eſt cum materia, quædã ſine materia, ſed ſupponamus qđ ſit mala complexio ſine materia, indicatio adhuc diſtinguetur, quod indicabit, ut malam hanc temperaturam ſine materia remoueamus, quia aliæ ſunt calidæ, aliæ frigidæ, aliæ humidæ, & aliæ ſiccæ, quæ ſimplices dicuntur, & aliæ cõpoſitæ, quæ breuiter octo ſunt, ſi erit calida et ſicca indicabit ſtatim frigidis, & humidis eſſe tollendam per illud commune principium, contraria contrarijs curanda ſunt & iam ad ultimam deuenimus diſtinctionem ut nec minor dari poſſit, & hæc eſt illa, quæ indicat modum operandi, cæteræ uero omnes præparant, & quia cum frigidis & humidis eſſe occurrendum indicauit, iam poteritis mederi, propterea quia materiæ tales innumeræ ſunt, ſi autem fuerit mala complexio cũ materia indicatio etiam uariabit, quia ſuum correſpondens mutatur.

Indicatio autem eſt, ut euacuetur materia præternaturam in loco contentã iuxta illud Hippocr. omnis morbus à repletione, euacuatione curatur, ſed propterea nihil adhuc ſcimus, quia indicatio confuſa eſt, quia res ad quam applicatur, confuſa eſt, ideo opus eſt, ut diſtinctas habeamus indicationes, indicationes erant materiam euacuandam eſſe, ſi euacuanda eſt, ſumendæ ſunt adhuc à natura rei indicationes, uel materia illa eſt in loco ſine fomentatione aliunde, uel habet aliunde puta à toto fomẽtum ad illã partem, ſi fuerit in loco ſine fomento, cum diſtinctis indicationibus

quibus procedemus, ſimili modo, ſi aliunde habuerit fomentum, ſed iam incipiamus à membro ſecundo, cum ſcilicet materia fluit ad locum, & partim fluxa eſt, partim uero fluxura eſt; cum non poterimus materiam fluxam unquã euacuare, niſi prius interceperimus fluxum, aliter ſemper flueret, & magis traheretur de materia, ſic igitur facta eſt diſtinctio de materia, quod partim fluxa, partim fluens eſt, ſtatim duæ indicationes oriuntur, una quæ ſumitur à materia fluxa, alia quæ ſumitur à materia fluxura, & utrique oportet ſatis facere; incipiamus autẽ ab ea, quæ indicat materiam fluxuram intercipiendam eſſe, quomodo intercipietur? à natura rei ſemper ſumenda eſt indicatio, natura autem rei eſt, quà fluit materia, oportet eam trahere ad oppoſitum illius loci, ad quem fluit. E*ſt enim diuerſio illa optima, ſi uero debet fieri talis tractus, commodior fiet per lineam rectam, quàm per obliquam, exempli gratia locus, à quo fit attractio* A *locus autem ad quem fit* B. *à linea termini* A. *ad* B. *recta ſic imaginemini, poſtea aliam, quæ ſit* A. *& linea trahatur ad* B. *& fiat angulus* E. A. B. *trahatur alia ad* C. T*unc uidebitis, quomodo fiat attractio commodior per lineam rectam, & citius, & uiolentius, quàm per obliquam.* A*deſt præterea ultima, hæc ratio phyſica, quia ſi fit attractio ratione uacui ubi incipit, & uacuum tractus fit per lineam rectam ad locum propinquiorem facilius, quia linea recta breuiſſima eſt, ideo in libro de* A*ntiſpaſi, & de phlebotomia dicebat* G*al. attractionem, uel retractionem fieri debere ſecundum* κατ' ἴξιν *interpretando hoc dictum* H*ip.*

exponebat,ideſt κατ' εὐθὺ, *licet etiam* Gal.*hanc rectitudinem*, *& commodum uſum cognouerit uaſorũ,per quæ traducatur,quæ duo ſi inuicem cõparentur magis refert rectitudo,quàm commodus uiarum ductus, & hanc maxime extollit,ideo exiſtente in parte anteriori capitis dolore per poſteriorem trahit, dicit enim corpus tranſpirabile eſſe, neque enim eſt ſicut* Adamas , *licet uiæ non ſint manifeſtæ ſicut uiæ uenarum,ſi ſeruabitur rectitudo, facillime fiet attractio,cum incipit uacuum ad oppoſitum, ideo maxime refert rectitudo,ſed ultra hãc commodus ductus,* Ex *hoc habetis quomodo in pleuritide & in inflammatione ſit ſanguis educendus, & quomodo attractio facienda ſit,*De *qua re aliàs ex profeſſo dicemus*. Ad *primam ergo indicationem,quia in materia fluente ſumus, ad oppoſitum trahere debemus, ſeruando rectitudinem & commodum ductum meatuum,& in materia fluente,quid fieri debeat habuiſtis,ut iam uobis ſufficiant hæc, quæ diximus quo ad indicationem,quæ à materia fluente ſumitur.* Q*uantum ad materiam iam fluxam requiritur,ut illa euacuetur,quæ fluxa eſt,quomodo autem euacuatio facienda ſit.oportet,ſi uultis ad euacuationem accedere, habere indicationem,quæ à natura rei ſumitur, ideo ſi materia erit in loco,prima indicatio eſt,ut euacuetur,ſed tunc nihil ſcitis, quia ſi eam ſtatim euacuatis, potius ægrum officeretis, ideo prius diſtinguetis naturam rei,& dicetis,hic eſt materia,quæ debet euacuari,aut eſt excrementitia tota nihil boni habens in ſe,uel eſt mala,non tota tamen, ſed habens in ſe aliquid boni mixtum cum malo,ſi fuerit materia*

mala

mala mixta cum bono cruda tamen erit; habemus præceptum Hip.*primo* Aph. 22.*concocta medicari & mouere &c.quod etiam in fructibus apparet tunc enim cruditas in ipſis eſt, cum materia excrementitia eſt cum bono mixta;* A *natura autem cum calore innato excrementitiũ expellitur,& quod bonum eſt pro ſubſtãtia accipit,quod enim in fructibus facit natura,in humoribus facit,intendit enim bonum à malo ſecernere,& hoc eſt munus propriæ concoctionis, quæ à calore naturali fit, & in hoc differt ab igneo,quia ſemper eterogenea ſeparat, ethomogenea congregat,ita etiam ars facere debet, cum ſit naturæ imitatrix,et hæc eſt uera concoctio, non debemus igitur eam euacuare,quia cruda adhuc eſt; & natura non adiuuabit te,quia ipſa non operatur,niſi cum ſeparata eſt,tunc euacuatio illa eſſet uiolenta, & bonum ſimul cum malo educeretur,& ſubtile alteraretur,& ad membrum nobile præcipitaretur, & fieret, ſicut ſæpe contingit; inflammatio, igitur ſeparabitis primo utile ab inutili cum rebus calidis uſque ad primum gradum,uel ſecundum non excedentibus.*Oportebit *igitur materiam concoquere cum calidis, in primo,aut in ſecundo,ſi materia magis rebellis fuerit, & uiſcida, igitur hac prima indicatione ſi materia erit miſta,oportebit eam concoquere ſumpta indicatione à materia antequam euacuetur, facta concoctione ſi natura fuerit potens;& uiæ apertæ excrementoſam materiam expellet,ſi autem uirtus fuerit impotens,aut uiſciditas fuerit in materia,cui non poterit natura dominari: uel non potuit id facere,quia uiæ ſunt ſtrictæ,aut materia ea craſſa;*

tunc

tunc habetis alia inſtrumenta, ſi uitium fuerit in uirtute corroborabitis eam, ſi uiæ ſtrictæ, aperietis eas, quia corpora qui uult purgare, oportet fluida facere, ſi uiſcida cũ abſtergentibus præparabitis eam, ſi craſſa cum incidentibus, omnia hæc facienda ſunt, quia tot indicationes naſcuntur à natura rei. Et ita procedetis, cum materia mala fuerit cum bona miſta, ſi tota bona erit, per phlebotomiam educetur, ſi nimia erit, ſi uero tota mala eſt concoquenda quia quod totum malum eſt, non poteſt ad benignum reduci, ſed ſi quæremus ſubitam euacuationem, non poſſumus id facere, niſi præparetur, ideo ſi erit craſſa incidemus, ſi uiſcida abſtergemus, ſi poroſitates occluſæ aperiemus, ideo ſi talis humor melancholicus, aut uitreus fuerit, præparandus erit, ſi uero id, quod totum excrementoſum eſt, turgens fuerit ſtatim abſque aliqua alia præparatione euacuabitis, quia ex quo non manet in uno loco, ſed exitum quærit commodiſſime educetur, quia dicebat ille comicus, cum animus eſt in motu, facile huc & illuc impellitur, ſi non turget, & ſit parata, non uiſcida neque craſſa ſed tenuis ſubſtantiæ euacuabitis ipſam, niſi in uno caſu, ubi humor ſubtilis factus fuerit, & acris, qui præparandus eſt cum obtundentibus acrimoniam eius, nec in hoc ſum cum Raſi, qui dicebat, quod materia birioſa in uenis exiſtens euacuanda eſt, uerũ eſſet hoc, niſi materia acris eſſet, quia ſi educeretis eam, ratione acrimoniæ inteſtina exulcerare tis, & faceretis dyſenteriam, quia bilis ſyncera eſt, ſicut ſerpens non mouenda, niſi prius materia obtundatur cum uiſcidis frigidis, & humidis, ideo ſi materia tota mala fuerit

rit tenuis,uel turgida euacuabitis eam, niſi cum tenuitate fuerit acrimonia,quia tunc temperanda eſt,& obtundenda prius,ne in motu ſuo tranſeundo per uentriculum, & inteſtina erodat, & faciat inflammationem, ut declarat Gal. 12.Meth. *de quodam, qui aſſumpto ſcammoneo in dyſſenteriam incidit ob eroſionem factam à ſui acrimonia in inteſtinis,quæ non potuit curari niſi cum chondro.* Et *hæc de indicationibus cum materia ad locum defluxa eſt, excipiatis tamen,ſi materia ſubtilis fuerit in pulmone etiam,quòd non ſit acris,quia non poteſtis eam educere,niſi per tuſſim,& à flatu iuuari debet, cum ſubtilis erit materia non poterit educi,quia flatus rumpetur.* Sunt *modo alia duo genera ægritudinum,mala ſcilicet compoſitio,& ſolutio continui, de quibus nihil dicemus, ſed in cap. de uertigine.*Nunc *ad indicationes, quæ à membro ſumuntur accedemus,hæc alio modo ſe habent, quàm quæ à morbo,& hæ ſunt dignæ medico, quia primæ quæ ſumuntur à morbo,etiam ab* A*ſinis cognoſcuntur ex ſententia ipſius* Gal.*ſed indicationes, quæ à membro ſumuntur, neque primæ,neque ſecundæ,neque tertiæ,non modo ab* A*ſinis,ſed nec etiam ab hominibus cognoſcuntur, & non niſi ab exercitatis,& expertis,& hæ uel ſumuntur à nobilitate mẽbri,uel ab operationibus, aut à ſubſtantia membri,uel à ſenſibilitate,uel communicantia, uel à uijs & cauitatibus,aut à ſitu nihil horum eſt commune uulgo, igitur ut procedatis ſeriatim,ſi uultis curare membrum,oportet, ut ſciatis indicationes omnes, quæ à membro ſumuntur,nec non naturam membri,& primo de indicatio-*

nibus

nibus,quæ ſumuntur à nobilitate membri,dicam. Si fuerit membrum nobile affectum ut cor, cerebrum,& uentriculus propter conſenſum,quem habet cum membris nobilibus,tunc indicatio eſt,ut ſtatim , & celeriter occurratis cum repellentibus, quibus non utemini in alijs membris , indicationes ergo , quæ à nobilitate membri ſumuntur , quantum referant,& ſimiliter,quàm tum referat, ſi membrum nobile fuerit affectum,ex hoc cognoſcitis , quia non dat indutias,maxime cum ſymptoma grauat , unde neque concoctiones neque regula cauſarum expectatur, Deinde illa indicatio,quæ ab operationibus ſumitur, non leuis eſt, ſi fuerint operationes neceſſariæ uitæ,& cordis, & cerebri,ſine quibus ſtare non poteſt , tunc indicationes ab his tam nobilibus membris & neceſſarijs operationibus maxime cordis,quod eſt fons caloris ſpirituumq;, ſumuntur, ut calor innatus,& ſpiritus recreentur, & corroborentur cum his, quæ id poſſint efficere, uidelicet qualitatibus manifeſtis,& à proprietate, ſi fuerint operationes miniſtrantes toti corpori,ſicut ſunt hepatis & uentriculi,indicatio ab his ſumitur,ut calor innatus retineatur in illis , ideo cum corroborantibus ipſum,ut tonus ſeruetur in ipſis,immo ſi relaxantibus indigerent , nunquam erunt immunes medicinæ illæ à conſtringentibus,cum per hæc conſtringentia tonus ſeruetur,ſed dicetis,quomodo corroborabitur natiuus calor ab aſtringentibus , quæ frigida ſunt & ſicca ? uidetur id potius fieri à calidis et humidis ? Dico frigida,& ſicca aſtringentia ideo conuenire,quia ſi calor natiuus retineri debet in multis operationibus , quas

habet,

*habet,niſi eſſent ea, quæ retineri poſſent cum uaporibus, & multo motu reſolueretur, ſicuti uidemus in furno, quando retinetur in eo calor,quanto magis retinetur, meliores ſunt coctiones,ideo cõdenſantia meatus cum aſtringentibus,retinent calorem.*Et *ob hanc cauſam,quæcunque materia ſit uel ægritudo in his membris,licet indigeat relaxantibus,ab aſtringentibus medicinæ illæ non ſunt immunes, ut tonus conſeruetur.* Aliæ *ſunt operationes in membris,ut expulſio,ſicut ſunt inteſtina,& ueſica, indicationes ab iſtis ſumuntur,ut cum aperientibus occurratis, ideo ſi bene aduertatis diuinum* Dioſcoridem *aſtringentia euſtomachica appellat,* Ventri *autem inferiori, quæ tamen ſtomacho cacoſthomachica ſunt,* At *quæ ſtomacho cõueniunt,inteſtinis aduerſantur, operationes ergo membrorum tales faciunt indicationes.* Et *iam habetis indicationes,quæ à nobilitate membrorum,& ab operationibus tam uitæ neceſſarijs quàm etiam utilibus toti corpori, & ad excrementa ordinatis ſumuntur.* Tertia *indicatio ratione membri,* A *ſenſibilitate ipſius ſumitur, ideo* Medici *cũ applicant medicamenta diſſoluentia,calefacientia, & adurentia alicui membro,ſi uiderint illud ad modum ſenſibile non apponunt, in alio uero membro apponunt, & applicare non timent, modo non ſit ita ſenſibile ſicuti in carne &c.* Quemadmodum *docet Gal.in lib.* κατὰ γένη *de cura neruorum,qui cum ſint inſtrumenta ſenſus,et multum ſenſibiles,licet abſtergentibus ualidis indigeatis, cauere penitus debetis à rebus mordicantibus, ita ut ſemper medicinæ à tali mordicatione ſint denudatæ, & iam à tali,*

qualis

qualis eſt reſina Terebinthina, quod ſi non fuerit ita ſenſibile ſine timore abſtergetis, hæc ergo indicatio multũ refert. à ſubſtantia membri ſumuntur indicationes, ſubſtantia autem membri poteſt conſiderari, uel ſecundum temperaturam, quæ facit ſubſtantiam eius, uel ſecundum habitũ, ſoliditatem, ſcilicet laxitatem, raritatemq́; &c. Indicatio, quæ ſumitur à temperatura, ideſt ſubſtantia maxima eſt. Nam aliter occurrimus membro temperaturæ calidæ, aliter frigidæ, & maxime cum diuerſarum naturarum, & facultatum ſit. Circa quod unum eſt aduertendum. Nam cum medicamenta applicantur corpori, & quod ſint contraria in gradu oppoſito, ipſi ægritudini, puta, ſi ſit calidũ membrum, ut duo ultra debitum temperamentum occurramus per alium exceſſum contrarium ut duo, nec aliter poſſumus mederi, immo debent multoties ſuperari. quia dicebat Auer. agens, ſi debet agere, oportet, ut excedat proportionem paſſi, quoniam à proportione minoris inæqualitatis prouenit actio, ideo Gal. in 3. de tempera. dicebat medicinam non dici talem aut talem, niſi reſpectu corporis humani, immo temperati inter humana corpora, ideo cum dicimus medicinam calidam, uel frigidam, ad humanum corpus referimus, nec aliter potuit facere Gal. cũ ſint relatiua, ideo oportuit determinare temperaturam talem, quia maxima inter omnes eſt, ſed quid uis, propterea dicere? Cum hæc ita ſe habent, & uos uultis curare membrum calidum, ſiue aliter diſpoſitum, quod quidem à temperamento debito per calidum & ſiccum, exempli gratia, receſſerit, ut duo, & cum in ſummitate eſt, & in ſua debita

bita temperie, dum eſt duo computando temperaturam ac quiſitam ad æqualem, contingit, ut membrum hoc afficeretur calida ægritudine, & cum membrum hoc ſit in ſanitate conſtitutum temperaturæ calidæ, ut duo, duos alios acquiſiuit; & ita receſſit à debita temperatura per duos gradus caliditatis, nec debemus occurrere huic membro per contrarium ideſt per frigidum in gradu, ſed quomodo facere debemus? Notetis, iam ſuppoſitum eſt, quod æqualem gradum debemus exhibere, uel etiam, ſuperiorem cum occurrere intendimus membro per contrarias medicinas habemus autem temperatas medicinas, & in primo, & in ſecundo calidas, in tertio, & in quarto ſemper per comparationem ad temperamentum. Quid erit agẽdum? ſuppoſitum eſt hanc eſſe intemperiem ad calidum, Accipiamus pro exemplo medicinam temperatam, ut chamæmelum, alteam, uel Maluam, comparatæ medicinæ iſtæ mẽbro temperato æquales ſunt, & temperatæ, quia cum deducuntur ad actum, non faciunt nec frigiditatem, nec caliditatem, hanc comparetis corpori calido, ut duo, non erit æqualis, immo inæqualis, & ſi inæqualis, erit ne per calidum? an per frigidum? certe in corpore iſto erunt infra caliditatem illius membri per duos gradus ergo erit frigida, & humida per duos gradus, ergo deficit ab illo per duos, iam diximus oportere uel æquiparare gradum oppoſitum, uel aliquatenus ſuperare, ſi uolumus mederi, cũ ergo dixerimus membrum illud excedere temperaturam æqualem per duos gradus, & iam acquiſiuiſſe alios duos, igitur reſpectu temperatæ erunt quatuor gradus caliditatis

tis. Medicinæ illæ temperatæ recedunt à temperamento per frigidum, ut duo, ideo illud membrum ſanum exiſtens poſſent quidem refrigerare, affectum uero minime, quia maior eſt caliditas corporis, q̃ ſit frigiditas medicamenti, ſed quid facietis? Accipietis lactucam, quæ in ſecundo gradu reſpectu tẽperati frigida eſt, & humida ex cõſequenti reſpectu huius mẽbri calidi ut quatuor erit frigida ut quatuor. ſi uero uolueritis eligere Medicinam quæ excedat, portulacam accipietis, quæ in tertio frigida eſt, Ecce ergo, quòd indicatio à temperatura maxima eſt, ut agnoſcatis gradus oppoſitos. Alius eſt modus ſumendi indicationes ab habitu corporis, Appello habitum, laxitatem, duritiem, raritatem, mollitiem, ſiccioribus enim membris ſicciores conueniunt medicinæ, ideoq́ neruis ſolidæ medicinæ conueniunt, quæ carni non conueniunt, & quæ auribus, quia ſicciora ſunt, conueniunt, ita palato, & tonſillis, quæ multum exiccant, & aſtringunt, non conducunt, quia nõ ſunt multum ſicca, ideo ſecundum laxitatem, & duritiem, & ſoliditatem indicationes plurimum faciunt. A communicantia autem oportet uidere, an membrum cui occurritis habeat communicantiam cum membro nobili, exempli gratia cum curatis os uentriculi, quod enim ratione propriæ ſubſtantiæ nobile non exiſtit, ſed propter communicantiam, quam habet cum cerebro, & corde, curam habere debetis, quod Hippoc. aduertens in quarto de ratione uictus in acutis obſeruauit, quando in medicamentis offendentibus os uẽtriculi, & deleterijs, ſicut eſt helleborus, et peplion, uoluit, ut odorata apponerentur cum illis, quæ

cor-

corroborarent cerebrum, & cor, ne ſæua facerent accidentia, idem cum curatis neruos obſeruabitis, quia & ipſi cōmunicantiam habent cum cerebro; ſi ſtimulabitis neruos cum re mordaci, conuulſionem eorum, ac cerebri facietis, & tandem mors ſequetur. A *compoſitione etiam, & uijs ſumuntur indicationes, & conſiderare debetis utrum ſolida ſint membra interius ſine concauitatibus, uel nunquid ægritudo ſit in ſubſtantia membri talis, quod habeat concauitates, uel non habeat concauitates, ut ſi fuerit in corpore renum, quorum ſubſtantia eſt ſolida, impacta materia, tunc aperientibus, & abſtergentibus indigemus, ſi uero uiæ anguſtæ fuerint laxantibus, et mollientibus, ſi amplæ non indigemus tali apparatu,* Item *ſi in uijs fuerit exempli gratia affectus in hepate, & occurratis ei, multum refert ſcire, an ſit in concauo, uel gibboſa eius parte, ſi quidem erit in gibbo cum prouocantibus urinam, & aperientibus procedere, quia materia hæc commodior eſt, ſi in concauo, per inteſtina deducemus.* Et *ita conſtat, quomodo ratione uiarum ſumantur indicationes.* A *ſitu etiā ſumūtur, quia an ſit in profundo, uel in ſuperficie, multum refert ſcire, ſi erit ægritudo in profundo membri fortiores medicinæ exhibentur, q̄ ſi in ſuperficie fuerit, quia antequàm ad profundum perueniant, factæ erunt debiliores, ex affectione in pectore utemur fortioribus medicinis propter diſtantiam oris ad ipſum, ſimiliter ſi fuerit in neruis uulnus in ſuperficie, ab aceto, & euphorbio cauebimus,* Et *ita conſideratis indicationibus hoc modo, nunquam errabitis,* Et *ita habetis, quod iſtæ duæ*

 ſunt

ſunt indicationes,quæ maxime referunt una à morbo, alia à membri natura tertia erat,quæ à uirtute ſumebatur, Et hæc lōge diuerſa eſt ab alijs,indicatio enim quæ à morbo ſumitur ſemper ablationem indicat, quia eſt præter naturam,quæ à membro medio modo ſe habet, quia duo conſiderat membrum,& affectum,quæ à membro ſumitur indicat,ut conſeruetur membrum,quæ uero affectum reſpicit,ut tollatur indicat,ideo medio modo ſe habet, indicatio autem à uirtute morbo opponitur, ideo ſemper indicat, ut conſeruetur ſi adſit,ſi non adſit generetur, quia nunquàm uolumus amittere,ſed ſicut de indicatione à morbo diximus ipſam eſſe communem aſinis,ita hæc; quia nullus eſt,qui neſciat uirtutem eſſe conſeruandam, ideo oportet diſtinguere indicationes,quæ à uirtute ſumantur à natura rei,modo quomodo ſumitur natura rei in uirtute? Conſiderate naturam uirtutis. Virtus enim qualitas eſt, & perfectio quædā alicuius perfectibilis,ideo ſubiectum, in quo eſt,conſiderari oportet,eius autem ſubiectum Gal. teſte 12. Methodi in duobus conſiſtit,in ſpiritibus, & membris ſolidis,alibi autem in primo de diff.feb.tria eius ſubiecta poſuit,ſolida membra,impetentia,& fluentia Hippoc.authore, ſolida ſunt membra ſpermatica, impetentia ſpiritus quaſi cum impetu ad uolantes,fluentia ideſt humores,ex horum intemperie, & amiſſione uirtus deperditur,indicationes igitur uirtutis conſeruandæ ab his tribus ſumuntur,& quot modis ſpiritus, ut ab his incipiamus,afficiuntur,tot modis indicationes ſumuntur, poſsūt autem affici,& reſolui ob nimium coitum, inediam, labores,

res, prætereà dolores multos, uigilias, timores, animi accidentia, ob euacuationes immodicas à natura, uel ab arte factas, ita quod quando deuenitur ad conſeruationem uirtutis inde ſumitur maxime indicatio. Si autem ſpiritus erunt tantum modo inaniti, ſicut contingit in laboribus animi, & propter dolorem, aut ob fœtorem aliquem, aut ob gaudium diſtincti ſunt, ut de Diagora refert Ariſtot. qui propter gaudium mortuus eſt, quia ſpiritus omnes extincti fuerunt, igitur ſi reſoluti ſunt, indicatio eſt, ut reſtauremus cum his, quæ generant ſubito ſanguinem, ut eſt uinum aromaticum, odorata anhelare, odorare, quia ex anhelitu, & odore, dicebat Galen. generantur ſpiritus, ſunt etiam quædam, quæ à proprietate corroborant, uirtutem cordis, ſi uero ſpiritus affecti ſunt, non quia ſic conſumpti ſint, ſed quia in qualitate alterati ſunt, facti frigidiores ſeipſis, ut in tremore, & paralyſi, ubi ſpiritus illi non ſunt apti ad mouendum propter frigiditatem, ſi etiam admiſceantur flatus craſſi & corpulenti corrumpent temperaturam illorum. Et ideo cum raro modo affici poßint, raræ etiam indicationes ſumuntur, unde ſi pauci erunt multiplicabuntur, ſi autem cum flatibus permixti euacuandi ſunt flatus illi per halitum, ſemper contraria ſumendæ indicationes, ſi ratione humorum uirtus fuerit affecta, multipliciter poteſt affici, multæ .n. indicationes ſumentur, ſi ſanguis fuerit paucus, pauci etiã erunt ſpiritus, ſi craſſus bili, pituitæ, & melãcholiæ permixtus, bonos ſpiritus non generabit, ſi multitudo, quo ad uaſa, & plethora fuerit cauſa, ut ſpiritus Lędantur per ta

lem plenitudinem immo ad ſubitam ſuffocationem deducant, quia arteriæ non poſſent euentari, cum ſint ita obſtructæ, nec etiam ſufficeret tantum aeris attrahere, ut tantæ moli ſufficiat, ideo habitus atletharum, qui ad ſummũ etc. dicebat Hippoc.*periculoſus eſt, ideo indicatio eſt, ut per phlebotomiam ſanguis minuatur, ſi uero pituita, uel alius humor fuerit euacuandus, euacuandus eſt per pharmaciã & ita quot erunt cauſæ uirtutis debilitatem facientes, tot etiam indicationes ſumentur. ſimiliter ſi propter ſolida id continget, uel erit ob nimiam laxitatem corporis, & dilatationem, & ſpirituum exhalationem, qui difflantes in ſyncopas multoties deducunt, ſi uero ob nimiam corporis ſoliditatem, quia ſpiritus colliduntur, & penetrant ad profundum, uirtus debilitaretur, uariæ ſumuntur indicationes, ſiquidem ob nimiam ſtrictionem & ſoliditatem debilis fiet uirtus, aperietis, ſi ob nimiam laxitatem conſtringetis,* Et *ita habuiſtis capita tria præmiſſa à regione, tẽperie anni, conſuetudine exercitijs* Sumuntur *etiam, quæ potius conditiones ſunt, quæ limitãt operationes noſtras, ac ſunt ueluti frænum,* Et *hæc ſufficiant pro nunc reliqua, in quibus fuimus diminuti, in cap.de* Vertigine *dicemus.*

CAP. II.

CIRCA caput iſtud pro introductione, oportet uidere, quid intelligamus ꝑ hoc nomẽ Vertigo, & quid ſit. Quo ad nomeñ debetis ſcire, quod Vertigo, & ſcotomia ſiue ſydra arabice loquendo idem ſunt, ut dicunt iſti, ſed falsò, quia potius ſcotoma, ſcotodigma, uel ſcotodigmaſis debet appellari cũ unũ, et idẽ in re importent, neq; credatis, q̃d Vertigo, et ſcotoma differant ſpecie, ſed tantum ſecundum maius, & minus, ſecũdum maiorem, uel minorem intenſionem. Quantum ad alias ſpecies, quas illi ponunt ex Auic. ſententia, maxime de illa, qua aluæ appellatur, hallucinantur, quoniam aluæ aliud ſymptoma eſt, quod palpitatio appellatur, ideo caput de Aluæ ſeparabitis à cap. de Vertigine, Vertigo ſecundum Gal. in quarto de reg. Acut. Text. 42. eſt apparens imaginatio, ut omnia exteriora circumagi uideantur ſine tenebroſitate, quæ dinos appellatur, cum autem tenebricoſa fuerit uiſio ſcotodinos. i. tenebroſa Vertigo appellatur, ita quod ab eadem cauſa proueniunt, non tantũ inuaſione diſtincta, quæ duo ſymptomata Arretheus optime diſtinxit dicens, cum tenebræ apparent, paſsio illa propria eſt oculorum, cum uertigo apparet, imaginationis eſt paſsio, ideo in uertigine duo ſunt conuerſio rerum, & imaginatio corrupta, in ſcotomia autem tenebroſitas, & conuerſio, ſed hæc minus intenſa. Quo ad rem ipſam debetis ſcire uertiginẽ eſſe ſymptoma. Cum igitur ſit accidens, cuius ſit accidens uidere oportet. Quidam uolũt q̃d

eſſet affectus quoad oculorum, complementum imaginationis, & tamen totum oppoſitum eſt. primo enim incipit in interioribus, & completur in exterioribus. Alij in ſenſu communi uoluerunt eſſe, ſed quia non eſt mea intentio uelle recenſere opiniones aliorum ſed tantum ueritatem attingere, debetis ſcire, quod uertigo eſt accidens, & uitium in ſpiritibus exiſtentibus in anterioribus cerebri uentriculis, ut ex Gal. in primo de locis affectis ſexto, & in quarto de ratione uictus in acutis tex. 41. Et propterea recte Aëtius ex Archigene inquit, quòd fiat huiuſmodi ſymptoma propter humores craſſos eleuatos ad cerebrum uertentes ſpiritus exiſtentes in reliquis anterioribus uentriculis cerebri. Paulus etiam dixit, quod ſæpiſſime fit uertigo propter compreſſionem uentriculorũ anteriorum cerebri constrictis ſpiritibus ibidem exiſtentibus, & hæc quoad locum affectum, qui principaliter patitur, & in quo eſt ægritudo, ſpiritus. ſ. exiſtentes in anterioribus uentriculis cerebri, & hinc eſt, quod tot actiones læduntur in uertigine, quia ſpiritus ibi exiſtentes ſunt proximum inſtrumentum, & ſubiectũ uirtutis incitantis ſenſus exteriores & interiores. præter ea in iſtis eſt uirtus apprehenſiua omnium obiectorum deſiderabilium, unde incipit motus, quæ dicitur uirtus electiua. Cum igitur uirtutes tales ſint ibi, ubi ſpiritus obtenebrati ſunt, non eſt mirum, ſi tot actiones lædantur, ideo imaginantur cadere, et cadunt etiam, quia ſpiritus interiores, unde incipit motiua uirtus, turbãtur, & motus uidetur corruptus, ideo cadunt, præter ea imaginatio corrupta eſt, quia ſpiritus illi corru=

corrupti ſunt, exteriores etiam ſenſus, ut inquit Galenus ſeptimo de locis affectis. 8. corrupti ſunt, obtenebrātur oculi, quia offenduntur ſpiritus uiſibiles, ſonant aures, olfactus, & omnes alij ſenſus læduntur.

Maxime aūt ſenſus uiſus, quia fit per extra miſsionem ſpirituum per primum par neruorum, & cum illi ſpiritus perturbati ſint, ideo tenebroſitas ſequitur circa uiſum, magis, quàm circa alios ſenſus, hæc eſt uera cauſa. Non eſt præter eā mirum, ſi cadat uel pronus ſit ad cadendum, quia uirtus illa incitatiua ad motum eſt in anterioribus cerebri uentriculis, Quare Ariſt. in lib. de motu animaliū, in principio dicebat, quod uirtus iſta incitatiua ad motum quæ ὁρμητικὴ dicitur, ex appetitiua commixta eſt tanquā πλάσις imaginationis, & quaſi omiſsio imaginatiuæ ad opus, & ſicut ſe habet intellectus practicus ad operandū, ita deſideratiua iſta ad motum ſe habet ad imaginatiuam. Auditus etiam corrumpitur, & ibi ſentiuntur ſonitus, & non eſt mirum, ſi aliquando omnes imaginationes apparent ſecundum maiorem, uel minorem cauſam, & intemperiem, & propterea non eſt mirum, ſi aliquando uertigo leuis ſit uel uideantur exteriora uerti, uiſus tamen non obtenebreſcit, quandoque cadat, quandoque non, ſecundum maiorem, uel minorem cauſæ impreſsionem in illis ſpiritibus anteriorum uentriculorum. cauſa autem proxima ſunt uapores craſsi commixti ſpiritibus claris exiſtentibus in illis uentriculis, ſed quæ nam ſint cauſæ huius ſymptomatis, differunt antiqui Medici inuicem. Aetius inquit, quod cauſæ ægritudinis ſunt uapores calidi, & aerei a-

ſcendentes ad uentriculos anteriores cerebri. Paulus oppoſitum uoluit, quod frigidi & craßi ſint uapores. Moderni omnes dicunt ab omni humoris dominio poſſe cauſari, ſi uolumus Gal. ſequi in 3. de locis aff. 8. & in 4. de reg. Acut. 21. dicemus, quod cauſa uertiginis ſunt uapores craßi turbulenti admixti ſpiritibus illis propter diminutum calorem, qui non poteſt excoquere excrementa, & in halitum digerere, ideo flatus generantur ab illo calore diminuto, & in ultimo Aph. tertiæ particulæ, morbum hunc dixit eſſe factum propter frigiditatem, & in 17. Aph. tertiæ particulæ dixit uertiginem eſſe ſimilem morbo comitiali, Hic autem à cauſa frigida eſt, & ita ex Gal. uertigo inter ſymptomata procedẽtia à cauſa frigida connumeranda eſt: Dicatis quando uertigo eſt per eſſentiã in cerebro fixa à cauſa frigida fit, & uos uidebitis, quando curabitis uertigines pertinaces, & fixas in cerebro, à tali cauſa prouenire, bene contingunt multæ aliæ uertigines non fixæ propter multitudinem uaporum, ſicut in ebrietate contingit ex uaporibus à uino eleuatis, ex multitudine ſanguinis etiam, ex bile in ſtomacho, ex uaporibus eleuatis ad ſpiritus illos, et tandem omnes flatus, qui poſſunt perturbare illos ſpiritus, poſſunt cauſare uertiginẽ, & quoniam à quocunque humore fieri poteſt, ſemper tamen uertigo fixa à frigiditate cerebri, uel totius corporis fiet, quia calor innatus non poteſt concoquere excrementa, & per halitum digerere, uertuntur in flatus perturbantes ſpiritus illos, Ex hoc apparet recta definitio uertiginis, uertigo eſt motus inordinatus ſpirituum in anterio-

ribus

ribus uentriculis cerebri exiſtentium ob uapores craſſos illis permiſtos, & ita habetis, quid ſit uertigo, et propriũ ſubiectum cuius ſit actio læſa, à qua cauſa dependeat, & ſua definitio. CVM ALIQVIS illud, quod ante eũ eſt, circulariter moueri uiderit, et oculi tenebreſcunt, &c. Ponit Raſis ſyndromem ſignorum more ſuo, quia Empiricè procedit, per quam diſtinguit uertiginem, qua uertigo eſt ab omnibus alijs ægritudinibus, ſed etiam ſpecies uertiginis inuicẽ, quia duas ponit ſpecies; una eſt, quæ fit, cum uenæ poſt aures apparentes, immo etiam uenæ exteriores, quæ ſubetiæ appellantur, intumuerint & affectæ ſint, & redditæ imbecilles, ut excrementa aliarum partiũ ad illas defluant, alia eſt, quæ fit ex redundantia ſanguinis, et quia uenæ illæ imbecilliores ſunt factæ, ſed cum repletum eſt corpus ſanguine ſimiliter cerebrũ abundat, à quo uapores eleuantur, ſpiritus, qui ſunt in anterioribus uentriculis cerebri perturbantes & iſto modo introducendus eſt textus, non ſicut facit Herculanus. ſed dicetis uos hæc tua introductio eſt imaginatio quædam: Videatis Gal. in fine 15. Therap. ubi ait, quod ſæpe contingit, quod uenæ apparentes exterius circa caput ita debilitentur, ut omnia excrementa aliarum partium defluant ad illas, ideo uult, ut ſecentur uenæ illæ poſt aures, & quandoque tamen altius, ut obtundãtur, ut cicatrix tandem inducatur media, ne amplius emanet ſanguis ad caput, an autem mens Raſis conueniat huic interpretationi uidebitis, inquit ipſe. Si quis idem quod ante eum eſt, circulariter moueri uiderit, & oculi tenebreſcunt, & cadere uoluerit, &

facies,

ſacies, & oculi, in eadem hora rubuerint, Venæ quoque, quæ poſt aures ſunt apparuerint. Per hæc ſigna diſtinguit uertiginem, quæ fit à ſanguine propter imbecillitatē uenarum externarum, ab ea quæ ex ſanguinis plenitudine fit, & hæc collectio ſignorum ſibi fuit ſufficiens, quia Empiricus eſt, ad diſtinguendum unam ſpeciem ab alia, ut recte curari poßit, cum dixit. OCVLI OBTENebreſcunt, & cadere uoluerit, & facies, & oculi in eadem hora rubuerint ſanguinis dominium indicat, cum uero addit. VENAE, quæ ſunt poſt aures, quoque tumidæ apparuerint, Denotat uertiginem, quæ ex imbecillitate uenarum fit. Circulariter moueri eſt corruptio imaginatiuæ uirtutis, oculorum obtenebratio eſt corruptio uirtutis uiſiuæ, cauſam huius tradidimus & cadere uoluerit, eſt corruptio motiuæ uirtutis. Et ita tres actiones læſæ concurrunt propter affectionem ſpirituum exiſtentium in anterioribus uentriculis cerebri, Adſunt etiam alia ſigna, puta dolor, & grauedo capitis, ſonitus aurium de quibus nō habuit mentionem, quia ſatis fuit ſibi ipſi ponere ea, quæ ægritudinem diſtinguerent. Rubedo eſt ſignum pathognomonicum dominij ſanguinis, ut iam diximus, & ſumitur à ſecunda ſpecie qualitatis, quæ qualitas uiſibilis dicitur: Venæ autē tumidæ poſt aures diſtinguunt ſpeciem illam uertiginis ex debilitate uenarum ab illa, quæ à dominio ſanguinis fit. citra illam debilitatem, & hoc ſignum ſumitur ſecundum Galenum, à tumoribus præter naturam, ſecundum nos à quantitate, quæ maior eſt, quàm conueniat, de his in ſuperioribus multa diximus; quare poſuimus

mus fontes illos,à quibus prouenire dicebamus omnia ſigna. Vbi igitur apparuerint omnia iſta ſigna,hæc erit uertigo à ſanguine facta propter imbecillitatem uenarum exteriorum, quam nos qui dogmatici ſumus curaremus indicatione ſumpta à natura rei corroborando uenas illas,& ſanguinem euacuando,& ſi aliter fieri non poſſet; incideremus eas inducendo cicatricem,ut diximus, Empi*rici uero hyſtorice procedunt,& quia ſciunt ex tali concurſu talem eſſe ægritudinem,taliter eam curant, ideo inquit,ex ipſis uenis facienda eſt phlebotomia.* Herculanus *hic unum adducit, non eſſe incipiendam à phlebotomia uenarum,ſed debetis ſupponere prius à* Baſilica,*uel cephalica ſanguinem debere educi,poſtea accedere ad uenas poſt aures,certe id quod* Herculanus *aduertit, uerißimum eſt, ſed non fuit prætermiſſum à* Raſi *id,quod neceſſariũ eſt, quia non eſt ita imprudens,ut neceſſaria prætermittat,licet breuiloquus ſit,& parcus in ſignis,& remedijs, immo recte dixit,ex ipſis uenis eſſe phlebotomandum, quia intendit curare unam ſpeciem ægritudinis factam propter imbecillitatem uenarum, quæ ſunt poſt aures, propter quam decurrit ſanguis ad ipſas,* Nec *oportet tunc habere rationem totius corporis, ſed oportet euacuare uenas illas,poſtea corroborare,ne amplius ſuſcipiãt ſanguinem, ideo recte dixit, ex ipſis uenis facienda eſt phlebotomia.*
ET VENTOSAE *in collo et tibijs ſunt ponẽdæ &c.* Non *credatis ſimul,ſed in tibijs primo, ut materia deorſum trahatur,& reuellatur,ſecundo in collo,ut deriuetur materia.* Herculanus *hic notat, quia quando ponimus cu-*

cur-

curbitulas ſine ſcarificatione, ut diuertamus, à ſuperioribus ad inferiora debemus procedere, ſi uero ſcarificare intendimus, oppoſito modo fiat, ſcilicet ab inferioribus ad ſuperiora procedendum erit, Et ideo eſt à natura rei ſumpta, quia cum applicatis uentoſas fiet attractio materiæ, hoc autem fieri poteſt ratione uacui, uel ratione caliditatis membri, cucurbitulæ ſine ſcarificatione attrahunt ratione caliditatis, cum ſcarificatione, ratione uacui, ideo maior fit attractio ex cucurbitula ſcarificata, quàm non ſcarificata, ideo cum uultis trahere ſine ſcarificatione tutius eſt à ſuperioribus incipere, & ad inferiora procedere, quia intendimus ſemper materiam deducere inferius, cum uero ſcarificatis, maxima attractio fit ad ſuperiora, ideo periculoſa eſt, ne fiat maior debilitas loci. QVOD SI *prædictæ uenæ non apparuerint, & facies fuerit rubea ſanguis ex cephalica, uel Baſilica erit mittendus. Satisfecit Raſis uertigini præcedenti ratione imbecillitatis uenarum, quæ ſunt poſt aures, ob quam ſanguis defluit ad illas, Nunc intendit ponere curam uertiginis à ſanguinis multitudine pendentis,* ET *ſanguis ex cephalica, uel Baſilica erit minuendus & diſiunctiue loquitur, Nec aliquis hunc punctum declarauit, quia ad ueritatem diſiunctiuæ ſufficit alteram partem eſſe ueram, ideo uidēdum eſt, quæ uena ſit incidenda. Circa quam rem debetis ſcire, quod non deuenimus ad ſanguinis miſsionem, ut ex 7. 8. & 12. Therap. declarat Gal. & in 6. de tuen. ſan. & ex lib. de phlebotomia, niſi propter multitudinē ſanguinis exiſtentē in corpore, et nulla alia ſit paſsio, ideo ſi eſt redūdantia*

ſan=

ſanguinis,tunc ſemper deducet nos,ut ex Baſilica uniuer-ſali fonte,& tandem ex proximioribus uenis hepati ſan-guinem mittatis, quia intentio eſt minorare ſanguinem, igitur à loco propinquiori hepati mittendus eſt, & iſte eſt primus Scopus,ut diuertatis, ſeu reuellatis humorem non fluentem,ſed fluxum, loquor nunc de ſimplicibus in-tentionibus & hæc eſt uerißima antiſpaſis &c. Cum ha-betis intentionem reuelli humorem fluxurum remotam, & ultimam diſtantiam quæretis,ut ſi quis aſſuetus fuerit ſingulis annis,uertigini,uel epilepſiæ,aut alicui ægritudi-ni capitis,& uultis reuellere,tunc tali uenam ſcindatis,ni-ſi retentio ſanguinis narium impediat,uel aliquid aliud, ut nocere poßitis alteri ſymptomati. tertius ſcopus eſt cum uultis deriuare,tunc eligetis propinquum locum,quia re-uulſioni opponitur deriuatio,ideo ſi illa longinquum,hæc propinquum locum exigit, illa propter materiam fluxu-ram hæc propter iam fluxam conuenit, & ita ſicut fines ſunt oppoſiti, ita modi operandi ſunt diuerſi, tres ergo ſunt ſcopi mittendi ſanguinem principales, quando uero iſta complicantur puta minuendi ſanguinis intentio, & cum hac deriuatio etiam requiratur materiæ iam fluxæ,et ut euacuetur multitudo exiſtens in toto corpore,tunc eli-gere debemus uenas propinquiores hepati ratione mul-titudinis,poſtea accedere ad eas,quæ ſunt proximiores lo co affecto,quia ſi incipietis à propinquioribus loco affecto plus attraheretis quàm euacuaretis, ſi uero reuulſionem quæritis,& euacuationem,à toto ſimul, ut puta ſi aliquis debet præſeruari à uertigine, & cum hoc habet multum

ſan-

ſanguinis in toto, habemus tunc intentionem ad reuellendum materiam principaliter, ſecundario euacuandum, in hoc caſu reuellere debemus ad remota, & extrahere multum ſanguinem, nec amplius ad baſilicã accedere, quia ex quo intendimus præſeruare, ideo ad longinquum trahemus, & cum hoc remouebimus ægritudinem per euacuationem multi ſanguinis, & reuellemus per locum longinquum, ſi autem reuulſione, deriuatione, & euacuatione indigeremus, ut in laborante pleuritide, quoniam cum multitudine ſanguinis in toto, materia præceps eſt ad fluxum, partim autem fluxa eſt, ideo his tribus indigemus, euacuatione quidem, quia ibi adeſt multitudo, reuulſione, quia materia fluxura eſt, deriuatione, quia etiam fluxa eſt, ideo indicatione ſumpta ab ægritudine quia magna eſt & iam fluxa eſt materia ad locum deriuanda eſt. quid ergo faciendum erit? Alterum duorum faciemus, et ita ſeruabimus uiam Græcorum, & Arabum, Aut habetis corpus robuſtum, & ualidum, et non timetis ſyncopam, quia ſcietis, quod eam ualde tollerabit eligere debetis uenam commodiſſimam ad euacuationem, reuulſionem, & deriuationem, ideo Hip. & Gal. in pleuritide eligunt uenam Baſilicam eiuſdem lateris, cum ſyncopam non timet, quia ægritudo cum præceps ſit, efficit ſectio hæc omnia, quibus indigemus, diuertitis, quia locus medius eſt inter propinquũ, & longinquum, commodus eſt euacuationi, quia Baſilica eſt ab hepate euacuans, deriuatis etiam, quia locus proximus eſt, ſed oportet ut uſque ad ſyncopam euacuetis, ſed dicetis quæ neceſſitas eſt, ut mittatur ſanguis ad ſyncopẽ?

A na=

A natura rei ſumitur, quia maxima eſt ægritudo, & uirtus ualidiſsima, præter ea hoc dicit Hip. *expreſſe in quarto de reg.* Acut. & Gal. *aſſentit in commento quod ubicunque corpus eſt plethoricum ducit ſanguinem uſque ad ſyncopen.* Arretheus *autem in cap. de phlebotomia dicit caue in pleuritide ſanguinem ducas à uena eiuſdem lateris, nam ſi ſyncopes fieret, quia ſupponit fieri propter imbecillitatem uirtutis, uel ad peripneumoniam deduceretis ægrum, & fortè* Auenzoar *ſumpſit ab* Aretheo, *cum dicit ſectionem uenæ eiuſdem lateris in pleuritide ducere ad mortem, quia deduceretis ad alterum duorum, quod eſt ducere ad mortem igitur alterum duorum eligere debetis, uel ex eodem latere mittere ſanguinem uſque ad ſyncopen, & uiam* Hippoc. & Gal. *eligetis, aut incipietis à ſaphena primo, ſecundo à latere oppoſito, tertio à uena eiuſdem lateris, & modus iſte tutiſsimus erit.* Si *uero non fuerit corpus plethoricum, tunc non habemus niſi duas intentiones, & quia multitudo tollitur, & remouetur copioſa eductio, ideo duæ bene indicationes ſunt, una, ut diuertatis, alia ut deriuetis, tunc ab eodem latere eſt facienda, quia remedium præſentaneum eſt,* Ideo *bene dicebat* Gal. *quod oppoſiti lateris uena ſecta uel nullum, uel tardum remedium affert, non eligetur remotiſsima, ex qua fit reuulſio, quia eam tantum non intendimus, non eligitur etiam propinquiſsima, quia non eſt facienda tantum deriuatio, ideo tutiſsime eligimus mediam, quæ eſt* Baſilica *eiuſdem lateris.*

Propoſuimus ſex modos, quibus deducimur ad phlebo

 tomiam,

tomiam,quorum tres erant ſimplices, & tres compoſiti, ſimplices quidem ſunt cum euacuationem tantum intendimus & uolumus,aut diuertere,tantum,aut deriuare,unuſquiſque horum modorum uarias habet indicationes (ut diximus) & ab euacuatione incipiamus,quæ ab indicatione ſumitur à redundantia ſanguinis ſecluſa omni alia conſideratione, & quoniam multitudini debetur euacuatio,ſumpta indicatione à natura rei euacuamus,& cũ utimur tali modo eligimus uenam propinquam magis hepati, quod eſt fons ſanguis & talis eſt uena Baſilica *et propria,ubi non habeamus aliam indicationem niſi iſtam uteimur tali euacuatione per phlebotomiam* Baſilicæ, *ſecũdus modus eſt deriuatio,& iſte ſumitur à materia iam fluxa in loco aliquo,ut ſi materia ſangnini permixta in loco ſit fluxa indicatione ſumpta à materia iam defluxa deriuationem intendimus facere materiæ illius ad locum uicinum qui fortior in expellendo, & ultra minuemus materiam illam,quæ in loco continebatur, & ita fortior fiet locus in cõcoquẽdo reſiduũ,* Tertius *modus reuulſio eſt,& iſte indicationem ſumit à materia fluxura, & tunc quærimus attractionem humoris fluxuri ad locum remotiſſimum, quia exiſtente loco debili ad quem fluxura eſt materia, ne afficiatur per defluxum illius locum maxime diſtantem quærimus,& hoc præcipit Gal.tertio* Metho. *Quando debilis thorax eſt,& pulmonis eſſentia & eſt ſuſpitio,ne uena rumpatur, uel aperiatur tunc reuellendum eſſe ait etiam quod æger non inciderit in ſputum ſanguinis, quia aptus eſt,ut incidat id facit.* Et *iſti modi ſunt ſimplices euacuan-*

cuandi ſanguinem primus euacuatio à loco proxime fonti ſanguinis ſecundus à loco proximo membro affecto, qui deriuatio dicitur, tertius ad oppoſitum membrũ maxime remotum, qui reuulſio dicitur. Compoſiti ſunt, quando contingit, ut materia iam fluxa ſit & ſimul ſit redundantia ſanguinis in toto corpore, hic ſicut ſunt materiæ compoſitæ ita eſt modus operandi compoſitus, ſunt enim duo hic materia, & propter hanc deriuamus eſt ſecundo plenitudo, & propter hanc euacuamus, & ita duobus modis indigemus, quid ergo faciemus? Debetis primo euacuare ſicut in ſimplicibus diximus à maxime uicina uena fonti ſanguinis facta euacuatione indicatione ſumpta à materia iam fluxa deriuabitis eligendo locum uicinum membro affecto, ſecundus modus oppoſitus eſt huic, cum materia non fluit, ſed fluxura eſt, & corpus plenum, ſed habet partem aliquam debilem, ad quam præcipitari ſolet ſanguis, præſeruare debetis eam, & ad maxime oppoſitum locum trahere, & quia plenitudo eſt, indicatio eſt, ut euacuetis, & quia habet partem illam debilem ſuſpitionẽ habemus ne materia fluat ad illam, quid faciendum erit? Dico ſimpliciter eſſe reuellendum, ſed quia multitudo ad eſt quæ indicat de euacuatione facienda, ad uenam illam accedetis, in qua fit reuulſio, quia tunc duabus intentionibus ſatisfacietis plenitudini quidem multum ſanguinem euacuando, quia dicebat Gal. 2. Reg. Acut. loquens de plenitudine, ab omni uena fieri euacuationem, reuulſioni etiam, quæ principalis eſt, partem maxime oppoſitam membro debili eligendo, tertius modus cõpoſitus eſt, quando ſimul

hæc tria quæruntur plenitudo, & materia partim fluxa, partim fluxura, in quo tres habetis indicationes, à fluxura, ut reuellatis à fluxa, ut deriuetis, à plenitudine, ut euacuetis, quid ergo agendum erit? Dico *diſtinguendum eſſe de plenitudine, uel purus eſt ſanguis ideſt uera plethoria cum robore uirtutis ætate conſentiente, præcipue ſi materia fuerit præceps ad locum nobilem puta ad pleuram, eligenda eſt uena, quæ hæc tria faciat, quia ægritudo hæc non dat inducias, debetis accedere ad uenas eiuſdem lateris, quoniam per eam hæc tria facietis, primo euacuatis multitudinem, ſecundo reuellitis, quia locus communis eſt reuulſioni & deriuationi, quia media participant naturā extremorum, ideo commodiſsima erit, & copioſe etiam uſque ad ſyncopen, ſi opus fuerit ſtante. ſ. uirtute, & multitudine puri ſanguinis.* Si *uero nō fuerit purus ſanguis, ſed cum deprauatis humoribus, & ſuccis fuerit commixtus, aliquando etiam malignus, & peſtiferus, ut in febribus peſtilentibus, quæ fiunt cum inflammationibus multoties uentriculi hepatis, & thoracis cum anginis, & pleuritidis inflammationibus, & in epidemijs, ſicut* Venetijs *contingit iam 13. anni ſunt, in quo tempore tales uigebant peſtiferæ febres cum petechiis, duæ erant medicorū ſectæ, quidam à dextra, quidam à ſiniſtra educebant ſanguinem, & omnes interimebant, ideo ubi eſt talis multitudo cum prauis humoribus non trahimus tunc uerſus locum affectum, ſed prius cum inferioribus debemus incipere à ſaphenis. ſ. utēdo prius ſimplici reuulſione, deinde deprauata illius ſanguinis portione euacuata ad propinquio-*

quiores uenas accedemus, quia non aderit amplius impetus furioſus, quæ omnia ſi recte intellexeritis optimam habebitis, & rectam uiam mittendi ſanguinem dico indicatione ſumpta à natura morbi, ſed indicatione ſumpta à loco, & à ductu uenarum, aliter erit dicendum. Et hæc ſunt dicta de modis mittendi ſanguinem indicatione ſumpta à natura morbi, Ex his ſoluitur difficultas, cum dicit Raſis, quod ſi prædictæ non apparuerint uenæ, & facies fuerit rubea, ſanguis ex Cephalica, uel Baſilica mittẽdus eſt, cur locutus fuerit ex tertio modo iam declarato, declaratur, exponitur mens eius, quia ſupponitur plenitudo ſanguinis, & locus affectus, & quod materia partim fluxa ſit, partim fluxura, Et quia tres habemus indicationes, unam à plenitudine, ut euacuetur, aliam à materia fluxura, ut reuellatur, tertiam à cauſa fluxa, ut deriuetis, ſi fuerit ſanguis non purus, uel bilioſus feruens à Baſilica incipietis refrigerando hepar, ne talem generet ſanguinem, poſtea ad Cephalicam accedetis, ſi uero purus erit ſanguis, & tantum redundans in quantitate eligimus Cephalicam, per quam euacuabimus multitudinem, & deriuabimus, quia media uena eſt, quæ poteſt utrunque facere, & ita reſponſum eſt ad difficultatem: IN HAC præterea ſcotomiæ ſpecie, & ita ea, quam ante diximus caput ex oleo roſ. & aceto eſt infundendum. Facta euacuatione per ſanguinis miſſionem, iam ad localia accedit, & dicit, quomodo ſit refrigerandum caput, & per contrarium curatur. contrarijs repercutere, & roborare docet cum aceto, & oleo roſaceo, quæ ſunt propria inſtrumenta, cõmunia

munia tamen remedia omnibus ægritudinibus capitis, & quia repercuſſione, & corroboratione indigebamus, acetum elegit, quod eſt tenuiſſimæ ſubſtantiæ iuuans penetrationem ſumpta indicatione à natura membri, ob membranas et ob cutim ſatis craſſam, quas debet penetrare, oleũ autem roſaceum licet habeat aſtrictionem, quia eam habet primi gradus, non impedit penetrationem, & ultra hoc magis ſedat dolorem, quod non eſt in aceto propter acrimoniam, et acutiem. Herculanus hic uult oleum roſaceũ triplum eſſe ad acetum, quod non eſt ſemper uerum, quia ſi erit corpus ualde ſenſibile tanta portio aceti non conueniet. Conſideranda etiam erũt ſymptomata. Si enim fuerint uigiliæ multæ ſub triplum olei tunc non erit accipiendum immo oppoſitum potius facietis, ſi uero inclinatio ad ſomnum fuerit plus de aceto, & minus de oleo roſato.

Cui confert ut æger acetoſa comedat, & ſemper ſtiptica. Poſtquàm Raſis tradidit remedium repercuſſiuum, docet quomodo ſit regendus æger in uictu, Et uult, ut ſtipticis, & acidis utatur cibis, quia hæc cum frigida, & ſicca ſint in dominio ſanguinis cõueniunt præterea ſunt paucißimi nutrimenti, calida autem, & humida maxime nutriunt, & quia ubi plurimum eſt de ſanguine ibi plurimum eſt de nutrimento, ideo ſtiptica, & acida dixit conuenire, quia & ſubſtantia, & qualitate conueniunt. Vnũ hic ſciatis, quod in febribus peſtilentibus in dominio ſanguinis putridi ubi erit putredo in maſſa ſanguinis ſtiptica, & acida conueniunt, quia ſui ſtipticitate conueniunt, & obſtant putredini, item parum nutriunt, quibus omnibus

bus indigemus. Sed hic excellẽtiſsimi quidã Moderni oppoſitum faciunt, & dicunt in febribus ſtiptica, & acida non conuenire, De ſtipticis aliquando aſſentio, de acidis nunquàm, Et iſti habent duas authoritates Gal. in ſecundo, et in primo Reg. Acut. ubi dicit, quod in febribus debemus cauere ab acribus, ſtipticis, & acidis, quia exaſperant, ſecundo authoritas eſt in primo de ratione uictus in Acutis commento ſecundo & 18. ubi ait, cauendum eſt à ſtipticis in febribus, ſed notetis de prima authoritate, ubi dicit quod ab omnibus acribus, & ſtipticis, & acidis cauendũ eſt, quia exaſperant, loquitur de pleureſi, & ægritudinibus thoracis, ratione cuius exaſperitatis dicit non conuenire aliter ſibi contradiceret, quia in lib. de Feb. ad Glauc. piperis decoctum exhibet, & apij & oximellis Iuliani, & ſcilliticum in craßis maxime humoribus, quæ omnia acria, & aſpera ſunt, Ideo quo ad primum Gal. authoritas nihil facit. De ſecunda quando dicitur in febri à ſtipticis cauere debemus, iſti non adducunt perfectam authoritatem, ſed tantum partem illam, quæ uidetur ſatisfacere ſuæ opinioni niſi in duobus caſibus dicit Galen. cum ſcilicet fuerit aliqua diſpoſitio ad ſyncopam, uel quando fuerit fluxus uentris febri adiunctus, immo utimur ſtipticis, ſed in febribus peſtilentibus omnes patiuntur hæc ſymptomata, in quibus nihil frequentius accidit, q̃ quod aluus fluat fœdißimo fluore, ita quod non eſt retentio aliqua, ideo niſi corroboremus uentriculum, in ſyncopas cadunt, quia ergo in peſtilentibus utrunque ſymptoma contingit, ideo conueniunt, quia Galen. in cap. de bolo Armena dixit

omnes,qui euadebant à febre peſtilēti à bolo armena ſunt ſaluati,& qui non ſeruabantur ex illo, peribant omnes; & tamen bolus armena ſtiptica eſt, De acidis autem in omnibus conueniunt febribus maxime exceptis ægritudinibus pectoris, in quibus non conueniunt, quia exaſperant; Æger quoque calida cibaria uitare debet AEGER &c.Hic omiſimus ea uerba data opera, quæ addita ſunt, & eſt cum ſydere prouenit cum uapore,qui ab aliquo eleuatur membro uſque ibi,cui confert, ut aliqua ex medicinis cutim adurentibus illi ſuper ponatur membro, quia loquitur de uertigine per conſenſum, ideo non facit ad propoſitum,per calida cibaria intelligere debetis ea,quæ ſunt calida quo ad ſubſtantiam, quo ad qualitatem, uel quo ad utrunque,calida quo ad qualitatem ſunt piper naſturtiū, aniſum,cinnamomum,ideo cauere debetis ne æger his utatur,quo ad ſubſtantiam ſunt quæ augent ſanguinem, ut caro,panis ex farina, quæ multum generant ſanguinem ex conſiſtenti augent,calida propter utrunque ſunt ſicut mel,& uinum potens,quod calefacit,quia calidum,& ſiccum eſt in tertio,in ſubſtantia etiam, quia generant ſanguinem mel etiam calidum eſt,quo ad qualitatem in ſecundo,quo ad ſubſtantiam uero quia generat bilem, ideo ptiſanam,uel panem lotum,uel lentes decoctas cum aceto exhibebitis. VENTER quoque ex apozimate mirabol. citrin.De quo in cap.de Cephalea diximus, ideo ſoluēdus. nunc quartum ponit remedium poſt omnia iam dicta exequendum,& erit taliter ordinandum Recip. mirabol.citrin.drach.iiij.contundantur groſſo modo, & ſi non habebitis

bebitis tempus diei naturalis, ut ſtent in infuſione, decoquatis eos in duabus lib. aquæ uiolarum uſque ad dimidiū, poſtea fiat fortis expreſſio, & in iſta libra aquæ ſiue decoctionis apponetis prunorum dulcium, qualia ſunt Hyſpana unc. i. Tamarindorū dra. vi. et facta expreßione diſſoluetis zuccari albiſs. unc. uel loco zuccari mannæ unc. i. ß. uel unc. ij. et facietis medicinā benedictā et propinabitur, in aurora, uel per tres horas ante prādiū: cū āt neq; in FACIE *rubedo neque febris cum ſcotomia fuerit.* Mira *breuitate utitur* Raſis, *quia ſupra propoſuit uertiginem à materia calida dependere, & à ſanguine per eam utranque comprehendetis, & quia etiam à bile cauſatur, quia ferè ſimiles ſunt, & in quibus differt, remittit nos tacite ad cap. de cephalea facta ex bilis dominio,* Nunc *accedit ad uertiginem à materia frigida pendentem & accipit ſyndromen ſignorum, quæ conuenit ei, quæ ualeant diſtinguere eam à quacunque alia, ideo cum quis id, quod ante eum eſt circulariter moueri uiderit, & ei oculi tenebreſcunt, & cadere uoluerit, quæ ſunt tria ſigna in communi uertiginem atteſtantia, & accidat, quod neque rubedo in facie, neque febris affuerit, à materia frigida erit, & plura alia ſigna ſunt, uerum eſt, ſed* Raſis *breuitati ſtudens ponit tantum ea ſigna, quæ ſufficienter diſtinguere ualeant ægritudinem, & quia ſtante materia frigida, uel per eſſentiam, uel per conſenſum poteſt cauſare uertiginem, ſed attendendum erit, an fuerit ſtomachi nauſea, aut ſubuerſio, quæ diſtinguant illam, quæ per conſenſum à uentriculo eſt, ab ea, quæ per eſſentiam à capite eſt, ideo ſi nauſea*

eſt, & ſubuerſio erit per conſenſum, ſi non, per eſſentiam; & tunc quid faciemus? Raſis ſtatim occurrit, cum his, quæ hiſtorice, & ab alijs accepit, quia empiricè procedit, & euacuare proculdubio debemus, ſed prius remouere debemus affectum illum ad nauſeam, quod eſt impedimentum impediens medicinarum exhibitionem, ſed quomodo remoueatur, quia eſt motus ad uomitum, & non ſuccedit, cum prouocantibus procedetis, ſicut decoctum eſt Herculani, prius tamen iubet, ut comedat diuerſa cibaria, cepas, aleganas, affatim bibat, demum ſumere uomitiuum, ſed domini iſte modus tam temere non ſeruabitur, quia ego uidi hominem, qui ferè ſuffocatus eſt, ideo ſi homines erunt robuſti, modum hunc ſeruare poteritis, alioquin uel replebitis hominem uarijs malis humoribus, uel ſuffocabitis, inter prouocantia igitur uomitum flos, & ſemen geniſtæ multum ualent, ſimiliter radix narciſci ſi decoquatur, uidebitis efficatiam maximam, item cum robuſta fuerint corpora cum radice raphani fruſta ellebori poteritis decoquere, ſedata nauſea uult Raſis, ut euacuetur cum una doſi pillularum cochiarum, quæ eſt drac.ij. et g. v. ſed certe doſis hæc minor eſſe debet & drac.i. tantum poterit exhiberi ſuppoſito tamen prius, ut materia cõcoquatur cum his, quæ calida ſunt in primo, & ſecundum non excedant, & præparentur cum abſtergentibus, incidentibus, aperientibus. ET A FRIGIDIS abſtineat cibis. Abſtineat dico à frigidis, non ſolum ſecundum qualitatem tantum, ut ab uſu portulacæ, betarum, endiuiæ, quæ parũ nutriunt & refrigerant, ſed etiam ſecundum ſubſtantiam, ut ſunt

piſces,

piſces, & aues paluſtres, quæ ratione ſuæ ſubſtantiæ frigidæ ſunt, & quæ ſecundum utrunque, ut eſt uinum paucifèrum, & aquoſum, ptiſanam, orizam & alia huiuſmodi SI AVTEM *neque animæ ſubuerſio &c. Tunc per eſſentiam erit in capite, & cibaria frigida, euitare iubet, nec non uentrem ex pillul. cochijs multoties ſolui, & gargariſmis, & caput purgijs, ut flegma inſuffletur in nares. De ſignis & cauſis uertiginis nunc agendum eſt proprie, quia frequentiſſime ſolet accidere ſymptoma hoc, Et ut ueros fontes habeatis, ex quibus ſigna, & cauſas haurire ualeatis à natura rei initium ſumendum eſt, ipſa enim natura rei docebit nos, ſicut etiam in alijs ex methodo uenati ſumus, & eſt ipſa definitio uertiginis, quam diximus eſſe inordinatum motum ſpirituum exiſtentium in anterioribus uentriculis cerebri, ob uapores craſſos, ſecundum Gal. ſententiam ipſis permiſtos, ſed quoniam hæc non eſt uniuerſalis cauſa, ſed arcte limitata, quia aliæ etiã ſunt uertigines, quæ fiunt ſine uaporibus, ideo rectius eſt dicere, uertigo eſt inordinatus motus ſpirituum exiſtentium in anterioribus uentriculis cerebri, ob nocumentum ipſis adueniens, & definitio erit uniuerſalis, ſtante igitur definitione iſta iam indagare incipiamus per methodum cauſas, & ſigna, diximus uertiginem eſſe motum inordinatum ſpirituum. Scire autem debetis, quod ſpiritus tenuiſſimi, leuiſſimiq; ſunt in humano corpore, propterea facile agitantur à quacunque leui cauſa. Ideo omnis cauſa, quæ poteſt perturbare hos ſpiritus, poteſt etiam facere uertiginem, & ſunt omnes illæ, quæ poſſunt alterare cor*

pus,

pus,hæ autem uel ſunt intrinſecæ,uel extrinſecæ, appello extrinſecas, quæ habent initium ſui motus extrinſecus, ut aer,accidentia autem quæ habent obiecta extrinſecus, quæ mouent. Appello intrinſecas quæ habent principium ſui motus intrinſecus,ut ſunt humores,mala temperatura, ſolutio continui, & mala compoſitio, ex quibus impediuntur operationes,& ideo dicuntur ægritudines,Ab extrinſecis autem incipiamus, & ad particulares magis cauſas deſcendamus huius ægritudinis,& non alterius.Erunt autem extrinſecæ cauſæ,quæcunque poſſunt mouere hos ſpiritus,primo eſt aer,qui ubi erit calidus & humidus, ut in auſtrali conſtitutione craſſe faciet ſpiritus cerebri, ideo in primo Epid.Gal.dicebat, ubicunque eſt aer extrinſecus nebuloſus,& craſſus,ſpiritus etiam tales producit, & putredo maxima oritur,idem etiam facit frigidus & humidus aer,ſed magis calidus & ſiccus agitando maxime ubi conſtitutio talis inuenerit materiam, quam poßit in flatũ mutare,ideo poterit agitare ſpiritus, Et ideo dicetis ubi ſit humidus ſiue ſiccus,& breuiter quilibet exceſſus aeris poteſt cauſare uertiginem,maxime autem à calida humida frigida & humida cõſtitutione. Ab accidentibus animæ perturbantur ſpiritus illi à timore,à nimia lætitia,& ab omni affectu animi excedente, maxime ubi in anteriori parte cerebri & in ſpiritibus fuerit diſpoſitio ad recipiendas ipſas impreßiones,quia in ſubiecto bene diſpoſito recipiuntur facilius, & non ſolum ab effectibus intrinſecis immo etiam ſiquis flumen impetuoſe currentem, aut hominum multitudinem intueatur, uel imaginetur res circumuolui,

aut inſpiciat res uertētes in girum, Ex his animi motibus, & accidentibus agitantur ſpiritus, & perturbantur, ex quorum perturbatione fiunt uertiginoſi. Ex multis etiam uigilijs incaleſcit cerebrum, ex qua calefactione humores crudiores importunè agitantur, & inflammantur, ideò flatus multi aſcendunt, & perturbant ſpiritus, ideo fit uertigo, ex motu nimio etiam inordinato corporis maximè, nimia etiam quies hoc facit, quia cruditates fiunt ex quibus uapores eleuantur craſſi, & miſcentur ſpiritibus, inanitio etiam maxima, maxime uentriculi, quia in tali famis tolleratione malis repletur humoribus, ut declarat Gal. in 3. de tuen. ſan. propterea mordicatur uētriculus ab humoribus, & per conſenſum excitantur uertigines, ſed à repletione etiam humorum, & cibi multi eleuantur uapores, & perturbant ſpiritus. A cibo, & potu etiam; ut ſi quis naſturtium, ſinapi, & radices Apij, quæ habent flatū, lentam caliditatem comederit, ideo Moderni, & Auic. optime dixerunt ex comeſtione Apij generari epilepſiā, ſimiliter ex quocūque olere quod habeat humiditatem excrementitiam cum caliditate flatus calidi multiplicantur, ex quibus epilepſia & uertigines fiunt, Non ergo malè dicitur, quòd radix apij, quia habet illam humiditatem excrementitiam, & flatulentam non conuenire epilepſiæ, ideo cum legeritis Galenum in conſilio pueri epileptici concedentem apium intelligatis ipſum concedere folia, quæ non habent tantum flatulentiæ, nec intelligit de noſtro apio, ſed illud quod uulgariter petroſelinum nuncupatur, cuius quidem folia non habent flatulentiam quemadmodū no-

noſtrum uſitatum, quod hippoſelinum uocatur, ſi enim accipietis eius folia craſſa ad modum folia habere uidebitis, & flatulentia apium igitur antiquorum, quod nos petroſelinum appellamus, non generat flatulentos uapores, potus etiam uini potentis, & uaporoſi facit ad uertiginem, & iſtæ ſunt cauſæ omnes extrinſecæ, quæ poſſunt excitare uertiginē. intrinſecæ, uel proximæ ſunt illæ, inter quas, & ſymptomata nihil eſt medium, quæ ægritudines appellantur, et hæ ſunt, quæ eſſentialiter etiam ſunt in cerebro, quia eſſentialiter etiam ibi ſunt ægritudines, quia ægritudo eſt diſpoſitio, à qua prouentu primo prouenit impedimentum actionum, Et quia cauſæ eſſentialiter in cerebro exiſtentes, uel in mala complexione, uel in mala compoſitione, uel in ſolutione continui ſunt, ſi in complexione, uel cum materia, uel ſine materia, uel erit caliditas, uel frigiditas, ſi caliditas erit in anterioribus uentriculis cerebri, primo multos attrahet uapores ex ſubiectis uaporibus, et humoribus in inferioribus partibus exiſtentibus, qui calor cum naturalis non ſit, aduerſatur ſpiritibus, & faciet uapores, maxime ubi erunt humores craßi, & ita maximas faciet perturbationes in ſpiritibus in anterioribus uentriculis cerebri, ipſisq; accidit, ſicut flamma aduenit, cui ſi extrinſecus acceſſerit, uel caliditas, uel frigiditas excedens agitatur & mouetur inordinate, quia reluctatur aduerſæ qualitati, idem etiam uenit ſpiritibus, qui habent flammeam proportionem, ideo exceſſus omnium qualitatum tam ſimplicium, quàm compoſitarum, quæ non ſunt ſimiles ipſis ſpiritibus, conturbant eos, quia reluctantur con

 tra

tra ipſos, quoniam maxime ſunt alterabiles ex earum leuitate, ideo ſummopere agitantur cum euitant contrariũ, plerunque tamen contingit, ut ſint humores, & primo ſanguis, qui ubi multiplicatur in uenis non poteſt euentari ratione multitudinis, ideo euenit ſpiritibus, qui ex tenuiori parte ſanguinis generati ſunt, ſicut euenit igni ſuper quem ponitur plus alimẽti, & humidi, q̃ conueniat, retro cedit ignis, et ut uincat reluctatur, ita etiam ſpiritus, cũ fuerit multus ſanguis à nimio alimento perturbantur, ideo à multitudine ſanguinis ut notauit Raſis *poteſt fieri.* A *multitudine etiam pituitæ cum in anterioribus uentriculis cerebri colligitur, modo in flatum uertitur, & in uapores craſſos, & debilis calor fit cum ſpiritibus commiſcentur, & ita uertiginem facit.* A *bilioſo etiam humore fit, quia etiam ipſe uapores facit qui agitabiles ſunt, & craßi reſpectu ſubſtantiæ ſpirituum, qui generantur à ſubtili parte ſanguinis, & commiſcetur, & ita uertiginẽ facit, idem etiam de humore melancholico dicatis, iſti autẽ humores, qui per eſſentiam in capite, & cerebro ſunt, dupliciter poſſunt eſſe in eo, uno modo, cum præſentia humoris eſt ibi, hæc autẽ præſentia duas habet cauſas, uel quia generantur ibi ob malam temperaturam cerebri, facitq́; huiuſmodi cauſa uertiginem malam, quæ non curatur, niſi maxima adſit ægrotantis patientia, quia ergo in cerebro adeſt mala temperatura puta frigida ratione cuius alimentum non recte conficitur delatum ad cerebrum ſuperfluitates ſub forma uaporum eleuantur, quæ non poſſunt diſflari, et ita neceſſario multiplicantur ſuperfluitates, & ge*

nerantur ob malam temperaturam, idem etiam de calidâ ſed rarò, attrahendò, quod non debet attrahere, & non concoquendo, quod debet concoquere, poteſt etiam aggregari humor non propter malam temperaturam, ſed qui aliunde tranſmittatur, nec eſt propter hoc per conſenſum, quia poſtea ibi ſtatuatur, & facit uertiginem, defertur autem, uel in febribus acutis ob nimios uapores eleuatos, qui uertuntur poſtea in cerebro in humores quibus collectis ad uentriculos cerebri debiliores faciunt motum. Poteſt etiam propter aliquam ægritudinem chronicam, quæ diu afflixerit, cauſari, ut quando fit criſis mala, & permutatio, & materiæ, quæ peccarunt in capite, ad debiliorem partem demittantur, utputa ad caput, & fit uertigo, ſicut etiam in phrenitide fit propter materiam aſcendentem ad caput, quæ malæ perturbationes dicuntur, ſed iſta cauſa ſecunda cum humores ſunt tranſmiſſi non eſt difficilis ut curetur, quia ubi euacuati ſunt humores ſanitas ſequitur, ſed cum remanet mala complexio, hoc opus, hic labor eſt. Habetis igitur quot modis fiat uertigo ratione malæ temperaturæ & compoſitionis maxime propter præſentiam humoris exiſtentis in uentriculis cerebri, anterioribus deſtruentis, & lædentis inſtrumentaliter ipſos, ut cogantur conſtringi, & expellant materiam lædentem, Et hoc ualde propinquum eſt ipſi epilepſiæ, nec differt, niſi, quia hæc leuior obſtructio, quàm in epilepſia, in qua fit omnium membrorum conuulſio, Et ego uidi non nullas uertigines, in quibus omnia accidentia ita aſſimilabantur epilepſiæ, ut uix cognoſcerentur, et à peritis Me-

dicis

dicis in dubium proponeretur, quidnam eſſet, ut alijs epile pſia, alijs uertigo uideretur, & non ſine cauſa, quia uertigo hæc in confinio utrius ſita eſt. Poteſt etiam à ſolutione continui contingere, ab ictu, conciſione, & contuſione, quia contingit ſpiritibus propter tales percuſsiones, ſicut qui percutit aquam in ſuperficie, per cõſenſum omnes partes uſque ad profundum agitantur ex percuſsione tali, ita etiam ex percuſsione extrinſeca ſpiritus agitantur, ut aliquando ex ſubita impreſsione tali uentriculorum cerebri contingat uertigo ſanis, Et iſtæ ſunt omnes cauſæ lucidæ declaratæ, quæ intrinſecæ ſunt corpori proximæ, & adæquatæ uertiginis, ut non ſit medium inter eas, & uertiginem, quæ ueræ ægritudines dicuntur. Aliæ uero ſunt, quæ per conſenſum, & mediatæ ſunt ideo mediatæ dictæ, quia habent aliquod medium inter eas, & uertiginem, quæ alio etiam nomine per communitatem dicuntur, cum ſcilicet inferiori membro ægritudo eſt, propter quam fit communitas illi parti anteriori cerebri, ubi ſunt illi ſpiritus, & fit uertigo, & in hac communicantur uel uapores, uel qualitates occultæ, aut manifeſtæ. Vapores quidem aſcendere poſſunt à quocunque humore exiſtente in uentriculo, aut ſplene, aut hepate, utero, aut ueſica, & in toto etiã corpore. Quod poſsit mala qualitas facere uertiginem, hoc ſæpiſsime contingit in mulieribus uiduis, in quibus eſt ſeminis retentio, ex congregatione cuius uenenoſitatem acquirit, ut inquit Gal. in ſexto de loc. aff. à quo eleuatur qualitas uenenoſa mala, & quandoque epilepſias facit, quòd autem ſymptoma hoc à qualitate fiat, habetis à

M Gal.

Gal.tertio de loc.aff.cap.ſeptimo, ubi ponit duos caſus, unus eſt pueri cuiuſdam qui 13.annum ætatis ſuæ agebat, à cuius crure incipiebat quædam qualitas eleuari, quā neſciebat nominare, quæ aſcendebat per partem poſt partem uſque ad cerebrum tandem cadebat, Alter erat adoleſcens, à cuius pollice pedis frigida qualitas aſcendebat, quam ſciebat nominare ad cerebrum, & epilepſias faciebat & cauſabat. Et dicit Galen. quod pelopi præceptori placuit, quod alterum duorum eſſet uel qualitas, aut ſpiritalis ſubſtantia qualitatis ſimilis, quæ an una ſimplex ſit, & nuda, nullam habebat demonſtrationem, & exemplum dabat de ictu ſcorpionis, & morbo phalangiorum. Arabes, & Auicē. maxime uult, quod ſit nuda qualitas, ſed an ſit uel qualitas, uel ſpiritali ſubſtantia, non poteſt determinari, & apud medicos ambigitur, uel igitur uapores aſcendunt ſub forma uaporis, aut ſpiritalis ſubſtantia, aut qualitas, quæ uertiginem efficiunt per communitatem, Et ita habetis omnes cauſas per cōſenſum, quæ à partibus inferioribus aſcendunt. Quantum ad ſigna indicantia cauſas, primo uos debetis habere ſigna indicantia in cōmuni uertiginem, & ſunt actiones læſæ, quæ ſunt corruptio imaginationis, ut imaginetur omnia circumuolui, cuius obtenebratio eſt ſonitus circa aures, corruptio motiuæ uirtutis, ut uideatur cadere, ſigna uero cauſas diſtinguentia à fontibus per nos traditis ſumenda ſunt, quos diximus eſſe tres, ſecundum Galenum autē ſex primus fons traditus à nobis eſt actio læſa, ſecundus exeuntia, tertius accidētia cōmunia. Ab operationibus læſis primo diximus

ſumi

ſumi ſigna incipiendo ab animalibus, quæ in cerebro ſunt, & illas diuiſimus in ſenſitiuas, & motiuas, ſenſitiuas in exteriores, & interiores, de cauſis extrinſecis hoc unum tantum dicam, quod ipſæ ſeſe indicant, habentur ex ſola ægri relatione, ſi uero fuerint intrinſecæ, & mala com= plexio fuerit cauſa ſine materia, recurratis ad ſecundum librum Artis medicinalis, ſi fuerit cum materia diſtinguẽ do ab operationibus, ſi qua includitur etiam ea, quæ ſine materia eſt. Et ab animalibus incipietis, ſi fuerit dominiũ ſanguinis & uultis cognoſcere an hæc ſit cauſa, primo conſiderabitis naturales operationes, imaginabitur læta, pronus erit ad ſomnum, grauitatẽ capitis percipiet, ſom= niabit læta, ſicut qui ſanguinei ſunt, faciunt, & ita ex ope rationibus intrinſecis cerebri ſcietis, quid dominetur. Quoad uitales habetis pulſum, qui percipitur magnus, uehemens, reſiſtens tactui, mollis ad tactum plenus, uelox non frequens, ut etiam cæcis demonſtret dominium ſan guinis ita hæc omnia manifeſta ſunt. Quoad exeuntia ma nifeſtiſſime indicant dominium ſanguinis. Vrinæ autem craſſæ, rubeæ, quod eſt proprium perpetuum ſanguinis egeſtiones concoctæ, & humidiora excrementa erunt, quæ à capite deſcendunt, ſi lachrimæ apparebunt circa o= culos erunt calidæ non mordaces, & diſtillantes, præter ea deſcendens ad os ſubdulcis erit, percipiet etiam, ſi domi netur ſanguis, tinnitum in auribus, & capitis grauitatẽ, ab accidentibus autem, & primo quoad qualitates primas ideſt quo ad habitum, & diſpoſitionem, iſti qui patiuntur uertiginem à dominio ſanguinis nunquàm habent chroni

cam ægritudinem,nec permanentem, Quoad ſecundas qualitates,& circa tangibiles primo ſi tangatis caput,& corpus totum, percipietis caliditatem ſuauem. Quantum ad colorem rubedinem, præter ea quo ad tertiam ſpeciem ſi tangetis corpus molliſsimum erit,& humidius iudicabitur tangenti,quo ad quantitatem,arteriæ,& uenæ intumeſcentes erunt,& facies tumida,Ex quibus omnibus tam claram habetis ſyndromen ſignorum,ut nõ poſſitis errare.Idem de bile prorſus dicetis. ſed quoad actiones animales attinet,iracundus erit parciſsimos ſomnos, & turbulentos habebit,ignẽ uidebit in ſomnijs citrinasq; flammas, præter ea quoad operationes uitales in pulſu uelocitas erit,non frequentia,neque magnitudo erit præternaturam,quia necesſitas aucta eſt euentandi calorem, non autem uirtus, immo inſtrumentum inobediens, quia corpus ſiccius ſeipſo eſt factum, & cum non poſsit ad debitam quantitatem dilatari propter neceſsitatem euentationis,quod non poteſt in magnitudine facit in uelocitate cum duritie.Quo ad exeuntia,urinæ ſunt flauæ, citrinæ,tenues,lucidiſsimæ,aurei coloris,erunt egeſtiones bilioſæ,uomitus, ſæpe abundabit,uel diſpoſitio ad nauſeam, præter ea excrementa ab emunctorijs, & lachrimæ ab oculis calidæ,& mordaces erunt.Præter ea pituita e naribus excreta, & ad os defluens ſub amara percipietur, in auribus erit ſtridor ſicut uenti, & non percipiet grauitatem. Quoad qualitates,& primo quo ad habitum,& diſpoſitionem,non erit fixa ægritudo,ſed breuis, & facilè terminabitur, Quoad ſecundas qualitates, quantum

ad

ad tactum expectat, caliditas mordax ſentitur, Quoad colorem, lutei oculi, & color talis omnis uidetur, quoad tertias durities, & aſperitas in tactu atteſtantur ſuper dominio ſiccitatis, quo ad quantitatem, non erit tumor in uenis, & arterijs, ſed gracilitas in toto corpore. De pituita ipſa etiam habet propria accidentia, & quo ad animales operationes torpidiſſimas habet operationes uirtutum interiorum animalium, ſomnulenti ſunt, & ſomniantur aquas, deterrentur in ſomno, & uidentur eſſe in luto, ut uix poſſint extirpari, uidenturq́; habere crura fracta, aut ſomniantur montes altiſſimos, quos non poſſunt aſcendere, quia ipſa ſpiritus aggrauat, & minuit operationes. Quoad uitales in pulſu eſt paruitas, quia minuta eſt neceſſitas euentationis, non habet uehementiam, tardus eſt ob dominium frigiditatis. Quoad excrementa ſi erunt cruda, tenuiſſima erit urina, ſi cocta, erit craſſa.

DE PHRENITIDE
CAP. III.

CVM ALIQVEM *febris concluſa continuo inuaſerit &c. Poſtquàm* Raſis *egit de dolore capitis, & de uertigine, cōſequenter, agit de phreneſi in quo ordine, nonnulli uoluerūt carpere* Ra*ſim, quod ipſe non ſit ſecutus ordinem compoſitiuum, ut fecit* Auic. *& rationem adducunt, quia ſi ordinatum proceſſum eſſet ſecutus, ex quo incepit tractare de impedimentis ſenſuum, & à uitio ſenſus tactus incepit, de dolore .ſ. capitis agens, debuiſſet continuare ſermonem ſuum circa impedimenta, & uitia ſenſuum adhuc, & non commiſcere uitium uirtutis motiuæ ſicut fecit intermittendo cap. de uertigine, ideo non fuit conſonum rationi, ergo male fecit debebat poſt tractatum de dolore capitis de phrenitide agere, ut compleret ſermonem de uitijs interiorum ſenſuū ſed hæc reprehenſio indigna eſt, quinimmo* Auic. *fecit longe deteriorem ordinem, ut oſtendam, circa cap. de uertigine rectè à* Raſi *fuit poſitum inter uitia ſenſuum, & poſtquàm incepit cap. de uitijs omnium ſenſuum, recte de uertigine egit, quia ordo eſt, ut à ſimplicioribus in eodem ordine ad magis compoſita procedetur, & hunc ordinem ſequitur* Raſis, *& cum de uitio ſenſus tactus inceperit debet nunc de magis compoſitis agere, ideo de uertigine ſecūdo loco, quæ eſt uitium principale in imaginatiua, ad quam ſequitur uitium in motu.* Nec *credatis, ut* Auic. *credidit, quod ſic uertigo ſit læſio principaliter motus, ſed ſenſus*

com=

communis imaginationis ſcilicet ad quam ſequitur per accidens uitium in motu, ubi etiam imaginatio falſa imaginetur, ſequitur, quod uirtus ad motum corrupte agat, quia quantam uim habeat imaginatiua in Gal. & Auic. didiciſtis, qui tantum tribuunt huic uirtuti, ut in ſecundo naturalium uoluerit externam materiam poſſe alterare ita, ut mons poßit de loco ad locum deſcendere ui huius uirtutis, nō eſt mirum igitur, ſi interioribus tātum præcipiat, ut poßit omnes eas facultates alterare, & ſi ad imaginationem ut uideatur cadere, ſequatur caſus, non eſt ergo dicendum cap. de uertigine fuiſſe inutiliter interpoſitum. poſtea magis compoſitum interponere de phrenitide, quæ eſt uitium in omnibus uirtutibus interioribus, in imaginatiua, cogitatiua, ſeu diſcurſiua, & memoratiua, ut ex ſignis apparebit. Bene igitur & ſecundum rectum ordinē Raſis longe melius, q̄ Auicē. poſuit in tertio ordine cap. hoc, quod autem deberet poni inter capitula Apoplexiæ, & Epilepſiæ ut Auic. facit falſum eſt, quia non eſt uitium factum in motu principaliter, ſed in interioribus exterioribusq; ſenſibus. Quantum ergo ad ordinem ſatisfecimus quia proponendus eſt ordini Auic. Quo ad nomen dicimus phrenitidem eſſe nomen peruetuſtum, quod quidem impoſuere cuidam læſioni mentis eo modo affectæ, ut dicemus, Et ideo impoſuere hoc nomen, quia Antiqui ante Plat. ſeptum tranſuerſum phrenem appellabant, crediderunt illi mentem habere ſedem in phrene, & inditium ſatis certum habebant, quia ex inflammatione phrenis uidebant ſequi delirium, tanquàm ſignum pathognomonicum,

nec non diffcrentem anhelitus, & febres, & mortes etiã maxime cum in poſteriori parte phrenis incidiſſet uulnus non aduertentes ideo contingere, quia uena caua aſcẽdens, & aſcendens arteria uulneratur, ex quo uulnere maxima copia ſanguinis & ſpirituum effluebat, & moriebantur. Alij doctiores, & in anathomia peritiores cognouerunt ſeptum tranſuerſum tantum anhelitum facere, & ad membrorum ſpiritalium ſeparationem à naturalibus, ut eſſet uelut i ſeptum diuidens, nomen ſolum phrenitidis retinuerunt, licet ſcirent phrenitidem alibi eſſe. Arabes ſcerabitum perſæbirſe appellarunt, ſed nomina non curemus, & ſufficiat nobis ſolum ſcire, quod phrenitis non phreniſis debeat appellari, & hæc de nomine, omiſſis his tanquàm inutilibus, ad rem deueniamus, & primo quæramus, quid ſit phrenitis, & an debeamus eam ponere inter cauſas morborum, an inter morbos, & ſymptomata ut habeamus rectam methodum curandi, Dico quod quando uolumus rectè, & exquiſite loqui (ut etiam fecimus) ut apud Antiquos factum eſt, qui nomen phrenitis cauſæ antecedenti attribuerunt, aliquando morbo, propriè autem ſymptomati, ita nos poterimus facere, quod autem cauſæ attribuatur Galenus in com. primo, primi prognoſt. ſupra illo Hip. textu, ubi ait, qui comatodes inter initia fiunt cum capitis, colli etiã lumborum doloribus nunquid phrenitidis ſigna illa, quæ præceſſerunt, ſyndromes quædam ſunt, præcedentia phrenitidem, & ita dubitat an ſit phrenitis, & tunc de cauſa loquitur, & Raſis etiam nomen phrenitidis cauſæ antecedenti

cedenti

cedenti attribuit, Aliquando etiam, & ſæpiſſime morbo attribuitur, & ad hunc ſenſum Moderni, & Aetius, & Paulus cum definiunt phrenitidem dicunt eſſe inflammationem calidam paniculorum cerebri, & morbo attribuerunt hoc nomen, ſi uero ſecundum Hip. & Gal. uolumus loqui, ſymptoma dicemus appellari, inde ſymptomatum cauſis. & in hoc ſignificato methodum trademus, & Hip. tertio Epid. eſt author ubi ita definit phrenitis eſt delirium perpetuum cum febre, dixit perpetuum ad differentiam omnium deliriorum, quæ fiunt per conſenſum, concreſcunt, & decreſcunt ſecundum augmentum, & decrementum proprij membri, addit (cum febre) ad differentiā maniæ, & melācholiæ ſpecies, ubi eſt deliriū ſine febre. Cum hic ergo aggregatur delirium perpetuū cum febre phrenitis eſt, & hoc nomen ſymptomatis eſt, quam definitionem Gal. primo primi proriticorum admittit, ut bonam, & laudabilem. Dicamus ergo cum proprie loqui uoluerimus proprie hoc nomen ſymptomatis erit non morbi, nec cauſæ, eſt autem hoc ſymptoma actio læſa uentriculorū cerebri, quid alij uelint, dicant, in quibus eſt ſenſus communis, imaginatiua, idem prorſus ſunt, & in eodem loco diſcurſus & memoria, quæ ſunt idem ſubſtantia, & in ſubſtantia idem prorſus ſunt & in eodē loco, ratione tantum differunt, & forte Gal. idem uoluit, ſed hæc eſt uera mens Ariſt. dicat Gal. quidquid uelit, hinc eſt quod in phreneſi omnes actiones læduntur, cum magna eſt, ſenſus enim exteriores læduntur, & muſcæ apparent ante oculos, ſentitur ſonus in auribus, imagina

tio corrupta eſt, admirandas enim imaginationes habet, diſcurſus etiam, & memoria læduntur, ut obliuiſcantur matulam, dum petierint mictum, & in lecto mingunt, cũ in manibus habeant eam, quandoque autem imaginatio ſeruatur corrupta uirtute diſcurſiua, aliquando memoria amittitur, alijs ſaluis, uel ob leuitatem cauſæ, aut concurrente fortitudine unius uirtutis potentioris, & hæc eſt uerior. Vnde bene dicebat Gal. cum decipiuntur iſti phrenetici ex diſcurſu optime commemorantur quod delirauerunt. Et Gal. de ſeipſo dicit ſe uidiſſe feſtucas, & floſculos colligere, ut clamaret ſibi prouideri, ne in phrenitidem caderet, ſed ubi omnes inualeſcunt, omnes corrumpentur, poſtea abolentur, ſi perſeuerauerint. Hactenus quid phrenitis audiſtis tàm quo ad eſſentiam, quàm quo ad nomen, & quod pro cauſa, pro morbo, & propriè pro ſymptomate accipitur conſequente morbum, de quo loquemur, eſt uidendum modo, ut rectam ueniamur definitionem, in quo loco ſit, bene diximus in uentriculis anterioribus cerebri eſſe, ſed quia plures partes habet, uolo ut pro anteriori parte cerebri intelligamus, ubi eſt ſubſtantia cerebri, uentriculi, & membranæ, in quo ergo horum locorum ſit quærimus. Dico quod ſi uolumus loqui ſecundum rationem, et Gal. authoritatem dicemus, quod in membranis tantum fiet, & quod illæ ſunt proprium ſubiectum phrenitidis, morbus autem faciens eam eſt inflammatio ab humore calidiſſimo, qui cum occupat, uel uentriculos, aut ſubſtantiam cerebri effluit præ tenuitate, & non poteſt contineri, ut in quinto de uſu partium

lo=

loquens de pulmonis ſubſtantia laxa, quæ non facile ſuſcipit humores tenues, quia fluunt, quæ autem ſolida eſt recipit illos humores, craſſos autem non ita recipiet, ſicut ergo laxa membra, ſicut eſt pulmo, craſſos humores facile recipiunt ut pituitam & melancholiam, mēbranoſa uero facile tenuem, & non craſſum, ideo ergo diſtat cum phrenitis à tenuiſſimo humore procedat, quid in membranis, non uentriculis, neque in ſubſtantia cerebri ſit, & hoc ex ſignis ſuis oſtendemus, locus ergo proprius ſunt membranæ cerebri, ſed dicetis, ubi eſt authoritas, quam pollicitus es? omitto Aetium, Paulum, *& recentiores omnes. Gal. in 4. de cauſis pulſuum, de pulſu phreniticorum loquens inquit fieri phrenitidem ob inflammationem membranarum cerebri, per conſenſum uero in ſepto tranſuerſo, ita quod in paniculoſo membro eſt, ut in ſubiecto.* Dicetis *uos habemus authoritates oppoſitas in primo Epid. in* Tempeſt. 3. cō. 14. *ubi inquit Gal. non ſolum membranæ cerebri ſubiectum ſunt, ſed ſubſtantia etiam, iſtam contradictionem ſoluit Gal. in primo prorit.* V*bi dicit quaſdam phrenitides eſſe tales, quales febres humorales, quæ ubi perſeuerauerint diutius, & ſolida membra inuaſerint, fiunt illæ febres, quas hecticas appellamus, ita contingit in phreniti primo incipit in membranis, poſtea dilatatur in ſubſtantia cerebri, ille humor tenuis diffuſus per membranas diffunditur in ſubſtantia cerebri, & in ipſa imbibitur, & tunc æqualiter per totum cerebrum, membranas, & uentriculos diffunditur, & phreniticam hecticam appellauit, ſic ergo*

non

non diſsidet Gal. *& tunc quid ſequatur, quæ acciden- tia habeant dicemus, cum de cauſis, & ſignis agemus,* Et *hæc ſint dicta de nomine phrenitidis.*De *eſſentia quid ſit, & in quo loco, ſi modo diſcurretis per nugas gentilis, et* Nicoli *ita confundent uos, ut tandem cum legeritis, neſcia tis, quod legiſtis, iſta erant prænoſcenda.*Declaremus *mo do textum* Raſis. CVM ALIQVEM *febris conti- nua inuaſerit &c.* Hic *ponit duo* Raſis *in toto iſto cap. primo proponit ſyndromes indicantes phrenitidem, ſecundo curationem,* Et *hic notetis ſicut & in omnibus alijs cap. notaſtis, quod* Raſis *in toto hoc cap. ſeruauit or- dinem empiricum, ipſi autē non habent niſi duo in ſuis æ- gritudinibus, ideo illa exequitur,* Nos *autem quia dogma tici ſumus tria habemus, ideo dogmatici omnes in ſuis cap. & curationibus conſiderant cauſas, ſigna, poſtea ad indicationes, & tandem ad curationem accedunt, ideo in* Auic. *& in omnibus habetis tria cap. primum de eſſen- tia morbi, & de cauſis, ſecundum de ſignis, tertium de cu rationibus,* Diuidit *ergo in duo primum eſt de ſignis; ſecundum de curationibus.*Quantum *ad ſigna omnia ſunt ſecundum* Galenum *ad mentem* Empiricorum, *& con- curſus, ſeu ſyndrome apparet, ex hac concludebant talem ægritudinem, duæ hic ſunt ſyndromes, prima eſt phreni- tidis proximæ futuræ, & de ſyndrome prognoſtica, alia eſt quæ indicatiua dicitur indicans præſentem phreniti- dem, cum iā facta eſt.* Quantum *ad eam quæ prænuntiat futuram diceret aliquis, cur non ita fecit* Raſis *in cap. de* Vertigine, *et de* Dolore *cap. notetis domini præceptū*

ob-

obſeruãdum, quod ubi ſunt ægritudines ualde acutæ, quæ inualuerint, ferè nunquam curantur, ſicut uera phrenitis, & uera pleuritis ideo non debemus tantum eam, quæ adeſt, quia tunc melius eſſet dicere, quod moriuntur, quàm curare, ſed antequam accedat, cogitare quia poterimus cũ honorem eam curare tamen præuidendo, tùm præcauendo, ideo Raſis *in hoc cap. hoc facit, ut poßit remoueri tanta calamitas futura, quod non fecit in alijs, & ſicut dicit* Galenus *in ſecundo proret. debemus nos ita facere in his ægritudinibus, ſicut agricolæ & herbarij, qui cognoſcũt tritioum, cum oritur, & herbas cum incipiunt apparere, & pullulare, & earum cognitionem in omni tempore, ita nos debemus imitari eos, et non ſolum cum ſint in conſiſtentia debemus cognoſcere ægritudines ipſas, ſed antequam accedant,* Et *cum incipiunt apparere ueſtigia, ut ſecemus radices, neque permittamus creſcere germen tàm lethale in humano corpore,* Et *quia enumerauit ſyndromen hanc* Raſis*, non intelligatis ut* Herculanus*, qui uult* Raſim *per illa oſtendere phrenitidem pendentem à ſanguine, hoc non intendit* Raſis*, neque præſupponatis hoc, ſed loquitur de quacunque phrenitide & concurſus iſte ſignorum ſufficiens eſt ad prognoſticandum phrenitidem per eſſentiam in capite, antequam fiat.* Sed *poſſet quis dicere, & ideo ſigna ſanguinis & febrem incluſam &c. nonne iſta erit febris ſanguinis, ſciendum eſt ſynocham febrem non eſſe ex ſanguine, quia nõ fit febris propter ſanguinis putredinem intelligendo propriè ſanguinem, ſicut bilem, & aliquem alium humorem intelligimus*

mus,non poteſt fieri febris ex tali putredine, niſi in duobus caſibus, ut bene notauit Galenus, unus eſt in inflammationibus,cum inflammatio in aliqua corporis parte eſt releuari poſſunt uapores ad cor, & facere febrem ſanguinis,& tunc apparent ſigna ſanguinis. Alius *eſt in febribus peſtilentialibus,cum putreſcit tota maſſa ſanguinis,& uirtus ſubito proſternitur propter corruptionē ſpirituum,& aſcenſum uaporum putridorum ad cor, & uidemus celerrimam mortem,ſynochia autem proprie nō fit ex putredine ſanguinis,ſed ex ichore,et ex parte ſubtiliori ſanguinis, qui dicitur ſanguis biliosus, quæ etiam dici debet potius biliosa,& quomodo differat à febre cauſone aliàs diximus.Cum uero* Raſis *dicit* CVM FORTI *capitis & oculorum grauedine, & in facie, & in oculis uehemens rubedo fuerit,* Diceret *quis quomodo perſuadebis nobis hæc non eſſe ſigna expreſſa ſanguinis? quia tu dixiſti rubedinem eſſe ſignum pathognomonicum dominij ſanguinis.*Ideo *bene uidetur dicere* Herculanus,*quod hæc ſint ſigna ſanguinis.* Dico *uobis hæc utique eſſe ſigna ſanguinis,ſed non quod indicant phrenitidem eſſe à ſanguine quia uobis oſtendam phrenitidem eſſe influxionem calidam membranarum cerebri, & fieri ex ſubtiliori parte ſanguinis,quæ ichor appellatur.* Et *ſi uideritis* Gal.*in lib.de inæquali intemperie, de tumoribus præter naturam, & de plenit.ubi docet, quomodo fiat inflammatio non mirabimini,ait enim ibi in principio inflammationum ſi fiant hæc ſigna,hoc ideo eſt, quia cum fiat ex tenuiori parte ſanguinis primo caleſiūt partes,in*

quibus

quibus ſit inflammatio, ideo Gal. in 3. temp. primi epid. fieri phrenitidem dixit ex calefacto cerebro, tunc humores omnes, qui fluunt ad locum per uenas magnas fluunt, & dicit per paruas, et adhuc per minores unà cum ſanguine uſque ad locum, & tunc omnes uenæ circa partem exiſtentes humidiores fiunt, & ex conſenſu illorum humorum fiunt partes illæ rubeæ, & grauitas percipitur, igitur in primis quatuor diebus propter concurſum hunc fiunt ſomnolenti antequam inualeat, Et ideo dixit Hip. Qui comatodes inter initia fiunt, cum capitis, colli, et lumborũ doloribus ſunt nè phrenetici? Si intelligeremus eſſe phrenitidẽ factã, et uapores eleuari ad caput, nõ fieret ſomnolẽtia, ſed quia erupit maxima copia ſanguinis ad locũ, ſubtilior autẽ pars ſanguinis illa eſt, quæ facit inflammationẽ propriè fit ſomnolentia. Apparent autem ſigna ſanguinis, circa caput quia non eſt perfecta inflammatio, ſed quia ſanguis ad locum fluens implet uenas circa locum, ideo apparent ibi ſigna ſanguinis. Vidimus iam quid per nomen phrenitidis importatur, & quid eſſet in re, ut ab ipſius notione reliqua poſſemus fabricare, & diximus, quod erat ſymptoma omnium uirtutum interiorum, quæ ſunt in principe anima, ut eſt imaginatio, intellectus, & memoria, & hæc non credatis, cum dixi in eadem ſede eſſe facultates iſtas, ut dicerem ex Ariſt. eſſe in capite, ſed ubi ſint, diximus eſſe in ſubiecto idem, differre autem ſolum modo ratione, neque hoc abſurdum eſt, quia Gal. facit quatuor uirtutes diſcrepantes eſſe in eodẽ membro, quod ſi fuerint temperatæ fungẽtur officio ſuo,

ſi

ſi uero intemperatæ illi intemperaturæ operationes con uenientes commode fiunt, aliæ, malæ, ut ſi uentriculus fuerit ſiccior quàm conueniat, ad retinendum aptus erit, ad alia inutilis, ideo non inconuenit, ut diuerſæ ſint facultates in eodem membro, licet diuerſas exigant temperaturas, ideo melius eſt hæc dicere, quàm ponere tot animas, & tot cellas, & facere monaſterium in corpore, ac ſi ſit ibi unus Abbas, qui imperet cæteris monachis, quicquid tamen creditis, nõ impedit, ſi tamen ut philoſophi uultis rẽ cognoſcere, ita iuditio meo ſentiendum eſt. Dicebamus *deinde, cum interpretaremur primam partem cap. quod duæ ſyndromes hic ſunt, prima ſignorum protendentium futuram phrenitidem, ſecunda indicantium præſentem, de prima diximus concurſum talem limitare futurã phrenitidem neceſſario, & ſunt capitis, & oculorum grauitas in facie, & oculis rubedo, uehemens capitis dolor, & horror luminis etiam, de ſingulis primo dicemus poſtea de uniuerſis,* Et *quia* R*aſis empirice procedit, ſi nos etiam empirice uellemus procedere, omitteremus rationes ſicut faciunt ipſi, ſed quia dogmatici ſumus nos, cauſas, oportet, ut uideamus particulares.* Dixit *primo, quod apparet capitis, & oculorum grauitas, iã uidiſtis quomodo phrenitis ſit impedimentum naturalium actionum, qualium diximus, & ſedem habere potiſsimum in membranis cerebri, quæ autem ſequuntur ſymptomata, cum inflammantur membranæ, ſi rectè memoria tenetis quæ dixit* Gal. *in ſecundo* κατὰ τόπους, *inter alia ſigna dixit,* Vbi *fuerit inflammatio in membranis cerebri, grauitas percipitur*

*cipitur in radice oculorum,*Et *ratio ex* Anathome *habetur,quia omnes tunicæ,oculorum componuntur ex membranis cerebri, ideo conſenſum hunc maxime patiuntur,& propter conſenſum etiam, quia ab anterioribus uentriculis oriuntur nerui optici deferentes ſpiritus uiſiuos oculis, ideo in phrenitide oculi conſentiunt:* IN *facie,& oculis uehemens rubedo hoc eſt ſecundum ſignum,ſi meminiſtis,quæ heri diximus.* V*bi incipit inflammatio in capite,licet à pituita fiat,cum ſanguis per maiores,& minores uenas aſcendit ad caput, ibi aggregatur ſanguis & rubēs humor, & rubedo eſt inſeparabilis à ſanguine,cum ergo uehemens apparet rubor, indicatur quod multitudo ſanguinis tendit uerſus partes ſuperiores.* DOLOR *capitis,& horror luminis &c.*Intelligit R*aſis caput proprie non aures,aut nares,aut oculos, ſed partes interiores cerebri ut membranæ,nerui, & qđ. materia ſit in ſubſtantia cerebri faciens dolorem grauatiuum,& quod hoc intelligit,addit* HORROR *luminis, quod eſt uel uitio oculorum, aut principij, nullum apparet in oculo uitium,ergo in principio, cum ergo hæc duo ſimul ſunt ſignum eſt quod nocumentum eſt in cerebro, nōdum tamen indicatur locus* ET IN *pulſu uelocitas, & frequentiæ ſuperfluitas inuenietur,hoc ſignum eſt illud,quod dat ideam, & ſyndromen, quòd ſit ibi dominiū ſanguinis & ex rubedine apparet, nec ſunt imbecillitatis ſigna,& aucta ſit neceßitas,quia febris adeſt, deberet eſſe pulſus magnus, ſed dicit uelox & frequens eſt, hoc eſt, quia inflammatio in membranis exiſtens tunicæ arteria-*

rum per conſenſum fiunt duræ, & tunc inobedientes redduntur in dilatatione, & non dilatantur, quantum eſſet neceſſe pro uſu caloris aucti, qđ deficit in magnitudine ſupplet in uelocitate, & hoc à natura factum eſt, niſi aliquid impediat, quod ſi uelocitate non ſupplet, augetur frequentia, & quia hic maximus calor eſt in cerebro, & inflammatio in membranis, ſpiritus agitantur, ideo alienationes fiant oportet, quia ita auctus eſt calor, quantum poteſt dilatari arteria, fit maxima frequentia in pulſu cum paruitate, & duritie, quia occupatur membrana, & hæc eſt cauſa cur appareat uelocitas, & frequentiæ ſuperfluitas, quæ maior eſt, q̃ ſit uelocitas, quia uirtus debilitatur, ex ſpirituum & tali febris reſolutione, Ex rubedine igitur faciei, & oculorum ſcitis ad caput aſcendere ſanguinem, ex dolore capitis, & luminis horrore, quod non ſolum aſcendit ſurſum, ſed & in partibus cerebri, Et ideo cum copulatis rubedinem faciei & oculorum, dolorem capitis, & horrorem luminis, ſcitis materiam occupare partes ſuperiores capitis, in quo autem loco ſit, neſcitis, ſigna indicant in membranis eſſe, & ſunt grauitas capitis, & oculorum, quia ex ſententia Galen. cum membranæ cerebri afficiuntur, & inflammantur, grauitas capitis percipitur in radicibus oculorum, præterea frequentia, & uelocitas pulſus ex duritie facta indicat hoc, & ita ex omnibus ſignis colligetis, quod materia peccans occupat partes capitis & partes cerebri, & non ſolum partes cerebri, ſed ipſas mẽbranas, ideo ubi humor calidus, qui in membranis capitis decum=

decumbit ſit diſpoſitio, quæ phrenitis appellatur, & ſit neceſſario, non poſuit Raſis inter ſigna delirium, quia tunc ſigna pathognomonica eſſent indicantia phrenitidem præſentem, propter ea bene tacuit delirium, cum uellet oſtendere ſigna portendentia futuram phrenitidem, cum igitur hæc omnia ſigna uidebitis, & addatis duritiem in pulſu dicatis iamiam erit phrenitis, & hæc ſunt ſigna futuram phrenitidem indicantia, QVOD *ſi lingua fuerit nigra, aut citrina fiat, & permiſceatur intellectus, & multum fuerit alienatus, & uigilauerit multum, iam phreniſis perfecta eſt &c. Si rectè memoria tenetis, quæ diximus, cũ ſit inflammatio, diximus, quod ſit curſus ſanguinis à maioribus uenis ad minores, & adhuc ad minores, quouſque ad locum imbibatur & tunc fiunt inflammationes cum humore, & iam facta eſt ægritudo, quia habet eſſentiam ſuam, licet ſemper fiat, quia ſemper augetur, dicitur autem facta, quia iam habet malam complexionem cum humore, & cum ſolutione continui, & permiſtione intellectus, et uigiliæ adſunt.* Debetis *ſupponere, quod phrenitis quò ad ſuas cauſas non ſit niſi à ſanguine tenuiſsimo billioſo, quia tenuiſsimus ſanguis occupat membranas cerebri.* His *ſuppoſitis ſigna iſta merito ſequuntur, ſiet alienatio neceſſario, quia inflammatio perfecta eſt in inſignioribus partibus cerebri & temperatura deſtruitur, & ſpiritus agitantur, non poſſunt fieri operationes, ut oportet, ideo delirant perpetuo, quia perpetuo adeſt cauſa ideſt inflammatio ſpiritus temperaturam deſtruens, quæ faciunt pro debitis operationibus:* Vigiliæ *etiam neceſſario adſunt,*

humor calidus & ſiccus adeſt, qui ichor ſanguinis eſt & ita iſta duo uidetis, quomodo pendent à cauſis, quia inflammatio pendet à partibus ſubtilioribus ſanguinis neceſſario fiunt uigiliæ, quæ ſequuntur çaliditatem, & ſiccitatem cerebri, quia operationes animæ ſequuntur caliditatem, & ſiccitatem nimiam cerebri alienatio etiam ſequitur, quia operationes animæ ſequuntur temperaturas conuenientes pro operationibus, lingua nigra, & citrina apparet, quia ut ſciuiſtis febris eſt inſeparabile ſignum phrenitidis, quæ ex tenuiori parte ſanguinis fit continuo bilioſarum ſeruans naturam, hoc autem ſignum maximum eſt ſequens ipſas febres, fit citrina, liuida, cum pauca ſit aduſtio, cum uero adhuc maior ſit, nigra eſt, aſpera fit propter ſiccitatem nimiam inductam, ſicut ait Hippoc. *in quarto* Reg. Acut. *cum loquitur de febre cauſonide, ita quod ubi erunt iſta ſigna, non ſolum erit febris, ſed phrenitis, quia cum febre erunt uigiliæ plurimæ, & alienationes,* Et *ita habemus ſigna pathognomonica indicãtia phrenitidem.* AEGERO ITAQVE *antequàm prædicta compleantur accidentia eſt ſubueniendum ex ſanguinis detractione, & uentris ſolutione cum ſucco fructuum.* Poſtq̃ *poſuit* Raſis *ſigna primo portendentia futuram phrenitidem, ſecundo indicantia præſentem, accedit ad curam præter miſsis cauſis.* Et *ita neceſſario indicationes omittuntur, quia illæ à cauſis, & ab eſſentia morbi ſumuntur, dico indicationes operandi, ergo quia tollunt naturam morbi tollunt etiam indicationes empirici, quia abhorrent cauſas, & ad curam accedunt, quia ſciũt*

tali morbo talia remedia conuenire, & ponit quatuor facienda, euacuat primo corpus, ſecundo inſtituit rectam rationem uictus, tertio inſtituit localia quædam, quarto corrigit accidentia quædam, quæ ſequuntur phrenitidem. De *primo* Raſis *tanquàm empiricus non quærit cauſas, ſed mittit ſanguinem per uenæ ſectionem, ſecundo purgat cũ pharmaco bilem educente, nulla habita indicatione, ſed quia ita ſcriptum eſt à maioribus.* Nos *autem, quia* Dog*matici ſumus, breuiſsime reddemus rationem, & quia duo proponuntur utriuſque reddemus rationem, quò ad ſanguinis miſsionem, ideo conuenit, quia ſanguinis dominium redundat, cuius pars ſubtilior ad locum defluens imbibitur in membranis, & licet ſit bilis, & naturam bilis ſequatur, ibi tamen adeſt dominium ſanguinis, ſicut etiã in pleuritide contingit, quæ non differt quo ad cauſas à phrenitide, quia utraque habet idem membrum, & à ſubtili humore prouenit, licet in partes diuerſorum ſituum ſint, quia alia eſt coſtas ſuccingens & alia cerebrum contegens, & propterea quò ad curationem per indicationes à cauſa faciente morbum eadem remedia conferunt, & quia in pleuritide loquendo de propria conuenit miſsio ſanguinis, ita in phrenitide nulla alia cura eſt, niſi ducere ſanguinem, & leuiter mouere bilem, ita fiet in phrenitide, indicatione autem ſumpta à loco ſecus eſt faciendum, utrobique igitur ſanguis eſt mittendus.* Q*uantum uero ſit euacuandum duo indicant, magnitudo morbi confuſam quantitatem, certam autem uirtus, natura enim morbi admonet remedium faciendum eſſe, dominium ſanguinis admonet*

ut mittamus ſanguinem, & ſi multum abundat, multam copiam debemus extrahere, ſi parum paucam, ſed ad principem accedendum eſt, ideſt ad uirtutem, & petere ab ipſa an liceat hæc fieri, quia uiuimus propter ipſam, ideo ſi uirtus ualida fuerit tollerare copioſam faciemus, ſi debilis modicam, indicatione igitur ſumpta à cauſa mittere ſanguinem debemus, quia dominatur ſanguis, indicatio autem à loco indicat non à pede, nec à Baſilica *ſicut in pleuritide facimus, quia locus non eſt membrana ſuccingens coſtas, ſedes affecta eſt in capite, indicat igitur, ut eligamus aliam uenam,* Nos *igitur uolumus mittere ſanguinem in principio phrenitidis quam uenam eligemus?* Dico *indicatione ſumpta à loco affecto, & à morbo* Cephalicam *eſſe eligendam eiuſdem lateris, quia ſcitis, quando uolumus reuellere ſimpliciter, eligimus totam diametrum, & maximam diſtantiam, & hæc reuulſio appellatur, quæ materiæ fluxuræ debetur, eamq; diſtantiam ideo eligimus, ut aſſueſcat humor, qui fluere ſolebat ad caput, & epilepſiã exempli gratia facere trahamus ad pedes, cum uero ſimpliciter euacuamus, duo loca habemus uel locum affectum quò fluxa eſt materia, uel proximum, ad quem deriuamus, cum fluxa eſt, quia uitamus irritare locum affectũ ſcalpellis, & ſic iſta duo oppoſita ſunt, deriuatio ſimplex, & reuulſio ſimplex,* Deriuatio *ſimplex ad locum proximum trahit, reuulſio ſimplex per totam diametrum, ſed cum ambo uolumus facere, non eligimus proximum quia debetur deriuationi, non remotum, quia reuulſioni ſimplici debetur ſed medium, ideo cum inflammatio*

ſit

ſit habemus humorem partim fluxum, partim fluentem, adhuc humor, qui fluxurus eſt, debet reuelli, qui uero fluxus eſt euacuari, ſi eligimus locum proximum traheremus materiam, quæ in motu eſt ad locum affectum, ſi reuelleremus tardum, uel nullum haberemus iuuamentum & hoc uoluit Galenus *ſecundo* Reg. Acut. *cum dixit, ſi in pleuritide oppoſitæ partis uenam eligeremus, uel nullum, uel tardum haberemus remedium, ſecundum ipſum ideo eligenda eſt uena eiuſdem lateris, quia per eam habemus euacuationem à loco proximo ſimul, & reuulſionem, quia ſpatium eſt ſatis commodum & conueniens. Ipſe etiam iubet ſanguinem mittendum eſſe uſque ad mutationem coloris, quare ergo mittendus ſit ſanguis in phrenitide, eſt, quia ſanguis peccat, quantum uero ſit mittendus, uirtus indicat, à qua parte ſumpta indicatione à loco, à* Cephalica *eiuſdem lateris,* Et *hæc ſint dicta, quantum ad difficultatem, quare mittatur ſanguis* ET VENTRIS *ſolutione cum ſucco fructuum &c.* Facta *ſanguinis miſſione uult* Raſis *purgare corpus, quia ſanguis eſt bilioſus, ut educatur bilis circa quod habemus perpetuum documentum, in acuta ægritudine à ualidis pharmacis caueatis, ut etiam rhabarbarũ nobis ſit ſuſpectum, ideo decoctum fructuum elegit iſte uir ſapiens, qđ ſit ex prunis, mirabalanis & tamarindis, modum autem componendi non docet,* Vos *autem accipietis mirabolanorum citrinorum, & indorum ana drach. ij. contundantur groſſo modo, & infundantur per diem, ac noctem, ſi fieri poterit, ſed quia tales ægritudines non dant inducias decoquantur*

duabus libris aquæ uiolarum uſque ad dimidiũ, ſed prius perfricentur manibus, & illiniantur cum oleo amigdalarum dulcium, & facta forti expreßione pro corroboratione in iſta libra decoctionis apponetis pruna numero x. dulcia, qualia ſunt Hyſpana, *non* Damaſcena, *quia ſunt auſtera, tamarindorum drach.ij. qui confricentur, & conterantur minute, & decoquantur iterum omnia, quo uſq; remanent unc. vi. decoctionis, & facta expreßione diſſoluetis mannæ unc.i. s. & habebitis medicinam benedictam.*

NVTRIMENTVM *uero eius ſit aqua hordei ſemel, indicatione aut bis in die ſumpta ſcdm conſuetudinẽ, quã in tpe ſanitatis habuerit.* Ex quatuor rebus *propoſitis in curatione, quæ ſunt euacuatio, ratio uictus, localia, correctio accidentium,* Diximus *quomodo eſſet euacuandũ, & primo mißione ſanguinis, et quomodo per medicinã.* Erat *ſecunda pars, quomodo ratio uictus eſſet adhibenda, &* Raſis *more ſuo proponit omnes ſine ratione aliqua, & dicit nutrimentum ſit aqua hordei.* Præceptum *certe ex methodo ſumptum.* Scire *autem debetis, quod* Arabes *omnes cum uolunt ptiſanam colatam exhibere ſeu cremorem ptiſanæ, ita à* Græcis *dictum, ipſi dicunt aquã hordei & quandoque chiſt hordei in prima* Fen. 4. *canonis cum dicit ſeptem diebus debere ægros, qui laborãt acuta febre, eſſe contentos aqua hordei, non credatis ipſum intelligere aquam proprie ſicut* Herculanus *imaginatur.* Et *hæc ſint dicta pro declaratione nominis.* Vult *igitur* Raſis *ut cremor hordei ſit cibus, qui exhibea*

tur

tur ſemel in die, aut bis ſecundum conſuetudinem eius, quam ſententiam accepit ab Hip. in primo Reg. acut. tex. 10. & primo Aph. 17. Vbi qui bis in die cibari conſueuerunt, bis dare ptiſanam oportet, qui ſemel, ſemel quidem, & deinde ſenſim, paulatimq́; & tandem bis exhibere eam, ut autem habeatis rationem huius, debetis ſcire cur in phrenitide exhibeatur ptiſana colata, debetis meminiſſe methodi, Gal. & Hip. in primo Reg. acut. comm. 9. Vbi dicit ſcopus eſt, ut cogat alimentum exhiberi ægris propter cuſtodiam uirtutis, morbus enim ut morbus eſt nullum prorſus exigit cibum, ſed tantum diuerſa expoſtulat medicamenta, ſecundum morbi diuerſitatem, ideo nunquam ratione morbi eſſe exhibēdum alimentum, quia tanquam cibi prohibitione contemplatur affectiones. A uirtute igitur ſumitur indicatio de exhibitione alimenti ob eius cuſtodiā, cum ergo uirtus, & morbus duo appetant oppoſita, ſi morbus erit talis, ut uideatur ex motu eius, & arte prognoſtica, quæ habetur ex lib. primo, de criſi, & ex lib. prognoſt. poſſe per criſim terminari ſine aliquo alimento prorſus regendi erunt, exempli gratia, ſi fuerit acutiſſimus morbus, qui in uigintiquatuor horis terminabitur, ut in Angina, ſi uidebitis morbum tam cito terminandum & uirtutem poſſe tollerare nihil prorſus dare debetis, & hic apparet tenuiſſima diæta, nihil. ſ. dare, quia morbus non appetit cibum, & uirtus fortis eſt ſi uero uidebitis morbum ulterius progreſſurum & in tali tempore non poſſe cuſtodiri uirtutem tantum exhibebitis, ut uirtus poſſit perdurare uſque ad ſtatū, quia natura

quærit ſemper compendia, cum igitur cogamur indicatione ſumpta à uirtute alimentum dare, à morbo ut remedia, oportet talia alimenta quærere, ut uirtus cuſtodiri poßit, & occurrere morbo, ideo ob iſtos ſcopos inuenerunt ptiſanam in morbis acutis, quæ omnes iſtos ſcopos habet. Eſt enim medicamentum quia abſtergit, aperit obſtructiones, & refrigerat, quoniam calidi ſunt, ut plurimum acuti morbi, licet ratione loci, ut Apoplexia, & Epilepſia ſint acuti, & frigidi, Quid igitur poteſt conuenientius imaginari, & habet etiam rationem nutrimenti, et alimẽti, quia alit, Cũ ergo quæramus cõpẽdia ex natura, ideo ptiſana omnibus præſertim cibis præfertur, quia hac ſola plura facimus, ſicut natura quærit ſemper facere, ideo Raſis imitatus Hip. in phrenitide, quæ et ipſa nõ ſeptimanã, ſed in quarta ut plurimũ terminatur ptiſanã colatam exhibet, in morbo autem in 14. die terminaturo exhibere poteritis non colatam, & ita ſufficienter habetis declaratum & locum iſtum, & cauſam. dixit, bis uel ſemel, ſecundum naturam ægrotantis, & ſciatis indicationem ſumptam à conſuetudine multum referre, ut ſiquis quater in die ſolitus ſit comedere, non inconuenit, ſi in quatuor partes partiretur tota eius cibatio, ideo qui non habent rationem conſuetudinis aberrant ualde cum foſſoribus, & eis, qui ſolent porcinam, & bouinam carnem conficere, & multi comedere iubent, ut exhibeatur panatella, uel ptiſana, CAPVT *autem ex oxyrodino infundendum eſt &c. Iſta eſt tertia pars in qua docet modum applicandi localia, & hoc competit in principio, cũ*

phre-

phrenitis fit, non autem cum facta eſt, quia tunc non eſt curanda, ſed cum fit reprimere, & repercutere debetis, ne inflammatio perfecta fiat, quia cum perfecta eſt, localia non amplius conueniunt, licet Moderni catulos recenter diſſectos apponunt, & columbaceos pullos ad reſoluendum, ſed parum, aut nihil proficient, & hoc erit uobis documentum, ut ſciatis inuenire tempus in acutis ægritudinibus localia applicandi. Nos diximus aliàs de oxyrodino, quomodo fiat, et quod debemus aliquando maiorem apponere portionem aceti, minorem olei Roſacei, aliquando maiorẽ olei, & minorem aceti, nec eſſe credẽdum Herculano de illa ſua ſubdupla proportione aceti, (ut diximus) acetum ponit ut faciat penetrationem, & ut exiccet humidum, ſiquid ſit faciens cataphoram, & inclinationem ad ſomnum, ſi igitur in principio fuerint ſomni, habebit oxyrodinum tunc maiorem portionem aceti, quoniam inducet uigilias, cataphoræ enim occurrũt, ſi fuerit materia acris, & inſtantia uigiliarum, & caliditas maxima circa caput, maiorem habebit olei roſacei & minorem aceti, & ſic fiet, Recipe olei roſacei, unc. iij. aceti, unc. i. ſi fuerit inclinatio ad ſomnum ſine ſignis multæ caliditatis aceti habebit, unc. iij. olei roſacei, unc. i. & ita de medijs intelligatis, ſicut de extremis, tempus exhibendi erit, cum inflammatio incipit, modum autem addiſcatis, & rationem utendi, actu frigidum accipitis oxyrodinum, & pannos lineos infundetis tenues quidem, ne calefaciatis nimis, & applicabitis melius circa commiſſuram coronalem, melius enim eſſet, ſi ex alto guttatim caderet ſupra caput,

put, & facta corona ex paſta, ne decidat oleũ embrocare ſemper debetis, donec habeant refrigerationem, quam quærunt, & repercuſsionem, Efficatius igitur erit, ſi ab altiori loco deſcendat, ſi autem caput dolore inſigni afficietur, & nimis ſenſibile eſſet, talis agitatio non eſſet facienda, quia ſi ex alto caderet, ex tali percuſsione magis affligeretur, quia dolor augeretur, ex conſequenti inflammatio creſceret, ideo cum dolore capitis afficietur phreniticus, ex alto cadere non facietis localia aliquo pacto, iam igitur uidiſtis quid ſit oxyrodinum, quomodo ſit infundendum, quomodo conficiendum, & quomodo contemperanda ſit illa duo acetum .ſ. & oleum, QVOD SI multæ affuerint uigiliæ ſumatur uiolarum ſiccarum, corticum papaueris albi, hordei excoriati, ſeminum lactucæ, Mandragoræ an. Man. i. Iſta eſt quarta pars, in qua docet quomodo accidentia ſint corrigenda, quæ habent rationem cauſæ, & omnia ſymptomata curantur, cum habent rationem cauſæ 12. Therap. primo & ipſis tanquam cauſis occurrimus, poſſunt autem uigiliæ habere rationem cauſæ, quia exſiccant & calefaciunt, hæc autem ſunt aduerſiſsima phrenitidi, quia ſi uolumus curare eam oportet remouere impedimenta, ideo ubi uigilias uidebitis, omnino tollendæ erunt, & Raſis inſtrumenta dat, Notetis hæc eſt irrigatio ad remouendum ſymptoma uigiliarum à Raſi tradita ſine ratione aliqua, & ſine methodo quia empiricus eſt, ſed quoniam uos eſtis dogmatici, debetis dare rationem, & artem, & principium huius meth. naſcitur ex illo principio, contraria contrarijs

cu-

curantur, & quia uigiliæ ſiunt à calido & ſicco, ſicut ſomnus à frigido & humido, & quia uiolæ ſunt frigidæ in primo, ſiue in ſecundo ideo elegit eas, accipit ſecundo cortices papaueris albi, & hordeum excorticatum, quia non debemus ſolum habere indicationem eligendorum à ſymptomate, ſed à cauſa etiã faciente ſymptoma, & quia humor calidus eſt, qui inducit uigilias, oportet habere res maxime refrigerantes, ideo cortices papaueris albi frigidas, uſque ad tertium eligit, non ſolum ratione uigiliarum, ſed ratione cauſæ, hordeum frigidum eſt in primo, ſemen lactucæ frigidum, & humidum, in ſecũdo rad. Mandragoræ frigidæ ſunt, in quarto, & ſiccæ in ſecundo, baſis totius medicamenti eſt ipſa Mandragora, & totum fundatur ſuper ipſa, quia uult ſtupefacere & inducere ſomnum, quia adſunt uigiliæ à caliditate ſuperflua, & dolore, debemus ſtupefacere propter dolorem, & ſomnũ inducere, et quia ſicca eſt propter hoc Mãdragora uigilias facit. addit papauer album, quia habet aliquam conuenientiam cum natura, Mandragora autem niſi delibatoriam, ideo dicebat Auic. 4. primi. Et cum dolorem ſedare uolueris non tranſcendas tale quale eſt papauer album, quia cætera uenena ſunt, Nec fuit contentus ſolum cortices papaueris albi ponere, ſed alia familiaria magis naturæ accepit ſemen, ſcilicet lactucæ, & hordeũ, quod eſt alimentum, ut natura melius deducat ad actum medicamentum, ideo obſeruabitis ſemper cum dabitis medicinam alicui, ut exhibeatis cum eo familiarę naturæ, & ſpiritibus, ut magis accipiatur aggregatum, ſicut facit

Hip.

Hip.cum exhibet elleborum admiſcet Siſelum, Fœnicu-lum, Aniſum, Peplum, quæ habent familiaritatem cum natura ad recreandos ſpiritus, Ideo Medici cum uolunt roborare ſtomachum, accipiunt micam panis, et eam ſuperaſſant igni, uino maluatico irrorant, & ponunt ſuper ipſum Gariofilum, cimnum, & alia aromata, quia corroborat, poma citonia corroborant ualidiſſime, quia familiaria ſunt naturæ. Et accepit uiolas ipſas ſiccas, non quod recentes non ſint aptæ, & conuenientes, immo iocundiores ſunt, & humidiores, ſed ſiccas accepit, quia labilis eſt flos, & non diu perdurat, & quia in æſtate maxime fit phrenitis in quo tempore non reperitur flos ille, ideo accipit ſiccas, recentes tamen conuenirent magis quare autem Raſis ponat uiolas in medicamento? quia indigemus corroboratione ſpirituum, & ipſi frigidis odoratis recreantur, quia morbus calidus eſt, Ideo dicit Raſis: QVAE OMNIA *in curcuma plena aquæ tam diu coquantur, donec aqua rubefiat.* Dat hic Raſis modum coquendi omnia, ſcilicet in magna curcuma, quæ uas quoddam eſt admodum ſtrictum habens orificium, & uentrem ampliorem, quale eſt illud, quo utuntur iſti Barbitonſores, & tamdiu coquantur donec aqua rubeſcat, & ponatur in uaſe, ex quo guttatim cadat, & percutiat caput & ponat ſe cum uentre deorſum, & cadat aqua in alio uaſe amplo recipiente eam, quæ iterum ponatur in uaſe, fiatq́; ſicut prius factum eſt, quouſque refrigeratio fiat ſeruando ea quæ diximus, ne exagitetur caput patientis. CAPVT *præter ea ex oleo uiolaceo muliebri lacte admiſto inun-*

inungendum erit &c. Deinde, ne deficiant uobis reme- dia,quia caput non poteſt manere in eo ſitu, quia laborat multum,ut habeat quietem , &, ut non quieſcat à reme- dijs,uult,ut lacte admiſto cum oleo uiolaceo, quod hume- ctat in ſecundo inungatur caput,lac etiam humectat cum modica caliditate,quæ tollitur ab humiditate olei, additur autem,quia natura melius actuat medicinam, quam habet familiarem ſibi,tum etiam, quia ſua ui emplaſtica obtun- dit uim bilis, propterea ex lentore ſuo adhæret, & non effugit, CVM *autem æger à principio ſuæ ægritudi- nis in uirium multitudine permanere inuentus fuerit, phlebotomandus eſt, niſi ſupra ægrum timueris. Iſta pars eſt addita, nec eſt neceſſaria, fuit forte gloſa poſita in lib. & ab aliquo imprudente impreſſa. Præter ea diſce dit à proprio ſcopo,quia empirice procedit,* Hic *autem unam indicationem ponit,* R*aſis enim non poneret,ſi uir- tus fuerit debilis,aut fortis, quia empirici indicationes o- mittunt,declarabo tamen partem hanc, ut ſequamur ordi nem aliorum,& dicit id,quod à* Gal.*in.ij.* T*herap.habe- tur,ubi ait,cum uideris moriturum, ne mittas ſanguinē, poſtquam enim fuerit in declinatione, non eſt phleboto- mandum, & in eo deſperata omnino ſalus eſt, non ſunt utenda remedia apud uulgus, & enim inflammantur re- media,quæ multis fuere ſaluti.*Ideo *inquit* R*aſis, ſi ſupra infirmum timueris, & uideas ipſum moriturum, ne mit tas ſanguinem,poſtquam uero fuerit in declinatione non eſt phlebotomandus, quia tunc morbus eſt uictus à natu- ra.* QVOD *ſi iam ſoluta uirtus eſt,ex alio præſerue-*

tur

tur regimine,donec ualeat. Hoc reſpondet primo prin= cipio,ſed accedatis ad alia remedia, & ita ſunt facillime omnia expoſita, ut habuiſtis rectam interpretationem hu ius cap. & hactenus ſatisfecimus communi uiæ interpre= tandi libros,ſed quoniam iſte textus, & ſeries illa adeo breuis eſt, ac ſine ratione operandi, & ſine aliqua uia dogmatica & Gal. Ideo meth. mihi uiſum eſt textum iſtũ declarare,quia ſi dimitterem rem iſtam,nihil ſcietis circa praxim,niſi ſimul uiam,quas cauſas omnes, & ſpecies di ſtingueremus,quam uiam docet Herculanus,Nicolus,& Auic.ſed plurimum deficiunt, ideo nos ſupplebimus & primo audietis omnes distinctiones cauſarum, quæ poſ= ſunt phrenitidem facere ſecundo ſigna,tertio indicationes quarto curandi rationem,ſed primo habeatis modum,un= de peccarunt Moderni,& notetis obſecro.Origo ſui er= roris fuit, quia non incipiunt ab origine,& loco,unde de bent oriri diuiſiones,ex quo duo oriuntur incommoda,pri mum cum ſcholares uideant distinctiones,& neſciant un de oriantur, oportet, ut tanquã ex legislatore accipiant eas,& tunc admodũ confuſi redduntur, ex conſequenti non addiſcunt, ſecundum incommodum eſt cum non ha= beant Artem diuidendi, et Amethodi ſint in diuiſionibus, errare coguntur,& Scholares inducunt in errores, & aliquando plus diuidunt q̃ ſit opportunum, & omittunt diuiſiones multoties neceſſarias,ut igitur uos habeatis cer tam methodum diuidendi uideatis unde incipiendum. To= ta diuiſio debet incipere à cognitione naturæ rei, quia ſi uultis rectè diuidere neceſſe eſt,ut cognoſcatis definitio=

nem,

nem, quæ eſt ipſa natura rei, & hoc uult Plato, qui docuit artem diuidendi, cùm dixit, omnis noſtra cognitio à definitione ortum habet, ideo ſuperius rectè fecimus cum declarauimus quid per hoc nomen phrenitis importetur, & diximus nomen phrenitidis nihil aliud importare, niſi delirium perpetuum cum febre ex Hippocratis ſentētia tertio Epid. iam hunc conceptum accipiatis, & quia diximus, phrenitis eſt delirium, uideamus quid ſit delirium, & certe nihil aliud eſt delirium, niſi actio unius partis læſa principis animæ, quæ ſiue in cerebro, ſiue in corde ſedem habeat, nunc non eſt neceſſarium ſcire, ſed ſupponamus cum Gal. in cerebro domicilium habere, & quia diximus ſupra, & ratione approbauimus, quod locus affectus ſunt membranæ cerebri iam habetis quod phrenitis eſt deliriū perpetuum cum febre propter affectum aliquem exiſtentem in membranis cerebri & uolo curare hoc delirium, Vnde debeo incipere? oportet uidere quæ ſit iſta actio læſa, & affectio, ſi debeam eam curare, & iam inuentus eſt unus gradus aſcendendi, quia inuentum eſt me oportere ſcire affectionem, quæ exiſtit in membranis cerebri, modo quomodo ſciam? Gal. primo de definitionibus morb. docuit tria eſſe affectionum genera, uel mala complexio, uel mala compoſitio, uel ſolutio continui, ſi igitur mēbrana afficitur uel mala complexione, uel mala compoſitione, uel ſolutione continui erit affecta membrana, ſed uideamus an mala temperatura ſimplex poſſit facere phrenitidem. Oſtendo, quod non, quia mala temperatura fit multoties in cerebro, & fiunt deliria, non tamen ſequitur

febris,ut in mānia & in inſania facta eſt mala cerebri tē peratura,non autem una tantum, ſed omnes inſaniæ ſpecies à quacunque mala temperatura fiant ſine febre ſunt, nos autem diximus phrenitidem eſſe delirium perpetuum cum febre,igitur mala temperatura non limitat phrenitidem,ſed aliquid aliud,nunquid ſolutio continui? minime, & ideo eſt quia multas confuſiones uidemus fieri in cerebro,& uulnera,ſtatimq́; ſequi delirium,nunq̄ tamen propterea ſequitur febris,niſi prius inflammatio accedat, ideo bene nouerunt Chyrurgi quomodo percuſſis membranis cerebri nunquàm ſecuta eſt phrenitis cum febre, niſi prius fiat inflammatio,non ſufficit ergò ſolutio continui, ut fiat phrenitis, cum igitur tria ſint affectionum genera, & duo inuenimus non poſſe phrenitidem facere, remanet quod tertium ſcilicet mala compoſitio ſit,Et ſi mala compoſitio ſit adhuc quærendum eſt,an generans hoc conſiſtat in figura,quia talis ſit figuræ,& hoc non licet, quia obſtructæ,& inflammatæ,ad quam ſubito ſequitur febris, & ſic per ſufficientem diuiſionem uidiſtis non poſſe phrenitidem fieri,niſi fuerit inflammatio in membranis,ad quā ſtatim ſequitur febris propter comertium cum corde, igitur ubi aderit inflammatio in membranis aderit delirium perpetuum cum febre,acquiſiuimus igitur ex tali diuiſione,quod phrenitis habet ſuam cauſam ideſt morbum membranarum ſcilicet inflammationem cerebri ad quam ſequitur delirium perpetuum cum febre. Nos iam inuenimus *morbum,& eſt inflammatio, qui morbus eſt in compoſitione,& in complexione ſimul, ſed quoniam cum ſcimus*

gene=

generans morbi tantum, ſcimus id, quod ſciunt aſini, cum nondum ſcimus cauſas eius, & ſicut dicebat Galen. *tertio* Methodi *cognitio morbi eſt ueluti curceres, ubi incipit curſus. ideo oportet inuenire naturam, & cauſam morbi, & in hoc ars conſiſtit, primo itaque dicemus, quæ ſit natura iſtius morbi quæ inflammatio membranarum cerebri eſt, & certe non debet ſumi, niſi à generali methodo cauſarum, quæ ſunt in duplici genere aliæ enim ſunt extrinſecæ aliæ intrinſecæ, omiſſis extrinſecis de intrinſecis loquemur nunc.* Harum *quædam ſunt immediatæ quædam mediatæ ideſt* προηγούμεναι *à* Græcis, *à* Latinis *antecedētes dictæ,* Hoc *habito oportet, ut accedamus, unde debeamus incipere, ſic facietis.* Morbus *iſte inflammatio eſt, & inflammatio eſt morbus materialis, ergo pendet ab aliqua materia, ſed adhuc oportet uidere, quæ materia ſit, quæ faciat inflammationem hanc quoniam eſt humor, & ſunt quatuor humores, qui habent formas proprias, pituita. ſ. bilis, melācholia, & ſanguis, ergo erit materia hæc altera horum humorum uideamus an prima poſſit facere, inflammationem hanc.* Dico *quod non,* Et *rationem diximus, quia natura membrorum, & ſubſtantia ſolidorum non poteſt inflammari ab humore craſſo ſicut pituita eſt, nec poteſt imbibi in membranis, ut faciat inflammationem, niſi ſit ſalſa, ſed tūc habet rationem bilis quarto* Reg. Acut. Hippocr. *ait, cum dicit fieri uel à bile, uel à ſalſa pituita. nunquid ſanguis.* Nec *etiam ſanguis poteſt eſſe intelligendo per ſanguinem craſſam illam, & corpulentam ſubſtātiam, quia pars corpulenta non poteſt imbibi in membra-*

noſo membro,quia non habet meatus tam amplos ut poſ ſit recipere ſanguinem,nunquid melãcholia? minime,quia & ipſa craſſa non poterit penetrare, Et ideo *ob eandem cauſam omnes iſti humores non poſſunt facere inflamma tionem hanc ſi ergo nec ſanguis,nec pituita, nec melãcho lia poſſunt eſſe cauſa,ergo erit uel ſanguis ſubtilis, uel bi lis* propter *ſubſtantiæ ſubtilitatem, & caliditatem quæ uias membranarum aperit:facile penetrant,& inflamma tionem de facili faciunt,habemus ergo uia diuiſionis,quod phrenitis eſt inflammatio membranarum cerebri facta à ſanguine tenui,bilioſo fluente ad membranas, & ita ha= betis cauſam proximam, ſed nunquid hæc diſſentiant ab* Antiquis Hippoc.*ſcilicet &* Gal.*uideamus,bene diſcedi= mus à* Modernis,*quoniam ipſi diſcedunt ab* Hippoc. Gal. & Auer.*ipſo.*Gal.*in fine quinti de cauſis accidentium in= quit,quod phrenitis fit ab humore bilioſo tenui, & in pri mo* Proreticorum *cap.primo* 23*.commento in primo de criſi,ubi de criſi,quæ in phrenitide fit,loquens ait,quod ter minatur per ſudorem,& ſanguinis fluxum, quia ab ichò re prouenit, & in tertio de cauſis pulſuum dicit nihil aliud eſſe phrenitidem niſi inflammationem, quæ fit pro= pter humores ſubtiles bilioſos,& calidos,* Et ideo *uobis dedimus per methodum,& diuiſionem ea,quæ docuit* Hip poc.*&* Gal.*in uniuerſali methodo.* Et ad hoc *deuenimus ut iam inuenerimus phrenitidem eſſe inflammationem mẽ branarum cerebri factam ab humore acri bilioſo,& ſub= tiliori parte ſanguinis.*

Reſtat modo ut de cauſis antecedẽtibus dicamus,iſtæ cau=

cauſæ poſſunt ſumi uel ſecundũ formam generantis, quæ ſecundum formam generantis ſumuntur ab intrinſeco ſumuntur, ideo oportet, ut conſideremus, quod poteſt generare humorem facientem phrenitidem, & eſt uel temperatura, uel calida tantum, uel calida & ſicca, dummodo ſit caliditas excedens, talis temperatura habens caliditatem excedentem ſanguinem bilioſum generat propterea ſecũdum formam generantis temperatura eſt cauſa, & occaſio phrenitidis, præter ea uigens ætas adoleſcentiæ, quia in illa caliditas maxima dominatur, ratione cuius corpus diſponitur ad generandum talem humorem accipiendo modo cauſam antecedentem ſecundum formam gener ãtis omnes humores ſanguinem ſcilicet bilioſum exiſtentem in capite, uel in aliqua parte, uel in toto corpore, talis enim ſanguis exiſtens in toto formam cauſæ antecedentis habet, quia repit ad caput, uel ſub formam ſanguinis & humoris aut uaporis, & hoc in ardentibus febribus contingit, ſæpe enim uidebitis, quod phrenitis ſequetur ad febrẽ ardentem, & ex illa morietur æger, quia tales humores putreſcunt in uenis, & aſcendunt ad caput, uel ſub forma uaporis, aut humoris, & cauſant phrenitidem, uel non eſt in toto corpore, ſed in aliqua parte, & hoc ſæpe contingit in pleuritide uel peripneumonia, rariſſime tamen ex peripneumonia fit phrenitis, immo ferè nunquam, & ratio eſt, quia ut bene dicebat Galen. lib. de uſupartium, humor faciens peripneumoniam uiſcoſus eſt adhærens, humor uero tenuis refugit in membro raro, & laxo, ideo non permutatur peripneumonia ad phrenitidem, quia nõ

eſt humor proportionatus phrenitidi, pleuritis autem p= mutatur, quia pendet ab eadem materia, & ſufficit, ut mo ueatur humor ab uno membro ad aliud, ſiue ab uno loco ad alium, ideo ſæpiſsime fit ex pleuritide phrenitis, iſte eſt modus cauſæ antecedentis, cum de toto membro ad aliud permutatur cauſa ſcilicet antecedens, & iam duos habe= tis modos, cum à toto, uel à parte fit permutatio cauſæ antecedentis, uel huiuſmodi cauſa antecedens eſt in aliqua parte capitis puta in muſculis exterioribus, aut in uenis, & arterijs, uel quia ſuper calefactum eſt caput à uino a= cri, uel calore ſolis, ex qua calefactione attractæ ſunt ma= teriæ per uenas inde per membranas tranſierint, & fece rint inflammationem. Iſti ſunt modi, Et ita habetis hacte= nus, quæ ſint cauſæ proximæ phrenitidis, & eſt proprie humor, de quo diximus non ſequendo Modernorum uul= garium ſententias, qui credunt ex quo ab humore quouis poteſt fieri inflammatio, poſſe hoc ad phrenitidem tranſ= ferri, ſed res non ita ſe habet, ut oſtendimus, & ita habui ſtis cauſam naturalem proximam antecedentem. cauſæ au tem extrinſecæ ſunt ut conſtitutio anni calida, & ſicca, tẽ pus anni calidum, & ſiccum, tales enim conſtitutiones fa= ciunt phrenitidem, regio etiam calida & ſicca, præter ea ratio uictus uigiliæ, cum, quemadmodum urgeãt triſtitiæ, mæſtitiæ, iracundiæ ſciatis, quæ ſanguinem adurunt. Hæc ſatis ſint dicta, quantum ad omnes cauſas tam intrinſecas, quam extrinſecas phrenitidis. Super eſt modo, ut etiam naturam morbi conſideremus, quia duo ſunt neceſſaria, primo cauſas ſcire phrenitidem facientes, quia à cauſis ſu

muntur indicationes curatiuæ, cum adſunt, neque poßumus cauſas curare niſi ſciatis naturam morbi, ſecundo an per eſſentiam, uel per conſenſum. Vtrum primogenio ſit, & nunquid ſit uerus an aßimiletur uero, an ſit bonorum morum, uel malorum, an ſit malignus, nec ne, hæc omnia ſciri debent., circa igitur naturam morbi quod quædam phrenitides ſunt per eſſentiam, & ueræ, quædam per conſenſum, & non ueræ, & quia phrenitis eſt inflammatio non poteſt eſſe uera phrenitis, niſi adſit inflammatio, quæ autem per conſenſum fit, dicitur paraphreniſis, et non eſt uera phrenitis, quia non adeſt inflammatio membranarum, dicuntur etiam quædam eſſe bonorum morum, quædam malorum, non quòd omnes non ſint malæ, ſed quia quædam ſunt deteriores, quædam minus, quæ autem deteriores ſunt à materia peßima dependent, ab humore ſcilicet tenui acri imo bile ſcilicet, quæ purulenta, & praßina appellatur, quæ eſt uenenum, quædam autem à ſimplici bile cauſantur, quæ facile curantur & hæc bonitas, uel malitia à materia ſumitur. Ex parte etiam loci ſumitur malitia, ubi enim extrinſecæ membranæ inflammãtur, mitiores ſunt, & benigniora habent accidentia, q̃ eæ, quæ in intrinſecis ſunt, & occupant uentriculos & ſubſtantiam cerebri deſperatæ ſunt, quas in primo prorethicorum cõmento 23. appellauit Galen. hecticas phrenitides, & de hac Hippoc. in tertio Epid. in Tempeſtate tertia in quarto ægro, qui mortuus eſt phreniticus in tertia die locutus eſt, & affert omnia ſymptomata peßimæ huius per me nunc dictæ phrenitidis, & primo quod huiuſmodi phre-

niticus ſit factus propter humorem bilioſum, uirulentum & praſsinum, ex hoc oſtendit, quia uomebat bilioſa, uirulenta, quod uero etiam obſederit ſubſtantiam cerebri apparet, quia inquit, quod grauitatem percipiebat in capite, & collo, quia ut ſciuiſtis in methodo uniuerſali doloris, cum materia eſt in ſubſtantia cerebri facit dolorem grauatiuum, et quia non ſolum cerebrum, ſed membrana erat affecta grauitatem percipiebat, quia occupata erat ſubſtantia cerebri. dolorem autem percipiebat ratione membranarum, ideo mortuus eſt in tertio die, quod admiratur Gal. *in commento quia nunq̃ uidit phreniticum mortuum in tertio, ſed bene in quarto uel ſeptimo die, addit* Gal. *hoc factum fuiſſe ratione uirulentiæ, & quod phrenitis ſymptomatice ſecuta eſt, hic poſſem multa dicere, unum tamen non præteribo. ſtatim enim aliquis dubitabit, ſi humor iſte bilioſus occupauit totam ſubſtantiam cerebri, & non inflammauit membranas, quæritur primo an faciet inflammationem in cerebro ſecundo, ſi faciet, cum in ſubſtãtia cerebri ſit inflammatio, & non in membranis nunquid phreniticus appellabitur & ſi non, quo pacto uocabitur?* No*tetis ut iam diximus, quomodo ex fundamento* Gal. *tenuis humor & bilioſus, & ichor effluunt, nec bene adhærent, ubi inueniunt membrum laxum, quãdo ergo humor ille bilioſus occupat cerebrum cum tenuis ingreditur omnia foramina laxa ob mollitiem membri ita imbibitur, ut nullam faciat extenſionem, & nullum tumorem, & cum neque extenſionem, neque tumorem faciat non poteſt facere inflammationem loquor de humore tenui, ideo caute* Galen.

in 23.

in 23. commēto primi Proreth. dixit quod tenuis humor qui tranſit ad cerebrum, imbibitur in eo, tanq̃ lanis, quæ imbibuntur à coloribus, quia ſunt admodum laxæ, non propterea intumeſcunt, ita facit cerebrum, quoniam in eo hæc materia imbibitur, ſed dicetis quomodo imbibitur ſi alia noua fluit adhuc, nonne intumeſcet? Dico, *ſi detur caſus antequam tumor fiat, peribit, quia non pertranſeunt taliter affecti tertiam, ut udiſtis de quarto infirmo, idcirco nunquam deueniet ad talem terminum, & propterea dico ſatisfaciendo quæſito, quod non inflãmatur ab eo cerebrum, bene à bilioſo inflãmatur ſicut pulmo, quem oſtendimus non poſſe ab humore tenui inflãmari, & tamē laxior eſt ſubſtantia cerebri, quàm pulmonis, quia habet maiorem continuitatē ſubſtantiæ, quàm cerebrum, quod autem inflammetur cerebrum ab humore pituitoſo in lethargo apparet, quibus impingitur, & imbibitur in eius ſubſtantiam, & extendit eam & fit ſolutio continui, & uerus fit abſceſſus, uel apoſtema, & ita non ſolum ratione corporis membri, ſed humoris incluſi in foraminibus, & flutuantis ex ſuo lentore extenditur cerebrum, & facit tumorem; imbibitur igitur humor in ſubſtantia cerebri, & facit maniam, uel cum mala temperatura afficitur, ut inquit* Gal. *in 5. de cauſis accidentium, & ita erit ſoluta dubitatio, quod non fiet inflammatio in ſubſtantia cerebri, & ex conſequenti non fiet phrenitis neq; credatis, quod ego fuerim author, quod humor ſubtilis non poßit facere inflammationem in ſubſtantia cerebri, immo dicebant* Antiqui *multi à nullo humore poſſe inflammationē*

in ſubſtantia cerebri fieri, & Auic. in iſto cap. dixit; quod nonnulli Antiqui dicebant non poſſe in ſubſtantia cerebri fieri inflammationem, quia non poteſt cerebrum apoſtemari, cum ſit membrum laxum, neq; poßit extendi, ſicut nec oſſa, contra quos arguit, quæ augentur, et nutriuntur extenduntur, quæ autem extenduntur poſſunt apoſtemari, ſed cerebrum, oſſa, dentes augentur, & nutriuntur, ergo extenduntur, ergo poſſunt apoſtemari; ſed quomodo poſſunt dentes inflammari, & apoſtemari, & ſimiliter quantum ualeant argumenta eius, nunc non eſt tempus agere de hac materia, Et *hæc ſint dicta de cauſis, & de tota natura phrenitidis; unum eſt animaduertendum phrenitidem eſſe morbum acutum, & terminari in quarta, & in ſeptima, & in tertia.* Tamen Hip. *in* 3. Epid. *enumerat aliquot phreniticos, qui uſque ad* 20. *diē uenerunt, & tandem mortui ſunt, immo poſt illum qui mortuus eſt in tertia enumerat duos, quorum unus in* 23. *alter in* 24. *mortuus eſt, non uidetur ergo morbus iſte ita acutus, ſi patiens perdurat uſque ad talem terminum.* Dico *uobis ueram phrenitidem nunquam ſeptimam pertranſiuiſſe, et licet aliquando contingat, ſicuti* Comiti Portiæ *euenit anno elapſo, qui in* 26. *die phreniticus mortuus eſt, hoc fuit quia primo febre ardente correptus tandem permutata in phrenitidem eo tempore interijt, ſi tamen computetur tempus phrenitidis ueræ uſque ad mortem, raro uſque ad ſeptimam perdurat; ita euenit illis, de quibus* Hip. *mentionem fecit, & declarauit* Gal. *in com.* Ille *autem qui in tertia die mortuus eſt, cum uera phrenitide*

tide clauſit diem. Nunc uidenda ſunt ſigna, quia per illa ægritudines cognoſcimus, & cum non poßit curari, niſi cognoſcamus eam, & per ipſa ſigna nobis ſe offerat, ideo de ſignis agendum eſt, non quod ipſa ad curationem faciant, ſed ad cognitionem. circa quæ debetis eſſe etiam diligentes, & quia ſunt ſigna ad morbos correlatiua & reſpiciunt eos, ideo tot erunt genera ſignorum, quot modis, & ipſi morbi, & quia morbus poteſt conſiderari uno modo cum futurus eſt, alio modo cum iam adeſt, tertio modo cum adeſt quidem, ſed quid uelit facere cogitat an .ſ. interficere, uel ſaluare ualeat, ita etiam ſignorum tot erunt genera quæ ortum ducunt ab illis tribus modis conſideratis, & ita quædam erunt ſigna portendentia futurum aduentum morbi, quædam indicantia præſentẽ, Tertio quæ indicant futurum euentum, ſcilicet an ad euentum felicem uel infelicem debeat terminare. Quantum ad ſigna portendentia futurum morbum, ſi exercebitis uos in lib. de tuen. ſanit. ubi dantur præcepta, quibus præcaueatis morbum, antequam eueniat, habebitis modum cognoſcendi, & curandi etiam futurum morbum, antequã eueniat, quomodo autem cognoſcere debeatis præſentem morbum lib. de loc. aff. legetis, tertiam uero ſpeciem ſignorum, quomodo debetis cognoſcere futurum euentum dat nobis Gal. in lib. tribus de Criſibus, et in lib. prognoſt. ex quibus lib. habetis ſigna ſufficientia; Inſtrumenta uero ſunt lib. de urinis, & pulſibus, ita uos in ueſtro proceſſu particulari debetis conſiderare omnia iſta tria; Quare cum habetis lethalem ægritudinem non expectetis,

tis,ut accedat,ſed tollatis eam antequam eueniat, ſicuti cũ habetis inimicum, interficiatis ipſum, antequam cogitet interficere uos, ita cum uidetis morbum lethalem futurũ non permittetis,ut accedat,quia uos interficiet. In leui*bus autem ægritudinibus non curatis ſcire euentum, ut ſi fiat febris tertiana,in lethalibus autem ſicut in phrenitide debent haberi ſigna portendentia futurum tanquam neceſſarium;in leuibus bonum eſt ſcire.* Diſcurramus *ergo per ſigna portendentia futuram phrenitidem, ſecũdo per indicantia præſentem,tertio per portẽdentia felicem, uel infelicem euentum.* Gal. *& alij ſunt magis ſolliciti in ponendo ſigna portendentia futuram phrenitidem, quàm in alijs propter duas rationes,prima eſt, quia cum iam acceßit, interficit. ſecundo quia non ſunt quærenda multa ſigna,cum adeſt, quia ita clare cognoſcitur, ut nullus in domo ſit,qui non cognoſcat,cum phrenitis eſt, ideo debemus in ſignis portendentibus exerceri, ſed dicetis unde habebimus modum indagandi?* Dico quod oriũtur *ab intrinſeco,& extrinſeco, ſic alia ſigna ab intrinſeco, quidẽ ab eſſentia primo morbi,& à loco affecto, ab extrinſeco autem,hoc eſt ab his quæ exterius adueniunt, quæ ab intrinſeco ſumuntur ab illis ſex fontibus* Gal. *ſumuntur ab actione læſa, ab exeuntibus mutatis,* à proprijs *accidentibus, à doloribus, à tumoribus præter naturam, à qualitatibus mutatis,ita uos accipietis omnia ſigna ab ali quo iſtorum fontium,qui ſunt ueluti loca,unde ſumuntur coniecturæ* apud Medicos, *ſicut apud* philoſophos *loca* Topica, *à quibus ſumuntur ſedes argumentorum. proce*

damus ergo per hanc eandem methodum, & initium ſumamus à natura rei, ſicut fecimus, cum incipiebamus indagare cauſas phrenitidis. exordium enim facit conceptus phrenitidis, ubi diximus, quod erat delirium perpetuum cum febre, delirium autem eſt actio læſa, & ab actione læſa uenati ſumus, quod erat inflammatio cerebri, Cum autem inflãmatur cerebrum neceſſario in principio inflammationis multa ſequuntur, quòd apparet in principio cũ ſuſpicamur de uera phrenitide, tertio de locis affectis Gal. multa ponit ſigna, primo incipit circa caput caliditas maior, quàm eſſet antea, ſiue febricitent, ſiue non, ſiue in lecto fuerint, ſiue non, ſemper tamen ferè ſunt in lecto cum febricula, cum igitur uidebitis habere caput maiorem ſuã caliditatem, quàm alia membra, debetis cauere de phrenitide futura, ſecundo poſt calefactionem inſomnia turbulenta ſequuntur, Rixantur in ſomnijs, & uidentur interfici, uel alios interficere, uigilant, quando iſta tria ſimul iuncta ſunt, timor eſt de phrenitide futura, ſequitur præter ea, quod ſi habuerint ſitim, ceſſat appetitus ille, & contingit, quia materiæ bilioſæ, quæ erant circa partes uentriculi ſuperiùs aſcendunt, & derelinquunt loca illa, & quia ſitis cauſatur ex præſentia calidi & ſicci, & abſentia frigidi & humidi, ideo ceſſat ſitis febre remanente eadem, quia abeſt præſentia calidi & ſicci in uentriculo, licet Raſis dicat ideo accidere, quia in principio alienãtur, ideo uidentur, quod non ſitiant, ſed hæc non eſt cauſa, quia ſi alienarentur, iam non eſſet à principio. Subſequitur dolor circa occipitium, & ibi grauitatẽ habent, et hoc procedit

cedit quia duo rami uenæ magnæ, quæ ramificatur in iugularibus partibus, ab ipſis retrorſum per uertebras retro aſcendunt caput, & cũ figuntur in illis partibus interioribus percipitur dolor, & ſignum eſt aſcenſus multorum uaporum, Cum igitur aggregantur ſigna omnia hæc uel plura habetis maxima inditia futuræ phrenitidis, ſed adhuc perſeuerat, & percipitur grauitas capitis, & oculorum, quia iam membranæ accipiunt materiam inflammationis, & tunc caput percipit grauitatem, ſubſequitur etiam rubedo in facie, & oculis, & tunc eſt magis cauendum, & propter multitudinem materiæ lachrimantur altero oculorum, quia natura grauata exprimit humiditates, quibus abundat cerebrum per oculos, Vlterius apparere incipit primo imaginatio corrupta, & incipiunt loqui, cum prius non loquerentur, & non multum ad propoſitum, ſicut nugaces iraſcuntur, & feroces fiunt, cum prius non eſſent, & quanto ferociores ſunt, quàm fuerint in ſanitate, tanto magis cauendum eſt. præter ea muſcas uidentur habere ante oculos, quas uolunt capere manibus, floſculos colligunt in ueſtimentis ſuis, poſtea dicunt ſe non habere malum, & dicunt, quare non datis mihi ueſtimenta mea, quia non amplius ſum ægrotus, ſed non furiunt adhuc tamen habent initia furoris, ſubſequitur poſtea anhelitus amplus ualde, & rarus qui naſcitur ex imaginatione corrupta, fit autem magnus ex obliuione, & ideo cur fiant obliuioſi eſt quia imaginatio eſt, ita annexa memoriæ, ut corrupta imaginatione, & memoria corrumpitur, ideo obliuiſcuntur anhelare, &

quia natura cogit anhelare, faciunt amplum anhelitum, pulſum uero, quia motus eſt naturæ, habent paruum & frequentem, & durum neceſſario, quia in membro neruoſo eſt nocumentum. Subſequuntur præter ea urinæ lucidæ, & uulgares dicunt, æger conualeſcit, cum tamen morti ſe accingat, quia tota materia ad caput aſcendit, & Auic. dixit nullum ſaluari, cum talem faciunt urinam: Et *hæc ſunt ſigna phrenitidis proxime accedentis.* Vbi *uero iam eſt facta incipiunt delirare, & oſtendunt pudenda, et* Ego *uidi pulcherrimas mulieres oſtendentes pudenda;* Imaginantur *quod bonum eſſet, ut morderent medicum, ut auferrent naſum, &* Veronæ *cognoui* Ego *hominẽ, qui uolebat mihi aurem auferre dentibus credens ſe ſanitatem conſecuturum, & petebat inſtanter uelle dicere uerbum in auriculam. Cum igitur iam inflammatio incipit, ſequuntur hæc ſigna præcipua, incipiunt delirare, & oſtendunt pudenda, oculi fiunt torpidi quia cerebrũ incipit exſiccari, & tandem corrumpitur ſubſtantia cerebri, oculi fiunt concaui, tempora plana, quia muſculi omnes temporales exiccantur, & quia nõ amplius illuſtrantur, fiunt torpidi, ſtrident dentibus, quia nerui compelluntur, ut proprium nocumentum expellant, conualeſcente adhuc magis remanent ore aperto, quia muſculi maxillares reſoluuntur,* Ideo *maxilla inferior, quæ mouetur, & clauditur ab ipſis, remanet aperta, & iam ſignum eſt, quod ægritudo confirmata eſt, neque credatis poſſe fieri inflammationem in molliori membrana, quin cerebrum non afficiatur, immo nunquam, quomodo autem efficiatur*

membrana ipſa, apparet ex ipſo delirio, & ſi adhuc maior fiat exiccatio, & imbibatur in ſubſtantia cerebri ſphacelos fit. Sed dicetis Gal. in 4. de prognoſticatione ex pulſu uidetur dicere, quod quando ſubſtantia cerebri inflammatur, tunc fit ſphacelos, & etiam ad extremum deuentum eſt, & hoc contingit, quia fit exiccatio ſubſtantiæ cerebri, cum inflammatione membranæ, & tunc ægri, qui prius permutabantur in lecto, iam incipiunt non amplius moueri, quia iam ita calefactum eſt, & exiccatum, ut non poßit proprias operationes facere, proprio calore priuatum, Et ideo decumbunt cōtrario modo, quàm ſolebāt, & ubi deberet eſſe caput, tenent pedes, iacent ore aperto in lecto, præter ea inualeſcente adhuc ægritudine non comedunt, non poſſunt claudere palpebras, quia ferè reſoluti ſunt nerui capitis, & corporis totius, ut uideantur eſſe medij inter cadauer, & corpus uiuum; & iam ſudor diaphoreticus apparet, quia humores ex uirtutis debilitate ad extra exeuntes inuenientes extrema frigida frigeſcunt, præter ea frigeſcunt ægri, ac ſi tangeretis marmoreum quiddam, pulſus frequentißimi, & minimi ob uirtutes debilitatem ſunt, & formicantes, & iam ſacerdotibus ſunt dimittendi, & hæc ſigna omnia à natura rei ſumuntur tàm portendentia futuram phrenitidem, quàm indicantia præſentem tàm factam, & confirmatam, & proximam mortem, et ita triplex habuiſtis ſignorum genus. Signa autem à temporibus, ex his, quæ ſunt dicta, poteritis per uos eligere, & hæc ſigna ſunt, quæ ab intrinſeco ſumuntur, & morbos, & cauſas indicant, ideſt materiam

in

in uniuerſali, ſigna modo diſtinguentia cauſas in particulari uno uerbo expediam, & quia didiciſtis phrenitidem poſſe fieri à ſanguine tenui bilioſo, à bile, & aliquando à pituita ſalſa, & breuiter à tenui humore neceſſario cauſatur phrenitis, ſiue ſit ichor, ſiue bilis, grauitas circa caput, & maior rubedo in oculis, & facie apparebit, præterea iſti non habebunt uigilias ſimpliciter, ſed uelutì comatodes ideſt ſomnolenti erunt propter ſanguinis humiditatem, præter ea ſæpiſsime præcedit febris, ad quam ſequitur phrenitis, dico ex ichore ſanguinis cauſata, quæ non erit cauſon, ſed ſynocha, quæ fit à tenuiori parte ſanguinis, quæ eſt media inter ſanguinem & bilem præcedit ergo febris hæc, quæ proprie dicitur ſynochos ex putredine, ſi uero fuerit dominium bilis, quæ faciat inflammationem, non erit illa rubedo, ſed ad citrinum tendet, non habebit illam grauitatem, ſed maiorem dolorem, aderunt uigiliæ, præter ea in utraq; erunt ſigna præcedentia, & in tẽpore æſtatis fiet ea, quæ à bile dependet, & præcedent omnia, quæ poſſunt multiplicare bilẽ, à laboribus erit exercitatus, ſi uero otio decliuis fuerit, & his uſus, quæ ſanguinem multiplicare poſſunt, & in tempore proportionato, ſigna præcedent atteſtantia bilem, aut ſanguinis dominium. Si à pituita fuerit ſalſa præcedet cauſon febris, quæ à pituita ſalſa dependet, quam Hipp. *in quarto* Reg. Acut. *appellat febrem ardentem notham, aderunt etiam ſigna atteſtantia ſalſam pituitam, & temperatura, ac tempus, quæ faciunt ad ipſius generationem, ſigna uero quæ diſtinguunt, an ſit per eſſentiam, uel per conſenſum ab*

utero,ueſica,aut neruoſo membro affectus exiſtens in illis partibus,ſed maxime quæ ſit per conſenſum, eſt illa, quæ ſit ratione diaphragmatis,quæ ita exquiſita eſt,ut ferè non dignoſcatur ab ea,quæ eſt in cerebro,& Galen.in quinto de loc. aff. in cap.de diaphragmatis affectione ait nonnullos exiſtimaſſe eã,quæ ſit uitio ſepti trãſuerſi,fuiſſe ueram phrenitidem,& inquit eam non eſſe ueram,quia non eſt omnino delirium perpetuum, ut potius nomine, q̃ re ipſam diſtinguat à uera, quæ ſit in cerebro,poſſumus nos dicere,ut ſaluemus dogma Gal.hoc eſſe propter maximum conſenſum cum cerebro, & quia cordi propinquum eſt,nimirum cum inflammatur febres facit maximas,& quia uapores in illa aſcendunt ad caput q̃ plurimi,ratione uaporum aſcendentium,& ratione membranæ,tum quia membra ſimilis ſubſtantiæ maximam habent conſpirationem inuicem,& ideo omnia panniculoſa membra maxime conſpirant,ideo ubi eſt inflammatio in membrana etiam membranæ arteriæ fiunt duriores propter conſenſum,quod non fit cum mollia membra inflammantur,poſſemus hæc dicere ut ſaluemus Gal. & ſi uolumus ſecundum Ariſt.dicere quod ſedes animæ ſit in corde, & ideo cum patitur diaphragma omnes animi paſsiones affici,& licet ſit in corde, in aliis tamen partibus apparent operationes eius, & quod uideat per oculos, audiat per aures,& idem de interioribus ſenſibus dicemus, quod ſenſus communis,& imaginationes apparent in uentriculis cerebri tanq̃ inſtrumento proprio, & quod diſcurſus eſt in medio uentriculo, in parte poſteriori memoria, quæ

ſunt

ſunt ſedes,ubi apparent animæ operationes, & inſtrumẽta propria ſunt affecta,nihilominus quia diſcrepantia eſt in hac materia inter Plat. *&* Ariſtot.*& inter* Galen.*&* Hippo.*nolo me intromittere in hac difficultate,unum eſt, quod quando inflammatio eſt in capite ita ſit phrenitis uera,ut non poßit ſecerni alio ſigno,niſi quod ita dolẽt præcordia,ut non poſſint tangi,& pulſus paruus, frequens, & inæqualis apparet,quia non poteſt diaphragma extẽdi,& dilatari, & quod non poteſt in magnitudine ſupplet in frequentia,eſt autem inæqualis, quia quandoq; magis,quandoque minus, quandoque citius, quandoque tardius mouetur,ſicuti faciunt illi,qui maximo pondere grauati ſunt, & coguntur aliquando cito greſſu,aliquando tardo,quia minus grauate incedunt,& ita iam habetis omnia ſigna,quæ diſtinguunt phrenitidem incipientem in cõmuni,item quæ oſtendunt eam iam factam,item quæ oſtendunt iam factam & lethalem, uel perniticioſam, didiciſtis præterea quæ ſigna oſtendant differentiam cauſarum id eſt materias cum fiat à bile,à ſanguinis ichore, & à ſalſa pituita,& quæ ſit per eſſentiam,& quæ per communitatem,& hæc omnia ab intrinſeco ſumuntur .* Q*uæ uero ab extrinſeco ab ægro ſciuntur,ſi cibis uſus ſit, quæ poſſint ſanguinis multitudinem generare,bilem,uel pituitam, ſalſam,ſi fuerit in regione tali,& reliqua ſimilia,* Et *hæc de ſignis dicta ſint,iam igitur ex tribus cap. in omni cura neceſſarijs duobus ſatisfecimus de cauſis ſcilicet & ſignis, reſtat tertium caput de indicationibus à curatione ipſa,et quia omnia fuere dicta propter indicationes, ideo de ipſis*

 debe=

debemus principaliter agere, et ſicut dedimus methodũ, unde ſumãtur omnia ſigna, et cauſæ, tãto magis debemus tradere methodũ unde ſumantur indicationes, ſicut fecit Gal. qui αὐτονομαστικῶς librum in quo docet indicationes in quatuor libris diſtinctum compoſuit, & Therapeu. ideſt Methodũ appellauit, ſed tantum compoſuit ubi notitiam, & methodum tradit ſignorum, & alios ſex cauſarum et morborum, iam igitur ſeparatis ſignis tanq̃ parum uel nihil conferentibus ad rectam curationẽ, ſed tantum ad morborum cognitionem, indicationibusq́; cauſas contra apponentes in methodum indicationum procedamus, quas ſi diſtinctæ apponetis, diſtinctæ erunt indicationes, ſi confuſæ confuſæ erunt indicationes, loca igitur unde ſumuntur indicationes, quot ſint iam didiciſtis, quod ſunt decem morbus, locus affectus, uirtus, temperatura, ætas regio, conſtitutio anni tempus anni, conſuetudo, ars, & propria natura, & licet ſint decem in tribus tamen uiget tota medici ars, in his ſcilicet quæ à morbo, à loco affecto, & à uirtute ſumuntur, reliqua omnia annexa ſunt, adiuuant modo indicationes, quæ ſumuntur à morbo, modo à loco affecto, modo quæ à uirtute ſumuntur, ideo de his tribus tantum loquemur, ut iam deueniamus ad naturam ægritudinum, & examinemus indicationes phrenitidis, ſuppoſitis uniuerſalibus per hæc tria diſcurrendo, incipiamus à morbo ueluti à carceribus, unde ſumit initium & principium curſus, uultis curere, & curare phrenitidem, conſiderare debetis naturam huius morbi, primo ſe offert uobis quoddam commune, quod eſt res præter naturam, er=

go debet reduci ad naturam & quia contraria contrarijs curantur, talis eſt indicatio, qualis eſt conceptus, conceptus autem eſt res præter naturam, debeo reducere rē hanc præter naturam ad id, quod eſt ſecundum naturam, & quia res iſta præter naturam eſt in membranis cerebri & eſt inflammatio, & inflammatio nil aliud eſt, niſi tumor præternaturam à defluxu materiæ calidæ cauſatus ad aliquem locum, à conceptu iſto ſcitis quid agendum ſit, eſt tumor præter naturam, ergo remoueri debet, & quia eſt ab affluxu materiæ calidæ, ſed adhuc alia ſunt cōſideranda, iſte eſt affluxus materiæ, uolo ſcire aliquid de iſto affluxu, & de materia, quia licet dicas materiam eſſe calidam, nihil ſcio, quia adhuc ſumus in quodam uniuerſali, modo iſta materia calida poteſt eſſe multipliciter, ſed iā inuenimus per diſcurſum, quod iſta materia uel eſt ichor ſanguinis uel bilis, uel pituita ſalſa, & quia dicis tria, tres etiam erunt indicationes, quia iſtæ tres ſunt uariæ, & diuerſæ materiæ, & diuerſimode euacuandæ ſunt, adhuc neſcio quid agendum, quia licet poſſit eſſe altera iſtarum materierum cauſa tumoris, tamen defluxus poteſt etiam conſiderari, uel prout deuenit iam ad terminum, & materia iam fluxa eſt, uel adhuc materia fluit, aliam indicationem affert materia iam fluxa, alia materia iam fluens, incipiamus à fluente, iam concepimus quod phrenitis eſt inflammatio ab affluxu materiæ calidæ, qui fluxus adhuc fit id eſt partim fluxa eſt, partim fluit, tunc duæ indicationes naſcuntur primo quod euacues, & diuertas humorem extra corpus, qui defluit, & illum qui fluxurus eſt, ſed ex loco

affecto & hoc diuerſis eget inſtrumentis, accipiamus flu xũ materiæ fluentis ſuppoſito, q̃d materia ſit alter horũ trium humorum, quicunque ſit quot indicationes habẽt? dico quod duas habet fluxus iſte indicationes communes & duas proprias. Videamus quæ ſint illæ communes indicationes, prima eſt, quod ſiue ſit pituita ſalſa, ſiue bilis, ſiue ichor ſanguinis poteſt uel affluere à toto corpore, uel à parte ad partem uel à capite tantum, hic ſunt tres indicationes, ſi à toto corpore defluit, indicatio eſt, ut euacuetur à toto, & debet eligi locus, per quem euacuemus, & deducamus extra corpus, ſi ab una parte ad aliam defluet, non habemus tunc indicationem, ut euacuemus totum corpus, ſed ut euacuemus tãtum illam partem ad quam fluit, & trahat illam uerſus locum mandantem, exempli gratia cum ex pleuritide fit phrenitis fluit materia à membrana coſtarum ad membranas cerebri debemus indicatione ſumpta à natura rei euacuare non à toto, ſed trahere ad locum qui prius erat affectus, ſed nõ ad inflammationem, ſed reuocare debemus materiam ad partes thoracis cum ſcarificationibus rubificantibus ſinapiſmis, frictionibus, & ſi uirtus concidet debetis per uenas, & diuertere, & euacuare, quæ ualent ad eas partes, & diuertere humorẽ aſcendentem ad caput, & hoc indicatione ſumpta à loco mandante, ſi uero fuerit in capite tantum, oportet uidere, quæ pars ſit affecta, & ponamus, quod exterius ſit cauſa, & ambulatio in ſole, ut caput caleſiat, ex qua calefactione materia attrahatur per uenas, deinde ad membranas tranſiuerit, debetis tunc curare caput, & euacuare omni

bus

bus aliis neglectis, ideo circa uerticem capitis uentoſæ po nentur ut à centro ad circunferentiam educatur materia, & in ſpatulis, ſed caueatis ne applicetis uentoſas uertici exiſtente in toto plenitudine, quia materia attraheretur ad caput, & fieret phrenitis, ideo uel à capite, uel ad locũ uicinum deriuabitis, & hæ ſunt indicationes communes, eſt etiam alia cauſa, ex qua inflammatio hæc fit per deflu xum materiæ, quæ mixta eſt cum ſanguine, quia per ue- nas deuenit ad locũ, & indicatio eſt, ut euacuemus per ſan guinis miſsionẽ, ſiue à pituita ſalſa, ſiue à bile, ſiue ab icho re ſanguinis fiat, quia humor eſt ſanguini permixtus, & ita habetis duas indicationes communes, quæ debentur ma teriæ fluenti, duas alias particulares unicuique horum hu morum habetis indicationes, prima eſt, quod licet permix- tæ cum ſanguine ſint, & euacuari cum ſanguine debeant, ſi fuerit ichor ſanguinis, tunc debemus facere ſanguinis miſsionem copioſam, quãdoque etiam uſque ad ſyncopam, quia multitudo ſanguinis adeſt, robur uirtutis, & morbi magnitudo omnes iſtæ indicationes indicant copioſisſimã ſanguinis miſsionem, ubi erit dominium bilis debemus eua cuare, & ipſam per ſanguinis miſsionem, ſed non debe- mus mittere ſanguinem in tanta copia, ſicut cum eſt domi nium ſanguinis, ideo parcius eſt facienda, quia humor bi- lioſus calidus, & ſiccus alienus ſpiritibus eſt, & mire po teſt uirtutem proſternere, non tamen multo parcius, quia ipſa non multum excedit à natura ſanguinis naturalis di co, ſalſa etiam pituita indicat ut euacuetur per ſanguinis misſionem, ſed adhuc parcius, quia maxime diſtat à natura

ſanguinis,quia compoſita,ergo parciſſime debemus mitte re ſanguinem,& hanc limitationem dat Gal.in quarto de Tuend.ſan.docens copioſam,& non copioſam faciendam phlebotomiam eſſe ſecundum quod magis, uel minus diſtant humores à natura ſanguinis, iſtæ ſunt indicationes modo propriæ ab humoribus ſumptæ, alia eſt propria, quod ubi fuerit ichor ſanguinis tantum ſufficit miſſio ſanguinis,ſi bilis oportet,ut euacuetur cum pharmaco,ut facit Raſis,ita etiam de pituita ſalſa debemus facere, ichor autem indicationes alias habet,quia non habet,aliud inſtrumentum ſicut pituita, & bilis,ex quo euacuetur, & iam habemus indicationes à materia fluente,& non egemus niſi remedijs,pro materia fluxa,indicatio eſt ut euacuetur, & quia eſt in loco,ut euacuetur indicat,ſed notetis unam diſtinctionem,cum materia fluxa eſt,poteſt duobus modis fluxa eſſe,aut eſt in uenis circum iacentibus,& paruis,uel in cauitatibus loci affecti,ut repleat locum,& comprimat & extendat,& faciat tumorē & ſolutionem continui, et dolorem,igitur ſi ita erit fluxa,ut fecerit abſceſſum, ideſt exituram ad extimas partes,& tumorem,differt ualde ſi materiam euacuemus primo modo,uel ſecundo fluxā primo modo non euacuamus à loco affecto, quia fruſtra euacuaremus,& locū irritaremus,& plus attraheremus ad locum,& augeremus ægritudinem, & hic naſcuntur indicationes plurimæ,quia materiam exiſtentem in illis uenis,& arterijs,& cauitatibus non euacuabitis cum ſcarificantibus,& reſoluentibus,neque à longinquo diuerſiones facere debetis,quia conueniunt materiæ fluenti,ſed de

betis

betis eam deriuare, & trahere ad locum proximum, & uicinum facile etiam educemus, & euacuabimus eas, quæ ſunt in cauitatibus, ſicut facit Gal. in quarto de Tuen. ſan. quum ichores receſſerint ad paruas uenas, & per muſculos diſperſi ſunt facientes ulceroſam laßitudinem, uult ut per uenas trahantur, & aliqui dicunt, quod ibi loquatur Gal. de ſanguine exanimato, quod non eſt dicendum, quoniam ſanguis exanimatus putreſcit ilico, ſed loquitur de ichoribus, qui poſſunt in uenis retrahi, deriuare ergo debemus, & potius cum repercutientibus procedere, et hæc eſt indicatio ſumpta à materia fluxa tantum, ſi uero iam fecerit abſceſſum non amplius deriuabitis, quia materiam putridam ſtatim traheretis intra uenas, quæ ad ſaniem tendit, tunc ſcarificare, uel reſoluere cum calidis debetis.

Sed unam diuiſionem omiſimus admodum neceſſariam pro curatione, quando dicebamus à materia ſumi indicationes, uel fluente, uel fluxa, etiam ſub diuiſionem facere debebamus, & dicere, cum materia fluit uel fluxa eſt peccat dupliciter, uel ratione quantitatis, & ſubſtantiæ; uel ratione qualitatis, una indicatio à ſubſtantia, & mole ſumitur, & eſt, quod debet euacuari materia illa. alia à qualitate ſumitur, & hæc omiſſa erat, quæ indicat bilis caliditatem, & ſiccitatem reprimendam ſanguinis caliditatem, & humiditatem: ideo qualitates iſtas, quas imprimunt attendere debemus, ubi enim impreſſa eſt caliditas, & ſiccitas refrigerare debemus cum humidis, ſi caliditas & humiditas refrigerare & exſiccare, ſi frigiditas & humidi-

tas calefacere, & exiccare oportet, Ideo ſine diuiſione iſta peccauiſſemus in curationibus, & indicationibus, ergo quæ ſumũtur à morbo, à cauſis, & à temporibus morbi, quæ ſunt quatuor, principium, augmentum, ſtatus, & declinatio, iam ſatisfecimus his, quæ ſumuntur à morbo, à cauſis morbi, de his, quæ ſumuntur à tempore agendum eſt, & inter tempora principium eſt illud, quod indicat, ſiue euacuare, ſiue alterare debeatis, & in principio occurrendum eſt, quod ſi fieri non poteſt ſecundum tempus eſt augmentum, ſtatus nequaquam, declinatio uero concedit, quia tunc materia exiſtit concocta, & quod non facit natura forte ex pugna debilitata, medicus ſupplet, ideo ſit uobis pro regula, ſi poteſtis in principio occurratis, & hoc à natura rei ſumitur, cum enim ſit morbus, rem præter naturam ilico propellatis, tria ergo ſunt tempora commoda, & unum commodiſſimum, ideſt principiũ, ſecundo & declinatio melius tamen eſt in principio, quia non producetur morbus, Augmentum eſt tertium minus tamen commodum, maxime uerſus ſtatum, ſic ſunt faciendæ curationes, ſecundum rationem operandi, contingit autem, ut duo ſint impedimenta, quæ impediant rectam operationem, uiæ ſcilicet cum ſint impeditæ, quia corpora cum quis purgare uoluerit, oportet fluida facere, Et humores ipſi cum ſunt crudi, ideſt non ſeparati à bono, ideo oportet primo concoquere eos intelligendo per concoctionem, ſeparationem, & præparationem quia concocta medicari, atque mouere &c. præparantur autem cũ ſunt tenues, & acres, & obtunduntur, cum ſint nimis craſſi,

craſsi,ut incidantur, aut nimis uiſcidi, ut abſtergantur, Quando igitur eſt huiuſmodi cruditas, & uiæ ſunt paratæ ad exitum,oportet concoquere, & præparare, & quia materiæ calidæ ſunt,& percipitur motus,longe facilius concoquentur,& extrahētur,quia ſubtiliores ſunt, & uiæ ratione caliditatis ſunt apertæ,Ideo natura prouidet,quod cum materiæ craſſæ ſunt longius protendantur ægritudines, ut det indutias ad præparandum, ſed quia ut plurimum materiæ calidæ ſunt commixtæ ſanguini, ideo facillime per ſanguinis miſsionem euacuantur, dummodo uenæ meſeraicæ careant humoribus crudis, ſi uero contingat,ut ex una parte ſit cruditas humoris, & inter initia ſæua ſint accidentia,quia extremis morbis extrema remedia conueniunt,& cum morbi inchoant,ſiquid monendum uidetur,moue,& in acutis non niſi in principio debemus euacuare, Materiæ tamen crudæ obſtant, quid agendum? Dico, quod ubi ſunt humores crudi cum ſæuis accidentibus inter initia debetis comparare moram cruditati,& uidere an ita ualeat æger, ut non poſsit fieri præparatio,quia accidentia ſunt ſæua admodum, tunc materia exiſtente cruda & mobili debetis euacuare licet non ſit præparata, & hæc cura coacta à Modernis appellatur. A natura igitur morbi triplex ſumitur indicatio, ſicut triplex eſt natura eius, aut enim eſt per eſſentiam,aut per conſenſum,ſecunda eſt ſicut de phrenitide diximus,quod alia eſt uera,alia non uera, uera inflammatio membranarum cerebri,ab humore tenui, acri, ſiue ſit ichor ſanguinis,ſiue bilis,ſiue pituita ſalſa, non uera ſu-

mi-

mitur ratione loci,& cauſæ materialis facientis, ratione loci quoniam non eſt in ea membrana, ſed in alia parte inflammatio,ut ſi in ſubſtantia cerebri fuerit, non erit uera,quia non eſt in loco,ubi fit exquiſita phrenitis,ratione autem materiæ,cum humor non eſt tenuis ſed craſſus, & his duobus diſtinguitur uera à non uera, quæ fit à ſanguine craſſo,& pituitoſo,& media eſt inter lethargum, & phrenitidem, ideo fiunt inclinati ad ſomnum, in uera autem fiunt uigiliæ, & illud eſt, quia inflammatur ſubſtantia cerebri,& hoc dixit Gal. 4. de prognoſticatione ex pulſibus,ubi ait,quod humor tenuis eſt ſubtilior quàm poßit attollere ſubſtantiam mollem,& laxam, ut eſt cerebrum,ideo non poteſt inflammari, ſed membranæ eius inflammantur, Quando modo eſt ſanguis aliquis craſſus poteſt quidem inflammare uera inflammatione cerebri, ſubſtantiam, quia ratione ſuæ corpulentiæ poteſt attollere ſubſtantiam cerebri,& hæc diximus propter apparentes authoritates, ſi fuerit igitur humor tenuis, & ſubtilis inflammabit uera inflammatione membranas & affliget ſubſtantiam cerebri, quia non poteſt fieri pacto aliquo,ut afficiantur membranæ cerebri,quin etiam afficiatur eius ſubſtantia,ſed membranæ afficiuntur,quia inflãmantur, ſubſtantia uero cerebri, quia humor ille tenuis imbibitur in ſubſtantia eius, ſed non poteſt attolli in tumorem,& propterea licet ſit humor ille tenuis, utrobique inflammat membranas,& non cerebrum, Contra eſt cum craſſus inflammat quidem ſubſtantiam cerebri, & non membranas,quia ratione craßitiei non poteſt pene=

tra=

trare membranas, afficiuntur tamen, ſed ſecundario, & quando dixit Gal. in ſecundo de cauſis ſymp. in fine phre nitis inflammat & ſubſtantiam cerebri, & meningas, alij ex hac authoritate confuſi fiunt, cum dixit, ibi copula= tiue poſſe in utroque eſſe loquitur in eo loco Gal. in plu= rali, ut ueras, & non ueras comprehenderet, quæ fiunt cum ſomno, et in ſubſtantia cerebri, uera autem in menin gis, & in hac inflammatione membranæ ab humore te= nui, in non uera uero inflammatur ſubſtantia cerebri, à materia craſſa, iſtæ ſunt duæ indicationes, quæ ſumuntur à natura morbi, quando ſcilicet cognoſcimus, quando ſit uera phrenitis, & non uera, ſi erit uera unomodo occur remus, ſi non, alio, ſi materia fuerit ſanguis craſſus faciẽs non ueram phrenitidem, erit intentio circa euacuationem per miſsionem ſanguinis, ſi à pituita ad phlebotomiam primo, ſecundo ad pharmatiam, & tunc magis tendit ad naturam lethargi, tertium genus indicationis à natura morbi eſt, ut malitiam, uel conſuetudinem (ut ita dicamus) conſideremus, & licet omnis phrenitis ſit lethalis, aliquæ tamen habent ſpatium, & minus lethales ſunt, iſtæ indica tiones faciunt Medicos cautos, quando uident lethálem morbum, non exhibent medicinas, ne calumnientur reme dia, ſicut dicebat Gal. ij. Meth. Cum uero non fuerit ita le thalis & deſperata cum proteſtatione procedent, & ita fiunt immunes ab infamia. Si uero ſalubres ſunt, audacter occurrent, Et ſalutem prognoſticabunt, Et ita habetis in= dicationes, quæ à morbo, à cauſis, à temporibus ſumun= tur, atque etiam à natura morbi. Secundus locus indica=

tio=

tionis erat à loco affecto, & iſte locus ſumme neceſſarius eſt, ideo conſiderare debetis, an membrum affectum ſit ſubſtantiæ carneæ, an neruoſæ, an laxæ, an duræ, & ſi ſolidæ ſit ſubſtantiæ, quas operationes habeat, an neceſſarias uitæ, an utiles, an ad excrementorum ſuperfluitates excernendas, an ſit nobile, an habeat communicantiam cū nobilibus, cuius ſenſibilitatis, an ſedeat in profundo, uel emineat, an habeat uias uel ſit tale, quod poßit recipere ſanitatem, nec ne, Ideo ſi uidemus membranas cerebri, ſcimus ſubſtantiam habere admodum ſenſibilem, & in profundo, & ſimul ex eius affectu ſubſtantiam cerebri affici ſcimus, tunc medicamenta localia debere eſſe ſubtilißimæ ſubſtantiæ, quia loca intermedia dura ſunt, et membrana etiam ſolidum membrum eſt, ex hoc ſcimus medicamentū illud non eſſe debere mordax, quia ualde ſenſibile, et membrum ualde nobile eſt, ut ſi augeatur dolor, periculū eſt, ne pereat dolore illo homo, & ex affinitate, quam habet cum ſubſtantia, corroborare ſpiritus debemus, et cauere ab infrigidantibus multum, propterea cum ibi fiant operationes tam nobiles, et ſpiritibus pluribus indigeant, et continua generatione ſpirituum, non debemus delibatoria exhibere, ſed odorata quæ habent familiaritatem cum natura, ſicut Raſis aduertit in locali pro phrenitide, cum hordeum miſcuit propter familiaritatem, quam habet cū natura, quia alimentum eſt pro confortatione ſpirituum. Præterea quò ad ſitum ductuum, et uenarum, quando uultis eligere uenas, et foramina, uel per nares, aut per os educere, niſi ſciatis communionem uenarum brachij cum

aliјs

alijs,et cum loco affecto,neſcietis,an per aures,an per oculos euacuare debeatis materiam exiſtentem in capite, niſi ductus commodiores ſcietis,Indicationes uero, quæ à uirtute ſumuntur,quando nullæ ſunt, neque conſiderantur,quandoque penitus ad ipſum attendēdum eſt, aliquando medio modo,ut ſi opus ſit unum oculum habere ad uirtutem,alium ad morbum, aliquando duos oculos ad uirtutem,quandoque duos ad morbum,& hoc ideo eſt,quia uirtus ſui tantum cuſtodiam indicat, morbus uero, ut tollatur,hæc duo ſunt oppoſita, nec poſſunt conciliari, morbus non uult conſeruationem uirtutis,uirtus non niſi ſuũ commodum indicat, Cum ergo ualida eſt uirtus, ut poßit tollerare,& permanere ſine alimento,debetis negligere naturam,quia nutrire, & morbum tollere ſunt contraria,& totam aciem ad morbum dirigere, ſi uero natura penitus deficiat,& ſit neceſſe recreare eam, uertere debetis ambos oculos ad naturam, quia non tolletis morbum, niſi natura adiuuabit,quia ipſa operatrix eſt,Medicus uero miniſter,ſicut docet Gal.in. 12. Meth. in ſyncope ex dolore,in quo caſu nutrit in principio acceßionis neglecto prorſus morbo, quanquam medio modo ſe habet, ut nec morbus ita ſæuus ſit,nec uirtus ita debilis eſt, ut opus ſit, quod unum oculum habeatis ad uirtutem, alium ad morbum,ideo oportet uidere,an morbus erit breuißimus an breuior,an longior, Si breuißimus ſit, ut in quatuor diebus terminaturus,indigemus corpus regere uictu tenuißimo,& nihil prorſus dare. Si uero imbecillis fuerit uirtus,& aſſuetus æger multum comedere in regione calida

lida oportet parce quidem nutrire, quia breuior eſt mor-bus, ſi longior erit, tantum cibi indulgendum eſt, quantũ morbus erit longior, uel breuior. De *qua re in primo* Aph. *ab* Hip. *habuiſtis,* Et *iſtæ ſunt indicationes ſumptæ à uirtute,* De*ficiunt alia ſeptem quæ ita ſunt annexa, ut facile cognoſci poßint, quæ coadiuuant, ſi habetis exẽpli gratia morbum calidum & ſiccum, in regione calida & ſicca, debetis conſiderare morbum acriorem eſſe.* Si *ue-ro hæc omnia fuerint contraria, minus, quia tunc habe-bunt rationem remediorum.* His *igitur indicationibus ita ſumptis, & facto iam fundamento proponamus curatio-nem breuem in* Socrate, *qui ſit ætatis triginta annorum, præſupponatis quod illi, qui phrenitici efficiuntur, non fiunt incipiendo, ut nunc ſit ſanus, & incidat in phreniti-dem, ſed fit ex alijs ægritudinibus, maxime ex febribus a-cutis, abſceſſuq́; in uiſcere aliquo, ex uulnere, & maxime capitis, & cum caput muſculi in crure uulneratum ſit ex conſenſu cerebri fit phrenitis, & moriuntur aliquando in quatuor horis propter inflammationem, & muſculum uulneratum pedis, etiam propter inflammationem hepa-tis, uteri, ueſicæ, pleuræ ſuccingentis coſtas, ſiue igitur æ-grotet febre acuta, uel alia inflammatione uiſceris & fe-bris ſit exempli gratia ſinocha, quam iſti concluſam ap-pellant, quam dicunt fieri à ſanguine abſolute,* Nos *au-tem non abſolute, ſed à tenuiori parte ſanguinis quæ ichor dicitur, & fit in tempore æſtatis, in ea uiſitatione ui debitis habere oculos toruidos, & non ita placidos, ut prius, tangetis caput, & maiorem caliditatem percipie-*

tis

tis quàm alibi, ſtatim percunctamini hominem, an dormierit nocte, dicet quidem dormiuiſſe ſed agitatum multum, circa faciem rubedo apparebit, & dicet iſte percipere maiorem grauitatem capitis, pulſus durior erit factus, quàm heri, Vrinæ tenuiores ſunt, quàm prius, tunc, cum hæc uidebitis incipit phrenitis fieri, & uos tunc occurretis, & ſuos aduocabitis, & prædicetis futuram phrenitidem, deinde conſiderabitis omnes indicationes, quæ indicant morbum, & quis ſit locus affectus, & ſuas indicationes præ oculis habebitis, conſiderabitis præterea, quod morbus ſit, & humor eum faciens calidus eſt, ſi acceſſerint alia accidentia, puta ſi erit procliuior ad ſomnum, & percipiat æger maiorem grauitatem, quàm dolorem, & præceſſerit ſynocha, in qua plus eſt de ſanguine arguit, quod hæc non ſit uera phrenitis, ſed à ſanguine facta, & ſomnolentia, habetis ergo duo eſſentiam phrenitidis, quod ſcilicet ſit futura, ſecunda quod cauſa eſt ſanguinea materia, ſcitis præterea, quod caput patitur, ſi autem uultis uidere, an membranæ inflammentur, pulſum conſiderate, ſi durus apparebit, inflammabuntur, & delirium perpetuũ magis erit, habebitis præter ea tempus operandi, quod eſt principium, habetis etiam quod materia parum fluit, & quod eſt fluxura magis, quia nondum facta eſt, ex indicationibus quid agendum apparet, quia materia fluxura debet intercipi, & quæ fluxa eſt euacuari, indicatione autẽ à qualitate materiæ, quia calefacit, indicat, ut refrigeretur & corroboretur locus, & hæc ſumuntur à qualitate materiæ, & ab eius ſubſtantia & mole, à tempore in princi-

Q pio,

pio,& quia morbus eſt per conſenſum & non uera phre nitis,quia non tendit ad furorem, ſed ad ſomnolentiam, quādo dirigetis intētiorem ueſtram,ut accedatis ad opus, duo principaliter erunt agenda materiam euacuare,& locum corroborare,ſed prius debetis ſcire, quot ſint inſtrumenta,quibus indigetis ad id operandum, quæ trīa ſunt, primum eſt ratio uictus ſecundum medicamentum tertiū fit per manus,& opere chyrurgico, in caſu modo tribus indigetis primo inſtituere rationem uictus debetis,& indicationes ueſtras habebitis ante oculos, & quia dictum eſt materiam peccantem eſſe calidam multum, quo ad caliditatem indicat ut refrigeretis,quo ad materiam, ut parū nutriatis,primo ergo refrigerare debetis, ſecundo inſtituere rationem uictus, Et quia ratio uictus in ſex rebus conſiſtit non naturalibus,omnia rectè adminiſtrabitis,& de aere prouidendum eſt primo,ut non iaceat æger in cubiculo nimis calido,neque in aere fætido, nec nimis frigido & humido ſed prouidere,ut aer ſit frigidus & euentatus,et humidus non putridus, ſicut ſubterraneus, nec fætidus,ſed odoratus ex rebus odoratis frigidis cum floribus nenufaris,uiolarum,& roſarum dilutis cum aqua roſacea,& aceto maxime ubi ſanguis dominetur cum ſandalis,hoc facto prouidebitur ut non ſit nimis obſcurus, nec nimis clarus,quia nimis uagabuntur ſpiritus.

DE

DE APOPLEXIA
CAP. IIII.

QVale fuerit conſilium Raſis, credo fuiſſe uobis notum, fuit enim eius conſilium in hac prima parte, ut ageret de omnibus capitis ægritudinibus, & quia in capite nobilior pars eſt cerebrum, de ægritudinibus eius egit, & quia ægritudines omnes lædunt operationẽs, ratione cuius læſionis ægritudines dicũtur, ideo ut à notioribus inciperet, de actionibus læſis cerebri egit, & quia principales eius operationes ſunt ſenſus, & motus, & de his egit, & compoſitiuum ſeruans ordinem à notioribus inchoando, & cum ſenſus tactus ſit notior ab actionibus læſis ſenſus tactus incæpit, & quia dupliciter læduntur uno modo diminute, & ablatæ, alio modo corruptæ, de actionibus læſis ſenſus tactus corrupte egit, qui eſt dolor, & ideo primum cap. fuit de dolore capitis, ſecundo de corruptione ſenſus interioris, & cap. fecit de uertigine, in qua præcipue imaginatiua læditur, tertio de læſione aliorum ſenſuum interiorum, ut in cap. de phrenitide fecit, nunc uult agere de læſis actionibus interioribus cerebri diminute, uel ablate, & cap. de Apoplexia facit, circa quod primo uidendum eſt quid nominis, pro cuius intellectione debetis ſcire hoc nomen fuiſſe inditum ab ipſa rudi Antiquitate, quoniam uaria induntur nomina morbis, tum à ſimilitudine alicuius rei, ut cancer, & elephas, tum à loco, ut pleuritis, ut ex Gal. ſecundo Methodi habetis. Iſta fuit occaſio ſumendi nomina, idcirco

Antiqui uidentes tales incidere ſine ſenſu, & motu, Apoplecticos appellarunt, quaſi à fulmine percuſſos, quoniã credebant tales hominibus morbos à Deo uenire, quia tã ingens ſymptoma non credebant oriri niſi à malo Deo, et ita ab huiuſmodi ſymptomate nomen ſumebant, ſuccedentes poſtea medici cauſas inueſtigarunt, nomen autem adhuc remanſit. Gaza autem Latinæ linguæ ſtudens modo ſtupidos, modo attonitos appellat huiuſmodi affectos, & male, quia ſi conſiderabitis Apoplecticos, uidebitis, q̃d attoniti non poſſunt appellari, immo attoniti potius dicuntur ſtupidi. Quantum uero ad rem ipſam pertinet, prius deſcribemus, quid per Apoplexiam intelligamus, Dicimus hoc ſymptoma eſſe cum homo cadit ſubito in terram priuatus omni ſenſu, & motu, excepto motu facto à muſculis thoracis, ſi enim non moueretur thorax à muſculis, iã mortuus eſſet homo & ueluti cadauer èſſe, & de eo non eſt curandum, ideo cum uidemus hominem priuatum omni ſenſu, & motu, dicendum eſt cauſam eſſe in principio omnium ſenſuum, & motuum, quod eſt cerebrum, ideo oportet dicere, quod principium læſionis eſt in cerebro & ita Apoplexia erit actio læſa uirtutum exiſtentium in cerebro unde fit ſenſus & motus, ſed quoniam huiuſmodi læſio poteſt dupliciter fieri, ſic duo ſunt, quæ impedient tales operationes, aut in ſpiritibus, & calore innato erit læſio, quæ ſunt duo admodum neceſſaria in omnibus partibus corporis, ut operationes animæ fiant, & ſenſus & motus, immo etiam uitales operationes his duobus indigent, nec non naturales. Vbicunque igitur ſpiritus animales

les exiſtentes in ſingulis partibus corporis elidantur aliquo modo, uel ſuffocentur, uel extinguantur, homo poteſt concidere, & ſubito mori, alio modo dicuntur Apoplectici, quando non attenditur ſuffocatio ſpirituum, ſed cum in cerebro impeditur uirtus, ut non poßit libere tranſire ad alias partes illa enim uirtus animæ diffunditur per ſingulas partes, nec oportet quærere, an continui ſpiritus neceſſarij ſint, uel uirtus tantum ſit illa, quæ illuſtret ſtantibus ſpiritibus in partibus corporis, ſicut facit lumen ſolis, in qua re non ſibi Gal. conſtat tamen in ſecundo & octauo de Placitis uidetur declinare in eam partē, quod uirtus ſit illa quæ illuſtret, de ea igitur primo agamus, quæ fit ex ſuffocatione caloris innati, & ſpirituum, hæc dupliciter fieri poteſt, uno modo cum per omnes corporis partes ita ſuffocatur calor, & ſpiritus, ut non poßit euentari, ita quod ſubito ſuffocantur, & hæc improprie potius Apoplexia appellatur, immo potius media eſt inter ſyncopam, & Apoplexiam, de qua Hippocr. primo Aphor. illo, Habitus exercitatorum &c. Aliud eſt genus huiuſmodi faſtigij cum non omnes partium ſpiritus corporis & calor innatus ſuffocantur, ſed qui ſunt in partibus cerebri propter aſcenſum multitudinis ſanguinis calidioris, & feruentioris, & confeſtim ita inuadit cerebrum et elidit, ut ſuffocet ſpiritus exiſtentes in uentriculis eius aſcendentis dico per uenas & arterias Apoplecticas, quas carotidas appellant, & hoc ſecundum genus appropinquat magis ad naturam Apoplexiæ, & de hac intelligit Gal. in libello de phlebotomia circa principium, ubi di-

cit quod Apoplectici fiunt, cum ſanguis confeſtim aſcẽ=dit ad cerebrum, & uentriculos eius, & de hac Raſis in iſto cap. in prima parte intellexit. Aliud genus eſt quod magis dicitur Apoplexia cum impeditur animalis uirtus, ne deſcendat ad inferiores partes corporis, & de hac loquitur Gal. ſecundo Aph. 42. de hac tertio de locis aff. ſeptimo & octauo & de accidenti & morbo in fine loquitur, quæcunq; autem ſit de omnibus his generibus ſemper uno nomine inter frigidas ægritudines enumeratur, & licet primum genus à ſanguinis dominio proueniat, ſemper frigida eſt ægritudo, quia fit ex ſuffocatione ſpirituũ, & caloris innati à maſſa ſanguinis & hanc Ariſt. primo Probl. nono ita recte definit, ut melius non poßit definiri cum dixit, cum humidum ſubito, & confeſtim concidit, & nõ addidit in quem locum, nec in codice Græco eſt, nec in Latino, licet conciliator addiderit in corpus, tunc propter multitudinem condenſatur, & coaleſcit, & fit Apoplexia, dicitur autem congelari impropriè, quia impeditur quo minus euentari poßit, Et iſta erant dicenda de generibus Apoplexiæ. Nũc eſt uidendum, ex quo quid ſit iam uidimus, & quotuplex in qua parte cerebri diximus, uel in uentriculis, uel in ſubſtantia cerebri eſſe, rarius in ſubſtantia, frequentius in uentriculis, ſed dicetis quod nam genus morbi appellatur, eſt ne in ſolutione continui, uel mala complexione, aut mala compoſitione. Si conſideramus primum genus per colliſionem ſpirituum factum, erit in compoſitione. Eſt enim coarctatio ſanguinis in uenis ægritudo facta ueluti à multitudine, ut nõ poſ

ſit

ſit calor naturalis tranſpirare, & difflare, ex qua prohibita tranſpiratione fit ſtrangulatio caloris innati, ſi conſideramus ſecundum genus proprie dictum, quod fit propter obſtructionem uentriculorum cerebri in compoſitione eſt, & in uijs ideſt uenis, ſi uero, licet rarò fiat, fit ex diſpoſitione à tumore ſimili inflammationi, morbus cõpoſitus eſt in complexione, & compoſitione, in complexione quidem, quia refrigeſcit ſubſtantia cerebri, in compoſitione autẽ, quia tumor adeſt, de qua Gal. *ſecundo* A*phor.*42. Et *ita habetis quotuplex ſit* Apoplexiæ *genus in quo loco & quod genus morbi, oportet ergo uidere cauſas an à materia pendeat, uel non habeat materiam, dico, quod pendet à materia, quodcunque genus conſideretur, ſi de eo, quod ex colliſione ſpirituum prouenit, loqui uolumus, ex redundantia materiæ ſuffocantis calorem innatum uidemus prouenire, ſi de eo, quod ex obſtructione uentriculorum, materia eſt quæ obſtruit, ſi de ea* Apoplexia, *quæ fit ex mala uentriculorum temperatura, quia uult* Gal. *omnem* Apoplexiam *fieri ſubito, nõ poteſt dici, quod inmaterialis ſit, & ratio eſt manifeſta, quia mala temperatura non poteſt fieri niſi in tempore, & nõ ſubito, ergo poteſt dici quod eſt materia, quæ præcipitatur ad locum ergo morbus materialis.* A *qua materia uero oportet primo conſiderare, à quibus cauſis ſingulum genus poteſt prouenire, & incipiamus à primo genere, quod eſt colliſio ſpirituum, illud habet ſicut reliqua omnia cauſas intrinſecas & extrinſecas, conſideremus primo intrinſecas ſecundo extrinſecas, intrinſecarum autem*

quædam ſunt proximæ ſymptomati, quædam remotæ per proximas coniunctas intelligimus morbo, ut diximus in methodo noſtra uniuerſali, cauſa proxima huius primi generis eſt ipſa prohibitio tranſpirationis, & euentationis caloris innati, & ſpirituum, cauſa uero remota à Græcis προηγουμένη *appellatur, à noſtris antecedens; & eſt humoris redundantia exiſtentis in uenis, & arterijs illa facit prohibitionem euentationis, & hæ ſunt cauſæ proximæ & coniunctæ à Gal. ſic ab Arabibus poſitæ, ut uobis aliàs oſtendam, extrinſecæ ſunt omnes illæ, quæ poſſunt facere ſubitam redundantiam, ſicut crapula, ebrietas, nimia repletio, quia ſuffocatur calor, & ſpiritus illiduntur, ſicut contingit alijs à cauſa intrinſeca ex nimia humoris redundantia ſuffocantis calorem, & ſpiritus. Quo ad ſecundum genus propter prohibitionem uirtutis deſcendentis ad dandum ſenſum, & motum quædam ſunt intrinſecæ quædam extrinſecæ, intrinſecæ quædam proximæ, quædam remotæ, & quoniam genus hoc bifariam fit, uno modo cum cerebrum ita refrigeratur, ut non poſſint ſpiritus generari, & uirtus ſuffocatur, alio modo cũ uentriculi cerebri obſtruuntur, proxima cauſa illius, quæ fit propter obſtructionem uentriculorum, & coniuncta eſt ipſa obſtructio ideſt morbus quoniam eſt diſpoſitio lædens operationes prouentu primo, remota eſt materia faciens obſtructionem, quæ dicitur media inter ſymptoma, & morbum, cauſæ uero extrinſecæ ſunt omnes illæ, quæ refrigerant, & humores frigidos & craſſos generant, & ſunt aer frigidus, conſtitutio frigida de qua* Hippocr. *tertio*

tertio Apho. 24. ubi inquit, in hyeme magis euenire Apoplexiam, peripneumonias, corizas, bronchos, q̃ in alis tẽporibus aliæ dicuntur cauſæ diſpoſitiuæ, ſicut temperatura, ætas, quia nemo dicet tẽperaturã eſſe ſubiectũ minusq; ætatẽ Apoplexiæ, nec eſſe cauſam efficientẽ, ſed ſunt quædam cauſæ mediæ præparantes, & aptitudinẽ facientes in ſubiecto ad recipiendũ, ideo corpus ſimile & pituitoſum magis aptum eſt; Inter extrinſecas etiam ſunt omnia cibaria frigida, & præcipue ea, quæ à proprietate Apoplexiam generant, ſicut fungi, quoniam id efficiunt nulla alia de cauſa niſi quia generant humorem uiſcidum aptũ ad generandum Apoplexiam, iam diximus de cauſis extrinſecis & intrinſecis, quæ poſſunt generare Apoplexiam, perſeueremus in iſto ſecundo genere, quoniam determinate, quæ ſunt cauſæ efficientes, iam diximus, dico quod cauſæ efficientes hanc ueram Apoplexiam frigidus & craſſus humor eſt, dico frigidus & craſſus non me determinando ad quem, oportet enim quod hæc duo habeat, ſi enim eſſet calidus non faceret Apoplexiam, quia non tollit actionem calidus humor, ſed corrumpit, ideo uel phrenitidem, uel aliud ſymptoma corruptæ actionis efficeret, oportet igitur quod craſſus ſit, quia tenuis humor nõ offendit laxas partes, ut eſt cerebrum, quia fluit, ideo ſi debet imprimi, debet eſſe craſſus, ideo has duas conditiões debet habere, ut ſit frigidus aliter non mortificaret operationes, & craſſus, ut impingatur, ſed humores, qui ſunt frigidi & craßi, duo ſunt, humor melancholicus, & pituitoſus, poteſt ab utroque contingere, rarò tamen ab

humore melancholico, hoc ideo quia raro contingit, ut tantus humor melancholicus generetur, ut occupet ita quod intercipiat ſenſum, & motum, quia maxima cauſa debet eſſe, quæ facit Apoplexiam, *ut inquit* Gal. *in quinto de accidenti, & morbo,* Vbi *ait, quod leuiores cauſæ requiruntur, ut fiat lethargia & phrenitis, quàm ut fiat* Apoplexia, *cum debeat ſenſum, & motum auferre, tum quia graue eſt, non poteſt in tanta copia aſcendere, ut faciat* Apoplexiam. De *pituita autem maxima copia generatur in corpore, de qua dixit* Gal. *primo* Aph. 4 2. *quod corpus ſenile admodum aptum eſt, ut incidat in* Apoplexiam, *quia in ipſo generatur pituita multa, & quia generatur in ſtomacho, & perpetuo euaporat, tum ſub forma uaporis, tum etiam ſub forma humoris, & immo cerebrũ ſubiectum eſt pituitæ, cum ferè ſemper ſit frigidæ & humidæ temperaturæ, ideo abundat pituita, & propter hoc habet multa ex colatoria, ideo non eſt mirum, ſi tanta pituita abundari poßit, ut faciat ueram* Apoplexiam, *igitur maxima cauſa eſt pituita,* Et *ideo epilogando omnia, quæ diximus, habuiſtis, quale ſit hoc ſymptoma, & quod eſt priuatio omnium ſenſuum, & motuum, & quomodo neceſſario eſt in cerebro cum ſit principium, & fons ſenſus, & motus, ſimiliter uidiſtis quomodo ſit neceſſarium dicere locum affectum eſſe uentriculos, & ſubſtantiam cerebri, ſed rarius ſubſtantiam, uidiſtis etiam quomodo hæc ſymptomata habent morbum in compoſitione tam primum genus, quàm etiam ſecundum, & ſimiliter in ea, quæ ſit ob malam complexionem propter refrigeratio-*

nem

nem factam in ſubſtantia cerebri, & cauſas uidiſtis, nunc uidenda eſt natura, ideſt forma ipſius, quæ eſt ultima perfectio, uel ultima in hoc caſu perfectio, forma autem penes maiorem, uel minorem attenditur, quæ maiorem malitiam habet, inſigniorem habet formam, quæ minorem minus inſignem, & quatuor habet malitiæ gradus, penes quos diſcernitur unumquodque genus habere formam magis uel minus inſignem, & gradus iſti oſtenduntur ſuper formam anhelitus, ut docet Gal. ſecundo Aph. 42. et in 3. de loc. aff. 7. & 10. & in quinto de cauſis ſymptomatum in fine, qui ſemper penes difficultatem anhelitus conſiderat hos gradus, Vnde quando anhelitus uiolentus erit, ut non poßit patiens niſi uiolenter, & per interualla anhelare, & ſtertit mirum in modum, & cum ſpuma apparente, dicatis tunc proxime ſuffocari, quia ſtrangulati cũ ſpuma (dicebat Hip.) ſtatim intereunt. Secundus gradus eſt, cũ non habent uiolentiã, ſed inordinationẽ maximam, ut anhelitus ſit quandoque creber, quãdoque rariſſimus, quandoque humilis, quandoque altus, quandoque tardus, quandoque uelox, iſte interiturus eſt, ſed non ita ſtatim interibit, peßimæ tamen naturæ eſt, Tertius gradus malitiæ eſt, cum anhelitus non ita inordinatus eſt in eo ſummo, ſed aliter eius inordinationem ſeruat, nec apparet uiolentia, hæc ſpecies utique periculoſa eſt, poteſt tamen euadere, Quartus gradus eſt cum parum anhelitus eſt, ordinatus tamen ad iſtum poteritis accedere, quèm ſi recte curabitis, euadet, in hoc tantum quarto debemus confidere, licet etiam frequentißime intereat, Ideo Hip. dice-

cebat. Apoplexiam fortem impoßibile eſt ſoluere, debilē. non facile, immo difficulter, & ita habetis quatuor genera Apoplexiæ attendenda. Vt *tamen habeatis rectam intelligentiam eorum quæ dicta ſunt, & eorum quæ dicentur in præſenti diligenter attendere oportet, quia diximus* Apoplexiam *eſſe affectum cerebri, hic primo tractare debetis ſi quid aliud in* Apoplexia *patitur puta cor, uentriculus, aut aliud membrum per conſenſum, & ratio eſt, quia affectus eſt in cerebro, & non eſt affectus in reſpiratione niſi per conſenſum animal autē in quo eſt calor inſignis, ut uiuat indiget reſpiratione perpetua, & duas actiones ad refrigerandum calorem innatum à natura habuit, una eſt inſpiratio, & reſpiratio à motu thoracis, qui motus uoluntarius eſt, alia eſt quam* Gal. *tranſpirationem uocat, quæ per arterias fit, & per ſyſtolem, & diaſtolem cordis, hæc duo neceſſaria ſunt ad uitam, et magis neceſſaria eſt tranſpiratio, quàm anhelitus, qui tantum neceſſarius eſt, ubi eſt maxima indigentia refrigerationis, cum ergo ſit neceſſaria refrigeratio, nullus unquā* Apoplecticus *qui non reſpiret,* Ideo Raſis *fecit ſuam ſyndromem cum grano ſalis, quæ concludit omnes ſpecies* A*poplexiæ, cum dicit,* CVM ALIQVIS *quaſi dormiens iacet, & ſine ſomno ſtertit, & cum pungitur &c.* Dixit *ſtertit, quia ſtertor eſt mala reſpiratio, & ita reſpiratio eſt inter ſigna pathognomonica quæ requiritur ad hoc neceſſario, ut ſit* Apoplexia, *& propterea nihil differt* Apoplexia *à ſtrangulatis laqueo, aut alia cauſa extrinſeca, utrobique ſpiritus animales ſuffocantur, &*

uir=

uirtus intercipitur, ne demandetur ad inferiora, & ſic euenit his à cauſa primitiua, quod apoplecticis à cauſa intrinſeca, & tamdiu uiuit animal, quamdiu poteſt reſpirare, quia reſpiratione ablata ſtatim ceſſat uita, ideo recte Hip. *ſtrangulatos* Apoplecticos *appellauit, ſed aliter in ſyncopis à cauſa frigida contingit tàm in uiris, quàm in mulieribus ex uteri præfocatione, ipſi penitus non reſpirant & cauſa eſt, quoniam in ſyncopa patitur cor, et ubi eſt ſyncopa frigida ita refrigeratur cor, ut ceſſet omnino prima neceſſitas, quæ eſt, ut euentetur calor innatus cordis, ideo remanet reſpiratio, quæ fit per arterias, & per ſyſtolem, & diaſtolem cordis, hoc dixi propter* Modernos, *qui neſciunt diſtinguere ſyncopam frigidam ab* Apoplexia, *& ob hanc cauſam ſequuntur mul ta eterogenea, ideo* Herculanus *inquit, ſi uultis cognoſcere an* Apoplecticus *uiuus ſit facietis experimenta, pri mo hic cotum carminatum ſubtiliſſime, ideſt bombicem ac cipietis, & prope nares ponatur, ut uideatur, ſi uiuat nec ne, ſecundo cyathus aquæ ſupra extremitatem pectoris ipſius reſupini ponetis, ſi mouebitur uiuus erit, ſin minus mortuus, tertio ſpeculum accipiatis, & ori, & naribus opponatis, ut uideatur, an maculetur, nec ne, hæc non ſunt facienda in* Apoplexia *uera quia uidemus quod ſpirant ad ſenſum, hæc autem experimenta docentur fieri à* Gal. *in ſyncopa frigida, quoniam in ipſa prorſus tollitur anhelitus, ideo* Moderni *duo deliramenta dixerunt*, Primum *cum tradiderunt experimenta iſta tanquam neceſſaria ad cognoſcendum an anhelitus ſeruetur in* Apoplexia, *& ne-*

neglexerunt ea, quæ ab antiquis Medicis tradita ſunt, Se-cundum eſt, quia credunt naturalem reſpirationem fieri poſſe non à motu muſculorum, ſed à ſyſtole, & diaſtole cordis, quæ non percipiatur, & quod ſit facta à natura ſine motu, ut dixi, thoracis, & dant exemplum, qui error natus eſt, quia non cognouerunt reſpirationem, et tranſpirationem, quia ſi hoc cognouiſſent, ſcirent animalia illa frigida, quæ in cauernis degunt, non indigere reſpiratione, ſed illa euentatio in his animalibus frigidiſsimis fit, quæ tranſpiratio appellatur, non quidem à uoluntate, ſicut reſpiratio, ſed à natura facta, et ex his uerbis conſtabit, quàm facillimum ſit diſcernere apoplexiam à ſyncopa frigida. Ex alijs etiam cognoſcetis Apoplecticum, manet enim ore ſemiaperto, quia Apoplexia reſolutio dicitur, nec differt à paralyſi, niſi quia paralyſis particularis eſt reſolutio, Apoplexia uero uniuerſalis, cum igitur uacent muſculi à munere ſuo non fiunt extenſiones neque contractiones, ideo palpebræ ſemiapertæ apparent, manibus & pedibus diſtentis, ſicut iacent mortui, quoniam quo ad muſculorum reſolutionem ſunt uere mortui exceptis muſculis thoracis, qui mouentur à natura, cum ſit neceſſarius anhelitus ad uitam, in ſyncopa frigida totum oppoſitum eſt, quoniam cum incipit ſyncopa, & tendit ad cor, & muſculi per conſenſum patiuntur, torquetur patiens, & claudit dentes, ut opus ſit aperire eos aliquo inſtrumento, & manus clauduntur, ut non poßint aliquo pacto aperiri, Apoplectici autem habent laxa, & quandoque os, & brachium in eodem met ſitu, in quo erat, cum

in-

incepit Apoplexia,manet, quia ſenſum, et motum amit=
tunt ita,ut facillimum ſit cognoſcere an Apoplexia ſit, uel
ſyncopa,ex pulſu etiam cognoſcitur, quia in Apoplecti=
cis non eſt ita mutatus,In ſyncopa uerè frigida, prorſus
deficit,immo aliquando ut in Apoplexia ex ſanguinis do
minio pulſus magni fiunt, licet inordinati, Et hæc ſatis
ſint dicta de cauſis. Ad ſigna iam accedamus in enumera=
tione ſignorum uos debetis meminiſſe eorum, quæ aliàs
diximus circa generalem conſiderationem ſignorũ, quod
quædã ſunt prognoſtica portendẽtia id,quod futurũ eſt,
quædã indicantia id,quod eſt præſens,& utrunque genus
neceſſariũ eſt cognoſcere præſertim prognoſticũ in ægri
tudinibus præſertim acutis, et lethalibus, quæ cum iam fa
ctæ ſunt,male curari poſſunt,Ideo Apoplexia male, cum
iam præſens erit,curabitur,facile autẽ cognoſcetur, uti=
liſſima antem hæc ſigna prognoſtica ſunt, quia cum pro=
nuntiamus mortem,uacamus culpa,ſi æger moriatur,de=
betis ergo ſtudere,ut habeatis Artem ſignorum porten=
dentium futurum euentum, indicantia etiam præſentem
ægritudinem neceſſaria ſunt, quia raro oculis apparent
abſque ſignis, utrorumq; autem ſignorum quædam ſunt
communia,quædam propria,communia appellamus, quæ
licet portendant talem morbum,ſunt tamen in alijs,ut tu=
mor Apoplecticorum eſt ſignum indicans futuram Apo
plexiam,hoc tamen ſignum ſolet conſequi alias ægritudi=
nes. Ideo ex eo non concludimus futuram Apoplexiam,
propria appello,quæ indicant eam,& non aliam ægritu=
dinem,ut ſtertor cum præfocatione ſenſus,& motus, cũ
enim

enim hæc adſunt Apoplexia eſt, *& nulli alteri conuenit, in proprijs autem confidere poſſumus, quia certam fidem tantum faciunt, quæ ſi plura fuerint, maiorem fidem tan= tum facient, præter ea iſtorum ſignorum propriorum quædam ſunt toto genere indicantia, ſicut ſtertor, & pri uatio ſenſus, & motus, quod ſignum omni conuenit* Apo plexiæ, *quædam ſunt propria ſpeciei, ſicut quidam indican tes ſplendores circa oculos, & rubor intenſus faciei, hæc enim indicant ſpeciem* Apoplexiæ *ſanguineam, grauitas autem perſeuerans cum plumbeitate coloris, & ſomno= lentia indicant phlegmaticam, quædam igitur ſunt pro= pria genus portendentia, quædam ſpeciem, quædam indi= cantia malitiam, quædam remiſſionem, uel paruitatem. malitiam quidem ſpuma, quia ſtrangulati (dicebat* Hip. 3. Aph. 43.) *cum ſpuma non redeunt, quæ paruitatẽ in= dicant, ſunt anhelitus æqualitas &c. quædam præter ea cruditatem ſignificant, cum ſcilicet nullum apparet ſi= gnum concoctionis, nihil enim à naribus exit, & ſi quid ab oculis illud inconcoctum eſt, & uirulentum, quædam coctionis ſunt ſigna, cum circa ſtatum mucus coctus in maxima copia æqualis apparet, ſignificat enim naturam poſſe ſupra morbum, quædam ſignificant mortem, & ſunt ſigna omnia, quæ malitiam indicant, quoniam coinci= dunt ſigna mortis, & malitiæ ſimul, quædam indicant ſa= lutem, & ſunt ea, quæ paruitatem oſtendunt ſtante forti= tudine uirtutis, & hæc ſunt præſcienda, ſi uultis eſſe boni* Medici. Aduertatis *quod in iſtis ſignis duo ſunt conſide= randa primum ne confundamini ſi uidebitis alias diſtin=*

ctio=

ctiones à Gal.traditas, quoniam nos neceſſariam poſuimus, & conſulto multas alias omiſimus, quoniam introducendi in Arte non ſunt confundendi. ſecundum licet ſit magnus campus ſignorum longe maior, quàm ſit campus cauſarum, & indicationum, ne terreamini, quoniam tria, aut quatuor ſigna conducent uos in cogitationem ægritudinum, & hoc uobis neceſſarium eſt, quoniam cognita ægritudine ſigna parui fiunt, ideo Raſis *quatuor, uel quinque ſigna ad plus ponit, quæ ſatis ſunt ad indicandam ægritudinem, immo ſi abſque ſignis poſſet haberi cognitio ægritudinum, non eſſent conſideranda, & quia diximus ſignorum alia eſſe indicantia præſentem ægritudinem, alia prognoſtica futuram portendentia, de hoc ſecundo membro prius dicamus, quæ portendunt futuram* Apoplexiam *hic à* Paulo *ponuntur.x.primum eſt capitis dolor improuiſus multus, & confeſtim, ut uideatur, quod caput ſcindatur, & hoc eſt commune ſignum omni generi ægritudinum conueniens, quod ſi uultis diſtinguere conſiderabitis, an acutus ſit, quia tunc ſignificat* Apoplexiam *futuram ex dominio ſanguinis, ſi grauatiuus à dominio pituitæ, fundatur autem hoc ſignum in hoc, quia dolor capitis, confeſtim, & ſubito inuadens ſignificat, & portendit magnam copiam humoris aſcendentis ad caput, ideo maximam inuaſionem, & maximum malum indicat, & ſic* Apoplexiam, *eius fons à quo ſumitur, eſt actio læſa in uirtute ſenſus tactus, ſecundum ſignum eſt tumor uenarum* Apoplecticarum *colli, tunc enim multa materia ad caput aſcendit, & ſi alia ſigna fuerint credatis* Apoplexiam *futuram,*

turam, & hoc ſignum commune eſt, cui ſi adiuncta erit rubedo, ſanguineam, ſi pallor, & frigiditas ad tactum pituitoſam pronuntiat, tertium ſignum eſt uertigo, & fons eius eſt actio læſa ſenſuum interiorum & commune eſt ſignum, & prænuntiat Apoplexiam, quia cum aſcendunt uapores facientes uertiginem, corrumpunt imaginatiuã, & ſignum eſt, quod caput repletur, ideo minatur Apoplexiam, maxime ſi fuerit perſeuerans, & hoc experientia conſtat, quod uertigo perſeuerans tandem faciet Apoplexiam, quia non differt ab Apoplexia, niſi quod uertigo eſt præludium eius, quartum uibratio, & ſaltus apparens in toto corpore, indicatur enim ex hoc calorem innatum, uel propter ſuffocationem, uel propter multã frigiditatem accedentem non poſſe difflare per inſenſibilem difflationem, nec tranſpirare, quia craſſe factus eſt, & dũ quærit exitum, facit ſaltum, & tunc timor eſt, ne uirtus debilitetur, & impediatur quo minus tranſire poßit, uel ſpiritus extinguantur. Quintum eſt frigiditas extremorum ſine ratione, quia calor naturalis debilitatur, & tendit ad ſuperiorem partem, ſi ſanguinea fuerit Apoplexia, ſi phlegmatica totum corpus frigeſcit, fons huius ſigni eſt qualitas de ſecunda ſpecie qualitatis, ſextũ ſignum eſt torpor in omnibus commotionibus, ut homo non poßit mouere ſe, quia tanta frigiditas inducta eſt, ut non poßit libere moueri, & hoc ſignum eſt in uirtute motiua læſa, ſeptimum eſt ſtridor dentium in ſomno, quia iudicat caput repletum malis humoribus & uaporibus, & eſt ueluti ſpaſmus muſculorum inferiorem maxillam mouentium,

tium,ideo & tali dentium colliſione indicatur, quod plurimus uapor aſcendit,& repletur caput, ideo portendit Apoplexiam, ſumiturq́; ſignum hoc ab actione læſa in motu uoluntario,octauum eſt urina uiridis,uel nigra, quod eſt ex ſententia Hippocr.& Gal.ſecundo Prognoſt. uel propter maximam caliditatem urentem,uel maximam frigiditatem extinguentem, ſicuti apparet in ſaguine, ſi ſuperaſſetur, uel frigore congeletur, nigreſcit, ideo dicit Gal.urinam fieri ab utraq; cauſa,quod fiat uiridis eſt propria pasſio frigiditatis, niſi propter admixtionē bilis praxinæ talis fiat,cum autem oleaceæ in eo corpore eſt maxima frigiditas in neruis,& circa uenas, & portendunt Apoplexiā. decimū autem ſignum cum hypoſtaſis urinæ eſt ueluti farinæ crasſioris quam Hippoc. ſecundo Prognoſt.crimodi appellat,ac ſi eſſent hordei grana, quæ malam effugerint, & partes muſculi ſemimolitæ factæ ſint. Cum igitur talis erit hypoſtaſis,uel colliquationem ex moxima caliditate præter naturam in membris exiſtente, ut colliquentur membra ſolida,ideo fruſtula illa apparent, uel maximam frigiditatem in uenis exiſtentem pronunciat,ideo cum ſanguis deuenit ad loca ſolidiora, cum non poßit concoqui,& aßimilari,redditur per urinam,& apparent iſta,ideo cum pultaneam ſubſtantiam uidebitis, ex alijs ſignis cognoſcetis,an ex caliditate maxima, uel frigiditate proueniat ut cognoſcetis cauſam,à qua proueniat, quia apparent maniſeſte ad ſenſum, & hæc ſunt decem ſigna portendentia futuram Apoplexiam, Eſt aliud, quod non enumeratur à Paulo,incubus inquam perſeuerans,

& ſomnia turbulenta, in quibus terretur, & fugit, unde alter trium morborum ſemper ſequitur, uel in melancholiam incidit, aut in Epilepſiam, *aut in* Apoplexiam, *dũ modo perſeueret & non bis, uel ter ſequatur, uel niſi ẽt adſit cauſa manifeſta puta cibus, incubus ideo ex ſignis eſt maxime portendentibus, fit autem incubus cum quis dormiens uidetur ſibi aliquis occurrere qui inuadat eum, & comprimat ut non poßit moueri, donec liberatur ab iſto inuadente, & omnia iſta ſigna à diminutione caloris pro ueniunt, & cum ſpiritus animales exiſtentes in cerebro ob uapores aſcendentes, à pituita, & à melancholia obtenebrantur, ita ut opprimatur uirtus, & uideatur, quod aliquis inſidietur eis,* Et *hæc fuit illa dubitatio quam* Gal. *in tertio de loc. aff. in cap. de melancholia obijcit contra* Dioſcor. *qui dicebat hypocundriacam paßionem fuiſſe propter aſcenſum uaporum ad caput, ſed non tradebat cauſam, cur ex uaporibus aſcendentibus à melancholia fiat, quæ tamen erat aßignanda, hoc eſt quia obtenebreſcunt ſpiritus animales à uaporibus aſcendentibus à melancholia, & tunc percipiunt ſomnia terrenda & grauia, quia deprimuntur ſpirituus, hæc de primo membro ſignorum dicta ſint.* Eſt *aliud genus ſignorum indicantium præſentem ægritudinem, & hæc ſex à* Paulo *numerantur, quæ ſufficienter indicare poſſunt præſentem* Apoplexiam, *primum eſt iacere, ut mortui iacent, & locus huius ſigni eſt à ſitu ſumptus, iacent autem quia priuati ſunt ſenſu, & motu. ſecundo eſt, quia muti fiunt, quod non contingit in caro, aut* Catalepſi, *nec in lethargia, in quibus ægritudini*

bus

bus ſemper aliquid pronuntiatur, ratio autem, cur muti fiant, eſt, quoniam exteriores, & interiores ſenſus ideſt impetus admodum ſunt reſoluti, quæ ſunt neceſſaria ad uocem, quia uox fit ex imaginatione ad exprimendum mentis conceptum, Et cum ablatæ ſunt conceptiones, obmuteſcunt, quia fit uox per neruos reuerſiuos, & muſculi Epiglottidis aliquid faciunt. Priuantur autem motu, & ſenſu, igitur remanent ſine uoce, bene dicunt priuari ſenſu et motu, quia in ſyncopis etiam ualidiſsimis à frigiditate non priuantur ſenſu prorſus, quia ſi pungantur percipiunt, licet obtuſe læſionem.

Diximus ſigna indicãtia Apoplexiam præſentem eſſe ſex, & de quatuor egimus, primũ erat iacere ueluti mortui, ſecundum quod remanet ſine uoce tertium ſine ſenſu, quartum ſine motu, quintum difficultas maxima anhelitus, & ſtertor, qui eſt attractio aeris per locum anguſtum, et propterea conſequitur Apoplexiam. Et dicebamus contra modernos, quod nulla Apoplexia eſt, quatenus Apoplexia eſt, & ſimplex, non loquor de complicata, cum ſyncopa frigida. Poteſt eſſe ſine aliqua inſpiratione, quia ilico quando quis deſinit ſpirare moritur, non ualet autem aliquid illa authoritas Gal. tertio Aphor. 42. cum dicit illam Apoplexiam dici acutiſsimam, & omnibus peiorem, in qua prohibetur anhelitus, intelligite de ea, quæ complicatur cum ſyncopa frigida, in qua prohibetur anhelitus, uel erit ſenſus, quod prohibetur ideſt cum maxima difficultate fit, ideo ſubiungit, & hæc acutiſsima eſt, quia ſtatim æger moritur, cum deſit inſpiratio, et licet det aliquod

tempus perceptibile, anteq̃ moriatur, illud quidem modi= cum eſt, ideo illud experimentum, quod faciunt de coto car minato, & ſpeculo in cognoſcendo Apoplexiam, an ſit mortuus, non eſt ſufficiens coniectura ad id cognoſcen= dum, quoniam etiam quod nihil ſpiret, non ſequitur ergo mortuus eſt, quia poteſt homo etiam uiuere ſine reſpira= tione, ut in ſyncopa frigida ex frigeratione cordis, in qua non eſt neceſsitas inſpirationis, & reſpirationis aeris, ut refrigeretur cor, ſed ſufficit tranſpiratio. Ideo *uanum eſt illud experimentum, & iſta ſint dicta ſatis de ſtertore, & difficultate anhelitus, quod eſt quintum ſignum, ſextum eſt ſine febre eſſe, quia* Apoplexia *caret febre, & hoc ſignũ diſtinguit eam à lethargia, in qua ſemper adeſt febris, ut inquit* Gal. *de loc. aff. tertio, quinto, & ideo eſt quia lethar gia cum inflammatione cerebri & fit febris,* Apoplexia *licet ab eadem cauſa ut plurimum pendeat, tamen non eſt putrefacta, nec inflammata, ideo non generat febrem.* Eſt *etiam alia differentia inter lethargiam notabilis, &* Apo *plexiam, quia lethargici inclinant ad ſomnum & ſunt ca= taphorici,* Apoplectici *uero ſtertunt inter ſomno, ut diui nus* Raſis *inquit, & ſine ſomno ſtertit, & diiudicat, cum aliquis quaſi dormiens iaceat, non refertur illud dormiẽs ad ſomnum, ſed cum iacere, quia iacent ſicut dormientes, quod innuit, cum ſubiungit, & ſine ſomno ſtertit, immo iacent ore, & oculis apertis,* Et *hæc ſunt ſex ſigna indi= cantia* Apoplexiam *præſentem, ſunt alia, quæ indicat* A= *poplexiæ ſpecies, quoniam alia à ſanguinis dominio, alia à pituitæ dominio dependet, alia licet rarò à melancho= lia.*

lia. Signa diſtinguentia has ſpecies ſumuntur hæc partim à cauſis manifeſtis facientibus humorem peccantem, partim ab accidentibus, quæ ſequuntur naturam humoris, & ſumuntur ab intrinſeco ſcilicet à cauſis facientibus humorem peccantem. ſumuntur à procatracticis, ab aere cibo, & potu, inanitione, & repletione, & ab accidentibus animi ſomno, & uigilia, motu, & quiete, quibus duo adduntur temperatura, & ætas, omnes hæ cauſæ extrinſecæ cum conueniunt fidem certam faciũt, ut talis humor dominetur, ſed quia raro inueniuntur omnia hæc, ideo ſigna, quæ ſumuntur à cauſis extrinſecis, fallacia ſunt, ſed ubi cõueniunt cum ſignis ſequentibus naturam humoris, maximam fidem faciunt, ſi igitur quiſpiam uixerit aliquo tempore in aere calido, & humido, & præterea uictitauerit, lautis cibis optimi nutrimenti, & biberit optimum uinum maturum, & dulce, præterea retenta ſint menſtrua in mulieribus, excrementa ſcilicet ſanguinis uel ſanguis ſolitus effluere ex naribus retentus ſit, uel à ſede ideſt hemorroidibus, præter ea otio, & moderato exercitio uſus ſit, ſomnos, & acrem animi quietem habuerit, ac præter ea temperaturæ calidæ, & humidæ, ætatis adoleſcentiæ, ſi omnia hæc conueniunt, oportet dicere in hoc redundare ſanguinis dominium, ſed raró hæc omnia conueniunt, ideo non confidemus in eis, item ſiquis uixerit per tempus aliquod in aere frigido & humido, in conſtitutione frigida & humida, uino aquoſo & aqua, & cibarijs frigidis, & humidis fructibus, & carnibus porcinis uictitauerit, præterea per tempus uixerit in multo otio, & ſomno plurimo, re-

tentuſq; ei ſit uomitus pituitæ, uel ſedis, ſitq; temperaturæ frigidæ, & humidæ, & ætatem habuerit ſimilem, ſi omnia hæc conueniunt abſque dubio in hoc ſunt humores plurimi pituitoſi aggregati, idem diſcurſus fiet de melancholia, quia his concurrentibus tales humores generantur, ſigna uero, quæ à natura humoris ſumuntur ab intrinſeco ſumuntur, & tuta ſunt, illiſq; inhærere debemus, exempli gratia ſi uidetis rubedinem in toto corpore, & caliditatem mitem, & ſuauem percipietis ad tactum cum carnoſitate uideatiſq; uenas turgere, & cum percunctamini ipſum inquit ſe percipere tenſionem in toto corpore, & grauitatem, urinas habet craſſas, & rubeas, pulſum uehementem uelocem, & magnum, cum hæc omnia conueniunt, & concurrunt ſanguis dominatur; & cum apparent in ipſo uenæ colli plurimum turgere, & grauitas ſentitur, & oculi rubent, ſplendorq; circa oculos apparet, & in ſomno rubea multa, & natare in ſanguine, dicetis huic ſanguinis dominium parare Apoplexiam, quoniam raptum habet ad caput, & ita ſigna diſtinguentia ſpecies Apoplexiæ habetis, & non ſolum cauſam, ſed futurum etiam euentum eius ex ſignis diſtinguentibus habetis, quibus ſi addetis cauſas procatarcticas iam enumeratas, quod ſcilicet uſus fuerit comedere cibaria lauta cum reliquis, augebitis opinionem ueſtram, cum idem atteſtentur excrementa, idem de pituitoſa agendum eſt, cum enim albedinis color apparet circa totum, & frigiditas ad tactum cum mollitie, & grauitas, circa omnes motiones, & pigritia

gritia ad motum & in omnibus operationibus, & urinas uidebitis albas, & craſſas, ubi uiæ fuerint latæ, & multus humor, uel tenuis, cum fuerint obſtructiones, & pulſum paruum, rarum, & tardum, & imbecillem, dicetis in iſto dominari pituitam, ſi poſtea addideritis omnia iam dicta extrinſeca augebunt ſuſpicionem, ſi poſtea audi ueritis ab ipſo capitis grauitatem pati, & palpebras habere tumefactas, in nocteq́; ſtridorem dentium habeat, & quod plurimum ſtertit, deinde deterreat in ſomno, & ſurgat, uideaturq́; in aquis ſuffocari, dicetis hunc non modo abundare pituita, ſed quod obſedit caput, & minare apoplexiam propter pituitam ipſam, Idem in melancholico poteritis facere, & cognoſcere melancholiæ dominium, ſi liuor in toto apparebit, & cum grauitate, & flatum in inteſtinis, & uentriculo, triſtesq́; habeat imaginationes, & ſine cauſa triſtatur, ſomnia turbulentia habuerit, uſus præter ea fuerit regimine craſſo cibarijs craßis, rebus ſalſis, uino nigro, & craſſo, accidentia animi moleſta fueritq́; temperaturæ frigidæ & ſiccæ, & conſtitutus in primo ſenio, quæ omnia arguunt dominium frigiditatis, et ſiccitatis, dicetis humorem melancholicum dominari, & ſi habuerit raptum ad caput dicetis Apoplexiam fore à melancholica cauſa, & hoc modo diſcurrendum ad indagandum ſpecies Apoplexiæ, & cuiuſcunque morbi pendentis à materia. Signa, quæ ſubſequuntur quædam indicant cruditatem, quædam coctionem, Ideo cum uidebitis Apoplexiam ſtatim omnia conſiderabitis, & primo an ſit Apoplexiæ affectus, ſecundo cuius generis ſit, an à pi-

tuita,uel à ſanguine,an ſit maligna,uel ne, & utrum dependeat à rebelli humore,nec ne,uel habeat humores coctos,uel paratos coctioni, Cum igitur accedetis ad Apoplecticum, & uultis conſiderare aliquid adſit ne coctionis ſignum,in quo poßit ſperare,uideatis,an aliquid exeat à naribus,quoniam anhelant hi uiolenter, & per interualla, ita, quod in una uiolenta reſpiratione exſufflatur pituita à naribus, ſi quidem alba compacta cum laudabili ſubſtantia erit,debetis eſſe in ſpe, quoniam ſignum eſt, quòd natura poteſt, & aliqua uirtus adeſt, ſi lachrimæ etiam ex oculis compactæ, bene coloratæ, cum laudabili ſubſtantia,ſi ex ore effluat pituita, & ſpuma aliqua ſi humor ſaliualis cum ſpuma ſperandum eſt. Si minxerit ſignum eſt optimum pro ratione excrementi, ſi fuerit bene confecta tunc quia ſignum eſt naturam poſſe operari, ſi egeruntur egeſtiones concoctæ, arguunt naturæ dominium,cruditatem uero indicabunt oppoſita,quædam etiam malitiam,quædam ſalutem indicant,& mortem, ſumitur autem malitia circa minus malam & deteriorem inſpirationem,& reſpirationem,ita quod minus mala inſpiratio minus male indicat Apoplexiam, deterior autem deteriorem indicat,& lethalem, ſumitur malitia præter ea penes ſpumam,quæ indicat inter cætera peßimam Apoplexiam iuxta Hip.ſententiam ſecundo Aph.43. ſtrangulati non referūtur quibus ſpuma circa os fuerit, & enim unum ex ſignis admodum lethalibus eſt,ſed quare ſit ita lethale,uidendum eſt,nec locus iſte prætereundus eſt,eò magis quia pauci recte aßignarunt cauſam,& ideo attendatis,

tis, ut ſciatis cauſam, cur ſpuma ſignum ſit lethale ita in Apoplexia. *Debetis ad huius rei intelligentiam primo ſcire, quid ſit ſpuma, quoad eſſentiam, in qua res omnes conueniunt, quod ſit aer incluſus in aliqua ſubſtantia humida, qui non habeat exitum, aer dico confractus ad minima, In cauſis autem uaria dicunt.* Herculanus *uidetur facere apertißimam nugationem, qui dixit ſpumam eſſe congeriem multarum ampullarum in humiditate repertarũ, ſubiungit, cauſa autem eſt uapor, qui eſt in ipſo humido eleuatus in altum, hoc non eſt aßignare cauſam ſpumæ, ſed formam eius, aliter fecit* Gal. *& optime facit & aßignauit cauſas, qui dixit motum & caliditatem duas cauſas eſſe facientes ſpumam, ita quod redegit cauſam ſpumæ ad hæc duo principia, forte etiam ad unum tantum poterat reduci, & redigi,* Videamus *modo meth. & ſufficientiam horum cauſarum, ſi non ſit aliud, niſi aer incluſus in humido uiſcoſo, qui eſt confractus, nõ ſufficeret hoc, quia aer incluſus in humido facit bullam, ut faciunt pueri cum ſapone, & aqua, quæ tamen non dicitur ſpuma, ſed requiritur, ut aer incluſus ſit in humido, ſit uel aer, uel humidum, aut utrunque ad minima refracta, ut minimum unius ſit cum minimo alterius, hoc autem fieri non poteſt ſine agitatione, & motu, eſt ergo motus neceſſarius,* Et *ita ex cognitione naturæ ſpumæ ſcitis, quid ſit, ſcitis quomodo debeat generari, quæ ſi talis eſt ergo à motu fiet principaliter & à calore, & quia calor & ipſe agitat mouendo, & hoc non ignorauit* Gal. *cum dixit, melius eſt, ut ponamus duas cauſas, quia in mari ſpuma fit ſine calidita-*

te

te ex ſola agitatione uentorum, ſimiliter cum agitamus albumen oui, fit ſpuma ſine calore, à calore etiam uidemus fieri, ut in lebete ebullienti, Ideo poſuit Gal. *duas cauſas, ſed antequam ulterius procedamus, aduertatis, quod aliud eſt dicere ſpumam et corpus, ſeu ſubſtantiam ſpumoſam, hæc enim diſtincta ſunt, quia corpus ſpumoſum dicitur illud, in cuius ſuperficie ampullæ paruæ apparent, ſicut cõtingit in uino cum impetu in uaſe proiecto, & in urina cum impetu micta, cuius partes ſuperficiales contrahunt ſpumam, & dicitur corpus ſpumoſum, quia participat ſpumam, non tamen ſpuma eſt, ſpuma uero eſt corpus leuiſſimum ſpongioſiſſimum ſecundum omnes partes tam intrinſecas, quàm extrinſecas, ut non poſſit dari pars in qua non ſit minimum unius cum minimo alterius, & humidũ ſit tenue naturam aeris participans, ut minimum tenuiſſimi humoris cũ minimo aeris miſceatur, & in omni parte ſit iſta confractio, & miſtio, iam calidiſſimũ corpus eſt, quia plurimum aeris penetrat, quia plurimã habet diaphaneitatem, & undecunque terminatur, & talem ſpumam in mari uidemus, quia tenuiſſimũ aquæ permiſtũ eſt cũ minimo aeris, ut uideatur etiam ſemijuncta ab aqua, ſicut in albumine oui apparet, in quo tenuiſſimum eius ſupernatat, & miſcetur cum aere, ut uideatur ſeparatũ à ſubſtantia reliqua oui albuminis, & ita contingit in iſto Aphiogala, quo utuntur principes in conuiuijs ex multa agitatione lactis, & habet multam apparentiam cum parua exiſtentia, quia pars ſpumoſa, & aerea permiſcetur cum aere, & iſta, quam enarrauimus, eſt uera*

ſpu=

ſpuma, Iſtis diſtinctionibus factis, poſtquam habetis cognitionem quid ſit ſpuma, & à quibus cauſis proueniat, & quod differt à ſpumoſo corpore, uideamus modo cauſam, cur in Apoplexia *ſpuma ſit tam lethalis.* Nonnulli *dixerunt ſpumam fieri, quoniam in anguſtia anhelandi, ſpiritus, qui expiratur, tranſit per uenas, ubi eſt materia peccans, & agitat illam, & tranſit ad os, & apparet ſpuma, & propterea ex ea ſpuma potes conijcere cauſam facientem ægritudinem dictam* Apoplaxiam, *& epilepſiam, ſi fuerit nigra cauſa, erit melancholia; ſi rubea ſanguis, ſi alba pituita,* Equalē. *ſæpe admiratus ſum rem tam uanam, quid uelint dicere, ſpiritus tranſiens per uenas inueniens materiam peccantem exagitat eam, non uideo, quoniam ſi per uenas intelligunt pulſatiles, uel non pulſatiles falſum eſt eiuus dictum, ſed ſupponamus quod ſpiritus poßit tranſire per uenas tales, humor peccans non eſt in uenis, ſed in cerebri uentriculis, præterea ſi per uenas intelligant aſperas arterias, hoc etiam fieri non poteſt, quia ſi uerum eſſet, quod aer expiratus occurreret humori in aſperis arterijs ob idq; ſpuma fieret, cur in* Aſthmate *non idem fit, ubi eſt anhelitus difficultas, humoresq; multi ſunt in aſperis arterijs? hoc tamen non uidemus, niſi cum ſuffocantur, ſed ſuffocatio eſt, quæ facit eam, & ab alia cauſa, non ergo per talem occurſum fit.* Cauſa *autem erroris fuit quia iſti ſciunt medicinam ex commentarijs, legerunt autem librū illum* Gal. *aſcriptū de iuuamento anhelitus, quia in cap. 9. dicit has fatuitates ſed in illo lib. ſunt mille portenta, & certe nequaquam eſt*

Gal.

Gal.ſed ipſe facit alium libellum de utilitate anhelitus inſcriptum,in quo dicit ea,quæ ſunt uera, ſed ſi ſcirent medicinam ex Arte deriderent etiam hæc,quæ à Gal.ſunt ſcripta. Herculanus aliquanto melius indagatur cauſas, & duas aßignat,prima eſt ex feruefcentia caloris intrinſecus efferueſcentis ex anguſtia anhelitus, ſed cum intrinſecus efferueſcit humiditatem in pulmone repertam in uapores conuertit,qui permiſcentur reliquis partibus humiditatis,& ita permiſti tranſeunt ad os, & faciunt ſpumam, ſecunda cauſa eſt ſicut in ſtrangulatis aer tranſiẽs per anguſta inuenit humiditatem in aſperis arterijs; & cum impetu exiens facit ſpumam,ideo ſpuma in Apoplexia exiens peßimum ſignum eſt, ſed nec ipſe rem aſſecutus eſt,quia poteſt eſſe quidem efferueſcentia caloris intrinſecus,& quod permiſceantur uapores eleuati ab humiditate in pulmone reperta cum aere expirato, & fiat difficultas anhelitus, non propter hoc eſſe lethale ſignũ dici debeat,ſecundam cauſam oſtendimus parum ualere, cum diximus ſupra in Aſthmate aerem expiratum obuiare humiditati,& contentis in aſperis arterijs, non tamen cauſare ſpumam,Eſt ergo dicendum cum Gal. qui ueritatem indagat à natura rei aliter,quàm faciunt iſti, Ipſe enim neceßitatem anhelitus conſiderans uidet, quod à natura datus eſt propter euentationem caloris innati,qui bifariam euentatur,uno modo ab aere frigido inſpirato, alio modo expurgando fuliginem per expirationem, & hoc colligit Gal.ex fornace, in qua ignis ſuffocabatur, dicit ipſe ſe quandoque uidiſſe fornacem, quæ ſuffocabatur,

&

& cum fuit aperta ſtatim maxima copia fuliginis denſæ exijt, & attractus eſt aer in maxima copia, & ſic primo eiecit fuliginem, & ſtatim attraxit aerem ad refrigerandum & ita habet cor inſpirationem, & expirationem, ubi uero priuatus quis commoditate utendi inſpiratione, & expiratione, multæ difficultates anhelitus ſequuntur & pro uarietate formæ, uariæ etiam ſequuntur difficultates, ideo penes difficultatem anhelitus formæ Apoplexiæ diſtinguuntur, proponamus ergo difficultatem anhelitus talem eſſe, ut uix animal reſpiret, & tendat ad gradum non ſpirandi, ubi deuenerit ad hoc, ut uix ſpiret, nec reſpirare poßit primo repletur cor, ſpiritus, & calor naturalis cordis fuligine multa ſuffocatur, cum non poſſit euentationem extrinſecam habere, ideo ſequuntur omnes difficultates. Contingere autē ſole, quòd fuligo permiſta ſpiritibus ipſos debiliores reddit, cum agitantur, & quoniam in corde aer ſemper incluſus ad nutriendum ipſum permiſcetur, àt ſpiritu reddito ſeipſo craßiore debilitatur, & ſuffocatur, ideo fit plurima agitatio in pulmone à tali ſpiritu calidiori, & acriori, humiditatesq́; tenuiores pulmonis accipit, & permiſcetur cum aere, & ex tali agitatione à natura facta, quæ uult facere expirationem, & trahunt conatum interius, fit miſta exagitatio, ex qua fuligo, & aer permiſcetur inuicem, ex qua permiſtione fit illa ſpuma, facta tali ſpuma natura faciens unam uiolentiſsimam expirationem, eam ad os tranſmittit, & hæc eſt ſpuma, quæ apparet circa os, quandoque etiam apparet, & aſcendit uſque ad caput, & fit obſcu-

rus uiſus, & tunc ſtatim mors ſequitur. Ex his ſequitur *quod ſi* Hip. *dixit ſtrangulati cum ſpuma non referuntur, rectius dixit, quàm* Gal. *qui uoluit ſententiam* Hip. *intelligi in pluribus ueram eſſe, qui teſtatur in epileptico ſe uidiſſe, & reuixiſſe, ſed illa non eſt uera ſpuma, ſed corpus ſpumoſum, quod à uera ſpuma diſtinguitur, de quo non intellexit* Hippocrates, *ſed de uera, ad quam ſtatim ſequitur mors, ideo recte dixit, non referuntur ſtrangulati, quibus eſt ſpuma circa os.* Falluntur *etiam illi* Medici, *qui cum uideant circa os tàm* Apoplectici, *quàm epileptici, quandam materiam, & quoddam corpus ſpumoſum credunt eſſe ſpumã cumq́; uideant tales releuari, credunt* Hip. *regulam falſam eſſe, cum tamen nil uerius ſit, debetis igitur ſcire, quod aliquando in ore* Apoplectici, *pituita cum ſaliua exiſtens, & ibi retenta à ſpiritu inſpirato & expirato adeo agitatur, & permiſcetur cũ aere, ut fiat corpus ſpumoſum, quod poſtea extra os exit, ſed hoc non indicat affectionem grauem, nec maximam anguſtiã anhelitus, immo poteſt defluere pituita à capite propter ſpiritum attractum per nares ad nutriendum ſpiritum animalem exiſtentẽ in uentriculis cerebri, ut uoluit* Gal. *in de uſu reſpirationis, ideo poteſt occurrere illi pituita, et natura mouere excretionem, & circa os ſic apparet, & nares, & hoc eſt bonum ſignum, quia indicat naturam excernere, & poſt eam ſtatim ſurgit patiens.* Poteſt *etiam contingere propter materiam exiſtentem in canna pulmonis ob frequentem exagitationem aeris ingredientis & egrediẽtis, qui facit ſpumam, ſed nulla lethalis eſt, niſi*

illa de qua diximus: Accedamus modo ad indicationes, circa quas oportet quædam uniuerſalia præmittere, in quibus fundantur particulares indicationes, Nomen hoc indicatio relatiuum eſt, ideo ſub conceptu indicationis, ſemper aliquid eſt quod indicat, & ſemper refertur ad aliquam rem, ideo quot erunt res indicatæ, tot erunt indicationes, quæ natura relatiuorum talis eſt, immo quemadmodũ res indicatæ erunt diſtinctæ, ita indicationes diſtinctæ, ſi confuſæ, indicationes quoque erunt confuſæ, quibus confuſis neſcietis curare, quia tantum ſcitis curare, quantum habetis diſtinctas indicationes, iſtud eſt unum ex uniuerſalibus, quod nobis ſemper præ oculis erit, & conſequenter, quot ſunt res indicantes, tot ſunt indicationes. His præmiſsis diuidamus, quot ſint res indicantes. Debetis ſcire quod indicationes à quatuor cap. ſumuntur, uel à natura ſanitatis, et cauſis ſuis, uel corpore ſano, uel à natura morbi, & à cauſis ſuis, & corpore affecto, uel à medio ideſt à quibuſdam communibus, quæ ſumuntur à natura ſanitatis, & à corpore ſano, unam habent communiſsimam indicationem, conſeruationem ſcilicet, & præſeruationem, & omnes indicationes, quæ indicant ſanum corpus hoc indicãt, conſeruationem quidem, cum corpus eſt exquiſite ſanum, præſeruationem uero cum corpus iam incipit labi in deterius, ita quod conſeruatio, & præſeruatio ſint duæ medicinæ cõisſimæ à ſanitate uel corpore ſano acceptæ, & hæ duæ non pertinent ad nos in præſenti, quia nunc ſumus curatores morborum, de his igitur nihil dicemus, & hoc totum cap. dimittemus, quod facit illas duas communiſ

ſimas indicationes ſcilicet conſeruationem, & præſeruationem, uel ad Gymnaſticum, uel ad Medicum, ſed quoniã Gymnaſtica ars noſtro tempore deſiit, ad medicum pertinebit ut etiam Gal. uoluit, Aliud membrum, quod aliæ indicationes ſumuntur à natura morbi, & cauſis eius, & à corpore affecto aggrediamur, hæc autem ſunt res præter naturam, & tunc una communiſſima indicatio ſequitur, quæ eſt correctio & ablatio, & hoc erit cap. noſtrarum indicationum, & circa hoc uerſabimur, & erit uelutí initium, unde incipit curſus, mediam autem illam quandoq; communiſſimã conſeruationẽ, quandoq; ablationem indicãt ut ſunt omnes cauſæ non naturales, aer, cibus, potus, &c. Additur ætas, & temperatura, præterea conſuetudinem addimus, artem & naturam propriam, ſunt autem media, quia quandoque conſeruationem ſignificant, quandoq; ablationem, ut de aere patet, cũ enim ægritudini oppoſitum eſt, conſeruamus ipſum cum ſimilibus, contrarijs autem remouemus: ſimul cum ſanos conſeruamus, id facimus, illæ communes ſunt, quia tàm illæ, ad quem attinet ars conſeruandæ ſanitatis, his locis omnibus utitur, q̃ & medicus in curando ægritudines, uniuerſaliſſima ergo iudicatio curatiua ablatio eſt, poſtea ſunt loci communes, & ſanitati tuendæ, & curationi, & quia communes ſunt utemur nos ipſis, & hodie, & ſemper, cum uolumus de curandis indicationibus agere, facto hoc fundamento, qđ principalis curatio à morbo, natura eius & à corpore ſumuntur affecto, à morbo autem eas in primis accipiemus, cum uel naturam, uel eius cauſas conſideramus, natura autem

tem morbi conſideratur in ſex rebus, uel morbum eius, uel eſſentiam morbi, uel conſideramus terminum eius, uel accidentia, uel mores, uel temperaturas, uel motus, eſſentiam morbi conſideramus, & naturam, quando cognoſcimus, ut morbus ſit in complexione, uel in compoſitione, uel in ſolutione continui, quia in his ſumuntur diuerſæ indicationes, ſi in complexione fuerit, oportet diſtinguere, an ſit cum affluxu materiæ, uel ſine, & ita diuerſæ indicationes ſumuntur, eſſentia igitur morbi primo conſideratur in generali, poſtea diſtincte, quæ nam ſit cõſideratur, præterea eſſentia morbi cum conſideratur, an ſit ſimplex, uel compoſitus, & ex hac utiliſſimas ſuminus indicationes, aliter enim ſimplicem, aliter cõpoſitum curamus morbum, ut patebit in exemplo & hoc erit primum cap. ſecundo conſideramus terminum conſiderando an ſit factus uel non factus, uel ſit fiens, aut in facto eſſe, quia aliter curatur morbus in fieri aliter cum iam eſt in facto eſſe. Tertio conſideramus morbi accidentia, quia aliter curabitis febrem cum dolore capitis, cum debilitate uirtutis, & aliter cum eſt ſine his, quia ex his diuerſæ oriuntur intentiones curandi. quarto conſideramus naturam morbi à motu, an præceps ſit, uel tardus, alius enim tarde procedit, alius uelocius, ut in breuiſſimo tempore ſumas faciat mutationes, & aliter curatur morbus tardi motus, aliter uelocioris, quia dicebat Hippo. *in acutis morbis medicari eadem die conuenit, differre autem malũ eſt.* Quinto *conſideramus, naturam morbi à tempore, quando conſideramus tempora eius, an ſit principium morbi,*

tunc euacuandum eſt,quia quando morbi inchoant,ſiquid mouendum uidetur,moue, in ſtatu enim quieſcere oportet,Eſt autem principium cum iam materia cruda eſt,quã non oportet euacuare,neque mouere, quia dicebat Hipp. *concocta medicari &c.*Ex *quo ſequitur, quod licet principium ,ſit , in quo euacuandum,quia tamen materia tunc cruda eſt impedimur, nõ quia principium non ſit tempus, in quo ſit agendum , ſi modo fuerit motus uelociſſimus , etiam quod materia ſit cruda in principio euacuamus, ultimo conſideratur natura morbi à moribus,an ſcilicet ſit bonorum,uel malorum morum* κακοήθης *appellatur,ſicut ſunt ulcera maligna,malignæ febres & peſtilentiales, aliter enim iſta curantur propter malos mores, aliter quæ non habent.* Et *ita ſex habent cap.à quibus ſumuntur indicationes conſiderando naturam morbi, indicationes uero quæ ſumuntur à cauſis uariæ ſunt, quia cauſarum aliæ ſunt intrinſecæ aliæ extrinſecæ, non ſumitur indicatio curandi niſi cum adſint,quia cum non adſunt, nulla ſumitur ab eis indicatio exempli gratia cum quis ex inordinato regimine inciderit in aliquam ægritudinem ab illa cauſa nulla ſumitur indicatio curandi,niſi cum adſit,ut ſiquis frigido morbo laboraret in aere frigido,ut aer ſit cauſa ægritudinis tunc ab illa ſumitur indicatio,ut corrigatur,cauſæ uero intrinſecæ duplices ſunt quædam coniunctæ proximæ & adhærentes morbo,quædã antecedentes,ab utriſque uariæ ſumuntur indicationes,ſi antecedens fuerit,euacuari indicat per loca communia,& conuenientia per urinam,ſeceſſum &c.*Si *coniunctæ à loco affecto,uel deriuatio-*

tionem,uel ſimplicem euacuationem à loco factam,per ſca
rificationem,uel fomentationem &c. Circa iſta fuerunt
uniuerſalia præmittenda in omni curatione,quæ ſunt illa,
à quibus particulares indicationes curatiuæ ſumuntur. I-
ſtis uniuerſalibus ſic præmiſsis oportet nunc ad exercita
tionem particularium deuenire. Volumus curare Apople
xiam unde incipiemus ? à re maxime nota, quia omnis di
ſcurſus à notioribus,& communibus incipit,cum ab iſtis
innata ſit nobis uia,quod igitur erit notiſsimum in diſcur
ſu noſtro Apoplexiæ?id quod oculis uidemus,uidemus au
tem hominem ſine ſenſu,& motu,quid indicatur? illa com
muniſsima ablatio , quod auferatur iſta indicatio, ſed hoc
etiam diceret aſinus, & quælibet uetula, modo quomodo
auferetur,hæc eſt ars medici,ſed neque auferri poterit,ni
ſi ſciamus cauſam facientem hanc priuationem, quæ autẽ
ſit,iam ſciuiſtis quod priuatio iſta ſenſus & motus depen
det,uel ab obſtructione uentriculorum cerebri uel à ſuf-
focatione ſpirituum exiſtẽtium in uentriculis cerebri, uel
à repletione frigidæ materiæ exiſtentis in ſubſtantia cere
bri ut non poſsit amplius cerebrum producere uirtutem
animalem,cauſa ergo ſunt illa tria uel obſtructio uentri-
culorum,uel ſuffocatio ſpirituum uel mala temperatura
ſubſtantiæ cerebri per affluxum materiæ frigidæ & hu-
midæ,ut nunc ſcimus magis artificioſum,quia ſcimus ſi ob
ſtructio eſt cauſa aperiendum eſt, ſi ſuffocatio ſpirituum,
quod huiuſmodi ſuffocatio euentetur,& tollatur cauſa .ſ.
humidi abundantia,ſi mala temperatura per affluxum in
dicat,ut tollatur. Sed non propterea curabitis Apople-

xiam,etiam quod ſciatis hæc omnia eſſe tollenda,ſed oportet diſtinguere,& deuenire uſque ad ultimum.Iam uidiſtis,quod à quacunque cauſa procedat Apoplexia,materia eſt ſemper in cerebro,hoc dixi propter aliquos qui dicunt Apoplexiam fieri per conſenſum, quia uenæ Apoplecticæ obſtruuntur,ſi ex his credatis Apoplexiam fieri quoniam obſtruuntur iſtæ uenæ, & arteriæ Apoplecticæ,erratis,quia ſi ſupponeretis omnes arterias,& uenas quæ aſcendunt ad caput ligatas eſſe ut nec ſpiritus uitalis nec ſanguis ad cerebrum accedat, non fieret Apoplexia, quia ſpiraret animal,& anhelaret,ſed quia ſpiritus cerebri ab aere attracto generantur,& nutriuntur,ſi impediretur,utique periret animal, ſed homo fieret Apoplecticus,quia quod aſcendit,non facit Apoplexiam,ſed quod deſcendit,& cum quis ſtrangulatur,non moritur, quia intercipiatur id,quod aſcendit,ſed quia intercipitur ſpiritus animalis,qui retinetur dans ſenſum,& motum,ne ſuffocetur priusq̃ deſinat ſpirare,immo ſi diligaretur per decem dies,uiueret tam diu,q̃ diu ſpiraret,& diu uiuere poſſunt ſine alimento,ideo ſi uultis uidere Apoplecticum,& omnia accidentia ſtrangulati, qui tunc morietur, cum deſinit ſpirare, & ita facit præciſe Apoplecticus. Ad rem igitur noſtram redeundo, quia diximus, cum quis priuatur ſenſu, & motu eſt uel propter obſtructionem uentriculorum cerebri aut ſuffocationem ſpirituum, uel ob intemperiem cerebri ſubſtantiæ ex defluxu materiæ frigidæ & humidæ.Ideo ſi fuerit ex obſtructione aperiemus,ſi in ſubſtantia cerebri fuerit materia, euacuabimus

eam

eam, ſi ex colliſione ſpirituum, euentabimus, iam ulterius debemus diſtinguere, & quia ſcimus naturam morbi, qđ eſt obſtructio, uel mala temperatura totam naturam per pendere debemus iſta obſtructione poſita, cum eam uelimus curare, aut eſt iam facta, aut adhuc fit, ſi facta ſimplicem habemus indicationem aperire ſcilicet, ſi adhuc fit, cõpoſitam, quia quod eſt factum, aperire debemus, & prohibere futurum, & auertere cauſam facientem obſtructionem, & ita erunt complicatæ, & hoc eſt conſiderare terminum morbi, an fiens, an factus ſit, tertio accidentia conſiderantur, ſed certe hæc ita ſæua ſunt, ut ſæuiora non poſſint excogitari, quibus ſi addetur uirtutis debilitas, uel amiſſio ex pulſu cognita dicetis, amice uale, ſi præterea ſpumam uidebitis circa os, ſymptoma eſt deterrẽdum, ideo indicationes ab accidentibus ſunt maximi momenti, quia medicus debet tentare rem, quam poſſit aſſequi, ſi igitur imbecillis eius uirtus eſt, & ſpuma circa os non tentabitis aliquid, ſi uero ordinem in pulſu, & anhelitu uidebitis, hanc, ſi recte curabitis, ſanabitis. quarto conſiderabitis, an ſit motus præcipitans, & cum difficultate anhelitus, tendatq́; ad peſſimum gradum, talis anhelandi motus indicat, ut ſtatim agatis, quoniam ægritudo non dat inducias, quinto uidebitis an ſit bonorum, uel malorum morum, cognoſcetis autem hoc tùm ab accidentibus enumeratis, tùm ex cauſis, ſi enim à ſanguine proueniret, benignior erit, ſi à pituita, deterior, ſi à melancholia, deſperata eſt, quia humor rebellis eſt, nec poteſt cito euacuari, prout indiget ſæuum ſymptoma. A temporibus uero, quia nulla expecta-

tur concoctio parum conſiderantur tempora, & licet ſit crudus humor, quæ ægritudo non dat indutias, ſtatim agẽdum eſt, quoniam dicebat Hippoc. *Extremis morbis extrema remedia conuenire, ideo concoctione non indicatur, niſi ad prognoſticandum, ſi igitur erit partim fiens, & partim facta, factam tolletis, eam, quæ fit prohibebitis, ſi ſint ſæua, & maligna accidentia non tentabitis, ſi oppoſita curabitis eam, & hæc ſint dicta de indicationibus, quæ ſumũtur à natura morbi. Ad indicationes, quæ ſumuntur à cauſis iam accedamus, & quia poteſt habere cauſas procatarcticas, & antecedentes, quò ad procatarcticas, aeris tantum eſt habenda ratio, unde ſiquis ſuffocabitur à multitudine ſanguinis aerem eligemus frigidiorem, euentabilem, ſi pituita calidiorem, quantum uero attinet ad intrinſecas indicationes, quæ ab ipſis ſumuntur, uariæ ſunt quia intrinſecarum aliæ antecedentes aliæ coniunctæ ſunt, uerbi gratia in ſanguinea* Apoplexia *cauſa antecedens eſt ſanguis habita tunc ab indicatione ſumitur, ut ſtatim euacuetur ſanguis per ſanguinis miſsionem diuertendo, & quia non dat indutias, non erit facienda diuerſio ad partes admodum longinquas, quia utilitas illa, uel tarda, uel nulla erit, dicebat Galenus ſecundo* Reg. Acut. *Ideo ad cephalicam accedetis & ſanguinem magna copia euacuabitis etiam uſque ad frigiditatem corporis, & quouſque incipiat ſyncopizare, ſi pituita, indicatione ſumpta à cauſa antecedente euacuare debetis, & quia non poſſunt exhiberi medicinæ, in quibus requiritur tempus, ut ſunt pillulæ, non eſt tempus exhibendi eas, ſed debemus prouocare,*

care, & inijcere cum fiſtulis pro enemate acutiſſima clyſteria, quæ mordicent inteſtina, & ſtimulent uirtutẽ expulſiuam, ut fiat aliqua excretio, & licet non ſentiant cũ priuata ſint ſenſu, oportet facere ea, quæ fieri poſſunt ad minus abluere cum illis abſtergentibus, & acribus, frictionibus etiam utuntur iſti, ſed hoc nihil eſt, quia non ſentiunt, etiam attractio omnis fit per calidum, uel per dolorem, neutrum autem horum fieri poteſt, ideo remedium leue eſt, Vbi ergo deeſt intentio phlebotomiæ rarò habemus inſtrumenta quæ ualeant, Ventoſæ autem uidentur habere aliquid uiolentum, & quia trahunt à partibus propinquis, & illæ ab alijs, & ita fit attractio, Indicationi autem à cauſa coniuncta, ideſt à morbo localia apponimus. ſi fuerit ſuffocatio ſpirituum, quæ faciunt euentationem ut ſpiritus poſſint exhalare, ſi pituita, cum calidis ijs digerentibus per poros, uel attenuantibus, ut deſcendat per nares, & os, & fit tandem paralyſis, ut amittatur pars corporis potius, quàm totum, & hæ ſunt indicationes, quæ à cauſa ſumuntur, & à natura morbi. Reliquum eſt, ut de indicationibus à loco affecto ſumptis agamus, poſtea de his communibus & medijs, & primo communes trademus, ſecundo particulares, communes quidẽ in loco affecto ſunt 8. cap. indicationum, quarum quædam à ſubſtantia membri ſumuntur, quædam à modo ſubſtantiæ, quædam à temperatura membri, quædam à plaſmate, & compoſitione, quædam ab operationibus, hæc cognoſcenda ſunt de membro, ſi uultis ſumere indicationes ab ipſo, ſi etiam uultis recte curare, A ſubſtantia ſumuntur

tur hoc modo,oportet primo uidere cuius ſubſtantiæ ſit, an carneæ,uel muſculi,in quibus caro dominatur,an neruea, ut cordæ,nerui,ligamenta,membranæ, quæ ſubſtantiæ nerueæ ſunt ſimiliter an plurimi ſanguinis ſint, an uero exanguia, A *modo autem ſumuntur indicationes conſiderando an membrum durum,an molle,denſum, aut laxum,& compactum ſit,ſi fuerit membrum ſubſtantiæ laxæ facile curabitur, & facilius penetrabunt medicamenta,ſi aſperum fuerit melius adhærebunt, ſi à loco affecto applicanda erunt,oportet ergo tertio & maximi momenti temperaturam conſiderare, an calida, frigida, humida, & ſicca ſit temperatura,& hic ſunt innumeræ difficultates,quas in præſenti non ſum explicaturus,* Habeatis *tamen hoc pro regula,& firmum,quod indicationes,quæ à temperatura ſumuntur, cum uultis curare membrum, quod declinauerit à propria temperatura per oppoſitum,nunquam recte ſumentur, niſi conſideraueritis naturam illius,exempli gratia.*V*os uultis neruum curare, ut à qualitate paßiua incipiamus neruum dico uulneratum, quia habet humiditatem ſuperfluam, cum omne ulcus indiget exiccatione in alia eſt caro uulnerata, uultis exiccare carnem,indicatio à temperatura maxima eſt,ſi exiccantia,quæ neruo conueniunt, carni applicaueritis, tabeſcet ſingulis diebus,quia non exiccaret,uti decet,*Ideo, *quæ naturaliter ſunt ſicca & exiccari indigent, quia longe receſſerunt à temperatura propria,ex quo ſicca conſeruantur in ſicco cum ſunt lapſa in humidum temperatum,ſi talia uultis reducere ad temperaturam propriam, oportet*

ut

ut utamini rebus ualde exiccantibus, ſi uero fuerit humidum, ut caro non indigeretis multa exiccatione quia deduceretis ad contrarium habitum, ſi uero nimis exiccetur, etiam quod ſit ſiccum in temperamento, ut neruus rigeret, & incideret in ſpaſmum, nec etiam rebus adeo humectantibus uti deberetis, quia ſiccum, carnem autem cum uultis exiccare non indigetis multum exiccantibus, ita in neruis ſi ualde exiccantibus utimini ad contrarium habitum reduceretis, idem de calido & frigido prorſus dicendum, ſi membrum frigidum inciderit in temperaturam frigidam. Vos indigebitis modice calefacientibus, quia debetis reducere membrum ad propriam ſuam temperaturã, ſi uero in calidam ualde, ut ſi cerebrum in temperaturam ad modum calidam incideret, refrigerantibus indigetis, ſed ualidis, quia oportet reducere membrum ad propriã temperaturam, ſi nimis calefacientibus ad contrarium habitum reduceretis, & tunc contraria curatione indigeretis. Dicetis uos cur in Apoplexia euphorbio, & ſynapiſmis utimur, quæ ſunt calida in quarto dicemus loco ſuo. Regula autem eſt hæc, quod membrum frigidum cum moderate calidis eſt reducendum ad temperamentum, quartus locus à quo ſumuntur indicationes à loco affecto eſt plaſma, uel compoſitio. Ideo oportet uidere, an membrum habeat ductus, uel non habeat, ſicut neruus, uel habeat cauernas ut uenæ, arteriæ, cor, cerebrum & renes, & cogitare, an materia poßit deduci per uias illas, nec ne, quintus eſt colligantia, multum enim refert uidere colligantiã et ſcire an habeat caudices, & ad quod membrũ perue-

perueniat, cui colligatur, & cui communicetur, ſicut cor cum cerebro mediantibus arterijs aſcendentibus ad cerebrum, propterea compaßionem maximam habent ad inuicem. His uiſis, & cognitis eius conſenſum, & communicantiam maximam, quam unum habet ad alterum, cognoſcetis, quod altero affecto corroborabitis aliud, Ideo regula eſt, quod in Apoplexia corroborabitis, & ſyncopam habentibus in corde corroborandum eſt cerebrum, colligantia ergo multum refert, ſextus locus eſt ſitus, Ideo oportet ſcire utrum membrum, quod afficitur, ſit in profundo, uel ſuperficie, ſi in profundo, qui operiat ipſum, an os, an cerebrum, an muſculus, an cutis, an hæc omnia, ſi os an denſum, an rarum, uel ſpongioſum, an commiſſuram habeat, & cuius generis, an ſit ſutura, uel alterius generis, quia aliter curatur membrum in profundo ſitũ, & cum habeat membra cooperientia ipſum. ſeptimus locus eſt paßibilitas, & aptitudo ad patiendum, uidendum eſt, an mordicetur à qualibet leui mordicatione, ſi fuerit ſenſibile ualde, & applicetur res mordicans, læditur ſtatim propter ſenſibilitatem facilius, ideo oculis inflammatis mordicantia non conueniunt propter eorum ſenſibilitatem & maximam, quod non timeremus in auribus, Ideo acetum ſcilliticum in aure apponimus, oxymel, quæ nullo pacto oculis applicarentur, octauus locus ſunt operationes, & uidendum eſt cuius ſint nobilitatis, ideo Gal. non curat uentriculum, quò ad operationes deſeruiunt toti corpori, & ſi conuenirent relaxantia, ut ſcyrrho, nunquam ſimpliciter relaxantibus utitur, neque ſimpliciter

*ter refrigerantibus,quia operationes indicant oppoſitū, uentriculus enim continet cibum, ut concoquat ipſum, ſi uteremini relaxantibus,contentiua uirtus amitteretur, ſi refrigerantibus,quia concoctio à calido iuuatur, & fit, ſumme læderetur, et periret,ideo debetis iuuare, ut uirtus concoctrix horum membrorum manu teneatur, Iſta ſunt octo cap. unde ſumuntur indicationes à membro, quæ ſunt conſideranda curanti,reliquæ indicationes, quæ ab illis medijs ſumuntur non multum referunt, quæ enim à uirtute ſumuntur,potiſſimæ ſumuntur iſtæ duæ,ſi adeſt, conſeruetur,ſi non adeſt,regeneretur, quæ ab aere, & conſuetudine ſunt, potius circunſtantiæ, quæ coadiuuant potius,& concedunt aliquid eſſe faciendum, uel limitant, exerceamini autem in his,quæ à loco affecto,& membro ſumuntur,quia cum eritis docti in his, reliqua erunt facilia.*His *uiſis ad curationem in homine* Apoplexiæ *particularem accedamus, & ſit* Socrates *ille miſerrimus, qui ægrotet* Apoplexia,*uocemurq; ad eum,primo quid facere debemus, in introitu debetis primo uidere, an ſit in paroxyſmo,nec ne, uidebitis multoties aliquem per aliquod tempus amiſiſſe ſenſum,& motum,ſed rediſſe,conſpicuiſſeq; attonitum,nec poterit loqui,hebes erit,et obliuiſcetur rerum omnium, non recordabitur nomen proprium,mouebitur pigrè ſecundum omnes operationes, dicunt iſti hic in* Apoplexiam *procedit, qui per breue tempus amiſit ſenſum & motum,ſed non incidit,bene fuerunt præludia* Apoplexiæ *cum, niſi occurratur, incidet, ita ut non amplius reuiuiſcat, ideo cum accedetis ad ipſum*

ſum conſiderabitis an ſit in paroxyſmo, ſi erit, ſtatim ſine ſenſu & motu erit, ſi uero fuerit in diſpoſitione, quæ tendit ad Apoplexiam aliter erit faciendum, ſed ponamus quod ſit in paroxyſmo iacens ut mortuus ore, & palpebris ſemiapertis, muſculis reſolutis, & tantum reſpiret ſpiritu difficili, ut uideatur coactus, & non poßit diu perdurare, ſi hæc uidebitis, dicetis ipſum eſſe Apoplecticum, ſed primum quod conſiderare debetis, cum uideritis talem iacentem, an habeat ſyncopam calidam, uel frigidã, ſi enim calida erit, habebitis cordis palpitationem, pulſus erit inæqualis, ſi digito premitur, clamat, iraſcitur, & ſi loqui non poßit oſtendit ſignis ſe ſentire, ſi frigida non loquitur, ſi acu pungatur, ſentit, quia talem habent ſenſum obtuſum, Cũ autem Apoplectici ſunt, ſi perforaretis brachium, et frangeretis ipſum, non ſentiret, facta iſta diſtinctione, et uiſis ſignis Apoplexiæ ueræ primo celeri curſu cognoſcetis naturam morbi, et perpendetis, quæ nã ſit, & cuius generis primo cognoſcere debetis, an lethalis ſit, nec ne, et hoc ab accidentibus moleſtis ſcietis illam difficultatem anhelitus, quæ facit ad cognitionem maximam conſiderabitis, à ſpuma præter ea id manifeſtabitur uobis, et à ſpe morbi, ſi enim à ſanguine pendebit ſalubrior erit, cum autem iſta cognoueritis, et uidebitis lethalem eſſe, nec poſſe curari prædicetis aſtantibus, quod curari non poßit, quia ſi curabitis eam, dicent, quod remedia fuerunt cauſa mortis, ſi uero cognoſcetis, quod iſte paroxyſmus non eſt ita lethalis propter accidentia remiſſa tamen, & antequam aliquid moliamini, conſulere

debetis

debetis uirtutem, an tollerare poſsit ea, quæ facere uul=tis, pulſumq́;, & motum cordis pertractabitis, ſi ex motu cordis & pulſu uirtus talis apparebit eſſe, ut poſsitis ope rari, facietis ea, quæ uobis uidebuntur opportuna, ſi uero imbecillis fuerit, uel non fuerit, affatim rurſus cum pro=teſtatione operabimini, quia uirtus non tollerabit, unum etiam aliud aduertatis, quod in percunctanda uirtute, uel per pulſum, uel per cordis motum cauti eſtote, quia ſæpe tangetis pulſum, & paruus apparebit, ut nec etiam per=cipiatur, cordis etiam motus non percipietur, Vos dicetis uirtutem eſſe imbecillem, cum tamen non ita erit, quia illa paruitas motus non arguit ſemper imbecillitatem, quia im becillitas pulſus duplex eſt, quædam propter uirtutis ſuf focationem, quæ aggrauatur, quædam propter reſolu=tionem uirtutis, & hæc deſperanda eſt, ſed ubi ſuffocata eſt, nec dum extincta eſt, ſi exonerabitis à pondere, à quo opprimitur, eam reuiuiſcere facietis, ſed dicetis quomodo cognoſcam hæc? legatis Galenũ in lib. de cauſis pulſuum, cap. primo & clarius in tertio de cauſis pulſuum, cap. de mutatione pulſus ex cibis, ubi docet, ſi uultis cognoſcere imbecillitatem ex reſolutione uirtutis ab ea, quæ fit pro=pter oppreſsionem uirtutis, ut ponatis manum ſuper pul ſum, & cor, & teneatis eam aliquandiu ſemper à princi=pio uſque ad ultimum ſi ſemper æqualiter eſt imbecillis, tunc reſoluta erit uirtus, ſi autem in tertio, uel in quarto, aut ſexto, uel decimo, pulſatio imbecillis eſt, poſtea re=percutere fortiter incipit, & frequenter ſentiri per tres uel quatuor repercuſsiones, poſtea fieri imbecillis, et ite=

rum

rum poſtea repercutit, ut prius, non erit imbecillitas ex reſolutione uirtutis, ſed ex ſuffocatione, ſicut baiulus portans maximum pondus, à quo opprimitur, cum ita oneratus eſt, uult currere, ut cito ad finem perueniat, poſtea ita defatigatur, ut uix ambulare poßit, & iterum uult currere, poſtea ceſſat, hanc inæqualitatem ſyſtematicam uocat Gal. Eſt enim ſyſtema collectio multarum rerum ideo cum pulſationes plurimæ ſimul ſiunt, ſyſtematica appellatur, & hoc eſt neceſſarium cognoſcere, Cum igitur uultis conſulere pulſum, & uideatis eſſe imbecillem ex grauitate, & oppreßione accingetis uos ad arma, & primo iubeatis, ut æger non iaceat, ſed erigatur, ut ſuſtineāt ipſum duo miniſtri erectum, & iubeatis, ut feneſtræ aperiantur, ut habeat aerem non quidem ubi flet Auſter, nec in loco calido, quia faciliorem habebit anhelitum, iubeatis etiam, ut omnes recedant præter miniſtros, tunc facta hac præparatione, & prope feneſtras ſtans erectus, conſiderabitis utrum huiuſmodi morbus à ſanguine pendeat, quod ex rubedine, & uenarum tumore, quæ atteſtantur ſuper dominio ſanguinis, facile cognoſcetis, ſubito, antequam operemini eſt conſiderandum, an materia ſit in aſcenſu, & an multitudo in toto corpore ſit, uel circa caput tantum, & reliquum à ſanguine derelictum ſit, ſi fuerit repletum, & materia habeat raptum ad caput ſubito faciatis, ut Chyrurgus incidat uenam, & ab utriſque cephalicis magna quantitas ſanguinis extrahatur, non quidem à ſaphenis, quia remedium tardum uel nullum eſt, & poſt duas aut quatuor horas Apoplecticæ poſt

aures

aures ſecentur, et ſi neceſsitas urget, incipietis ab Apople ćticis, indicatione ſumpta à motu præcipiti, ut habeatis de riuationem promptam, & auerſionem, & maxima copia extrahatur, ut ſanguis aſcendens euacuetur, aliter fieret attractio ad ſuperiora, & nocumentum non modicum cau ſaretur. in pleuritide miſcemus euacuationem cum di= uerſione, tamen non ita præceps motus eſt, ut deri= uatio, & auerſio ſimul fiant, & miſceantur in caſu, ſi erit præceps motus indigetis, ut auertatis, & deriuetis per ue nas apoplecticas, his factis duo erunt, qui pannis calidis fricent omnia membra fortiter, & trahant deorſum, ligẽ turq; uinculis brachia ſupra cubitum, & coxæ ſupra ge nu ſæpe, ac ſæpe, & ſoluantur aliquando, poſtea ligẽtur, ut fiat fortior attractio cum frictionibus ſalis, & aceti in pedibus factis, & aliquis tunc fortem, & acutum apponat clyſterem, ut inteſtina abluantur, & indicatione ſumpta à cauſa antecedenti cum ſatisfeceritis, accedetis ad cauſam coniunctam, quæ eſt ægritudo, & à ſimplici deriuatione, uel ſanguiſugas poſt aures apponetis, uel ſecabitis, uel ue nas aut naſi, aut frontis incidetis deriuando tamen à loco affecto cucurbitulas cum ſcarificatione (iam omnibus per actis) in uertice capitis ponetis, & ſi uidebitis raptum ad caput, cum facitis illas diuerſiones, oleum roſatum cum a= ceto permixtum ſupra caput ponetis, quibus factis remo uebitis oxyrodinum, quia non erit amplius tempus reper cutiendi, ſed uentoſas potius cum ſcarificatione apponetis item radere caput patientis iubebitis, & fouebitis illud ex decocto aneti, camæmeli, liliorum alborum, ut iuuent de=

coctionem, & faciant exhalare materiam per halitum ſine attractione, ſi etiã res ſuccedet, circa nares apponetis ſter nutatoria, ſtrutium ſcilicet & piper, & inſuffl abitis cũ penna, ut prouocetis ſternutamentum, ſi uero materia inclinetur ad halitum, uel in paralyſin tranſeat, ut ipſe non poſſit brachium eleuare uictoriam habebitis, & tunc à parte affecta trahetis, ut materia ad locum trahatur, & fiat paralyticus, nec trahatis in caſu ad oppoſitum, ſed om nibus uiribus faciatis, ut fiat paralyticus, et hoc modo pro cedendo in hac Apoplexia ſanguinea uidebitis paroxyſmum pertranſire, quo facto non fidatis, ſed faciatis ut po natur in lecto, & in aere non quidem calido, aut humido, ſed temperato, & rectum regimen, & uictum ordinabitis, & in iſta ſanguinea caueatis ægrum à uino, immo ab odore etiam uini, & ſi ſenex fuerit mulſam aquam cum zuccaro, & modico cinnamomi bibet, ſi iunior cum ſeminibus melonis, uel coriandro, licet iſti dicant coriandrum facere ſtupefactionem cerebri, uerum eſt cum recens fuerit, non autem præparatum & ſiccum, quod ſi timeatis lo co coriandri grana hordei accipiatis, & facietis decoctũ cum mulſa, cibus autem tenuiſſimus erit, ſed quia p uiginti dies modus iſte erit ſeruandus, ſi uirtus fuerit imbecillis, panatellam exhibete alteratam cum ſeminibus melonum, ne ſanguis aſcendat ad caput, ſi ætas robuſtior fuerit, & uirtus ualida ptiſanam hordeaceam dare conueniet, & quia corpus euacuandum eſt, ſufficienter caput eſt corro borandum, ne materia amplius recipiatur, ſed quia diximus in cauſarum conſideratione Apoplexiam ſanguineã

fieri

fieri ex redundantia uaporum ſuffocantium ſpiritus in uentriculis cerebri periculum inueniet de iterata ſuffocatione, ideo prouidendum eſt ne uapores aſcendant corroborando caput intrinſecus, & extrinſecus, intrinſecus quidem poſt cibum zuccarum roſatum ſumendo, cuius facultas eſt, ut prohibeat uapores, & ſuis qualitatibus manifeſtis opponitur uaporibus ſanguineis, quia frigidum & ſiccum eſt, ideo habet uim reprimendi, extrinſecus uero oxyrodinum apponendo capiti, & frigida omnia & ſicca cum tenuitate ſubſtantiæ, ne rurſus uapores aſcendãt. His factis ubi uidebis ægrum moueri, diſcurrere, & habere ſenſus uegetiores, prouide, ne rurſus ſymptoma accedat.

Supereſt modo declarata Apoplexia ſanguinea, ut de pituitoſa Apoplexia præcipue, quæ dicitur morbus ſenilis, agamus, in curatione igitur huius phlegmaticæ Apoplexiæ debetis diligenter attendere, quia ita curabitis eam, quod nunq̃ diſcedemus à ſcopis, & ab indicationibus iam fundatis, præterea ita procedemus, ut qui recte ſciuerit curare Apoplexiam, habebit anſam curandi omnem aliam ægritudinem à materia pituitoſa dependentem, in Apoplexia ergo propoſita, quando accedetis ad ægrum ſtatim uidebitis, an patiatur paroxyſmum, uel iam tranſiuerit, ſecundo cuius ſpeciei ſit, & poſito ꝙ fuerit in paroxyſmo, & Apoplexiam patiatur à pituita dependentem, quoniam de ſanguine ſatis diximus, ſtatim à ſignis, quæ ab intrinſeco ſumuntur, cognoſcetis dominium pituitæ, circa enim ſuperficiem totius candorem exanguem prorſus ui

debitis,ſi tangatis manu, percipietis frigiditatem ſecundum omnes partes corporis,præter ea mollitiem,& genas tumefactas cum pallore,uel albedine uidebitis, ſtertoremq; in anhelando indicantem materiam pituitoſam eſſe in aſperis arterijs,& occludere uias anhelitus, præterea apparebit pulſus paruus,rarus,imbecillis, urina, ſi contingat,ut mingat,erit alba,præter ea à cauſis extrinſecis facietis iuditium,ætatemq; maxime conſiderabitis,ſi in ſenili fuerit ,coniectura erit,quod pituita dominatur,ſi fuerit otioſus,ſolitusq; comedere frigida & humida,& ſolitus ſit uomere pituitam,uel egerere eam, & nunc ſuppreßæ ſint huiuſmodi euacuationes, Hæc omnia indicabunt talem ægritudinem pendere à tali cauſa, ubi ſciueritis hoc per ſigna iſta, & uidebitis ægrum habere paroxyſmum Apoplexiæ à pituita pendentem,in cura erit incipere ab eo, quod primo occurrit in diſcurſu indicationum,& eſt homo actu priuatus ſenſu,& motu,indicatio quæ nobis primo occurrit, eſt, ut remoueatur priuatio, ſed non poteſt remoueri,niſi cauſa remoueatur, iam ſciuiſtis,quod cauſa eſt,uel obſtructio uentriculorum cerebri à pituita,uel infuſa per ſubſtantiam cerebri, ergo remouenda eſt cauſa iſta,& humor pituitoſus, & hæc indicatio à materia ſumitur,& quia materia eſt in partibus ſuperioribus indicatione à loco ſumpta per inferius trahere debetis,& ſic duas habetis indicationes, unam à materia, ut euacuetis eam,& diuertatis,aliam à loco, ut attrahatis per partes inferiores,item excitare uirtutem animalem,ut faciatis operationes proprias, ſed neque hoc

fieri

ſieri poteſt, & ſi primum ſit quod, fieri debeat, niſi prius exoneretis eam, exemplo muli, qui oneratus onere magis q̃ eius uires requirant, caderet, nullus mulio ita fatuus eſt qui ſtimularet ipſum, ut ſurgeret, niſi leuaret prius onus, poſtea excitaret, ita facit bonus medicus, cum ægrum in paroxyſmo Apoplectico uidet, quia grauata eſt uirtus præ nimio pondere pituitæ, quærit primo euacuare eam, ſecundo excitare naturam, & iſtæ indicationes conueniunt paroxyſmo, euacuare autem indicatione ſumpta à materia, ut per deorſum à loco, & ſi poßimus ſimul euacuare, & diuertere, quia caſus non dat indutias, ideo oportet confeſtim accedere, & occurrere, & inuenire inſtrumentum, quo euacuetur materia peccans, & diuertatur, & duo ſunt, quæ poſſunt hæc facere, uel phlebotomia uel pharmacia trahens deorſum, ſed non licet uti phlebotòmia, quia non peccat ſanguis, ſed pituita frigida & humida tantum, quia magis refrigerabitur ſanguis, & ægritudo ueniet deterior, ſed nec per pharmacum poſſumus euacuare, quia oportet, ut exhibeatur per os, quomodo autẽ deglutietur cum deficiunt ſenſus, & motus, & deglutio fiat per muſculos, cum ſit actus uoluntarius, caremus autem utroque auxilio, quid igitur faciemus? non oportet deſiſtere, nos inuenimus duo remedia ad euacuationem, et auerſionem materiæ peccantis primum eſt uſus clyſteriorum ſecundum frictiones eo modo factæ, quo dicam, ex frictionibus enim habemus euacuationem, & per clyſteres materierum craſſarum & abſque eo, quod Apoplecticus operetur, poſſumus inijcere eos, & habebimus optimum

iuuamentum, quia optime ducentur ad actum non quidem à uirtute ſenſitiua, nec motiua, ſed à uitali, & naturali, quæ ſuperſunt, propter ea talis medicina per clyſterem iniecta ad actum deducetur, & fiet attractio humorum, ſi inijcientur medicamenta, quæ trahant ut Agaricus, colocynthis, & multa alia, quæ dicemus, erit etiam expulſio, quæ eſt actio uirtutis nutritiuæ, clyſter igitur erit inſtrumentum neceſſarium, & quoniam res urget, & acutiſſima eſt ægritudo incipiemus non à leuioribus, ne paremus interitum ægro, quia extremis morbis extrema &c. clyſteres igitur erunt acutiſſimi, ut uiolenter attrahant materiam à ſuperioribus ad inferiora, nec ſatis laudabitur Raſis in hoc caſu, qui per clyſterem propoſuit admodum conuenientiſſimum ad euacuandum materiam peccãtem, facit igitur acutiſſimum clyſterem qui talis eſt, RECIP. PVLPAE *coloquintidæ, buchor. ariſtolochiæ rotundæ, centaureæ minoris, cyclaminis, ellebori albi* M. *i. coquantur omnia in lib. iij. Aquæ donec ad libram unam redigantur &c. Notetis primo domini ea, quæ ingrediũtur, nos diximus in hoc caſu dominari pituitam, nihil autem conuenientius inueniri poteſt ad euacuandum pituitam ex Hipp. Dioſ. Gal. & Meſue, q̃ ipſa colocynthis, in quacunque parte fuerit pituita, etiam quod craſſiſſima fuerit. Agaricus præterea ingreditur, qui quantum ualeat ad materiam pituitoſam euacuandam ex Dioſ. & Gal. habetis, qui & craſſiſſimam, & à longinquo trahit, quantum etiam centaurea minor in craſſis, & frigidis humoribus ualeat, indicatur ex hoc, quia ſanat & purgat dolorem,*

ſcia-

ſciaticum,qui pendet à materia frigida & craſſa impacta in neruis,& muſculis tibiæ,& in os gluten facit,ut disloċetur tandem quandoque pars illa,& Dioſc.extollit eam ita ut clyſteres,ex ea ſanguinem ducant,non pituitam modo,habetis præterea bothormarien,& Artanithã, qui nihil aliud importat,niſi herbam Mariæ,oportet autem hariolari quæ ſit iſta herba Mariæ,cum omnes Arabes, & exponemus ipſos ſint adeo inconſtantes , ut non reperiantur duo,qui conueniant in ſententia. Nonnulli uolunt Artheanithen eſſe ſpeciem ciclaminis, cuius duæ aut tres ſunt ſpecies,altera eſt quam habemus in hortis omnibus notam,altera raro inuenitur,apparet autem in nemoribus,quæ habet folia rotunda, & parua ſimilia hederæ, tertia ſpecies lanaria ab alchimicis uocatur, & unicum foliolum cum fuſte,& caudice paruo habet cũ floſculo purpureo, & folium illud commune ciclamenis, harum ſpecierum duas cognouit Gal. & Dioſc.tertiam Plinius,an igitur alteram iſtarum intelligat Raſis,neſcio, aliqui dicunt buchormarien eſſe ariſtolochiam rotundam,ſiue malum terræ forte ex ſimilitudine nominis,ſed ſiue ſit ariſtolochia,ſiue non,ipſa quidem ariſtolochia habet maximam uim abſtergendi,aperiendi, & facit abortum,& menſes aperit, & ex ſola appenſione, immo ſi prægnans pertranſierit campos ariſtolochiæ, facit abortum, erit igitur herba Mariæ uel ſpecies cyclaminis, uel ariſtolochia rotunda , credo tamen eſſe ariſtolochiæ ſpeciem, quàm cyclaminis , quia Raſis poſt buchormarien addit Arthanitham ergo ſpecies cyclaminis eſt. eſt autem

Arthanithis,quam nos panem porcinum uocamus,efficaciſſima ad euacuandum craſſos humores, ut etiam lienem comminuat,ultimo ponit elleborum album,quia ita efficax eſt,ut non ſolum pituitam educat,ſed nunq̃ ceſſat quouſq; exiccet membrum,& ſpaſmum inducat,ideo plurima pituita debet eſſe, ubi exhibetur elleborus, ideo remouerunt album,& audent ſuper nigro tantum, qui magis melancholicum trahit humorem,albus uero magis pituitoſum & ita Raſis uoluit in caſu iſto magis album exhibere,ut ſtatim educeret materias,non uoluit conſolari medicinas,neque tantillum quidem huius medicamenti quod conueniret poſuit, quia clyſter non pertranſit inteſtina craſſa,nec accedit prope membrum nobile,& ne multam moram faceret,non fuit opus,ut refrigeraretur ope medicinarum,ſed cum ſuo robore permaneret,ut cito, et uiolenter poſſet attrahere,ideo correctione non indigebant, quod non feciſſet Raſis ſi per os ſumeretur,quia hæc nunq̃ in pilulis ponit,niſi confortentur cum remouentibus uenenoſitatem,& malas qualitates,modus autem eſt,ut tres libræ aquæ ſumantur,& decoquantur, ut remaneat libra una,& recte,quia radices iſtæ cum craſſæ ſint ſuſtinent maximam decoctionem,quia partes aereæ efficaciſſimè tenentur cum partibus aquæ,quæ duo optime ſimul complicantur,ideo mira arte compoſuit Raſis clyſterem iſtum, & erit optimus cum reliquis,qui currunt in uſu, in delicatis autem,ſicut in mulieribus,& in pueris hæc non conuenirent,quia ſcinderetis inteſtina,ideo colocynthis, & elleborus albus eſſent remouenda, & centaurea in minori

quan=

quantitate,quia indicatione ſumpta à corpore affecto,& à temperetura minorem facietis.Factis his clyſteribus,qui euacuant materiam peccantem, & auertunt à partibus ſuperioribus ad inferiora in tàm uaſta ægritudine non perſiſtetis, ſed ad ſecundum genus deuenietis ad fri= ctiones ſcilicet ideo duo miniſtri cum pannis calidis fri= cent brachia, pectus, humeros, & tibias deorſum, & ſint longæ,nõ aſperæ,quia dicebat Gal.in 3. de tuen.ſan. *frictiones,quæ fiunt comprimendo,non euacuant,ſed ex= primunt meatus,nec corpus tranſpirat,* Ideo *ſi uultis, ut exhalet,ſint leues,ut aperiantur poti, neque continuen= tur cum pannis calidis,ſed inungantur manus fricantium tali medicamento,quo* Ego *ſæpe feliciſſime uſus ſum.*Re= *cipe amigdalarum amararum,unc.i.euforbij drag.i.caſto rei drag.ij.miſce,& fiat linimentum.* Habetis *ex oleo,et caſtoreo euacuationem per poros,* Ex *euforbio aduſtio= nem,qua cum excitabitur ſenſus, & dolorem inferendo, quod requiritur ægro iam tendente ad ſalutem, ideo & ſynapi thapſiam,& naſturtium,& cantharides,quæ fa= ciunt aduſtionem,& anacardum addere poteritis,& ſo= leo ego uti oleo de* Tartaro,*& de euforbio, & laurino, ſed melius eſt oleum de* Tartaro, *quoniã tenuiſſimæ ſub= ſtantiæ eſt, eſt autem* Tartarum *fex uini, & habet reſol uendi,& aperiendi uim,fit autem oleum ſic fex uini poten tis,aut maluatici in ſacculo lineo ponatur, in loco humi= do,puta in apotecha uinaria ſubterranea,& appendatur uaſi unde trahitur uinum,& ſub hoc ſacculo uas appone re,diſtillabitur oleum ab illo,& recipietur in alio,ad hũc*

eundem uſum plurima eſt materia, quæ poterit id efficere, modo fiant frictiones iſtæ calidæ, ex calidis & aperientibus, Et *ita habetis duo iſta inſtrumenta euacuandi, & trahendi à ſuperioribus ad inferiora, habetis etiam alia diuerſiua ſimplicia ſine euacuatione, & ligaturæ doloroſæ ligando extrema prope genu & ſupra cubitum, et ſæpe ſoluere, & ſæpe ligare,* Pedes *autem fricare cum ſale, & aceto, & fiet per rectam lineam attractio, quæ eſt efficaciſſima.* Alij *uero hæmorrhoidas confricant cũ rebus aſperis, ut doleant, & ex illo materia per rectum attrahatur, quia uident melancholiam & multas alias ægritudines per hæmorrhoidas ſanari, ubi igitur fuerit ſufficienter euacuatum, & natura exonerata, poſt exonerationem debetis ueſtrum ægrum excitare, ut ſurgat uirtus, & primo calefacietis cerebrum iam refrigeratum interius & exterius remedia applicando cum motu maximo, principale remedium eſt excitare ſternutamẽtum, ex ſternutatione enim maximus motus eſt omnium, qui fiunt à natura, licet cauſam præter naturam cum uoluntate habeat, fit maxima excitatio naturæ & euacuatio, neque hoc dimittit* Raſis, *ſed proponit efficaciſſimum, condiſi lingua* Arabica *ſtrutium à* Græcis *dictum, à* Latinis *herba lanaria, qua utebantur ad lanas purgandas, quam etiam radiculam appellant, & ſeruabatur ad hunc uſum olim cum maximo prouẽtu, ſed quoniam eius uſus deſijt, loco illius alumine utimur,* Eſt *autem herba, quam uidere frequenter poſſumus, quam uulgares ſaponariam uocãt, hanc dicunt eſſe lanariam herbam, ſed falsò, quia habet flo*

res

res plantaginis,ſed diſſimilis eſt,& folia habet ſimilia lau ro,uel media potius in magnitudine inter lauri,& oliuæ folia,habetq; caulē pulcherrimo flore, radices habet par uas oblongas,nullus tamen floris colorem pinxit, ſed mi hi oſtenſa fuit prope lacum Benaci *in montibus habere purpureum florem ,* Aliam *etiam, quam meminit* Dioſc. *& ptarmicem appellat,quoniam prouocat ſternutatio= nem,& profert uirgula fruticoſa abrotano ſimilia, folia & flores habet ſimiles chamæmeli, & naſcitur in mon= tibus,& ſaporem acrem habet, ponit* Raſis *elleborum, uterq; eſt efficaciſſimus, ſed albus excellit nigrum, ſed quia excutit nimio motu nigrum eligetis, ualet ad idem ſuccus cyclaminis cum melle,& naribus inſtillatus,& il= litus ad cerebrum purgandum,*Item *ſuccus elaterij, ideſt cucumeris aſinini idem facit, & ſunt facillima hæc para= tu,deinde non erit paruum remedium radere caput,et po nere aliquod calefaciens,&* Raſis *patellæ fundum ignire iubet,& capiti adeo uicinare, ut capilli ferè adurantur, quia ex tali actuali calore materia extrahitur exterius,et uirtus excitabitur,& hoc facit,quia uult cito hoc facere, ſi autem ſynapiſmi,& dropaces, & ueſicatoria appone= rentur,non actuarentur à natura,quia uirtus ſopita eſt,* Ideo *optime inuenit remedium hoc,ut cito faciat effectũ, item ad excitandam uim ſi quis illiniret manus ex oleo, in quo decocta ſit colocynthis,& ponat circa fauces, & il= liniat,& fricet eas ad extrahendum percolatoria pitui= tam,& ratione ſuæ amaritudinis ad excitandum optime faceret,*Item *ſiquis pungeret ipſum hominem clamoribus*

ma=

maximis, maxime à uocibus gratis illi, & alte ad uiden-dum, ſi forte uirtus excitaretur, non inconueniret, & cũ aperit oculos hortari ipſum ne timeat, & ſperet, ut exci taretur uirtus. His *factis iam omnia ingenia ad remouen dam cauſam coniunctam habuiſtis, Deſunt modo tria fa-cienda,* Iam *debetis ſcire quod cerebrum eſt affectum per accidens, & ſpiritus fuerunt reſoluti ex maxima pugna cum aduerſario, propterea refrigeratum fuit, oportet corroborare ipſum recreando ſpiritus, & remouendo refrigerationem, & hoc agendum eſt indicatione ſumpta à loco affecto, & quia adhuc eſt cauſa antecedens, licet coniuncta ſit euacuata, occurrendum eſt cauſæ anteceden ti, & euacuare ipſam, quæ ſparſa eſt per totum corpus,* Ideo *debetis corroborare ſpiritus, ſecundo euacuare cau ſam antecedentem, ideſt pituitam, quæ non facit actu, ſed factura eſt, tertio remouebitis paralyſin, Cauſam quidem euacuabitis indicatione ſumpta à cauſa, & quia pituita eſt craſſa, uiſcida, adhærenſq; parietibus, & præceptum* Hip. *eſt.* Concocta *medicari oportet &c.* Ideo *concoquen da erit, & nolite imitari* Modernos *in hoc, qui incipiunt ſemper à leuioribus, poſtea accedunt ad fortiora.* Hos *e-nim decipit* Gal. 5. Meth. *qui incipere à leuioribus dice-bat, ibi eſt parare infirmo longum interitum, & nulla in-dicatio indicat hoc, bene indicationes à loco affecto, & à temperatura indicant, ut ſi fuerit pueri, uel mulieris tem peratura, fortiora non conueniunt, quia non tolleraret, ſed in robuſto, & materia craſſa ſtatim ad fortiora acce dere debetis, quia remedia ſunt æquanda morbo, quia à*

pro-

proportione maioris inæqualitatis prouenit actio, & quoniam materia eſt pituitoſa, craſſa, frigida, ualde incidētibus indiget, ſi fuerit puer, uel mulier oxymellite .ſ. aceto ſo, uel oxymellite compoſito utimini ſi robuſtus ad oxymel compoſitum, ad oxymel ſcilliticum, ad oxymel Iuliani lib. 7. deſcriptum, accedetis ad concoquendum, incidendum, & abſtergendum, & ſic facietis. Recipe oxymellis ſcillitici unc. i. s. mellis roſati &c. Sed debetis unum aduertere, nunquam debetis accedere ad ultimā partem, ideſt ad excitationē uirtutis, niſi primis duabus prius ſatisfeceritis, hoc eſt diuerteritis à ſuperioribus ad inferiora, & niſi euacuaueritis materiam coniunctam, tunc localia ſunt tentanda hoc dixi, quia nonnulli ſunt, qui ſubito cum accedunt ad Apoplecticum, & legerint unum remedium eſſe in Raſi, ut apponatur patella ignita prope caput, ut ferè urantur capilli, aut tale aliquid actu calidum, aut ſacculus millio ferueſactus & applicuerint talia remedia in principio, fuerint cauſa, ut ſuffocarentur, quia ex tali caliditate actuali maxima pars materiæ attraheretur, Cum igitur incipit homo moueri, & iam materiam ad partes inferiores deſcendiſſe localia remedia iuuabunt, Et hæc quantum ad eam partem, cum eſt patiens adhuc in paroxyſmo. Alteram partem incepimus, quæ à cauſa antecedenti ſumitur, cum iam ſublatus eſt paroxyſmus, & id, quod remanet diſpoſitum præter naturam, remoueri debet, & tres indicationes oriuntur, prima à cauſa antecedente, quæ obſidet totum corpus, licet coniuncta ſit remota, & ablata, & hæc indicat euacuationem, Alia

ſu-

ſumitur à loco affecto, quia propter paroxyſmum tàm ſæuum cerebrum eſt imbecillimum, tùm propter reſolutionem ſpirituum, tùm ob refrigerationem ex tàm ſæuo accidenti frigido, & hæc ſecunda ab imbecillitate ſumitur, tertia à ſymptomatibus, quæ relinquuntur poſt Apo*plexiam, ut paralyſis, ſtupor ſenſuum, & priuatio uocis, & ſermonis,* I*ſta omnia ſunt remouenda, Cum igitur ſint iſtæ indicationes, perficiemus hæc omnia, & docebimus, quomodo curanda ſit* Apoplexia *ſumpta indicatione ab his tribus, & à cauſa antecedente incipiemus, hæc cum ſit materia, indicat euacuationem, & cum ſit pituitoſa, quæ uel uiſcida, uel craſſa, uel utrunque habet, quatenus uiſcida eſt abſterſione indiget, materia ergo hæc cum ſit talis utroque indigemus, inciſione, & abſterſione, antequam euacuetur, habemus ergo hanc diſtinctam indicationem, ut incidatur, & abſtergatur, hoc duplici inſtrumento facere debetis, uidelicet medicando, & inſtrumento quod adhibetur per cibum, & potum, & rectam adminiſtrationem ſex rerum non naturalium, & in hoc attendatis, quia maiorem laudem in hoc, quàm in primo habebitis, Cum ergo intentio ſit attenuare materiam, & incidere eam, aerem calidum eligetis, alterabitisq́; cubiculum cum rebus calidis, & ſiccis, & odoratis, quæ tamen tales ſint, ut non repleatur caput,* Ideo *cum aceto extinguentur, gariofilum, nux muſcata,* Nigella, *& puluerizata in olla, ubi ſit acetum cum aqua roſacea, bulliant in cubiculo, quia modice calefacient aerem, & ſiccum facient.* Quo *ad ſomnum, & uigiliam laudo, ut parum dormiat, quia uigi-*

liæ

liæ ſunt utiliores, dormiat quantum ad concoctionem ma teriarum craſſarum ſatis ſit, nec refrigeſcat caput hominis refrigerati, & non dormiat in meridie, quia infrigidatur caput, & repletur pituita, Ideo ad uigilias declinet, quo ad inanitionem, & repletionem ſit tenuis, non attenuans, ideſt parum comedat. Circa accidentia animi potius debetis cauſare, ut iraſcatur, & accendantur ſpiritus, & inflammetur calor, quia materia exagitatur. quo ad motum, & quietem ſi poſſet exerceri, eſſet bonum, Vult Paulus, ut ſuper currum portetur, ſed non eſt tutũ propter aerem, ne caput lædatur, ſed loco exercitij frictionibus longis utatur calidis manibus præparatis ante cum oleo calido, & ſicco, Circa cibum, & potum debet eſſe cibus attenuans tenuis, cum minus, quàm conueniat alimento, comedit, ſed attenuans, ideſt ſubtilis, ut concoquat materias, attenuans autem licet ſufficiat in quantitate pro alimento alterari poßit cum calidis, & ſiccis, & acribus, quæ humores attenuant, debet ergo habere acrimoniam, ut calefaciat, & exiccet, & incidat, & minimi excrementi ſit, ut in æſtate pullorum caro, & hædina, Auiũ montanarum paruarum, quia habent modicam ſuperfluitatem, & caro leporum iuueñum, quia ſeniores habent nimiam ſiccitatem, & humores craßiores generant, Et in iuſculis decoquere, anethum, gariofilos, aniſum, macim, ciminum ac quæ amara ſunt, ut incidant, ut urinam prouocent, & materiam concoquant, quæ regulæ ſunt communes ad omnes ægritudines frigidas, In omni ægritudine à pituita pendente, Circa potationem abſtineat à uino, & ad potio-

tiones declinet, quales ſunt oxymel ſimplex, & oxyſacharum ſimplex, ſine uino granatorum ex aceto, & ſaccaro compoſito, quæ quidem oxyſaccharo permiſceatur cum decocto ex cimino aniſo fœniculo, cinnamomo, mace, nuce muſcata ſecundum uarium guſtum, Et ita habetis quomodo ſit regendus Apoplecticus in ſex rebus non naturalibus. ſed quæreret aliquis cur à uino abſtinebimus cum maxime recreet ſpiritus, & calefaciat & utroque indigemus, calefactione, ſcilicet cerebri refrigerati, & ſpirituum recreatione? dicimus quod licet poſſet recreare ſpiritus, et calefacere, non tutò hoc fiet, quia maius eſſet nocumentum, & non faceret iuuamentum, ut exemplo alicuius reſoluti ex ſyncopa, cuius uentriculus eſſet imbecillis, plurimo .n. indiget nutrimēto, nihilq; commodius eſſet carne porcina, & tamen nihil peius eſſet, quia uentriculus non poſſet ratione imbecillitatis conficere, ideo non poſſet id, quod intendimus, aſſequi, Ita uinum ubi dominatur, utique generaret bonum ſanguinem, ſed quia cum eſt in uentriculo euaporat ad caput, & multos facit uapores, quia calida & humida euaporant plurimum ad caput, qui uapores craſſefiunt, & deſcendunt materiamq; occupant ſpirituum, quia in pituitam uertuntur, & plurimas faciunt ægritudines, & ideo bibaces plurimo titubant catarrho, & quia uapores deſcendũt per uenas & arterias, & per neruos podagrici fiũt Apoplectici, Arthretici, nulla alia de cauſa niſi propter multitudinem uaporum aſcendentium, qui aggregati deſcendunt per uenas, arterias, & neruos, & malos

(ut

(ut dixi)in generant ægritudines, Et *hæc ſatis ſint quò ad concoctionem pituitoſæ materiæ per rationem uictus in ſex rebus non naturalibus quò ad ea, quæ concoquunt, at tenuant, & abſtergunt.* In *ratione medicamenti ſunt omnia genera ſyruporum, ſeu apozimatum, & inter reliqua ſcire debetis, quod in eligendis ſyrupis indicationes à materia ſumuntur, ſi materia multum craſſa, & uiſcida fuerit rebus multum abſtergentibus, & incidentibus indigemus, ideo oxymel* Iuliani, *& oxymel ſcilliticum multum ualent, ratione enim amaritudinis abſtergunt, maxime ratione acrium habent uim incidendi, ut in ſcillitico ratione aceti incidit, & quia ſcilla amara, & acris eſt poteſt maxime abſtergere, ſi non ſit ita uiſcida, uel ita craſſa minus abſtergentibus, & incidentibus utemur, ut oxymelle ſimplici uel acetoſo.s. ſyrupo de ſtæchados, ſyrupo de betonica, de hyſſopo, qui moderatius incidunt, & abſtergunt, ita quod ualidiſſima ſint incidentia, ubi craſſiſſima materia ſit, & ſyrupi ſint abſterſiuiſſimi, ubi materia ſit maxime uiſcida, indicatione autem ſumpta à loco affecto, licet materia abſtergentibus maximis, & incidentibus indigeret, ſi fuerit puer, uel mulier, aut alias habens ſtomachum ſenſibilem, & debilem, & exhiberetis medicamenta talia, natura reſpueret actionem ipſorum, & faceret mordicationē, & ulcerationem in inteſtinis, ideo ad leniora declinamus, & ubi ſunt contrariæ indicationes, debetis attendere, exempli gratia pituita ualde uiſcida, & craſſa ex una parte eſt, ex altera eſt corpus pueri, uel ſtomachus imbecillis ponderare debetis hoc, & ſi exhibebitis talia inciden-*

tia,debetis corrigere acrimoniam eorum, ſicut facit Gal. qui in ſecundo Methodi corrigit oxymellitis acrimoniam, quia timeteam, ideo poſuit mel roſatum, ut frangeretur nimia abſterſio, & acuties oxymellitis, ita uos facere debetis cum adhibetis medicinam abſtergentem, & incidentem ualde, ne fiat eroſio, uel mordicatio in inteſtinis, corrigetis autem cum re craſſefaciente, ratione maximæ tenuitatis, & quia incidentia omnia acria ſunt cum emplaſticis moderabitis eorum acrimoniam, & abſterſionem, Et iſtæ ſunt indicationes, quæ à cauſa, & loco affecto ſumuntur, quæ dant uarium modum exhibendi, ut modo fortiora, modo leuiora exhibeantur, nec regula illa, à leuioribus inchoandum eſt, alicuius momenti eſt, quia nihil indicat à leuioribus eſſe inchoandum, bene poſſetis dare caſus, in quibus id eſſet faciendum, ut ſi ſtomachus repletus eſſet crudis humoribus, & primo uenæ meſeraicæ eſſent repletæ crudo illo humore, non liceret ab acrioribus ſed à leuioribus inchoare indicatione ſumpta à natura materiæ ideſt ab humore crudo, quia ſi à multum incidentibus, & attenuantibus inciperemus materiæ, quæ crudæ ſunt irregulariter inciderentur, & tranſirent per uenas, & magis infrigidarent, ideo ſtomachus debet eſſe prius mundificatus, & uenæ primæ ab humoribus crudis, ideo bene facit Gal. in quinto de Tuend. ſan. qui in principio crudis exiſtentibus humoribus non à diachalamento, ſed à diatrion pipereon incipit, uel ab alio, ideo non habeatis hæc pro axiomate, quod à leuioribus ſit inchoandum, immo ſi quæratis ab iſtis rationē, neſciunt reſpōdere, uel reddunt

hanc

hanc cauſam particularem, quando uultis narrare remedia ualde fortia, & acria à materia uiſcida, & non uiſcida, & à loco affecto indicationes ſumetis, conſiderando an corpus robuſtum ſit, uel molle cuicunque alterationi ſubiectum, ut ſunt corpora mulierum, & puerorum, iſtis indicationibus ſumptis ſcietis, quæ medicamenta ſint eligenda, an oxymel ſimplex an ſyrupus acetoſus, uel de betonica, uel de hyſſopo, uel acetoſus compoſitus, & cum his oddteritis ponere, uel aquas, uel apozema, quantum ad aquas deſtillatas dico, quod aquæ omnes diſtillatæ ſunt frigidæ, & ſi à calidiſſimo ſimplici diſtillentur, præſertim ab herbis, ideo caueatis ab ipſis, etiam ſi fuerint fœniculi, maioranæ, chalamenti, abſynthij, ſi autem eſſet materia calida non timerem aquam endiuiæ, uiolarum, & reddemus aliàs rationes huius rei, ſecus autem cum calefacere, & exiccare uolo, quia aquæ refrigerant, & humectant, debetis ergo uti decoctis, ut eſt decoctum ex aniſo, fœniculo, cinnamomo, ameos, carui, nucis muſcatæ, gariophylorum, zingiberis, & omnia quæ calefaciunt, & exiccant cum tenuitate ſubſtantiæ, quia uim habent abſtergendi, & incidendi, & hoc modo facietis in corpore etiam delicato, recip. oxymellis ſcillitici, & ſyrupi de betonica, uel de ſtœchade ſimplici mellis roſati colati ana unc. s. Decocti aniſi, uel fœniculi, uel cinnamomi, uel omnium ſimul unc. iiij. miſce, & detur in aurora calidum ad incidendum & abſtergendum pituitam conueniens, & exhibebitis ſex, uel octo, uel ſeptem, uel x. quouſque concoctio in urina apparebit, deinde euacuabitis cum pillulis cochijs, uel fœtidis, uel cum

hermodactilis,aut cum confectione Hamech*, uel* Hieram *accipietis colocynthidis,uel* Ruffi*, uel lazuli, & ſi uelletis exhibere pillulas cochias,ſcrup.iiij. exhibebitis, & reformentur cum melle roſato,& aqua,quam uultis, & fiant tres uel quinque ſecundum quod ſumens eſt aptus, & deaurentur, ſumanturq́; in aurora, deinde per ſex horas abſtineat à potu, & ſumat debilem cibum, uel ptiſanam hordeaceam,uel panatellam,ſi fætidas,drach.i.ſit contentus,ſi de hermodactilis non tranſeatis drach.i.ſi confectio* Hamech *non tranſeatis drach.iiij.ſi hieram colocynthidis drach.ij.ſi logodionis, uel hermetis drach.iij. non tranſeatis,& iſtas hieras ſi uultis habere, uideatis* Paulum *in libro ſeptimo ſi confectionem* Hamech*, habeatis eam à materia* Meſue*,ſi uultis pillulas fætidas, habeatis eas à* Raſi *in capit.de paralyſi,ſi cochias à* Raſi *in cap.de dolore capitis,& in* Lumine *magno,modus autē exhibendi medicinas iſtas eſt ſciendus, nec faciatis, ſicut faciunt, iſti,qui uel lenitiuum uel ſyrupum roſatum ſolutiuum,uel caßiam ſemper addunt,habentq́; ueluti præſcriptum, q̃d niſi addatur aliquid horum non poſſe id facere quoniam potiones iſtæ ſunt amaræ, ideo quo breuiores magis operantur quia optime actuabuntur, ideo diſſoluetis eas cum decocto cinnamom,ianiſi,cimini,*Et *ſi dulcedinem uultis addere iuleb roſatum,aut uiolatum poteritis ad quantitatem unc.1. & ſi odorem dare uolueritis cum muſco, aut ambra,& erit parua in quantitate, & gratißima guſtui,& ſufficiens,ſed quoniam ſæpe eſtis in aliquo oppido,ubi eſt neceſſarium operari & non habetis talia medica-*

dicamenta,& non uultis colludere,aut illudere, & conuenire cum aromatarijs, & creditis, quod non habeant hæc,uel corrupta,aut antiqua,& erit neceſſarium conficere medicinam ex improuiſo,uolo,ut habeatis artem cõponendi, & quoniam omnia illa medicamenta, de quibus diximus,habent duo tanquàm baſes, agaricum ſcilicet & colocynthida,ex his enim habent,quod id faciant, dum mo do habeatis hæc duo,poteritis ſine pillulis cochijs euacua re,fœtidis,& alijs,bene ſi poſſetis habere, quæ ſunt conſolata, melius eſſet,ſi uero non poteſtis habere regulas habeatis componendi medicinas,ut ſtatim poßitis, ex his puris componere.debetis ſcire quod in componendis medicinis ſolutiuis hæc eſt regula,debet prius conſolari medicina,uel quia habet uenenoſitatem,ut elleborus, colocynthis,ſcammonea,tithimalli,thimelæa,chamælea & lacticinia purgantia uehementer,quæ ſi ſine correctione ſumerentur interficerent,ſi ergo uultis occurrere illi uenenoſitati,ne noceat cordi, & ſpiritibus, quia uenena interficiunt,quia contraria ſunt ſpiritibus, & calori innato, & cordis uirtutibus cum odoratis occurretis, quia tollunt uentoſitatem,& hoc docuit Hippo. *in ſecundo* Reg. *acu. cum exhibiturus eſſet elleborum, uel peplium ſeſili, uel daucum,aut aniſum permiſcet,ut reſiſtat uenenoſitati, uel corrigimus manifeſtam qualitatem, quia uenenoſitas eſt dißimilitudo quædam inter formam humanam, & medicinam,ideo corrumpit ſpiritus,& calorem innatum propter formam occultam,odorata autem, quia ſunt familiaria, & amica naturæ,& formæ humanæ, propterea re-*

ſiſtunt ueneno, ſi ergo manifeſtæ qualitati occurrere uul-
tis, quia medicina habeat caliditatem exurentem, & adu-
rat fauces, ſtomachum, & inteſtina, & uultis corrigere
caliditatem talem Dioſcorides docet thimelæam ideſt Me-
ſereon ab Arabibus appellatum, à Latinis piper Monta
num, quæ herba eſt notiſſima, & tantæ caliditatis, ut ſi in
ore ponatur exulcerabit palatum, cum polenta hordea-
cea corrigere, uel cum farina, quæ uim emplaſticam ha-
beat ad obtundendum acrimoniam. Meſue uero cum mu-
cilagine Pſilij, uel ſucco portulacæ, aut ſemperuiuæ, uel
quocunque alio frigido & humido in tertio, ut tollatur ca
liditas nimia, uel uultis corrigere ualidiſſimam abſterſio
nem & corroſionem, quia propter abſterſionem ualidam
inteſtina aliquando corrodunt, ut in colocynthide contin-
git ratione ſuæ amaritudinis, & tenuitatis ſubſtantiæ, ob
quam inteſtina adeo abſterguntur, ut excorientur, & eo-
rum uiſcoſitatem abradant, tandem ſubſtantiam inteſtino-
rum, occurritis autem cum emplaſticis obtundentibus ab-
ſterſionem. Abſtergentia nanque emplaſticis directo
opponuntur, ſi ideo contraria contrarijs opponantur, Et
ideo Meſue bdellium, tragacãthum, maſticen gummi appo
ſuit. Vel corrigitis medicinam propter maximam tenuita
tem ſubſtantiæ, & acrimoniam, ideo cum re craſſitiem ha
bente ſubſtantiæ, & aſtringente, reprimente acrimoniam,
& tenuitatem occurritis, cum pomo citonio, uel coqui-
mus eam in pane, ut auferant tenuitatem ſubſtantiæ. Vel
cum nimis eſt craſſa corrigitur, ut aloe cum cinnamomo,
inciſatur, ut cum his, quæ penetrent miſcemus, & facimus
hie-

hieram ſimplicem. Vel nos corrigimus imbecillitatem educendi quia aliquæ medicinæ attrahũt quidem potenter, ſed reſoluitur uirtus earum, non educunt, quod attraxerunt, niſi tarde, ſicut Agaricus, ideo tardæ operationis, attrahit quidem multas ſuperfluitates ad uentriculum, poſtea facit nauſeam, & ne ibi permaneat, coniungimus cum eo ſicut Meſue, & Actuarius faciunt ſal. & oxymel, quoniam ex his irritantur inteſtina, & ad exitum præparantur maxime cum ſale gemmæ. In propoſito modo, uultis infirmo exhibere medicinam attrahentem, & euacuantem pituitam, nec habetis eam præparatam, uultis præparare, ſcitis quod Agaricus, & colocynthis euacuant pituitam, oportet etiam ſcire quod colocynthis ab octo granis uſque ad xx. id efficere ualet, Agaricus uero à drach. i. uſque ad drach. ij. uultis Agaricum ſolutiuum, & colocynthida ut calcar, ita faciatis, iubebitis, ut Agaricus inciſus cum ſale gemmæ minutiſſime, & ſubtiliſſime contundatur, & conteratur, quia per ſe Agaricus ratione ſuæ tenuitatis, & leuitatis non poſſet conteri minutiſſime, & ſic faciendo, recip. Agarici electi drach. i. s. ſalis gemmæ drach. s. contundantur ſimul ſubtiliſſime omnia, poſtea conficiantur cum oxymelle, & ita præparatis Agaricum. Ex alia parte iubetis ut grana, viij. ſumantur colocynthidis, dragacãthi uel bdellij, uel gũmi arabici ſcrupu. i. & ita conficiatur, & cum modico iuleb uiolato ad obtundendam uim colocinthidis, & hæc poſtea ſimul componantur, uel ſub forma pillularum, uel cum decocto aniſorum, uel cinnamomi & habebitis medicinas correctas

ex decocto, & habebitis rem gratam ſpiritibus, quia colocynthis habet in ſe uenenoſitatem, poteritis addere etiã muſcum aut ſandalos, uel Roſas, quæ habent familiaritatem cum natura ad maiorem correctionem illius uenenoſitatis, ſit igitur hoc uobis præceptum, & hoc facietis, quantum ad purgationem attinec ſumpta indicatione à cauſa antecedenti.

Reliquum eſt duobus ſuccedentibus ſatisfacere, & tertiæ illi, quæ loco affecto debetur, ſcitis quomodo cerebrum ita permanet attonitum poſt paroxyſmum, ut licet non habeat actu paroxyſmum, memoriam nonnulli, & uocem perdunt, ſtupidiq́;, & attoniti permanent, & ideo eſt, quia habent duas occaſiones maximas, prima eſt, quia maxima facta eſt ſpirituum reſolutio, ſecunda maxima cerebri refrigeratio, Cum ergo hæc ſint illa duo, neceſſarium eſt, ut omnes illæ animales operationes ſint debiliores, quia fiunt per ſpiritus animales, & per uirtutem, quæ diffunditur per membra, uti radius Solis, ideo illi, qui paßi ſunt paroxyſmum, attoniti & ſtupidi permanent per multos dies, & niſi ſitis diligentißimi in curatione, rarò eueniet, quin rurſus contingat paroxyſmus, & moriantur indicatione ergo ſumpta à loco affecto duas particulares indicationes habemus, cum ſit hic reſolutio ſpirituum, & refrigeratio, una indicatio ſumitur à reſolutione ſpirituum, & cum omnis indicatio per oppoſitum indicet eſſe faciendum, ideo indicatur nobis, ut ſpiritus regenerentur noui, Alia autem ſumitur à refrigeratione cerebri, oſtendit per oppoſitum

eſſe faciendum, ideſt calefaciendum, ſatisfaciamus ergo his duobus indicationibus, & primo reparabimus ſpiritus, ſecundo calefaciemus cerebrum, quomodo autem reparentur ſpiritus, ſcire debetis dupliciter reparari, principaliter tamen, ut docet Galenus in de Vtilitate reſpirationis per conſolationem aeris, quia trahitur per nares ex illa aeris attractione ſpiritus cerebri nutriuntur, ut docet Galenus loco citato, & in ſexto, & in ſeptimo, de Placitis. Oportet igitur corrigere aerem, & temperatiſſimum eligere, & in caſu noſtro cum Apoplexia fiat ex multitudine pituitæ, aer recedere debet ad caliditatem, & ſiccitatem, & quo calefiat cerebrum iam refrigeratum, præter ea odoratus eſſe debet, et præparatus cum ſuffumigio, quia odores ita ſe habent ad ſpiritus, & ad cor, ſicut ſapores ad alimentum, quod debet eſſe guſtui gratũ, & ſicut maximum eſt naturæ aduerſariũ, quod amarum eſt, uel ſaporem aliquem habet extraneum, puta ſalſum, quia non nutritur à talibus alimentis natura, cum illi non ſint familiaria, ſed à dulcibus, cum ei familiaris ſit ea res, quæ dulcis eſt, ita odòr iocundus indicat talem rem eſſe familiarem calori naturali, & ſpiritibus, à quibus odoratis recreantur, ſicut à fœtore terrentur, Ideo odor malus, & fœtor, ſunt de maxime proſternentibus, ſicut nihil efficacius eſt ad recreandos ſpiritus, quàm gratus odor, quia ergo recreatione ſpirituum indigemus, & à ſubſtantia aeris attracti generantur, ſi per puritatem habuerit odorem, tanto facilius, & melius recreabuntur, et regenerabuntur, deinde non tantum generantur ſpiritus

propter aeris attractionem,ſed per ſpiritus, qui per arterias ad rete mirabile accedunt, & ex illis,uel etiam ex eo ſanguine calidiori tenuiori nutriuntur ſpiritus animales,& conficiuntur, oportet autem ſatisfacere his duabus cauſis,& de aere iam dictum eſt.Cibaria etiam tenuis ſubſtantiæ ſint, ut conuertantur in bonum calidum & ſubtilem ſanguinem, Et hæc ſunt duo inſtrumenta, primum præparatio aeris, ſecundum electio calidorum ciborum generantium bonum,& ſubtilem ſanguinem, & ita ſatisfactum eſt indicationi à generatione ſpirituum ortæ. ſecundæ indicationi à cerebri refrigeratione ſatisfaciemus, ſi reducemus eam ad naturalem diſpoſitionem, Ideo oportet cum ſuis contrarijs occurrere, ſcilicet calefacere,cum quibus autem inſtrumentis calefaciemus cerebrum refrigeratum? cum multis, & primo cum rebus exterius applicatis, & tunc non conuenit accipere ſartaginem,uel aliquid aliud actu calidum,quia hæc conueniebant,cum aderat paroxyſmus, quia tunc præſentaneum, & ſubitum remedium requirebamus, quia cerebrum erat refrigeratum, ac ſenſus, & motus deperditus non poteramus expectare medicinam potentia calidam, ut ad actum deduceretur,Ideo ad illam actualem caliditatem apponi iubet Raſis,ut ferè capilli urantur, nunc autem non adeſt paroxyſmus tàm ſæuus, ideo, nec illa tàm ualida ſunt agenda,ſed applicanda ſunt potentia calida, quæ ualidiſſime attrahant ad extra, & facietis ſynapiſmos, & dropaciſmos ex rebus in tertio calidis,ſicut ſunt ſagapenum,piper,pirethrum,quæ calefaciunt, ſed ueſicas nõ faciunt,

ciunt,neque eſcaras,pix etiam deraſis pilis, & illita rubificat, & mire calefacit, ex his etiam fiunt dropaciſmi, ſeu rubificantia medicamenta, Quæ autem ueſicam inducunt ueſicatoria,& ſynapiſmi uocantur apud Græcos, & hæc capiti apponenda ſunt, quia locus refrigeratus ualde eſt,Ideo res ualde calefacientes conueniunt, quia remedia ſunt æquanda, ſynapiſmi uero fiunt ex calidis in quarto,ſicut ſunt ſynapi, naſturtium, cantarides, thapſia, euphorbium,quæ ad quartum gradum accedunt, et adurentia dicuntur,& his duobus inſtrumentis utimur, & ita credo ſatisfactum eſſe his duabus indicationibus, ſi modo uelletis notitiam horum ſimplicium, ex quibus fiunt dropaciſmi, & ſynapiſmi,recurratis ad Dioſc.et Gal.et ad alios recentiores, Et hæc ſunt ea, quæ exterius applicantur, ſed quia non ſolum cum exterius applicandis procedere debetis,ſed etiam cum his, quæ interius ſumuntur,Ideo quo ad ſimplicia ſingulis diebus mane,& ueſperi erunt exhibenda, quia egregie eſt decertandum poſt paroxyſmum, quia uidebitis homines ſemilapides remanere, & uos Iuniores aduertatis, non eſſe applicandum aliquid capiti,niſi prius euacuaueritis cauſam antecedentem,qua euacuata iſta ſunt facienda,quæ ergo calefaciũt, & exiccant,& interius ſumuntur, ſunt maxime acores conditi, & quia non inueniuntur calamum aromaticum faciatis condire, & omnia habebitis, quæ ab acoro habentur, nux muſcata condita gariofili, zedoaria, & omnia quæ calefaciunt, & exiccant uſque ad tertium gradum compoſita ſunt diacalamentum, diaſpoliticon, diaciminũ, dia-

diatrion pipereon, de quibus à Galen. in quinto de ſanit. tuen. præterea iſta theriaca, & mythridatum maxime faciunt ad calefaciendum, & corroborandum ſpiritus & doſis omnium præter theriacam, & mythridatum, non ſit minor drac.ij. aut drac. iij. & poſſunt exhiberi cum bolo cum modico zuccari, uel inuoluere in hoſtia, ut uulgares dicunt, & poteritis diſſoluere in uino odorato, nec timenda eſt febris data quod adeſſet, immo aliqui etiam febrem excitant, quia calefacit, & exiccat, ſed inter reliqua celebratum remedium apud Arabes, & Iuniores Græcos eſt illa confectio Anacardina, quæ non eſt antiqua, quia Anacardus non fuit cognitus à Gal. ſed à Paulo, et Oribaſio, Eſt autem Anacardus in Sicilia arbor uulgata, fructus faciens rubeos corneos, & acumen habent, & quia ſimilitudinem cordis habet Anacardus, dicitur calida & ſicca ad tertium, ratione autem ſuæ tenuitatis plus excalefacit, quàm plura alia calidiora, & hæc confectio non ita efficax eſt, quia ingrediatur in ea Anacardus, quia tantum mel Anacardum ingreditur, ſed propter alia ingredientia, de qua debet ſumi non quidem in doſi Rafis, me conſule, qui dat aureum unum, & iſti interpretantur, quod ſit drac. i. s. quam doſim ſi exhiberetis inflammaretis ita, ut igniretis, ideo non tranſeatis ſcrup. i. uel drac. s. ad ſummum, ſingulis tamen diebus exhibebitis, Eſt etiam alius apud me improbatus uſus, à Iunioribus autem, qui uolunt habere bonam memoriam, comendatus, qui uſi fuerunt confectione Anacardina, & facti ſunt maniaci, & ita optantes bonam memoriam,

ami=

amiſerunt intellectum, Ideo *non conſulo ſanis exhiberi*; *ſed ſtupidis*, & *qui habent caput repletum pituita*, Confectio *autem hæc maxime calefacit*, & *exiccat cerebrum*. Notetis *modo, quoniam uolo, ut doceamus artem*, *ſecundum quam conficitur hæc medicina*, Intentio *illius, qui fecit eam, fuit, ut calefaceret*, & *exiccaret cerebrum*, & *totum corpus, ſed diceret quiſpiam, ſi hæc fuit intentio, an tot ſimplicibus indigemus*, *quare non duobus*, *aut tribus maxime exiccantibus, uel uno etiam? oportet huius multiplicitatis ſcire rationem, quia in hac conſiſtit ratio componendi, notetis igitur artificium*, & *duo utilia habebitis, primo cognoſcetis artem* Antiquorum *maxima ueſtra delectatione*, *quia uidebitis*, *quod ſunt admirandi*, *ſecundo ſcietis componere*, & *uos*. Notetis *ergo*, *uerum eſt, quod intentio compoſitionis fuit*, *ut exiccaret*, & *calefaceret totum corpus refrigeratum*, & *humectatum*, & *obſtructum propter materiam pituitoſam frigidam*, & *craſſam*, *ſed quoniam ſi tantum calefeciſſet*, & *exiccaſſet, talis calefactio incommodum feciſſet, quia dum attenuaſſet*, & *incidiſſet pituitam cum uirtutes ſint debiles*, & *uiæ obſtructæ à pituita illa*, *dum fuiſſet calefacta intumuiſſet, ex illo tumore dilataretur*, *ex illa dilatione colliſiſſet calorem innatum*, & *quoniam occupauiſſet omnes partes per dilationem ſuffocauiſſet calorem*, Ideo *oportebat prius præparare, uias aperire*, & *euacuare pituitam iam præparatam per uias*, & *regiones conuenientes*, *nunquid igitur uidebitur artificioſiſſimum*, *ſi primo calefaciet corpus, ſecundo incidet materiam craſſam*, *quo iu=*

inſtrumento aperiuntur etiam uiæ,per quas debet tranſire materia unà cum abſtergentibus,& ſi non ſolum incidet,abſterget,& aperiet uias,ſed etiam ad uias congruas conducet materiam illam quidem,quæ in uenis eſt per urinam cum fuerit à ſanguine ſeparata, quæ uero in membris, & in cauitatibus muſculorum eſt per ſudorem, cũ per urinam educi non poßunt commode,non ne hoc erit admirandum ? Sed quoniam corpus ita affectum habet debilißimum calorem,nec poßunt medicinæ calidæ potentia ad actum deduci à calore ita debili, niſi ſit primo aliquid,quod de facili ad actum ducatur, & ex illo alia poſtea producantur, quæ non ita facile accenduntur, ſicut faciunt ancillæ,quando uolunt ignem accendere, ubi ſi ponerent multa ligna,& uiridia in illo igniculo,extingueretur,ſed prius paleas, quæ facile inflammantur, apponunt, & cum fuerit igniculus accenſus cum paleis,fortiora apponunt, & adhuc magis pruna, ut ignis facillime accendatur,ita factum ab Authore iſto, ita ut facile conijcere poßitis, nihil in hoc compoſito fuiſſe otioſum, in hoc medicamento,ſunt omnia calida,& ſicca, quia calefacere, & exiccare intendimus,quia corpus frigidum & humidum eſt, ſed inter illa quædam calefaciunt, & exiccant tantum,quædam etiam calefaciunt,exiccant, & incidunt, abſtergunt, & uias aperiunt, Et hæc ſunt amara omnia,quædam etiam ultra hoc per urinam, & ſudorem materiam deducunt, per urinam quidem quæ in uenis ſunt, per ſudorem autem quæ in muſculorum cauitatibus, quædam præterea, quæ cito inflammantur, quouſque deueniet

niet ad ea,quæ difficillime inflammantur, ut,paleæ aſſimi lari poſſit,& in ſtomacho ita facile actuatur,ut non tran ſeat hepar,quia ſtatim exoleſcant, Ideo cum uolumus re= frigerationem ſtomachi corrigere, diatrionpipereō da= mus,etiam quod hepar fuerit calidum, quia non calefacit ipſum,ſed ſtatim exoleſcit,Ideo poſuit piper nigrum, ſi= cut ancilla paleam, ut igniculus inflammetur, ponit po= ſtea Nigellam,quæ tenuitatem habet ſubſtantiæ non qui= dem comparando eam piperi, quia in eo igneæ partes ſunt,ſed in Nigella terreæ exquiſitæ ſunt, ac attenuatæ, Ideo confert ſummopere catarrho, & ex hoc incaleſcit corpus adhuc magis, ponit deinde materiam ſolidiorem zingiber,& macropiper, ideſt piper longum, quæ duo ſecundum Gal.in cap. de zingibere difficilius inflamman tur, quàm piper nigrum, & ea,quæ tenuis ſubſtantiæ ſunt, quia in ipſis humiditas excrementoſa eſt, cuius ſi= gnum eſt, quia facillime terredinem, & corruptionem patiuntur propter illam humiditatem, ergo difficilius inflammantur, ſed cum inflammata ſunt diutius retinent calorem,non autem tamdiu retinent, ſicut oportet, quia exoleſcunt,cum ſint mediæ materiæ,ideo oportebat adde= re,quæ diutius retinerent,ideo poſuit alia, quæ difficilius inflammantur, ſed cum ſunt inflammata exurunt, ut eſt aſſa fœtida,hoc eſt laſſer,& ſynapi, quæ quidem difficil= lime inflammantur, ſed efficaciſſime retinent iuxta Gal. ſententiam,in cap. de zingibere, qui exemplum thapſiæ, & ſynapi,ponit,& inquit quod piper longum, & zingi ber ſunt mediæ materiæ,quæ facillime quidem inflamman

tur

tur reſpectu ſynapis, & thapſiæ, difficillime autem reſpectu zingiberis, & piperis nigri, Et hæc quò ad calefaciẽdum corpus, *deinde ponit pirethrum, quod difficillime inflammatur ratione humidi excrementitij, diutius autem retinet, ideo maxime confert doloribus dentium à cauſa frigida, quia in ore cum incipit actuari, ita efficaciſsime retinet ardorem, ut uideatur adurere, ponit præterea coſtum, qui, & urinam prouocat, cuius uirtutis eſt zingiber, & piper longum, addit etiam* Acorum, *& in hoc loco prouocat urinam, exiccat etiam, & neruos corroborat, & non ſicut* Herculanus *qui interpretatur, ideſt ſemen petroſelini, licet habeat eandem uirtutem, & horum omnium ponit drac.x. reliquorum ſubduplam ponit portionem, quia quæ ſubdupla dicta ſunt, non tranſeunt tertium gradum caliditatis, quæ uero ſequuntur quartum attingunt, ideo ponit illa in minori doſi, tum quia alias habent qualitates ingratas, ut myrrha, quæ emplaſtica, & facit ingratam, quæ in hoc loco ponitur, ut abſtergat ſua amaritudine, & ſuo odore corroboraretur ſpiritus, & calorem innatum, & quia myrrha materia fætens eſt, ideo loco eius poteritis, uel belzuinum, uel ſtoracem calamitam apponere, quæ habent, ſi non omnes ſaltem plurimas conditiones myrrhæ.*

Quorum odor ſpiritus corroborat, & calorem *innatum, cuius corroboratione indigemus.* Præſertim, *cum in compoſitione ſit maxima portio caſtorei, quod naturæ aduerſiſsimum eſt propter fædum odorem, & propter qualitatem exiſtentem in eius ſubſtantia, oportebat*

autem

autem,quia ratione ſuæ tenuitatis habet maximam uim ad exiccandum neruos,& hoc indigent nerui ratione ſoliditatis ſuæ,& quia adhæret propter uiſciditatem eius,ideo laudatur ſummopere,ſed quia fætidum eſt(ut dixi) naturæ aduerſatur,quoniam dolor, & fætor ſunt de maxime proſternentibus uirtutem, & nos indigemus reſtauratione uirtutis,ideo poſuit myrrham odoratiſſimam, poſuit etiam baccas lauri ad eundem uſum, licet etiam tàm baccæ,q̃ myrrha ſunt prouocantia urinæ,poſuit ſceitaragi.i.Tapſiam,quæ eſt radix herbæ ferulaceæ notiſſima in agro Neapolitano Appuliæ,*& Calabriæ, & (ut iſti dicunt)in* Dalmatia *eſt frequentiſſima, radicem habet oblongam,craſſam,acerrimi guſtus,ita ut faciat ulcera guſtantibus,hanc poſuit ad inflammandum,ſynapi etiam ad hunc uſum poſuit,poſita autem hæc fuere, licet alia multa ſint in medicamento huius gradus caloris,quia humiditatem talem habent, ut cum inflammantur, exurant, & ueſicas faciunt,cum igitur compoſitor uoluerit ea,quæ diu retinent odorem, ideo non immerito hæc adiecit, poſuit præterea aſſam fætidam ad hunc uſum,ut prouocaret ſudorem,& per aſſam fætidam intelligatis laſſer, de quo dixit* Dioſc.*quod in toto ambitu ſimplicium non efficacius reperitur ad ſudorem prouocandum, immo ſi tantum in ore retineatur,mirifice prouocat ponit etiam ad hunc uſum rutham ſiccam,quæ in quarto calida eſt, & ſudorem prouocat,ſed utinam haberemus laſſer, & eſt herba ferulacea frequentiſſima in* Aphrica,*& in Sicilia, eſt duorum generum mihi à peritiſſimo medico oſtenſa cum eſſem in*

X Sici=

Sicilia, & eſt ita acuti odoris, & acris, ut odor ille incuteret mihi dolorem capitis, habet flores purpureos cum umbella, illud autem medicamentum, quod aſſa fœtida appellatur, ita fœtidum eſt, ut ubi eius ſuffumigium fuerit, omnes aufugiant, cogitetis modo quid poſſit facere natura cum illo fœtido odore, interim caueatis uos ab illo, & loco eius, quouſque in lucem uenerit ad nos, ſtoracem liquidam accipietis, & facietis ipſam excolare, quia ſorditiem habet, habebitis medicamentum calidum tenuiſſimæ ſubſtantiæ, ſicuti laſſeris eſt ſubſtantia, & cum hoc odorem ſatis commodum habet, immo inter odoramenta ponitur à nonnullis, & hanc confectionem exhibebitis corpori frigidiſſimo, & ueluti marmoreo quotidie non quidem aureum unum, quod iſti intemperantur drac. i. s. quoniam pondus eſt immodicum, ſed ſcrupu. i. caueatis autem ab illa, ubi frigiditas pauca ſit, & pituitoſa materia pauca, & inter reliqua cum quis petet conſilium, an debeat uti confectione anacardina ad memoriam acuendam, nunq̃. conſulatis, quia propter ſumme refrigeratos facta fuit, et ubi eſt maxima pituita. Et ita ſatisfecimus iam his duabus indicationibus uidelicet primæ, quæ à cauſa morbi tollenda ſumebatur, & ſecundæ, quæ ab imbecillitate, & frigiditate ſumitur. Erat tertia, quæ à ſymptomatibus, quæ remanent poſt Apoplexiam, oritur, quia homines facit ſtupidos, amittunt memoriam, & intellectum, & uiri etiam, qui ingenioſiſſimi ſunt, ita ſtupidiſſimi fiunt, ut nomen proprium obliuiſcantur, & ſuorum familiarium, amittunt uocem, præterea paralytici fiunt, & hoc ſymptoma eſt ordina-

narium, iſtis accidentibus ſuccurrere debetis, quantum ptinet ad perditionem memoriæ, ſenſus, & motus; poſtea quantum ad cauſas dicemus, quantum uero ad curationem curantur eodem modo, & eadem cura, quam de refrigeratione diximus, cum confectione anacardina, cum ſynapiſmis, & gargariſmatibus, quæ prius fuerunt dicta, quantum ad armoniam ideſt uocis deperditionem poteſt habere duplicem cauſam, uel poteſt amiſiſſe uocem, quia memoriam, & imaginationem amiſit, & quia non poteſt formari uox, niſi prius imaginetur, quia quæ proferũtur exterius, ſunt indicantia eorum, quæ prius concipiuntur, ut Ariſt. primo peribermenias, quia ergo non imaginantur, non diſcurrunt, nec poſſunt loqui, organum autem uocis impeditum non habent, ſed intellectum, & hæc curabitur curatione amiſſæ memoriæ, & diſcurſus, alio modo, quia muſculi linguæ ſunt reſoluti, & laringis, & nerui reuerſiui repleti humoribus reſoluentibus, & hæc curatur cura paralyſeos, ſed addita indicatione à loco affecto habet hoc primum, quod per gargariſmata & maſticatoria ex rebus calidiſsimis facta curatur, quoniam humor frigidiſſimus eſt, & pertinaciſsimus, materia autem, ex qua fient erit ſynapi, naſturtium, piper longum, zingiber, nigella, calamentum, quæ calida, & ſicca ſunt, & pertinacem habent calorem, ſi etiam radix thapſiæ habebitur, poteritis uti, quia acrimonia ex decoctione tollitur, & non exurit, & habet uim educendi pituitam, ſed quoniam maſticatoria debent mandi, & in ore teneri, non debent fieri ex materia, quæ cum ſit bis, uel ter maſticata, ibi non ſit am-

plius,ideo oportet,& ſi diutiſsime mandatis,pertinaciſsi-me permaneat, ideo cum cera fiet , gummi tragacanthum non adhærent pertinaciſsime , nec maſticem dimittetis, quia ualet admodum ad ſaliuam expuendam, & forte maſticatoria dicta ſunt à maſtice,quoniam eſt inſtrumentum ad ſaliuam prouocandam,ſed quia leuis eſt,ſtaphyſagriã, & pyrrhetrum ponetis,quæ ſunt efficaciſsima ad extrahendum pituitam craſſam,& ſic facietis. R*ecip.ſtaphyſagriæ,pyrrhetri zingiberis ana ſcrup.ij.maſticis drach.i. ceræ unc.s.* Et *fiant paſtilli parui,qui mandantur, nec diſſoluentur propter ceram,& prodibit uis medicamenti, & pertinaciſsime retinebit , indicatione ergo à loco affecto,hoc habetur præcipuum apophlegmatiſma, quod p maſticatoria,& gargariſmata maxime conuenit.*

DE

DE PARALYSI CAP. V.

REſtat modo paralyſis, quod eſt perpetuum accidens conſequens Apoplexiam, quam curare debetis, & quia non ſumus amplius reuerſuri ad eam, debetis ſcire, quod hoc nomen paralyſis nihil aliud importat, niſi id, quod, paraphreniſis, & paracynanche, id enim quod para dicimus παρὰ diminutionē facit, ac ſi diceremus, non uera reſolutio, ſed particularis quædam, ſicut paraphreniſis id eſt non uera phreneſis, paracynanche, id eſt non uera cynanche, ſed quia aſſimilatur ueræ, propterea λυομένους, & καταλυομένους Apoplecticos appellat ſecundo Apho. 43. ſtrangulati, & reſoluti non referuntur, quibus ſpuma circa os apparet, & utitur hoc nomine catalyomenus, non attendens reſolutos id eſt paralyticos, quia referuntur, & redeunt, ſed per reſolutos uere Apoplecticos intelligit, ideo paralyomeni dicuntur qui non ſunt uere reſoluti, ſed ſecundum unam partem, quos Hippoc. alio loco appellat, ſicut in lib. Proret. 128. & 89. & Epid, 98. ita quod paraplexia, & paralyſis idem ſunt id eſt non uera paralyſis, & à Paulo hemiplexia appellatur id eſt non uera Apoplexia, nec differt paralyſis ab Apoplexia, niſi quia Apoplexia reſoluit totum corpus, paralyſis uero partem, neque audiatis ethymologiam modernorum, licet nihil ad curam faciatis, quia multoties dicunt nonnulla riſu digna, & ego audiui aliàs medicum in colloquio non paucæ exiſtimationis, qui para

lyſin à para quod eſt ſupra, & lyſis, quod eſt læſio, quaſi, quod læſio in ſuperioribus partibus ſit, & hæc de nomine: Quo ad rem Gal. in tertio de locis affectis cap. xi. inquit quod talis priuatio ſenſus, & motus alicuius partis differt ab Apoplexia, quia hæc in toto eſt, illa in parte accidit, item aliqua paralyſis eſt, in qua motus tantum, & non ſenſus fit priuatio, ſi uero contingat, ut ſenſus tantũ & non motus priuetur, paralyſis non appellatur, q̃q̃ ſint nonnulli, qui hanc uelint paralyſin appellare, ſed illis pro arbitrio licet nominibus uti, quia nihil refert, diximus hæc ut non ſequamini Modernos qui dicunt paralyſin eſſe cũ diminutione ſenſus, & motus, ſed tunc tremor eſt, quia uis motiua diminuitur, & certat pari certamine cum põdere naturali membri, & hæc quantum ad rem attinet, methodum cauſarum ex notitia rei habebitis, quæ eſt amiſſio ſenſus, & motus, tunc in parte aliqua erit uitium neceſſario, uel in cerebro, uel in muſculis mouentibus, non quidem in cerebro, quia eſſet Apoplexia, ergo in parte, ſi in parte, uel in principio neruorum, qui tendunt ad illa mẽbra circa ſpondiles colli, uel circa aliquas uertebras erit, ubi ſciueritis hoc, dicetis hoc accidens prouenit, uel quia priuatur animalis uirtus, & ſpiritus, ne tranſeant ad mẽbrum, uel ipſi nerui, per quos tranſit uirtus, ſunt alterati ad malam temperaturam maxime frigidam uelut cum quis per aerem, uel regionem frigidiſſimam ambulauerit & occurrit parti corporis aer ille frigidiſſimus, & fiat ſtupidus, deinde paralyticus, & hæc eſt prima cauſa, ideo bene dicebat Gal. ſecundo de locis affectis, quod ſtupor eſt

uia

uia ad paralyſin frigiditate aucta, & iſta tollitur ſuo op poſito cum rebus calidis, non autē cum purgantibus, quia qualitas ſimplex indiget calefacientibus, uel quia nerui, uel muſculi opplentur à craſſo, & pituitoſo humore & hæc ſequitur Apoplexiam ex oppletione, & inuiſcatione facta à materia pituitoſa, iſtam curabimus, quæ uel ab intrin ſeca cauſa, uel ab extrinſeca, ab intrinſeca ut ab apoſtema te, uel ſcyrrho adueniente in principio neruorum, ut uir tus non tranſeat, & hæc curatur curatione ſcyrrhi. Ab extrinſeca, ut à percußione, et caſu, & hanc curauit Gal. in Pauſania ſyro ſophiſta, qui decidit à curru, ex qua percußione compreſſum fuit principium neruorum, & ſenſu, ac motu digitorum manus priuatus eſt, uel fit, quoniam ligatur membrum ita, ut fiat ſtupidum, ſecundo para lyticum, & hæc curatur per remotionem ligamenti, uel fit ab inciſione nerui tendentis ad membrum, uel quoniam contunditur minutißime, & hæc eſt incurabilis, ut bene dixit Raſis in litera. Et ita habetis omnes cauſas, & ſi uul tis uidere locū, in quo habentur hæc omnia, uideatis Gal. in quarto de ſymptomatum cauſis, in cap. de uitijs ſenſuū, Et hæc quantum ad cauſas: in curatione modo paralyſis, habetis tres indicationes, unam à cauſa antecedenti, aliam, à mēbro mandante à cerebro. ſ. aliam à cauſa coniuncta. Quò ad cauſam antecedentem iam diximus in præcedentibus, in cura Apoplexiæ quid ſit agendum, & illiſmet in ſtrumentis utimini, cum uultis reuellere cauſam antecedē tem paralyſis, ſed hoc loco, quia maxima eſt materiæ utilitas, uolo tradere uobis pillulas fætidas Raſis in hoc lo-

co,quæ ſunt in uſu,dico autem quod iſtæ pilulæ ſunt peſ ſimæ,& caueatis ab ipſis tanq̃ à peſte, dico etiam, quod ſunt optimæ inter omnes pro reſolutis,& pro his qui pa tiuntur paralyſin,maxime poſt Apoplexiam, ubi eſt pi= tuita adhærens craſſa,& uiſcida,in leui autem cauſa non ſunt exhibendæ,quia non ſunt correctæ, ideo ubi calor na turalis ſuffocatus eſt & maximam frigiditatẽ habeat cor pus,& pituitam craßißimam, tunc exhibebitis eas, quia fuerunt factæ,ut ſemi mortuo poſſent exhiberi, ſcitis.n. quod medicinæ corriguntur,aut propter uenenoſitatem, & tunc odoratis occurrimus,uel ut uirtus cordis & ſpi= ritus non lædantur,uelut qualitas aliqua manifeſta obtun datur,ſicut nimia caliditas,tunc cum frigidis occurrimus, ſicut de Thimelæa,& pipere montano diximus cum mu= cilagine pſilij,aut cum ſucco ſemperuiuæ, uel cum alia re frigida in tertio gradu,uel cum abſterſionem maximã uo lumus tollere,tunc cum emplaſticis,uel gummi, tragacan tho occurrimus,iſta tria ſunt neceſſaria colocynthis quia maximæ abſterſionis eſt, cum emplaſticis obtunditur,id= circo doctißimus Raſis,quia uolebat corpus uerè marmo reum calefacere, & pituitam uiſcidißimam abſtergere, & educere per regiones conuenientes,poſuit in hac com poſitione multa calidißima non correcta,quod non fecit in pillulis cochijs,poſuit enim hic elacterium, de quo Dioſc. non exhibet niſi g.x.ad plus, ſcammonium autem uſq; ad drac.i.& colocynthida in maiori quantitate abſq; alia cor rectione,non fuit ergo caſu hoc factum, quia in caſu ma= xime abſtergentibus indigemus, & quia uirtus ſenſitiua

penè

penè amiſſa eſt, ideo non oportebat, quæ caliditatem adurentem corrigerent, apponere, & quoniam in his uenenoſitas adeſt, ne ſpiritus, & cor lædantur, eis occurrit tantum, ideo poſuit ſpecies hieræ, quæ habet multa odorata, crocum, cinnamomum, maſticem, xylobalſamum, aloem, ſpicam nardi, aſſarum, quæ habent uim recreandi ſpiritus uirtutem cordis, & innatum calorem.

His iam declaratis nunc eſt animus meus tractare illam materiam quam iamdudum ſum pollicitus, ſcilicet omnes ægritudines cerebri diſcurrere, ex quibus impeditur ſenſus & motus, & ut habeamus methodum ſic procedamus, quoniam iſtæ ſunt priuationes, & appellantur ſomnolentiæ, & torpores, propterea oportet dicere quædam de ſomno naturali, ut ex cognitione iſta cognoſcatis, quæ declinent à ſomno naturali, quia non cognoſcitur obliquum niſi per rectum, Debetis igitur *ſcire ſomnum naturalem habere cauſam efficientem humiditatem, ſcilicet primi ſenſitiui, ſiue cerebrum, ſiue cor fuerit, humiditatem dico accedentem ſub forma humoris, uel uaporis, ut refrigeretur quadamtenus calor, & ſpiritus,* Ideo Gal. in de *cauſis ſymptomatum, in fine dixit humiditatem eſſe ueram cauſam, frigiditatem uero non ſomnum, ſed ſoporem potius inducere, & quæ humectant dici ſomnifera, ut crocus, anetum, chamæmelum,* Illa *uero quæ frigida ſunt non propriè, ſed per accidens, ut papauer, dicitur enim propriè non ſomniferum, ſed ſtupefactiuum, quod ſi ſomnum inducit, hoc facit, quia ſtupefacit, uerum autem ſomnum non niſi per accidens, quia cum pa=*

pauer album exhibebitis, & temperatura calida & ſicca cerebri fuerit, cauſa uigiliarum refrigeratur cerebrum, & calorem ad temperiem reducit, poſt exiccatum, & ad temperiem redactum, ſed ubi longus uſus papaueris fuerit, & adhibebitur, ſtupefactiuum erit, Ideo dicebat Gal. *moderatus uſus ſomnum, immoderatus uero ſtupefactionem facit, idem dicit de cauſis pulſuum in cap. de pulſu ex pergiſcentium.* Habetis ergo *quomodo humiditas ſit proxima cauſa, & efficiens ſomni, ad quam humiditatem ſequitur refrigeratio, per oppoſitum autem ſiccitas eſt cauſa uigiliarum, quæ ſi temperata fuerit uigiliæ temperatæ erunt, ſi creſcant magis, maiores erunt, quouſque ægritudinem faciat, & hac de cauſa pueri ſunt procliui ad ſomnum, quia calidi & humidi ſunt, ſenes uero uigiles, quia frigidi & ſicci, humiditas ergo facit ſomnum non frigiditas,* Et *habeatis tanquam fundamentum, quod humiditas per ſe eſt cauſa ſomni, ſiccitas uigiliæ,* Immoderata *uero humiditas, immoderatum ſomnum, immoderata ſiccitas, immoderatas uigilias facit,* Diximus *de paſſiuis iam ſuperſunt actiuæ caliditas, & frigiditas, ſciuiſtis* ex tertio *de cauſis ſymptomatum, & per totum librum de def. morbi & cauſis, quod frigiditas omnes deſtruit operationes, uel diminuit quidem cum moderata eſt, deſtruit cum immoderata eſt, uel tollit,* Caliditas *uero ubi fuerit moderata, uegetes operationes facit, immoderata corrumpit, ideſt alterat ad aliquem exceſſum, proprium igitur humiditatis ſomnum eſt, proprium ſiccitatis uigilias, proprium caliditatis exceſſum, proprium uero frigiditatis deſtructionem*

nem cauſare. His ita iactis fundamentis, quia coniungĩ inuicem poſſunt humiditas cum frigiditate humiditas cum caliditate, frigiditas cum ſiccitate, Videamus modo ſymptomata, quæ poſſunt fieri ex his complicationibus in cerebro, ſi caliditas humiditati iungatur effectus facient oppoſitos, quia cauſæ oppoſitæ ſunt, ſciuiſtis quod humiditas facit ſomnum, Ideo tollit operationes, quia ſomnus eſt priuatio ſenſus, et motus, caliditas facit operationes cõtrarias, quid ergo cõſequitur? Conſequetur id, de quo dixit Gal. tũ in principio lib. de Comate, tũ in principio Proreth. com. 1. κατάφορα, ita à Græcis appellatur hoc accidens, Ab Arabibus ſomnolẽtia, fitq; ubicunque in ſenſitiuo primo, (ſiue ſimus Ariſtotelici, ſiue Gal.) caliditas & humiditas cõiuncta, Iſti inclinantur ad ſomnum, ſed ubi tentatur dormire, nihil minus facere poſſunt, quia dum quærunt ſomnum imaginationes ambiunt ita mentem, ut non poßint dormire, quia habent cauſas oppoſitas; humiditas quidem inclinat ad ſomnum, caliditas uero ad operationes, habent ergo inclinationem ad ſomnum ſine ſomno, & iſta temperatura calida & humida, quæ facit κατάφοραν cauſari poteſt, aut à cauſa primitiua, uel ab intrinſeca. A procatarctica quidem ab ebrietate, & crapula, Ideo ebrij cum uinum maxime calidum, & humidum ebiberint, & caput calidum fuerit, inclinantur ad ſomnum, & non poſſunt dormire, niſi ita ebiberint, ut refrigeretur cerebrum, ſi uero fuerint æquales caliditates, & humiditates non dormient. Ab intrinſeca uero, à multitudine uaporum, à ſanguine aſcendentium ad cerebrum

brum inclinantur quidem, ſed non poſſunt, ſunt torpidi ad ſomnum, poteſt & à febribus malignis cauſari, ubi uapores calidi & humidi aſcendunt, in principio uero cum aſcendunt, duo ſequuntur, primo inclinatio ad ſomnum, ſed non poſſunt dormire, quia cauſæ ſunt contrariæ complicatæ, cũ uero incipiunt in deterius labi, et putredo creſcit, & plurimi uapores pituitoſi aſcendunt, ſequitur alterum, quia caliditas uincit humiditatem, & conuertit eã in proprium alimentum efficitur acris, & tunc magis calefacit, & exiccat cerebrum, & cum prius eſſet ſomnolentia ſine ſomno, fiunt uigiliæ primo, & ſi perſeuerauerit, delirium inducet, & phrenitidem propter dominium caliditatis, quæ ſuperauit humiditatem, et hoc uoluit Hip. *primo* Proreth. *Cum dixit comatoſi inter initia cum dolore colli, lumborum, et hypocundriorum, uigilantes nunquid phrenetici fiunt?* Ponit Hip. *rem ſub dubio, & recte exponit* Gal. *quia poteſt fieri, & non poteſt fieri, ideo dixit* Galenus *optimè dubitauit, quia ſi ſuperabit caliditas, phrenitis fiet, quia exiccabitur cerebrum, & humiditas abſumetur, & illius præfati uera eſt ſententia, & hoc eſt unum membrum,* V*el ſuperat humiditas caliditatem, ſi ſuperabit, tunc extinguetur caliditas, & primo contundetur, ſicut ignis à redundantia aquæ, ſed ubi extinguetur caliditas tantum, iam non fient uigiliæ, nec inclinatio ad ſomnum ſine ſomno, ſed cum ſomno, & ita dormient, ut non poßint excitari, & ideo eſt, quia habent utranque cauſam humiditatem, quæ inclinat ad ſomnum, & ex priuatione caliditatis frigiditatem quæ facit ſtu=*

ſtuporem, ideo cum conueniant hæ duæ cauſæ, fiunt non comatici, ſeu cataphorici, ſed carotici ita à Græcis appellati, & hæ duæ cauſæ frigiditas & humiditas ſimul iunctæ, ſi intendantur, fiet caros, quem Arabes ſubeth appellant, ita quod pro ratione maioris, & minoris refrigerationis, uel humectationis maior, & minor fiet caros, ſeu ſubeth, de quo Raſis in hoc loco agit; & Gal. in tertio de locis aff. & in ſecundo Proreth. com. 13. & in 13. methodi, circa finem, & Auic. in cap. de ſubeth, quæ Galenus de caro, ſeptimo Aph. Aph. illo. ſomnus, & uigilia ſi utraque modum exceſſerint, malum, ubi uult diſtinguere bonum à malo primo dicit quod ille malus dicitur, qui difficulter excitatur refrigerato primo ſenſiterio, & ſi iungitur frigiditas humiditati fiunt lethargici, epileptici, et carotici, ſi ſiccitati, fit κατάληψις, de qua dicemus, iam igitur uidiſtis, quomodo omnia conſonant uero, hactenus habuiſtis quid ſit καταφορα, et quas cauſas habet, quid ſit κάρος, et à quibus cauſis proueniat, habuiſtis etiam quod καταφορα nomine generali ſomnolentia appellatur, licet Auic. ſtuporem etiam appellet, habuiſtis etiam quod carotici, qui inclinant ad ſomnum, dormiunt, ita ut difficillime excitari poſſint ex magna cerebri frigiditate humiditati iuncta, et hoc ſymptoma à Græcis κάρος, à Latinis ſopor, Ab Arabibus ſubeth; Eſt modo aliud nomen apud Græcos, quod κωμα appellatur. Debetis ſcire circa hoc nomen, quod Galenus ipſum ualde æquiuocum habet, de quo dicit apud Poetas, et citat Homerum pro uero ſomno capi, ſed hoc apud ipſos, de-

deinde dicit quod capitur aliquando pro cataphora, itaque κωμα, et κατάφορα idem ſunt, κωμα uero magis proprie, quando fit uerus ſomnus cum difficillima excitatione, et tunc cum caro conuertitur, et ita κωμα eſt medium nomen inter καταφοραν, et καρον, ſeu ſoporem apud Latinos; ſubeth apud Arabes, quod autem coma pro caro accipiatur, hoc habetis ex nomine illo compoſito Agripnocoma, ideſt uigilantia cum ſopore ab Arabibus ſubeth ſara à cauſis mixtis proueniens, ſed ne erretis, cum dico cataphoram inclinationem ad ſomnum eſſe ſine ſomno, non eſt idem quod ſubeth ſara, quia in ſubeth ſara ſunt duæ ægritudines compoſitæ, una, quam facit pituita, altera, quam facit bilis, Cataphora autem fit ab humiditate iuncta caliditati. Poſtquam uidimus de cataphora, et caro, quod utrunque ſymptoma ab humiditate prouenit, ſed cataphora cum caliditati iuncta fuerit, Caros uero cum frigiditati fuerit iuncta, Iterum debetis ſcire; quod ſi frigiditas et humiditas intendantur, ut habeant materiam, ideſt pituitam annexam, immo uel pituita erit in uentriculis, uel in ſubſtantia cerebri, ſi occupabit uentriculos, uel erit pauca, uel multa, ſi pauca epilepſiam faciet, de qua dicemus in ſuo cap. ſi multa faciet Apoplexiam, et tunc amittet ſenſum et motum, ſi totam ſubſtantiam cerebri occupabit, uel erit multa ſine putredine, uel non ita multa cum putredine, ſi ſine putredine faciet illud genus Apoplexiæ cum imbibitur tota ſubſtantia cerebri, ab humore pituitoſo, ſi fuerit cum putredine ex conſequenti cum febre, et inflammatione faciet lethargiam propter

ma=

materiam craſſam pituitoſam frigidam exiſtentem in ſub ſtantia cerebri iam putreſcentem, et apoſtemantem, quia cum inflãmatur, putreſcit, et ſic fit febris, ut bene à Gal. de cauſis ſymptomatum tertio, et 13. Therap. habet, Ex quo relinquitur contra iſtos Modernos lethargiam non poſſe fieri ab humore melancholico, licet dicant rarò, et ſe excuſent. Dico ego non poſſe fieri à frigido, et ſicco, ſed inſania, et melancholia occupante melancholico humore ſubſtantiam cerebri, nec facit frigiditas iuncta ſiccitati obliuionem, et ſomnolentiam lethargicam, quia hæc fiunt à frigido, & humido, Ideo bene diximus, quod cauſa prima per ſe, & non per accidens ſomni eſt humiditas, frigiditas uero per accidens, ut uoluit Ariſt. et Gal. ſed diceret aliquis ab humore melancholico lethargicam affectionem prouenire poſſe, ex Gal. 13. Meth. ſed uideatis, quid dicat, quandoque pituita cum craſſe fit, poteſt & ſola melancholia appellari, & forte Moderni iſti acceperunt, & Auic. melancholiam, ideſt craſſe factam pituitam, licet Manardus hoc impugnet, non tamen eſt uera melancholia, ſed poteſt appellari, quia ergo ad conſiſtentiam ſiccam ſubſtantiam habet, poteſt aliquo modo appellari melancholia, licet potentia ſit frigida, & humida, & ad hunc ſenſum concedo poſſe fieri ab humore melancholico, ſed quod fiat à fece ſanguinis, uel à ſanguine aduſto, hoc falſum eſt, Et ita habetis omnes ægritudines, quæ indicant priuationem ſenſus, & motus, Sunt modo aliæ, quæ fiunt à frigiditate ſiccitati iuncta, tũc uel erit cõplicatio talis in medijs uentriculis, uel in parte anteriori

cerebri, aut in poſteriori, ſi in parte anteriori fuerit fri=giditis, & ſiccitas facient fatuitatem, ut inquit Gal. in 4. de cauſis ſymptomatum, & in tertio de locis affectis, & μώροις apud Græcos appellatur & μωρία & μῶ=ροι hoc eſt inſipidi, quos uulgo Matellos appellant, quorum copia maxima eſt in Valle Tollina, forte pro=pter aeris frigiditatem, ita facti ſtolidi. Si uero fuerit fri=giditas & ſiccitas in poſteriori parte cerebri. Catochi fiunt, & iſti priuantur ſenſu, et motu, cum tamen uideãt, diſcurrant, & memorentur, A Latinis, & ab Arabibus ſymptoma hoc congelatio appellatur, de qua Raſis facit cap. & Auic. prima tertij tract. 4. cap. de ſubeth conge=lationem appellat, forte uolẽs alludere ad nomen catochi quod autem idem ſit κατοχὴ à Græcis, & ab Arabi=bus congelatio uideatis Auic. & Raſim, qui loquuntur de congelatione, qui prorſus idem dicunt, quod Græci de ca tocho, quod etiam iſti uideant, diſcurrant, & memoren=tur Gal. in lib. de comate exemplum refert de quodã ſcho laſtico, cuius cerebrum pro nimio ſtudio ita refrigeratũ & exiccatum erat, ut fieret catochus & pingit eum ue=luti lapidem ſine ſenſu, & motu totius rigidum, qui ocu=lis fixis et inconiuentibus inſpectabat homines figens eos in locum unum, nec loqui, nec mouere ſe poterat, & hæc ſunt accidentia, quæ ſequuntur huiuſmodi ſymptomata, qui poſtquam curatus fuit, retulit multa eorum, quæ tunc dicta fuerunt, dixitq; tunc ſe memorari, & diſcurrere, cum eſſet in tali diſpoſitione, hoc dico; quia Moderni di=cunt, quod tales ſenſus interiores amittunt, quod falſum

*eſt,bene priuantur omni ſenſu motionis,& in omni re at tinente ad motum,& cauſa eſt frigiditas, & ſiccitas exi= ſtẽs in poſteriori parte capitis,& hoc modo cauſam,ſym ptoma,& locum affectum habetis, cauſa eſt frigiditas & ſiccitas,exiſtens in poſteriori parte capitis, locus affectus pars poſterior cerebri,ſymptoma catochos,& catalepſis idem ſunt,*Ex *hoc ſcietis quod qui traduxit librum de lo= cis affectis ubi de memoria agit* Galenus *in tertio libro ſequens de catocho,& catalepſi hallucinatus eſt,traduxit enim catochum, uigilantem ſoporem & catalepſim ideſt occupationem,quod autẽ catochos, & catalepſis idem ſint uideatis Galenum in ſecunda particula, ſomnus,& uigi= lia utraq; ſi modum exceſſerint,malum,ubi docet,ſi frigi= ditas iuncta eſt ſiccitati fit catalepſis,* Et *in ſecundo* Pro= *reth.* 19*.dicit quod catochos fit à frigiditate & ſiccitate cerebri ergo idẽ ſunt,& ut omnia lucida habeatis author diffinitionum de catocho loquens tria ponit genera, & in omnibus errat, primo dicit quod primum genus ca= tochi eſt cum ſomnolentia, ſed iſte eſt caros, quia cato= ches non habent ſomnum, ſecundum genus tetana aſſimi= latur,& præfocationi matricis,quia hæc cordis paſſio eſt & ſyncopa,catoches uero cerebri, cordis uero per con= ſenſum.tertium genus eſt cum ſomnus cũ uigilijs eſt, ſed hæc* Agripnocoma *eſt.*Et *hæc ſint ſatis de catocho,& cõ= gelatione.*Deeſt *ſubethſara,quæ eſt paſſio ex diuerſis cau ſis orta,iam de phrenitide diximus, quæ eſt inflammatio panniculorũ cerebri ab ichore ſanguinis, uel bile, aut ſal ſa pituita cauſata, ſciuiſtis etiam quod lethargia eſt in=*

flammatio ſubſtantiæ cerebri à pituita craſſa putreſcente in ſubſtantia cerebri partim in panniculis, cum hæc ſunt mixta ratione pituitæ, quæ in ſubſtantia cerebri fecit inflammationem, fit ſomnolentia, ratione bilis, quæ in membranis fecit inflammationem, uigiliæ fiunt, item ratione pituitæ fiunt torpidi, ratione bilis fiunt deliri, & appellatur hoc accidens à Græcis ἀγρυπνόκωμα ab Arabibus ſubethſara.

DE

DE SPASMO

CAP. VI.

HActenus uidimus in ſuperioribus de omnibus malis quietibus, quæ fiunt ratione alicuius mali affectus exiſtentis in cerebro. Nunc conſequenter agemus de malis motibus præter naturam ſecundum ordinem Raſis *propter aliquem malum affectũ in cerebro, uel ſuis propaginibus ideſt in neruis exiſtentem.* Circa ordinem *autem ſciendum eſt*, quod Raſis *uidetur ſeruare alium ordinem, q̃ hactenus ſeruauerit, ubi de malis quietibus egit, de his incæpit agere, quæ principaliter in capite ſunt, poſtea de reliquis puta de* Apoplexia, *de ſubethia, & congelatione, poſtea ad paralyſin deſcendit, nunc uidetur oppoſitum facere, primo enim à ſpaſmo incipit, poſtea ad epilepſiam tranſit, hic ordo non uidetur conſentaneus, quia uidetur proportio eſſe eadem inter* Apoplexiam *&* Paralyſin, *ſicut inter epilepſiam, & ſpaſmum.* Eſt *enim uulgare dictum quod* Apoplexia *eſt uniuerſalis paralyſis, & paralyſis eſt particularis* Apoplexia, *ideo dicitur paraplexia, & hemiplexia, hemiplexia ideſt* Apoplexia *media, eodem modo dicunt epilepſiã ſpaſmum, ſeu conuulſionem uniuerſalem, ſpaſmum uero particularem epilepſiam, quare ergo non ſeruauit eundem ordinem hoc in loco?* Dico *quod id fecit* Raſis *maxima ratione, nec potuit exactius ſeruare ordinem compoſitiuum, quia licet ſit uulgare dictum, quod ſpaſmus ſit particularis epilepſia, epilepſia uero uniuerſalis ſpaſmus, ma-*

xima improportio eſt, & differentia inter ſpaſmum & epilepſiam, & inter paralyſin, & Apoplexiam, quia paralyſis pendet immediate ab Apoplexia, & conſequitur poſt eam, ſed non eſt ita de ſpaſmo, quia non ſequitur ſpaſmus poſt epileſiam, præter ea epilepſia non eſt ſpaſmus propriè, bene fit cum ſpaſmo, ut oſtendam uobis, ſed Apoplexia eſt uera paralyſis, quia priuat totum corpus ſenſu & motu, ſicut facit paralyſis in parte, præter ea non dependet ab eadem cauſa epilepſia, & ſpaſmus, quia epilepſia nunquàm à ſiccitate prouenit, ſpaſmus uero fit à ſiccitate, ut declarat Gal. in tertio de locis affectis in cap. de ſtultitia, ſopore, lethargo, phrenitide, & mania, quia cerebrum non poteſt ad tantam deuenire ſiccitatem, ut contrahatur, ſicut corium contrahitur, cum ergo ſit tanta diuerſitas inter ſpaſmum, & epilepſiam, ergo aliter ſe habet ad ipſum, quàm ſe habeat paralyſis ad Apoplexiam, ideo meritò prius agit de Apoplexia, & deinde quaſi ad membrum Apoplexiæ deueniret, in his autem cum ſtet differentia, & diſproportio nō modica, proinde incepit primo à ſpaſmo, tanquàm à re ſimpliciori, quia talis eſt ordo compoſitiuus, ut à ſimplicioribus ad minus ſimplicia procedamus, quod autem ſimplicior ſit ſpaſmus, patet quia in uno tantum membro eſt, epilepſia in toto, tum etiam quia notior, ideo à ſpaſmo prius incepit, & hæc quò ad ordinem. Circa rem ipſam (ut procedamus more noſtro) per uiam methodi, & diuiſionis à natura rei, quæ eſt ipſa definitio, cum ipſa ſit, ex cuius dignotione dependet tota cognitio cauſarum,

& paſsionum, ideo ego ſum huius ſententiæ, quod definitio ſubiecti non paſsionis ſit medium in demonſtratione, quia à recta cognitione ſubiecti pendet cognitio omnium cauſarum, & paſsionum, bene igitur fiet ſi à recta cognitione rei, & notione ſpaſmi incipiemus, & primo quid per hoc nomen, ſpaſmus, importetur. Quantum igitur ad nomen, *ſpaſmus* Græcum *nomen eſt à* Latinis *conuulſio, & recte, dicitur autem ſpaſmus* ἀπὸ τοῦ σπᾶν *ideſt à contrahendo, quia in ipſo fit contractio mẽbri patientis hunc affectum, à qua contractione appellauerunt* Græci *ſpaſmum* Latini *eodem nomine, & ſcopo conuulſionem, quia trahitur ad ſuum principium, ſed quoniam habet plures differentias ſpaſmus, nomina etiam differentiarum aſsignemus.* Habet *autem plures differentias contractionis, ubi uerſus anteriora contrahitur* Græci *emproſthotonon, quaſi tenſio ad anteriores partes dicitur. Cum aduerſus poſteriores partes trahitur opiſthotonon uocant, quaſi tendentem ad poſteriores partes, cum uero trahitur membrum partim ad anteriora, partim ad poſteriora, & æqualis ſit motus, & cum æqualis uis ſit, etiam tenſio ad æquales partes fiet, cum tantum poſsit uis trahens ad partem anteriorem quantum ad aliam poſteriorem cum muſculi omnes operantur & dicitur iſte ſpaſmus ita compoſitus* Tetanus ἀπὸ τοῦ τείνειν *ideſt ab extendendo, eo quod extendatur membrum propter illos motus contrarios,* Eſt *autem ſpaſmus nomen commune, hæ ſunt differentiæ, admoneo uos, ne aduertatis etymologiam* Modernorum, *immo nihil*

hili faciatis, quoniam ridiculæ ſunt, & hæc quantum ad nomina ipſa, Quantum attinet ad rem ipſam, quid eſt ſpaſmus? Certum eſt quod eſt actio læſa, Cuius uirtutis? eſt ne ſenſitiuæ, uel motiuæ, uel uitalis? Certum eſt, ex quo hic eſt motus, & præter naturam, quod hæc eſt actio læſa uirtutis motiuæ, & circa eius impedimenta. Dicebamus ſuperius quomodo omnes functiones poſſunt auferri uel diminui, uel corrumpi, tolluntur, & minuuntur propter frigiditatem, corrumpuntur uero propter caliditatem, quia calidi eſt agere; & cum eſt temperatus, ſunt actiones naturales, cum uero præter naturam corrumpuntur actiones, & hoc quando fuerit nuda qualitas; quia ubi eſt materia frigida corrumpitur etiam actio, ut in ſuffuſione, uidemus enim corrupte, & quæ non ſunt uidenda, & tamen à uaporibus frigidis fit, ubi ergo tollitur motus, unum fit accidens, quod paralyſis dicitur, cum uero diminute tollitur, & ita, ut uirtus uincat, fit ſtupor, qui eſt uia ad paralyſin, de quo in uirtute egimus, cum de paralyſi pertractauimus, quia pendet ab eiſdem cauſis, ſed leuioribus, ideo qui ſpeculatus eſt de paralyſi, etiam de ſtupore ſpeculatus eſt, ſi uero uirtus cum grauedine membri fuerit par, ita quod æquale ſit pondus membri cum actione uirtutis, & non proueniat actio ab aliqua proportione maioris inæqualitatis, fit tremor in qua pugna tantum deponitur membrum agitatum à pondere membri, quantum eleuat uirtus, & cum fiant æquales actiones, cauſatur tremor. Si autem contrahitur ad ſuum

prin=

principium & corrumpatur, hoc modo fit ſpaſmus, Eſt igitur ſpaſmus uitium in facultate uoluntaria, & moue=tur membrum præter uoluntatem, ut redeat ad princi=pium ſuum, iſte motus præter naturam factus dicitur ſpaſmus, & aßimilatur præciſe motui naturali, quia uir tus non impedita trahit cordam ad muſculi principium, ſiue extendens, ſiue complicans fuerit muſculus & quan tum perſeuerauerit uirtus, neruus attrahitur corri=piendo ſeipſum, & breuior fit, & hic motus fit, à uoluntatis imperio, ſed cum cauſa aliqua præter natu=ram in muſculo, neruo, aut corda eſt, quæ breuiorem poßit reddere & corrumpere irritando naturam, fit contractio, quæ uidetur uoluntaria, cum ita abbreuiatur, & muſculum & neruum, uerſus principium trahat, in qua attractione aßimilatur motui naturali, & uolun=tario, & hic motus dicitur corruptus, & uitium eſt in actio ne uoluntaria. Iſta modo oſtendunt, quid ſit ſpaſ=mus, Ex hoc quod dico ſpaſmus eſt contractio muſculi & cordæ uerſus ſuum principium, hoc totum commu=ne eſt cum motu uoluntario, cum uero dico præter uo=luntatem, hæc eſt ratio, quæ diſtinguit motionem hanc, & contractionem morboſam à uoluntaria motione, & hæc eſt idea formalis præciſe ſpaſmi, ſed quia con=tractio hæc fit à cauſa, & definitiones accidentium ſo=lent dari per cauſas efficientes, ut ſexto & ſeptimo Metaphyſices, & non ſufficit formalis, ideo bene additur cauſa efficiens generalis, idcirco additur propter bre=uitatem factam à re præter naturam in mouente mem=

Y iiij *brum*

brum, & hæc eſt tota definitio & datur per genus proximum, & notetis quia nec Auicen. nec Author definitionum recte definiuerunt ſpaſmum, quia non habuerunt rectam cognitionem ſpaſmi, & Auicen. tam male intelligit ſpaſmum, ut non fecerit differentiam inter Tetanum ſpaſmum & Alcazet, cum non diſtinxit ſpaſmum à Tetano, in ſignis poſtea ita confundit ſigna, ut oſtendat prorſus rem eandem eſſe. Author autem definitionum hallucinatus eſt craſſe in definitione ſpaſmi, & ita definit, conuulſio eſt affectus, qui neruis, & muſculis accidit, cum modo corpus totum, modo pars eius inuoluntarie ſurſum trahitur peccauit primo in genere, quia definit per genus communiſſimum, quia dicit; conuulſio eſt affectus, dat genus communiſſimum, & generaliſſimum in quo errore fuit etiam Auic. qui definiens ſpaſmum dixit, ſpaſmus eſt ægritudo tremoſa, oportebat dicere eſt contractio non affectus, neque ægritudo neruoſa, Cum dixit, qui muſculis, & neruis accidit, uidetur eſſe macrologia, cum dixit, cum modo corpus totum, modo pars inuoluntarie ſurſum trahit. Ex his uerbis facit definitionem communem epilepſiæ, et ſpaſmo, ſed hæc ualde differunt. Definitio igitur uitioſa eſt, Ita definitio tetani, emproſtotoni, & opiſtotoni uitioſa eſt, Ideo liber Spurius eſt, et talis uiri, ut oſtendat ſe non habere doctrinam Gal. in aliquo. Dicamus igitur rurſum ſpaſmum eſſe contractionem muſculi, & cordæ ad ſuum principium præter aliquam uoluntatem factam à re præter naturam neruo mouente. Et hæc eſt tota

na=

natura ſpaſmi, Ex cuius conceptione omnis noſtra Ars inueniendi differentias, & cauſas ortum trahit, ſed iam uideamus quomodo inuenimus iam ſpaſmum eſſe contractionem muſculi, & cordæ præter uoluntatem, Ex hoc ſequitur, quod quot modis fiet iſta contractio, tot erunt differentiæ ſpaſmi, quia differentiæ ſumuntur à forma, & ratio formalis eſt hoc totum, contractio muſculi, & cordæ præter uoluntatem, Igitur ab ea ſumentur omnes differentiæ ſpaſmi, Tot igitur erunt differentiæ, quot modis fiet iſta contractio, & quia ad partes anteriores, ad partes poſteriores, ad utranque ſimul fieri poteſt tantum, ita non erunt, niſi tres differentiæ, quæ ad anteriorem partem fiet emproſthotonos dicitur, quæ ad poſteriorem opiſthotonos, quæ ad utranque ſimul tetanos. Videatis ex Gal. in libello de iectigatione, & ſpaſmo, & quinto Aph. 59. & alibi ſæpiſſime, nec plures, nec pauciores ſunt, ſic igitur habetis, quod penes huiuſmodi contractionem ſumuntur iſtæ tres differentiæ, & quomodo ex recto conceptu definitionis oriuntur, Eſt alia pars in definitione, quæ dicit propter breuitatem factam à re præter naturam in neruo mouente, hoc quod dico in neruo mouente propter breuitatem eſt cauſa efficiens, Ideo quot erunt cauſæ efficientes breuitatem hanc tot erunt cauſæ efficientes ſpaſmum, Inueniamus modo quot ſint cauſæ, quæ poſſunt facere breuitatem hanc. Gal. tertio de locis affectis, cap. de ſpaſmo docet, quomodo debemus uenari breuitatem factam in neruis ab his; quæ apparent extrinſecus inuenientes, ſcilicet aliquid ſimile neruo, inue

nit autem Galenus cordas cytharæ, & quædam coria membranoſa ualde, Videamus ergo, quæ res poßit abbreuiare, & frangere etiam cordas cytharædorum, quia tot etiam erunt cauſæ in neruis muſculum mouentibus, ſunt autem hæ duæ cauſæ nec plures, nimia ſcilicet humiditas, & nimia ſiccitas, Ideo cytharædi cum uident tempus nimis humidum remittunt tenſionem cordarum, ſcientes quod humiditas frangit, quia aer imbibitus in ſubſtantia cordæ facit eam craßiorem, & breuiorem, quia quantum tollit de longitudine, fit breuior, & in illa fieret ſpaſmus, ſi eſſet animalis. Ideo ſicut humiditas redundans cordæ hæc facit, ita redundans humiditas in neruo dilatat ipſum, & corripit longitudinem, ideo trahitur ad principium ſuum, & hæc eſt una cauſa, Alia eſt ſiccitas, ſi enim cythara prope ignem ponatur, uel in Sole franguntur cordæ, quia ex tali caliditate aduruntur, & humidũ exhalat, & ſic exiccatæ fiunt breuiores, & ſecundum longitudinem, & ſecundum latitudinem, Cuius ſignum eſt, quoniam ſi ponantur ad ignem contorquentur, & breuißimæ fiunt, ideo & à nimia ſiccitate, & à nimia humiditate contrahuntur, Ideo tot erunt cauſæ ſpaſmi nimia humiditas, & nimia ſiccitas, humiditas quidem nimia dilatans, & abbreuians longitudinem, Siccitas uerò nimia abbreuians longitudinem, et latitudinem, Et hæ ſunt ueræ cauſæ, uera eſt igitur definitio data propter breuitatem factam à re præter naturam in neruo mouente, & quod tantum duæ ſunt cauſæ, quæ poſſunt facere breuitatem huius modi, Ideo recte Hip. 6. Aph. 39. dixit.

Spaſ-

Spaſmus ex inanitione, & repletione, & non affert niſi duas cauſas declarans Gal. Hip. inquit ex repletione, ideſt ex humido redundante, & longitudinem nerui abbreuiante, creſcente latitudine, Ex inanitione uero cum longitudo, & latitudo ex ipſa ſiccitate abbreuiantur, ut in octauo κατὰ τόπους de ſingultu loquens dicit Gal. nunquam uidiſſe, nec cognouiſſe plures cauſas ſpaſmi, quàm iſtas duas, unam à ſiccitate, alteram ab humiditate, ſed hic inſurgit ſchola Modernorum, & inquit, non ne ſpaſmus non proportionatus ad materiam datur, in quo tot ſunt differentiæ? optime dicis, ergo fuit inſufficiens Hip. Nego quia uerus ſpaſmus, & per eſſentiam, qui fit ex breuitate nerui, non eſt niſi per iſtas duas cauſas uel ab inanitione, uel repletione ex cognitione à natura rei ſumpta. Sed notetis, ſunt quidem alij modi ſpaſmi qui non ſunt ueri, ſed ſimiles uero ſpaſmo, quia in uero fit contractio illa cordæ præter uoluntatem, in iſtis uidetur quod fiat contractio præter uoluntatem, ſed non fit, nec illa eſt abbreuiatio, nec pura, nec ſimplex, ſed annexa ex uoluntate, & ex præter uoluntatem, ut in ſingultu, ſternutatione, & tuſſi, qui ſunt motus miſti ex re præter naturam, & à uoluntate, fiunt enim iſti ſpaſmi non proportionati ad materiam, cum neruus pungitur, aut percipit extra naturam aliquam qualitatem, contra quam inſurgit natura, & contrahitur ad expellendam rem illam præter naturam, nec fit illa contractio quia fit breuior, & quia humectatur exiccaturq́; ſed quia neruus ſtimulatur, & natura inſurgit, Ideo motus ille non eſt ſimplex; ſed com=

compoſitus, & ita aßimilatur iſte motus Spaſmo, ut declarat Galenus, quinto Apho. primo, ſpaſmus ex ellebo-ro mortale, & in fine lib. de iectigatione, & ſpaſmo, Immo iſti non proportionati ad materiam magis epilepſiæ aßimilantur, quàm ſpaſmo, iam ſcitis quid ſit ſpaſmus non proportionatus ad materiam, & quid ſpaſmus propter breuitatem factus non poteſt niſi ex illis duabus cauſis prouenire, à nimia humiditate dilatante, & à ſiccitate nimia longitudinem, & latitudinem abbreuiante, & quod ſpaſmus non proportionatus ad materiam ſit cum res aliqua acris, aut qualitas extranea lædit neruũ & natura inſurgit ad expellendum, nec motus ille eſt merè uoluntarius, nec contrahitur, quia ſit breuior, ſed quia uult expellere, et talis eſt duplex quidam medius inter ſpaſmum per conſenſum, et per eſſentiam, quidam per conſenſum, medius eſt quum qualitas quædam mala, uel humor acris, uel frigida qualitas, aut uenenoſa muſculum, aut neruum pungit, natura ſurgit, et quærit expulſionem, et dicitur medius, quia non poteſt dici uere per eſſentiam cum non adſit humiditas, abbreuians longitudinem, ſed qualitas mordens, nec per conſenſum, quia non adeſt diſpoſitio fixa, & de hac locutus eſt Galenus, quinto Aph. primo. Et tertio de locis affectis cap. de conuulſione, & in fine de iectigatione, & ſpaſmo, Ille uero qui eſt per uerum conſenſum multiplex eſt, primo cum nulla re accedente ad neruũ compatitur alteri membro, & ſit uel quia membrum neruoſum afficitur, & cum diaphragma inflammationem patitur ſpaſmus ſit, ut notauit

Ga-

Galenus iii de pulſibus ad Tyrones,*ubi dicit ad inflamma tionem pulmonis ſequitur ſpaſmus, ſicut ſyncopa ad in= flammationem oris uentriculi,& atrophia ad inflamma= tionem hepatis,& ſuffocatio ad laryngis inflammationẽ, ſuppreßio urinæ ad renes inflammatos,ad uteri ſtrangu lationem,& inflammationem, & ad ſepti tranſuerſi in= flammationem ſpaſmus propter conſenſum uteri, & ſe= pti tranſuerſi cum membro neruoſo, & ita fit ſpaſmus ex conſenſu cum membrum compatitur membro neruo= ſo,uel fit,cum patitur principium,& ſic fit ſpaſmus,cum in cerebro eſt epilepſia,uel quis uulneratur in capite uul nere magno,quia patitur principium,fit ſpaſmus,uel pro pter congelationem in uena caua factam, ut inquit Gale= nus tertio* Prognoſt. 27. *quia contingit in uena caua hu moribus frigidis,ac uiſcoſis abundet,ratione quorum ſan guis congelatur, & frigeſcit corpus ob talem congela= tionem,membra neruoſa compatiuntur, & fit ſpaſmus, uel fit propter humorẽ æruginoſum in ore uentriculi, de quo Gal. duodecimo* Methodi,*in fine loquitur, & dat exemplum de quodam adoleſcente, qui æruginem noluit humorem æruginoſum appellare, euomuit uentriculum erodentem, ob quam eroſionem ſolebat in ſpaſmum in= cidere, & euacuata ærugine ceſſauit ſpaſmus. Quintus modus per conſenſum,cum fit à potu aquæ frigidæ, ex qua frigiditate ſtomachus ualde ſenſibilis incidit in ſpaſ= mum,de quo Gal.* 11. Methodi *egit,cum dixit cauendum eſſe ne habenti uentriculum imbecillem aqua frigida ex= hibeatur,quia facit ſpaſmum ſextus & ultimus fit à potu*

mul-

multi uini, & à crapula, & de tali Galenus in tertio de temperamentis, cum egit de ſuffocatione caloris à nimio alimento loquitur.

Sed debetis ſcire quòd uerus ſpaſmus ex læſione in neruis factus propter ea dicitur uerus; quia neruus quatenus habet talem ſubſtantiam patitur, non quatenus ſenſibilis, quia etiam quod ſupponeremus neruum non ſentire, ſi ita afficeretur ſpaſmus fieret, ut de corda cytharædorum diximus, quæ ſi repleatur humiditate dilatatur, et quantum amittit de longitudine, tantum acquirit de latitudine, ſi uero exiccetur; amittit in utraque diametro, & ſecundum longitudinem, & ſecundum latitudinem, ideo dicitur uerus, quia accidit ſubſtantiæ membri, & quia talis eſt naturæ, quod ubi tumeſcit, & exiccatur abbreuiatur, ſpaſmus uero non proportionatus ad materiam talis eſt, quod in ipſo non fiunt contractiones, quia patiatur neruus in ſubſtantia, ſed ratione ſenſibilitatis, ut cum pungitur ab aliqua qualitate, dum percipit nocumentum, quia ſenſibilis eſt, contrahitur, ut expellat à ſe nocumentum, et hæc eſt uera differentia inter uerum, & non proportionatum ad materiam, Ideo Hip. *non conſiderauit niſi illas duas cauſas, quia hæc uidentur potius ſymptomata quædam, et motus ſimiles ſpaſmo, ſed iſte etiam curandus eſt,* Ideo *oportet etiam ut habeatis ſuas cauſas de quibus diximus iam, ſed quoniam tota ratio curandi ex cognitione cauſarum dependet non erit inutile repetere eas.* Diximus *quod huius ſpaſmi non proportionati ad materiam, duo erant genera, unum cum aliquid actu lædit neruum,*

aliud quod ſit per purum conſenſum, primum genus, me= dium inter ſpaſmum per eſſentiam, & per uerum conſen ſum fit à mala qualitate, puta à frigiditate intenſa læden te actu neruum, non quia diffuſa ſit per totam ſubſtantiã nerui, ſed quia pungit, & mordicat, et ex hac habet quod non ſit per eſſentiam, quia materia non eſt eſſentialiter in ſubſtantia eius, nec mala temperatura fixa, & fit à mate ria acri pungente, qui uero per conſenſum fit diximus quendam fieri ubicũque pars aliqua neruoſa læditur pro pter quem conſenſum compatiuntur nerui, ut de inflam= matione ſepti tranſuerſi, & uteri, & ueſicæ diximus, u= bicunque enim tale accidit, & non ſolum hæ particula= res, ſed etiam uniuerſales affectiones, ut in epilepſia fiunt ſpaſmi propter talem conſenſum, quod afficitur quidem aliquod membrum neruoſum, & dicitur per conſenſum, quia non accedit ad neruum, niſi dolor conſenſus illius membri neruoſi affecti, ſecundus modus, cum prin= cipium patitur, cum ſit magnum uulnus in capite, uel epilepſia omnes nerui retrahuntur ad principium, & fit ſpaſmus, tertius cũ uena caua refrigeratur propter ad= mixtionem materiæ frigidæ congelantis ſanguinem ner= ui ſentientes horrorem inſurgunt, & fit ſpaſmus, quartus modus fit cum æruginoſa materia mordicat os ſtomachi, & totum corpus conſentit, nerui etiam conſentiunt, quin tus modus fit à potu aquæ frigidæ ex qua ſtomachus refri geratur, ex qua refrigeratione conſentiunt nerui uentri= culo, non quia lædantur, ſextus à potu nimio uini, nec non à ueneno contrahitur membrum cũ uult expellere nocu= men=

mentum,quia membra ita à natura diſpoſita ſunt, ut inuicem habeant conſenſum,maxime cum his quæ habent ſimilitudinem. Hæ ſunt cauſæ,quæ faciunt differentias conuulſionum tam uerarum,quàm non uerarum, quæ dicuntur non proportionatæ ad materiam,& mediæ inter ueras, & quæ per conſenſum fiunt. His habitis neceſſe eſt, ut deſcendamus ad ea, quæ faciunt ad cognitionem rectam harum conuulſionum,quæ tria ſunt, cauſarum cognitio, naturæ morbi,an acutus ſit, nec ne, & in quo loco tanquam in ſubiecto ſit, primo igitur dicemus de cauſis tam intrinſecis,quàm extrinſecis efficientibus,& de intrinſecis,tam proximis,quæ ſunt ipſi morbi, quàm de remotis, ſecundo naturam morbi conſiderabimus, quia niſi exacte cognoſcetis naturam morbi, neſcietis ea quæ attinent ad finem aſſequendum,tertio loco an in muſculis uel in neruis ſit læſio,ut habeatis indicationes, quæ ſumuntur à loco affecto,hæc igitur ſunt uidenda,ſed antequam hæc uideamus,oportet remouere unum dubium, quod quiſpiam ueſtrum mouere poſſet, Tu dixiſti unum,quod apud me uidetur falſum.Conuulſionem dixiſti habere triplam formam,uel flexio ſit membri ad anteriora & emproſthotonos dicitur,atque appellatur,uel ad poſteriora, & opiſthotonos,uel ad utranque partem, & tetanos uocatur, qui compoſitus eſt ex duobus motibus contrarijs, mihi uidetur Paulum aliter dicere quia ponit unum caput ſeparatum de tetano,& uult quod diſtinguatur cauſis à ſpaſmo,& circa collum ponit,& trifariam diuidit ipſum,& inquit,quod quidam trahit caput ad anteriorem partem,

& hic appellatur emproſthotonos, quidam ad poſteriorem, & opiſthotonos dicitur, quidam recta ad utranque partē, & hic tetanus uocatur, & quod fit à materia craſſa muſculos colli occupante, hæc ſunt diuerſa ab his quæ dixiſti, hanc opinionem ſecutus eſt Auic. quæ ita mentibus hominum eſt infixa ut plurimi Doctores, & quidem Egregij cum uiderent aliquem hominem habentē collum tēſum ut in nullam partem moueri poſſet dicunt talem habere tetanum cum inclinatiuum habent caput, ut altiberi uidentur corpori emproſthotonum, cum uero uerſus poſteriora epiſthotonum pati uoluerunt, ſi uultis has flexiones capitis tetanos appellare, quia unicuique licet pro ſuo arbitrio uti nominibus modo ſciatis cauſas appelletis quomodo uultis, ſi uero proprie loqui uultis, & ad mentem antiquorum Hippoc. & Gal. non erunt illa tria genera ſpaſmorum, quia opiſthotonos, & emproſthotonos non ſunt magis in collo q̃ in alijs partibus, ſed cum fit illa tenſio quò ad materiam differunt. Si modo Paulus uoluit has colli diſpoſitiones tetanum appellare, & quod cauſa ſit pituita hoc nunquàm apud Galenum, nec apud Hippo. minus apud Oribaſium, nec apud Aetium inuenietis. Hi enim faciunt quod Gal. Et ſi uultis quod Raſis doctiſſimus qui librum hunc compoſuit in ſua ultima ſenectute non fecerit differentiam inter ſpaſmum & tetanum id poterit uobis eſſe argumento quod nullam prorſus fecit mentionem de tetano, quia cum ſcimus curare ſimplicem ſpaſmum ſcimus etiam curare tetanum, in hoc tamen differt quod acutior eſt, & cum maiori timore eſt curandus

tetanus. Auic.ſumpta occaſione ex his quæ dixit Paulus, & Galen.quia fuit aggregator quidam maximam fecit confuſionem ſi tamen uultis hoc nomen tetani accipere cum Paulo uobis libeat,ſed quia ſpaſmus eſt cum motu cõtinuo,ideo epilepſia non eſt uerus ſpaſmus cum fiat citra perpetuum motum,ut inquit Galen.tertio de locis affectis cap.de epilepſia,ideo ſi crederetis quod illa contractio colli eſſet ſpaſmus erraretis. Redeamus modo ad rem noſtram,& quia circa ſpaſmum tantum cauſas uniuerſales, efficientes in uniuerſali habuiſtis de omnibus cauſis particularibus agamus,& dicamus primo de cauſis ueri ſpaſmi,qui fit uel per repletionem, uel inanitionem, & de eo qui à repletione cauſatur, huiuſmodi autem repletio intrinſecas,& extrinſecas cauſas habere poteſt,ex intrinſecis proximas,& remotas,& hæc omnia parient indicationem curandi,ideo oportet cauſas omnes repletionis ſcire.Circa intrinſecas proximas, quæ coniunctæ dicuntur,quoniam contractio iſta ſymptoma eſt, non habuiſtis adhuc ægritudinem,quæ & iſta cauſa proxima,& coniuncta eſt,cum idem ſit ægritudo;& proxima cauſa ſymptomatum,quia nihil aliud eſt proxima cauſa ſymptomatum,niſi diſpoſitio lædens operationes prouentu primo, ita quod inter actionem læſam,& ſymptoma nihil ſit medium,& talis morbus eſt cum ergo morbus ſit contractio eius cauſa eſt repletio, ſed hoc eſt nomẽ generale habens omnes cauſas proximas, poteſt autem fieri repletio iſta,uel propter ſimplicem affluxum materiæ, uel propter affluxum materiæ facientis abſceſſum,ſeu apoſtema,

& iſte fluxus materiæ uel obſidet partem aliquam puta manus, & facit ibi tumorem præter naturam, & putre=ſcit faciens inflammationem deducta materia extra cutim, uel occupat totum æqualiter, puta totam manum, ita con=tingit in neruo, repletur neruus, ex qua repletione fit cō tractio uel quia in capite muſculi, uel in corda aggrege=tur materia, & inflammetur, cur autem in capite muſcu=li, uel corda dixerim & non in muſculo dicemus ſtatim, uel æqualiter repletur corda, aut caput muſculi ſine in=flammatione, Et ſic quo ad repletionem duas cauſas habe tis primi faſtigij, modo hic affluxus materiæ uterque ha=bet membra, ſi eſt inflammatio cauſa poteſt eſſe uera à multitudine ſanguinis, & poteſt eſſe per bilis defluxum, & dicitur eryſipelas, uel per affluxum pituitoſæ mate=riæ, uel propter aquoſitatem, ſimiliter à melancholia, ita quod quæcunque materia poteſt facere inflammationem, poteſt etiam hanc inflammationem facere ſi uero fuerit ſi ne apoſtemate, & ſine inflammatione tot eſſe poſſunt cau ſæ, quot materiæ fluentes, inter omnes autem materias; quæ id poſſunt facere, & à quibus frequenter fit ſunt ſan guis, & pituita, & cum fit ex ſanguine frequenter acci=dit ex punctura nerui quia ſanguis non exit, ſed currit ad caput muſculi, aut ad cordam, et facit ſpaſmum ante quar tum, qui ſiue faciat inflammationem, ſiue non ſemper ea=dem eſt ratio. Si pituita ſit, hoc eſt, quia corpus cacochy=mum eſt, & materia tenuis ut imbibi poßit. A biliosa au tem materia fieri non poteſt. Sed diceret quiſpiam bilis te nuißima eſt, ut facile poßit ſubſtantiam nerui penetrare,

 qua=

quare ergo non fiet à bile? Dico hoc non contingere, qui a ſenſibilis eſt maxime neruus, nec patitur, ut bilis imbibatur in eius ſubſtantiam, & inflammationem faciat, ſed anticipatur excuti ſeipſam, ut propellat nocumentum, & fit ſpaſmus non proportionatus ad materiam, ſed non fit uerus ſpaſmus, non poteſt etiam niſi rariſsime, & forte nunquàm ab humore melancholico fieri, quia craßior eſt, quàm poßit imbibi in neruum, qui durus eſt, id ergo, quod penetrat, eſt materia pituitoſa, non loquor de craſſa, & gypſea, quæ facit podagram, quia omnes podagrici ſpaſmarentur, ſed de tenui, hæc, non illa facit conuulſionem, ſed & unus alius modus ſpaſmi, qui ex repletione fit, uentoſitatis, & appellatur uulgo Granfus, & hæc uentoſitas frigida eſt, & pinguioribus contingit, tùm quia abundant pituita, tùm quia molliores habent neruos, ideo facile incidunt in talem ſpaſmum ex uentoſitate illa imbibita in neruo, ſed hæc reſoluitur, et euaporat ex terna, uel quaterna concußione, licet etiam in aliquibus duret per quatuor horas, ut opus ſit conuocare medicos, & hæc de cauſis intrinſecis ſpaſmi ex repletione. Extrinſecæ autem ſunt omnes illæ quæ multiplicare poſſunt, humores proportionatos, puta multitudinem ſanguinis, & pituitæ, & quia raro fit à ſanguine, & ſi fit frequenter fit à punctura, à pituita uero plurimum fit ideo cauſæ extrinſecæ generantes humores proportionatos ſunt illa, quæ multiplicare poßũt frigidam & pituitoſam materiam, ideo aer potißima cauſa & ita pueri, qui habent molles neruos debiles, & paratos, & plurima abundant pituita frequenter incidunt

in

in ſpaſmum,fit etiam ut plurimum à cauſis uiolentis, puta à uulneribus. Cum uero fit ab inanitione, areſcit tunc membrum, & tunc decreſcit, cum ſuo alimento priuatur,ideo poteſt habere plures cauſas, & tot, quot ſunt cauſæ,quæ poſſunt ariditatem facere,& hæ uel intrinſecæ,uel extrinſecæ ſunt intrinſecæ uel complexio calida & ſicca, & febres ardentes colliquantes quæ cauſones appellantur,in quibus tanta fit ariditas, ut moriantur cõuulſi.Extrinſecæ ſunt omnes ſuperfluæ euacuationes per fluxum ſanguinis,per ſeceſſum,plurimus uomitus, ieiunia multa,ſudor nimius,labores,accidẽtia omnia, uigiliæ, quia omnia iſta exiccant, & ubi fuerit membrum aptum, facient ſpaſmum,qui non fit niſi in paratis neruis, & ab eadem cauſa.ſpaſmus igitur ex inanitione ab omnibus cauſis exiccantibus prouenit,exiccant autem,quæ tollunt humiditatem,& poſitiue,ideo quæ calefaciunt trahendo humidum ad ſe exiccant,ſed per accidens,& ita omnia cibaria calida,& ſicca maxime exiccant,& uinum meraciſſimum,ut narrat Galen.de puero illius Grammatici,qui uinum meraciſſimum bibit,& conuulſus mortuus eſt, maxime haurit humiditatem exiccando.Et hæc ſatis de ſpaſmo ſicco,& humido.Spaſmus non proportionatus ad materiam,qui eſt medius inter ſpaſmum per eſſentiam & ꝑ conſenſum,cauſas ſatis manifeſtas habet quia nocumentum habet in membro, & eſt uel humor acris, uel qualitas aliqua pura lædens neruum, contra quam inſurgit neruus.Sed tunc quæretis, quænam eſt ægritudo faciens hunc ſpaſmum,eſt ne in compoſitione, uel in complexio-

ne,aut in ſolutione continui? Dico quod à dolore præuenit,ideo dolor eſt cauſa,& ita unum ſymptoma eſt cauſa alterius,& ſic contractionis cauſa erit dolor. Sed adhuc oportet quærere ægritudinem ſed quia aliàs ſciuiſtis quod dolor non fit niſi à ſolutione continui, uel à mala temperatura,ergo ægritudo erit altera horum; ſed quia diximus,quod mordicatio humoris acris uel frigiditas multa erit cauſa,certe primum quod aduenit eſt mala temperatura uel nimium calefaciens, ad quam ſequitur præterea ſolutio continui,quia dicebat Galenus in ſecundo de locis affectis non differt cum quis pungitur acu,uel humore acri,& in ſecundo de ſimpl.medicina dixit quomodo frigidum mordicat,quia ſoluit continuum,quia ubi multa, et confertim frigiditas adſit conſtringit membrum, & fit partium relaxatio, & ita ſoluit continuum, ideo eſt hic mala primò temperatura, ad quam accedit ſolutio continui,ſiue acris humor ſit,ſiue mala qualitas, quæ debeat tãtam mordicationem facere,ut dolorem cauſet, & neruus uiolenter moueatur,ideo ſpaſmus iſte non fit ſine maximo dolore,& ſic cauſa proxima erit dolor, doloris uero mala temperatura calida uel frigida,ad quam ſequitur ſolutio continui ita quod morbus compoſitus eſt ex mala complexione,& compoſitione,ex complexione quidem, quia imbibitur materia,& fit mala temperatura, ex compoſitione uero quia fit nimis breuis, ut perdat operationem propriam,Ex hac amiſſione longitudinis,& morbus erit in quantitate, Et quod diximus de ſpaſmo ex repletione idem prorſus eſt dicendum de ſpaſmo ex inanitione,

tione,ubi enim eſt mala temperatura ſicca, & mala compoſitio,quia perdit de longitudine, & de latitudine, & morbus eſt in quantitate,illi uero, qui per conſenſum fiunt non habent ægritudinem propriam, quia non ſunt tales,ut recurramus ad mēbrum ſpaſmatum, ſed ad id quod dat conſenſum,ideo cum mulier præfocata in ſpaſmum incurrit,matrici occurrimus,& fouemus ipſam,ut ſubleuetur,in epilepſia etiam immediate quod cerebrum excutit materiam in uentriculis cerebri contentam non oportet illinire caput,occurrimus ſpaſmo,quia per conſenſum eſt, nec contractio fit,quia uel neruus,uel corda patiatur, ſed quia conſentit,ideo de his nihil dicemus, quia referuntur ad ægritudinem quibus conſentiunt, idcirco præfocationem matricis curabimus ubi ſpaſmus prouenerit ex ipſa, epilepſiam curabimus,ſi fiet ſpaſmus propter ipſam. Si uulnus fuerit in cauſa curabimus ipſum,ſi propter materiam æruginoſam exiſtentem in uentriculo Galen. euacuat uentriculum,& tollit ægritudinem, Et hæc ſint ſufficienter dicta de cauſis ſpaſmorum, quibus habitis habebitis anſam accedendi ad curationem, ſed non poſſetis adhuc accedere ad curam,niſi ſciatis an ſit in neruo, uel corda,uel in muſculo,quia aliter curabimus ſpaſmum ſi erit in muſculo,aliter,ſi in neruo, ideo poſſet quis credere q̄d muſculus eſſet læſus,& quod ſit læſio in eo,quia actio muſculi læſa eſt,ſed licet ſit læſa actio muſculi, cauſa tamen non eſt in eo faciens uerum ſpaſmum, immo nec etiam nō proportionatus niſi raro ſit in muſculo, quia muſculus tollerat multam mordicationem,nec poteſt in tantum exicari,

in quib. ſit ſpaſ.

cari,ut ſiat breuior,nec etiam à materia in tantum reple=ri,ut ſiat eius longitudo breuior, quæ cauſet ſpaſmum de repletione quia muſculus habet multas cauitates recipientes materiam,ut ſiant tumores ideo materia deberet eſſe multa admodum,ideo non poteſt eſſe in eo ſpaſmus, nec propter affluxum,nec propter ſiccitatem.

Sed ſi nos intelligimus ſpaſmum pro ſymptomate id=eſt pro illo malo motu uoluntario, dicimus quod eſt communis affectus muſculi,cordæ,& neruorum quoniam æ=qualiter læduntur,nec magis eſt proprius uni, quàm al=teri.Si uero ægritudinem facientem ſymptoma,& mate=riam coniunctam,uel malam qualitatem, dicimus quod eſt mala complexio,uel mala compoſitio, quoniam ſpaſmus eſt morbus compoſitus participans malæ complexionis, & malæ compoſitionis propriè, & principaliter eſt in neruo,propriaq; eſt paßio nerui loquendo de uero ſpaſ=mo qui ſit propter breuitatem nerui,uel cordæ ratione cuius breuitatis ſit contractio. Quare autem ſit in neruo, ratione primo,deinde autboritate comprobo, quo ad ra=tionem hæc eſt,ſi à plenitudine debet ſieri contractio, ſeu correptio,& abbreuiatio longitudinis, & dilatatio lati=tudinis, oportet,ut ſit membrum neruoſum, & durum, ideo Galenus cordæ cytharedorum comparat, quæ ſi=cut ab humiditate,& ſiccitate franguntur,idem contingit prorſus neruis abbreuiatio autem non poteſt continge=re,niſi in membris duris,& ſiccis, ſi in muſculis hæc ea=dem contingat,quia membrum carnoſum eſt muſculus, et à natura multas cauitates habet,ſi materia incidat in ip=

ſis,

ſis,non ita corripiuntur,& dilatantur,quia habent receptacula,& ſi augetur,magis fit tumor, & inflammatio, Ideo *propria paßio eſt neruorum.*Si *uero à ſiccitate fiat contractio,nec muſculis contingere poteſt, quia non poteſt fieri,ut ad tantam ſiccitatē perueniat muſculus, quod corripiatur ſecundum omnem dimenſionem,* Ideo *uel neruus eſt ratione ſuæ ſoliditatis,& ſiccitatis,uel corda, & erit ſymptoma,ubi imbibitur materia tenuis dilatans latitudinem,& abbreuians longitudinem, cum autem exiccatur adhuc magis abbreuiatur, & corrumpitur, & iſtæ ſunt rationes perſuadentes. Adeſt præterea authoritas* Gal.*in definitionibus pulſuum,& cauſis contra* He*raclidem* T*arentinum,qui credidit conuulſionem fieri in arteria,immo cum pulſat, quod fit quidam ſpaſmus, & hoc idem repetit in tertio de locis affectis.* N*eque debetis deterreri ab hac opinione, licet uideatis apud* Galenum *quinto* Aph.*primo, & quarto de ratione uictus in acutis comm.*83.*utroque loco* Gal.*dicit affectionem eſſe muſculorum,& neruorum, ſed in quarto muſculorum tantum & recte ſpaſmus affectus muſculorum dicitur,ſi intelligetis ſymptoma,ſi uero ægritudinem facientem ſpaſmum in neruis eſt,& hoc quantum ad ſubiectum, in quo inuenitur cauſa ſpaſmi,& hæc ſunt neceſſaria, quia non poteritis ſumere indicationes curandi à loco affecto, niſi ſciatis locum,quia curatis cauſam, & ægritudinem, non ſymptoma,ideo oportet ſcire in quo loco ſit, quia multum refert ſcire,an ſit in muſculo carnoſo admodum, uel in capite muſculi,ubi eſt tendo,& corda,modo non ſuffi-*

cit ſcire cauſam formalem, & differentias ſpaſmi formales, & cauſas eius, & in quo membro ſit, ſed oportet ut ſciatis etiam cuius naturæ ſit, quia longe differt, ſi morbus ſit chronicus, uel acutus, & aliter inſtituitur ratio uictus in acutis, & aliter in chronicis, præterea ſi eſt multorũ, & ſæuorum accidentium, quia aliter curatur ægritudo bonorum morum, aliter malorum accidentium, Ideo natura, & mores ſunt conſiderandi. Dicimus ergo quod *ſpaſmus eſt acutus morbus, qui in decima quarta terminatur,* Ideo dicebat Gal. *in fine de iectigatione, & ſpaſmo, ſcimus ſpaſmum difficile curabilem cum ſit ægritudo acuta, quia antequam explicet medicus remedia, æger moritur, & hoc idem natura rei indicat, & qui uiderunt eum, ſciunt, quod eſt acutus, & peracutus, primo quod ſit acutus neceſſarium eſt, quia ibi eſt frequens, & continuus motus conuulſiuus, quia ratio formalis ſpaſmi eſt, quod ſit in frequenti, & continuo motu, & propter hanc cauſam differt ab epilepſia, in qua non eſt continuus motus, & hic motus facit ad reſolutionem ſpirituum, præterea adeſt dolor uehementiſſimus, & ita importunus, ut nihil ſit importunius, quia membrum dolens hoc remedium habet ipſam ſcilicet quietem, modo in hoc cum ſit illa conuulſio continua, non poteſt facere quin continue cõuellatur, Cum ergo habeat dolorem, & perpetuo, moueaturq́; cõtinue, ita exacerbat, ut reſoluat uirtutem, cum de maxime proſternentibus ſit dolor, & fœtor, ſequitur præterea ad dolorem inflammatio, quia dolor attrahit materiam, & adtrahendo magis, ac magis inflammatur, præ-*

terea

tereà ſubſequitur ſyncopa, & reſolutio uirtutis, & tandem mors, inde uel cito interimit, uel euadit, uel reſoluitur, Eſt ergo acuta ægritudo, & in decimaquarta terminatur, quia acutæ ægritudines, (dicebat Hip.*) in decimaquarta terminantur,* Et *quoniam ſpaſmus tres habet differentias, ſeu ſpecies, de quibus diximus, ſcilicet quod quidam emproſthotonos, quidam opiſthotonos, quidam tetanos appellabatur, de quibus diximus, etiam omnes iſti nõ ſunt æque æquales, immo emproſthotonos, quandoque ad uigeſimam, & ad trigeſimam peruenit, & ideo eſt, quia flexio membri ad anteriora facilior eſt, quàm flexio ad poſteriora in qua fit maxima uiolentia, ob quam ſequitur ægritudo acutior, quia ſymptomata ſequuntur acutiora, tum quia ad anteriorem partem flexio naturalis eſt, ideo non facit ægritudinem acutam, neque ſua accidentia,* Ideo *poteſt diutius perdurare, at in flexione ad poſteriora acutiſsimus dolor ſequitur, ſicut ſi brachium, ſiue caput fuerit, ideo acutior excepto ſpaſmo, qui fit in muſculis genu flectentibus, longe benignior eſt, quàm cũ fit opiſthotonos, & trahitur membrum ad poſteriora, et ita à natura rei dicetis quod licet omnes ſint acuti, emproſthotonos eſt benignior, & poteſt ulterius produci, & etiam uſque ad 49. protrahitur, & ſic habetis ſolutione omnium difficultatum, ex recta intellectione rei. opiſthotoni ſunt acuti ſemper, nec producuntur, nec diutius perdurare poſſunt præter illum, qui eſt in genibus, ſed ille qui* Tetanus *appellatur, quia motus* Tonicus *eſt à* Gal. *inde motu muſculorum, qui motus eſt maior, cui tamen*

non

non uideatur motus, quàm ſint illi qui uidentur, quia tunc omnes muſculi agunt flectentes, ſcilicet & tendentes æqualiter, ideo tonicus dicitur, & ob hanc cauſam homines difficilius ſtant erecti, quàm quando ambulant, immo coguntur tunc modo ſub uno, modo ſub alio pede quieſcere, quia non fit æqualis motus omnium muſculorum, In tetano igitur cum ſit duplex ſpaſmus, & æqualis uirtus agens adeſt primo illa mala diſpoſitio in corda et neruis, quæ trahit membrum, & flectit ipſum ad unam partem, cumq; ad illam deberet trahi, alia diſpoſitio neruorum contraria trahit ad oppoſitum, & fit maxima uiolentia ex utraque parte, & ideo ſi unus ſpaſmus poßit eſſe lethalis, quid facient duo ſpaſmi? Ideo peracutus eſt, *& non terminatur in decimaquarta, nec in ſeptima, ſed in quarta.* Ideo dicebat Hip. quinto Aph. ſexto Tetani, *in quatuor diebus terminantur, & ſi tranſierint euadũt, Ita quod neceſſarium eſt, aut interficiant in quarta, aut terminentur, & hi ſunt ualde acuti.* Videtis ergo om*nes ſpaſmi ſunt acuti, ita tamen quod minus acutus ſit emproſthotonos, longe magis acutus opiſthotonos, et raro, uel nunquam decimaquartam, uel ſeptimam excedit,* Te*tanus uero qui duplex ſpaſmus eſt peracutus, eſt propter accidentia duplicata, nec quartum pertranſit,* Et ita *ſcitis totam naturam ſpaſmi,* Et *hæc ſufficiant, ut cognoſcatis totã eſſentiam ſpaſmi.* Cognita natura *ſpaſmi erat accedendum ad curationem, quia curatio, et indicationes curandi à natura, & cauſis morbi ſumuntur, & quia cognoſcitis naturam, & cauſas morbi non adeſt amplius impe*

d=

dimentum,quin poßitis accedere ad curam, ſed contingit, ut huius naturæ & cauſæ morbi non cognoſcantur,cum non appareant ſenſui,niſi per ſigna,Ideo conſideratio ſignorum per accidens intercidit inter cognitionem naturæ,& cauſarum,quia non poſſumus cognoſcere naturā, & cauſas,niſi per ſigna, quod ſi talis cognitio haberi poſſet ſine ſignis ſuperflua eſſent,& ſi unico tantum reliqua eſſent ſuperflua,ac inutilia,ſed quoniam ita latent aliquando cauſæ,& natura morbi, ut opus ſit per ueras coniecturas procedere,tot ſigna enumerata ſunt,aliquando etiam ita patent, ut non ſit neceſſe laborare in ſignis,propterea Gal.ſex lib. de locis affectis fecit,in quibus demonſtrat per ſigna ea,quæ non patent,Cum ergo non poßimus ſcire cauſas, & naturam morbi niſi per ſigna, nec poßimus curare,ſine cognitione naturæ morbi, & cauſarum, ideo de ſignis agendum. Circa artem ſignorum diximus ſupra in qualibet ægritudine duo genera eſſe contemplanda, quæ ſcilicet portendunt futuram ægritudinem, & quæ indicant præſentem. Futuram enim ægritudinem cognoſcere debetis, quia uobis duo utilia acquiretis,primo prognoſticam artem habebitis, qua mediante prædicetis ægro futura cum maximo ueſtro honore, ſecundo occurretis ægritudini, ut non adueniat,loquor nunc cum bonis,qui non appetunt, ut homines diutius ægrotent,ut pecunias lucrari poßint, debetis igitur cauere,ut tollatur ægritudo,antequam eueniat, Signa ergo quæ portendunt ſpaſmum futurum, hæc ſunt, Et quia diximus uel à repletione,uel ab inanitione prouenire,uel

eſſe non proportionatum ad materiam, quicunque fuerit cognoſcetis, antequam eueniat, ſed loquendo prius de eo, qui à repletione fit, primo cum accedetis ad ægrum, ſi fuerit puer uel infra ſeptimũ, uel decimumquartũ, Temperaturæ humidæ, & ægrotet cum febre, uel aliqua alia ægritudine, ubi ſit multa plenitudo, & habeat urinas tenues, doleat caput, terreatur in ſomno, cum hæc uidebitis pronunciabitis ſpaſmum, quia omnia hæc ſunt requiſita ad ſpaſmum, tùm propter neruorum mollitiem, quæ apta admodum eſt, tùm propter ingluuiem maximam, et multam, & temperaturam, & ſic habemus ſubiectum diſpoſitum, præterea febris adeſt cum multitudine humorum, corpus diſpoſitum, & præparatum, Vrinæ tenues indicantes materiam tranſmitti ad alias partes, non ad urinam, Ideo Galenus ſecundo de tuen. ſani. & Auic. in 3. primi, ubi loquitur de ægritudinibus puerorum, inquit tenuem urinam ſpaſmum indicare in pueris, dolor etiam capitis, & terror in ſomnijs ſigna ſunt, quod nerui afficiuntur, Ideo oportet materiam remouere, in qualibet repletione, ſi ad uulneratum accedetis, & doleat, & uulneratus ſit in neruoſo loco, & uulnus tranſeat ad neruum, & poſt dolorem incipit inflammari, & pulſus tanquam chorda renitens percipitur, oportet tunc, quod occurratis, quia non tranſibunt duo dies, quod fiet ſpaſmus, quia membrum neruoſum uulneratum eſt cum dolore, & tenſione pulſus ſicut corda. Si non fuerit uulnus at plenitudo cum febre, debetis conſiderare, an habeat imbecillitatem neruorum, & fuerit aſſuetus pati ægritudines neruorũ,

& prætereа ſentiat ſaltus in neruis, & habeat illam ſpeciem, quæ appellatur gramphus, & urinæ albæ ſint, et terretur in nocte, & doleat illi caput, prædicetis futurũ ſpaſmum propter materiam decurrentem ad neruos ſanguineam, uel pituitoſam. Si uero loquimur de ſpaſmo ab inanitione, ſi uidebitis febrem colliquantem, uel uigilias multas, & corpus exiccatum, & habuerit accidentia animi, uomitum multum, egeſtiones, fluxum excedentem hemorrhoidum, maxime in mulieribus, & narium etiam, ætatem maxime aſpicietis, cum habuerint neruos debiles, quia agens rectius agit in patiente bene diſpoſito, Ideo non modo cauſas, ſed corpus bene diſpoſitum debetis conſiderare, ſi hæc duo aderunt, facilius iudicabitis, & iſtæ ſunt uiæ ad cognoſcendum ſpaſmum futurum. Si fuerit ſpaſmus non proportionatus ad materiam ſimiliter facietis, quia cum uidebitis humorem acrem redundantem, & facere iectigationem, & ſaltum, & æger fuerit debilium uirium, facilius iudicabitis, ſi uero per conſenſum fuerit, nihil neruo patiente, cognoſcetis id per cognitionem ægritudinis facientis conſenſum, ſi fuerit epilepſia, aut uulnus in capite, uel uomitus æruginoſus per hæc ſcietis cauſam, cur fiet præfocatio matricis inflammatio eius, nec non diaphragmatis, congelatio ſanguinis in uena caua, Ex his cognoſcetis ſpaſmum futurum, ubi hæc inceperint. Hæc de ſignis portendentibus futurum ſpaſmum ſufficiant. Signa indicantia ſunt duplicia, quædam indicant, & diſtinguunt ſpecies, quædam indicant genus totum. Signa indicantia genus totum, & communia omni

ni generi plura ſunt, ſed unum pathognomonicum eſt, quod quidem conuenit cum ipſo ſpaſmo, Eſt motus ille inuoluntarius contractionis, ideo Rafis *diuinus cum fecit ſyndromen ſignorum, unicum tantum poſuit, cum illud tantum ſit neceſſarium, & ita ſemper facit, cum uidet duo, aut tria, eſſe neceſſaria, uel quatuor etiam tot accipit, & ſuam ſyndromen facit, hoc in loco unico tantum fuit contentus, ne redundaret in ſuperfluo, ideo inquit* CVM ALIQVOD *membrum alicuius contrahitur, & ad ſuam redit originem, aut plura ex membris ſic diſponuntur, ut ſpaſmata eſſe pronunciamus.* Et *facit ſyndromen ſuam ex unico tantum ſigno, ſed poteſt eſſe, ut quis adeo delicatus ſit, ut ex qualibet leui cauſa doleat, tùm etiam quia nonnulli habent quoſdam motus naturales, qui facile iudicarentur motus ſpaſmoſi, alia etiam ſunt enumeranda ſigna, & ſunt dolor primo loci conuulſi, alienatio propter conſenſum cerebri, uigiliæ adſunt, quia ſunt in continuo motu, & dolore, adſunt ferè ſemper febres, uel ſaltem ſequuntur, quia poſſunt fieri incipiendo ſine febre, & aliquando febris ſuperueniens curat ſpaſmum de repletione à cauſa frigida prouenientem,* Adeſt *præterea ille pulſus, de quo loquitur* Galenus *in de cauſis pulſuum cordoſus, niſi chorda tenderetur, quæ percuteret digitum in pluribus locis, & ita clarum eſt hoc ſignũ, ut ſolum efficiat, præter ea calor, & color diuerſus, & rubeus apparet, modo enim calet æger, modo friget in diuerſis partibus, & hoc propter maximum, & inordinatum motum ſanguinis, qui cum dolet, & totũ corpus com*

patitur

patitur mutatur ad uaria loca ſecundum quod magis ad unam, aut ad aliam partem mouetur, modo palleſcunt, modo rubent, modo facies Hippocratica *fit, modo turget ex inordinato motu ſpirituum & ſanguinis ad uaria loca propter uarios motus, de urina quia uaria apparet non erit multum conſideranda, aliquando ſubtilis, & uaria apparebit, quandoque prorſus retinetur, & hoc fit præcipue, quando eſt maximus ſpaſmus in toto corpore, & omnes muſculi conuelluntur & quia cerebrum admodum conſentit, delirat, & hoc non eſt, quia non excitetur, quia (ut dicebat* Hippoc. *ſecundo* Aphor.*) ubi ſunt duo dolores in eodem loco.* Et Gal. *in commento non modo in uno ſed in uarijs, minorem offuſcat maior, tùm quia dolentes aliqua parte corporis dolorem non ſentiunt his mens ægrotat, non inſurgit ergo uirtus non quia non excitetur uirtus expulſiua, & motiua, ut muſculos moueat, & excrementa omnia expellat, ſed quia intenta eſt aliis doloribus uirtus motiua, ideo retinetur, aliquando mingunt multam urinæ quantitatem incoctam, quia in tali conuulſione totius confertim ad renes aquoſitas tranſit, aliquando etiam ſanguis mingitur purus, quia fit expreßio illa, & dilatatio ſubita renum, & tunc ſanguis aquoſus excolatur, & antequàm fiat ſeparatio, & nutritio renum ita ſubito exprimitur propter conuulſionem totius, & illius partis ut excernatur ſanguis,* Aliquando *optime cõcoctæ minguntur, ut habetur à Galeno quarto de ratione uictus Acut. commento* 88. *& propterea ſignum ex urina non erit euidens, quia poteſt eſſe uaria, reliqua ſunt perpetuo*

aſſiſtentia ipſi conuulſioni, & hæc ſunt ſigna communia toti generi, licet ſint ſæuiora in una ſpecie, quàm in alia, ſi fuerit emproſthotonos erunt leuiora, ſi opiſthotonos quia acutiſſimus eſt, erunt etiam ſæuiſſima. Sunt etiam alia ſigna indicantia, quæ diſtinguunt genera generaliſſima quia dicebamus, quod quidam fit à repletione, quidam ab inanitione, primum ſignum eſt quod nullus ſpaſmus fit à ſiccitate ſubito, omnis autem, qui à repletione fit ſubito fit ideo ubi fiet ſubito, à repletione, ubi paulatim à ſiccitate proueniet, & ſic hoc ſignum diſtinctiuum eſt illius primi faſtigij. Quæ uerò diſtinguunt cauſas efficientes, fiunt pro modo cauſarum, & quantum ad repletionem attinet ſigna indicantia repletionem, & ſpecies puta propter inflammationem aderit ſanguinis inflammatio, propterea ſi ſanguis erit ſignum erit inflammationis, quæ dicitur phlegmon, ſi erit eryſipelas, erunt ſigna eryſipelatis, ſi ædema erunt ſigna ædematis, ſi fuerit à repletione ſine inflammatione, puta à pituita tenui occupante caput muſculi, uel cordam, ſigna tunc ſumentur ab intrinſeco & ab extrinſeco, ab intrinſeco quidem ideſt à propria natura humoris, ideo ſi erit pituita in corpore percipietur frigiditas ad tactum, pulſus erit tardus, urina craſſa, uel tenuis, uel albicans, Ab extrinſeco uero quæcunque generant humorem pituitoſum, ſi præceſſerunt puta otium, cibaria frigida & humida craſſa, lacticinia, quæ paſtilia dicuntur, piſces, qui degunt in paludibus, uina frigida & craſſa non multum potentia, item alij ſolent euomere pituitam, retinentur aliquando talia excrementa, & poſtea

excernuntur tùm per uomitum tùm per egeſtiones. tēpe ratura, regio, anni tempus conſtitutio aeris, hæc omnia faciunt, ut cognoſcatis pituitam aggregatam. ſi ab inanitione præceſſerunt ſigna puta fluxus narium, inteſtinorum uomitus multus, uigiliæ, & corpus fuerit exiccatum, animi accidentia, febres colliquatiuæ, ſi uero fuerit ſpaſmus non proportionatus ad materiam bilis multitudo aggregata erit & à rebus extrinſecis & intrinſecis, Et hæc ſufficiant.

Sed unum deeſt circa ſigna, nam uideo apud medicos approbatos circa rectam cognitionem ſpaſmorum, & circa tetanum fieri maximos errores, & uidi anno elapſo, & diſputatum fuit de quodam nobili Veronenſe, qui collum habebat tenſum, ut in nullam partem poſſet moueri, niſi ſe totum uerteret, uolebant quod eſſet ſpaſmus, & propter ea cynicum appellant ſpaſmum, cum muſculus exempli gratia partis ſiniſtræ oris trahit reliquam partem oris dextram ad ſe, cum tamen curent affectum hunc eo modo, quo curatur paralyſis, appellant tamen cynicum ſpaſmū, quia ſi recte intellexiſtis ea, quæ diximus, non poterit contingere error, quia oſtendi uobis formam ſpaſmi, & quid eſſet, & oſtendi quod erat morbus malus motus, modo hæ contractiones, & tenſiones muſculorum propter ſyrrhos, & ſpaſmata propter inciſiones fibrarum, et illæ paralyſes ſunt facilis cognitionis, quia iſta omnia ſunt ſine motu, ſpaſmus uero cum continuo motu, & cum dolore, illa ſine dolore, niſi quando cogunt ui quadam uertere caput, iſta habent materiam uiſcoſam in

muſculis impactam ideo non poſſunt mouere caput, quia obſtruuntur muſculi à materia gypſea ſpaſmus uero eſt affectus chordarum, & neruorum, & in omni paralyſi, ubi una pars muſculorum reſoluitur, altera contrahitur ad membrum oppoſitum & ſunt contractiones paralyticæ, quia muſculus eſt reſolutus, ideo ille, quem appellat ſpaſmum cynicum eſt puta paralyſis, præterea ſpaſmata, quando fibræ neruorum ſunt inciſæ à uulnere, uel ab humore erodente, cõtrahitur membrum, ſed ſunt ſine motu, & incurabiles affectiones, quia eroſa, & inciſa fibra, quid erit curandum, differunt autem ab illa contractione, quæ fit per reſolutionem, quia & poteſt curari, ſpaſmata minime, ideo caueatis ab his erroribus, hoc autem optime facietis, ſi diſtinxeritis rectum conceptum ſpaſmi, & quicquid conſideratur circa naturam ſpaſmi, & circa differentias, & cauſas, & circa diſtinctionem ueri à falſo, & circa cognitionem eorum, quæ fiunt per eſſentiam, & per conſenſum, & nunquid acuti ſint nec ne, an lethales, uel ne. Omnis hæc conſideratio facta eſt propter curationem ipſam, & tantum deuiabimus à recta curatione, quantum errabimus in recta cognitione eorum, quæ diximus. Aduertatis igitur circa rectam cognitionem ſpaſmi, nos ſumemus indicationes, quia non poteſt recte operari, niſi ratio operandi aliqua ſit, quæ naſcatur ab aliqua indicatione. Supponatis igitur illas uniuerſales indicationes, de quibus iam diximus, quod quædam à ſanitate, & cauſis eius, quædam à morbo, & cauſis eius ſumuntur, quædam à communibus, de primo capite noſtrum non e=

rit

rit agere, ſed procedemus per indicationes, quæ ſumuntur à rebus præter naturam, à morbo ſcilicet & à cauſis morbi, & quæ à medijs, & communibus ſumuntur, ſed quia indicationes curatiuæ illæ potiſsimæ ſunt, quæ à morbo, & cauſis eius ſumuntur, ab illis incipiemus, hæ autem partim ab ipſa natura morbi, partim à cauſis facientibus morbum oriuntur, quæ ſumuntur à natura morbi, uel ab ipſa forma, & eſſentia ſumuntur, quæ conſiſtit, aut in complexione, aut in compoſitione, aut in ſolutione continui, & morbus iſte uel ſimplex eſt, uel compoſitus, aut conſiderabitis morbum à termino, an ſcilicet uel factus ſit, uel fiat, uel à ſymptomatibus, uel à motu morbi, uel à coctione, uel à cruditate, Ab his quinque debemus ſumere indicationes curandi, & in his exercere ſumpta indicatione à morbo, uel à natura eius, iam igitur debetis ſcire ex his quæ diximus quid ſit ſpaſmus, cuius naturæ, & cuius formæ, ſcitis enim quod eſt morbus in complexione per affluxum materiæ, uel per ariditatem, & in compoſitione, quia ſpaſmus chordam, uel caput muſculi abbreuiat, & propter hoc actio muſculi læditur, & corripitur, ex natura huius rei, & ex cognitione formæ ſpaſmi iam ſcitis incipere, & habere curationem, rationemq; operandi, quia eſt in complexione, ſcio quod eſt res præternaturam ergo debet remoueri, ſi fuerit arida, & ſicca, ſcitis quod oportet per oppoſitum humectantibus procedendo occurrere, ſi ex repletione, & per affluxum materiæ, ſcitis quod eſt euacuanda materia, Quantum ad compoſitionem cum ſit chorda illa breuior facta, debet reduci ad natura-

indicationes

lem ſuam longitudinem, & docet natura morbi indicatione ſumpta à forma morbi, ſecundum caput indicationum, quæ dant modum operandi à termino ſumuntur, quia longe differt ſumere indicationes à morbo cum iam factus eſt, & cum iam adhuc fiens eſt, ſi enim adhuc fiat, hæc duo ſunt, ad quæ reſpicere debetis, primum eſt remouere iam factum, aliud prohibere id, quod futurum eſt, & ſic duæ indicationes à termino morbi oriuntur, una, remouere quod factum eſt, ſecunda prohibere futurum ne fiat, & omnia hactenus ſunt communia, duasq; indicationes, quæ à forma, & termino morbi ſumuntur, didiciſtis, tertium caput à ſymptomatibus ſumitur, Et multum refert, ſi uultis habere rectam cognitionem curandi ægritudines, ſcire accidentia, quoniam quanta & quot afferat accidentia ſpaſmus ipſe ſciunt, qui uiderunt ipſum, primo affert dolorem ita intenſum, ut ſit neceſſarium, ut ſedetur, ſi ſpaſmus ſedari debet, præterea ſæpe contingit, ut à ſpaſmo ſequatur alienatio, præterea ſi in muſculis colli tetani fiant, aliquando etiam protenduntur uſque ad muſculos thoracis, & impeditur anhelitus, ut ſuffocentur, niſi ſuccurratur illi ſymptomati, fiunt etiam ſyncopæ, quæ curari debent, igitur indicationes plurimæ ſumuntur à ſymptomatibus, ſic autem facietis cum ſymptoma ita ſæuum erit, ut habeat actionem cauſarum ideſt nouum genus ægritudinis facere, & interficere, ſicut in colico dolore fit, in quo etiam contrarijs ægritudini occurrimus, ut tollatur ſymptoma, ſi enim pituita fuerit cauſa phylonium exhibebitis, & opium, quæ tamen ſunt contraria morbo, quia non cu-

ratis

ratis ægritudinem, ſed dolorem, & aliquando ita ſæuum eſt ſymptoma, ut tota ratio curandi uertatur circa ipſum, & ita prius conſiderandum eſt, an in morbo ſint ſymptomata, & hic tertius locus. quartus locus eſt cognoſcere motum morbi ad rationem uictus inſtituendam, & ad exhibendum remedia, ut primo Aphor. *& primo de criſi, & inde ratione uictus* Acut. *ubi oſtendit, quantum referat ſcire an acuta ſit ægritudo, nec ne, quia aliter non poteritis uictum inſtituere, & medicamenta exhibere. Quintus locus, & ultimus, qui ſumitur à natura morbi eſt, ut cognoſcatis cruditates, & concoctiones, quia ſi materia concocta eſt, & natura uicerit morbum, ſcitis quid agendum, quia concocta medicari, atque mouere &c. Si uero cruda, niſi turgeat, & acuties morbi cogat & ſymptomata, non quæretis euacuationem, ſed concoctionem, & ita non parum refert ſcire coctiones, & in his quinque conſiſtit tota ars curandi morbos quæ ſumuntur à natura morbi, & diximus, quod indicationes partim ſumuntur à natura morbi, & partim à cauſis, de his quæ à natura morbi ſumuntur diximus eſſe quinque capita, nunc de indicationibus, quæ à cauſis morbi ſumuntur. Cauſarum uero quædam ſunt intrinſecæ, quædam extrinſecæ,* Extrin*ſecæ ſunt aer, cibus, & potus &c. & hoc non modicam faciunt corpori alterationem, & ab his ſumuntur indicationes, neque credatis illis, qui dicunt à cauſis primitiuis non ſumi indicationes, uerum eſt, cum non adſunt, exempli gratia nos uolumus curare ſpaſmum humidum uel ſiccum, ſi cauſæ extrinſecæ aduerſantur ſpaſmo, non erunt*

motæ quidem dant duas indicationes, prima, ut auertamus longe à loco affecto ipſas, quò ad fieri poſsit, quia quanto remotiores faciemus eas à loco, locum ſecuriorem reddemus, ſecunda, ut per oppoſitum euacuemus, Quantum attinet ad coniunctam duæ naſcuntur indicationes, & omnes generales ſunt hactenus, uel deriuamus materiam exiſtentem in loco ad propinquum locum, uel locum ipſum affectum euacuamus, & iſtæ omnes deriuationes ad propinqua, euacuationes à loco, euacuationes ad oppoſitum ad longinqua auerſiones ſunt inſtrumenta ad euacuandam materiam in loco contentam, & quæ rationem habet ſuæ cauſæ remotæ. Sed dicetis omnia iſta unde habent originem? Quantum ad ſpecies, & modum operandi determinatum ſumuntur à cauſis particularibus, Si eſt materia remota ad oppoſitum & auerſionem, & euacuationem facitis, Si coniuncta per deriuationem à loco propinquo, uel per locum ipſum quæ omnia ſi uobis erunt diſtincta, diſtinctæ etiam erunt indicationes, & rationes operandi, Ad modum igitur particularem operandi conſiderationem dirigamus, hic eſt ſpaſmus à materia, iam habetis modum operandi particularem, ſanguis peccans, uel ſub forma cauſæ antecedentis, uel remotæ conſideratur, ideſt prout nondum defluxus eſt, uel ſub forma cauſæ coniunctæ, ideſt prout iam fluxus eſt. Cum enim non eſt fluxus, indicatio à cauſa ſumitur remota, Modo quando ſanguis indicat euacuationem, & diuerſionem per conuenientem regionem, per ſanguinis, ſcilicet miſsionem eligemus euacuationem per phlebotomiam, & ideo cum cau

ſam remotam uolumus euacuare, eligimus conuenientem uenam, & tunc rectitudinem facere debemus, ſi uolumus retrahere, quia tunc eligimus rectam lineam, quæ citius, & melius euacuat, & diſtantiam conuenientem eligimus, & hoc eſt κατ' ἶξιν *ſeruare, ideſt rectitudinem, et ita ſi in dextra parte fuerit, à parte dextra, ſi in ſiniſtra à ſiniſtra trahemus, ſi uero cauſam coniunctam uolumus euacuare habemus duo inſtrumenta, deriuationem, & quò ad hoc ſanguis docet, ut uenam eligatis proximam, et quæ colligantiam habeat cum loco affecto, præterea habemus à loco ipſo euacuationem,* Et *quantum attinet ad euacuationem à loco, ſi ſanguis fuerit exempli gratia in manu ab ipſa manu euacuari debet per ſcarificationem, & ſoluentia calida, & humida, leuia tamen, & caueatis tanquam à peſte ne foueatis locum ad euacuationem cum rebus calidioribus, & ſiccioribus, quia ſubtilioribus partibus reſolutis craſsiores remanerent, quæ adurerentur, et ad cancros, & antraces deduceretis,* Ideo *non tranſeatis oleum liliorum alborum, & chamæmelinum, et ſi ſanguis ſit feruentior cum oleo roſaceo, uel uiolaceo, ut refrangatur calor, miſceatis, ita ergo facietis circa operationem à loco, ſi materia ſanguinea fuerit, ſi fuerit remota à loco, auertetis, & euacuabitis per phlebotomiam rectitudinẽ ſeruando, ſi coniunctam, deriuabimus per uenam proximam, ſi à loco cum fomentationibus iam dictis, & cum ſcarificationibus, ſi uero bilis fuerit, ut contingit in ſpaſmis non proportionatis ad materiam indicatione ſumpta à materia ſi conſideratur pro cauſa antecedente, ideſt non=*

nondum fluxa indicat,ut diuertatur ad oppoſitum, & euacuetur,& hoc commune eſt omnibus materiebus, cum quibus autem inſtrumentis, non quidem cum phlebotomia cum hæc ſanguini competat,ſed cum his, quæ euacuant bilem,trahendo ad oppoſitum,ſicut eſt inter ſimplicia aloe ſimplex,hyera ſimplex, caßia, manna, habetis præterea tamarindos,pruna,ſuccum abſinthij, ſuccum lupulorum, quæ omnia ſunt mitia,mirobalanos citrinos habetis,rhabarbarum,diagridium efficacius,elaterium adhuc efficacius,Compoſita ſunt ellecterium de pſyllio, de ſucco roſarum,ellecterium roſatum Meſue,pilulæ aureæ, ellecterium de ſebeſten, quod mitius eſt, habetis hæc omnia in antidotario,Et hæc quo ad euacuandam bilem,quò ad deriuationem à loco non utamini phlebotomia, quia bilis nõ indicat phlebotomiam,ſed perligaturas, frictiones ad oppoſitum trahetis, faciendo leuem dolorem, calorem in parte oppoſita,ut materia ſubtilis defluat ad propinquũ, quo ad euacuationem à loco non utamini fomentationibus calidioribus,nec tranſeatis fomentum liliorum alborum, & chamæmelinum cum oleo roſaceo,uel uiolaceo, uel cũ modico aceti ad penetrationem, quia Galenus in ſecundo ad Glauconem, & in tertio Therap. admonet nos, ut à calidis fomentationibus abſtineamus, immo & à frigidis cauere debemus, & ego curaui eryſipelas, nec unquam uolui uti fomento aliquo,& optime curatum eſt,quia irritatur ab omni leui cauſa, Si frigida ad acerbitatem, Si calida ad ariditatem deducetis, Et ita habetis indicationes omnes ſumptas à cauſis morbi intrinſecis, ſiue ſub forma

cau=

cauſæ antecedentis ſiue coniunctæ conſideretur. Si uero pituita fuerit, indicationes habet cum alijs communes, ſi enim conſideratur ſub forma cauſæ antecedentis, indicat, ut ad oppoſitum retrahatur, & euacuetur, inſtrumenta autem ſimplicia ſunt carthamus, cnycus apud Dioſc. cuius medulla efficax eſt, terebinthina, decoctum mercurialis, quæ ſunt leuia, flos caßiæ non minus pituitam quàm bilem educit, fortiora ſunt agaricus, colocynthis, thimelæa, catapotia minora, & tithimalorum genera, turbith, ſi haberemus uerum, compoſita ſunt hieræ magnæ, hieræ colocynthidos, Ruffi Archigenis, confectio Hamech, pilulæ cochiæ, & de hermodactilis. Quantum ad materiam coniunctam per deriuationem ad propinqua trahendo, & quia tollerat fortiora remedia, tollerat etiam cauterium circa aures, Si fuerit in cerebro materia phlegmatica, et cauſtica poteritis applicare ad uiolentam attractionem. Pro euacuatione autem materiæ actu à loco, cum iam fixa eſt, debetis aduertere, cum uultis euacuare à loco, ne à ualde aperientibus, & incidentibus incipiatis, quia ſubtile traheretis, & craſſum remaneret ingypſiatum, ab emollientibus autem incipere debetis eligendo tantum calida & humida circa primum gradum, quoniam hæc maturantia, & emollientia ſunt, ſed quæ ſunt calida & ſicca ad ſecundum, ut anethum, myrrha, bdellium, ammoniacum, ſagapenum, crocus, ſunt efficacißima ad concoquendam materiam pituitoſam præcipue bdellium, & ammoniacum, reliqua calidiora adurunt, facta concoctione ad calida & ſicca accedetis in tertio gradu, quæ ſunt cimi-

num,

num, fœniculum, calamentum, pulegium, maiorana, & ſi hæc non ſufficiant, ad dropaces ueniatis, quæ trahent uio lenter à centro ad ſuperficiem, errubificant, ut pyrethrũ, pix, opopanax, ſuccus cyneraicus, quæ omnia complicatio nes à Latinis *appellantur, & differunt à ſynapiſmis, quia non ſolum rubificant, & ueſicant, ſed etiam eſcaram inducunt, ut ſynapis thapſia, euphorbium, flammula* Io= *uis, cuius maxima copia eſt ad* Benaci *lacum, quæ calidiſ= ſima, et efficaciſsima eſt, præterea cantharides, bupreſtis, & totum illud genus, & ita habetis materiam commo= dam ad materiam pituitoſam diuertendo, & euacuando, cùm ſub forma cauſæ antecedentis, tùm deriuando à loco propinquo, & euacuando per locum, cum eſt ſub for= ma cauſæ coniunctæ,* Et *hæc quantum attinet ad indica= tiones, quæ à cauſis ſumuntur.*

Reliq*uæ ſunt modo duæ, quæ à loco affecto ſumun= tur, & quæ à uirtute indicationes, quæ à loco affecto ſu muntur, octo capita habent, unde ſumuntur particulares indicationes, membrum enim affectum conſideratur pri= mo quò ad ſubiectum, & ad modum ſubſtantiæ, à tem= peratura, à plaſmate, à colligantia, à ſitu, à facilitate pa= tiendi, & ab operationibus, hæc omnia faciunt diuerſas indicationes, primo ſubſtantia aliter enim curamus mem brum carneum, ubi uenæ, & arteriæ ſunt, aliter curamus exangue membrum ſicut eſt neruus,* A *modo ſubſtantiæ ſi membrum fuerit durum, uel molle, quia alia reme= dia patitur membrum durum, alia molle,* A *temperatura etiam longe diuerſa adhibentur remedia calidæ ſiccæ, fri=*

gi=

plicamus talia, quia ſumus tuti, quod remedia cum ſua acrimonia non accedent ad locum, quia multum amittent in uia de acrimonia, & hoc dixit Gal. in ſecundo κατὰ γένη, & in alijs locis, Indicatione ſumpta à colligantia, maximam habent cum cerebro nerui, & cordæ colligantiã, Ideo ualde patitur cor, & fiunt ſyncopæ, cum ſtomacho etiam maximam habent colligantiam, Ideo cum curatis affectum neruorũ, cerebrum & cor curabitis, quia ſummopere compatiuntur cum odoratis præcipue corroborabitis, quia odorata corroborant ſpiritus, & calorem innatum, & hæc duo membra corroborantur propter corroborationem ſpirituum, immo cor eſt fons caloris innati, & ſpirituum. Ventriculus autem præter odorata modice aſtringentibus corroboratur. A facilitate patiendi, ſi uidebitis à quolibet nocumento extrinſeco membrum pati, ſicut neruus, qui ab omni re mordicante patitur, non ſunt ei applicanda mordicantia, Ideo à terebinthina cauet Gal. dummodo ſit ſpatium intermedium notabile, tunc utitur ea, neque debemus lædere neruum aliquo motu, qui excitat dolorem, Ideo Herculanus male dixit, ut in his ſpaſmis debeatis trahere morbus ad oppoſitum, quia ſi hoc faceretis morbus creſceret, & materia attraheretur multa, & magis creſceret affectio, ſed forte id accepit ab Auic. quem ſequitur, ſed non intelligit Auic. ipſe quidem docet, quod leniter, & blande reducatur membrum ad ſitum proprium, ſed non docet quando, quia mos eſt eius, ut nunquam tempora diſtinguat, Ideo Montagnana dicebat, quod duo erant infamantes mundum,

dum, Auer. qui philoſophiam infamauit, Auic. medicinã, ſed hoc poteritis agere cum iam cauſæ remotæ erunt, & dolor ſedatus, & non prius, Non ergo uerum eſt, quod dicit Herculanus, cum aliquis eſt in paroxyſmo trahatur membrum ad contrarium, immo ſitus eſt eligendus, ut minor fiat contractio, quia minora ſequentur accidentia. Ab operationibus quò ad neruos attinet, ſunt quidem magnæ operationes, quia ſunt delegati ad motum, & ad ſenſum, non tamen deſeruiunt alijs, igitur non multæ ſumuntur indicationes ab operationibus, Iſta ſunt octo loca ſumpta à loco affecto. Eſt modo uirtus, & hæc tria ita ſe habent, Morbus indicat quid agendum, Membrum affectum indicat qualiter, ideſt qualitatem agendi. Virtus uſque ad quem terminum, & nihil aliud eſt uirtus, niſi ueluti Rex quidam in ciuitate obſeſſa ab hoſtibus, qui cum adſunt ad Regem pertinet, ne illos profliget, ſed aliquando ita debilis eſt, ut ſi ſtatim arma caperet, & pugnam iniret cum hoſtibus, periculum eſſet, ne captiuus fieret, Ideo tentare prius debet, nunquid poſſit habere præſidiũ aliquod extrinſecus, immo etiam quadamtenus potens ſit, non debet ſumere iuſtum prælium, ſed paulatim pugnare, & hoc fit, cum Medicus non debet aggredi totum morbum, quia uirtus non eſt potens, & ita fecit Gal. qui uirtutem Regi, & membra principalia arcibus, & corpus ciuitati, ægritudinem hoſtibus aſſimilauit, Indicationes ergo, quæ à uirtute ſumuntur, ita ſumuntur, perpendendũ, ſcilicet eſt, an uirtus ſufficere poſſit, necne, Et iſta ſunt tria genera, unde ſumere debetis indicationes, & aduertatis

tatis iſta capita uniuerſalia, ita debetis habere in mente fixa, ut ſemper ſint uobis parata, quia inde oriuntur omnia, inde orietur Ars, & tunc habebitis artem exemplo illius, qui habet Artem canendi, & tantum offeruntur notulæ in chartis ſex lineis depictis, quæ diuerſa habent ſigna, & diuerſas figuras, quæ figuræ indicant diuerſum modum operandi, habentq; diuerſos ſitus, qui indicant quo modo erigenda, & deprimenda ſit uox, & hæc uniuerſalia ita habet infixa in mente, ut ſtatim quod ei offertur cantilenam canit ſic & uos habetis ex his capitibus, quæ pauca ſunt, & facietis, ſi in animo fixa habebitis, ut uobis poſtea facillimum ſit circa particularia ſicut cantores faciunt illis ſex lineis, & notulis exercere labor autem erit ſolum modo circa principia, in ſucceſſu poſtea erunt facilia omnia. Sed iam habuiſtis illas uniuerſales lineas, & notulas. Supponamus modo ſpaſmum, & per illas omnes intentiones iam dictas diſcurramus totam rationem curandi, & ſupponamus aliquem noſtrum medicum iam uocari ad aliquem conuulſum, ubi acceſſeritis ad talem, quid erit primo à nobis faciendum? primum quod facere debetis eſt notare, & diligenter conſiderare totam naturam morbi & formam, fiet facilis cum hominem quæritis ex figura & uultu cognoſcetis ipſum, poſtea alloquimini ipſum, natura autem morbi, ut uos iam docui, conſideratur, primo cognoſcendum cuius generis ſit, an in complexione, uel compoſitione, uel in ſolutione continui, ſecundo quam formam habeat iſte motus conuulſionis, quam diximus eſſe contractionem inuoluntariam muſculi ad ſuum

cipium,cum ergo accedetis ad conuulſionem, & uidebitis unum membrum,uel plura,aut etiam totum corpus contrahi conſiderabitis an iſte motus conuulſiuus ſit ad anteriora,uel ad poſteriora,uel Tetanus,in quo membra flectuntur ad utranque partem,& ſit extenſio quædam uiolenta,cum hanc formam uidebitis cognoſcetis ſpaſmum, et ultra cogitationem iſtam ſcietis,ſi contractio erit ad anteriora,quod erit leuis,ſi ad poſteriora grauior, ſi Tonicus eſt grauiſsimus,ſed ponamus quod fiat ſpaſmus medius in quo fiat contractio ad poſteriora,iam ſcitis ſpeciē, & quod eſt malus,ſed tamen non peſsimus omnium, iam conſiderauiſtis formam ſed hoc non ſufficit, ſed oportet conſiderare utrum ſit ab inanitione,uel repletione,& ſupponamus,quod inueniatis ſpaſmum à repletione eſſe per ſua ſigna,iam utamini habitu in mēte,& incipiatis uos diſcurrere per ueſtra loca,modo non ne ſunt alia conſideranda,cuius motus eſt,debet ne cito terminari, uel tarde. Eſt opiſthotonos ergo acutus,quia in 14.terminatur,ergo 14.diebus hæc omnia ſunt peragenda, diſcurratis etiam ulterius,non ne in conſideratione naturæ morbi ſymptomata ſunt perpendenda,& uideamus, quot accidentiā ſint,& ſupponamus,quod habeat maximum dolorem, et uigilias,his ſymptomatibus oportebit occurrere, hucuſque ſciuiſtis,quod ſpaſmus,quem curare debetis eſt opiſthotonos à repletione,qui terminari debet in 14.die,& propter ea cum ſymptomatibus malis coniunctus, cum uigilijs ſcilicet & dolore,eſt ne aliud uidendum? utique, nunquid adſit ſignum uictoriæ naturæ contra morbum,

nec

nec ne, & ſupponamus, quod ſit ſpaſmus partim factus; partim fiens, & cauſam habeat antecedentem, & coniunctam, & fiat augendo, Ex his omnibus ſcitis quis morbus ſit, & cuius naturæ, quid debetis aliud conſiderare? Reſtant adhuc alia, quia fruſtra conſideraretis morbum, & naturam eius, niſi conſideretis etiam, quis eſt ille qui patitur, & ſupponatis quod ſit quadraginta annorũ, & tẽperaturæ, in qua abundat humiditas, ſit pinguis, nec magnus ſit exceſſus in caliditate; & frigiditate ſed in paßiuis tantum, tempus anni ſit autumnus, & in regione frigida, quid debetis facere? Debetis ſcire, & proponere prognoſticum, & conſiderare, an poßitis agere, nec ne, & opus ueſtrum perficere, ſi poteſtis, agendum eſt, ſi uidebitis id fieri non poße, cum proteſtatione ad opus accedetis, ægro tamen pollicemini ſanitatem, & quod liberabitur, Aſtantibus uerò dicetis ægritudinem eſſe acutam cum ſæuis accidentibus, & quod res eſt in diſcrimine, ut ſi aliter contingat, q̃ ipſi ſperant, ſit uitio ægritudinis. Hoc præfato aggredimini curationem, non quidem ex receptarijs, ſed debetis ueſtras indicationes ſumere, & habitum ueſtrum canendi, & dicere morbus iſte eſt à repletione, & quia partim factus eſt. & partim fiens, ut diximus, ergo habet duas cauſas coniunctam, & antecedentem, oportet ergo remouere cauſas iſtas, modo à qua cauſa incipietis? A cauſa antecedenti, quia prius debet intercipi materia fluens poſtea, quæ fluxa eſt, aliter nunq̃ curaretis, ſed debetis ne ſtatim opus aggredi? quia iam ſciuiſtis, quod eſt morbus acutus, & ideo cito agendum eſt, ſed unum aliud eſt; quia

duo accidentia ſunt coniuncta, quæ ſi non tollantur, nunquàm curabitis, & ſunt dolor, & uigiliæ, ideo illis eſt occurendum, quia dicebat Auic. *ubi purgare uolueris, dolorem prius ſeda, cum ergo hic ſit dolor, ſi uultis quid boni facere, debetis dolorem ſedare, & uigilias ipſas in ipſo die,* Et *hæ duæ indicationes principaliter oriuntur, prima ut tollatis materiam, & cauſam antecedentem, ſecunda ut tollatis accidentia illa, cum ab his duabus eſt incipiendum.* Quantum *ad indicationes, quæ ſumuntur ab ipſa antecedenti cauſa uos habuiſtis regulas, quomodo ſit procedendum, quas docuimus, cum docuimus curare paralyſin, primo cum his quæ pituitam euacuant, & quia non poteſt euacuari niſi præparetur, ideo prius concoquenda eſt, deinde incidenda, & abſtergenda, & uiæ aperiendæ, deinde euacuanda,* Hæ *ſunt generales regulæ ſemper obſeruandæ indicatione ſumpta à materia, & à cauſa antecedenti, ſed quia magna eſt differentia ab illa, et ab hac cauſa, cum ibi non habeatis aliquid, quod deducat uos à recto tramite,* Hic *autem habetis morbum, qui præceps eſt & in 14. terminandus, idcirco illis concoctionibus, & præparationibus non poteritis uti, quibus commode in paralyſi uti poteritis, cum ægritudo ſit, quæ dat indutias, præter ea ibi non adſunt accidentia, hic uerò adſunt, & dolor, & uigiliæ tùm etiam quia in paralyſi uirtus permanet, hic autem continue reſoluitur ob dolorem, & motum illum reſoluentem, & propter uigilias, & ideo cura iſta differt ab illa, ideo primo incipietis, à remotione cauſæ antecedentis hoc modo, ſimul etiam à remotione accidentium, &*

*ad remedia accedetis,& in prima die ſi eritis uocati ſta-tim ante diſceſſum uidebitis hæc duo fienda, ut anodinum accipiatis ad ſedandum dolorem,& prius cum his, quæ à qualitatibus manifeſtis id facere poſſunt,& ſine attractio ne cum motu facili,ſicut eſt oleum chamæmelinum, oleum liliorum alborum,decoctum altheæ,butyrum recens, axũ gia porcina,oleum ſeſaminũ, ſeu anethinum, uel de cher ua,ſeu ricinum quod conſtat ex cataputia maiori ricinum appellatum,uel oleum maturum,& tandem omnia calida citra primum gradum & humida in eodem,ut leniant,& humectent ſuis qualitatibus manifeſtis, Quæ uero occul-tis agunt ſecundario offeruntur, primum renes nouiter extracti à bagno,uel ueruece,aut ariete,& actu calidi cir ca principium neruorum,ubi ſit contractio applicati do-lorem ſedant,præterea pro medicamento inſigni à mani feſta,& occulta qualitate ſacculus ſalis circa nucham ap plicatus,ſummopere confert,& hoc rationem habet, ſi à capite deſcendat materia,quia exiccaretur,A ſtupefacien tibus autem cauendum eſt,quia pertinacem faciunt ægri-tudinem,quia accidentia faciunt ſæua, nimis recluderetis materiam, & inculcaretis ipſam,ubi hæc feceritis circa ſymptomata doloris,circa uigilias facietis decoctum ane-tinum, melinum, quæ faciunt ad cauſas, & ad ſomnum, cum modico croci,odoramentum ex eiſdem facere poteri-tis,& capitis lotiones poſt cibum aliquid uini confert, et ſomnum inducet,*Et *hæc quò ad ſymptomata, ubi hæc or-dinaueritis in prima uiſitatione quò ad ſymptomata ſta-tim ad curationem cauſæ antecedentis accedetis,& primo*

 uide-

*uidebitis,ut recta inſtituatur uictus ratio ſubtiliata ſcilicet,ſi habere poteritis aues montanas,nihil præſtantius, ideo primo circa cibum, & potum ita ſit moderatus, ut ſciatis in 14. die ſufficere,ideo diæta media erit inter tenuem & craſſam,& ideo uidebitis,ut duas,tresve auiculas,ſi fuerit aſſuetus plurimo cibo comedat, quæ condiuntur cum cynnamomo,nuce muſcata,gariofilis cimino, aniſo,apio,ideſt petroſelino,& fiet iuſculum cum his auiculis,& pane infuſo utatur,panis autem fiat bene ſalitus, bene coctus, & ſi eſſet bis coctus eſſet melior,in quo ſit aniſum,cinnamomum,& aliquid tale, quod uim exiccandi, & attenuandi habet,circa potum uero abſtineat à uino, ſed loco eius utatur decocto conuenienti ex cinnamomo cum modico macis, uel gariofilorum & aniſorum cum zuccaro,& gratiſſimus erit potus,& ad incidendū efficaciſſimus,ita quod & cibus, & potus erunt illi remedia, circa aerem,ſi fuerit in aere frigido,& humido eligat aerem calidum & ſiccum cum ſuffumigijs calefacientibus et exiccantibus præparatum, ut exteriora omnia uergant ad caliditatem,& ſiccitatem,& fiat unum clyſtere in ſero quod tale erit,Accipiatur anethum,chamæmelum,rutha, & in aqua decoquantur ad medietatem, deinde hemina accipiatur huius aquæ,in ea ponatur oleum ruthaceum chamæmeli aceti unc.iij.mellis roſati, & cum oleo, ſi uultis,fiat clyſtere.*His *præparatis, & ordinatis tùm quò ad ſymptomata doloris,& uigiliarum, & ad rationem uictus & cum attenuatione materiæ, & ad aluum, & ad præparandum materiam,* His *eritis contenti, &*

ſum=

ſummo mane accedetis, & ſtatim uiſis uidendis, ſi erit in eodem ſymptomate, nolo, ut expectetis coctionem, ſed faciatis ut Auicen. prima quarti de febre ephemera, exhibeatis medicinam fortem debilem, quam ita appellat Auicen. quoniam habet medicamentum, quod potenter euacuat, ideo fortem appellat, & quia in pauca qnantitate exhibetur, debilem nominat, ſicut ſunt pillulæ cochiæ, quæ in doſi ſua, potenter euacuant, ſed ſunt in quantitate ſcrupu i. & ſic eſt medicamentum forte debile, Ego uero utor medicina familiariſsima, quæ accipit caſsiæ drach. vi. agarici præparati drach. i. uel ad ſummum ſcrupu. iiij. & purgat pituitam craſſam ſine moleſtia, ideo eo mane iubeatis, ut ſtatim ſumat uel drach. s. pillularum cochiarum, uel de hermodactilis, uel hoc meum pharmacum & facta euacuatione pro eodem die, in ueſperi loco illorum lenium anodinorum poteritis ea, quæ molliunt accipere, & iubebitis, ut ita fiat, accipietis oleum de fænugræco, uel anethinum, aut oleum de ſeminibus lini &c.

Vt ſciretis recte diſcurrere ab uniuerſalibus ad ſingularia, & in his uerſari ſecundum artem, quod commune eſt omnium artium, quæ operantur ſecundum rationem, ut igitur omnia hæc neceſſaria inquam ſciretis in materia de ſpaſmo propoſuimus exemplum, & docuimus quomodo curari debeat ſecundum ueras rationes ab uniuerſalibus incipiendo, & deueniendo ad ſingularia, & hoc fecimus, poſtquàm cauſarum cognitionem & ſignorum docuimus, & morbi eſſentiam, & indicationes om

nes, illaſq́; , ut cauſis applicaretis , in iſtis uos exercui= mus uniuerſalibus , & dedimus regulas omnes , quæ re= quirebantur ad hoc , ut tandem ad particularia deuenire= tis, propoſuimus autem exemplum de ſpaſmo , & quia non explicuimus curam , nunc complebimus , propo= ſuimus ergo conuulſum aliquem, ad quem eſſetis uocati , qui haberet conuulſionem illam , quæ opiſthotonos appel latur , quæ fit cum trahuntur muſculi , & extenduntur ad poſteriorem partem , quæ ideo dicitur opiſthotonos , quia difficilius curatur quàm illa , quæ emproſthotonos appellatur, & reddidimus cauſas, cur difficilior, & con ſulto elegimus hanc, quoniam media eſt inter emproſtho tonon, & tetanum, ſuppoſuimus, quod à repletione pen= deret , quia diſtinguuntur ſpaſmi quò ad cauſas in ſpaſ= mum ex repletione, & inanitione, ſecundum formam ue= ro in emproſthotonon, & opiſthotonon, & tetanum, & diximus de eo, qui à repletione, et à materia pituitoſa craſ ſa prouenit neruos replente , ut diſtingueremus eum ab eo, qui fit à ſanguine ex uulnere, ſuppoſuimus præter ea, quòd cauſa non ſolum in loco affecto, ſed in toto corpo= re erat, et quòd morbus partim erat factus, partim fiens, ideo cauſam antecedentem , et coniunctam habebat , pro= poſuimus, quod accidentia habebat ſæua annexa, et pro= poſuimus, quod dolorem haberet acutum ualde , et ui= gilias, et quod patiens eſſet quadraaginta nnorum, et tem pus autumni, et præter ea quò ad concoctionem, et cru= ditatem, quod materia illa eſſet cruda, iſte fuit totus caſus, primum quod debetis facere, cum proponitur talis uel ſi=

milis caſus, eſt ut cognoſcatis, quæ ſit illa, ægritudo ſuppoſito autem quod cognoſcatis eam talem eſſe, qualem diximus, poteritis curare eam, & quamcunque aliam triplici uia, uno modo empirice, ſicut ferè omnes noſtra ætate faciunt, qui non habent, niſi ſigna quædam diſtinguentia ægritudines, ex ſignis extrinſecis hoc habito habent libros diſtinctos loquentes de ſingulis ægritudinibus per capita, habent Sauonarolam, Gattinariam, Phylonium, Iſti qui utuntur hac uia, cum ſciunt ſpaſmũ eſſe, currunt ad Phylonium, uel ad Sauonarolam, qui plura remedia deſcribunt, & incipiunt remedia illa exhibere, quæ deſcripta ſunt, ſiue conueniant, ſiue non, Eſt item aliud genus intermedium Medicorum, qui participant methodum Galeni, & declinant ſecundum unam partem ad empiricos, & ſecundum aliam ad Dogmaticos, & iſti non procedunt nec ex commentario, ſed habent intentiones ſuas, & ſic diſcurrunt, Eſt mihi procedendum in ſpaſmo, qui habet materiam antecedentem, & coniunctam, & accidentia, hac uia: & debent duo facere, unum quod dirigitur ad ſymptoma, alterum quod dirigitur ad cauſam antecedentem, tertium ad cauſam coniunctam, & poſtea quartum addunt, cum non habeant ueram artem, quod ſuperfluum eſt, ut oſtendam, & dicunt oportet, ut ponamus rectam curationem in ſex rebus non naturalibus. quintum addunt, impoßibile eſt quod dicunt iſti, quod ubi eſt fluxus materiæ, & non fecerit temperaturam malam in membro & factum ſit imbecille, Ideo remota ægritudine debet corroborari membrum, & ita ſibi quinque proponunt in-

tentiones,prima,quod euacuanda eſt materia antecedens, ſecunda coniuncta,tertia remouenda ſunt ſymptomata,et corrigenda accidentia, quarta ponendum eſt regimen in ſex rebus non naturalibus, quinta corroboranda ſunt membra debilitata propter affluxum materiæ. tertium genus Medicorum *nolunt,neque primum,immo contemnunt ipſum uti uulgariſsimum,nec ſecundum, quia imperfectum, & accedunt ad tertiam uiam,quam* Gal. *inuenit, quam etiam uoluerunt iſti medij aſſequi, ſed non potuerunt,*Genus *iſtud non proponit intentiones, quia niſi fundentur in re ſtabili iſtæ intentiones,ſæpe faceretis ſuperfluas, ſæpe diminutas, ideo debitam* rationem operandi *non poſſunt aſſequi,niſi habeant fundamentum, & indicationes certiſsimas ſumptas à natura rei, & tot erunt, quot ſunt neceſſariæ, nec abundabunt in ſuperfluis,* Iſti *non habent duas intentiones,* Nos *uero per indicationes inueniemus earum radices, quæ erunt neceſſariæ, & ſuperfluas uidebitis,* Volumus *medicari ſpaſmum ſecundum Galeni uiam à natura rei ſic procedemus,* Hic *eſt opiſthotonos,ſi conſideratur pro forma ſymptomatis nullam dat intentionem,quia eſt actio læſa muſculi, quæ deberet protendere membrum, ſecundum uoluntatis imperium,ſed non poteſt,iſtud accidens eſt remouendum, & nullam facit notiorem indicationem, & quia dolor adeſt alia inſurgit indicatio,& cito terminatur,cito peragenda ſunt omnia remedia, & hoc indicat natura ſymptomatis.*Natura *uero morbi, quem diximus eſſe malam temperiem per affluxum materiæ,dat aliam indicationem, quia*

ma=

mala temperies debet remoueri,ſed hæc indicatio uniuer= ſalis eſt,& quia eſt materia, debemus euacuare eam, A morbo ergo naſcitur hæc indicatio, ut materia euacue= tur,& quia in natura morbi non ſolum formam,& ge= nus,ſed terminum morbi conſideramus, an materia ſit flu xa iam perfecte,an uerò adhuc fluat,& ſit materia redun dans in toto,ſic duæ oriuntur indicationes,una à materia fluxa,quæ coniuncta eſt,quæ indicat,ut tollatur,& remo ueatur,alia à materia fluxura,quæ dicitur cauſa antece= dens,& iſtæ duæ indicationes, intentiones pariunt, pri= mo, ut coniunctam cauſam euacuemus, ſecundo, ut eua= cuemus cauſam antecedentem, & ita iſtæ duæ indicatio= nes numeratæ habent cauſam intentionum, & hæc erant ab ipſis dicenda,& in his conuenimus cum medijs, Vidi= ſtis præterea in noſtris uniuerſalibus in conſideratione naturæ morbi,ut ſymptomata conſideretis, et propoſui= mus duo,unum erat dolor, aliud erant uigiliæ, Sympto= mata aliquando dant indicationem operandi, quandoque non,Ideo non eſt ſemper uerum,quod intentio ad ſympto ma dirigatur. Ideo non ſunt dandæ hæ quinque inten= tiones,quia intentio ſymptomatum non eſt ſemper uera, nec trahunt ad ſe curam,niſi raro, & tunc trahunt ſicut dicit Gal. in duodecimo Methodi, cum habent rationem cauſæ,quid autem uoluit dicere Gal. ſymptomata habere rationem cauſæ? uoluit dicere,quod ſymptomata aliquan do talia ſunt,quod poſſunt facere deteriorem ægritudi= nem,ut in febre à bile ſyncera dependente cum ſyncopa, ex defluxu materiæ in principio paroxyſmi ad os uen= tri=

triculi ratione mordicationis facit ſyncopam, talis ſynco-pa facit, ut uertamus nos ad ipſam neglecta ægritudine, quia habet rationem cauſæ, aliter uirtus periret, quia ſyn copa, & febris cum ſint affectiones ambæ cordis, tollere-tur cordis robur, & periret animal, Ideo ubi uidebitis ſymptomata debetis conſiderare, an poßint facere incom-modum uel maius præſenti, uel æquale, uel poßint auge-re ægritudinem, quam habetis præ manibus, Et tunc in iſto caſu una ex intentionibus erit directa ad ſymptoma-ta, aliter uacaret iſta intentio, ut ſi leues erunt dolores pendentes à morbo, non debetis occupari in ipſis, quia tolluntur ſublata ægritudine, in caſu igitur noſtro uenati ſumus duas indicationes, & duas intentiones à cauſa fa-ciente morbum, & coniuncta, & à cauſa antecedente, una indicat, ut tollatur cauſa antecedens, altera ut tolla-tur coniuncta, tertia, ut tollantur ſymptomata, quia niſi ſedabitis dolorem uehementem, traheretur noua mate-ria, augeretis ſpaſmum, & dolor adhuc augeretur, & fie ret circulus, quouſque deduceret ægrum ad interitum, Si etiam uigiliæ fuerint pertinaces, & non dormiat, tolletis eas, licet uigiliæ uideantur pendere à dolore, Ideo non ita curabitis uigilias, ſicut dolorem, quia dependent à do-lore, & ita in caſu noſtro habetis tres indicationes, prima à cauſa coniuncta, ſecunda à cauſa antecedente, tertia à ſymptomatibus, ſunt ne aliæ? minime, ſed conſequuntur iſtas, In natura morbi habemus duo alia, motum, & co-ctionem, ſiue cruditatem, A motu ergo ſumitur indicatio, nulla ſumitur, quæ indicet quid agendum ſit, quia ſcitis,

quod morbus eſt citi motus, & acutus, & quod cito terminatur, uel ad mortem, uel ad ſalutem, Ideo hæc indica=*tio modum indicat, ut cito agamus, indicatio uero, quæ ſumitur à cruditate. quæ eſt quintus locus talis cruditas indicat nihil agendum eſſe, niſi concoquatur materia, celeritas indicat, ut ſtatim agamus, & ita duæ indicationes ſunt contrariæ, quid ergo faciendum eſt in contrarijs indicationibus? facere debetis, quod* Gal. *in nono, & decimo* Therap. *docet impendere, ſcilicet ſecundum dignitatem harum indicationum, & quid continget, nos uidemus, quod niſi cito agamus animal peribit,* Habemus *ex alia parte* Hip. *præceptum concocta medicari, &c. ſi uero non euacuamus, imminet periculum, & mors animalis, uia media eſt eligenda, paulatim euacuare, non confertim neque totam, ſed partem ex materia, quæ concocta eſt, reliquum paulatim concoquere, & hæc omnino faciamus, & ita conſtat, quomodo hæ duæ indicationes cum ſint contrariæ permiſtæ dant talem modum operandi, ut paulatim euacuemus, paulatim concoquamus, & ſic à natura morbi habuimus has indicationes, quid ſit agendum, quomodo ſit agendum indicationū, tres quidem indicãt quid agendum, quarum una à materia fluxa, alia à materia fluente, tertia à ſymptomatibus, reliquæ duæ à motu, & cruditate indicant quomodo agendum, Iſti uero medij poſuerunt quinque intentiones agendi, ſuppoſitis his nos accedimus ad ægrum, & uolumus operari, & hic eſt materia fluxa, & fluenda, & dolor, in prima uiſitatione, cum habemus dolorem, cui occurrendum eſt, illi primo*

occurrimus,& primo ordinabimus fomentum pro loco dolenti,multæ autem ſunt materiæ,ſed præ omnibus ſtudere debetis,ne ſedantia dolorem nouam attrahant materiam,ut, ſcilicet non tranſeant primum gradum caliditatis,ſicut eſt liliorum alborum oleum , oleum chamæmelinum,oleum amygdalarum dulcium,Aſſungia porcina,butyrum recens decoctum altheæ,chamæmeli, liliorum alborum, Sed notetis modum operandi, quia accidens ſæuum eſt,nec una fomentatione indigetis, Ideo iubeatis, ut habeat oleum,& fomentum continue,& foueant diutius,et inſideant in illo, ut materia poßit reſolui , & membrum redire ad ſitum proprium,Ideo bene Auic. & Moderni imaginati ſunt, ut perpetuo ſit lana ſuper locum, quæ perpetuo foueatur,& illiniatur ex iſtis oleis, ut perpetuo fiat fomentum, & licet decedat, nouum ponatur,ex hac enim illinitione continua fit leuis reſolutio, & hæc quò ad modum operandi circa ſymptomata, quibus occurrendum eſt; & hæc ſunt primo præparanda, ſecundo debetis ſcire, ut fiat clyſter ad deponendas materias in inteſtinis inferioribus, indicatio autem iſta naſcitur ab uniuerſali quadam,à cauſa ſcilicet antecedente remouenda,quia uultis remouere pituitam ſub forma , uel ſub ratione cauſæ antecedentis, & incipitis à clyſteribus, quia primo materias præparatas non debetis euacuare, hæ autem ſunt maxime paratæ,ideo ab illis incipietis cum leuibus,ne fiat attractio materierum crudarum, & accipiatis anethum,chamæmelum, lilium, furfures, & omnia in aqua coquantur,uſque ad conſumptionem medietatis, &

una

una hemina huius decocti accipiatur, in qua ponatur oleū liliorum alborum, chamæmelinum, anetinum, mellis roſa=ti, unc. iij. & fiat clyſter commodus ad attrahendam pi=tuitam contentam in inteſtinis craßioribus, Et hoc eſt *præceptum* Galeni, & Hip. *ſecundo de ratione uictus acut. qui iußit, ne detur cibus patienti acutas ægritudi=nes, niſi prius euacuaretur uenter cum balano uel glan=de, illis maxime qui nōn poſſunt tollerare clyſterem, & fiant ex re aliqua acuta, ut egerat, & adiuuet primam indicationem indicantem, ut euacuetis cauſam anteceden=tem, præterea adiuuat etiam, quia ubi euacuaueritis ex inteſtinis craßis materias ibi contentas per ſucceßionem, materia in ſtomacho deſcendit, & magis uacuus fit ſto=machus, & cum traditis cibum melius concoquitur, ne=que computreſcit cum materia, quæ ibi erat, & hoc ad mentem* Hip. *erit faciendum,* V*bi iuſſeritis in prima uiſi=tatione, hæc duo fieri, fomenta, ſcilicet pro dolore indica=tione ſumpta à ſymptomate, & ut fiat clyſter ad mate=riam antecedentem paratam in inteſtinis craßioribus:* Ad *rationem uictus accedetis, & hic eſt punctus*, V*nde ſumam indicationem circa uictus rationem, quia iſti po nunt iſtam intentionem ab alijs ſeparatam. nec tamen à morbo, nec à materia morbi, nec ab alia re ſumitur, ſed conſequitur, nec eſt particularis intentio, nec indicatio; primo neceſſarium eſt, ut nutriatis ægrum, ut poßit ui=uere, ſed de ratione cibi, quem debemus eligere, non eſt indicatio aliqua ſumpta à re aliqua, quia quò ad quantita tem ſumimus à motu, ſi uelox eſt motus; parum cibamus,*

ſi

ſi tardus,copioſe,ut primo Aph.duodecimo, ut primo de Criſi,& Reg.acut.primo habetur, & ita non eſt indicatio per ſe, quæ quantitatem cibi indicet, ſed conſequitur à motu. Circa uero electionem ciborum, utrum demus cibaria calida,attenuantia incidentia, uel emplaſtica, an ſrigida craſſefacientia,indicatio ſumitur à cauſa faciente morbum,& tandem iſtæ ſex res non naturales ſunt inſtrumenta,& materiæ medicinales,quæ ſumuntur,& uariantur,prout uariantur cauſæ facientes ægritudinem, Ideo conſeruant, cum ſunt contraria ægritudini, & dicuntur tunc præſidia,Cum uero aduerſantur naturæ,& augent morbum,dicuntur nocumenta, Exemplum habemus in ſpaſmo,qui eſt uelocis motus, quò ad quantitatem parum indicat,quò ad qualitatem calida & ſicca ſunt exhibenda indicatione ſumpta à cauſa faciente morbum, quæ pituita eſt, Ideo indicat, ut attenuemus, quia craſſa eſt,& abſtergimus,& mundificamus, ut commode euacuemus eam, Ecce ergo quod tantum tres indicationes; una à ſymptomate,alia à cauſa antecedente,tertia à cauſa coniuncta,Cauſa autem antecedens peperit ſibi modum quendam operandi,quia craſſa eſt,indiget calefacientibus, & incidentibus,ut incidatur, ita talem elegimus cibationem, ſimiliter aerem eligimus calidum ſiccum, & talem præparamus cum ſuffumigijs calidis,& ſiccis,Sunt ergo ſex res non naturales inſtrumenta parata ſecundum indicationes,quæ à cauſa ſumuntur,& ideo non erant ponenda inter principales intētiones,quæ ſequuntur ad cauſas; Erat alia intentio Modernorum,corroboratio membrorum,

rum,hæc non poteſt eſſe certa, quia ſi propter affluxum materiæ aliquod delictum erit in membro, puta deprauatio caloris innati,tunc agimus,& corroboramus, ſin minus non agimus,& ideo iſta intentio quandoque eſt neceſſaria,quandoque non,ſolum ſunt neceſſariæ illæ tres indicationes,de quibus diximus,poſtq̃ ergo feceritis clyſterem,& rectam ordinaueritis rationem uictus, attenuantia ſcilicet cibaria,& calida,& incidentia, iubeatis, ut à uino abſtineat,quia diſtribueretis materias crudiores ad locum,& augeretis affectum,ideo prius debet educi materia,quo facto poteritis exhibere uinum, quia deducit materiam ad urinam, potus autem erit attenuans ex cinnamomo,aniſo,& zuccaro,quia habebit uim incidendi, & attenuandi,cibaria erunt paruæ aues,ac hædinæ,carnes uituli etiam lactantis,ſed aues ſunt præferendæ & pulli iuniores præparando eos cum radice puta petroſelini, & ſeminibus,ut eſt aniſum,& fæniculum, piper, & gariofili ,cinnamomum,hæc omnia habent uim incidendi, ptiſana etiam ad incidendam materiam craſſam pituitoſam confectam cum pipere commodiſſima eſt, His peractis in prima die,in ſecunda poſtq̃ ſtatim acceſſeritis, licet non ſit præparata materia, ut euacuetur uentriculus à materia pituitoſa,& ea quæ in uenis meſeraicis eſt ægro exhibebitis medicinam fortem debilem,fortem, ut educat craſſos humores,debilem,ut non trahat à longinquo exempli gratia exhibeatis cochias in parua quantitate, & ſi eius doſis integra eſt drach.i.uel ſcrup.iiij.drach.s.uel ſcrup.ij.exhibeatis,aut florem caſſiæ cum modico agarici præpara-

ti & hoc pharmacũ habebitis ut recip. floris caſsiæ drac. vi.agarici præparati drach.i.ex hoc pharmaco habebitis eductionem materierum craſſarum,& à primis uenis, et hoc eſt maxime neceſſarium,ſi uultis exhibere ſyrupos in ſequenti die,quia exiſtentibus illis materiebus in uentriculo,& in primis uenis deducerent materiam illam ad loca neruorum,& fieret deterior ægritudo,quando poſtea eceſſeritis in ueſperi uiſa commoda euacuatione tunc augebitis fomenta,& ſicut in prima die appoſuiſtis tantum fomenta ſcilicet oleum chamæmelinum, liliorum alborum, Anethinum, addetis, quod efficatius eſt ad reſoluendam materiam facientem ſpaſmum, & eſt neruis opportunum ex uirtute exiccante,quam habet,quia accedit ferè ad coſtinum,& hoc addetis permixtum tamen cum oleo chamæmelino,in eodem ueſperi ordinabitis ſyrupum, & habebit eandem intentionem,ſicuti de cibo diximus, & ab illiſmet ſumptam,& uidebitis ut ciminum, ameos,carui,fœniculum,piper,zingiber,omnia hæc in aqua aliqua coquantur,& fiat decoctum ualidum ad incidendum, in quo ponetis ſyrupum de ſtæcados,ſimplicem uel compoſitum, de betonica,de hyſſopo,mel roſatum,oxymel compoſitum iuliani tantùm in his leuioribus eſſem contentus,Et ita perſeuerabitis quouſque quadrageſimã pertranſibitis ſemper perſeuerando in lenientibus,unctionibus, clyſteribus, & ratione uictus,nunq̃ autem clyſteres dimittetis, & in hora quietis iubebitis,ut fiant pro eductione,tranſacta quadrageſima die,ſi perdurabit accidens, in quinta die euacuabitis,& dabitis duos ſyrupos ſingulo die indicatione à mo

tu

tu morbi ſumpta, ut faciatis ueloriorem coctionem.His fa ctis dabitis pillulas cochias in doſi ſcrup.iiij.uel drac.i.ſe cundum quod corpus tollerat,uel hieram logodionis dra. iiij.uel Ruffi in eadem doſi, uel hieram colocynthidos in doſi drac.iij.confectionis hamech drach.iiij.non tranſibitis hæc ſunt inſtrumenta,& doſes, quibus poteritis craſſam materiam peccantem euacuare, facta hac euacuatione in ſexta die pro cauſa antecedenti non amplius eritis conten ti localibus, iã adhibitis,& quoniam niſi ad oleum chamæ melinum acceßiſtis iu prima euacuatione,in ſecunda ad a netinum,facta hac,tertia ad oleum coſtinum de euforbio, & ad nardinum compoſitum accedetis,quoniam potißime reſoluunt,quia in his oleis ingrediuntur multa, quæ ma gnam uim habent incidendi,ubi tranſacta fuerit hæc eua cuatio,tunc ad oxymel ſcilliticum,& iuliani poteritis acce de re cum illis decoctis;& ita concoquetis materiam cum acrioribus uſque ad nonum uel decimum & tranſacta xi. ſi uideatis naturam deficere,nec appareat criſis non tran ſibitis xiij.ſed dabitis tertium pharmacum efficatius, quia materiæ erunt magis præparatæ,& dabitis hieram logo dij colocynthidos audacius,quia in ipſa eſt maxima uis edu cendi materias craßiores,Addatis trociſcos de alhandal, pillulis cochijs, quia efficaciores erunt, & à longißimis educetis,& ita ante 14.habebitis cauſæ antecedentis eua cuationem,& ad coniunctam accedetis, in primisq; à dro paciſmis incipietis,quæ rubificant, magnum corium, uel linteum accipietis,ut ſuper ipſum extendatis picem mixtã cum galbano;in quibus ponetis aliquid,quod incidat, ab

ſtergat, & trahat à profundo, ut naſturtium, euphorbium, & ſynapis, & cum locus erit rubefactus oleo miti lenietis illum cum oleo ſcilicet liliorum alborum chamæmelino, uel anetino, & ubi deſierit rubor, poſt tres horas ponetis iterum ſuper locum, ut attrahatis nouam materiam, & rurſus illinietis, neque deficietis, quouſque materia deuenerit ad cutim, ubi uero poſt hos dropaciſmos materia pertinacior adhæſerit, ſynapiſmos adhibebitis, ut faciatis non ſolum rubificationem, ſed etiam ueſicas. His factis, ubi defecerit ſymptoma, & perſeueret imbecillitas puta frigiditas inducta, his corroborantibus utamini, ponetis hominem in tina, in qua chamæmelum, anethum, maiorana, fœniculum, ſtæchas, & alia ſint decocta, & totus maneat in tina: Sed quæreret fortaſſe aliquis cũ de dropacibus locuti ſimus & de ſynapiſmis & quomodo corroboranda ſint membra, ut rem hãc exquiſite tractaremus, quibus ſic interrogantibus ut ſatisfaciamus, opportunum duximus de his tribus rebus exquiſitiſſime loqui, & primum de dropaciſmis. Itaque circa dropaciſmos primo debetis ſcire quid nominis, ſecundo quid rei, tertio quis ſit eorum effectus, quarto ad quem uſum, & quotuplex ſit eorum uſus, quinto dicemus quæ ſit materia, ex qua conficiuntur, ſexto quomodo conficiantur, ſeptimo tempus applicandi, octauo modum applicationis ideſt quãtum tempus debeãt pmanere. Quantũ ad primũ attinet ſcilicet quid nominis, hoc nomen dropax Græcũ eſt ἀπὸ τοῦ δρωπακίζεσθαι ideſt à carpendo, & trahẽdo, ob quem tractum materia à centro ad circunferentiam trahitur, apud Modernos uero

rò

rò picationes,quia cum pice plerunque fiunt. Quò ad quid rei,ut habeatis originem,debetis ſcire dropacem eſſe ſpeciem acoporum,acopa autem apud antiquos dicebantur, quæ leniendo,& ſedando dolorem commoda ſunt,quæ laſſitudines curãt,copum ipſi laßitudinem appellant,Et quia rudis illa medicina neſciebat res diſtinctas,illa appellarũt acopa,quæ nos anodina dicimus,& doloris ſedatiua, cum uerò ars exquiſitior fieret,illa appellabant acopa, quæ cõmaturant, concoquunt, diſcutiunt, & per halitum diſflant,& hæc molientia ſunt, poſtq̃ exquiſitißima medicina facta fuit illa acopa appellarunt, quæ traherent à profundo,& quia remouent dolores,ideſt laßitudines in periostio, & membrana contingente oſſa oſtocopea dixerunt,primum genus acoporum ſedatiuum lenitiuum,calefactiuum,ideſt thermanticum, & huius plurima eſt materia, ſecũdum genus emollitiuum dictum apud Græcos malacticon à Paulo , & Aetio appellatur,tertium genus amyſticon ideſt lancinatiuum indicantes uiolentiam appellarunt,& hoc tertium genus cõuenit cum materia in profundo pertinacißime adhæret, & habet eundem uſum, quem habent dropaces,& nulla eſt differentia inter acopos iſtos,& dropaces,hoc diximus, ut intelligeretis ipſum dicentem hoc eſt acopum, & aliquando erit calidum in primo,aliquãdo in ſecũdo,aliquando in tertio,aliquãdo in quarto gradu,erunt quidẽ acopa,quia ſunt tria genera acoporum,primum ſedatiuum doloris, ſecundum emollitiuum,& malacticon ideſt mollitiuum dicitur,tertium amyſticon ideſt uiolenter tractiuum, & ita tria genera aco-

porum diſtincta habetis, illud tertium genus acoporum eſt dropax apud nos. Effectus eius eſt trahere materiam à centro ad circunferentiam, & ita habetis quid per hoc nomen, & quid ſit in re, & inter quæ ſint cõnumerandi. Vſus uero dropacnm duplex eſt apud Antiquos, & apud nos primus eſt, ut trahat calorem à centro ad circunferentiam non materiam, quia aliqua membra, & corpora etiã ita affecta ſunt ob ægritudinem, uel frigiditatem extrinſecam, & ita fiunt debilia, ut ad atrophiam, & ueluti ad ſyderationem, & tandem ſyderationem, niſi occurratur deueniant, & ideo nutritione egent, non poſſunt nutriri, quia calor non eſt ad circunferentiam, ſed paucus tantum eſt in profundo, ideo non poteſt attrahi ratione frigiditatis, & remanent ſine nutritione, ideo inſtrumenta inuenerunt quæ attrahunt à profundo ad circunferentiam calorem, & iſte eſt unus uſus ratione cuius ducti ad hunc ſcopum utuntur drapaciſmis, ſecundus uſus eſt cum uolumus non calorem trahere, nec ut membrum nutriatur, ſed ut materia uiſcida in profuudo impacta uiolenter à centro ad circunferentiam attrahatur, & ita habemus duplicem uſum, qui faciet uos cautos, quando ſunt applicandi & ad quem uſum. quintus eſt, ut dicamus ex qua materia conficiuntur. Debetis ſcire, quod unumquodque medicamentum ſumitur, et uariatur penes indicationes, quæ à natura morbi, & à loco affecto ſumuntur, ideo uoluimus prius, ad quem uſum faciant determinare, anteq̃ de materia loquamur, ut haberemus rectam methodum de uſu, quis ſit diximus, ut fieret attractio à centro ad circunferentiam talis

au=

autem attractio à caliditate, & à dolore attrahente fit, & à uacuo, cum igitur à caliditate fieri debeat, oportet, ut materia ex qua conficiuntur calida ſit, ſed cum ſcimus trahendam eſſe rem, uel calorem, uel materiam à centro ad circũferentiam ex diſtantia attractionis oportet, ut ſint calida potenter, quia non attraherent eam per tantam diſtantiam ideo oportet, ut ſit materia taliter calida, quæ tertium gradum caliditatis attingat, ut docuit Gal. tertio de ſimpl. medic. in fine, quia quæ ſunt calida in ſecundo indigent, ut percipiantur, an ſint calida, quæ uero in tertio pungunt, & adurunt, modo notetis non ſufficit, ut ſit calida in tertio, quia multa talia ſunt quæ licet ſint calida in tertio ſunt tamen tenuis ſubſtantiæ, illa caliditas cito exoleſcit, niſi aliquid adſit, quod retineat caliditatem, & quia in caſu debemus habere materiam, quæ attrahat à profundo, ut moram faciat, oportet, quia motus fit in tempore, & quanto maior reſiſtentia eſt tanto plus de tempore requiritur, ſi ergo indigemus tempore, calida, & ſicca cum tenui ſubſtantia non conueniunt, quia exoleſcunt cito, ideo medicamenta calida & ſicca debent eſſe cum ſubiecto apto nato ad retinendum diu calorem, ſed quod erit iſtud ſubiectum? Nos diximus in noſtra Methodo ſimplicium, quod ſi calor acris debet retineri in medicina retinetur quia ſubiectum ſtipticum, terreſtre abſtergens habet, ut calchantum ideſt uitriolum, auripigmentum, calcitis, cadmia, in illis eſt caliditas in tertio, & quia fundatur in terreſtri ſubſtantia ita pertinaciter adhæret, ut cum calefactum fuerit non deſinat calefacere, donec comburat, & hoc eſt unum ex ca-

leſacientibus pertinaciſſimis,ſed iſte calor non facit ad rē noſtram,quia nolumus comburere, nec facere eſcharam, ſed tantum rubificare locum,ideo ſi calcantho uteremur, uel altero iſtarum adurente non ſolum calefaceremus ſuperficiem,ſed faceremus ulcus,& eſcharas, oportet igitur quod ſit alia materia ſecundum ſubiectum caloris pertinaciter adhærentis, in quo humiditas excrementitia ſit, in qua adhæret calor,& ambitur,& non reſoluitur, ſed pertinaciter adhæret,& hoc facit pro nobis, materia autem horum eſt pyrrethrum, piper longum zingiber naſturtium,non ſicut caſtoreum,& cinnamomum, quæ ſicca ſunt exquiſite ſine humiditate excrementitia, debemus ergo calida,& ſicca in tertio cum humiditate excrementitia ſumere,ſed quoniam huiuſmodi ſubſtantiæ ſunt ſiccæ friabiles ſunt,& ad puluerem facile deueniunt, & puluis nō poteſt commode exhiberi ubi uolumus trahere à cētro ad circunferentiā,quia nō adhæret minus oleū ex his, minus decoctum,quia omnia hæc defluunt propter nimiā humiditatem,ideo debemus hanc materiam præparare ut minutiſſime conteratur,quia quanto minutius erit contuſa, facilius actuabitur & melius penetrabit,& poſteaq̃ cōtriueritis corpulentum aliquod,ut retineat pulueres accipietis, & tale eligetis,ut non fiat ſolidum durum, & ceratum, quia ſi conficeretis ceratum ex pice, galbano, ſerapino, non adhæreret omni parti,ſed cōprimeret, & faceret uiolentiam,& non commode traheret, nec ita liquida facere debetis,ſicut ungētum Gal. pro renibus, nec ſicut unguētum roſatum Meſue,quia non adhæret. oportet ergo, q̃d

ha-

habeat formam, ac ſi eſſet paſta obediens ad illiniendum; & ut facile extendatur ſuper corium, quia facile actuabitur, Ideo Paulus *recte dixit cum dixit, ita conficiantur dropaces,ut ſint medij inter cerata,& emplaſtra,* Appel*lant Græci emplaſtra,quæ nos cerata, quæ conficiuntur in* Magdaleones *longos; Cerata uero linimenta mollia apud nos,quale eſt unguentum* Galeni, *ex quatuor partibus olei,& una ceræ,* Ita *quod ceratum apud Græcos eſt res mollis,*Et *ita habetis, quantum ad dropaces, quid ſint,ſuos effectus,uſus,ex qua materia conficiantur, cuius ſubſtantiæ debent eſſe,*Quo *ad modum componendi cum uultis facere dropacem,ita facietis,* Recipe *Galbani, uel picis,uel ſagapeni, uel plurium iſtorum, hæc autem uariatio fit pro uariatione corporum, quibus occurritis, ſi enim occurretis corpori iuniori,uel molli in regione calida ad picem accedetis, quia galbanum uiolentius eſt, & calidius,quàm pix,unc.i. olei nardini,quoniam oleum oportet calidiſſimum eſſe ad aperiendum,& diſponendum ad attractionem,unc.i.ſi conficiatur ſimul; & ponantur ad ignem,& miſceantur,& buliant, uſque ad conſiſtentiam,non quidem uſque ad formam ceroti, quæ eſt donec manus non inquinetur,& dum bullierint duabus, uel tribus ebullitionibus,& hæc duo fuerint incorporata, ponatis pulueres, prius tamen remoueatur ab igne,quoniam pulueres iſti non admittunt coctionem exempli gratia,ubi hæc ebullierint cum tali conſiſtentia,* Recipe *pulueris zinziberis pyrethri naſturtij,uel ſeminum naſturtij an.unc.i.& omnia poſtquã fuerint incorporata exten=*

datur totum hoc ſuper corium, & iſte eſt modus conficiendi. Eſt modo uidendum tempus applicandi, Dico quod tunc debetis applicare maxime cum uultis calefacere membrum, ut nutriatur, non ut trahatur materia nulla præparatione facta, ſed tantum in balneo ponatis aquæ calidæ dulcis corpus, uel membrum, donec intumeſcat quadamtenus cutis, ut attenuetur, & ubi ponetis dropacem ſtatim trahetur ad actum, & calefaciet, & in hoc caſu debetis cauere, ne teneatis dropacem ſupra locum, niſi tantum, quantum rubuerit, & intumuerit cutis, Ideo ſtabit aliquis, qui cum hoc uidebit, remouere ſtatim debeat eum, & ſæpe remoueat, quia ſi diutius permaneret, faceret oppoſitum, quia calor attractus reſolueretur, et remaneret frigidius membrum, & cum fuerit remotus illinire locum, cum aliquo oleo emplaſtico, puta oleo chamæmeli, in quo tragachanta, & gumi diſſoluatur, ut retineant calorem attractum, & poros claudant, & iterum apponere, & iterum ammouere, & illinire, ſed cum uultis attrahere materiam impactam in neruo ad circumferentiam, ſicuti ſuperius diximus cum uolumus reſoluere materiam ſpaſmi in neruo pro cauſa coniuncta debetis abluere, & fricare diu locum cum re calida, antequam applicetis dropacem, & cum applicueritis, permittetis, quouſque rubuerit, & poſtea amouere, & apponere oleum reſoluens id, quod eſt attractum in ſuperficie, ſicut eſt oleum de coſto, quia finis non eſt rubificare tantum, non tamen dimittetis diu, quia ſi dimitteretis fierent eſcharæ, & ueſicæ, & uos non uultis eſcharas, Et iam habetis da

dro=

dropace quid haberi poßit: De ſynapiſmis breuiores erimus, quia habent eadem cap. & ex eiſdem cognoſcimus, nec differunt à dropacibus, niſi ſecundum maius, & minus, habent eundem ſcopum, & non uidetur aliud dropax, niſi præparatio ad ſynapiſmos, ita Oribaſius, ita Paulus & Aetius, & certe quantum ad effectum idem ſunt prorſus, trahunt enim à centro ad circumferentiam tàm dropaces, quàm ſynapiſmi, differunt in hoc, quia in dropacibus applicandis non ſemper materiæ attractio quæritur, In ſynapiſmo autem ſemper materiæ attractionem quærimus, & magis uiolente, quàm per dropacem, quia finis eius eſt rubificatio, finis ſynapiſmi inductio eſcharæ, & ueſicæ, & ueſicatorius eſt, Quantum attinet ad materiam, ex qua fit ſynapiſmus eandem habet in genere, non in ſpecie, ſicut in dropace materia calida requiritur in ſubſtantia humida, excrementoſa, fundata cum tenuitate ſubſtantiæ, ut retineatur calor, ita etiam ſynapiſmus requirit, ſed differunt quia calida uolunt in tertio dropaces, quia tantum rubificare uolumus, ſed cum non ſolum rubificationem uolumus & requirimus, ſed quandam ueluti aduſtionem in ſynapiſmo, Ideo calida in quarto adhibemus cum ſubſtantiæ tenuitate, quemadmodum dropaciſmi requirunt, & cum humiditate excrementitia, ſicut ſynapi, & pyrethrum, Eſt enim pyrethrum in tertio calidum, ſynapi in quarto, Habemus præterea euphorbium maxime recens, quia cum iam inueteraſcit caret hac facultate, quam quærimus, Nos de recenti loquimur, quod tantæ aduſtionis eſt, ut etiam uapor adurat, noſtrum au-

tem

tem poteſt commode teneri in ore, quia exoleuit propter uetuſtatem, & in anno exoleſcit, habemus præterea cantharides, & bupreſtes, flammulam Iouis, quomodo à Dioſc. appelletur non habeo quid uobis promittere debeam, ſed eſt uirgulta, & ſarmentoſa, habens folia oblonga, & flores purpureos, ueluti uiola cum appendiculo longiori, ſicut aquilegia, Vatrachion etiam habet eandem uim, ſtercus columbinum putrefactum, ſpiratæ, pillulæ caprarũt, Sed in iſtis qui ſunt iuniores conueniunt ſpirata, in robuſtiori non faciunt multum, iſta eſt materia ſynapiſmorum. Modus conficiendi eſt diuerſus à modo conficiendi dropaces, in dropacibus habemus quid lentũ, quia uolumus extendere ipſum, ut occupet totum membrum, Sed in ſynapiſmis uolumus partem membri tantum occupare, & uolumus quantitatem puta mocenigi, quia uſus iſte eſt efficacior. Ideo non indigemus materia tàm extenſibili, ſed quæ rarefaciat cutim, & attrahat, et præparet, ut facilius poſſit agere, & inuenerunt Moderni duo inſtrumenta, quæ admiſcentur pulueribus, & eligimus alterum duorum, uel ficus aridas & pingues, & in aqua ponimus, & contundimus, facimusq; ueluti paſtã, expreſſa aqua ponimus puluerem uel flammulæ Iouis, uel cantharidum, & pondus non eſt æquale, ſed aliquando caricarum drach. ij. pulueris ſynapis, uel cantharidũ, drach. i. Aliquando cantharidum drach. ij. caricarum, drach. i. ponimus, & eas facimus differentias pro modo maioris, uel minoris aduſtionis, In ruſtico plus de adurente ponimus, quàm de materia, cui aſſociatur res adu-

rens, alia materia eſt imponere fermentum, præterea facit alium effectum, quod pulueres adhærent, utrunque eſt commodiſsimum, quod quantum ualeat ad attrahendum uideatis Gal.*in cap.de fomento, Accipiatis ergo uel tertiam partem, uel duas, uel partem æqualem caricarum, uel fermenti, & ponetis cum una parte ſynapis, uel cantharidum, uel alterius comburentis in puluerem, & perpetuo aſsiſtat aliquis, quia corpora aliqua nimis aduruntur, & minus imprimitur in aliquo corpore, & eius finis eſt, ut remoueatur, cum cutis pallida eſt, primo enim rubeſcit, & cum incipit pallere remoueatis, quia ſignum eſt, quod reſoluitur materia, & iam eſt ad ſuperficiem, ſed antequam admoueatis, fricandus eſt locus cũ nitro, uel ſcilla, quia ex huius modi frictione dilatatur locus, ſuperficies attenuatur, & hæc maxime faciunt ad faciendam ueſicam, & deinde calefit locus & rarefit, & hæc faciunt ad attractionem, eſt tertia pars de corroboratione membrorum.*

Circa quam debetis hic eſſe diligentes, quia breuibus docebimus methodum, qua ſcietis quicquid ſciri poteſt circa membrorum corroborationem. Corroboratio membri, ut incipiamus à notione nominis, & rei, quia ibi incipit methodus, nil aliud repreſentat, niſi, ut membro quod neç forte eſt, nec robur habet addamus illi robur, ita quod quò ad nomen, nihil aliud eſt, niſi dare robur, dicitur autem membrum habere robur, cum ad proprias operationes ualidum eſt, & tunc ualide facit, cum ſecundum propriam naturam membri facit, nec deficit in ope-

ribus,nec excedit, ſi ergo hoc eſt ualidum eſſe membrum nihil aliud erit corroboratio niſi reductio membri ad naturalem habitum,ut faciat functiones accommodatas, uel ſic corroboratio eſt reductio membri ad naturalem habitum proprijs functionibus accommodatum. Oportet modo uidere cauſas roboris,& cauſas cur deficiant,quia ſi deficit robur,deficit propter defectum cauſarum, Ideo oportet uidere,in quibus conſiſtat, & conſeruetur; & ubi defecerit,quæ cauſæ id poſſunt efficere, & tria inuenietis facere robur, cum non adeſt, & conſeruare cum adeſt,primum eſt ſpiritus,& calor innatus illius membri ſecundum ſanguis, & alimentum proprium nutriens membrum, tertiũ membra ſolida,quia ex iſtis conſtat tota animalis ſubſtantia, & membri, hæc tria cum fuerint conſeruata,ut inquit Gal. duodecimo Therap. uigor,& tonus, & robur conſeruabuntur, ubi defecerit alterum iſtorum trium deficiet robur, ſiquidem ſpiritus, & calor innatus ſtante ſanguine,& alimento,& recta ratione in ſolidis membris tam compoſitionis, quàm complexionis labor erit facilis,quia ſpiritus, & calor perpetuò emanat,& ſuperfluit,ut Gal. ſexto, & ſeptimo de Placitis,& tunc facile reſtaurabitis, deficit autem propter labores,uigilias,animi accidentia,& ab his, quæ poſſunt ephemeram cauſare,& ſpiritum offendere, & quia ſpiritus offenduntur,non credatis, quod etiam calori nocumentum non communicetur,quia calor innatus ille eſt qui operatur,& non agit niſi cum ſpiritu, nec poteſt agere ſine ſuo tono,& extenſione hoc eſt,quod dicebat Ariſt.

tunc

tunc demum membrum fit maxime robuſtum, cum continenetur anhelitus, & fortius operatur, quia calor naturalis tunc habet maiorem tonum, & fortior eſt ad operationes, Ideo ſpiritus maxime facit ad operationes. Vbi *ergo deficiunt ſpiritus & calor innatus, deficit primum inſtrumentum, & faciunt debile membrum, ſecunda cauſa, quæ facit imbecillitatem membri eſt alimentum proprium, et ſanguis, quid, ubi deficit ſanguis dupliciter membrum debile fit, primo deficit alimentum, & calor innatus, & ſpiritus tandem deficiunt, quoniam à ſanguine nutriuntur, & generantur, & hæc eſt prima cauſa, ſecunda propter humorem influentem,* Ideo *dicebat* Hip. *ubi fames, laborare non poſſumus, quia ubi calor, & ſpiritus deficiunt, ſi conſeruatur ſubſtantia ſolidorum membrorum, et alimentum facile fiet reſtauratio, et corroboratio, ſed ubi hoc alimentum deficiat maior moles reſtaurari debet, eam tùm reſtaurabitis modo remaneant ſolida in temperatura, & compoſitione, ſed non ſine difficultate, tertia, quod quando non tantum ſanguis et humor influens, et ſpiritus, et calor innatus, ſed ſolida etiam membra deficiunt, et intelligo per ſolida membra non ſolum ſpermatica, ſed omnia, quæ diſtinguuntur contra ſpiritus, calorem innatum, et humorem influentem, et carnem intelligimus, ubi igitur erit defectus aliquis in omnibus membris ſolidis, æqualiter tunc erit imbecillitas uirtutum omnium, et maior erit moles ad reſtaurandum, poteſt autem membrum ſolidum deficere ex tribus.* Primo *ex mala temperatura, quæ erit uel calida, uel frigida, &c.*

uel ex his compoſita, ratione cuius corrumpantur operationes, & deteriores fiant. Secundo poteſt contingere defectus ratione compoſitionis, quia ſit laxius factū, uel denſius, uel uias obſtructas habeat, & ob hanc cauſam non poßit & debite operari, quia nocumentum eſt in compoſitione. Tertia, quia ſit facta ſolutio continui, quia ibi fuerit ulcus in loco aliquo, ubi eſt imbecillitas membri, & deficit non modo in motiuis, ſed etiam in naturalibus operationibus, & ita uidetis quomodo imbecillitas in omni membro tripliciter poteſt contingere, et ex natura rei ita concepta facile uidebitis modum curationis, nam ubi ſit defectus in ſpiritu, & calore innato ſtante alimento quærimus ſpiritus uitales, & animales, t& innatum calorem recreare, & hoc cum odoribus, & aeris purißimi attractione, et cum alimento tenui, et cum modico uini aromatici, cum quietudine, & nulla ſuperflua motione, nec egeſtione ſuperflua, et ſic nutriatur cibis facilis concoctionis, ſed ubi defecerit etiam alimentum proprium, ſicut contingit propter aliquam excretionem ſuperfluam humorum, uel propter fluxum ſanguinis narium immodicum, uel menſtruorum, uel ob multum coitum, uel ob ſuperfluum fluorem alui, ut non ſolum calor innatus, et ſpiritus, ſed etiam alimentum deficiat, tunc maior moles eſt, quia ſanguis, et alimentum debet reſtaurari, Ideo ſi perſeueret excretio ſuperflua, cōprimatur, nec per iſtam imbecillitatem membri, uel corporis debetis cum re extrinſecus applicata corroborare, cum hic non adſit membri ſolidi defectus, nec intemperatura, nec

in=

incompoſitione, nec in ſolutione continui, igitur ſi exte-rius applicatis corroborantia, male facitis, quia id, quod applicatis, uel calidum erit, uel frigidum, ſi calidum maio-rem imbecillitatem facietis, quia euacuabitis per halitum modicum calorem membri, & alimentum, & tanto magis cum alimentum euacuatur abſumitur & calor, & ſpiri-tus fiet laxior, & augebitis affectum, ſi frigidum erit, ex-tinguetis calorem, conſtipabitis poros, nec poterit per-uenire alimentum ad membrum, quo indiget, quia indica-tiones operandi ſumuntur à morbo, & à loco affecto, cum ergo indigentia ſit caloris, & ſpiritus, nec patiatur membrum in complexione, nec in ſolutione continui, nec in compoſitione, ideo tantum debetis corroborare alen-do, & nutriendo, regenerando ſanguinem deperditum, & tunc omnia reſtaurabuntur, Quomodo autem debea mus reſtaurare membrum hoc, uel corpus, ubi nacti eri-mus tale corpus imbecille factum ratione priuationis ſan guinis, caloris innati, & ſpiritus, nutritionem quæri-mus, quæ cum non poßit confertim fieri paulatim debe-tis procedere, ut docet Gal. & uices ſpargere, & paula-tim nutrire pro ſingulis uicibus, & exhibere ea quæ ſunt plurimi alimenti, & facilis concoctionis, ſicut uinum aro maticum modice ſumptum, contuſum pulli, perdicum, quæ ſunt paruæ molis, & facillimæ concoctionis, hæc eſt uia corroborandi membrum priuatiue imbecille factum ex de fectu ſanguinis, caloris, & ſpirituum, bene uerum eſt, q́d conſecutiue, ſi hepar, aut uentriculus ſit factus ex defectu ſpirituum, ſanguinis, & caloris innati imbecillis uti mode

rate calidis,& aſtringentibus commodum erit,quia adiuuabitis concoctionem retinendo calorem membri, & ſeruando tonum,& quod non ſit tale ratione temperaturæ, ſed ut melius amplectatur,& concoquat, & calorem diminutum ob priuationem ſpiritus & ſanguinis adiuuat, ſitq; calor immoderatus extrinſecus ille, tanq̃ uicarius caloris innati;nulla autem erit indicatio ad corroborandum membrum exterius,& ſi electuaria calefacientia membrum,& emplaſtra exhibebitis, & applicabitis damnum non paruum facietis membro,& abſque ratione aliqua id facietis,ſed tantum caſu, quia corroborabitis membrum, quod non indiget corroborari indicatione autem ſumpta à membro ſolido,ubi erit uitium, & defectus in illo alio modo curabitis,ideo ſi fuerit imbecillitas in membro ſolido,ut puta mala temperies relicta ab ægritudine, uel etiã facta, ratione cuius membrum non poſsit exercere proprias operationes,uel ubi in compoſitione ſit uitium, hoc opus hic labor eſt,in quo caſu ſi recte procedetis, res bene ſuccedet,ſi uero male,& ſine methodo uitium erit artificis,non artis, ubi ergo erit uitium in ſubſtantia membri operationes diminuentur,quia fruſtra tendit alimentum ad membrum,in quo eſt mala temperatura, quemadmodum,ſi lux illuſtrans corpus tranſiret per membra affecta mala temperatura,uel mala compoſitione non illuſtraret membra illa,ſicut nec lux ſolis tranſiens per medium fuliginoſum poteſt actuare,neq; illuſtrare, ita quod ſi ſe habent taliter affecta,non recipiunt calorem nec alimentum ipſis delatum,quia ſi alimentum, ut nutriat debet

*aßimilari propriæ ſubſtantiæ,ſi erit affecta, non conuertet,ſicut debet,ſed pro ſanguine humores deprauati generabuntur,& ad malum habitum deduceretur corpus, puta ad cachexiam,uel in alium malum habitum,igitur ubi membrum eſt affectum neceſſario & calor, & ſpiritus euaneſcent, & conſequenter erit defectus in calore, & ſpiritu,ſi ergo fuerit mala temperies frigida iam habuiſtis modum reducendi ad propriam temperaturam ſcilicet per contrarium calefacietis, ſi erit cum materia euacuabitis eam,ſecundo calefacietis membrum, ut docuimus de membro, quod paſſum ſit paralyſin facta euacuatione humoris frigidi ad calefacientia accedetis, quæ inducũt bonam temperiem,ad hunc uſum dropax primus uſum habet,ſi uero fuerit uitium quia intemperies ſit nimis calida ad temperiem propriam reducere debetis membrum per ſuum oppoſitum.*Et *ita facietis in omni alia, ſi fuerit ſimplex,aut compoſita cum materia,uel ſine, ſi fuerit cum materia,eam euacuabitis,ſi ſine per oppoſitum occurretis, ſi incompoſitione erit uitium & obſtructio fuerit, uel relaxatio,uel condenſatio nimia,ſi denſa moderate dilatando, ſi nimis rara conſtringendo,donec ad debitum habitum deueniat ſi fuerit ſolutio continui corrigetis eam cum motibus contrarijs,quia reducetis membrum ad naturalem habitum,& tunc reddetis ipſum proprijs functionibus accommodatum,& ſic patet,quomodo ex dictis omnibus cõcluſum ſit corroborationem nihil aliud eſſe,niſi reductionem ad naturalem habitum proprijs functionibus accommodatum,quod fuit primum propoſitum,& hæc ſint ſa-*

tis quo ad corroborationem. Vnum eſt uidendum adhuc, nos uidemus, quod pariter artifices tuendæ ſanitatis, & curatiuæ, quales nos ſumus exercent hunc actum corroborandi ſicut facit Gal. in lib. de Tuend. San. qui corroborat uentriculum, hepar, cerebrum, iam Gymnaſtæ, & pedotribæ idem faciunt, hinc naſcitur dubitatio non inutilis, an corroboratio cum attineat tùm ad artificem tuendæ ſanitatis, tum ad Gymnaſtam, & artificem curatiuum attineat propter eoſdem ſcopos, & an habeat diuerſos, quia iſtæ tres artes non habent eoſdem ſcopos, ſed diuerſos, quia ars tuendæ ſanitatis circa conſeruationem uerſatur curatiua circa ablationem ægritudinis, Gymnaſtica circa hominem ſanum cum fuerit naturaliter imbecillum, ergo cum iſtæ artes habeant diuerſum ſcopum, & in principijs diuerſificentur, uidetur eſſe, quod diuerſificentur in corroboratione: Dico, quod omnes artifices habent eundem ſcopum diuerſimode conſideratum, & circa illa tria uerſantur, circa calorem, & ſpiritus, circa ſanguinem, & alimentum, & circa ſolida, ſed aliter ſinguli, illi qui uerſantur circa artem præſeruatiuam ſanitatis indicationes, ſumuntur, ut conſeruentur illa cum adſunt, cum uero incipiunt labefactari, & nondum fuerint remota, quia illa eſſet ægritudo, ut præſeruetur, ne actu ægrotet, curatiuus autem non præuidet iſta, ſed cum facta eſt ægritudo, tollit eam, & ita differunt ſecundum finem, Gymnaſta ab utriſque differt, quia ipſe non quærit remouere ægritudinem, nec præſeruare, ne fiat, ſed corpus ſanum imbecille ad Hectorem, uel Milonem comparatum, ut reddat forte;

quod

quod, cum ſit ſanum habens duos gradus ſanitatis, ut faciat ualidum, & robuſtum, ideo aliud eſt eſſe ſanum quo ad operationes, & aliud quo ad fortitudinem, & quo ad Atletham, Hanc Gymnaſtæ quærunt ſanitatem, Et ita habetis quomodo ars corroborandi membra ſemper uerſatur circa illa tria, circa calorem, & ſpiritum, & circa alimentum, et cira ſolida.

DE EPILEPSIA
CAPVT VII.

ACcedo modo ad Epilepſiam. *Circa hunc tractatum debetis ſcire, quod nos, ita procedemus, declarabimus naturam* Epilepſiæ, *& cauſas, & ſigna quæremus, quæ indicant, cauſas, & naturam & indicationes omnes, quibus omnis ſpecies* Epilepſiæ *curabitur, & ſecundum naturæ diuerſitatem remedia diuerſa inquiremus, & incipiemus à natura rei, ſed prius de nomine dicamus, nam apud illos rudes* Græcos *hoc nomen* ἀπὸ τοῦ ἐπιλαμβάνεσθαι *dictum eſt, quia credebant illi homines, quod dæmon aliquis corriperet, ex qua correptione concuteretur, ideo* Epilepſiam*.i. correptionem appellarunt, idcirco* Hipp.*compoſuit lib. ad remouendam opinionem illorum, ut non crederent à dæmone prouenire, ſed à cauſis, in quo libro multa ponit eorum figmenta, dicebant enim cum quis cadens plorat, ut uocem capræ emittat, quod à* Marte Deorum *eſſet correptus, ſi uero ſonum equi ingentis à* Neptuno, *ſi ex compreſsione muſculorum uentris ſuper inteſtina ſtercus emitterent ab* Apolline *paſtore gregis eſſe correptos dicebant idcirco ſtercus bouinum apparebat, ſi emitterent ſpumam, & calcitrarent à* Marte, *ſi in terrores aliquos inciderent à* Proſerpina, *&* Hecate *& illa erat opinio antiquorum, ideo tales appellabant epilepticos alio nomine hieranoſus appellabatur ideſt ſacer morbus tùm propter rationem dictam, tùm, ut dicit arretheus, quia tales ſolent corripi per perio*

dos

dos Lunæ,& cum uideantur habere tales periodos,uiden tur etiam habere comertium cum Cælo, cum motu ſcilicet Lunæ,ideo ſacer dicitur, Appellatur etiam comitialis, quia ſiquis in comtijs incideret in paroxyſmum comitia differebantur,& interrumpebantur,quia uitiata erat dies morbo illo. Quantum ad cognitionem eſſentiæ,& cauſa= rum epilepſiæ uolo alia uia deducere uos in hanc cognitio nem,quæ habebit eundem ſcopum ſicut prima,& forte uos magis delectabit,& per nouem principia deducam uos in talem cognitionem primo uidebitis quid nominis, & hoc ſit primum ſecundum quid ſit ſymptoma hoc,quod curari debet,tertio ex quo eſt ſymptoma,cuius loci ſit, an huius membri uel alterius,& quid ſit in illo, & quomodo fiat, & cur,quarto cum ſit actio læſa,quæ ſit an naturalis, an animalis,& an ſit actio læſa unius uirtutis, uel plurium, & ſi plurium,quæ ſint,& quot ſint,præterea an uirtutes illæ tollantur,uel minuantur, uel corrumpantur, quinto cum ſit actio læſa,& pendeat à morbo immediate, uidebi mus quæ ſit ægritudo,ſexto ex quo morbus eſt, qui præ= cedit ſymptoma,& iam oſtendimus ſymptoma eſſe in mem bro,in quo ſit,& an ſit morbus ipſe neceſſario in membro in quo eſt ſymptoma,ut non ſeparetur morbus à ſympto= mate,& ſi oſtendimus ſymptoma eſſe in cerebro, an mor bus cũ ſit annexus ſymptomati ſit in cerebro an uero ſym ptoma ſemper ſit in cerebro,ſed non ſemper morbus; & illud membrum quod habet morbum an faciat pati cere= brum,ut ſeparetur morbus à ſymptomate, & loco ita ut morbus ſit in pede,ſymptoma uero in capite,ſeptimo quæ

ſint cauſæ facientes morbum,& tam de intrinſecis, & extrinſecis loquemur,& de intrinſecis,quæ uerè efficientes, & quæ aptitudinē facientes ſint,de extrinſecis uero, quæ ſint conſeruantes,& quæ alterantes,octauo qui mores, qui motus,& quis terminus,nono quæremus, quæ ſit differentia huius morbi cum ſpaſmo,& Apoplexia,& in quibus conueniat,& in quibus differat his habitis habebimus exquiſitiſſimam notitiam epilepſiæ, iam habuiſtis primum caput,ſecundum eſt,cum ſit hoc accidens res præter naturam,ſub quo genere debeat collocari, tria ſunt præter naturam,unum habet rationem cauſæ,aliud morbi, aliud ſymptomatis,quid dicimus eſſe epilepſiam? Eſt ne morbus uel cauſa,an uero ſymptoma certe ex his, quæ apparent uidetis hominem cadere in terram, concuti, & amittere ſenſum,& motum,talem epilepticum appellamus, ergo non morbo,nec cauſæ morbi,ſed ſymptomati attribuitur hoc nomē,ergo epilepſia nomen eſt ſymptomatis,ergo nominibus uti debemus,ſicuti à maioribus accepimus.Cum ergo ſit ſymptoma,quærēdum eſt in quo membro ſit,ex quo omnia membra concuti uidentur æqualiter, non apparet tamen,in quo membro principaliter inueniatur. Nos autem ponimus hanc concluſionem,neceſſario hoc ſymptoma in cerebro reperitur,& probatur hoc modo,totum corpus æqualiter priuatur ſenſu,& motu ergo principaliter in cerebro eſt, Antecedens eſt manifeſtū ſenſui, conſequētia probatur,nā ſi non eſſet in cerebro,et in principio ſenſus,& motus, non eſſet in toto quia ſaltem principiū eſſet immune,ſed principiū patitur, & hoc eſt caput apud me

 dicos

dicos ergo in cerebro eſt hoc ſymptoma, ſed quoniã in cerebro ſunt plures partes nõ inuenimus adhuc ſubiectum propium, põt.n.eſſe in ſubſtantia cerebri, uel in mẽbranis uel in uaſis, aut in uentriculis, Vbi dicemus eſſe? Si nos conſideramus tam repentinam inuaſionem, & excuſſionem erit in membro parato ad hoc, tale autem amplum, & laxum eſt, & nil eſt tam amplum, & quod habeat uias, & receptacula, & uaſa, quæ poſſint recipere, & excutere excrementa, ſicuti ſunt uentriculi cerebri, ergo in uentriculis erit, ergo optime Galenus tum in tertio de loc.aff. quarto cap. dixit huius modi affectum eſſe uentriculorum.

Quia contrahuntur, & concutiuntur motione inuoluntaria facta à cauſa aliqua præter naturam, quod autem talis contractio, & concuſſio fiat, uideatis omnes antiquos Hip. & Galenum loquentes de hoc, tùm ex his etiam, quæ apparent, id manifeſto patet, quia nunquam uidetis Epilepſiam ſine contractione illa omnium membrorum, neruorum, & muſculorum, qui cum habeant chordas, & uillos à neruis productos, & nerui à nuca, & nuca à cerebro, quædam continuitas fit, ita quod cum nerui æqualiter conuellantur, principij neruorum eſt huius modi concuſſio, Ex his ergo, quæ apparent, dixerunt contractionem eſſe cerebri argumento ſumpto ex hoc, quia nerui omnes patiuntur, & nullum habent affectum in ſe, ſed conſenſum tantum à ſuo principio, Cum ergo conuellantur, eodem modo conuellitur cerebrum ſiue principium exemplo cathenæ habentis caudices multos, ſi mo-

ueritis principium ad motum primi caudicis, omnes mo= uerentur, ita ad motum cerebri ſequitur motus omnium neruorum, ſed in hoc aduertatis, ut diſtinguatis ſpaſmum ab Epilepſia, quod non eſt ratio æqualis contractionis cum attrahitur motu epileptico, & quando fit ſpaſmus, loquor autem de ſpaſmo, qui fit ab inanitione, uel à reple tione, non autem de non proportionatis ad materiam, Quia cum fit ſpaſmus uerus, neceſſaria eſt illa contra= ctio neruorum nihil operante uoluntate, ſiue abbreuietur longitudo, & dilatetur latitudo, ſiue utrunque abbreuie= tur, ſed in contractione cerebri concurrit aliquo modo uoluntas, nec pure inuoluntarius eſt motus iſte, ſed ir= ritatur uoluntas cum percipit oppilationem, & nocu= mentum in uentriculis, ut materiam excutiat, ita quod materiam habet præter naturam, & miſtus motus eſt participans uiolenti, & uoluntarij, quia coguntur uen= triculi ad expellendum, & uoluntas contrahit, cum irri= tatur, contrahit inquam uentriculos ad expellendum. Motus uero ſpaſmi ueri inuoluntarius eſt, Iam ergo ui= detis ſymptoma hoc eſſe in cerebro, & uentriculis, & ſi= militer, quid ſit, & cur fiat, quia finis huius contractionis eſt intentus à natura, ut expellat illud nocumẽtum. Quar tum caput erat, ex quo eſt actio læſa, uidendum eſt cuius uirtutis, & nemini dubium eſt, quod eſt actio læſa om= nium uirtutum, quæcunque à cerebro emanant, In cere= bro ſunt duæ uirtutes ſenſitiua, & motiua, & utraque læditur, & ideo eſt, quia in uentriculis eſt obſtructio, & nocumentum, in quibus ſunt ſpiritus & uirtus animalis,

quæ

quæ uirtus ſpiritibus uti proprijs inſtrumentis impeditis utitur: obſtructis illis uentriculis non poteſt uirtus tranſmitti, & neceſſario priuatur ſenſu, & motu animal, & hoc patet, quia uidemus, quod animal cadit, ex conſequenti priuatur motu uoluntario, quod etiam ſenſibus priuetur patet, quia non uidet, nec ſentit ſenſu tactus, Ideo ſenſibus extrinſecis priuatur, Quòd etiam intrinſecis, ideſt diſcurſu, Imaginatione & memoria priuetur patet, quia tranſacto paroxyſmo, quid diſcurrit, quid imaginatus fuerit, neſcit, ac ſi eſſet lignum, ſecus autem contingit in ſomno, licet extrinſeci ſenſus ligentur, interiores non ligantur, immo recordantur, quid imaginati fuerint in ſomnijs. Et hæ ſunt uirtutes, quæ læduntur ſenſitiua, et motiua uirtus, ſenſitiua dico tã interior, quàm exterior; ſed ſi interrogati eritis quomodo læduntur, quia poſſunt auferri, diminui, & corrumpi, reſpondeatis diuerſum eſſe modum læſionis, quia uirtus motiua corrupte læditur, quia mouetur motu præter naturam, & non uoluntarie, & quando moueri non debeat, ſenſitiua uero non corrupte, ſed ablate, quia ſenſus prorſus aufertur, non enim parum, nec corrupte ſentit, ſed nihil omnino, Ideo quo ad ſenſus ablati ſunt, motus corrupti, Et ita habetis in quo membro ſit ſymptoma, quod ſit, quomodo & cur fiat, & cum ſit actio læſa, quarum uirtutum ſit actio læſa, ac præterea quomodo lædantur, Relinquitur ergo caput perſcrutandum, ex quo eſt actio læſa, & omnis actio læſa fiat ratione morbi, à quo immediate procedunt impedimenta operationum, inueniendus eſt morbus, qui faciat

hanc operationem læſam, & ſine dubio erit, uel mala temperatura, uel mala compoſitio, uel ſolutio continui, quod non ſit ſolutio continui ex motu ipſius patet, quia confeſtim inuadit ſymptoma hoc & confeſtim recedit, ſed ſolutio cõtinui ſubito non recedit, licet ſubito accedat omnino eſt dicendum quod ſit complexio mala, quia iam habuiſtis, quod omnis mala temperies cerebri, quæcunque ſit, alia ſymptomata facit, ſi enim fuerit frigiditas iuncta humiditati cataphorã facit, et ſi augeatur fit caros, ſiue ſubet, Si *frigiditas ſiccitati iuncta fuerit, facit catochon,* Si *fuerit materia frigida cum frigiditate & humiditate putrefacta, facit lethargiam,* Si *frigiditas ſiccitati iuncta fuerit, & anteriores partes cerebri o ccupauerit ſtultitiam & maniam, ſi cum materia melancholica &c.* Igitur *hæ intemperies nunquam faciunt epilepſiam.* Erit *enim in compoſitione, ſed patet quod non in numero, quia nihil eſt auctum, nec additum, nec in quantitate, quia nulla quantitas addita eſt, nec in ſitu, quia ſitus non eſt mutatus, non eſt in figura, nec in forma, ergo eſt in meatibus, uel cauitatibus, non in ductibus, nec in uijs quia non apparet, ergo in uentriculis erit per ſufficientem enumerationem, ergo iſta contractio uentriculorum cerebri, quod eſt ſymptoma, facta eſt propter unam ægritudinem, ideſt obſtructionem euenientem in uentriculis, & ille motus conuulſiuus eſt ſymptoma, ideſt epilepſia habens talem cauſam, obſtructionem, ſcilicet uentriculorum,* Et *iam habetis quid ſit morbus faciens epilepſiam, ſcilicet obſtructiõ cerebri, qui eſt morbus in compoſitione,* Videndum *modo*

do eſt, ex quo obſtructio uentriculorum eſt cauſa, à qua immediate pendet hoc ſymptoma, id eſt epilepſia, an poſſit contingere aliquo tempore, ut ægritudo ſit in una parte, & ſymptoma in cerebro. Aduertatis hic, & dicatis, quod in epilepſia, non loquor nunc de aliquibus ſymptomatibus, in quibus contingit, ut ægritudo ſit in una parte corporis, in alia ſit ſymptoma, ut in fluxu quem iſti hepaticum uocant, ſymptoma eſt in inteſtinis, quia non retinent, ſed ægritudo eſt in hepate frigida, & humida intemperies, propterea non dico generale eſſe, ſed quod in epilepſia nunquam poßit contingere caſus, in quo ſit ſymptoma in cerebro, & ægritudo in alio loco, quia ſemper ægritudo eſt obſtructio cerebri, ſi debet eſſe epilepſia, ſed ſtatim inſurgerent hic ingenioſi & exercitati dicentes, ſi ægritudo debet eſſe eſſentialiter in cerebro, quid dixit Gal. tres eſſe ſpecies epilepſiæ, aliqua per eſſentiam in capite, alia per conſenſum uentriculi, alia ab aliquo alio loco, qualis illa adoleſcentis qui ſciebat referre ſentire ſe auram frigidam aſcendere ad cerebrum, Quid ergo dicendum eſt in hoc loco? Dico quod iſta diſtinctio eſt uera, ſed adhuc ſtat ueritas noſtra, quia ſiue ſit per eſſentiam, ſiue per communicantium alicuius qualitatis, ſemper ſequitur obſtructio cerebri, ergo uos inferetis, nunquam erit per cõſenſum? Nego conſequentiam, quia ut ſit per conſenſum, uel per eſſentiam in cerebro, hoc non facit obſtructio illa ſubito ueniens, ſed diſpoſitio fixa in cerebro, ratione cuius materia ſemper ſit parata, ita quod ægritudo ſemper eſt in capite, ratione cuius aduenit

nit paroxyſmus, & propter hanc cauſam dicitur per eſſentiam, ſi uero ab extrinſeco à membro inferiori adueniat aliquid, quod obſtruat uentriculos dicitur per conſenſum, quia tranſmittitur aliquid cerebro, ratione cuius rei tranſmiſſæ obſtruuntur uentriculi, Diceret *aliquis, cum aſcendit uapor ad caput hoc aßimilatur ſuffuſioni, quæ fit à uentriculo,* Et *hoc poteſt contingere, & erit per conſenſum, ſed quid dices de illa, quæ fit à pura qualitate, fiet ne obſtructio? utique, ſed ut didiciſti in primo de differentijs morborum loquens* Gal. *de obſtructione dixit plura eſſe genera obſtructionis, inter quæ duo poſuit obſtructionum genera primum, cum obſtruitur meatus, uel cauitas ab humoribus, uel à uaporibus craßis, et hæc facit ad rem noſtram, Aliud genus cum parietes circumſtantes uaſis contrahuntur, & anguſtant locum, non quia materia ibi ſit, ſed quia parietes adhærent, & hæc aliquando eſt naturalis, & à natura intenta, & cum uentriculus amplectitur cibum, conſtringitur ad quamlibet dimenſionem, idem facit uterus circa fœtum, aliquando fit à motibus uiolentis, cum fit contractio pulmonis, & muſculorum thoracis, aliquando ob ægritudinem, cum membrum læſionem percipit, conſtringitur, ut expellatur, in qua conſtrictione fit fortior expulſio, ita in cerebro contingit, & in ſpaſmis non proportionatis cum chorda à mordaci qualitate, uel humore læditur cõſtringitur, per quam conſtrictionem quandam expulſionem acquirit, ita uentriculi faciunt, licet non ſit humor, uel uapor, ſed qualitas extranea, uel occulta, uel manifeſta, quæ aſcendat ad cere=*

cerebrum,tunc conſtringuntur, ut expellant nocumentum à re, illa conſtrictio eſt opillatio uentriculorum, quia æque bene impeditur uia: ne materia pertranſeat, ac ſi materia ibi eſſet, Ideo ſemper eſt obſtructio ibi, ſi debet fieri conuulſio epileptica ſine materia, ſiue ſit qualitas adueniens, quia fit illa ſpecies conuulſionis, cum parietes conſtringuntur ad expellendum, Hic notetis quod in hac obſtructione notauit Gal. differentiam. Nam ubicunque fiat, cum adeſt materia obſtruens, non deſinit cerebrum concuti, & conuelli, ut expellat corpulentum humorem, ſed ubi non adeſt corpulentus humor conſtringitur, ut uniantur uirtutes, et calidius fiat, ut expellat, quia ſæpe frigida qualitas adeſt, ut de illo, qui dicebat auram frigidam, ſe ſentire, quæ aſcendebat, Igitur unitur cerebrum, ut ex tali unione calor, & uirtus corroborentur ad expellendum, cuius ſignum eſt, quia Galenus tertio de locis affectis, cap. ſeptimo, dicit, quod in iſta tertia ſpecie non fiunt acceſſiones illæ, niſi per longa interualla; quia contingit à mala qualitate ſtimulante, ut notauit Galenus 8. κατὰ τόπους. Igitur huius modi conuulſio raro fit, quia ſibi potius conuenit propria quies, quàm motus; & fiunt ferè ſine conuulſione, ut Auic. prima tertij cap. de epilepſia inquit, habetis ergo rationes, quomodo nunquam poßit eſſe ſymptoma iſtud, quod epilepſiam appellamus, ſine cerebri obſtructione, ex conſequenti ſine ægritudine in capite exiſtente, & cum hoc ſtat quod aliqua ſit per eſſentiam diſpoſitio in capite, & apta ad paroxyſmum faciendum, ſed poſſet adhuc aliquis dicere, ad hoc

ha-

habeo dubium. Tu dixiſti à qualitate ſimplici fieri epilepſiam, Galenus tamen dicit, quod neceſſe eſt, ut fiat per præſentiam materiæ, quia fit ſubito, & ſubito recedit, mala autem temperatura non fit ſubito, intellexit Galenus per intemperiem illam, quæ aduenit ſubſtantiæ membri, Exempli gratia non poſſe fieri refrigerationem in cerebro, uel uentriculis æqualiter diffuſam, uel calidam, ex taliq; ſi paroxyſmus fiat, quia huius modi intemperies cum non poſſit fieri ſubito, nec ſubito recedere, ideo non fit paroxyſmus quia ſi intemperies fixa fuerit, ſemper eſſet paroxyſmus, Igitur Galenus de intemperie æqualiter in toto diffuſa, non de qualitate ſubito aduenientе, et lædente intellexit, licet etiam eius ſententia ſit intelligenda ſano modo, quia, & ſi uerum ſit, quod non poſſit fieri epilepſia per intemperiem exiſtentem in cerebro, falſum eſſet de cauſa diſponente, quia in omnibus epilepsijs in cerebro ex mala temperatura frigida, & humida aggregatur pituita, quæ facit epilepſiam, igitur quo ad cauſas præparantes ad epilepſiam eſt mala temperies in cerebro, quæ facit materiam, quæ actu facit epilepſiam, bene non poteſt fieri à mala intemperie ſine materia, & hæc de ſexto capite. Septimum caput eſt omnium utiliſſimum de cauſis. Ad indagandas igitur cauſas epilepſiæ ſcire debetis, quod cauſarum quædam intrinſecæ, quædam extrinſecæ ſunt, intrinſecarum, quædam ſunt efficientes epilepſiam, quædam præparantes, ideſt præbentes aptitudinem, ut fiat, Et iſtarum efficientium quædam efficiunt per eſſentiam, quædam per conſenſum, per eſſentiam tot quidem

dem poſſunt eſſe, quot ſunt humores, poſſumus enim imaginari à tot humoribus, quot generantur in corpore poſſe contractionem hanc fieri ratione huius obſtructionis, & licet poſsibilitas ſit admittenda, in re tamē tantum duæ cauſæ ſunt efficientes, pituita, & humor melancholicus, pituita quidem, quia eſt peculiariſsimus humor in cerebro in quo multiplicatur ratione ſymboli à natura, quia cerebrum frigidum & humidum eſt, pituita frigida & humida eſt, propter ea plus quia eſt in toto corpore, præter ea nullam mordacitatem habet, nec facit, ut facile aggregetur habet craſsitudinem, ut non facile dilabatur, ac præter ea ubi aggregata eſt, propter mollitiem ſuam facile excutitur, niſi fuerit uiſcoſa, ſed ubi eſſet materia talis, faceret ſæuiora accidentia, iſti autem motus fiunt à pituita, quæ non eſt uiſcida, præter pituitam humor melancholicus eſt aptiſsimus, quia ille humorgeneratur multùs in capite propter diſcurſus multos & cogitationes maximas, aduritur enim ſanguis ex illis cogitationibus, cuius ſignum eſt, quod plurimi ſapientes in hunc morbum inciderunt ut inquit Ariſt.*tertio* Probl.*primo, ubi dixit* Herculem *maxime* p. *peſſum eſſe hunc morbum, quia cogitabundus, & melancholicus erat, ideo morbus* Herculeus *& ſacer appellatur quia pro* Deo *habebatur idem dicitur etiam de* Cæſare, *qui propter cogitationes hoc morbo angebatur, quia cogitabundus erat, & forte non propter aliam rationem* Franciſcus Petrarcha *incidit in hunc morbum* ꝙ *propter ſtudia; quia adurantur humores, ideo ab humore melancholico æque bene fit, ſicut à pituita, ideo dixit* Hippoc. *ſi cau-*

ſa faciens Epilep*ſiam corpus occupat* Epilep*ticus morbus fit,ſi mentem melancholicam intellexit, ut optime ex ponit* Gal.*de ea ſpecie, quæ fit ab humore melancholico.* A *ſanguine autem raro fit,quia raro exit uenas,et ſi exit: & obſtruat uentriculos cerebri, fiunt ſæuiſsima accidentia,quia ibi corrumpitur,& ſpiritus corrumpuntur, & animal penitus priuatur ſenſu,& motu,& niſi ſanguis ille exeat,moritur animal,*Et *ideo ſi ex ſanguine obſtruuntur uentriculi fiunt ſæuiora accidentia,ſimiliter humor bilioſus eſt ſubtilior, q̃ quod occupet membra laxiora,ut* Gal.*in quarto de cauſis pulſum aſſerit; quia facile effluit ex laxo membro,ratione ſuæ tenuitatis, ſed alium occupat locum,membranam ſcilicet & tunc aliæ ægritudines fiunt,ideo raro iſte humor facit* Epilep*ſiam,* Et *hæc de cauſis facientibus* Epilep*ſiam per eſſentiam in capite.*

Cauſæ uero efficientes Epilep*ſiam per cõſenſum duæ ſunt,uel uapor,uel qualitas aſcendens ad cerebrum,ſiue à ſtomacho,ſiue ab aliqua alia parte,in qua fit ægritudo, eleuetur,ſed anteq̃ ueniamus ad has qualitates facientes* Epi*lepſiam oportet primo quædam præmittere, & nos primo dicemus quid ſit conſenſus,& quot modis fiat, ut cognoſcatis in hac ægritudine,& cõſimilibus quomodo fiat, deinde,quoniam eſt aliqua* Epilep*ſia,quæ fit per contagiũ, de illa loquemur,circa quam materiam forte nemo ueſtrũ aliquem unq̃ audiuit hactenus de materia contagij loquentem,& ita breuiſsime de conſenſu,& contagio loquemur, q̃ poterimus,*Q*uantum ad conſenſum attinet, debetis ſcire conſenſum* Latine *appellari, à* Græcis *autem me-*

lius

lius συμπάθειαν hoc eſt condolentiã, & compaßionẽ, membrum autem tunc compati dicimus, ut rectius loquamur, quando in ſe non eſt ægritudo, ſed cum ſit in alio, illud aliud tranſmittit nocumentum illi, ratione cuius patitur, non quod in illo ſit ægritudo, iſte conſenſus, ſiue cõpaßio eſt ueluti analogum, ſiue æquiuocum nomen, nec habet eandem rationem in omnibus, dicimus quoddam membrum pati per conſenſum, quando contingit, & membrũ ſit eterogeneũ ex pluribus partibus compoſitum, ut crus habet os iuncturam, in qua ſit motus, muſculos, chordasq; trahentes, & mouentes, ubi ſit ægritudo in altero iſtorũ membrorum, uel in cute etiam & per conſenſum motus ambulationis impediatur, uel in oſſe, aut in iuncturis, quia principalis pars eſt muſculus, reliquæ cooperantur, ubi in quam affectus fuerit in aliqua iſtarum partium, & reliquæ compatiantur, unus eſt modus ægritudinis per conſenſum exempli gratia ſi fuerit luxatum os, et ambulatio fieri non poterit, reliquarum partium conſenſus eſt, quia muſculi non ſunt affecti, ſed impeditur actio propter ſympathiam, iſte eſt unus modus per conſenſum, cum quo ſtat ægritudo per eſſentiam, quia dicimus in crure eſſe ægritudinem per eſſentiam cum iunctura patiatur, & reliquæ partes compatiantur, ita ſit Epilepſia cum uentriculi compatiuntur, ægritudo quidem in cerebro, cum materia generatur in cerebro. Vnde ſtat qnod ſiat conſenſus hoc modo, & ægritudo ſit per eſſentiam in membro, ut in exemplo cruris, & in oculo, & in reliquis partibus, & membris, quæ conſtituuntur ex diuerſis partibus eterogeneis,

alius conſenſus dicitur cum membrum diuerſum ſitu, & loco ab alio patitur, & alterum compatitur, ut cum uentriculus patitur, & propter aſcenſum uaporum occupetur ſpatium, quod eſt inter corneam, & cryſtallinum, fiũt ſuffuſiones, uel cum ad cerebrum aſcendunt, & fiunt uertigines, & Epilepſiæ, *diuerſi iſti affectus propter uapores aſcendentes ſunt per conſenſum ab affectu uentriculi dependentes, & iſte modus eſt ille, de quo loquimur, & de quo loquuntur omnes, qui de conſenſu ſermonem faciunt, & talis duplex eſt, uel unum membrum alteri compatitur, quia defertur ei, quod transferri non debet, uel non defertur ei, quod deferri deberet, transfertur autem id quod non debet, cum à ſtomacho eleuantur uapores ad cerebrum, & impediuntur operationes cerebri, non trãſmittitur autem, quod tranſmitti deberet cum propter læſionem factam in principijs neruorum puta circa ſpondiles colli ratione cuius læſionis non poteſt tranſmitti uirtus à cerebro tranſmiſſa ad membrum, & ita impeditur membrum à motu, quia non tranſmittitur, quod debebat tranſmitti, & in utroque extremo, membroq́; poteſt eſſe uapor, uel qualitas, exemplum primi membri cum defertur, & tranſmittitur id quod non debet tranſmitti, poteſt eſſe materia aſcendens ad cerebrum, & qualitas etiam mala, uel frigida, uel occulta à membro, eleuata, quia Galen. tertio de locis affectis cap. ſeptimo facit tres ſpecies* Epilepſiæ, *prima eſt, quæ per eſſentiam fit, & de iſta locuti fuimus, ſecunda fit per conſenſum ex aſcenſu uaporum, cùm materia corporaliter, ut ita dicam opplet uentricu-*

los,

los, & facit ſecundam ſpeciem Epilepſiæ quam dicit Gal. aßimilari ſuffuſioni, quia ſicut uapores aſcendentes à ſtomacho obſtruunt ſpatium inter corneam, & cryſtallinum, ita uapores aſcendentes ad cerebrum obſtruunt uentriculos, & impediunt animalem uirtutem, ne ad totum corpus tranſmittatur, & procedat, & det ſenſum, & motum, ſicut uapores illi aſcendentes inter corneam, & cryſtallinum impedient uirtutem uiſiuam & uiſionem, Alia ſpecies cum qualitas pura aſcendit, ut de puero, & adoleſcente, qui à crure ſentiebat malam qualitatem per interualla aſcendere ad cerebrum, donec amitteret ſenſum, & motum, & hæc eſt tertia ſpecies, cum tranſmittitur, quod non deberet tranſmitti ad caput ſub forma uaporis, uel ſub forma qualitatis tantum, idem in alio membro contingit, cum non tranſmittitur, quod tranſmitti deberet, & cum intercipitur qualitas, ut de uirtute, irradiante membra, cum impeditur, ne tranſeat ad irradiandum, aliquando materia intercipitur, cum muſculi inter coſtales facientes ex ſufflationem, ex qua fit uox, reſoluuntur, nec faciunt actus proprios, & non poteſt fieri ex ſufflatio pro uoce, & uox amittitur, quia materia, quæ debebat tranſmitti ad ligulam non tranſmittitur, & hæc de utroque conſenſu ſufficiant, & ita habetis, ex diſtinctione conſenſus illas duas ſpecies Epilepſiæ Galen. per conſenſum, conſenſus qualitatis eſt quodam modo contagium quia membrum ab illa mala qualitate occulta accipit contagium, uidendum eſt, quid ſit contagium, quomodo fiat hæc impreßio, & talis affectus, Et pro huius rei cognitione quinque proponemus primo de

nomine, & diffinitione quid ſit contagium uidebimus, ſecundo cauſam in diffinitione contagij uidebimus eſſe impreßionem cuiuſdam qualitatis, uidebimus quæ ſit illa qualitas delata de uno membro ad aliud, an ſit intentionalis, uel ſpiritualis qualitas, uel corporea ſequens corpus, uel formam ſubſtantialem coniunctam corpori, tertio ſi nos uiderimus quòd ſit qualitas naturalis ſequens naturam corporis, erit uidendum, an ſit qualitas de primo genere ideſt an caliditas, frigiditas, ſiccitas, aut humiditas, uel orta ſit ex ſecundus, uel ſit occulta conſequens formam ſubſtantialem alicuius corporis, quarto uidebimus utrum hoc contagiũ fiat per contactum neceſſario, an fiat ſicut in attractione magnetis ſine contactu, cum attrahit ferrum, talis enim attractio fit non tangendo ferrum, & ſicut medicina quæ humorem attrahit abſque eo, quod contangat ipſum, quinto & ultimo uidebimus, unde eſt quod quædam ægritudines ſunt contagioſæ, quædam uerò non: Quantum ad primum attinet, quid ſit contagium; Latini contagium appellant, cum labes aliqua, aut macula tranſit de uno ſubiecto ad aliud per debitam approximationem, & refertur modo ad corporeas res modo ad animales, & etiam ad mores, ideo dicebat Seneca corrumpunt bonos mores colloquia mala, Et propterea ſi uolumus recte uenari diffinitionem dicemus, contagium eſt impreßio alicuius qualitatis præter naturam tranſeuntis de oppoſito ad oppoſitum, hanc diffinitionem ſi uellemus uenari per ſua principia deberemus librum componere, ſed conſideremus id quod poſſumus uenari per concluſionem, poſuimus loco generis,

quod contagium eſt impreßio ad differentiam rei pertrã ſeuntis, quæ deberet facere contagium, ſed ita leuiter ap= proximatur, ut non faciat contagium, nec impreßionem, ut ſi anhelitum contraherem contagioſi, & peſtilentis, nec imprimeretur, non laborarem illa ægritudine contagioſa, ideo oportet ut fiat impreßio. Addidimus, alicuius malæ qualitatis, quia non eſt corpus id quod tranſit de parte ad partem, Diximus præter naturam, quia ſi eſſet ſecundum naturam propriam non faceret contagium immo perfe= ctionem adderet, quia ubi qualitas ſimilis temperaturæ propriæ aduenit, conſeruat potius, quàm faciat maculam, Additur tranſeuntis de oppoſito ad oppoſitum, neceſſa= ria eſt particula hæc, quia ſi tranſiret de ſimili ad ſimile fie ret ſimplex alteratio, ut de uirtute magnetis ad ferrum, non fit in tali tranſitu contagium ferri, quia intrinſeca il= la eſt ſimilitudo, ideo oportet ut unum ſit oppoſitum alte= ri, & ſic diffinitio hæc bona eſt, quia conuertitur cum ſuo diffinito, quam probaremus per ſua principia, ſi uellemus multum immorari, ſed hæc ſufficiant per capita collecta, Secundum caput quærebat an iſta qualitas ſit de genere qualitatum, quæ dicuntur ſpirituales ab Ariſtot. ſeptimo Phyſicorum, & quæ intentionales dicuntur, ſicut ſunt ſpecies coloris in medio & obiecta, quæ repræſentantur animæ, an potius ſit de genere qualitatum corporearum, Et notetis nos loqui de contagio, quod fit in corpore, non de eo quod fit in anima quia ſecundum medicos loqui= mur. Dicimus igitur ſalua pace multorum ex amicis qui de hac re ſcripſerunt opinantium contagium poſſe

fieri propter impreſsionem malæ qualitatis de genere qua litatum intentionalium, tùm quia multiplicantur in me= dio, tum quia unus, qui habet peſtilentiam unica uice mul tos inficere poteſt, ſed hæc ſunt leuia, Ego autem pono *hanc concluſionem, non ſolum non eſſe qualitatem in= tentionalem, immo nec eſſe poſsibile, ut ſit de genere qualitatum intentionalium, probatur concluſio hæc ra= tione, & authoritate, ratione quidem,* Nulla *qualitas ſeu alteratio ſpiritualis alterat per ſe corpus alteratio= ne propriè dicta, ergo nullum contagium eſt per inten= tionalem alterationem, & ſpiritualem, quo ad maiorem attinet, ſcire debetis pro declaratione eius, quod quan= do dicimus, nulla qualitas intentionalis alterat per ſe cor pus, ponderate illud per ſe quia poteſt contingere, quod qualitas intentionalis alteret corpus non per ſe, ſicut accidentia & moleſtiæ animi faciunt, alterant quidem corpus trahendo calorem innatum, uel ſpiritum inten= ſum, & extenſum, ex quo tractu uiolento alteratur corpus, ſed non per ſe, ſed per aliud, quia alteratur ſpiritus, calor, & ſanguis, & propter ea refrigeratur corpus, ſed ſtatim dicerent aliqui, ſufficit, ut dicatur per ſe dum modo cauſæ ſe inuicem habeant, bene non ſunt primo, & per ſe cauſa alterationis animi accidentia, ſed per ſe erunt, quæ fit per ſucceſsionem cauſarum, ſicut ſi ego mouerem lapidem, & ille lapis alium,* Ego *quidem per ſe moueo rem illam, licet non primo.* Dico *quod non eſt ſimilis caſus, cauſæ hæ non ſunt uniuocæ, quia ac= cidentia animi mouent tanquam obiectum, ſanguis, & ſpi*

ritus

ritus alterant, & mouent per ſe, & ut cauſa efficiens; non autem ſicut obiectum, Ideo non eſt idem caſus & diſcurſus cauſarum, & ordo idem, nec cauſatio uniuoca, Ideo nulla cauſa intentionalis poteſt alterare corpus per ſe, Additum eſt, proprie dicta alteratione, quia cauſa intentionalis manifeſte alterat, ſicut ſpecies coloris alterat oculum, qui eſt corpus, ſed non alterat alteratione proprie dicta, quia non alterat ad qualitatem corpoream, ſed dicetis Gal. in ſecundo de locis affectis, dicit, obiectum uiſibile poteſt alterare alteratione faciente dolorē uerum, immo quod facit ſolutionem continui, ſimiliter obiecta aliorum ſenſuum nimis impetuoſe addita idem faciunt, ergo alterat corporaliter. Hic eſt fallacia, quia illa qualitas, uel ſpecies non alterat corpus per ſe, uel alteratione proprie dicta, ſed lumen, & corpus diaphanum, & qualitas corporea, quæ nimis impetuoſe allata eſt, oculo dilatat oculum, & facit ſolutionem continui, & dolorem uerum, & ita corporeum quod eſt alterat, nec ſpecies, nec forma illa intentionalis eſt, quæ ſoluat continuum, ſed aer confertim allatus ad organum uiſus, quia ille motus impetuoſus diſſipat organum, Ideo nulla qualitas intentionalis per ſe alterat corpus alteratione proprie dicta, niſi adueniat aliquod corporeum, & ita maior eſt ueriſſima, Minor etiam eſt manifeſta, quæ erat quod omne contagium alterat corpus per ſe alteratione proprie dicta, hoc patet in ægritudinibus per contagium, ut in lepra, ſcabie, peſtilentia, in illis fit alteratio naturalis, & corporalis, non ſpiritualis, præter ea uidemus, quod mu-

lier menſtruoſa, ſi inſpiciat ſpeculum, maculam ſuſcipit, & contagium non intentionale, ſicut ſuſcipit formam, et macula illi fit ſimilis ſanguini, Ideo *omne contagium facit alterationem per ſe, & per ſe alterat corpus alteratione proprie dicta, præterea* Ariſt. *in lib. de inſomnijs inquit, Vnum eſt quod mulier inſpiciens ſpecula maculantur habens menſtrua, ait, quod realiter fit tale cõtagium, ſi ergo maior, & minor uera eſt, neceſſario ſequitur concluſio, quod ſcilicet contagium fit per qualitatem corpoream, non quæ habeat corpus, quia omnis qualitas eſt incorporea, ſed quia ſequitur naturam corporis naturalis, ſiue formam coniunctam ſpecifice, uel materiam, ſicut ſunt qualitates primæ, & omnes aliæ, quæ à coniuncta procedunt omnes corporeæ appellantur, & hoc eſt ſecundum caput.* Tertium *caput erat, ſi uerum eſt, quod hæc ſit qualitas, ex qualitatibus corporeis, quænam eſt?* An *prima qualitas, uel ſecunda, uel qualitas occulta conſequens formam ſpecificam, dico quod poteſt eſſe de primarum genere, ſecundarum, & de genere qualitatum ſequentium formam ſpecificam, quod poßit eſſe de genere primarum qualitatum patet ex toto diſcurſu lib. epid. ubi per alterationem in caliditate, humiditate, ſiccitate, & frigiditate, maxime cum caliditas & humiditas in aere copulantur ſit contagium, & contagioſæ ægritudines fiũt, & in lib.* Aph. *nonne oſtendit* Hip. *quod ex qualitatibus primis fiunt contagia per alterationem aeris.* Quod *per ſecundas fiat habetis* Galenum *primo de differentiis febrium, ubi ait, quod putredo facit contagium, ut in*

febre

febre peſtilentiali ex multa putredine, ſi ex anhelitu attracto incidant homines in eam ægritudinem eſt per contagium ſecundæ qualitatis, quia quarto Meth. *putredo eſt ſecunda qualitas, ab exceſſu primarum facta, ubi humiditas abundat ſupra caliditatem innatam, calor non poteſt regere humorem,* Ideo *putredo ſic ſecunda qualitas eſt, ideo ex primis, & ſecundis qualitatibus prouenit contagium, quod etiam proueniat ex qualitatibus ſequentibus formam ſpecificam patet, quia re uera à forma operantur, & ex eis labeſcit corpus, & interficitur etiam, immo ex morſu minimi animalis fit contagium à qualitate ſpecifica ſequente formam, & ex illo minimo morſu moritur animal ex qualitate illa, quæ corporea eſt procedens ex natura corporea, & ſic qualitas conſequens formam coniunctam tali materiæ ſub ratione formæ ſpecificæ cauſat contagium, ſed ſciatis quod in tali contagio non eſt eadem forma,* Ideo *inſunt in primis duabus, quia in duabus primis moles multa reperitur, ut fiat contagium, ſed in tertia in minima quantitate poteſt fieri contagium, quia formam conſequitur, non materiam, & forma non habet uim reſpectu materiei, ſed ratione ſui, ideo non requiritur multa moles, ſi qualitas illa ſequens formam eſſet in plurima materia magis operaretur, non quod acquireret uim à materia, ſed à forma magis extenſa in mole maiori materiæ, ut exempli gratia in paruo igne eſt eadem uis calefaciendi, ſicut in magno, ſed magis calefacit in maiori materia,* Habetis *hactenus circa materiam de contagio, primo quid ſit contagium, ſecundo*

quod

quod ſit per qualitatem corpoream procedentem ab aliqua qualitate, quæ conſequitur formam ſpecificam, uel quæ ſe tenet ex parte materiæ, uel ex parte formæ coniunctæ ſemper, tertio quod talis qualitas poteſt eſſe ex genere primarum, ſecundarum, & ex genere illarum, quæ conſequuntur formam ſpecificam. Reſtat quartum, quod erat, utrum ad hoc, ut qualitas hæc imprimatur in id, quod ſuſcipit contagium, ſit neceſſario contactus, an in debita diſtantia poßit fieri ſine contactu, Dico tamen per coniecturam ſumptam à nomine, quod neceſſario ſit per contactum, ideſt dicitur contagium, quaſi quod ſe contangant imprimens, & impreſſum, tam etiam propter rationem, quia contagium eſt alteratio proprie dicta, ſed omne alterans debet eſſe contangens alteratum, aliter nõ fieret alteratio, ſeptimo phyſ. Cum ergo hæc alteratio ſit proprie dicta, debet eſſe contactus, immo Ariſt. cum de contagio loquitur in lib. de inſomnijs, loquens de menſtruata inficiente ſpeculum, dat cauſam, quomodo fiat, & inquit, quod alteratur aer ſucceßiue, quouſque aer alteratus habens uapores, qui ab oculis mulieris procedunt, & ipſe iam infectus tranſiens ad ſpeculum per motum continuum, inueniensq; corpus leuigatum, & terſum ratione ſuæ terſitudinis imprimetur, & apparet in ſpeculo, tanquam in re terminata, quæ tamen non apparebat in aere, ita de putredine contingit, illa primo inficit aerem, aer affectus attrahitur per anhelitum, & ita fit per contactum, in qua non tantum hoc eſt uerum in qualitatibus, quæ ſequuntur materiam, & formam coniunctam, ſed e-

tiam in tertijs, quæ ſe tenent ex parte formæ potius, quàm materiæ, quas appellant occultas, ut Auer. *ſeptimo phyſ.* 10. *& in octauo com.* 35. *qui ait, quod* Magnes *non attrahit ferrum, niſi alteret aerem, & uirtute magnetis attrahit, & ſucceßiue fit iſte motus, quouſque ad magnetem ferrum deueniat,* Et *ita ſemper fit per contactum,* Et *ita regula hæc ſemper uera eſt,* Et *ita habetis quod contagium ſemper fit per contactum,* V*ltimo quæritur unde ſit, quod quædam ægritudines ſunt contagioſæ, quædam non?* Si *debet fieri contagium* oportet, *ut adſit diſpoſitio* ex *parte paßi, & ex parte agentis, & medij, aliter impreßio fieri non poterit, & hoc eſt neceſſarium in omni alteratione, ut* Galenus *primo de differentijs febrium docuit, ubi dicit, quod niſi diſpoſitio imprimentis, & paßi requireretur, non poſſet reddi cauſa cur in tempore peſtilentiæ omnes nõ incidant in peſtilentiã,* Igitur *ex parte paßi requiritur diſpoſitio, ut corpus ſit paratum, cauſa imprimens fortis, & medium diſpoſitum, & quia habuiſtis, quod contagium fieri poteſt in primis qualitatibus, ut de ueris conſtitutionibus patet, & in ſecundis ſicut de putredine diximus, & tertijs, quæ occultæ qualitates appellantur, ſi de primis qualitatibus loquamur, dicimus, quod non poteſt fieri contagium, niſi qualitates primæ, & cauſæ imprimentes ſint fortißimæ, & maximæ, niſi fuerit magna imbecillitas paßi, & debita medij diſpoſitio, quoniã in corpore humano ſi fit etiã intenſißima, ſiue caliditas, ſiue frigiditas, ſiue ſiccitas, ſiue humiditas, ſiue frigiditas cũ ſiccitate, ſine materia, ſiue cũ ma-*

teria,

teria,ideo nulla ægritudo ab his qualitatibus dependens, erit contagioſa,in quantũ ſit ex parte ſui, & ex ſui natura,ſiue fuerit febris ardentiſsima,ſiue hectica, de ſimplici loquor,non de coniuncta cum phthiſi, quæ eſt ægritudo contagioſa,Minus etiam temperies frigida, & humida, cum materia contagioſa eſt,ſicut eſt hydrops,malus habitus,ut καχεξια, *Atrophia,ſtupor,tremor, & omnes aliæ,quæcunque ſint pendentes à mala temperatura, quantum enim eſt in ſeipſis nulla eſt contagioſa,bene addimus, quantum eſt in ſeipſis,ſæpe enim contingit, ut fiant contagioſæ propter aliud,ſcilicet uel maxima diſpoſitione paſſi, ſicut ego ſæpe uidi aliquos ita imbecilles, qui cum tantum accumberent prope tertiana febre laborantem, inciderunt in eam,& infecti ſunt, ſed illi non adeſt hoc ex natura febris, ſed ex diſpoſitione paßi, Ideo illi qui ſunt debilium uirium, & modicæ reſiſtentiæ, ſi approximentur alicui habenti talem ægritudinem inficiuntur,non ex natura morbi,ſed ex diſpoſitione paßi, Et hæc eſt una conditio,quæ ſe tenet ex parte corporis debilis, ut patiatur à quolibet extrinſeco. Poteſt hoc contingere ſecundo ex parte medij,quod ita ſit præparatum, ut ægritudines fiant contagioſæ,quia in aere poteſt eſſe talis conſtitutio,ut diſponat,& præparet corpora, & faciat ægritudines epidemicas,ſicut Venetijs contigit Anno, M. D. XXXII. Eo enim anno cum eſſem Venetijs fuerunt anginæ,& pleuritides ita contagioſæ propter aeris diſpoſitionem,ut prepararet corpora ad ſuſcipiendas tales ægritudines, ea autem quæ cacochyma erant, magis*

præ

præparata erant ad ægritudines illas, & ideo contingũt etiam tales ægritudines epidemicæ ſine approximatione etiam patičtis contagium, incurrunt in tales ægritudines reſpectu medij, quomodo alia corpora, quæ non ſunt præparata ex ſeipſis, quæ tamen ab aere ſolo præparantur, ut poſtea à quacunque leui occaſione incidant in ægritudines tales, exemplo folliculi lucernæ præparati ad ignem ſuſcipiendum, ſi ad aerem calidum accedat ſtatim inflammatur, ex diſpoſitione, quam aliunde acquiſiuit, ita corpora ab aere ſic præparata ſunt ad pleuritidem, quod cum accedat ad pleuriticum, ſtatim uapores tranſmiſsi, & caliditas illa à corpore patientis ad tale diſpoſitum, contagium faciunt, & incurrunt, in talem ægritudinem contagioſam, non quod pleuritis talis ſit ex ſui natura, ſed ex diſpoſitione corporis ab aere præparati, in quam non incidiſſet, niſi habuiſſet ab aere talem præparationem, Et hinc ſequitur ueluti corollarium, quomodo poſsimus iudicare illam quæſtionem, quæ uentilatur apud multos pertinaciſsimos, an pleuritis, & aliæ ægritudines ſint contagioſæ, An uero ſint eædem ſpecie, ita quod pleuritis cum eſt contagioſa nunquid differat ſpecie cum ſeipſa, cum non eſt epidemica, & nunquid ſit idẽ modus curandi, Ex neceſſarijs dictis determinabitis quæſtionem, quod ſunt eiuſdem ſpeciei, nec differunt, quia in propria natura non ſunt contagioſæ, ſed efficiuntur tales reſpectu paſsi maxime diſpoſiti uel medij, quoniam aer diſponit corpora, bene poteſt eſſe benignior, et malignior, ſed intenſiones, & remiſsiones morborum non uariant

ſpe-

ſpeciem,ideo non differunt,ſed ſunt eiuſdem naturæ, Habetis ergo quod circa qualitates primas debetis intelligere,et circa ægritudines pendentes à qualitatibus primis, & debetis dicere non eſſe contagioſas ex ſe, ſed ex alio, uel quia corpora præparata inueniunt, uel aer præparat corpora ad ſuſcipiendum contagium, Hoc ſatis ſit de primis qualitatibus, Quò ad ſecundam qualitatem, quæ qualitas putreſcit, dico, quod hæc medio modo ſe habet cum primis, & cum tertijs,quas occultas qualitates appellamus, putredo enim adueniens corpori ſine tanta præparatione, qua indigent primæ, facit contagium, dummodo corpus ſit paratum aliquo modo, ſufficit, ſed non quælibet putredo id facit, ſed maxima, & inſignis, ſicut in peſtilentialibus febribus, & in peſtilentia, ſcabie,lepra, phthiſi contingit, in quibus putredo maxima eſt, & inſignis,moderata uerò non imprimit,niſi in corpore præparato admodum, ideo tertiana, quartana, inflammationes,bubones, Epilepſia non ſunt contagioſæ, niſi eſſet corpus præparatum ad modum ex ſe. Sed poſſet aliquis dicere,ophthalmia nonne eſt morbus contagioſus, & tamen eſt inflammatio,nec plus habet putredinis, quàm aliæ inflammationes, & tamen inflammatio omnis in corpore exiſtens non eſt contagioſa, in oculis autem ſecus eſt. Dico hæc eſſe ex diſpoſitione loci, quia uapores ex oculo inflammato prodeuntes tenuiores fiunt, quàm ſint uapores ab aliquo alio loco inflammato prodeuntes, & ideo in aere facilius imprimuntur, & ad ſanum oculum peruenientes, inuenientesq; membrum ra-

rum

rum aptum ad ſuſcipiendum nocumentum, habens etiam planitiem, ratione cuius facillime recipit impreßionem fa ctam ab aere, ideo impreßio fit ratione diſpoſitionis paſ= ſi in ophthalmia, ratione autem ſui ipſius, non eſt magis contagioſa, q̃ aliæ inflammationes, ſed quia uapores tranſ mißi ab inflammatione ad oculum pertingentes præpara tum faciunt contagium. Dicimus *ergo quod putredo leuis de ſe non facit contagium in corpore, niſi in admodum pa rato, ſed hoc raro contingit, ſed ubi inſignis eſt, ut in pe= ſtilentialibus febribus, quæ non differunt ab alijs febribus, nec alia de cauſa maligniores ſunt, niſi ratione putredi= nis maximæ, & in peſtilentia potißimum, quia facit pu= treſcere ſanguinem, & putredo ad cor contingens con= firmatur in ſubſtantia cordis, & cadunt ſubito uirtutes omnes, igitur putredo inſignis facit peſtilentiales febres eſſe contagioſas, quia putredo per totum corpus exiſtens per reſpirationem & tranſpirationem corporis, quæ ſunt à natura factæ ad exhalandum fuliginoſa excrementa,* H*æc duo adiuuant mirum in modum ad contagium, ut e= tiam habentes ueſtes peſtilentia inficiant, quoniam huiuſ= modi ueſtes ſunt plenæ uaporibus putridis per tranſpira tionem, & reſpirationem exhalantibus, & cum à pulmo= ne reſpiratur aer in proximum, ſtatim eandem diſpoſitio= nem facit, quia de natura putredinis eſt, ut faciat conta= gium per contactum.* Et *ideo quando magna eſt in corpo= re ſine medio aeris facit contagium, hoc in peſtilentijs ap= paret, in phthiſi autem cum pulmo ulceratur, plurima pu= tredo in pulmone fit, quia raram habet ſubſtantiam, &*

excrementis abundat,ac prætere a calidæ & humidæ ſub=ſtantiæ eſt,ideo putreſcit facile, & concipit maximam putredinem,ſicut ex ſectione nonnullorum, qui hac diſpoſi=tione interierunt,uidimus aliquos ita affectum habere pulmonem,ut ne minima quidem pars eſſet ſana,& immunis à putredine, facta autem inſigni putredine in pulmone p̄ halitum concipiunt contagium,immo cū phthiſici expuūt, expuunt ſaniem illam putrefactam à pulmone, ita inſedit putredo in illo,ut ſiquis pedibus nudis ambulauerit ſuper ipſum fient phthiſici,& aliqui uoluerunt odorare ſputum tale,& tali habitu inciderunt in phthiſim, & hæc omnia à putredine ueniunt,& omnes ægritudines contagioſæ fiūt ex putredine,ut recte dici poſſet putredinem eſſe cauſam formalem,cur ſit contagioſa,cum eſt inſignis ſola putre=do,lepra etiam ipſa contagioſa eſt, quia duo conueniunt, primo maxima putredo,quæ tanta eſt in corpore,ut oſſa, caro,nerui decidant putrefacti,& amittunt formam, & figuram,& tot ægritudinibus afficiuntur, ut ſi daretur quarta ægritudo in leproſis reperiretur, & propter ea tanto magis efficitur contagioſa,quia eſt in ſuperficie,& exhalat,& facit maiores exhalationes, q̄ faciant aliæ æ=gritudines contagioſæ,ideo merito,delegantur leproſi, et leproſos intelligo elephantiaſi laborantes,quod non con=tingit in ſcabie contagioſa & ipſa eſt. ſed ideo & multa putredine fit contagioſa,ideo percontactum, & mutuam fricationem,& cum dormiunt ſimul, aut cum habent co=mertium,facit contagium, Et ſi non eſſet talis putredo in ſuperficie,non eſſet contagioſa,ſed ideo contagioſa eſt, quia

quia,eſt in ſuperficie, De morbo *gallico quid dicendum? Vlcera morbi gallici non ſunt admodum contagioſa, & hoc ideo quia pendet à materia aduſta melancholica,& huius ſignum eſt, quia ſunt oſtracoſa dura,& in radice tuberculum durum habent rebelle concoctioni, ideo faciunt ulcera,quæ habent cruſtam,& eſcharam maximum aduſtionis ſignum,& ſi faciunt putredinem,non eſt uera putredo ſed uirulentia,tenuis,& acris, idcirco facile inficiuntur,quia ſunt ſicca,& melancholica,& oppoſitum contingit morbo gallico,quod lepræ,licet utrunque à materia putrida dependeat,ulcera lepræ ſunt putrefacta, morbi uero gallici non,cancri etiam licet ulceroſi ſint non ſunt contagioſi,quia pendent à materia aduſta non putrefacta, ita quod ſit ſemper putredo cauſa, & quia in morbo* Gallico *in ulcere licet ſit putredo non eſt tanta,ut faciat contagium,niſi in corpore admodum præparato,ſed in coitu facillime imprimitur,tum quia ubi ſunt ulcuſcula ex parte mulieris uel uiri ex fricatione incaleſcunt corpora, currunt ſpiritus,& humores, & ſic inficiuntur, præter ea humores in ulcere,& uapores ex tali fricatione magis attenuantur,& facile penetrant in corpus rarefactum,tum propter delectationem,& uoluptatem, tũ etiam propter fricationem,ideo difficillime,& raro contingit,ut non fiat contagiũ ex tali fricatione,& titillatione, ſi uero non fiat talis fricatio non ſequitur contagium, quia materia terreſtris eſt,nec eleuantur uapores ab illa, quoniam dicebat* Ariſt.*in lib.de inſomnijs,quod in melancholicis non fiunt euaporationes,quia humor frigidus & ſiccus eſt,* Ideo nõ

 faci-

facile fiet cõtagiũ,ut de lepra diximus,ideo inſignis putredo in corpore cauſa eſt contagij,ideo omnis ægritudo ex ſui natura contagioſa eſt talis ex putredine, quod ſi poſtea ex parte medij ſit etiam putredo puta in medio ſi putredo eſt,ut contagium fiat,& ex parte corporis affecti, & ex parte aeris fiunt peſtilentiæ,de quibus Thucidides loquitur,& tales quales deſcripſit Lucretius in quinto libro.Et tandem ſequentur peſtilentiæ, quæ tollunt homines etiam quod non ſint parata corpora, & hæc de ſecũdis qualitatibus,tertia qualitas,quam diximus facere contagium eſt illa,quæ conſequitur formam, ut de ictu ſcorpionis,& phalangij, & de illa ſpecie Epilepſiæ ex mala qualitate uenenoſa & delibutoria,quæ tanquàm aura aſcendebat,quam Galenus, Neque Pelops præceptor ſciebat exprimere, quæ eſſet,quæ cum occupabat cerebrum, faciebat ipſum conſtringere, & Epilepſiam cauſabat, & hæc qualitas ex aliqua re prouenit, quæ humano corpori aduerſatur,Et hæc non ſolum poteſt eſſe in corpore, ſed etiam generari in corpore, ut inquit Galenus in quinto de locis affectis,in quo loco aſſerit uenena poſſe generari in corpore,nec mirum cum fiant tot aduſtiones tot putrefactiones cibariorum,tot accidentia animi,ex tot mixturis; & tot putrefactionibus diuerſorum humorum fiunt uenena, Et empirici ex diuerſis putredinibus faciunt uenena admodum lethalia, ita etiam in corpore humano ex putredinibus diuerſis fieri poſſunt ſimilia uenena; Siue ergo extrinſecus ſiue intrinſecus fuerit uenenum cum aliqua mala qualitas innominata à forma ſpecifica humoris,

ris,uel animalis, per contactum alterat partem poſt partem, ut aſcendat ad cerebrum facit maxima, & ſæuiſsima accidentia, Epilepſiam, ſyncopam, & interficit pro natura malorum morum, & humorum, de his contagijs dicemus, quoniam efficaciſsimum eſt tale contagium, minusq́; requirit diſpoſitionem corporis, diximus ergo primas qualitates ex ſui natura non facere contagium, etiam quòd maximæ ſint, hæc autem licet ſit minima facit, putredo uerò medio modo ſe habet, ſufficit quod ſit in multa quantitate, & Galenus admiratur de hac qualitate ita minima, nec reddit rationem, cur id faciat, & recte quia neſcimus reddere cauſas, quoniam neſcimus, neque cognoſcimus, ideo non poſſumus cognoſcere unde fiant tam efficaces operationes, Videmus tamen ex minimo ueneno ſcorpionis & phalangij, & ex eo puero, de quo Gal. meminit, à cuius pedis pollice eleuabatur tenuis aura, & Epilepſiam faciebat, quantula materia creditis quod eſſet in pollice pedis pueri, in quo nullus timor apparebat, tamen tanta uis delibatoria eleuabatur, ideo in minima portione facit contagium, quod à primis qualitatibus tàm illud quod à putredine fit alterat medium, medium autem infert putredinem ad corpus, & facit contagium, ſed iſta talis qualitas non tranſit de uno oppoſito ad aliud, niſi ſe contangat, & ueluti iaculetur, & hoc euenit, quia qualitas illa occulta exiſtit in materia, à qua eſt inſeparabilis, quia; ſequitur formam ſpecificam, quæ non multiplicatur in medio, ſic facit intentionaliter, ſed hæc non alterat realiter, ideo cum non poſ-

ſit alterare aerem inficit percontactum, ſed dicetis quid de magnete dicis, quæ ab occulta qualitate operatur? poſſum dicere ex Auer. *quod alterat aerem, & ſtatim aer alteratus alterat ferrum, & attrahit hoc pacto, qualis ſit autem alteratio illa hoc loco non eſt diſcutienda, immo ſi uellemus* Auer. *ſequi dicemus contagium hoc factum ab occulta qualitate fieri alterando medium ſicuti ipſe ponit exemplum de uirgine illa, quæ* Napellum *comedit, quæ interficiebat homines ſolo aſpectu, ut dicitur etiam de* Ba*ſiliſco, qui ſolo intuitu interficit, ſi hoc uerum eſt poſſem dicere fieri per alterationem medij, ſed de uenenis noſtris, & de animalibus noſtris delibutorijs non poteſt fieri contagium ex aeris infectione,* Licet dicat Apianus *in trigono marino talem eſſe uim delibutoriam, ut ſi haſta tangatur, per haſtam tranſit uis illa ad carnem, & tandem corrodat carnem, & dicitur apud* Turchas *fieri uenena quæ contagiunt ſellam, & ex ſolo contactu de ſella ad ueſtes, de ueſtibus ad carnes, & tandem ad membra principalia pertranſeunt, ſi hoc eſſet uerum, poſſemus dicere, quod per aerem alteret, & ita de magnete poſſemus dicere,* Et *hæc ſufficiant de contagio,* Duo *uerba dicemus de cauſis* Epilepſiæ*, iam ſatisfecimus omnibus cauſis efficientibus* Epilepſiam *tàm per eſſentiam, quàm per conſenſum,* Reliquum *erat, ut de facientibus præparationem, & de diſponentibus corpora ut facile ſuſciperent, ageremus, hæ autem ſunt duæ, temperatura ſcilicet & ætas quia dicebat* Galenus *&* Hippocr. *familiariſsima ſenibus, & pueris eſt* Epilepſia *tàm in tertio* A*phor.*

phor.quàm in lib.de locis affectis, ſenibus quidem propter imbecillitatem cerebri, & propter multas cruditates,quas generant,pueris autem,quia habent humiditatem copioſam,tùm etiam propter mollitiem,quam habent, & propter ingluuiem,ac neruorum & cerebri debilitatem, ideo facillime patiuntur conuulſionem,& Epilepſiam ſed pueri ſanari poſſunt propter conuenientem temperaturam calidam,& ſiccam, ſænes uero, quanto ſeniores fiunt, tanto ſicciores efficiuntur, & ideo commoriuntur cum ea.Quò ad temperaturam humida, & calida etiam quod caliditas iuncta abundat plurima humiditate ex conſequenti plurimam aggregat pituitam, quia caliditas cum hnmiditate aſſociata non eſt potens,cum uero caliditas ſuperat habent illi,qui habent talem temperaturam plurimum, & optimum ſanguinem et minus pituitæ,ideo iſti, quos ſanguineos appellatis ſunt calidi, & humidi, ideo. abundant pituita,& facile incidunt in Epilepſiam,illi autem ſanguinei ſunt,qui habent plurimum ſanguinem, calidi uero & humidi ſunt ſicut fæminæ & uenas habent tenues,Et ita habetis cauſas præparantes intrinſecas cauſæ uerò extrinſecæ,quæ efficiunt Epilepſiam ſunt ſex res non naturales,ſed aer maxime, ut in tertio Aphor. Vbi Hippocr. ponit conſtitutiones aeris quæ ſunt paratæ ad Epilepſiam,maxime frigida & humida, & inæqualis ſicut eſt autumnus,& dicebat Hippocr. & Gal.in primo Aphor.illud eſſe tempus commodum,cum eadem die calor & frigus fit. Cibus & potus, qui generant excrementa multa, flatuoſa,duræ coctionis,ut ſunt paſtilia, lacticinia,

piſces magni,quia generant pituitam,uina turbida,& craſſa,ingluuies crapulæ,ſomnus profundus, maxime meridianus,quia replet caput,præter ea nimius coitus, quia debilitat cerebrum, Excrementa ſolita excerni retenta, ut hæmorrhoides retentæ,menſtrua, & ſemen, maxime in mulieribus uiduis,quæ ſolitæ erant excernere,& tandem omne excrementum retentum præter naturam, ſunt etiã quædam cibaria,quæ à proprietate operantur, & dicunt iſti de Apio, ſed apud Dioſcor.nihil dictum eſt de Apio, Auicen. tamen dicit, quod habet proprietatem prouocandi Epilepſiam, bene poteſt una ratio eſſe, quia omnes herbæ calidæ cum multo flatu, & humiditate excrementoſa,ut naſturtium,apium, Rapæ,omnes illæ per regulam generalem,quia replent caput poſſunt generare Epilepſiã,ergo credẽdũ Aui.ergo Gal.dixit nugas,et tot ſapiẽtiſsimi Græci.Aduertẽdũ eſt ut defendamus utroſq;, quoniã tpe Gal.non utebantur Apio,quali nos utimur.

Et Arabes intelligunt de Apio quod à Græcis non appellatur abſolute apium,ſed hippoſelinon apium, quaſi magnum apium dixeris multas enim herbas appellabant Hyppos.i.magnas,licet ſmirnium quod apium dicitur nõ differat magnitudine ab Hyppoſelino, illud uero quod noſtri petroſelinum,apium dicitur,apium à Græcis abſolute appellatur, modo id quod nos petroſelinum uocamus non habet excrementitiam humiditatem, nec craßißima folia, ſicut apium habet, propter ea non eſt ita in apio Antiquorum, quod nos petroſelinum appellamus, ideo poteſt concedi id quod Arabes dicunt de

apio, quod ſcilicet excitet epilepſiam, Credo ego quod Apium à qualitatibus manifeſtis id faciat, ſcilicet ſua excrementitia humiditate, & flatulentia, ut naſturtium etiam, & omnes illæ herbæ, in quibus, & caliditas, & humiditas excrementitia, ſunt etiam alia quæ à qualitate dicuntur excitare epilepſiam, ſed habent manifeſtas qualitates. Paulus quædam enumerat ſicut, aſphaltum, ideſt bitumen gagates lapis, cornucaprinum ſuffitum, & comeſtum, hepar hyrcinum, aut odor iocinoris aſſati, aut coćti, quæ omnia adiuuant ad ſciendum an ſit aliquis epilepticus. Iſta ſunt ſigna ad deprehendendum epilepticum ſuffumigio eorum, uel ſi in cibo dentur, Addit Auic. myrrham, galbanum, immo etiam caſtoreum, & mirum eſt, quod maxima pars horum faciat epilepſiam, & cum hoc etiam ſunt ſigna oſtendentia, quando adeſt, & quando nõ adeſt, & inter iſta Paulus enumerat Aſphaltum, quod excitat epilepſiam, ac inter facientia paroxyſmum, & ita operationes efficit diuerſas, huius rei facilis eſt ſolutio. Excitat quidem, quia euaporatiuum eſt bitumen ueluti lachrima quædam, naſciturq; in Babilonia, & in noſtris partibus prope Romã ſunt quædam loca, in quibus odor huius bituminis ſentitur, fœtidum eſt, & teterrimum habet odorem, & calidos facit uapores, propterea cũ quis habeat cauſam per eſſentiam, ideſt humores pituitoſos in cerebro, uapores illi excitant, & attenuant humorem quietum, & faciunt, ut præcipitetur ad uentriculos, & fit paroxyſmus, exiſtente paroxyſmo, ſi fiat ſuffitus, uapores iterum attenuant illum humorem, & eundem ef-

fectum faciunt, ſed ratione diuerſitatis locorum fit excitatio, quia attenuatis humoribus fiunt apti ad expulſionem, & ideo deprehendentia ſigna ſunt epilepſiæ, & ſunt efficientia extrinſeca, & habent rationem ſignorũ, quia ex eis deprehenditur, an ſit epilepticus, Ideo Paulus, & Auic. ponunt hæc inter ſigna, & cauſas efficientes, quoniam habent rationem utriuſque. Hæc de cauſis tàm intrinſecis, quàm extrinſecis, tàm præparantibus, quàm efficientibus, Reſtabant alia duo capita propoſita uidenda, Qui ſcilicet mores ſint, qui motus, quis terminus huius affectionis, & quomodo differat ab alijs contingentibus morbis. Mores ſunt peſſimi, & inter cacoetha, ideſt inter habentes peſſimos mores enumerantur, non ſolum cum adeſt paroxyſmus, quia cum adeſt nõ poteſt imaginari aliquid turpius uiſu, quia tanquam tonitru percuſſi cadunt, habent & peſſimos mores per dilucida interualla, fiunt impotentes, uiſu horribiles aſpectu, cum prius autem eſſent pulchri, habent oculos tortos, malarum cogitationum fiunt, malorum morum, immundi fiunt, ut ſues, imprudentes, & tandem efficiuntur, ut Arretheus inquit ἐξάνθροποι γίγνονται, ideſt extra hominum mores, propterea morbus iſte eſt peſſimorum morum, qui afficit homines in paroxyſmo, & in interuallis. Quò ad motum in paroxyſmo, motus citiſſimus eſt, quò ad interualla peſſimus, ut tandem interficiat, Vnde quò ad cauſam morbi diutinus eſt, quò ad paroxyſmum & morbum peracutum: Quantum ad terminum in pueris, ſiue per eſſentiam, ſiue per conſen-

ſum

ſum fuerit, ſanari poſſunt, Si habuerint bonum medicum in adultis qui eſt per conſenſum, ſi inuenerint bonum medicum curantur ſiue ab utero, ſiue à ſtomacho, ſiue ab hepate, ſiue ab aliquo alio loco, & ſi ab aliqua aura prouenerit. Curantur autem omnes per conſenſum in adultis, non autem per eſſentiam, quia cum tranſeunt uigeſimumquintum annum, moriuntur cum ea, ſi quadrageſimum, multo magis, & aliquando ad melancholiam terminatur, ſi hebetior fuerit craſſus, & melancholicus, aliquando etiam ad paralyſim, & notate hic contradictionem maximam inter Galenum, & Auic. tertio de locis affectis, inquit Gal. differre epilepſiam ab apoplexia, quia epilepſia non terminatur ad paralyſim, Auic. autem dicit, quod terminatur. Dico quod Galenus uerum dicit paroxyſmum epilepſiæ non terminari ad paralyſim, bene paroxyſmum apoplexiæ, quomodo? quid obſtat cum paralyſis pendeat ab eadem cauſa, ſicut epilepſia, quod cauſa antecedens in cerebro exiſtens, quæ non actu facit obſtructionem non deſcendat ad iuncturas, & ad membra, & fiat paralyſis? poteſt fieri, hoc licet nunquam uidi, ſed eſto, quod mutetur ad paralyſim, dico quod nulla erit differentia inter Galenum, & Auic. quia Galenus de paroxyſmo, Auic. de cauſa antecedente loquitur, Quantum attinet ad ultimum caput, ut ſciatis differẽtiam inter ipſam, & alios congeneres morbos, ut Apoplexia et ſpaſmus, Dico quod differt ab apoplexia, quia epilepſia non eſt perfecta obſtructio uentriculorum cerebri. Epilepſia ideo eſt cum motu conuulſiuo, Apoplexia uero eſt perfe-

cta

cta obſtructio uentriculorum, Ideo *longe acutior eſt, & uel ad paralyſim, uel ad mortem terminatur,* A *minori enim materia fit epilepſia, differt ſecundo termino, quia paroxyſmus apoplexiæ terminatur ad paralyſim epile=pſia non differt à ſpaſmo, quia licet epilepſia ſit ſemper à motu ſpaſmoſo,eam dico, quæ per eſſentiam eſt, licet ea,quæ per eſſentiam fit, non ſemper fit cum motu con=tinuo,ſed aliud eſt eſſe conuulſionem, & eſſe cum con=uulſione,*Paulus *& nonnulli alij dicunt epilepſiam, & ſpaſmum,idem eſſe,ſed improprie,loquendo autem pro=prie non eſt ſpaſmus,ſed cum ſpaſmo,quia morbus faciẽs hanc epilepſiam, eſt obſtructio uentriculorum cerebri,* Symptoma *eſt contractio uentriculorum, non tamen ſi=cut contractio ſpaſmi, quia contractio ueri ſpaſmi eſt, quoniam cordæ nerui corripiuntur, ſed contractio cere=bri,& uentriculorum fit à natura, ut expellat nocumen tum,* Ideo *non eſt motus uiolentus, ſed habet rationem e=tiam ſpontaneæ actionis,quia natura eligit motum, ut ag grediatur opus,& faciat expulſionem,* Spaſmus *autem uerus inuoluntarius eſt bene affinitatem habet cum ſpaſ=mo non proportionato ad materiam, præter ea,quod nõ ſit ſpaſmus,patet ex hoc quia aliquæ ſunt ſine ſpaſmo, ſe=cundum* Galenum,& Auic.Et *hæc ſufficiant ad naturam indagandam epilepſiæ,* Nunc *modo aggrediamur noti=tiam ſignorum.* Q*uantum attinet ad ſigna iam ſcitis ca=pita,quæ non eſt opus,ut amplius recenſeantur, ſi uultis habere loca,de ſignis autem quæ faciunt ad rem noſtram quædam ſunt portendentia futuram ægritudinem, quæ=*

dam

dam indicantia præſentem, Iſta duo membra, accipiamus, portendentia, & conſideremus primo, quia in magnis ægritudinibus, qualis eſt epilepſia, debetis curare, ut non eueniat, quia cum affuerit multoties eſt uana Medici operatio, oportet ergo, ut cognoſcatis eas, antequam eueniant, Signa igitur portendentia, quædam portendunt epilepſiam per eſſentiam, quædam per conſenſum, Portendentium ſunt nouem, genera, & communia ſigna, & licet ſint communia pluribus cum ſunt unita, fiunt tamē pathognomonica, primum ſignum eſt commune, dolor capitis aggrauatiuus, nec ſcit reddere cauſam, imminet inditium, quod materiæ iſtæ frigidæ confirmantur in capite, propter malam temperaturam exiſtentem ibi, ſecundum quod præter grauitatem illam dum creſcunt cauſæ præparantes à qualibet leui cauſa repletur caput ſenſibiliter, maxime cum iraſcitur, quia ſignum eſt, quod caput imbecille eſt, & à leui cauſa repletur, & excrementa aliorum membrorum ad ipſum tranſmittuntur, & cum iraſcitur à calore eleuantur uapores, & aſcendunt ad caput, & ideo repletur. Tertium ſignum accedit, & maior ſuſpitio, incipit in nocte ſomniare ſomnia horrenda, & imaginationes plurimæ uidentur, uidentur quod imagines illæ adoriantur ipſum, et cogunt ipſum uti pondus, ut non poſſit moueri, & ſi uult clamare, non poteſt, & hoc nihil alud eſt niſi epilepſia, quæ fit in ſomnijs, de qua intellexit Ariſt. in de ſomno, & uigilia, quæ à noſtris incubus appellatur. Quartum ſignum apparet ſtatim in conſtantia mentis, & morum animi, & cordis,

&

& iam non ſolum in mente apparet inconſtantia, ſed etiam in toto corpore, mouent manus, & pedes, & nullam habent conſtantiam, immo etiam ſecundum omnes animales operationes inconſtantes ſunt, & hoc ſignum eſt, quod res accedit ad augmentum propter multitudinem uaporum aſcendentium, & operationes animæ non ſunt amplius claræ, ſed turbulentæ à malis uaporibus. Quintum ſignum eſt triſtitia animi, & mœſtitia ſine cauſa, non poſſunt lætari, fugiunt conuerſationes hominum, cantilenas quoque, immo ab eis offenduntur, & neſciunt, quæ ſit cauſa, Signum eſt, quod materiæ iſtæ turbulentæ obſident ſpiritus, nec fiunt amplius clari, & illis accidit, ac ſi quis in tenebris ambulet, qui non poteſt lætari propter tenebras, quando enim primo occurrunt tenebræ, triſtatur animal, ac ſi tenebræ interiores eſſent, ita etiam cum uapores turbulenti obſident cerebrum, ſpiritus tenebroſi fiunt, ac ſi in tenebris eſſent, Ideo illi perpetuo cruciantur terrore, ſiue humor melancholicus, ſiue pituitoſus fuerit, nec uerum dicit Herculanus, & alij Moderni, quod ſignum hoc ſequatur humorem melancholicum, ſed pituitoſum etiam, quia ambo obtenebrant ſpiritus. Et hoc uoluit Galenus tertio de locis affectis, cum de hypocundriaca diſpoſitione loquitur, quæ eſt tertium melancholiæ genus, & contra Dioclem diſputans, inquit Dioclem prætermiſiſſe cauſam, cur in ea diſpoſitione, in qua uapores eleuantur à pituitoſo humore, & bilioſo fiant imaginationes melancholicæ, dixit hoc eſſe, quia turbantur ſpiritus à uaporibus craßis, ideo non eſt

maior ratio,quod turbētur ab alio humore potius, quàm à pituitoſo,maxime cum uideamus à re humida & frigida eleuari uapores in medio,& tenebras inducere. Sex*tum ubi inualeſcunt hæc,fiunt ita obliuioſi, ut obliuiſcantur res præſentes,ac etiam proprium nomen,ac tunc iam appropinquatur ipſi ſymptomati.* Septimum *ſignum, iam propter confirmationem frigiditatis in cerebro incipit exterius apparere,pallor,color ſubniger,quod eſt ſignum frigiditatis.* Octauum *additur à* Modernis, *& eſt rationale uiriditas uenarum exiſtentium ſub lingua apparet,quia ſtante craßitudine in cerebro,in lingua apparet,quia laxum membrum eſt,* Ideo *in icterico, & in febrienti in lingua,& in oculis apparet affectio, quæ eſt in corpore,*Ideo *uenæ apparent ſubuirides,quia refrigeſcit cerebrum,& amittit ſplendorem, & tunc etiam indicatur,quod ex frigiditate in cerebro, eſt ſanguis congelatus.* Addit Auic.*ſignum, quod credo corruptum, & inquit apparere citrinitatem in lingua, non eſt rationale ſignum, ita credo quod acceperit à* Paulo, *qui dicit ochotis in facie,ideſt pallor, & linguæ inordinatus motus,retulit pallorem,* Paulus *ad faciem,non ad linguam,* Credidit *autem* Auic.*quod uoluerit dicere pallor faciei, & linguæ.* Nonum *ſignum quod in lingua apparet, hoc eſt,quod fit inconſtans in loquendo, & incipit balbutire,& mordere linguam,& iam incipit eſſe ſpaſmus,& paroxyſmus,* Et *ita deueniemus ad unum ſignum, quod eſt proximum admodum, omnia autem pendent à mala temperatura,& à repletione malorum humorum corrum-*

rumpentium operationes ſenſitiuas tam interiores, quàm exteriores. Signa portendentia epilepſiam per conſenſum, eam, ſcilicet quæ à ſtomacho fit, primo apparet in ſtomacho palpitatio, & ſaltus, & morſus, eſt in uentriculo, deinde prouocatur ad nauſeam, & ſi tollerat ieiunium fit paroxyſmus, Ideo debet ſtatim illi offerri cibus, tremit cor, & tunc ſtatim paroxyſmus accedit, Hæc omnia ſigna ſi conſiderabitis maxime mordicationem, ſcilicet palpitationem: & intollerantiam ieiunij, & quæ dicit Gal. tertio de locis affectis, in cap. de epilepſia, quod hæc ſimilitudinem habet cum ſpaſmo non proportionato ad materiam, cum neruus mordicatur à re acri, uidebitis expreſſe Galenum, uelle, quod ab humore calido, & erodente fiat, quia non tollerat ieiunium, & ſtatim poſt cibum aſſumptum ceſſat, & quod fiat mordicatio, & ob talem mordicationem uentriculorum cerebri excitentur ad expellendum, ſicut in ſingultu accidit, in quem Gal. dicit ſæpe incidiſſe, ſi quando piperis immodicam quantitatem ingeſſerit, atteſtantur hæc omnia non fieri à uaporibus obſtruentibus, ſed mordicantibus, ita quod non ſufficiant ad epilepſiam à ſtomacho prouenientem reliqua omnia, niſi adſit mordicatio, & tunc omnia iſta indicant epilepſiam per conſenſum à ſtomacho factam ab humore acri corrodente, Ea autem ſpecies, quam Galenus fieri dixit à mala qualitate raro contingit, quia raro aura frigida, aſcendit ad caput, ſed cum hæc fuerit fiet paroxyſmus, Alia ſigna ſunt quæ indicant præſentem ægritudinē, primo eſt ille caſus repentinus in terram, ſecundo conuel-

luntur propter conſenſum contractionis cerebri,iſta duo ſemper ſequuntur,tertium ſignum ſequitur in pluribus, & eſt mugitus,& boatus quidam extraneus, & hoc eſt propter indebitam expirationem aeris, quia muſculi inter coſtales facientes expirationem conuelluntur,ac ſi tibiam haberetis,& foramina ſine arte clauderetis, fieret ſonus ſine harmonia,ſimiliter ſi fiſtulam ex ueſica cogeretis fieret mugitus quidem uaſtus. quartum in pluribus quidem apparet & eſt emiſsio inuoluntaria ſtercoris, et urinæ,& ſeminis,& cauſa eſt,quia muſculi in collo ueſicæ & in ultima parte inteſtini recti à natura facti ad cōtinendum,cum ſpaſmantur aperiuntur & præter rationem expellitur materia,urina ſcilicet & feces,& irritatur uirtus ueſicæ & inteſtinorum ex conuulſione; ita etiam ſemen excutitur,licet ſit motus naturalis quia irritatur uirtus expulſiua propter indebitum illum motum, ſicut Gal.tertio de locis affectis de pipere ingeſto, à quo excitabatur ſingultus aſſerit,ultimo apparet ſpuma circa os,& hoc eſt unum inſigne præcæteris, & maxime proprium Epilepſiæ,*ſed circa hoc notate, quia* Moderni *dicunt,cum finitur paroxyſmus, & emittitur ſpuma bonū ſignum eſſe,ſed in principio,malum hoc nunquàm dictum fuit ab* Antiquis,*quod ſit bonum ſignum, quia ſi erit ſpuma non uera erit commune ſignum, quia nos poſſumus nomine ſpumæ duo intelligere, uno modo proprie, alio modo improprie, ſpumá proprie dicta eſt, cum tenuis, & uiſcida humiditas permiſcetur cum ſpiritu, & aere,et ita permiſcetur, ut exagitatione caloris, minimum unius*

ſit cum minimo alterius,ut non poßint inuicem ſeparari, facta autem ſpuma illud corpus ſeparatur, et licet à re humida naſcatur,ſeparatur tamen ab illa, & portatur, ut ſpuma maris,quæ adhæret ſaxis,& parietibus, & ubi apparet talis ſpuma mors ſequitur,ſiue ſit in Apoplexia,*ſiue in* Epilepſia,*quia ſignificat aerem fuiſſe retentum propter prohibitionem anhelandi in pulmone, ut incaluerit pulmo,& partes omnes in præcordiis, ut aliquid tamen ſit de ſubſtantia pulmonis,& permiſtum ſpiritui permiſtione inſeparabili, & ex ultimo conatu facto à natura emiſſam eſſe,*Et hoc *eſt quod* Hippoc.*dixit, ſtrangulati, ubi ſpuma apparuerit non reſeruntur.*Modo *eſt alia ſpuma non proprie,ſed habet tantum ſimilitudinem cum uera,quæ pendet à miſtione humoris tenuis uiſcidi cum flatu,ſed hæc non eſt permiſtio minimi unius cum minimo alterius,ſed talis,qualis apparet in uinis in urinis,& in ſaliua,illæ ampullæ non poſſunt ſeparari à ſaliua,& ſi uultis eas ſeparare,euaneſcunt, & talis ſpuma non eſt malum ſignum quia non eſt mirum, ſi ſaliua in ore agitetur propter motum illum, & ampullæ appareant circa os, quia non ſit à ualida cauſa, & forti, & de hac intelligit* Paulus, *& alij,quæ non eſt uera, ſed ſaliua ſpumeſcens facta ex multa agitatione.*Eſt *modo aliud ſignum indicans* Epilepſiam *per conſenſum ab* Epilepſia *per eſſentiam,& eſt,cum aliquis* Epilepticus *habet raras concußiones, & uir conuellitur,& per interualla,ſicut ſit in ſingultu, illa non eſt per eſſentiam,ſed per conſenſum, hoc ſignum annotauit* Gal.*in cap.de* Epilepſia,*& aßimilauit eam ſingul*

tui,

tui, quia Epilepſia per conſenſum aſsimilatur ſpaſmo non proportionato ad materiam, & ſingultui, ideo per interualla fiunt, ſunt modo ſigna indicantia cauſas, an à pituita, uel ab humore melancholico fiat, recurratis ad ſigna atteſtantia dominium pituitæ, & melancholicæ.

DE CATARRHO CAPVT VIII.

IN explanatione ægritudinum à capite uſque ad pedes propoſito ordine à Raſi deuenimus ad Epilepſiam, cuius caput ita tractauimus, ut omnes cauſas, & ſigna executi fuerimus, deerant indicationes, & curatio, indicationes & curatio in uirtute in aliis cõſimilibus curationibus elicitæ ſunt, deinde ut magis utilia eligerem, quia utilitati ueſtræ conſulo, (ſequebatur, enim poſt caput de Epilepſia caput de melancholia) omiſi illud, quia uolo tractatum de catarrho aggredi longe magis proficuum, quod quidem ita utile eſt, ut longe melius fuiſſet in principio de ipſo egiſſe, quia ab ipſo tanq̃ à fonte emanant omnes illæ ægritudines materiales. Circa igitur materiam de catarrho primo proponemus more noſtro quid importetur per hoc nomen catarrhi, & nota tu digna ſcietis. Circa nomen igitur nemini dubium eſt quod græca uox eſt, & quia importat fluxionem, dicitur catarrhus ἀπὸ τȣ̃ καταῤῥέειν ideſt defluere, ac ſi dicerem defluxum, ideo bene Latini deſtillationem uerterunt, aliter autem Antiqui tempore Hippocr. & qui poſt ipſum fuere, aliter à Gal. uſurpatum eſt, qui fuerunt tempore Hippocr. ſub hoc nomine quamcunque diſtillationem à cerebro ad partes inferiores decumbentem uno nomine catarrhum acceperunt, & hoc in tertio Apho. 12. oſtendit Hippoc. ibi, ubi loquitur de catarrhis ſenum, ſed expreſsius in libello de glandulis, & in alio libello de locis

homine, in utroque illorum ſub nomine catarrhi omnem deſtillationem à capite appellat ad ſubiectas partes decũbentem, & ſeptem ſpecies ponit, quas declarabimus Galenus uero, & recentiores aliter ſumpſerunt, & dum pro prie loqui uellent ut Gal. *tertio* Aphor. 12. *dixerunt catarrhum deſtillationem eſſe, quæ à thorace ad pulmonem tendit, & forte nomine generis hanc ſpeciem appellarũt, quia peßima eſt, & frequentißima, ubi uero catarrhus ad nares deſcendit coryza,* Latini *uerterunt grauedinem,* ἀπὸ τοῦ κορύζειν *ideſt lacerare, & mordicare, & quia catarrhus deſcendens ad nares, ut docet* Galen. *ſecundo* Prognoſt. 49. 44. *tenuis eſt & mordax, ideo ubi catarrhus ad nares deſcendit mordicat, & inflammantur partes, ut non poßitis tangere naſum, ideo coryzam appellarunt, quia uidetur uellicare partes,* Vbi *uero ad fauces deſcendit* Græci *branchum,* Latini *raucedinem dicunt, dicitur autem branchus* ἀπὸ τοῦ βραγχᾶν *ideſt raueſcere & iſtas diſtinctiones habetis à* Gal. *in fine ſexti de cauſis ſymptomatum, & in ſecundo* Prognoſt. 49. *nihilominus etiam* Gal. *affert diuerſa nomina, prout occupat diuerſas partes faucium, cum ergo non fauces, ſed gurgulionem occupat ſtaphili ideſt uuam appellat, cum ad adenes decumbit, & ad glanduloſas antiadas appellat,* Alij *columellam, ubi uero partes intermedias inter gurgulionem, & adenas pariſthmia appellauit, ſicut de angina dicitur quæ modo cynanche dicitur, modo paracynanche, prout occupat muſculos laryngis diuerſos, diuerſa etiam ſortitur nomina, catarrhus prout occupat diuerſas partes,* Hæc *da*

nomine dicta ſint. Circa eſſentiam uero catarrhi oportet quinque uidere primum quid ſit catarrhus, & quæ ſit ſua definitio, ſecundo diſtinctiones uidendæ ſunt, & quomodo per loca, & per materias, & cauſas efficientes diſtinguũtur tertio cur potiſſime in cerebro generetur, non in alia parte, quarto quomodo concoquitur, & qui crudus dicatur, qui concoctus, & quomodo concoquatur, quinto an ſit uerum dictum Hippocr. *Qui corripiuntur à catarrho hi non ſunt lienoſi, & ſi uerum ſit utrum cauſa ſit ea, quam Galenus in commento illius* Aphor. *aſſignauit, an potius cauſa ab* Auic. *aſſignata, an uero neutra ſit uera, & tertia quærenda magis conſona rationi, iſta ſunt pertractanda circa conſiderationem catarrhi, Quantum ad primum attinet, circa ſpeculationem definitionis conſtat apud omnes catarrhum, eſſe fluxionem alicuius humoris à cerebro ad ſubiectas partes, in qua diffinitione habemus hanc fluxionem, & quia definitio debet dari per notiora, cum illa ſit, quæ explicet definitum, fruſtra catarrhum fluxionem dicerent, niſi ſcirent quid eſſet fluxio, & forte hæc uox fluxio ignota eſt magis, quàm ſit catarrhus ideo definitio hæc melius debet explicari, ut habeamus definitionem rectam fluxionis, & hoc eò libentius faciam, quia ex recta definitione, & declaratione fluxionum plurima utilia habebitis ad omnem medicinam, circa igitur iſtam fluxionem eſt uidendum primo quid ſit fluxio, & definire eam, quia cognitio, & tractatus debet eſſe & incipere à definitione, quia ex conceptu recte cognito definitionis habebimus cognitionem omnium paſſionum, quia defi-*

definitio ſubiecti non paßionis eſt medium in omni demonſtratione, ideo bene dicebat Galenus noſtram cognitionem incipere à recta cognitione rei, ſecundo uidendum eſt cur, & quomodo fiat fluxio, tertio quas cauſas habeat tam materiales, quàm efficientes quarto quo terminetur unaquæque fluxio naturaliter, & neceſſario, quinto utrũ in fluxione locus ſit affectus ille, unde incipit fluxio, an ubi deſinit, ſexto oportet uidere utrum unde incipit fluere materia ſit neceſſarium quod ibi adſit aliquid præter naturam in eo ſcilicet membro, puta aliqua intemperies, aut affectus alius, an uero poßit fluere ſine membri illius affectu aliquo, ideo utrum non fluente amplius humore dum fluxus ſit in aliqua parte humor, an ſit ſub fluxionum genere ponendus, Quantum attinet ad definitionem fluxionum, ne erretis in æquiuoco nos uocamus fluxionem, quod Græci Rheuma, nos autem intelligimus, de ea, quæ eſt præter naturam prorſus, & ſub hoc conceptu definiendo dicimus, fluxionem eſſe expulſionem præter naturam alicuius excrementi de uno membro ad aliud, & tota natura explicata eſt in eo conceptu, & quia diximus, fluxionem eſſe expulſionem, circa hoc genus debetis ſcire nos dicere expulſionem præter naturam, quia non omnis eſt præter naturam, quia cum uentriculus expellit excrementa ſua ad inteſtina, & hepar ſpumoſam illam partem ſanguinis ad chyſtim fellis, & ſeroſam humiditatem ad renes non dicitur fluxio, nulla ergo expulſio naturalis membri ſui excrementi dicitur fluxio, bene ergo, eſt additum expulſio præter naturam quomodo ergo co=

gnoſcemus expulſionem præter naturam ab ea, quæ eſt ſecundum naturam? Debetis *ſcire expulſionem præter naturam in quatuor conſiſtere, & oportet ut alteram habeat iſtarum quatuor conditionum, uel duas, uel plures, aut omnes, primo quod id quod expellitur habeat quantitatem non conuenientem naturali quantitati, uel qualitatem non conuenientem tertio in tempore non debito, quarto uel per loca non conuenientia materiæ expellatur, ubi ergo hæc omnia, uel plura, uel unum affuerit, ſufficiet, ut expulſio ſit præter naturam & de genere fluxionum, ſi enim omnia adſint ſecundum naturam, & in hac ſit peccatum, quod expellatur plus, quàm expelli debeat, erit fluxio, puta uentriculus expellit ſuperfluitates ad inteſtina, ſi expellit plus quàm debeat, ut in quantitate ſit peccatum, erit fluxio, licet omnia alia ſint ſecundum naturam, quia exeedit quantitas menſuram ſanitatis, & dicitur fluxio, quia habet unam conditionem requiſitam, & quod de uentriculo diximus idem de renibus, & capite dicatis, ſi enim ſaliua ab ore, & mucus ab ipſis naribus conueniens expellatur, non erit fluxio, ſed ubi excedit in quantitate erit fluxio, ſecunda conditio eſt, quod ſi peccet qualitate tantum, erit fluxio, exempli gratia ſi ad inteſtina bilioſus humor, uel pituitoſus expellatur nimiũ acris, uel mordax erodens, & habeat qualitatem non naturalem iſta expulſio dicetur fluxio, & erit præter naturam, tertia conditio ſi fiat non ſuo debito tempore, ut ſi habeat, quis fluxum, etiam quod parum, uel nihil egerat, ſed continue expellat & habeat irritamentum,*

ap-

appellatur fluxio, ut in tenaſmo, etiamſi nihil lege=ratur, quia in temporibus non debitis egeritur, dicitur fluxio, quarta quod non euacuatur per loca conuenientia, & ſi nec quantitate, nec qualitate, nec tempore peccet, ſed mutatur locus debitus, exempli gratia, ſi tantilla la=chrimula per oculum defluat, quæ ad nares deberet ex=pelli, erit fluxio, quia locus mutatur, nec factus eſt à natura, ut expellantur inde excrementa cerebri igitur ſuffi=cit quælibet iſtarum conditionum, ut ſit præter naturam fluxio, ſi poſtea duæ, uel tres conueniant, uel omnes non tantum fluxio præter naturam erit, ſed deterrima, & quanto plures habebit, tam deterior erit, & ita uidebi=tis, quomodo recte in definitione fluxionis poſuimus, ex=pulſionem præter naturam excrementi, ſcilicet quia & ſi uentriculus expellat chylum naturaliter diſpoſitum ad uenas meſeraicas, dicitur expulſio excrementi, quia excrementum eſt ratione uentriculi, Ideo debet fieri ex=pulſio alicuius excrementi, reliqua clara ſunt. Secun=dum caput circa fluxionem erat, ut uideremus, quomo=do, & cur fiat fluxio, & hoc ſciatis oportet ſupponere quod Galenus in tertio de Facultatibus naturalibus, & in ſecundo de diff. feb. & in ſexto de tuen. ſan. & de inæ=quali intemperie, & in de plenitudine recenſuit, quod in omni membro ſunt quatuor uirtutes attrahens, conti=nens, concoquens, & expellens quod excrementitium eſt, membrũ habens iſtas facultates, ſi ſecundũ naturam ſe ha=buerit, expellet per loca conuenientia, uel ad cutim, uel ad aluum, aut per urinam, & ſi cerebrum fuerit per pala=

tum,

tum,per nares,ita quod cum attrahit,ut debet, concoquit, ut debet,expellit, ut oportet à natura habet propria loca ad quæ expellat,ubi uero contigerit aliquid præter naturam,uel in membro,uel alimento, ita quod alimentum quod offertur ſit in qualitate peccans, uel membrum affectum, ut excrementa ita multiplicentur in eo, ut per uaſa, & meatus proprios non poßit ſua excrementa expellere ad uiciniores partes, & imbecilliores tranſmittit,quia ita à natura factum eſt,ut pars fortior ad imbecillem expellat, & omne agens agit in imbecillum, cum omnis actio proueniat à proportione maioris inæqualitatis, & attrahens à debili attrahit, Vbi igitur ita fuerit affectum, ut non poßit per loca conuenientia expellere ad ſubiectum, membrum expellit illud ad aliud, nec deficit expulſio, quouſque ad maxime debilem partem deſcenderit fluxio, & hoc fiet, ubi excrementũ bene dominatur à natura expellente, & omnia in corpore ſunt, ſecundum naturam,tunc enim non ceſſabit, quouſque ad debilißimum deuenerit, ſi uerum eſt quod fortior pars ad imbecillam expellat,donec ergo in corpore non erit pars imbecilla, niſi quatenus requiritur quod ſit imbecilla, fiet expulſio talis, imbecillißimæ enim partes ſunt illæ, quæ recipiunt excrementa, & duæ ſunt in corpore,Cutis, ut inquit Gal. in ſexto de tuen. ſan. quæ uilißima eſt,& tanquam tegumentum, ideo recipit omnia excrementa,ſunt etiam adenes in omnibus emunctorijs,iſtæ partes recipiunt excrementa omnia,quando corpus ſe habet ſecundum naturam, Ideo cum corpus uel

mem=

membrum eſt rheumatizans expellet ad has tanquam ad debiliores partes, & diuerſos affectus generabit, Si tenuis humor fuerit, & in ſuperficie pruritum faciet, Si craſsior ſcabiem, Si aduſtus morpheas, uitiligines, lichenes, Si aduſtus magis erit, generabit affectum illum, quem Græci lepram uocant, ſi adhuc magis aduſtus elephantias ingenerabit, Si uero pituitoſi, & craſsiores humores occupabunt adenes, & carnes glanduloſas, quia recipiunt ſemper excrementa pituitoſa craſsiora, nec ceſſat expulſio, quouſque aduenerit ad illas, quia laxæ ſunt, Ideo ſtrumæ ſcrupbæ, natæ, qualis eſt illa ſocij neceſſario generantur, quæ à materia craſſa uiſcida, lenta fiunt, & adenoſas partes occupant, Si uero aliquod membrum imbecillum magis fuerit interius, uel propter ægritudinem, uel propter aliquid extrinſecus adueniens, ut ex uulnere, percuſsione, uel quia ſe expoſuerit frigori, & partem aliquam debilem fecerit, & incipiat fluxio deuenire ad locum illum, tunc ſiſtitur humor ibi, & fit uel inflammatio, aut abſceſſus ſecundum naturam humoris, ut quandoque & cor afficiatur, licet ualidiſsimum ſit, & inflammetur, cum ob triſtitiam, uel iracundiam, aut propter reſolutionem ſpirituum imbecillum effectum eſt, decurrente enim fluxione ad ipſum inflammatur, quia ita factum fuit imbecille, & ita uidetis, quomodo decumbunt in diuerſas partes excrementa, & fiunt diuerſa genera affectuum, Et ſic habetis, quod cum corpus ſe habeat ſecundum naturam flu=

fluxio ad cutim, uel ad adenas deſcendit, ſi fuerit affe-ctum membrum non amplius ad glandulas, uel ad cu-tim, ſed ad imbecillam partem tranſit, quæ cum ſit af-fecta, non poteſt à ſe expellere; ideo cedit illi expul-ſioni, & ægrotat; & fit inflammatio, aut abſceſſus; uel aliquis alius tumor præter naturam, Si uerò non fuerit imbecillitas in corpore, ſed humor plurimus in toto, & uirtus expulſiua expellat, ſed non contingit ra tione multitudinis fiunt febres periodicæ, & cum in ue-nis, uel bilis, uel pituita, aut humor melancholicus fue-rit, & natura quærat expellere, & fit expulſio in to-tum, & cum non expellat ad cutim neceſſarium eſt, ut ibi decumbat, putreſcat, & fiat febris; & habet perio-dos ſecundum naturam humoris, & tertianæ, & quar-tanæ, & quotidianæ fiunt pro natura humoris, Et ita uidetis qui recte cognoſcunt fluxionem ueluti in tabella cognoſcunt ægritudines omnes à fluxu dependentes, & cauſas febrium, & inflammationum cognoſcunt, & me-lius intelligunt librum ſecundum de criſi, & ſecundum de diff. feb. in fine, & libellum de inæquali intemperie, Et iſta ſatis ſint dicta, quomodo, & cur fiant fluxiones, quod erat ſecũdum caput, Tertium caput erat, ut ſciremus cau ſas efficientes, & materiales affluxus; Quò ad efficien-tes ſcire debetis duas eſſe cauſas, ut inquit Galenus deci-motertio Meth. ubi de cauſis inflammationum loquitur, & adhuc lucidius in ſecundo de diff. febrium, ubi loqui-tur de cauſis periodorum, una ſe habet ex parte membri mandantis, alia ex parte recipientis cauſa, quæ ſe tenet ex

par=

parte mandantis contingit, uel quia membrum mandans non habet in propria natura, aliquid præter naturam, ſed ad illud defertur alimentum incommodum ſibi, peccans uel nimia craßitie, uel mala qualitate, Ideo non bene conuertit ipſum, ſed aggregat ſuperfluitates membrorum, & tunc natura grauata illa molle impellit ad imbecilliores partes, & iſta eſt una ex cauſis, uidelicet cum membrum nihil in ſe patitur, ſed aliunde uenit nocumentum, quo ſit, ut plus excrementi aggreget, uel eſt in membro nocumentum, puta mala qualitas, uel mala temperies, uel mala compoſitio ratione cuius non bene conficit alimentum etiam ſi ſit conueniens, & propterea cum ſit debile, & affectum recipit excrementa uicinorum, et ideo tùm quia non bene conficit ſuum alimentum, tùm quia recipit excrementa aliorum, cum iam aggrauatum eſt, expellit à ſe, & ſic uitium non eſt in alimento, ſed in membro, & ita ratione membri mandantis ſit dupliciter, uel quia defertur alimentum non conueniens, uel quia eſt affectum aliqua re præter naturali, & his rationibus membrum mandans, patitur influxionem, uel ſit ratione membri recipientis, Membrum autem recipiens propter duas cauſas eſt cauſa fluxionis, uel quia in illo eſt calor præter naturam attrahens, quod non deberet, ut cum cerebrum eſt ſuper calefactum in Sole dat occaſionem fluxionis, quia materiæ multæ attrahuntur ad locum, quia calidi eſt attrahere, & omnino incipit à recipiente, Alia cauſa eſt dolor, uel ex percußione, aut caſu, quia attrahit dolor, & ita cauſa defluxus eſt

in

in membro recipiente. Et iam habuiſtis cauſas efficientes defluxus duas eſſe. Quantum attinet ad cauſas materiales tot ſunt, quot materiæ & humores generantur in corpore, ubi humor et ſanguis in corpore fuerit peccans quantitate fit expulſio, ut patet in fluxu hemorrhoidum, menſtruorum, ſanguinis narium, & in fluxu ſanguinis per uenarum apertionem pulmonis, thoracis, uentriculi, & cum membrum mutilatum eſt expellitur ſine dolore, & nocumento, ita quod licet membrum euacuet humorem conuenientem ſi peccat quantitate eſt cauſa, & ſi ſanguis eſt cauſa, quanto magis alij humores, qui non ſolum quantitate, ſed etiam qualitate peccant, ut bilis, pituita, melancholia, cum ad cutim mo uentur, & ad partes inferiores, & in eadem die decumbit, & in adenibus, & in cute, ut in petechijs apparet, in quibus expellitur materia mala ad cutim, & aliquando fruſtrata, ſiue materiæ ſint nominatæ, ſiue innominatæ ortæ ex putredine, quæ infinitæ ſunt, ut inquit Gal. tertio de Facul. nat. quia dixerat Praxagoras humores eſſe treſdecim, dicit ipſe, ſi eos uelles enumerare, qui oriuntur ex putredine innumerabiles eſſent, quia tot oriun tur peruerſa uenena, ut habetur ex ſexto de locis affectis, ut numerari non poßint, hæ omnes ſunt cauſæ materiales. Quartum caput eſt, ut uideamus, qui terminus ſit fluxionis. Termini fluxionis ſunt duo, prout poteſt iſte uarius motus uel fluxio uincere naturam, uel natura fluxionem à quacunque parte deuenientem, uel ad quamcunque defluentem, ſi fluxio uicerit natu-

ram,

ram, & temperiem membri, contingit uel caloris ſuffocatio, & fiunt cancrenæ, ſphaceli, ſiue achachili, ut dicunt Moderni, & ita corripitur, & mortificatur membrum ob ſuffocationem caloris, uel contingit labefactatio, & arefactatio, & cum ad pectus deſcendit fluxio, ſiue phthiſi, & ulcere pulmonis, ob longum defluxum tabeſcunt aliquando propter deſcenſum ad iſchiam conſumptio cauſatur, & cauſam horum omnium reddemus, Si igitur natura uicta fuerit, ſuffocationes, tabes, morteſq́; tandem ſequuntur, ſi uero natura uincit humorem, ſequitur humoris concoctio, Sed quomodo concoquatur, uidebitis facta concoctione, uel difflatur per halitum, uel ſuppuratur, uel expellitur per uaſa conuenientia, ut cum materia faciens fluxum per criſim, per urinas, per ſeceſſum, per ſudorem expellit, & ſic per partes ſenſibiles, uel inſenſibiles ſit expulſio, uel non ſit expulſio, ſed ſuppuratur, quia materia craſſa ſit, uel natura imbecillis, aut propter imperitiam Medici, hoc melius eſt, quàm corrumpatur membrum, uel tranſit in duritiem, uel ſcyrrhum, Et tunc non moritur, nec liberatur, & hoc contingit etiam propter incuriam Medici imperiti, Iſti ſunt termini fluxionis. Et ita uel in bonum terminatur, cum natura uincit, uel ad malum, cum natura uincitur.

Tertium caput eſt, utrum affectus ſit in loco, unde incipit fluxio, an ubi terminatur? Iam patet ex definitione fluxionis, quod eſt expulſio excrementi

de

de uno membro ad aliud, relinquitur neceſſario, ut duo membra requirantur, mandans ſcilicet & recipiens; quæritur modo an morbus ſit in mandante, uel in recipiente, hoc multum refert ſcire, quia ſunt quæſtiones facientes ad praxim, quia niſi ſciueritis, ubi ſit morbus, non poteritis curare ipſum, quia morbus eſt ille, à quo tanquam à carcere incipit curſus, Ideo ubi præſentialiter inueniatur morbus, quærendum eſt enim quod uidetur ubi incipit fluxio, ibi ſit, quia aut membrum ſe habens ſecundum naturam propria loca habet, ſiue ſenſibilia, ſiue inſenſibilia, per quæ excrementa euacuantur, ſed ubi aggregata ſunt, & peccant quantitate, & qualitate, debent expelli: Ideo omne membrum, unde incipit fluxio, uidetur affectum, membrum autem recipiens patitur totam fluxionem, igitur uidetur quod ſit in recipiente. Reſpondeo igitur ad quæſitum, & dico, quod in membro recipiente, ubi eſt fluxio, non autem in loco ubi incipit fluxio eſt affectus, & ratio eſt, quia licet fluxio incipiat in membro mandante expellit, quod eſt illi ſuperfluum, & tunc ſubleuatur, & ſuas operationes exercet, & nullum aliud habet nocumentum, niſi quod abundat excrementis, quæ ſi expellit, non indiget medico curante, ſed præſeruante, ſed locus in quo recipitur ille afficitur, quia cum non tranſmittantur excrementa ad illud, ibi congregantur, & neceſſario ægrotat, uel inflammatione, aut tumore aliquo præter naturã, uel caliditate aut frigiditate uel ſoluitur continuũ, ſi humor acris, et mordax ſit, ideo

neceſſario locus in quo terminatur fluxio, ægrotat aliquo genere ægritudinum, ſiue in compoſitione ſit, ut tumor præter naturam, uel mala temperatura, & ſi non ceſſat, uel intercipiatur à medico, aut à natura deuenit ad gangrenas, & ſphacelíſmos, ob caloris ſuffocationem à multitudine materiæ fluentis, ægrotat ergo membrum recipiens, non mandans, neque uellem, ut crederetis hoc eſſe meum machinamentum, ſed Gal. eſt author in ſecundo ad Glauc. de cauſis inflammationum, ubi inquit, fluxio ſi reſpiciatur, ut fluit à mandante eſt cauſa, ſi ut recipitur in membro affecto eſt diſpoſitio, dicimus igitur in loco ubi recipitur fluxio, ibi eſſe affectionem, & inde incipere curandi indicationes, membrum autem recipiens, in quo eſt ægritudo dupliciter poteſt recipere nocumentum, uno modo poteſt in ſe recipere, & nullam aliam præter naturalem diſpoſitionem in ſe habere, niſi quod recipit fluxionem, ut ſi fluxio in uentriculo deſcendat à capite poteſt uentriculus nullo genere eſſe affectus ſed laborare tantum, quoniam tranſmittitur ad illum, quod non deberet tranſmitti, & ægrotat, ut ſi remoueretur fluxus, ſanus eſſet, & dicitur morbus per conſenſum, non per eſſentiam, & cum hoc cognoſcetis, habebitis anſam maximam ad curationem, & iſte eſt unus modus, quo ægrotat membrum recipiens, alio modo contingit hoc quia habet aliam cauſam ægritudinis, puta intemperiem, uel malam compoſitionem præter fluxionem, ut ſi frigidus fuerit uentriculus, nec concoquat, ut oportet, non expellit, ut oportet, non exercet ſuas operationes, ſi in tali uentriculo accidat fluxio,

dupliciter ægrotabit tùm propter propriũ affectum,tùm propter fluxionem,& ita duplicem morbum habebit,& caſus difficillimus erit, & dicebat Gal. ſexto de Tuend. ſan.deterior erit longe ſi membrum recipiens fuerit affe ctum contraria affectione fluxionis,ut ſi fuerit calidæ cō plexionis,& recipiat in capite fluxionem frigidam, & humidam & ideo eſt, quia cum uultis concoquere materiam frigidam procedetis cum calidis, ſiccis incidentibus, & contemperantibus frigiditatem,& tunc primæ ægritudini nocetis,quia augetis caliditatem, & facitis plures uapores aſcendere ad caput,& augetur catarrhus, facitis ipſum craßiorem,& crudiorem, & magis pertinacē ad expulſionem,igitur cum eſtis inter duo extrema, cura difficilis eſt,quam oportet medicum conſiderare,& ita uidetis,quomodo locus affectus ſit,in quo recipitur fluxio, poteſt bene contingere,ut membrum mandans habeat ægritudinem & affectum mala temperie,uel mala compoſitione,ſed non eſt neceſſarium,& ex his patet ſolutio ad ſextum quæſitum utrum membrum mandans neceſſario debeat eſſe affectum,ex quo eſt reumatizans, Reſpondemus quod non, immo ut Gal. in ſecundo de diff.feb.inquit poſito exemplo de deſtillatione à capite,quòd poteſt fluere ad partes inferiores fluxio à capite nulla affectione affecto,ſed aliunde ad ipſum deuenerit fluxio, quia malum defertur nutrimentum,& non poteſt recte conficere,multiplicantur excrementa,quæ cum nō poßint per propria emunctoria expelli,ſed per alia loca cogũtur expelli,ideo non ratione proprij affectus,ſed ratione mali nutrimē

*ti à capite deſcendit fluxio,nunq̃ tamen fieri poteſt fluxio à membro mandãte,niſi uitium fuerit in corpore, cacochymia ſcilicet & deprauati humores in uenis, ratione cuius nutrimentum delatum membro parato ſuſcipere excrementa non poteſt confici,ideo medici cum occurrunt fluxioni non tantum ut conſiderent duo extrema membrum .ſ.mandans,& recipiens,ſed oportet ut tertium conſiderent, uidere. ſ. an ſit in corpore cacochymia,ſciantq́;, an membrum mandans non ſolum uitio ſui mandet excrementa præter naturam,ſed quia ipſi demandantur excrementa à toto, habemus ergo quid ſexto quæſito ſit reſpondendum.*Erat *ultimum caput circa cõſiderationem fluxionis nunquid diſpoſitio alicuius membri affecti in quo ſit materia aggregata multa fluxibilis,cum non fluit,an ſit collocanda ſub genere fluxionum,uidetur quod non, quia definitio fluxionis eſt,quod ſit expulſio excrementi alicuius de uno membro ad aliud,& cum nihil expellatur non eſt fluxio,dico nullam ægritudinem dari, quæ materialis ſit à redundantia materiæ,quæ non generetur à fluxione, et notetis quomodo,nam licet aliquando membrum primogenio patiatur,quia in ipſo ſit intemperies frigida ratione, cuius alimentum ad ſe delatum non poſſit conficere,cruditates fiunt,aggregantur excrementa, & in ſucceſſu dum ita aggregantur materiæ pituitoſæ,licet nõ ægrotet nũc, non poteſt reddi membrum imbecille, & aggregare excrementa ratione imbecillitatis, quin recipiat excrementa aliorum membrorum,quia ſemper ualidius membrum ad uicina imbecilla tranſmittit,igitur cum ſit imbecille recipit*

excrementa uicinorum, & cum habeat multa excrementa aggregata, & non poſsit expellere illa, & cum ibi non poſsit redere oportet, ut expellantur ſaltem hoc nomine, quod non poſsit ſuſtinere illa, ideo nunq̃ membrum patitur per redundantiam materiæ, quin recipiat ab alijs excrementa, & fit reciproca fluxio & medici exercentes praxim, qui uident hoc, ſi habent præ manibus corpus, cuius caput ſit repletum materia pituitoſa ut patiatur epilepſiam, uertiginem in his nõ autem fluxio, nec catarrhus appellatur, tamen in illis ſemper uidetis oculos, aures, nares, palatum ita affectos, ut oculus non recte uideat, non ſentiant, nec recte odorent, plenum pituita palatum, ut non poſsit fieri quin caput ſit repletum, & ab eo non emanet aliquid, & ubi ingeſſerit aliquid præter rationem, excrementa inferiorum membrorum demandantur ad imbecilla membra, ideo euacuati debet corpus totum, ne excrementa membrorum inferiorum ad caput tranſmittantur, & recta ratio uictus inſtituatur, ne uapores aſcendant, ideo non poteſt eſſe redundantia in capite, quin patiatur defluxum, & ita habetis illa ſeptem capita conſiderata, & ſi uerum eſt, quod fluxio ſit genus ad catarrhum, ſcitis quod, quæ competunt generi competunt ſuæ ſpeciei, cum ergo catarrhus ſit ſpecies fluxionis, uidetis quam anſam habetis ad cognoſcendum catarrhum, ſi ſcitis igitur quid ſit fluxio, ſcitis etiam quid ſit catarrhus. Eſt enim catarrhus fluxio à cerebro emanans ad partes ſubiectas, et ita uidetis, quid coarctet genus per hoc quod dicimus à cerebro ad partes ſubiectas, quia caput ſupremum eſt ad a-

lia

lia membra,iſta eſt definitio,ſunt modo conſiderandæ differentiæ,& quantum ſit ratione huius definitionis catarrhus ſemp eſt uerus modo ſit fluxio deſcendens ad partes ſubiectas,oportet modo uidere omnes diſtinctiones catarrhi,quibus competit tota definitio diximus in ſuperioribus quinque eſſe uidenda circa eſſentiam catarrhi primo quid eſset catarrhus, & hoc uidimus, & quid eſſet ſuum genus,ſecundo quomodo,& per quæ diſtingueretur tertio cur potiſſime generetur in cerebro,uel capite,quarto ut uideremus,& diſcuteremus quomodo concoquatur, et quæ ſit concoctio,quinto ut uideremus,utrum Aphor.ille Hippoc.*catarrho uel deſtillatione occupati omnino tenentur ſpleneticis morbis,an ſit uerus, & an cauſa reddita à* Gal.*in commento ſit uera,an ratio* Auic.*ſit præferenda, uel neutra ſit uera;poſt definitionem igitur catarrhi uideamus,quomodo & per quæ diſtinguatur*, Dico *uobis à tribus diſtinctionem ſumendam eſſe,à locis à materiebus,à cauſis efficientibus.primo loca conſideremus*, Ego *non permanebo in eo quod diximus tres eſſe ſpecies catarrhi,una cum ad nares deuenit deſtillatio, quam coryzam* Græci,Latini *grauedinem uocant,ſecunda cum ad fauces et dicitur branchus,tertia cum ad pectus deſcēdit,& huic nomen generis tribuitur ideo faciunt illos uerſus* Moderni,*ſi fluit ad pectus dicatur rheuma catarrhus.* Ad *fauces branchus,ad nares dico coryzam, non enim maior ratio eſt præter authoritatem* Gal.*in ſexto de cauſis ſymptomatum in fine,qui plura genera ponit,q̃ iſta tria quare debeamus potius appellare catarrhum,cũ ad fauces,pectus,*

nares,q̃ cum ad oculos pedes,tibias, modo deſcendat à ca pite,dico uobis,quod ſemper ſunt catarrhi, ubi deſcendat à capite ad inferiores partes,ſed iam dicamus,quæ ſint illa loca,quæ occupantur, & quia catarrhus poteſt deuenire ad partes diuerſas non debeo ego diſtinguere ſi ad pedes deſcendit ſit talis ſpecies,ſi ad genua,ſi ad manus talis,quia traderem uobis doctrinam confuſam, ideo oportet tradere doctrinam per methodum,ut fontes habeatis, à quibus ſumere ualeatis omnes diſtinctiones Hipp. in lib.de glandulis methodum tradidit, quam poſſumus eligere, ubi de omni catarrho deſcendente à capite ad inferiora loquens ad ſeptem fontes reduxit, & inquit, omnis catarrhus poteſt deſcendere per ſeptem uias, & meatus, uel per oculos,uel per aures,per nares,per palatum, uel per utrunque uentriculum inferiorem, appellat duos uentres inferiores,thoracem,& uentriculum, uel per uenas, & arterias,uel per uertebras,& neruos, iſtæ ſunt ſeptem uiæ per quas neceſſario tranſit catarrhus cum à capite deſcẽdit,nec poſſunt eſſe plures,nec pauciores, ſi autem breuiorem uiam uellemus,illam poſſemus eligere, & ſic dicere,omnis catarrhus deſcendit à cerebro, uel per propria foramina, uel per uias amplas, uel per neruos, uel per uenas,ſi per propria foramina ſunt illa quatuor Hippoc.& ex Anathome uidiſtis,foramina quæ ad oculos,ad aures,palatum,& ad nares deueniunt, ubi ergo cerebrũ ſuos defluxus per foramina propria deſtillat, hoc erit unum caput,cum per communes, & uias latas deſcenderit hoc eſt per duos cannales amplos,uel per alterum illorũ

ideſt

ideſt per cannalem arteriæ aſperæ, uel per æſophagum, & per unum ad pectus per alterum ad uentriculum deſcenderit hoc erit ſecundum caput, uel per uenas, & quod dico de uenis idem intelligatis de arterijs, quia ſcitis plures uenas, & arterias aſcendere ad caput, quartus eſt deſcenſus catarrhi ꝑ neruos, ita quod tranſit per uertebras colli, & dorſi, & ad partes inferiores deſcendit, & ſecũdum diuerſas uias facit diuerſa accidentia, & diuerſas ægritudines immo omnes ægritudines ab hac tantum cauſa poſſunt fieri non dico, quod fiant, ſed quod poſſunt fieri à catarrho, licet etiam ab alijs cauſis fiant, ſi igitur materia deſtillans à capite ad oculos deſcenderit, facit omnia inflãmationis genera de quibus in ſecundo de diff. feb. lippitudines, ſuffuſiones, pterigia, lepras, & alia omnia ſi ad aures inflammationes aurium faciet ſolutionem continui, dolores ab intemperie, ſurditates, ubi ad nares præter catarrhum, quem coryzã appellant, polypos, cancros, ſi ad palatum multa ægritudinum genera generabit, ſi ad fauces raucedinem, anginas, ſcrophas, & alia genera multa, ſufficit nobis pro exemplo, quomodo ſecundum ꝙ uaria loca occupat, uarias faciat diſpoſitiones, licet ab una tantum fiant, cum hæc omnia cõtingere poſſint, ſi per propria foramina deſcenderit, ſi uero per æſophagum, uel ꝑ aſperam arteriam ad pulmonem tales phtiſim, peripneumoniam, aſthmatis omnes ſpecies, & tandem omnes ægritudines pulmonis, ſi ad muſculos pectoris, & ad membranam ſuccingentem coſtas empymata, & pleuritides fiunt, ſi per alium cannalem ad uentriculum deſcendat, & occu

pat ipſum,nauſeas,priuationes appetitus, priuationes cõ coctionis,ex maxima permiſtione pituitæ cum cibis diarrhæas fluxus,ſi ad inteſtina gracilia per obſtructiones ileum faciet,ſi in craſſa decubuerit inteſtina colicum dolorem & genera alia diarhææ, ſi in inteſtino craßo fiunt tenaſmones,ragadias ſi uero tranſiet non per cãnales amplos,ſed per uenas, & arterias, ubi deuenerit ad cor ueras lipothymias, tremores cordis,& homines timidos facit ſine ſpe, refrigeratur corpus, craßiores, & frigidiores facit ſpiritus,ſi per uenas deſtillatio multa diſtillauerit,& ad hepar tranſiuerit,& ipſum infecerit Anaſarcham,*& omnes ſpecies hydropis facit.ſi p neruos deſcendit paralyſin,ſpaſmos,tremores, & omnes ægritudines neruorum faciet, ideo non fruſtra pollicitus ſum ex catarrho omnia genera affectionum oſtendere,cum ad coxendicis iuncturas tranſit iſchiam facit.* Hic *unum aduertere debetis,quod ex omnibus deſtillationibus iſtis ſi fiat p foramina propria corpori toti non magnum inferent malum,ſi.n.ad oculum deſcẽdit poterit deperdi uiſio ſi ad aures poterit ſurditatem cauſare,nõ tamen eſt neceſſarium, de naribus,& palato idem dicendum eſt,& ita poterit ſequi amißio actionis illius membri,non tamẽ toti corpori magnũ malum inferet,ſed ubi p cannales ad uentriculum, uel per aſperam arteriam deſcenderit,neceſſario iſti tabeſcunt,ſimiliter ſi per uenas,& ratio eſt, quia ſi ad uentriculum tranſierit fiunt cruditates,& obſtructiones, & cibus non concoquitur,ſecundo non diſtribuitur, quia cum crudus ſit,uenas obſtruit meſeraicas,& ſi diſtribuitur nõ*

eſt

eſt bonum nutrimentum,quia ſecunda concoctio nō corri git primam,Ideo tabeſcit corpus propter defectum nutritionis,ſi ad pulmonem tabeſcit pulmo, quia pulmonis ſubſtantia uiolatur, inducuntur ulcera in ipſo, & facile quia putreſcibile,laxumq́; membrum eſt,ſecundo quia refrigeratur ſubſtantia pulmonis, & tranſmittit aerem refrigeratum nimis cum malis uaporibus ad cor, quia humore diſtillato putreſcente,aer attractus habet illas malas qualitates humoris, & contingit illis, ſicut contingit illis,qui attrahunt aerem corruptum, corrumpunt ſpiritus cordis,quia non nutriuntur à puro aere, putreſcitq́; calor innatus, & corpus tabeſcit, & ita uidetis,quantū ſit malum,ſi deſcenderit diſtillatio ad pulmonem, ſi ad uenas peßimum eſt,quia ſanguis refrigeratur,& hepar,et corpus cruditatibus repletur,Ideo uel tabeſcit,uel in hydropem tranſit,ſi per neruos ultra hoc quod locus inficitur,& refrigeratur non attrahit,quia non habet calorē, Ideo nec nutriuntur tales,& tabeſcunt ſecundo quia cum per neruos tranſierit deſtillatio,fiunt dolores,ex doloribus uigiliæ,dolores autem proſternunt uirtutem,quia ex maxime proſternentibus uirtutem eſt dolor, & fœtor. Vigiliæ autem areſcunt,& tabeſcunt tandem,Et ideo uos habetis,cur tabeſcant, cum per illas tres uias tranſierit deſtillatio. iſta ſunt quæ mihi dicenda uidebantur de differentijs catarrhi,quæ per loca ſumuntur, Reſtat modo ut uideamus,quomodo diſtinguantur per materiam, Dico uobis,quod diſtinguuntur per tot materias, quot generari poſſunt in corpore,de poßibilitate loquor,Ideo à ſan-

guine bile,pituita, melancholia fieri poterit catarrhus, quia tot ſunt materiæ,quæ generantur in corpore. Dicimus igitur omnem materiam poſſe facere deſtillationē, ſi ſub communiſsimo conceptu omne quod diſtillat à capite appellabimus deſtillationem,Sanguis etiam poteſt eſſe materia deſtillationis, Et nos uidimus multos, à quibus ſanguis deſtillabatur à capite ad palatum, ad pulmonem, ad uentriculum, ut difficillime uulgares decernant, an à capite,uel thorace diſtillet, bilis etiam ſyncera poteſt eſſe materia,ut uideamus quandoque per nares emungi humorem ita flauum,ut quaſi ſyncera bilis ſit, ſed ſi proprie loqui uolumus,ſicut Antiqui *deſtillationem ſumpſerunt, nō dicimus alium humorem deſtillationem facere, niſi ſolam pituitam,ſed aduertatis, quia nec ſanguis, nec bilis cum ſyncera emanat (licet raro) propriè dicitur catarrhus, ut proprie intelligamus catarrhum, pituita igitur ſemper eſt materia catarrhi propriè ſumpti, uerum pituita non uniformis eſt in primis qualitatibus, quia aliquando frigidiſsima eſt exquiſite,aliquando caliditatis particeps, nec in ſubſtantia, quia aliquando tenuiſsima, aliquando craſſa eſt,præter ea non ſolum diſtinguitur penes tenuitatem,& craſsitiem,caliditatem,& frigiditatem, ſed penes ſaporem, quia quædam acida eſt, quædam inſipida, quædam ſalſa,licet communiter omnes iſtæ materiæ in genere ſint pituitæ.Cauſa autem diuerſitatis pituitarum ſumitur penes ſubſtantiam diuerſam uaporum, Vbi enim uapores calidi fuerint,& cerebrum calidum ſiue naturaliter,ſiue aduentitie illa erit tenuis pituita, quia à frigidi-*

tate

tate non fuit condenſata,præterea acris fiet,ſi uapores bi lioſi fuerint,ſalſa autem,ſi propter caliditatem hepatis pu treſcat,et adurentem partes tenuiores, ut fit in mari pro pter caliditatem adurentem partes tenuiores, & ita pi= tuita, quæ eſt materia catarrhi in caliditate, frigiditate, tenuitate,& craßitudine, & in ſaporibus ſecundum di= uerſitatem temporum facientium pituitam diuerſificatur, nec eſt mirum, quod ſi perpetuo materia catarrhi ſit, ſi conſideramus membrum recipiens uapores,& generans catarrhos,quia frigidum eſt,& humidum, oportet etiã, ut ſua excrementa talia ſint,qualis eſt temperatura, ideo excrementa pituitoſa fiunt,quia ſemper ubi frigiditas eſt in membro humiditati etiam coniuncta facit pituitam, ſe= cundo de Temperam. *Cum igitur cerebrum ſit naturali= ter frigidum,& humidum,non eſt mirum, ſi pituitam ge neret,& uapores aſcendentes ad ipſum in humorem ta= lem conuertantur,& fiant diuerſæ ſecundum diuerſita= tem temperaturarum,ſi ad exceſſum frigiditatis labetur, fiet frigida ualde, & acida, quandoque propter longam moram,& propter putredinem humorum,* Et *ita habe= tis rationem,quare fiant diuerſæ materiæ facientes catar rhum,& quare pituita ſit materia,licet uarietur,* Et *hæc non fuit mea imaginatio, ſed præter rationes dictas, & præter experientiam,quæ ſenſu & oculis uidetur, pro= bat hoc etiam* Plato *in* Tymeo, & Gal. *in* 6 .*de* Placitis, Ideo *ſi cito* Platonem,*cito uirum probatum à* Gal. *inquit* Plato,*omnium deſtillationum à capite pituita eſt, uel aci= da,aut ſalſa,uel inſipida,&* Gal.*de* Temperamentis, *ſe=*

num

num deſtillationem connumerat inter ſeniles, & pituitoſos morbos, præterea uerſus finem de ſignis frigidioris temperaturæ ait, ubi uidetis redundantes deſtillationes di catis temperaturam frigidam, Et *in primo de* Tuen. *ſan. idem repetit, ubi de his affectionibus quæ oriuntur ex quiete, & motu nimio loquitur, otium, inquit, eſt ex his, quæ multiplicant humorem frigidum, craſſum, pituitoſum, unde morbi* Apoplectici, *& deſtillationum omne genus fiat.* Concludimus *ergo materiam omnium deſtillationum eſſe pituitam, licet poßit eſſe diuerſa in caliditate, frigiditate, tenuitate, & craßitudine, & uarijs ſaporibus,* Et *in duas habetis diſtinctiones, unam à locis, ſecundam à materia.* Deeſt *tertia, quæ à cauſis efficientibus ſumitur.* Cauſæ *efficientes catarrhi partim in cerebro, partim in membris inferioribus inueniuntur.* Quæ *in cerebro inueniuntur, quæ immediatæ dicuntur proueniunt ob malam temperiem cerebri, calidam, uel frigidam, ſi calida temperatura ſemper eſt cauſa ueluti per accidens, quia de ratione calidi cerebri non eſt multiplicare catarrhum, ſed contingit hac de cauſa, quia dilatat calidum, & attrahit uapores, non autem ratione cerebri non potentis conficere alimentum, uel uapores difflare per halitũ, atque reliqua excrementa difflare, & conficere,* Hoc *igitur contingit ratione obiecti, quia longe plures uapores aſcendunt quàm poßit diſtribuere, & conficere, & per halitum digerere,* Ideo *quia ibi eſt caliditas aduentitia attrahens dicitur cauſa per accidens, frigiditas uero eſt per ſe cauſa generationis catarrhi, quia ratione eius multi-*

pli-

plicatur pituita,tùm quia alimentum delatum non poteſt conficere propter frigiditatem, ideo abundat excrementis frigidis propter frigiditatem dico cerebri,uel naturalem,uel aduentitiam,nec poteſt attenuare humores et diſflare per halitum,ut ſolent cerebra non affecta, ideo ratione uitiorum in cerebro exiſtentium fit illa deſtillatio, & pituita multiplicatur, quæ facit deſtillationem, uel eſt cauſa efficiens non in cerebro, ſed ab inferioribus membris,quia contingit plerunque, ut uentriculus habeat nimiam caliditatem euaporantem, & propter uapores aſcendentes multiplicetur catarrhus ſine uitio cerebri, & hic dicitur per conſenſum,& hoc ſciri debet, quia multũ facit ad curationem, & dicebat Gal. 3. de locis affectis ubi de cauſis doloris capitis loquitur, ſi temperatura aliqua eſt apta ad replendum caput uaporibus, et humoribus illis eſt,quæ habet hepar & uenas calidas, quia eleuantur uapores,& licet caput ſit ſanum multiplicat tamen pituitam,ratione mandantium,et curatio eſt non occurrere cerebro, ſed rectificare membra, ne mandent; iſtæ ſunt cauſæ efficientes intrinſecæ,quæ diſtinguunt ſpecies catarrhi. deſunt extrinſecæ, quæ, et ipſæ plurimæ ſunt facientes catarrhos, et ſunt omnes res non naturales cum excedunt,et primo aer eſt, et nemini dubium eſt, quòd nihil tàm efficax eſt ad generationem catarrhi, q̃ exceſſus aeris calidioris,et frigidioris,ſi caliditas eſt,generat eam ſpeciem catarrhi,quam Græci coryzam appellant,et eſt ſalſus,acutus, faciens excoriationem, et ideo coryzam uocant ἀπὸ τοῦ κορίζειν, quaſi quod lancinet

net nares, ſi frigidus reliquæ fiunt ſpecies deſcendentes, et hoc quoad aerem, ſecunda ſunt accidentia animi, quæ maxime poſſunt ad multiplicandos catarrhos, et ratio eſt quia ſi fuerit triſtitia, & metus cauſa efficiens, et calorem innatum ad cor attrahunt, et cerebrum refrigeratur, et corpus, et multiplicantur catarrhi, ſi uerò fuerit ſpes, et gaudium cauſa, ſi ſperauerit, ſi perſeuerauerit, et exceſſerit, quia fit reſolutio per expanſionem ſpirituum, et caloris innati, ſpiritus abſumuntur cerebri et caliditas abſumitur, et fiunt catarrhi, præterea ſomnus, et uigilia, quod ſint cauſa catarrhi patet, quia longæ uigiliæ ſpiritus, et calorem innatum abſumunt et corpus refrigeratur, ſomnus excedens, quia reddit calorem, & ſpiritus imbecilles & frigidiores, ideo cauſatur catarrhus, otium etiam quod faciat ad multiplicandum catarrhum, ex hoc patet, quia obtunditur calor, & ſpiritus, ſicut à motu excitatur, ſed maxime ſomnus meridianus, & ratio eſt, quia ſomnus diurnus nocet per uiam ſigni, & cauſæ, per uiam ſigni, quia ubi quis occupatur à ſomno in die, ſignum eſt cum lux trahat calorem, & ſpiritus à partibus interioribus ad exteriores, ubi occupatur interdiu à ſomno fit uiolentia quædam, quia in hoc corpore eſt cauſa non naturalis faciens hoc, uel nimia repletio, uel frigiditas cerebri, quæ dant occaſionem ſomni non naturalis in horis indebitis, & fit illa antiperiſtaſis, & catalepſis, ideſt detentio caloris naturalis ad partes interiores, Cum ergo ſit quid uiolentum eſt malum ratione ſigni, per uiam cauſæ autẽ, quia natura nihil agit fruſtra, in exercitijs autem diurnis

ſpi-

ſpiritus,& calor naturalis in toto tempore diei ambit totam ſuperficiem corporis,excitatur perficitur, attenuatur,concoquitur,& tunc animal uegetum fit, Cum uero dormit,& intercipit motum ſpirituum, & caloris naturalis,facit ipſos torpere,& quia trahuntur interius, fiũt ſpiritus craßiores,lenti,& frigidiores,quia interpellantur à motu proprio, & hinc eſt quod quanto magis homo dormit, fit ſegnis in operationibus quia ſpiritus obtunduntur,& calor uiolenter retinetur, & cum craſſeſcant circa genas oculorum fit tumor, quia ſpiritus cum redduntur tenues craßiores miſti uaporibus adhærent circa cutim,& turgiditas apparet circa membranas, quæ ſunt in genis,quæ denſiores cum ſint, nec poros apertos habeant,aggregantur ibi,& ideo præter alia inditia, inditium eſt calorem, & ſpiritus craſſefactos eſſe, & iſta augent catarrhum,quia cerebrum frigidius ſeipſo faciũt. præter ea inanitio,& repletio, & maxime coitus multus facit, & ideo qui ſubiectus eſt catarrho à coitu caueat,quia uiolenter ſpiritus euacuat, quia propter delectationem exeunt ſpiritus cum ſemine,Cuius ſignum eſt, quod ampullis,& ſpuma eſt plenum, ideo exiccatos habent oculos propter paupertatem ſpirituum cerebri, cũ non poßint deuenire ad oculos,& contrahitur cerebrũ, & aridum fit, & facit quandam leuem epilepſiam, ideo tales ſi nunc non patiuntur catarrhum,patientur in futurum,Quantum etiam cibi,& potus diuerſi faciant ad catarrhum patet ex ebrietatibus, crapuliſq; quot eleuentur uapores ad cerebrum,omnes ſciunt,præterea ex mul

to

to genere ciborum cruditates aggregantur in uentriculo, Et hæc ſufficiant quoad deſtillationes, quæ ſumuntur penes loca, penes materiam, & penes cauſas efficientes tàm intrinſecas, quàm extrinſecas ita lucidiſſime, ut nihil amplius deſiderari poßit, & hæc circa ſecundum caput. Tertium caput propoſitum erat, cur .ſ. catarrhus generetur potißime in capite. Nam inter fluxiones omnes, licet uariæ ſint, ut quandoque à capite, quandoque à uentriculo, à ſplene, & à quacunque parte corporis fluant, nihilominus, ſi bene colligitis Antiquorum dicta omnium, uel maxima pars eſt in capite, ut ex decem octo oriantur in capite, ſed unde ſit quod in capite generetur defluxus à Gal. in ſexto de Tuen. ſan. manifeſtantur cauſæ huius, partim ab Hip. in libello de glandulis, partim à natura rei, & cauſæ quatuor aßignantur, cur in cerebro fiat, prima eſt ratione temperaturæ, quoniam cerebrum frigidum, & humidum eſt, ratione cuius temperaturæ eſt aptum ad multiplicandum pituitam, quæ eſt aptiſſima, immo propria materia catarrhi, ſecunda cauſa eſt laxitas, & raritas membri, Quantum autem ſit idonea ad fluxiones faciendas, & accipiendas exemplum glandularum habetis, quæ aptißimæ ſunt ratione ſuæ laxitatis ad recipiendum pituitam, immo ſemper refertæ ſunt pituita, facillime ergò repletur cerebrum à uaporibus delatis ab omni parte propter raritatem ſuam, quia cerebrum dicebat Hip. eſt tanquam glandula magna, tertia cauſa eſt multitudo, & magnitudo uiarum exiſtentium in cerebro, & hæc ſunt partim foramina ampla per quæ commodiſſime

ſime uapores aſcendunt à partibus inferioribus, partim uaſa quæ interius,& exterius ſunt,uenæ ſcilicet & arteriæ,multitudo ergo,& magnitudo uaſorum, & foraminum, quæ in baſi cranei ſunt,cauſa ſunt,ut uapores plurimi aſcendere poßint,& cum cerebrum aptum ſit ad recipiendum,ideo potißimum in cerebro generatur catarrhus quarta cauſa eſt ipſe ſitus,quia ſituatum eſt in parte ſuperiori,& proprium eſt uaporum aſcendere, & ad cerebrum aſcendunt, tanq̃ ad caminum,& quia laxum eſt, finguntur,& quia frigidum condenſantur,& fit diſtillatio, quia ergo hæ quatuor cauſæ concurrunt,non eſt mirum, ſi cerebrum ſubiectum eſt deſtillationi. Quartũ caput ſumme neceſſarium eſt ad curationem, quomodo fiat concoctio,& unde oriatur talis neceßitas,in catarrho duo ſunt attendenda,locus à quo incipit fluxio, & locus ad quem terminatur ideſt cum deſcendit fluxio ad fauces, ad nares, ad pectus,uel ad uentriculum, Debetis conſiderare locum à quo incipit,& terminum ad quem terminatur. His ſtantibus quæritur quæ ſit concoctio,& quomodo fieri debeat, & nunquid debeamus concoquere catarrhum ut eſt in termino à quo,uel ut eſt in termino ad quem an potius in utroque & ſi utroque, an ſit eadem concoctio, uel diuerſa,nos nunc loquimur de ea concoctione, quam facit natura,non de ea quæ fit ab arte,ideo conſideratio noſtra eſt quomodo natura faciat decoctionem. Si enim cognoſcemus hoc in parte curatiua catarrhi curationem aggrediemur, poſtq̃ cognouerimus quomodo fiat à natura, ita ars imitatrix naturæ,& ab ipſa edocta faciet, de concoctione er-

*go à natura facta loquemus,*Et dico *expectandam eſſe in utroque termino concoctionem, ſed uaria eſt ſed iam incipiamus à termino à quo incipit fluxio,*Fundamentum *pro batum à* Gal.*in de* Facul. *nat.ſupponere ante omnia debetis,eſtq; perpetuum in omni membro,& in toto corpore, ut quicquid eſt excrementi in membro totum expellatur à uirtute expellente,& quicquid poteſt reduci ad benignũ natura reducat ſeparando utile ab inutili. prætereaſupponere debetis calorem naturalem dum in propria tẽperie eſt agere ut oportet & eſſe principium omnium rerum naturalium & ſemper dare formam materiæ quæ continetur in ipſo membro.* Si *determino à quo loquamur ideſt de cerebro, ubi ſit in cerebro pituitoſum excrementum aggregatum pro deſtillatione excrementum quidem, cum tale ſit per fundamentum ſuppoſitum natura quærit eius expulſionem, q̃ celerrime fieri poteſt,& id,quod rebelle eſt calori naturali,quærit ex pellere,quærit enim ſemper calor dare formam, & ornatum humori exiſtenti in membro, quatenus fieri poßit,igitur cerebrum cum uult excrementum expellere ſemper id quod concoctioni rebelle eſt expellit, & quod aggrauat,& quod dico de cerebro de omni alio membro, à quo incipit fluxio,intelligo,*Et *ideo in omni expulſione ſemper in principio crudiora,amariora,ſalſiora expellantur, & tunc crudus maxime eſt catarrhus, quia ſemper quod deterius eſt expellitur,& aggreditur reſiduum, & pro uiribus membri,& pro fortitudine uirtutis concoquit,& quod malignum eſt expellit, & tunc membrũ exoneratũ*

for=

fortius ſe ipſo fit, et excrementa conficit, et quod deſertur ratione alimenti, cum ratio ſit in quantitate, & qualitate ita malum ſemper benignius fit, & concoquitur dummodo ægritudo ſalubris ſit quia contingit aliquando, quod uirtus ſit debilis, & humores ita praui, & putredo ita exiſtens in illis ita refrigeret calorem naturalem, & innatũ ut terminet ad malum, quia longe deterior eſt materia, quam quod poßit exonerari à calore naturali, immo propter malignitatem, uel multitudinem materiæ uincitur calor, loquimur ergo de eo qui poteſt dominari à natura, tunc malignum expellitur, & benignum ſeparatur, & addito nutrimento meliori membro nutriendo, in quo eſt fluxio permiſcetur cum malo excremento, & fit contemperantia, Hipp. *ideo in libello de priſca medicina dicebat(ſi* Hippo. *eſt, qui tenuit à caliditate morbum fieri) concoctionem humorum fieri propter temperamentum benignioris excrementi cum maligno, ideo non tantum concoquuntur excrementa modo dicta, ſed etiam cum ab alio adueniente benigniori contemperantur,* Et *hæc fiant in membro unde incipit motus, & hæc aduertenda ſunt cum curamus, ut adiuuetur natura,* Alia *eſt in termino ad quem, exempli gratia ſit deſtillatio à capite, ad pulmonẽ deſcendens duas materias habemus, quæ indigent concoctione, prima eſt materia deſcendens cruda, alia eſt, quæ inuiſcata in mẽbro, ut nõ poßit eradicari, ut in orthopnais ſicut nobiliß.* D. Iaco *bo Cornelio cõtigit, qui patiebatur maximã anhelandi difficultatẽ propter multitudinẽ humorũ crudorum exiſtẽtium in pectore, ibi duæ erant materiæ concoquendæ, una*

fluens à capite, & alia, quæ continebatur in pectore, habebatq; difficultatem anhelitus propter materiam multã, & uiſcidam contentam in pulmone, & ideo uobis perpetuum ſit, ubicunq; materia collecta eſt in aliquod membrũ, in qđ terminatur fluxus, ſicut cõtingit in inflãmationibus cum tendit fluxio in aliquam partem, & fit inflammatio, in iſta inflammatione aliter concoquendum eſt, cum eſt in termino ad quem, quia quando eſt in membro, unde fluit ibi habet liberam expulſionem, & quod deterius eſt expellit, reliquum conficit. Sed quando eſt in loco terminato ita debilis eſt, ut non poßit expellere excrementa ad aliud mẽbrum, ſed ibi fit tumor, & natura aggrauata ab illa materia tentat aliud genus concoctionis, quia non poteſt expellere nocuum, & benignum conficere, dat ei aliam formam ſemper præparando, ſicut natura dentes præparauit inciſiuos, ut alimentum, melius à calore naturali conficeretur, in uentriculo, ideo prius attenuat, ſecũdo ſeparat bonum à malo, ſi non poteſt, quærit alium ornatum, quem poteſt, & facit tandem pus in inflammationibus, in uentriculo, in thorace & hæc eſt ſententia Hipp. *ſeptimo* Aph. *Vbi ait, cum materia deuenit per* xx. *dies ad pectus ſuppuratur, quia cum natura non poßit facere ornatum debitum, facit unum medium,* Et *facit quoddam ſimile alimento, uel quia membra ſunt alba licet ratione ſanguinis rubea ſunt, propter ea facit unum, quod habet colorem ueri alimenti, non tamen ueram formam habet, ſed naturam mediam, inter alimentum, excrementumq;, & hæc eſt ſanies alba, lenis, æqualis, & hæc omnia habetis à* Gal. *in* 1. Pro

gnoſt.

gnoſt.ultimo ubi de ſuppuratione loquitur,ſi uero humor ita præualeat naturæ, ut malignitatem habeat putreſcit membrum,& fit gangrena,ſi fuerit multitudo ſola ſine malitia indurabitur materia,et fiet ſcyrrus in loco. Ha*betis igitur collecta breuiter,quæ attinent ad concoctionē catarrhi,& fluxionis diſtillantis ad oēm partem, & hoc erat quartū caput.Quintū & ultimum caput erat,qđ oēs quærunt,& non ſoluunt,nec adducunt unam authoritatē* Hipp. *quam habuerunt ab* Auic.*ſed in quo loco id dixerit* Hip.*nullus dicit,& eſt,quod illi qui deſtillationi,& catarrho ſubiecti ſunt,non patiuntur ſpleneticos morbos.* Aui. *in cap.de catarrho.* 14.*cap.adducit rationem* Gal.*& inquit,quia qui ſunt ſubiecti catarrho ideo nō incurrūt ſpleneticos affectus,quia qui habent unum membrū debile, nō habent aliud,quia omnia excrementa deueniunt ad illud,et quia hi qui ſunt ſubiecti catarrho habent caput debile,omnia excrementa deueniunt ad illud, & non ad alia membra,iſta fuit ratio imputata* Gal.*ab* Auic. *contra quam inſtat* Auic.*& inquit quare non poſſunt fieri ſplenetici etiā quod abundent catarrho,& quod habeant duo membra debilia,hæc non eſt bona ratio,ideo aliam adducit ipſe, quod catarrho ſubiecti ideo ſplenetici nō fiunt, quia tales qui habent catarrhum abundāt tenuibus humoribus,qui nō ſunt apti ad ſpleneticos affectus, quia ut ſplenitici fiant requirunt terreos,craſſos, & aductos humores,*At *ſententia hæc* Hipp.*à nullo adhuc citata eſt habetur in ſecunda commētatione ſexti* Epid.*cōmento quarto in textu dicit* Hip. *minus ſplenitici fiunt,qui ſub ſunt catarrho,non dicit abſo*

lute,ſpleneticos non fieri,Gal.in cõmento refert ruffi,& ſabini opinionem, & inquit dum iſti explicant hunc locũ aßignarunt hanc cauſam,quia qui catarrho ſubiecti ſunt per catarrhum euacuantur excrementa ſanguinis & totius corporis,quia ſupponebant Antiqui Medici, *& tota illa medicina ſplenem intumeſcere à pituita à bile, à ſanguine craſſo,& à melancholia,* Et *hæc habetis ab* Hipp. *in quinto de morbis,ſeu paßionibus,ubi loquitur de ægritudinibus ſplenis,ibi expreſſe uult ab humoribus omnibus uarias ægritudines fieri & ponit primum ſecundum tertium quartum quintum,& ſextum modos incidendi in tumoribus ſplenis,& omnes humores enumerat, cum ergo hæc crediderint* Medici Antiqui,*dicunt quod ſubiecti catarrho à pituita,bile,& melancholia expurgantur, ideo ſplen purus remanet,dixit* Gal.*carpens horum opinionẽ, iſta ratio communis eſt,quia quæ maior eſt cauſa cur ſplenetici non fiant magis q̃ hepatici,cur potius de ſplene, q̃ de aliis uitijs aliorum membrorum,qui à fluxione fiunt,ſi enim fluxio omnem malum ſanguinem expurgat, & totum corpus,quæ maior ratio de una eſt,quàm de alia,ideo* Gal.*uolens aßignare particularem rationem inquit,raro enim æqualiter ſunt duo membra debilia in corpore humano,bene poſſunt ſtare membra debilia,ſed unum erit debilius ut ſemper fortius expellat ad debilius,dico modo, q̃d ſi duo membra ſint æqualiter imbecillia hoc raro contingit,cum itaq; ſiat defluxus omnium excrementorum totius corporis ad cerebrum non contingit,ut ſplen ſit æqualiter debile ideo non fiunt ſplenitici,quia non fluunt ad ip*

ſum

ſum humores,iſta ratio bona eſt,ſed peccat eodem pecca= to ſicut peccabat ratio ruffi, & ſabini, quia dicam uerum eſſe,non poſſe reperiri in corpore duo membra æqualiter debilia,ideo ad caput fluunt excrementa, immo cur non di xit minus hepatici fiunt ſi enim carpis ruffum,quia commu nem rationem aßignauit,cur etiam hæc non erit commu= nis ratio? Aduertens hoc Gal.in fine inquit, uel fortaſſe eſt,propter ea quia qui abundant catarrho frigido & pi= tuitoſo humore abundant,& iam probauimus, ſi pituita abundat,quod habeat frigidum corpus,& hi non abundãt fece ſanguinis,nec aduſtis humoribus, & hi non poſſunt eſſe ſubiecti ſpleneticis affectionibus, & hæc eſt propria ratio,quia ſi ſplen non intumeſcit niſi ab humore craſſo me lancholico, & catarrho ſubiecti habent refrigerationem corporis,nec abundant aduſtis humoribus, ſequitur quod non ſunt apti ad ſuſcipiendos ſpleneticos affectus cum er= go reprehendat Gal. Auic.& hæc ſit ratio,quam ipſe aßi gnauit,dicendum eſt quod non legerat Gal. uel ſi legerat propter malitiam occultauerit eum,ſic habetis cur ſplene tici non fiant ſubiecti catarrho, ſed ſi uultis conſiderare uirtutem huius ſententiæ erit in eodem gradu ueritatis, ſicut illud dictum Hipp.neceſſarium eſſe, ut poſt rigores fiant febres, Exponens Gal. dictum illud inquit tempore Hipp.ſequebantur poſt rigores febres, ſed noſtro tempo re,cum non uiuant homines ea rationem uictus,ſicuti uiue bant tempore Hipp.ita abundant excrementis,ut non ſe= quantur febres,idem dicit de alio dicto Hipp.mulieres qui bus menſtrua defecerunt non podagrizant, inquit quod

non eſt hoc uerum temporibus noſtris,immo uidebitis,q̃d qui catarrho abundant habent duritiem ſplenis,quia habẽt inæqualitatem membrorum,ratione caliditatis hepatis abũ dant fece ſanguinis ſplen eſt debilis non conficiens alimen tum ſuum aggregat excrementa,& fiunt ſcyrrhi in ſple= ne,tùm etiam quia mala ratio noſtri temporis uiuendi di uerſa prorſus eſt à modo uiuendi tempore Hipp. *eſt cau ſa quod etiam ſplenitici, & catarrhoſi fiunt homines id= eo non eſt omnino huic ſententiæ credendum*, Et *hæc quò ad explanationem totius catarrhi.*Habemus *nunc ſigna in ueſtigare,quia non ſufficit cognoſcere eſſentiam morbi,et multiplicem naturam eius,niſi habeatis ſigna diſtinguen= tia , ut cognito morbo curationem aggredi ualeatis*, De *ſignis indicantibus aliàs ſciuiſtis ſignorum alia eſſe in dicantia futuram ægritudinem,alia præſentem, de prænũ tiatione futura ægritudinis anteq̃ eueniat , nunc non ero ſollicitus,quia ubi loquebamur de pnitioſis morbis.ſ.ſpaſ= mo,&* Apoplexia,E*pilepſia debemus omni ſtudio cona= ri,ut habeamus ſigna indicantia futuram ægritudinem,& curare eam,anteq̃ eueniat,quia cum aderit non poterit cu rari,ſed in morbis non ita pernitioſis non ſunt ita neceſſa ria,ſufficit,ut habeatis cognitionem cum præſentia ſunt , quia natura ſollicita eſt in rebus,cum imminet periculum magnum in corpore,& tunc dat ſigna præuidentia , cum uero non ita malum,occulta adeo ſunt ſigna, ut uix perci piantur.*Dicamus *igitur quæ ſint ſigna indicantia præſen tem,cum adeſt catarrhus , ſigna etiam adſunt ſignifican= tia eſſentiam morbi,& quia uaria eſt natura , & eſſentia*

ca=

catarrhi, uaria etiam ſunt ſigna, & quoniam diximus catarrhum in uniuerſali conſiderari, & in particulari in uniuerſali quidem eſſe fluxionem à cerebro, ad partes inferiores, prout eſt ſub hoc uniuerſali conceptu conſideratus, habet etiam uniuerſalia ſigna propria, & pathognomonica omni catarrho conuenientia, quæ uniuerſalia dicuntur, prius ergo uniuerſalia ſigna ponemus deinde particularia ſigna ergo indicantia catarrhum in communi hæc ſunt, primo percipit homo qui patitur catarrhum grauitatem capitis inſignem præter conſuetudinem, ut uideatur habere molem magnam in capite, propter præſentiam multæ materiæ, Vltra grauitatem habet operationes animales intrinſecas, & extrinſecas uiolatas, uel corruptas, & diminutas, dico diminutas, uel corruptas quia poteſt eſſe catarrhus calidus, uel frigidus. Ideo *aliqui ſtupidi fiunt, non recte diſcurrunt, memorantur uaria, habent ſomnia turbulenta pro modo humoris, ſenſus læſos exteriores habent, non recte odorant, non recte audiunt, præter ea non habet motus ſuos uirtus motiua, quia cerebrum, unde eſt principium motus, grauatũ eſt, præterea ubicunque quis patitur catarrhum in capite uaſa ſua & meatus, per quos ſolebat expurgari, patiuntur mirum in modum, quia uel deſtillat longe plus, q̃ prius, uel interceptus eſt omnino, exempli gratia aliquis dum eſſet ſanus ſolebat abundare muco, & dum perſeuerat emunctio, ſanus eſt, ſed cum patitur catarrhum habet, uel obſtructas uias, uel tanta copia deſtillat, ut ardeant, ideo uel intercipitur, uel mutatur in quantitate, uel qualitate,*

II v &

& hoc eſt ſignum maximum pathognomicum, Signa uero indicantia differentias, plura ſunt, cum plures ſint catarrhi differentiæ, una enim ſumebatur à loco, alia à materia, tertia à cauſis efficientibus: Signa indicantia uarietatem locorum, ſi recte memoria tenetis nos reduxiſſe omnem fluxionem catarrhi, ad quatuor capita, Aut enim diſtillatio per foramina tendentia ad oculos, nares, aures, palatum deſcendebat, uel per uias latas, & cannales amplos, ſcilicet per æſophagum, uel per aſperam arteriam, uel deſtillabat per uaſa, ideſt per uenas, & arterias, uel per ſpinalem medullam ad totum corpus, iſta ſunt quatuor itinera, per quæ deambulat, ſic etiam ſunt ſigna indicantia, hæc omnia ſigna quæ diſtinguunt deſtillationem per foramina ſunt manifeſta, quia loca affecta indicant diſpoſitionem, ſi per foramen oculorum diſtillat ex affectu apparente in oculo uidetur, & idem eſt de naribus, & auribus, Quando uero ad quartum foramen, ideſt ad palatum deſtillat, non eſt ita facile, quia multi credunt, quod quando fiunt anginæ in faucibus, quod ſit propter deſtillationem à cerebro, ſed aliud eſt iter, cum fiunt inflammationes ad fauces, ſed cum tranſit per palatum, fiunt alij affectus, plurimum expuunt iſti, deinde habent perpetuam nauſeam, quia circumlinitur catarrhus circa orificium æſophagi, & natura renuit illud excrementum, & facit appetitum ad nauſeam, præter ea in faucibus uidentur habere unum bolum, quem uolunt excernere, & aliquid ex eo excernunt, ſed non totum, & hoc ſignum indicat catarrhum deſcendere per foramina palati, & ſi mordax

fue=

fuerit, & calidus fiunt corroſiones gingiuarum, palati in faucibus, & ulcera, ſi frigidus fuerit facit dentes uacillantes, laxas gingiuas, & languidas, & ita habetis ſigna diſtinguentia catarrhum per illas quatuor ſpecies foraminum, ſecunda uia per quam tranſit catarrhus ſunt illi duo cannales communes, cũ decurrit ad fauces, et aggreditur uiam alicuius cannalium, Vos habere debetis ſigna diſtinguentia, quia maxima differentia eſt, ſi ad aſperam arteriam; uel ad æſophagum deſcendat, quia diuerſa cura indiget, Si ad cannalem aſperæ arteriæ primo erit difficultas anhelitus, quia branchi humoribus uiſcidis implentur, & ſpiritus libere non tranſit, & cantus percipitur in halitu, quia tranſiens aer per catarrhum in branchis exiſtentem cum ſonitu exit, ſicut aer cum tranſit impetuoſe per aquam, & hoc eſt maximum ſignum, præterea nunquam poteſt eſſe materia in pulmone, uel in branchis ſine maxima pulſuum inæqualitate, quia ultra authoritatem, Gal. in 4. de præſagijs ex pulſu in cap. de affectu pulmonis ubi hæc omnia uidebitis, rõ etiã dictat, quã aſsignat Gal. in 1. & 2. de cauſis pulſuum, & ſumpta eſt à natura rei, inquit ibi, quia natura oneratur à multitudine materiæ, & ei accidit ficut baiulo, cum pondus maximum ſuper humeris habet in portatione illa facit maximam inæqualitatem, quandoque cito ambulat, quia uellet deponere onus, ſed ſæpe ſiſtit, ut ſuſcipiat uires, ita quod prius currebat, nunc ſtat ambulat iterum, rurſus firmatur, & facit omnes diuerſitates in ambulatione, ut modũ inueniat, quò minus moleſtetur; ita natura, quærit. n. omnem modũ

*expulſionis,quandoque facit celeriter pulſum, ut expellat malos humores,poſtea ſiſtit,mouetur iterum, rurſus ſiſtit,*Et *hæc eſt ratio cur pulſus inæqualis fiat à multitudine materiæ aggrauantis, ſi hoc modo contingat in omnibus,ubi in pulmone aggregata erit materia, fiet maxima inæqualitas,exemplo hominis habentis multitudinem materiæ in pede,illa.n.ſufficit facere inæqualitatem in pulſu,propter conſenſum,quem faciet, cum in pulmone eſt, qui dat aerem cordi pro refrigeratione, cum plenus eſt malis uaporibus,& humoribus,quærit.n. cor expellere uapores illos malos,et facit uarium motum, quem ſequitur motus arteriæ,*Ideo *fiunt in pulſu maximæ inæqualitates,& exemplificauit* Gal. de Antipatro Medico, *cui prænunciauit mortem futuram propter illam inæqualitatem,cum etiam ſanus eſſet,& etiam pulſus grauis,et præter ea ſequitur tremor cordis, & lipothymia aliquando, quia cum catarrhus deſcendat per arterias, & communicetur cordi per ipſas inducit tremorem propter frigiditatem iunctam cordi,& ſi inualeſcit lipothomiam, & atrophiam, & tabem tandem cauſabit ob maximam refrigerationem corporis.*Et *hæc ſigna indicant catarrhũ deſcendere per aſperas arterias. Signa uero indicantia, cum defluit ad gulam, ſunt ab alijs diſtincta, & primo nauſea,& ſæpe uomitus apparet,appetitus proiectio, et omnes actiones uentriculi debiliores, Ideo non continet, & perpetuas gurgulationes ſentit,immo ſi deſtillatio augetur,augetur inquam incidunt,uel in lienteriam à defluxu catarrhi,uel in famem bouinam,cum totum corpus attra=*

trahit nutrimentum propter indigentiam, & tamen uentriculus non ſentit famem, ſed nauſeam quod ſi huiuſmodi deſtillatio pertranſeat uentriculum, & ad inteſtina gracilia deſcendat, alia ſymptomata fiunt, & primo obſtructiones in meſaraicis, & obſtruit uias inter hepar, et uentriculum, & non diſtribuitur cibus, & fit ileon, uel in uoluulum incidunt, ſi ad craſſa inteſtina dolorem colicũ, & diarrhæos fluxus, præter ea ſi ſit catarrhus mordicans, acutus, ſalſus, dyſſenteriam facit, ſi ad inteſtinum rectum tenaſmum, & ragadias, ſi acutus, & mordax uarias ægritudines in muſculis, & inteſtinis facit. Si uero per arterias, & uenas propria ſymptomata facit, inter quæ ſignum pathognomicum eſt, quod arteria ad tactum eſt mollis, & imbecillis motus redditur, quia dum tranſit humor ille pituitoſus per arterias, debilitat calorem innatum, & molleſcunt corpora arteriæ propter tranſitum pituitæ, & ideo Gal. in 4. de cauſis pulſuum dicebat, quod ubi pituita pertranſit per arterias, molliores apparent, præter ea in cap. de pulſu inquit quòd paruitas primo pulſus fit, ut ſi catarrhus amplior fiat tarditas, & ſi adhuc augeatur raritas appareat, paruus autẽ fit pulſus, quando refrigeratur calor innatus, & diminuitur neceßitas euentationis, ideo non extenditur pulſus, & accidit imbecillitas, ſi etiam augeretur deſtillatio, non tantum paruus, ſed etiam amittet de dimenſione in altum, & de uelocitate acquiret, ubi deſerat indigentiam amittet frequentiam, & ſic fit paruus, tardus, & rarus, quia diminuta neceßitas eſt cum peßimi ſint catarrhi, & plurima inæqualitas ap-

pa-

paret,non autem raritas,nec tarditas, nec paruitas, niſi cum intabuerint,ſed inæqualitas inſeparabilis eſt, cum catarrhus deſcendit per arterias,quia proprium ſignum,et inſeparabile humorum exiſtentium in corpore aggrauantium uirtutem eſt inæqualitas, præter ea ſequuntur lipothymiæ,tremor cordis,quia arteriæ communicant uapores ipſi cordi, Ex his igitur deprehendes catarrhum deuenire per arterias,ad ſingulas partes corporis,ſi uero per uenas deſcenderit,quod frequentius accidit, & ſimiliter per totum corporis ambitum ſpargitur, ſequentur primo obſtructiones in toto,& tumores ducentes ad cachexiam,quia refrigeratur ſanguis,& miſcetur crudo humori,& non nutritur ſicut oportet, præterea febres lentæ,quæ non percipiuntur,niſi ab inæqualitate pulſus, & pulſus ſuffocatus apparet,& iſtæ febres dicuntur ab Arabibus erraticæ,à Græcis typhodes,uix.n.percipiuntur,& tales febres ſemper inuadunt homines habentes deſtillationes per uenas,habent urinas albas,crudas,pallentes,habent ſpumã,ſed ubi ſpumam urinæ habent,indicatur diſpoſitionem exiſtere in renibus, ut 7. Aph. 35. Quibuſcunque in urinis ampullæ ſupernatant,nephreticã ſignificant,& longam ægritudinẽ,Quomodo ergo diſtinguentur? Debetis uos diſtinguere à colore primo ubi affectus in uenis fuerit,urinæ craſſiores, et citrinæ magis apparent propter deſcenſum uero catarrhi albæ, tenues,lucidæ cũ ſpuma, & huiuſmodi ſpuma non tantum ſuperficiem occupat,ſed quaſi in ſubſtantia eius ſunt ampullæ,præter ea non nutriuntur corpora, et areſcunt,et

fiunt

ſiunt tabidi, inflantur tamen, et turgidi fiũt, quia fit quæ-dam ſuffuſio humoris non boni inter muſculos, & cutim, ſuntq; peßimæ diſpoſiti, ſi humor per uenas tranſiens nõ omnes, ſed aliquas intrinſecas, uel extrinſecas occupat, ſi per intrinſecas ad fauces deſcenderit, affectus facit diuerſos, pro diuerſitate locorum, ſi .n. ad amygdalas deuene-rit renuadas, ſi ad gurgulionem, unam ſtaphilin, ſi ad lo-cum, qui eſt inter medius inter gurgulionem, & amygdalas pariſtimum facit, ſi muſculos laryngis anginæ omnes ſpecies, ita quod huius modi ſpecies nunquam fiunt per foramina capitis, ſed per uenas, & ſi exterius cum tamen ſit inflãmatio maxime in faucibus, quia catarrhus nõ per foramina decumbit, ſed per uenas, tunc eſt proximum re-medium phlebotomia, quia auertitis, & diuertitis, ſed ubi humores ſunt extra uenas cuiuſcunque generis ſunt, nunquam competit phlebotomia, quantumq; de ratione illorũ ſit, ut per phlebotomiam euacuentur, ſed dicetis Gal. in 4. de tuen. ſan. cum laßitudinem ponit ulceroſam, uidetur uelle quod optimum ſit remedium phlebotomia. Sed Gal. ibi aduerſatur ſibi, & contradicit rationi, & proprio dogmati, quando dicit, trahes humores extra uenas exi-ſtentes ad partes interiores, ſed utrum hoc poßit fieri per phlebotomiam, & ſi fiat, an bene fieri poßit, & an con-ſentiat placitis Hip. & Gal. bene uolunt ipſi cum humor fluit per uenas, quod euacuandus ſit per contrarias regiones, ſed humor exiſtens extra uenas in uacuitatibus membrorum natura euacuat per cutim, et non trahit interius ad uenas in uacuitatibus membrorum, Nos autem debe-

mus

mus imitari naturam, cum hoc ſit præceptum Gal. et quan doque fortaſſe ſcribũt libellũ de dubijs in Gal. cogitabitis uos, ſi uero fluit per uenas extrinſecas ad fauces facit ſtrumas, ſcrophas, abſceſſus, inflãmationes, ſi ad thoracẽ facit difficultatem anhelitus, & tabẽ, & tandem ad phthi ſin deducet, & ad fracturas uenarum, maxime qui ſunt ſubtiliſsimi ſanguinis, Quia ſi humor tenuis ſubtilis fue= rit flatuatur in uenis, & facit ſanguinẽ tenuem & ape= riet orificia uenarum, ſi uero craßior fuerit flatuatur in uenis, & facit ebullire ſanguinem, & facit rupturã ue= næ, uel ſi pituita ſalſa erodens fuerit, facit eroſionem, & iſta eſt deterrima ſpecies, ubi uenæ rumpuntur, & ero= dũtur, quia ibi eſt mala tẽperatura, inflãmatio, et ſolutio continui, ut inquit Gal. 5. Met. Si uero ad alias partes de fluat, facit diuerſa accidẽtia, ſi per uenas uentriculi nau= ſeã facit uomitus, modo fluxus, ſi in inteſtina eadẽ feratur materia, ſi ad partes infimas inteſtinorũ hæmorrhoides ac ſi eſſent anguillæ, omnes podagræ, et morbi mali articu lares fiũt propter aſcẽſum humorũ per uenas, et iſta ſuf ficiãt pro cõpẽdio, ut ſciatis ſigna indicãtia, cũ per uenas diſtillatio fit. Si uero ꝑ neruos, et ſpinalẽ medullã deſcen derit, percipiũt frigiditatẽ in deſcenſu, habent etiã ſæuio ra accidẽtia, habent præter ea corporis ſtupiditatẽ, para lyſin, ſpaſmũ, laxationes membrorũ, et relaxationes, et in iſchia fit laxatio propter plurimũ humorẽ deſcẽdentẽ ad illas partes, dolores acutiſsimi, quia materiæ trãſeunt per partes maxime ſenſibiles præter ea ꝑ cõſenſũ quãdoq; ce rebrũ afficitur, dũ in neruis eſt affectus, et in Apopl. et in

Epilepſias quandoq; incidunt, & hæc ſufficiant de differentijs catarrhi à locis ſumptis, & ſuis ſignis. De ſignis uero indicantibus differentias, quæ à materia ſumuntur dicamus. Materia catarrhi ferè ſemper pituitoſa, quandoque ſalſa, acris, acida, ſi materia calida erit, erunt ſigna caliditatis, ſitis maxima, à rebus frigidis iuuabitur, & contrapatietur, & offendetur, præterea ſi febricitabit augebitur catarrhus, quod non ita in frigido erit, nam in ipſo eſt priuatio ſitis à rebus calidis, & à febre iuuabitur, iſta omnia indicant frigiditatem, præterea ſi per os exit liquor amarus, uel ſalſus, aut inſipidus craſſus, uel tenuis apparebit, quod non contingit, ſi per uenas deſcenderit, uel per arterias, & per neruos. Quantum ad cauſas attinet efficientes, tàm intrinſecas, quàm extrinſecas, quia ſæpe ob caliditatem cerebri fit, cognoſcetis cerebri caliditatem à ſignis caliditatis, de quibus in ſecundo de Temperatura, & in ſecundo Artis paruæ, ab operationibus animalibus, tàm intrinſecis, quā extrinſecis, à pilis, ab amplitudine uenarum in oculis, à facie tornatili non tumida, à concauitate naſi, præterea an lædantur à calidis, uel frigidis, ex his temperaturam cerebri cognoſcetis, præterea materia catarrhi reciproce indicabit, quia raro in calido cerebro fit frigidus catarrhus, ſimiliter ex ſignis oppoſitis caliditati ſcietis cerebrum frigidum, quò ad cauſas extrinſecas, ex relatione infirmi, & aſtantium ſcietis an fuerit obiectus aeri calido, uel frigido, humido, uel ſicco, de cibis, de ue-

nere an dormierit in horis non conſuetis ab aſtantibus ſcietis. Quantum uero attinet ad dictam differentiam, an ſcilicet crudus ſit, uel concoctus id cognoſcetis ex exeuntibus ſi fuerit tenuis, uel craſſus, uel inæqualis, hoc eſt partim tenuis, & partim craſſus erit crudus, cum uero albus lenis, & æqualis in ſubſtantia fuerit, coctus eſt, ſi uiridis niger, aut ſub niger non tantum crudum, ſed peßimum iudicabitis, quò ad ſapores ſi erit coctus, uel ſubdulcis, uel inſipidus, crudus, uel ſalſum, uel acidum ſaporem præ ſe fert, præterea à facilitate expellendi per ſputum per ſeceſſum, per nares, & ſine ardore, et ſubſtantiam moderatam habeat coctionis erunt indicia, & hæc quoad ſigna indicantia eſſentiam, & differentias catarrhi. Accedamus modo ad indicationes curandi, quæ ſumuntur à natura rei, & quia catarrhus fluxio eſt à capite ad ſubiectas partes, fluxio autem eſt expulſio præter naturam ab uno membro ad aliud, primo indicationes declarabimus, quæ à natura rei, & morbi ſumuntur, quia facillime ſcietis indicationes, quæ ſumuntur à differentijs, iam ergo de his, quæ ſumũtur ab eſſentia catarrhi dicamus, ut eſt fluxio à capite ad partes ſubiectas, & ſuppoſito, quod catarrhus habet duos terminos, unum à quo incipit, id eſt membrum mandans, & terminum ad quem, id eſt membrum recipiens; duæ etiam neceſſario indicationes curandi oriuntur, quia iſti duo termini neceſſarij ſunt, & quia membrum mandans excrementa mandat, alterum recipit, duæ naſcuntur in-

dicationes,

dicationes, à mandante una naſcitur, ut remoueantur excrementa à mandante, ſed quare non dicis, ut remoueatur illa fluxio, & miſsio? Ideo dixi remouenda eſſe excrementa, quia non intendimus remouere, niſi id quod præter naturam eſt, ſed cum membrum expellit quod ſibi nocuum eſt egregie facit, ideo debemus tollere excrementa, ut non abeant illa. in membro recipiente naſcitur alia indicatio, ut nõ recipiat, quomodo faciemus? oportet duo facere. primo corroborare, ne recipiat, ſecundo auertere materiam, & attrahere materiam ad aliquam partem, & ita tres indicationes ſumuntur à natura rei, prima remouere à mandante excrementa, ſecunda recipiens corroborare, tertia auertere, corroborare autem membrum licet nihil aliud ſit, quàm reducere ipſum ad naturalem habitum loquendo de corroboratione proprie, hæc tamẽ non quæritur principaliter in fluxionibus, bene deſideramus naturalem habitũ, ſed quærimus principaliter, ut durum, denſum, ſolidum, et uias non habeat latas, quia laxitas, & amplitudo uiarum, et raritas membri maxima eſt occaſio fluxionis ad membrum, quando ergo uultis corroborare membrum, ne recipiat, ipſum aſtringere debetis, & ſolidum facere, ut uias habeat ſtrictas, aſtringimus autem cum rebus refrigerantibus, & exiccantibus, auertimus trahendo humorem ad oppoſitam partem, hæc quò ad duas indicationes, quæ ſumuntur, ut prohibeamus receptionem excrementorum recipientis, quomodo autem prouidebimus, ut

excrementa remoueantur à membro mandante? opor tet exquiſite totum corpus euacuare, & membrum illud, ſed nunquid hæc fecerit Galenus percurratis ea, quæ in decimo tertio Therap. & in quinto Methodi dixit, in ſecundo ad Glauc. in cap. de inflammationibus inquit duo errores maximi in principijs fluxionum ſunt aduertendi, ne fiat ſubito totius euacuatio, ſed debemus illud euacuare, & hoc indicatione ſumpta, ne excrementa demandentur, quia membrum non mandabit quod non eſt, ſecūdus error eſt quò ad recipiens calefacere, aut humectare, quia hæc ſunt contraria frigiditati & ſiccitati, & hoc dixit propter illos amethodos, qui uolebant relaxare membrum cum calidis, & humidis, ſi hoc facitis, rarefacitis membrum, & maior fiet fluxio, igitur cum frigidis, & ſiccis debemus procedere. Et hoc ita aduertit Gal. ut in doloribus, ad dolorem ſedandum cum frigidis, & ſiccis procedat, quia timet apertionem, quo ad auerſionem dicit ibi, auertendam eſſe ad oppoſitum materiam, & in ſexto de Tuen. San. & in ſexto Meth. & in Libello de ſanguinis miſsione, & in decimo tertio Methodi, præter hoc igitur quod ſunt indicationes iſtæ à natura rei ſumptæ, adeſt etiam authoritas Galeni. Addit hoc Galen. in principijs omnium fluxionum optima agenda ſunt, errata enim in principio fluxionum affectus prorſus incurabiles faciunt, uel difficillime ſanabiles faciunt. idem in quinto Methodi dixit, qui negligenter in principio curant catarrhos à leuioribus in-

cipiendo parant ægris longum interitum,et ratio eſt, quoniam ſi uultis in principio fluxionum, cum incipit materia demandari,errare, primo permittitis fluxionem fluere ad locum. Si enim rarefacitis, tota moles deuenit ad locum,propter quod extinguetur calor,& fiet gangrena.ſphacelos,uel ſcyrrhus incurabilis,oportet ergo aduertere ne incidatis in principio in hos errores, primo ergo in omni catarrho totum corpus exquiſitiſsime euacuabitis, & ſimul, & ſemel corroborabitis membrum cum frigidis, & ſiccis, bene ſunt hæc contemperanda ſecundum naturam membri,ſemper tamen idea erit, quod frigida & ſicca ſint,gradus autem moderabuntur ſecundum naturam membri, an fuerit meſſor,uel puer, aut fœmina, ſecundo auertere cum auertentibus, ſiue phlebotomia, ſiue pharmacia ſit, hæc non poſſumus determinare, niſi in differentijs catarrhi,& ſpeciebus eius,ubi uero hæc feceritis, & adhuc perſeuerauerit fluxio, ſignum eſt, quod membrum illud mandans habet aliquam intemperiem, quæ redundat iſto excremento, ideo non ſufficit hæc euacuatio, quia generat excrementa propterea quia non concoquitur alimentum,& ſi deficit in opere proprio calor naturalis deficit,& fit frigidius, & cum multiplicentur excrementa frigida, & humida, cerebrum erit frigidum,& humidum,tùm propter excrementa, tùm propter temperiem ipſius. ratione cuius non recte conficit, quid ergo oportet in mandante fieri, ut tollatur penitus fluxus ab ipſo,& cum euacuatio non

 potuit

potuit id efficere, debet rectificari membrum, & hoc fiet cum oppoſitis, ideo exiccantibus utemur, & ideo Galenus *quinto* Meth.cap. *de catarrho fluente ad pectus ad tria curationem deduxit non obliuiſcendo primam, & inquit uolo, ut primo corroboremus membrum recipiens, ſecundo totum corpus exquiſitiſſime euacuemus, tertio cerebrum exiccemus, primam intentionem exequitur cum frigidis, & humidis cum theriaca noua, & cum medicamento diaſpermaton frigido, ſecundam cum euacuantibus exquiſite, & proponit pilulas, quæ conſtant ex* Aloe, Scammoneo, Colocynthide, Agarico, *&* Bdellio, *tertiam exequitur cum exiccantibus membrum mandans cum ſynapiſmis ex ſtercore columbino, & cum his, quæ ualenter exiccant, & cum pulueribus calefacientibus, cum dropacibus deueniendo ad ſynapiſmos, qui adurant, & cauteria tandem actualia. Sed antequam diſcedamus ab his uniuerſalibus fluxionibus, quoniam ſymptomata accidunt, oportet ea rememorari, & generales indicationes ſumere, ac tradere. Symptomata ſunt influxionibus dolor præcipue, quia rariſſime cõtingit, ut in inflammationibus non ſequatur dolor, ex parte ſaltem membri recipientis, ob inæqualem intemperiem, & ex ſolutione continui, contingit etiam ſyncopa ob nimiam euacuationem, & ob uehemẽtem fluxionem, quæ ſymptomata cum habeant rationem cauſæ trahunt ad ſe curam, & poſſunt quandoque tantam habere rationem cauſæ, ut totam trahant, ſicut ſyncopa,*

ſyncopa, & animi deliquium, nec non dolores acu-tiſsimi, & à dolore prius incipiamus cum ſit in membris recipientibus, & unum de ſymptomatibus ſæpiſſime contigentibus. Oportet habere indicationes, ex quibus tollatur, quem ſi uere uelletis remouere, id debet fieri per ablationem cauſæ, quoniam hæc eſt uere cura remotionis doloris, & hæc cito fieri non poteſt ex dolore enim calefit membrum, calidum autem aperit, aperiendo fluxum faciliorem facit, perſeuerat enim copioſior, & malignior fit, dolor præterea attrahit, & ex attractione augetur fluxio, præterea reſoluit uires, ideo dicebat Auic. cum mederi uolueris. dolorem prius ſeda, & Gal. in ſecundo ad Glauc. inquit, in omni fluxione ſedandum eſſe dolorem, ſed quoniam remotio cum anodinis eſt aduerſum remedium prorſus intentionibus præcedentibus, quia diximus ad prohibendum fluxum indigere frigidis, & ſiccis, hæc autem non conueniunt in ſedando dolorem, ſed calida & humida in primo, et talia maxime aperiunt, dicebat autem Gal. aduertendum eſſe ne in recipiente ſint calida & humida, quoniam relaxant, & aperiunt, ſed medicamenta exiccantia, & refrigerantia, ut reprimant quadam tenus, & tollant malam complexionem. frigida autem, & ſicca in primo ſunt ad modum apta. ſicut oleum roſaceum applicatum, quomodo autem ſit applicandum docebimus in cura particulari, ideo in principio non euacuata materia (niſi cogamur ad ſtupefaciẽtia deuenire) nihil magis præ-

ſtat quàm oleum roſaceum,ſi uerò fuerit ſyncopa,habuiſtis nunc modū occurrendi,& quot modis,& quot cauſis fieri poßint à Galeno in duodecimo Methodi, debetis inuenire cauſas, & ſi reſolutio ſpirituum,cum refocillatione, ſi ob nimiam euacuationem,nutriantur, ſi ob reſolutionem membrorum,illa reſtaurentur, hæc ſunt quantū ad correctionē ſymptomatū,quæ ſequuntur fluxiones.quò ad rectā rationem uictus clarū eſt, quod quantum ſpectat ad eam in his uniuerſalibus ſemper aduerſa debet eſſe cauſis facientibus,ut ſi materia ſit frigida, uiſcida attenuetur,moderate calefiat, & exiccetur,tàm circa uictus rationem,quàm circa reliqua omnia,ita ut aliquando ira,triſtitia,excandeſcentia,& febris etiam ſit medicina in aliquibus ægritudinibus,quæ omnia cū ita ſint conſtituta,ſi recte uniuerſales indicationes habuiſtis,intentiones omnes modernorum, quoniam amethodæ ſunt, & tanquam à legislatore ex præſcripto quodam emanantes, uidebitis à caſu eſſe,cum dicunt in cura catarrhi ſex eſſe intentiones,prima ordinat regimen debitū,ſecunda digerit tertia euacuat,quarta diuertit,quinta ſiſtit fluxum,ſexta corrigit accidentia,modo nō ſunt perpetuo ueræ, licet aliquādo ueræ ſint, ſunt etiam amethodæ,quoniā non habent unde oriantur,& ita uidetis quantum referat habere indicationes à natura rei. Moderni autem uolunt,ut ſic fiat tanquam ex præſcripto quodam, ſed iam ad particularia deueniamus, ſed qua arte procedendum eſt attendatis oportet ante omnia differentias

tias fluxionis conſiderare, & materiam earum diſtinguere, ſi autem uultis exquiſitiſſime ſcire differentias fluxionis conſiderate materiam earum, & quid requi rant, & iam ſciuiſtis quod tria rquiruntur loca, & uaſa, per quæ tranſeunt fluxiones materiæ, & cauſæ efficientes, Et per *hoc etiam diximus ſumi diſtinctiones omnes, & differentias fluxionis, & ſicut in cauſis diſtinximus, ita applicetis curationem, & quia indicationes fuerant claræ, cura etiam clara erit, ſed notare cum dicimus ad particularia deſcēdendum eſſe in doctrinis, de indiuiduis non intelligimus, nec ut uelimus dicere, ſi fluxio fluet ad pedem, ad genua, ad tibias, ad coxendices ita agendum eſt; quia facerem hiſtoriam, nec uobis doctrinam traderem, niſi confuſam & hoc non eſſet tradere* Artem *medendi, quæ in ſingulis debet habere certam rationem, ideo in dando naturam membrorum diximus loca communia eſſe conſideranda, quæ in illis ſeptem conſtituebantur conditionibus, in ſubſtantia primò, quam dixi conſiderari, ut ſciatis ſubſtantiam, ex qua membrum ſit compoſitū, & confectum, an ex carne, uel neruis, uenis, & arterijs, modum etiam ſubſtantiæ, an laxum ſit, uel ſolidum, cuius temperaturæ an calidum, ſiccum, frigidum, uel humidum ſit, præterea ſenſibilitatem, uel inſenſibilitatem, nobilitatem, & eius operationem, ſitum, utrū in ſuperficie, uel in profundo ſit, in ſuperioribus, uel inferioribus partibus ſituatum ſit conſiderare. præterea cum quibus membris communicantiam habeat, &*

ex hoc

ex hoc artificio,ſiue fuerit pes,uel hepar,uel cor regulæ communes & uniuerſales deducent nos in cognitionem naturæ membrorum, iſtud eſt artificium, & hoc calle procedemus, in his igitur indicationibus particularibus ſicut fecimus in conſideratione naturæ differentiarum fluxionis,ita faciemus, & quia diximus, uel à loco,uel à materia,uel à cauſis efficientibus ſumi, Loca uero duo ſunt ; à quo incipit fluxio,ad quem terminatur,& loca per quæ tranſit,Hic ſtatim dicetis, quare in ſuperioribus nō dixiſti de locis,per quæ?id feci, quia uolui dimittere conſiderationem horum locorum ad particularia, & tunc non erat neceſſariū,nunc autem ſumme neceſſariū eſt, & proponemus membrum mandans,non amplius, ut mandans eſt, ſed cuius naturæ ſit,ita etiam recipiens,non quatenus recipiens, ſed cuius naturæ ſit,& uaſa per quæ tranſit , incipiamus autem à natura membri mandantis, & quia ſumus in catarrho , qui fluxio à cerebro eſt , naturam cerebri conſiderabimus,ut rectam habeamus rationem curandi, quia ſecundum diuerſam naturam membri ſtatim indicationes curandi ſumentur , Et quantum ad membrum mandans attinet indicationes non erunt plures, quàm ſit natura conſiderata, quoniam duo hæc correlatiua ſunt , natura igitur cerebri quomodo conſideratur ? per ea capita toties dicta primo conſiderando ſubſtantiam,ſ.ex quibus conſtat,eſt enim ex medullari illa ſubſtantia,ex membranis,uenis, arterijs,& neruis,habet foramina multa,& hæc attinēt ad ſubſtantiam

tiam, & quo ad primam partem, quia ſcitis plures eſſe uenas, & arterias in cerebro, ſcitis per uenas, & uaſa nos poſſe trahere materiam & commode, præterea, quia laxum eſt facile attrahetur, quò ad ſitum, quia in ſuperioribus commoda eſt euacuatio, ſi ſanguinem mittere oportet, ex uena ſuperiori cephalica fiet, & per uomitum, & aluum ratione communicantiæ, cum ſtomacho, quantum ergo attinet ad ipſam naturam membri quoad ſubſtantiæ modum ſcitis quomodo ſit euacuandum, quo ad temperaturam, quoniam frigidum, & humidum eſt, abundat plurima pituita, quia talia ſunt excrementa, qualis eſt complexio, ergo ſcitis quod euacuandum ſit à complexione, & ſcitis quod per ſuperiores uenas, & per emunctoria uera pituita euacuari poteſt cum caputpurgijs per foramina propria, & cum maſticatorijs trahendo materiam per palatum, & per nares, quia talis attractio commoda eſt, iſta omnia habentur ex recta conſideratione cerebri, quoad loca, per quæ tranſit quod erat ſecundum audiuiſtis eſſe quatuor principalia, uel n. catarrhus defluit per foramina cerebri, & uidiſtis, quæ ſunt, & quantum attinet ad foramina habetis indicationes, quomodo commode fiet euacuatio dummodo obſeruetis hoc, quod ſi per oculos defluit catarrhus nullo modo per nares attrahatis, & hoc ideo caueatis, quoniam ſi recte ex Anatome conſideràuiſtis foramina capitis ita ſunt foramina propinqua, quæ ad nares, & oculos deueniunt, ut periculum ſit maximum trahere

ad nares,

ad nares,ideo uel per palatum, uel per alia foramina commodior fiet attractio, ſed nec ad aures trahetis, quia ſæuiſſima fiunt accidentia & dolores pernecantes, & inflammationes aurium pernicioſæ ſunt, docet ergo natura rei quoad foramina attinet,quomodo ſint euacuationes, & auerſiones à capite faciendæ, rationem autem quare materia fluens ad nares non attrahetur commode per palatum nunc omittimus, quando uero materia tranſit per ſecundum genus uiarum, quas dicebamus eſſe uenas, & arterias,inde ſumuntur indicationes curandi, quod ſi per uenas tranſit per miſſionem ſanguinis, & per prouocationem urinæ cõmode fiet euacuatio,dico per miſſionem ſanguinis,ſi materia non erit admodum cruda, quarto de tuen. ſanit, quia ſi cruda erit per prouocationẽ urinæ commodius fiet, & ita cum catarrhus per uenas tranſit indicatione à loco, per quem tranſit,ſcitis,quod commodiſſima euacuatio fit per urinam prouocantia, uel per phlebotomiam; ſi uero per canales amplos communes tranſit.i. per aſperam arteriam uel per gulam, cum per aſperam arteriam tranſit patet modus euacuandi, & eſt. per tuſſim, ideo prouocanda eſt tuſſis per medicamenta bechicha, ſi uero per gulam commode educetur per uomitum, ſi ſit materia bilioſa, uel aſſuetus uomitui, uel per ſeceſſum, ita quod natura gulæ oſtendit quomodo euacuanda ſit materia, ſi uero ad quartum genus tranſit quod eſt ſpinalis medulla, & nerui, ubi imbibitur materia in neruoſis mẽ

bris

bris frigidis, & figatur ibi, indicat cum concoquentibus, & digerentibus, & cum attenuantibus efficaciſſimis eſſe procedendum, & euacuationibus ualidiſſimis utẽdum, Et *ſi recte memoria tenetis, quia diximus in cap.* de *ſpaſmo, &* de *alijs ægritudinibus neruorum quod medicinæ efficaciſſimæ eſſe debent, hoc oſtẽdimus ex medicinis deſcriptis ab illis* Doctoribus *egregijs, & ideo cum tranſit materia per neruos, efficaciſſimæ debent eſſe medicinæ, igitur ſi per ſigna cognoſcetis materiam fluentem fluere per neruos, ſcitis quod indigetis medicinis maximis, & exceſſiuis tum in coquendo, tum in euacuando,* Et *ita habetis indicationes quæ ſumuntur ex parte locorum per quæ tranſit, & quomodo uariæ ſumantur indicationes ratione diuerſitatis uiarum, quæ autem à ratione membri recipientis ſumuntur conſiderandæ ſunt, quoniam diximus in conſideratione membri recipientis, ut recipiens eſt perpetuam regulam eſſe, quod debetis corroborare membrum, ne recipiat, quæ autem ſumuntur à natura rei conditiones uariant regulam, quod debetis corroborare membrum, & quia diſtinguunt naturam rei ita etiam indicationes, quæ autẽ intercipiunt fluxum duo erant inſtrumenta, ut corroboretur, & auertatur, quo ad auerſionem regula perpetua eſt quod fiat, modo fiat per conuenientes regiones, quia ex quo fluit materia, debet auerti, dummodo non fluat ad locum euacuationis maxime cum materia critice ad urinas, uel ad inteſtina fluat non debet intercipi tunc, quia hæc non*

eſt

eſt fluxio uera præter naturam, ſemper igitur in uera fluxione debet fieri auerſio per loca conuenientia, quo ad corroborationem membri ne recipiat conſideranda eſt natura membri, & tunc ſcietis quando, & quomodo ſit corroborandum, & incipiamus à tempe ratura mẽbri, membra aliqua ſunt calida, aliqua ſunt frigida, quæ calida, aliter corroborantur ut caro, quæ habent frigiditatem, ut neruus aliter, nec iiſdem utendum eſt inſtrumentis, ad intercipiendum materiam fluentem ad carnes, & neruos, quia quæ ſunt conſtrin gentia in primo gradu, idone reprimunt fluxum in carne quæ non multum indiget exiccantibus, & frigidis, cum ſit calida, & humida. Nerui *uero maxime indigent aſtringentibus, & ſiccis, quia maxime ſicci ſunt, & tolerant magis exiccantia, hinc eſt quod cum ad uentriculum, & ad hepar deuenit materia medici cognoſcentes uentriculum maioribus indigere conſtringentibus, & exiccantibus quàm hepar, non utuntur iiſdem corroborantibus, quia ſi iiſdem uteren tur male facerẽt, quia quæ hepati conueniunt non ſunt apta uentriculo, & quæ uentriculo, non ſunt apta hepati, quia uentriculus neruoſus eſt, & hepar carneũ, & non eget exiccatione multa, ideo caleſcit à quocun que calido, & licet* Abſynthium *ad carnes comparatũ ſit in primo gradu calidum, comparatum uentriculo calidius eſt, gaudet ergo uentriculus, maxime abſynthio, quia maxime aſtringit, & exiccat hepati uero nocet, quia caleſcit, ſpica autem, &* Rhabarbarum *ma*

gis

gis conueniunt hepati,quia moderate aſtringunt,ſi cō parantur Abſynthio, ideo hepar moderate aſtringentibus gaudet,& odoratis, quia generantur pluri mi ſpiritus in hepate, & ita uidetis quomodo natura membri indicat,quomodo ſint applicanda remedia,& qualiter temperatura indicat, ubi igitur corroboratis membrum frigidum, ſiccum maxime aſtringentibus, & exiccantibus, & refrigerantibus uniuerſali indica tione ab operationibus, quanto magis operationes, erunt nobiliores, tanto magis calidis indigent, quia operatio fit per calidum innatum, ideo cum membrū erit multarum operationum curandus eſt calor inna tus.Igitur in iſta receptione fluxus fluentis ad hepar, quia facit ſanguinem, non debetis refrigerare ipſum quin habeatis curam caloris innati, & ideo in refrige rando hepar apponetis ſemper quæ corroborent calorem innatum, item ſpiritus uitales diſtributos per corpus,& naturales quos ego ad mentem Galeni po no, licet aliqui dicant non dari,qui annexi ſunt calori, innato,& inſeparabiles, ſed quomodo diſtinguantur aliàs dicam,ſiue ergo ſpiritus ſint naturales,ſiue uitales uolueris appellari annexi ſunt cum calore in uenis,& arterijs,debetis prouidere, ut corroborentur, cum membrum eſt magnarum operationum,ideo non tantum debemus refrigerare,ſed habere odorata, quæ recreent ſpiritus, ideo etiam quando repercutere uolu mus debemus ſpiritus confortare per indicationem à communicantia, ſcire debetis cum membrum habet ſi-

tum

tum ſuum principali, & nobili membro uicinum, ut cordi uel hepati, & indigeretis repercutientibus, in repercuſſione non ſunt applicanda ualde frigida, ne materia reprimatur ad illud, ideo materia fluens ad muſculos thoracis non eſt ualde repercutienda, ne ad interiora reprimatur, ubi ſunt membra nobilia, ut ſi in rene dextro non eſt reprimenda cum ualidis, ne reprimatur ad hepar, præterea nobilitatem, & ignobilitatem debetis conſiderare, quia aliqua ſunt membra ignobilia, ut cutis, & adenes, quæ ſunt carnes illæ glanduloſæ circa emūctoria illa, quæ quidē ſunt ignobilium operationum: ueluti receptacula excrementorum, & cutis habet rationem uſumq; ueſtis ad tegendum corpus, ideo ignobiliſſima eſt, & ad ipſam excrementa deferuntur, cum ergo conſideramus fluxionem ad has partes conſideramus naturam talis, uel talis membri, quia ſit deputatum ad excretionem, ut inteſtina, ueſica, uterus in mulieribus, hæmorrhoides in ano in aliquibus, cum fluit materia ad hæc membra, aliquādo non eſt opus uti repercuſſione, & maior eſt ſi id fiat, dicetis quare in omni repercuſſione fluxionis regulam feciſti, quod reprimentia conueniunt? Dico ideo *feciſſe regulam, quia omnis fluxio, quæ eſt fluxio indiget ne recipiatur in membro, & reprimatur, quia dixi nihil aliud eſſe fluxionem niſi expulſionem præter naturam ab uno membro ad aliud membrum, & quia definitio hæc omni fluxioni conuenit pono iſtam concluſionem, quod ubicunque eſt fluxio, quæ eſt expulſio*

pulſio præter naturam à membro ad membrum, quod membrũ recipiens debet corroborari, ne recipiat, ſed cum natura expellit ad emunctoria propria, & debita, ut ad hæmorrhoidas ad inteſtina, ad ueſicam critice, uel per motum ſimilem criſi, uel ad cutim dico quod non eſt præter naturam talis fluxio ſemper, niſi propter malitiam, uel magnam quantitatem materiæ, ideo non male dixit Gale. *cum dubitabat an fluxio hæmorrhoidum ſit ex toto genere præter naturam, bene aliquæ ſunt præter naturam, uel ratione humoris, uel ratione qualitatis, ſed non uidetur ex toto genere præter naturam, nec per uterum, nec in aliquibus fluxio per ſanguinem narium, quia aliqui habent talem fluxum naturalem, ut ſi interciperetur interficerentur, ſicut ſi intercipiantur menſtrua mulieribus. quo ad inteſtina aliqui patiuntur ſingulis menſibus talem defluxum, qui cum accidit non debet repercuti, quia eſt fluxio ſecundum naturam, ideo non debemus reprimere in iſto caſu, quia natura facit, quod facere debet, cum ergo natura expellit ad loca expulſionis, nõ eſt præter naturam, niſi ſecundum aliquas conditiones, igitur non eſt intercipienda. cum ergo ad membra excrementorum defluit materia puta per uentrem, uel per hæmorrhoidas pluſquàm debet, uel menſtrua, debemus quidem ſiſtere, ſed non facile, & ex duobus inſtrumentis requiſitis ad intercipiendum ne membrum recipiat, ſunt auerſio, & corroboratio auerſionem eligere debemus, ſiue ad adenes, ſiue ad loca recipientia ex-*

nem uariorum humorũ,aut propter modũ ſubſtantiæ peccant in qualitate,et ſi ſecundũ modũ ſubſtantiæ,uel quia tenuis,uel quia craſſa, quantum ad tenuitatem & craßitiẽ debetis aduertere ſi ſanguis erit tenuis, et calor innatus exilij,quia facile ſunt ſolubiles,tunc caueatis à multitudine exrahẽdi ſanguinẽ,idem dicebat Gal. ſi multitudo ſanguinis cum rubore multo fuerit debetis reprimere,non euacuare : quia in tali euacuatione difflantur ſpiritus,& calor innatus,debilitanturq́; & ad ſyncopas,et caſus uirtutis deducũtur ſi fuerit craſſus debetis euacuare,ſed primo attenuare,id eſt reducere ſanguinem ad temperiem,& diſponere ipſum,& id quod diſpoſitum eſt euacuare,reliquum præparare ut in diſpoſitionibus melancholicis moderni medici faciunt, qui præcipiunt in phlebotomia in his corporibus habentibus ſanguinem craſſum paulatim educere reliquum cum humectantibus reducere, & qui magis paratus eſt ad exitum euacuare. Hæc de ſanguine craſſo, cum quibus autem inſtrumentis dicemus ſtatim,cum quibus dico præponemus craſſum,& melancholicum humorem,ſi uero in qualitatibus,& ſaporibus præter naturam erit,ſi fuerit mixtus bili,& plus fuerit de bile, quàm de ſanguine, ſanguinem quidem mittere cõuenit,ſed parce,quia dicebat Gal. in quarto de Tuen.Sanit. Cũ humor eſt mixtus ſanguini modo non ſit crudus, nec multũ recedens à natura ſanguinis facere quidem debetis mißionem ſanguinis,ſed parce, & ſi multum redundauerit prius eſt euacuandũ,ideo

triet, quoniam ſapores habent aduerſos naturæ. Secundum igitur diuerſitatem naturæ humorum præparatio uaria ſit, præparatis autem humoribus concoctio ſit à calore innato. Et hic aduertendum eſt, & cauendum, ne ea quæ interius aſſumuntur, & extrinſecus applicantur, & exhibentur pro concoctione calorem in qualitatibus nimis mordacem habeant, ſed præuidere, ut calor ſeruetur temperatus, quia natura eſt illa, quæ facit concoctionem, ideo in febrientibus cum calor eſt nimis acris cum refrigerantibus procedimus, ut reducamus ipſum ad temperamentum. Si uero fuerint frigidi humores: & calor non ſit in natura ſua calefacimus, ſed non igneſcimus, quia uolumus tantum modo temperamentum, quia à moderato calore fiunt concoctiones, & cum his quæ exterius applicantur, ne calor diſfletur, ut in ardente febre, & qui habent humores tenues ideo cum temperamento aeris debent contemperari, idcirco ſi ægritudo fuerit frigida cubiculum temperatum, uel calidum aliquantulum, ſi calida fuerit aerem frigidiuſculum eligimus, ut calor naturalis ſeruetur in debita proportione, & temperamento, ſeruare etiam hominem inquiete. Et hæc ſunt neceſſaria à natura ducti, & ut habitet in loco calido, immo præparatur quid extraneum, ne patiatur frigiditatem, nec aliquis ita temerarius eſt, cum uoluerit ſuppurare ut excedat caliditatem primi gradus, & ſi materia rebellis fuerit non excedet ſecundum, tandem ſcopus eſt, ut ſeruetur calor naturalis in proprio

pro exemplo ſint dicta, & ita ſcitis quomodo præpa randa ſit materia craſſa, quomodo uiſcida, quomodo tenuis, quomodo acris, uel ſalſa, & ita habetis omnes modos. De melancholico autem humore, quomodo ſit concoquendus, hic eſt difficultas, nemini dubium eſt, quod quia craſſum debet incidi, ſed cum quibus non uidetur facile. Si enim cum rebus calidis, & ſiccis, & prouocantibus urinam, ſicut ſunt aniſum, ciminum, fœniculum, radix petroſelini, aſparagi, quæ habent uim incidendi, ſiquidem id facitis imminet periculum, ne calefaciendo ſanguinis partem tenuiorem tollatis, & craßior relinquatur, & tunc duabus rationibus offenditur primo, quia facitis corpus calidius, ex conſequenti magis aptum ad generandum humorem melancholicum, præterea exiccans illam fæcem, cuius oppoſitum eſſet faciendũ, quia deberetis humidum ponere ad contemperandam ſiccitatem illam, ſiquidem cum incidentibus uultis procedere ſine calefactione, ut eſt acetum, ſuccus limonum, quia ſicca & frigida ſunt erit magis rebellis humor, præterea Hipp. quarto de ratione uictus in acutis morbis dicit in textu, acetum picrocholis maxime conuenit, quia facit bilem degenerare in pituitam, iſtis uero, qui humore melancholico abundant malum eſt, quid ergo faciendum? Auic. etiam cum uideret acetũ uſum habere ex una parte in humore melancholico, ex alia contrariari authoritati Hippo. dubitat nunquid acetum conueniat humori melancholico, nec ne, nec ſoluit, ſed ambiguũm relinquit, Domini du-

rupus de fumo terræ adhuc eſt deterior, quia omnia ingredientia calida ſunt, & ſicca, & fumus terræ bilioſo conuenit propter abſterſionem, ſicut etiam abſynthium, & multa alia, quæ abſtergunt, & mundificant, ideo dicebat Galen. bilioſo magis conuenire, quàm pituitoſo abſynthium, quia abſtergit, & mundificat, ſicut igitur abſynthium non conuenit bilioſis, ita nec fumus terræ, & licet ſena ingrediatur, & multa alia, quæ euacuant humorem melancholicum, an uero præparent, uideatis uos. Hæc ſufficit dicere, Meſue dicit Electuarium Diaphinicon eſſe medicinā ſecuritatis, et ſyrupos iſtos id aiūt efficere, quia hæc Meſue dicit, ſed oportet ingredientia contemplari, bene Diaphinicon aptiſsimum eſt ad colicos dolores, ſed quod medicina ſit ſecuritatis, & ſimiliter ſyrupi iſti cum pluribus, cum alijs præparent humorem melancholicum, ſi uidebitis ingredientia oppoſitum erit, calida ergo & ſicca expellenda ſunt in præparatione humoris melancholici, ſed nunquid Acetum ſit eligendum cum frigidum, & ſiccum ſit? utique, ſed oportet facere ſicut cum ſcyrrhum exterius induratum Medici curare intendunt molliunt primo cum calidis, & humidis, ut ad temperamentum deducatur propter admixtionem horum, poſtea incidenti medicamento utuntur ad incidendum rem iam molle factam, poſtea euacuant cum re faciente diſſlare, & ſi interius cum re euacuante ipſum humorem, ideo prius contemperandus eſt humor cum humidis, & li-

Galenus; quare autem dimiſerit Galenus declarare hanc rem,tam ſcitu dignam & neceſſariam,neſcio,Et hæc ſatis ſint quoad indicationes, quæ ſumuntur à materia circa eius concoctionem.Circa autem euacuationem materiæ,indicatio à ſanguine ſumitur,ut per uenas euacuetur,ab humore bilioſo,pituitoſo,& melancholico,ut per pharmacum educatur, et hæc quoad indicationes à materia. indicationes uero à cauſis efficientibus ſemper per oppoſitum ſumuntur, ſi mala tẽperatura calida,uel frigida erit cauſa fluxionis, ſi calida infrigidanda,ſi frigida calefacienda,ſi uero fuerint extrinſecæ cauſæ efficientes,ſi non perſeuerant non ſumuntur ab ipſis indicationes, ſi enim exempli gratia crapula fuerit, & amplius non crapuletur, nulla à crapula ſumetur indicatio niſi adhuc perſeueret, & tunc indicatio eſt, ut remoueatur, ita de aëre, ſomno uigilia,Venere,& reliquis dicendum eſt. indicationes uero, quæ à cruditate, & coctione ſumuntur præceptum eſt Hipp. ſi fuerit crudus,ut non euacuetur, niſi concoquatur, ſi coctus euacuetur, & uiæ præparentur,& quoniam indicationes ſumuntur tam à cruditate,quàm etiã à malitia,ideo ſi materia uirulenta fuerit,cum omnis uirulentia,& uiriditas,& omne extraneum in humoribus à mala putredine proueniat,tertio de Facult.nat.fiuntq́; infinitæ ſpecies uenenoſorum humorum propter putredinem ipſam ſexto de locis affectis, ideo quia putredo eſt mater malitiæ, ſi remouere uultis malitiam,oportet remouere putre

dinem

ſit, diu noctuq; eis indulſerit, dormierit ſub aere no-cturno, & in terra nihil abſtinendo prorſus ab omni re, quam dictauerit ei appetitus, Veneri etiam pluſ-quam poterit operam dederit, portauerit arma, lori-cam, galeam in capite diu noctuq;, & cum iſta fecerit inceperit redundare excrementis pituitoſis, & ad fri gidam, & humidam uentriculi, & capitis temperatu ram lapſus fuerit, ſicut omnes incurrent, qui ita uixe rint, Et ob talem temperaturam inceperit habere iſta ſymptomata, leuem primo tuſsiculam & ſiccam, diffi-cultatem quandam anhelitus, præterea dolorem ha-beat in profundo pectoris, & neſciat dicere locum, præterea dolor augetur cum defatigatur ut, habeat maiorem difficultatem anhelitus, & omni leui labore defatigatur, ut cogatur ſedere, ſit pallidus, & in facie ueluti tumeſcẽs albas, tenues, ſpumoſas habeat urinas, pulſum inæqualem, mollem imbecillum, & paruum ha beat, præterea leuem quandam febriculam, quam uix ipſe, nec medicus poteſt dignoſcere, & circa collum percipiantur glandulæ tumefactæ, & percipiatur, quod ceruix ſit ueluti ligata, & non poſsit eam mouere, præterea patiatur nauſeam, proſtrationem appetitus, & abhorreat carnes, & unctuoſas res, & ex quocunque leui cibo impleatur, habeat ſitim, ſed ex tinguatur cum biberit, & inflatur, qui uiderit hunc iu uenem iudicabit catarrho laborare, ſed ſcire naturam eius & rectam curationem habere, & diſtinguere ma teriam catarrhi hoc opus, hic labor eſt. Notetis igitur

lor,& difficultas anhelitus,quia ex dolore,& inflatione uenarum minus poteſt nã dilatare pectus,defatigatur ab omni leui cauſa,quia defatigatur anhelitus, & humor pituitoſus tranſiens ad uenas pectoris refrigerat calorem innatum,& cruditates fiunt,ideo liuor apparet,& tumor præterea in facie cernitur,& pallidus eſt,quoniam diſpoſitio hæc ad cahxiam tendit quia abundat crudis humoribus albas,tenues, & ſpumoſas habet urinas, Albas quidem,& tenues ob cruditatem , & obſtructionem in partibus corporis exiſtentem, quo fit,ut ſerum ſanguinis,& bilis implicetur,& commiſceatur cum humore pituitoſo, & uiſcido,ſed cum fit poſtea concoctio craſſæ , & albæ fiunt. ſpumoſæ uero fiunt ob deſcenſum pituitæ à capite per uenas decurrentem,quoniam urinæ indicant, quæ apparent in uenis.

Pulſus autem paruus mollis, imbecillis, inæqualis indicat pituitam deſtillare à capite per uaſa arterioſa,paruus quidem pulſus eſt, quia diminutus eſt uſus , quoniam tres cauſæ contentiuæ concurrunt in pulſu, Virtus mouens,neceßitas,quare moueat, & inſtrumentum, Vbi hæc tria ualida fuerint, pulſus fiet magnus cum uero deficiunt,fiunt aliæ pulſuum differẽtiæ,fit igitur paruus, quia deficiunt conditiones , cur dilatetur,& primo non adeſt neceßitus tanta,quia cũ deſcendat humor pituitoſus frigidus per uenas neceſſario refrigeratur ſanguis,ſpiritus,& calor naturalis, Ex quo igitur ceſſat neceßitas euentationis , ideo

tamen non apparet tanta, cum bilioſus humor diffunditur per uenas, præterea habet frequentiam, quoniam neceſſarium eſt, ubi pulſus minor ſeipſo redditur, & imbecillior, ut ratione imbecillitatis, & mollitiei non poßit dilatari uſque ad neceßitatem, tunc uirtus languida quæ non poteſt cum uelocitate ſupplere, ſupplet cum frequentia. Et ſicut alias diximus frequentia poſtea nunquam ſeparatur, & quanto uirtus languidior efficitur, frequentia augetur, habet præterea iuuenis iſte febriculam adeo occultam, ut uix ab ægro, & à medico percipiatur, hæc autem febricula oritur propter obſtructionem, & propter putredinem conſequētem obſtructiones ipſas in partibus pectoris uicinis cordi, & quia tarde, ac lente putreſcit, quoniam humor ſegnis eſt, ideo febris latica, ſeu typhodes fit, quæ adeo hecticæ aßimilatur, ut diſtingui non poßit, niſi à ſola pulſus inæqualitate, à motu enim uix dignoſci poteſt, in hectica enim quatenus eſt hectica pulſus æqualis eſt, quia uirtus non aggrauatur à multitudine humoris, præterea non tantum in iſto iuuene deſtillatio ad partes pectoris decumbit, prout indicant ſigna propria, uerum etiam ad alias partes, prout ſigna atteſtantur, potißimum autem ad glandulas colli per uenas extrinſecas, ideo intumeſcunt, & quia muſculi replentur humore à capite defluente, ideo motum ædunt difficilem, hæc duo ſymptomata indicant eandem materiam, quæ ad pectus per intrinſecas uenas defluit, per extrinſecas ad collum deſcendere. de=

inde alia pars ad uentriculum decumbit, prout nauſea atteſtatur, & cauſa huius pituita eſt, quæ à cerebro deſcendit ad uentriculum, quæ pertranſiens per œſophagum adhæret faucibus, quia uiſcida eſt. Virtus autem attractiua uentriculi dum uiſcidam pituitam in eo loco contentam, & impactam abhorret, nauſeam facit, & cum decumbit in uentriculo uomitũ facit, ideo tales euomunt, & plurimum expuunt. Hic poſſet dubitari an ſit uerum, quod dicebat Gal. in primo Apho. in quodam ſuo commento, nihil excerni à uentriculo ſine uomitu. Conſiderabitis uos. Adſunt præterea alia ſigna indicantia catarrhum ad uentriculum deſcendere, & inter cætera, ſitis illa, quæ extinguitur à quolibet leui potu, potiſsimum indicium eſt, ſed unde hoc ſit, quod cum potius deberet pituita, quæ frigida & humida eſt ſitim extinguere, cauſa huius eſt, quia cum pituita in uentriculo eſt moram facit in eo, & cum ſit in loco calido, nec poſsit libere concoqui multi uapores putridi calidi aſcendunt ad os uentriculi, & calefaciunt ipſum, & homo excitatur ad ſitim à uaporibus illis, ut refrigeretur, deponuntur autem ex quocunque potu, & innatant in uentriculo, & ibi nauſeam faciunt, & hæc ſigna indicant catarrhum ad uentriculum deſcendere. Et ita habetis, iuuenem ex parte quidem materiæ unica, & ſimplici deſtillatione affectum, ſed reſpectu locorum, per quæ defluit triplicem pati affectionem, & diſpoſitionem præter naturam, patitur primo tumefactionem in collo, & abſceſſum

cum

*cum impedimento motus,ſecundo difficultatem anheli-tus cum dolore in profundo pectoris, & cum febricu la ratione catarrhi per uenas defluentis ad partes il-las, tertio propter catarrhum ad gulam defluentem, rugitum patitur,& nauſeam,nauſeam quidem ob pi-tuitam admiſtam cũ cibis,rugitũ uero,quia uirtus con tentiua non continet.*Et ideo Galen.*in tertio de cauſis ſymptomatum inquit,quando uirtus contentiua humo-res,uel cibos exquiſitiſsime non amplectitur, & con-tinet,quantum & quomodo opus eſt,rugitus, & fla-tuoſitates plurimæ fiunt cum reliquis ſymptomatibus, & ita habetis ſigna indicantia ſpecies catharri quoad loca affecta. præterea debetis cõſiderare materiam in hoc catarrho, quæ frigida pituitoſa & craſſa eſt, ut ex illa urina alba,tenui,& ſpumoſa indicatur.* Acce-*dit ad hæc pulſus paruus languidus, inæqualis, quæ omnia frigiditatem, & craßitiem indicant, glandulæ etiam circa collum quid aliud indicant, quàm humoris frigidi dominium, quando ſine membri inflammatio-ne ſunt,& id quod per palatum deſcendit, ſine ſalſe-dine eſt,hæc indicant materiam pituitoſam eſſe,quan-tum uero attinet ad cauſas efficientes catarrhũ,quan-do iuuenis iſte erat calidæ, & ſiccæ temperaturæ, & in florenti ætate, catarrhum tamen patitur frigidum, ſignum eſt caput, uentriculum,& totum corpus fuiſſe maxime lapſum, & quod uentriculus à natura ſua temperiei calidæ ad malam acquiſitã lapſus eſt tùm ob malam uictus rationem tam circa cibum & potum,*

quàm circa uenerem, circa ſomnum, & uigiliam, & circa omnes res non naturales, tùm quia portauit arma diu, noctuq́;, ideo dicendum eſt cerebrum, & uentriculum incidiſſe in frigidam intemperiem, & hoc quantum ad cauſas efficientes tàm extrinſecas, quàm intrinſecas. Vnum *aliud præterea conſiderandum eſt, antequam ad curationem accedamus, an ſcilicet morbus ſit in principio, uel in medio, hoc eſt, an materia cruda ſit, uel concocta, ut ſciatis, an cito euacuare debeatis, an uero materiam præparare, et nunquid maligna ſit, nec ne, certe materia cruda eſt, prout urina alba, tenuis, & ſpumoſa indicat, tum etiam quia tuſsis ſicca eſt, & ſine ſputo, præterea durities in glandulis, præterea flatus indiſcuſsi plurimi in uentriculo indicant materiam frigidam, non obedientem, et crudam, ideo ſumus in principio, & hæc ſunt, quæ attinent ad totam conſiderationem morbi. ſed antequam ad curationem accedamus oportet primo uidere quid præſagiendum ſit.* Dico *quod caſus admodum difficilis eſt, & multum temporis conteretur, & non erit tutum, quin incidat in deteriores ægritudines, tùm quia multum humoris, & pituitoſus ille eſt, qui cauſat huiuſmodi ſymptomata, pituitoſus quidem prout accidentia indicant, multus uero, quia per uenas intrinſecas, & extrinſecas tranſit, & per canales amplos, cum ergo materia craſſa frigida, & uiſcida ſit indicat ægritudinem fore longam, præterea, quia erat etiam calidæ, & ſiccæ temperaturæ, & cum lapſus eſt ad frigidum, &*

humi-

humidum, antequam reducatur ad propriam tempe-raturam multum temporis contereteur, & quia eua-cuatio ſola non curabit, quia oportebit adhuc cere-brum, & uentriculum ad priſtinam temperiem redu-cere, maximus erit labor, præterea periculum immi-net, ne ad rupturam uenæ pectoris deueniat, immo omnia habet requiſita ad id pronunciandum, habet dolorem in pectore, flatuoſatur materia, & augetur difficultas anhelitus in motu, ideo periculum eſt non paruum, ne ſanguinem expuat, ideo quando ſe caſus offert hæc prognoſticari debetis quod erit longus dif-ficilis, & cum periculo, ne incidat in rupturam uenæ. His omnibus recte conſideratis tunc ad curam acce-detis, & ea erit prout propoſuimus in indicationibus uniuerſalibus, habet iuuenis iſte diſtillationem à capi-te, & caput mandans excrementa totum etiam corpus mandat, præterea lapſum eſt à temperamento pro-prio, quia mandat, duæ indicationes ſumuntur, & duo habetis facere primo excrementa in toto, & in capite redundantia euacuare, ſecundo caput corroborare, ſed totum corpus primo euacuabitis, ſecundo caput, ter-tio corroborabitis, euacuabitis autem totum per ſan-guinis miſsionem primo, per pharmacum ſecundo, quia cum pituita per uenas: defluat opus eſt phlebotomia, tùm ratione euacuationis, tùm etiã ratione auerſionis, propter periculũ rupturæ uenæ, et quia humores ſunt extra uenas, quia pituita in uentriculo eſt, & quia ca-put excrementoſum eſt poſt uniuerſalem euacuatiõ-

uem caput euacuabitis cum illis inſtrumentis, quæ id commode poſſunt efficere, quæ tria ſunt caputpurgia, maſticatoria, illa per nares, hæc per palatum euacuant, tertium inſtrumentum ſunt gargariſmata, quantum uero attinet ad ſecundam indicationem, quæ ſe tenet reſpectu mandantis, quæ eſt corroborare caput, corroboratione proprie dicta, quia duæ ſunt corroborationes, una impropria, et ampliori ſignificato ſic dicta quæ eſt membri conſtrictio, ne recipiat. alia eſt corroboratio propria, de qua diximus abunde in ſuperioribus, & hæc eſt reductio membri ad proprium habitum, cum fuerit ab ipſo lapſum, & caloris innati, ac ſpirituum, humorum & ſolidorum reparatio, cum ergo caput ſit lapſum per frigidum, & humidum, indiget corroboratione proprie dicta, hoc eſt reductione ad propriam temperiem, & quia temperatura frigida, & humida eſt per calidum, & ſiccum fieri debet, quia curatio omnis ſit per contrarium. Quantum igitur ad membrũ mandans attinet, opus eſt euacuare excrementa omnia, quæ ſunt in ipſo, tam ea quæ à toto defluunt ad ipſum, quàm ea quæ in capite generantur, & dedimus modum, cum quibus inſtrumentis id fiat. His peractis *oportebit poſtremo caput corroborare cum calidis, & ſiccis & tunc membrum mandans commode curabitur. Quantum uero ad membrum recipiens attinet, indiget & ipſum ſua curatione uaria tamen, & primo prouidendum eſt, ne recipiat, quod quidem duobus inſtrumentis fiet, primũ eſt*

corro-

corroboratio membri improprie dicta, quæ cũ aſtringentibus & repellentibus exequitur. ſecundum inſtrumentũ eſt auerſio, quoad auerſionem ipſa quidem perpetua eſt, in omni caſu, corroboratio uero nõ eſt perpetua. Eſt igitur ſemper ab auerſione incipiendum, ſiue ad partes aduerſas, quæ ſunt membra parata ſuſcipere excrementa, ſiue ad pectus, ſiue ad iuncturas, ſiue ad uentriculum defluat materia, & eam ducere per regionem eam, per quam commode exire poteſt, ſed quia in caſu propoſito uariæ ſunt uiæ, per quas fluit deſtillatio, uariæ ſunt etiam auerſiones, materia enim quæ per uenas defluit, optime per oppoſitas uenas auertitur, quæ per canales amplos per alios diſtantes. Quantum uero attinet ad repercuſsionem, ut ad aſtrictionem membri, non eſt æqualiter fienda, & quia pars materiæ ad uenas, pars ad uentriculum, altera pars ad pectus defluit, ſi de ea loquamur, quæ ad uenas defluit, non eſt repellenda, quoniã fluxio hæc non eſt uera fluxio præter naturam, & per conſequens non indiget repellentibus, niſi peccaret in malitia, uel in multitudine, ſed id rariſsime contingit, ideo non eſt repellenda, ſed diuertenda, & euacuanda, uel deriuanda, locus autem affectus non eſt tangendus, quia loca illa deſtinata ſunt ſuperfluitatibus. Quantũ uero ad materias, quæ per uenas pectoris defluunt repercuſsionem eius quærere debetis, non quidem cum exterius repellentibus, quoniam talia ſunt abominanda dicebat Galen. quinto Methodi, propterea quia

refrigerando partes illas aptiores fierent ad fluxum ſuſcipiendum. Quantum uero ad repellentia per interius exhibenda non debetis eſſe prompti ad quodlibet repercutiens, opiata quidem cauete, phylonium uero quod tam facile iſti moderni exhibent eſt abhorrendum, quoniam ita refrigeratis partes illas, quod fierent habiles ad perpetuas fluxiones, & nunquam catarrhos tolletis, ideo repellentia, nec multũ frigida, ut opium, nec multum aſtringentia eſſe debent, qualia ſunt ea omnia, quæ exaſperant, ſicut eſſet electuarium factum ex ſucco granatorũ balauſtiorum, uel meſpili, uel ex ſumach, uel aliqua re tali maxime aſtringenti, quia exacerbarent, & exaſperarent arterias, & tuſſes prouocarent, pulmonemq́; exiccarent, & ſputum ſanguinis cauſarent. Debent ergo corroborantia eſſe moderate frigida cum aliquali caliditate, ſicut eſt illud Galeni, quo in deſtillationibus ad pectus utebatur, theriaca noua, uel diaſpermaton ex ſeminibus confectum, in cuius compoſitione ſunt multa calida, uel ſi non uultis iſta, cum moderate exiccantibus procedere debetis, ut eſt zuccarũ roſaceum, quod iuniores Græci rodoſaccarum appellant, cuius uſus maximus eſt, & Auic. aſſerit phthiſicos cum zuccaro roſato ſolo curaſſe, ſunt etiam alia multa, quæ in primo gradu ſunt talia, ſicut eſt ſuccus mirtillorum, ſyrupus de iuiubis, qui leniter aſtringit ſine exaſperatione, ſyrupus etiam uiolaceus compoſitus cũ nucibus aptiſſimus eſt ad corroborandum, ſyrupus de ſiliquis aſtringit ſine ex-

ne exaſperatione, & faciunt, ne catarrhus facile diſtillet ad uenas illas, & præterea zuccarum roſaceum bolus armena orientalis maximam præſtat utilitatem, & præſeruat à ſputo ſanguinis, neque curetis quod uulgo dicitur quod aſtringens ſit cum aſperitate, quia dico uobis quod lenit, & corroborat ſine aſtrictione ualida, ſicut iſti exiſtimant, immo ſummopere errant, quia credunt tantum uim eſſe aſtringendi in bolo armena, quoniam in ipſa ſunt partes, quæ caliditatem, humiditatem, & pinguedinem habēt, ut ex guſtu, & tactu apparet & ubi appoſueritis bolum armenam uulneri quod ab ipſis aſtringentibus exaſperatur, & ab ipſo non exacerbabitur, ſed quia maxime exiccat crediderunt iſti, quod etiam maxime, & ualide aſtringeret, ſed non omnia exiccantia ſunt aſtringentia, quia quæ habent in ſubſtantia temperaturam talem in partibus ſuis, ut nec caliditatem nec crudam frigiditatem, quæ faciat acerbitatem habeant, non ſunt aſtringentia, ſicut in acerbis per oppoſitum contingit, in quibus pars terreſtris non fuit à calido dominata, ſed in bolo armena partes terreſtres ſunt ita compoſitæ, & ad talem intemperiem redactæ, ut exiccet, & non aſtringat, ſicut in caſtoreo quod ualde exiccat, alienum tamen eſt ab aſtrictione, diceretis uos cur percipitur aſtrictio ſi in ore ponatur? hoc eſt quia linguam ſtatim exiccat, ideo uidetur quod aſtringat, & quia creditis in peſtilentia ita ualere, ſicut experientia comprobatum eſt, niſi quia Epidemici affectus,

& peſti-

& peſtilentes febres, ac peſtiferæ non niſi à putredine plurima proueniunt, in maſſa ſanguinis ob plurimam humidi abundantiam, & quanto maior putredo eſt tanto ſæuior peſtilentialis febris eſt, & ſequuntur in ipſis ſigna putredinis, ideo puſtulæ illæ apparent, Bolus *autem armena exiccat ſine exaſperatione, & aſtrictione, & ob hanc cauſam conuenit, quia ſi aſtringeret, maius eſſet nocumentum, quia impingeret materiam, & faceret eam putreſieri magis, præterea ſi* Bolus *armena conueniet ratione exiccationis, & conſtrictionis, cur alia etiam quæ ſunt talia non conuenirent? ſed hoc eſt, quia ualidiſſime exiccat, & non aſtringit & conuenit* Aſthmaticis *propter plurimos humores deſcendentes, ſi aſtringeret non conueniret, ſed quia (ut dixi) ualidiſſime exiccat, ideo conuenit,* Et *hoc quantum ad uſum boli armenæ, & hæc conueniunt in deſcenſu catarrhi ad pectus, ne recipiat talem diſtillationem, ſiue per uenas intrinſecas, ſiue per uenas extrinſecas diſtillet, & tandem omnia frigida in primo, quæ non excedunt primum gradum aſtrictionis conuenirent, & ſi habueritis medicinam in quarto exiccantem modo non calefaciat, nec aſtringat ualida aſtrictione conueniret, ideo bolus armena, quia exiccat, & non calefacit, nec refrigerat intenſe ratione partis unctuoſæ mirum in modum conuenit, quia ultra exiccationem lenit, & loquor de* Bolo *armena orientali bona, & licet non habeamus deſcriptionem à* Galeno *habemus tamen terram ſynopicam, quæ optima*

eſt, Et hoc quoad indicationes, quæ ſumuntur in iſto iuuene modo ratione membri recipientis. Quid deeſt adhuc? oportet materiam conſiderare, quæ frigida, & pituitoſa eſt, quæ debet euacuari, ſed oportet, ut prius concoquatur, quia concocta medicari &c. ſed antequàm accedatis ad curam oportet & uidere, an aliquid ſit prohibens uos à curatione, Et quia in iuuene iſto habetis temperaturam ualidam, quia iuuenis eſt, & uirtutem conſtantem habet, ideo nihil eſt quod impediat curam.

His uniuerſalibus indicationibus ita propoſitis, ac diſtinctis, ſicut facere debetis in omni curatione, antequam ad particulares indicationes deſcendatis, iam uero poteſtis accedere ad particularem curam, ad quam cum accedetis, neceſſaria uobis ſunt inſtrumenta, quæ tria ſunt in genere, primum eſt rectam in uictu conſtituere rationem, ſecundum eſt medicamenta eligere, uel propter euentationem, uel propter concoctionem, aut humorum præparationem, tertium inſtrumentum eſt ſi opus eſt, de chirurgico optime exercitato prouidere, iſta tria debent proponi ſemper, & uidere an uno, uel duobus, uel tribus etiam indigeatis, Aliquando.n. ſola ratione uictus indigebitis, quãdoq; ratiõe uictus, & pharmacia, aliquãdo tribus, ut in caſu noſtro, incipiamus autem, à recta ratione uictus, in qua oportet mentem dirigere ad duo, ad quantum exhiberi debeat, & ad quale, quantitatem quidem nulla alia ratione metiemini, niſi ea quam docuit Hipp. in primo Aph.

de

de Reg. Acut. & à Galeno in libro de criſi, ut ſcilicet ad finem ægritudinis mentem dirigatis, quæ ſi cito terminatura eſt pauca quantitate indigetis, ſi admodum breuis erit, & uirtus tolerabit nulla prorſus, ita quòd ratio uictus pluris & minoris, penes terminum, & finem ægritudinis attenditur, ſed quoniam ægritudines iſtæ, quæ iuuenem noſtrum affligunt ex lapſu in malo regimine ex materia frigida, & craſſa, & multa originem traxerunt, ideo neceſſarium eſt, ut in longum protrahantur, & curatu difficiles ſint, cum igitur longitudinem præ ſe ferant menſuranda eſt quantitas cibi, ut tenui non utamini diæta, immo cauendum eſt, ſed carnes, & uinum aliquando conuenient in quantitate tamen non conſueta in ſanitate, in caſu maxime ubi materia euacuanda eſt, & forte non inuenietis caſum, in quo plus uel tantum cibi ſit exhibendum ſicut in ſanitate, ſiue addendum, ſiue minuendum ſit; quia circa hæc duo uerſatur Medicina dicebat Hipp. Non eſt quidem addendum in quantitate, nec tantum exhibendum, ſicut in ſanitate, quia naturalis calor debilior eſt in ægro, & ſi non minuetis non pura corpora quanto magis nutrietis, tanto magis lædetis, minus igitur exhibendum eſt, quam ſi iuueni ſano exhiberetis, detrahatis igitur, ſed nõ multum. quoad qualitatem, Tota igitur ratio eligendi ueram ciborũ qualitatem à cauſa faciente affectum ſumitur, & quia affectus iſte à materia craſſa pituitoſa, & uiſcida dependet quæ præparanda, concoquenda, & euacuanda eſt,

igitur

igitur uictus debet eſſe talis, ut faciat ad præparandum, concoquendum, & attenuandum, ut à natura poſſit euacuari, uel à medico operante, talis igitur qualitas ciborum erit, quæ attenuet, ſubtiliet, incidat, & abſtergat, & urinam prouocet, quia præter euacuationem fiet auerſio materiæ peccantis, Victus autem attenuans talis erit, qualis à Galeno in lib. de attenuante diæta deſcribitur, potiſſimum autem, quæ attenuant tenuem habent ſubſtantiam & abſtergunt, quantum autem ad ea, quæ ſumuntur ante cibum, quæ acetaria uocantur eligenda erunt ſecundum anni tempora, Et primo Aſparagi, Lupuli conueniunt radices petroſelini, Radices Dauci, & Capparis, Dauci inquam quas uulgo Carottas uocant, quando bene coctæ erunt cum aceto, zuccaro, & cinnamomo condita quoniam attenuant, & urinam prouocant, ſummopere conducunt, neque mihi diſplicerent radices Cicoreæ, quoniã abſtergunt ratione amaritudinis aperiunt, & urinam prouocant, quoad fercula ſemper in his aliquid apponetis, quod urinam prouocet, ſicut ſunt radices petroſelini cum Fœniculo, & Aniſo, ſemina autem frangetis, & in puriſſimo panno lineo apponetis ſimul cum ferculis, & facta optima impreſſione cibum facietis, qui attenuabit, & urinam mirifice prouocabit ante cibum uel aniſum conditum cum zuccaro, uel fœniculum, aut aliquid tale comedat carnes erunt aues, aut pulli, uel hœdinæ præparatæ cum iuſculis, in quibus ſit aliquid, quod incidendi uim habeat, ut cum Gariofilo;

lo;Mace,Cinnamomo,Et hæc ratio uictus faciet quod materia longe magis ab innato calore concoquetur, quàm ſynapi,quod aperit & urinam prouocat.quoad potum in principio ubi occurrat nobis aliquis catarrho affectus,ſiue iuuenis,ſiue ſenex fuerit materia nō dum concocta à uino caueatis, quia nocebitis, tum quia in principio caput eſt plenum, uinum autem euaporat, & ſua caliditate poros dilatat,& ſic longè plura excipiet excrementa à corpore adhuc malis humoribus repleto, præterea uinum in principio in caſu maxime, ubi poſuimus multam pituitam in uentriculo exiſtere commiſcetur cum pituita, & aceſcit, & putreſcit, Et hac ratione uertitur in pituitam & augetur mala uentriculi temperatura,præterea facit,ut humores non præparati diſtribuantur ita crudi per uenas, & in uarijs locis uenarnm fiunt obſtructiones, & febres curatu difficiles, ita ad uaſa urinaria,& ad renes anguſtos facile poſſent diſtribui, & facere obſtructiones,& calculos, ſimiliter ad iuncturas,& facere diuerſas ægritudines,ſtante ergo cruditate humorum uinum non exhibeatur, potio autem erit ex cinnamomo decoctum,aut Gariofilis, aut ex Aniſo, uel Cimino,aut ex Betonica, & Roremarino, in quibus eſt uis incidendi, Facietis igitur decoctum,uel ex aromatibus,uel ex herbis,uel ex ſeminibus, in quo addetis oxyſaccharum,ex aceto & ſaccharo optimis confectum,non ſicut Aromatarij faciunt, quoniam dulcedinem nimium habent ſine ſapore acetoſo, ideo non re-

quiritur

quiritur talis potus, ſed qui fieret ex ualidiſſimo aceto & uis incidendi perciperetur, & pro ratione uentriculi fieret, ſicut docet Gal. *quarto de* Tuenda *ſanitate, de oxymelite, ubi inquit fieri debere, uel acidius, uel minus acidum pro ratione corporis, cui debet offerri,* Et *hæc potio ante purgationem conueniet,* Vbi *uero fuerit ex parte mundificatus maxime uentriculus tunc uinum conueniet, tum quia uinum uentriculum corroborabit, & præter corroborationem eius per uenas diſtribuetur & reſiduum materiæ in uenis exiſtentis ad urinam deducet, tum etiam quia melius excrementa conficientur à moderato calore uini,* Vinum *autem nec fumoſum nec craſſum, nec dulce lædens hypocondria erit, ſed leue, tenue, bene maturum ut habeat uim ſyrupi, & paulatim aſſuefaciendus eſt, & prius diluetur, poſtea ſi fuerit leue, & pauciferum purum exhibeatur,* Hæc *circa cibum, & potum.* De *accidentibus animi, quoniam caput afficitur, cuius innata temperies calida, & ſicca erat ſed propter malam uictus rationem nunc frigidam, & humidam acquiſiuit opus eſt, ut caleſiat, & exiccetur, omnia autem animi accidentia immoderata, quæ poſſunt calefacere, & exiccare ſine ſpirituum reſolutione iuuabunt, ideo aliqua breuis iracundia, & feruor ſpirituum non erit inconueniens, dummodo non ita excandeſcat, ut ſpiritus reſoluantur, & corpus reddatur frigidius.* Quoad *ſomnum, & uigiliam, declinet potius ad uigilias, quia calefaciunt modo ſint moderatæ, immoderatæ uero refrigerant,*

frigerant, ideò declinet ad uigilias moderatas, & hoc perpetuum eſt in omni deſtillatione, & à ſomno maxime meridiano caueatur. quo ad exercitia, ſi poteſt ambulare, quadam tenus exerceatur, & hoc fiat, poſt quàm in hepate, & uenis celebrata fuerit concoctio, & iam debeat fieri diſtributio per uacuitates membrorum, nec prius debet exercitari, quam fuerit in fine ſecundæ concoctionis, & digeſtionis, & tempus erit matutinum, ſi uero non poſsit ratione ægritudinis ſe mouere iubeatis ut fricentur longis frictionibus partes maxime inferiores, & poſt frictiones oleo chamæmelino calido, aut Anetino cum portione uini Aromatici, ut materia diſſletur inungetur. quo ad inanitionem, & repletionem iubeatis ut habeat alui beneficiũ ad prohibendũ euaporationes & ſi natura defecerit Arte prouidebitis cum clyſteribus communibus, primo qualis eſt ille ex decocto Maluarum, Betarum albarum, Violarum, furfurum, oleo, & uitello oui cum melle roſaceo, & ſi abſque uſu clyſterum non poſsit egerere poſtquam exhibueritis duos, uel tres leues ſemper intermiſcebimus clyſterem magis acutum euacuantem, & in ipſo ponetis, uel Hieræ picræ, uel aliquam ex Hieris magnis, qualis eſt, illa Logodij, Hermetis, uel confectionem Hamech ut per clyſteres ipſos abſtergi poſsit, quod in inteſtinis eſt, & quod magis præparatum eſt attenuatum educatur, & ſi uobis contingeret ut ſæpe contingere ſolet quod inueniretis aliquem habentem inteſtina gracilia, uel ob ſenſibilitatem

maximam,

maximam, aut propter humores impactos in cauitatibus inteſtinorum, ut cum imponitur clyſter incidat in ſyncopam caueatis ab earum uſu; ne in ſingulis diebus cogatur habere deliquia, quia reſolueretur uirtus, ideo loco clyſteris exhibebitis aliquid per ſuperius, quod poßit aluum lenire, ſicut eſt decoctũ ex maluis, ex mercuriali, aliquando cum paſſulis dulcibus cum ſacharo, uel terebintina, quæ omnia uentrem leniunt; uel ſi hoc non uultis tantillum caßiæ exhibere poteritis quantum eſſent octo digiti in menſura ad ſemel ſaltem euacuandum. Et *iſta ſufficiant quoad inanitionem, & repletionem.* Vbi *igitur talem inſtitueritis uictus rationem cogitabitis maximã partem artis attigiſſe, & præter hoc quod maximam partem artis attigiſtis, & ſolo etiam curabitur, & tutißime quod non contingit in alijs duobus inſtrumentis, in quibus periculum eſt, ideo Aſclepiades omnes medicinæ partes ad hanc deduxit.* Et *quod hoc ſit uerũ ſi ex his tribus hanc partem tollatis, reliquis remanentibus nihil facietis, reliquis uero ſublatis hac ſola ſuperſtite multoties curabitis, ideo ante omnia rectam rationem uictus inſtituetis, aliter non habebitis honorem, niſi natura regat uos, quia his tribus indiget medicus, arte, natura, & fortuna, dicebat* Hipp. V*erum eſt quod ſi fortuna per ſe ſola uellet, ſufficeret, ſed ſtolidi ea potißimum reguntur, quia ſtolidis maxime fauet.* Hæc *quoad rationem uictus.* Q*uantum uero ad alia inſtrumenta attinet chirurgia in iſto ægro neceſſaria eſt, quoniam*

neceſſarium eſt, ut utamur phlebotomia, tum quia materia, & deſtillatio fluit per uenas maxima ex parte, tum etiam propter periculū imminens, quoniam miſsio ſanguinis non ſolum conuenit ratione ægritudinis præſentis, ſed etiam propter futuram dicebat Gal. in Libello de phlebotomia, periculum autem imminens eſt, ne incidat in rupturam uenæ pectoris. Ad hoc igitur prohibendum neceſſaria phlebotomia eſt, quando autem mittendus ſit ſanguis, licet ferè ſemper in principio phlebotomia fiat, in hoc, & in ſimili caſu ad eam non eſt deueniendum, quia materiæ craſſæ & frigidæ per uenas defluunt, & in alterum duorum, ut Galenus in Libello de phlebotomia, & Auic. in quarta primi inquiunt, uel ad calidorum humorum ebullitionem, uel ad frigidorum incrudationem. Oportet igitur, ut materia iſta cruda, quæ cum ſanguine miſcetur in uenis prius concoquatur, & attenuetur, ne pituita ſanguini permiſta maiorem faciat obſtructionem, debetis ergo primo euacuare deinde biduo, aut triduo cū ſyrupis procedere, poſtea iubere, ut uena ſecetur cephalica, quoniā fluxio à capite eſt quia, ut alias diximus ex Galeni præceptis, aut materia fluit, aut fluxura eſt, aut iam fluxa eſt, cum fluit tribus indigemus euacuatione, deriuatione, et auerſione, quia debemus ſemper imitando naturam compendia quærere, & tunc eligere debemus uenam quæ poßit hæc tria facere, hæc autem eſt uena, quæ locum medium obtinet, cū uero fluxura eſt, auerſione tantum indigemus, & tunc uenam eligimus

mus maxime remotam. Cũ autem iam fluxa eſt duobus indigemus euacuatione, & deriuatione, auerſionem autem non quærimus, quia iam fluxa eſt, in caſu autem noſtro, quia materia fluit cephalica illa tria faciet, quomodo autem facienda ſit, an ſemel, uel iterando eam, ut præcepit Gale. *in* Libello *de phlebotomia dico ipſam non quidem ſemel, ſed iterari debere, quia dicebat* Galenus, *cum non ſolum euacuare, ſed auertere etiam uultis bis, uel ter, uel quater, prout dictat magnitudo ægritudinis, & corporis affecti conditio ſanguinem mittere debetis.* Et *ita habetis, quod phlebotomia fieri debet, & cur, & à qua uena, & quomodo.* Et *hæc de parte chirurgi.* Quãtũ *ad tertium inſtrumentum, & ad eam partem, quæ de euacuationibus eſt, nemini dubium eſt, quod totum corpus euacuari debet primo, deinde caput, quoad totius euacuationem ſcire debetis quod materia craſſa, & uiſcida, & cruda nõ eſt mouenda, nec euacuanda, niſi fuerit præparata, & quoniam craſſa frigida eſt, & uiſcida, quatenus craſſa incidenda eſt, quatenus uiſcida abſtergenda, quatenus cruda, & frigida concoquenda, inſtrumenta autem ad hæc apta, quæ ualde incidunt & abſtergunt plura ſunt, ſed inter reliqua oxymel ſimplex eligendum eſt, quia abſtergit, incidit, & optimas facit cõcoctiones, quia moderate calidum eſt, licet* Gal. *dicat in ipſo frigiditatem dominari, & quod pluribus numeris potentius eſt acetum in refrigerando, quàm mel in calefaciendo, cum tamen alibi dixerit*

acetum ita eſſe frigidum, ut dederit dubitandi occaſionem an frigidum, uel calidum eſſet, & ponit acetum frigidum in primo, mel uero in ſecundo calidum, & tamen dicit pluribus numeris acetũ refrigerare, quàm mel calefacere, poſſumus excuſare Galenum, quando plurimum aceti, parum uero mellis ponitur in oxymelite quod tunc frigidum ſit, ſi uero de eo, in quo plurimum mellis, parumq; aceti ponitur loquamur, prout communiter ſit ita calidum erit, uel ſiccum, ut ſi iuueni dederitis calido in æſtate inflammabitis ipſum, calefacit autẽ oxymel, ſi nos uolumus rem ipſam menſurare ſecundum naturam rei, & per methodum illam, quam docuit Gale. & ultra calefactionem incidit & abſtergit, præterea ſyrupus acetoſus ex ſacharo, & aceto compoſitus optime conuenit, ſimiliter ſyrupus acetoſus compoſitus ex duadus radicibus, & ex quinque radicibus, præterea oxymel iuliani compoſitum efficaciſſimum eſt & eo utimur, ſyrupus de Betonica, ſyrupus de ſtæcados ſimplex, & compoſitus conuenientiſſimi ſunt, & pro ratione ægritudinis poteritis conuenientiores eligere, ſed in caſu noſtri iuuenis cholerici uiginti quinque annorum non tranſeatis oxymel ſimplex, & ad ſummum ſyrupum de Betonica, reliqui nimis calidi ſunt in hac ætate, decocta erunt ex Betonica, ex ſaluia, & ſi timeretis calid tatem hepatis Endiuiam, Boraginem accipietis, uel aquas deſtillatas ex his, quæ licet ſint frigidæ, quia ſyrupi calidi ſunt contemperabuntur. His factis totum

corpus

corpus euacuare poteritis cū Agarico, et cū Trochiſcis de Albandal. Doſis aūt Agarici eſt an. drach. i. ad drac. ij. Trochiſcorū uero a. g. viij. uſq; ad xv. g. ideo poteritis Agarici præparati accipere drac. ij. Trochiſcorū Albandal. g. xv. ſimiliter omnes Hieræ compoſitæ, & magnæ conuenientes ſunt. Dimittetis autem omnes medicinas, in quibus eſt Turbith. ideo Diaphinicon fugietis, et ſolummodo in doloribus colicis utemini frigido exiſtente corpore, non quod ſperem bonum aliquid, ſed ex caliditate eius ſperarem materiam frigidam poſſe concoqui, & licet dicat Meſuè eam eſſe medicinam ſecuritatis, uerum eſt de ea, quam ipſe compoſuit, ſed quia nos non habemus Turbith uerum, igitur fugiendum, præterea confectio Hamech, pilulæ Cochiæ, pilulæ Fœtidæ, pilulæ aggregatiuæ optimæ ſunt. Hæc quoad uniuerſalem euacuationem. Quantum uero ad particularem habemus membrum mandans, & recipiens, pro mandante, & pro euacuatione capitis debemus uti inſtrumentis à capite euacuantibus, quæ tria ſunt Maſticatoria, Caputpurgia, & Gargariſmata, alia ſunt etiam quæ in aure ponuntur, ſed euacuatio illa non eſt conueniens, ut iam diximus; factis uero alijs euacuationibus ex tribus illis duo eligit Caputpurgia, & Maſticatoria, Gargariſmata uero ſunt renuenda, quia ad partes pectoris trahunt materiam, & uos non debetis ad eam partē trahere ne cogatis deriuare ad aſperam arteriam, & facere multa incommoda. Caput-

purgia igitur fient cum aqua Maioranæ, Betonicæ, *cum ſucco* Ciclaminis, *cum decoctione* Ellebori, *uel* Elaterii,*hoc eſt* Cucumeris *aſinini*, Elaterium *autem efficaciſsimum eſt ad extrahendam materiam à capite*, *Maſticatoria ſunt maſtix, radix* Capparis *ſtaphiſagria, quibus gradatim uti poteritis, Maſtix primi gradus eſt,radix capparorum ſecundi gradus,pirettrum tertij & piper.*Staphiſagria *ualidiſsima eſt,& omnia hæc,uel plura compoſita poteritis accipere,& facere pulueres; & cum cera componere, aliter diluerentur per guttur,& facerent excoriationem,cera autem adhæret propter uiſciditatē, & diu tenetur in ore,hæc de Maſticatorijs, & Caputpurgijs,& de capitis euacuatione.pro euacuatione membrorum recipientium,iam uentriculum euacuauiſtis, quò ad pectus omnia prouocantia tuſsim,quia per tuſsim pectoris excrementa excernuntur idonea erunt,ideo ſyrupus de* Farfara,*ſeu de tuſsilagine, ſyrupus de hyſſopo conuenientiſsimi ſunt cū decocto ſeminū* Citri, *quia à pulmone per uias urinæ euacuat, & facere poteritis ex decoctione ualida cum zuccaro ſyrupum.*Et *etiam ſyrupus frigidis conuenientiſsimus, uel decoctum eius ad pectus expurgandum præterea aquæ mellis, &* Terebintinæ *uſus optimus eſt.*Et *hæc pro euacuatione membri recipientis, pro euacuatione uero loci affecti, adenis.ſ.colli mollientia, & reſoluentia conueniunt,ſicut eſt oleum* Chamemeli, Anethinum, *adeps ſuillus, oleum* Amigdalarum *dulcium, oleum* Coſti-

num

num,oleum de Euphorbio, oleum Nardinum iſta olea non excedunt ſecundum gradum caliditatis, & habent uim calefaciendi, & reſoluendi,ac mollificandi, ſunt etiam compoſita multa, Dialthea, Hyſſopi ceratum Emplaſtrum de Meliloto, Diachilon ſine gummis ad molliendum, & reſoluendum. Quantum modo attinet ad corroborationem membrorũ, & primo caput conſiderare debetis,quod frigidum, & humidum eſt, non quidem ex ſui natura, ſed ex malo regimine cum id prius calidum & ſiccum erat,ideo cum ualide exiccantibus & calefacientibus corroborabitis,primoq́; pulniſculos ponetis ſupra capitis commiſuram ex Mace Gariofilis,Maiorana,ex Seminibus Ozimi,ex Cinnamomo,Zingibere confectos qui exiccant cum odore, & calefaciunt,poteritis facere cerata, dropaces, ſynapiſmos cum pyrrhetro,Naſturtio, & Tapſia,quæ ueſicas faciunt,præterea lixiuia diuerſa facere poteritis, in quibus ſint decocta calefacientia, & exiccantia,ſicut eſt Maiorana, Roſmarinus, Agaricum ad calefaciendum, & exiccandum, facietis etiam ſapones, ex Gariofilis,iride,Laudano,Mace, præterea balnea calida, & ſicca deſtillantia in capite conuenirent, nec aduerſatur nobis Galeni ſententia, quia loquitur ipſe de capitibus calidis, quibus dixit non conuenire calida balnea,et ſicca,ſed quia iuuenis uidetur incidiſſe in temperaturam frigidam, & humidam, ideo conueniunt, & hæc quoad corroborationem capitis. Quoad corroborationem membrorum recipientium, & pri-

mo pro corroboratione uentriculi omnia ea conueniunt, quæ aſtringunt cum amaritudine, ideo optimum eſt abſynthium, ualet confectio Diarhodon, Cõfectio Aromatici *roſati*, Diacyminum. Quoad cor*roborationem pectoris* Theriaca *noua*, Mythrida*tum nouum*, Diaſpermaton,*bolus armena zuccarum roſatum*. Quæ *totum corroborant, ſunt* Theriacæ *magnæ, qualis eſt illa* Antiqua Mythridatum *antiquum*, Diamuſcum, & Diambrum, &c.

DE PLEVRITIDE CAP. IX.

CVM *egerimus in ſuperioribus de fluxionum materia in generali, nihil omiſimus circa conſiderationem eius, quod eſſet conſideratu dignum, & poſt ipſam ſtatim catarrhi conſiderationem adiunximus, quoniam fluxionis erat ſpecies, & indiſtincte de his ſcorſum egimus uſq; ad curã particularem, in quo nihil omiſimus, cum igitur huic tractatui iam ſatisfactum ſit*, R*eliquum erat, ut uiderem, quomodo poſſem per compendium in hac maxima temporis anguſtia utilitati ueſtræ conſulere, optimum duxi poſt conſiderationem fluxionis in ſuo uniuerſali, nec non in particulari recte diſcuſſam, de reliquis etiam fluxionibus agere, quæ non à capite, ſed ab aliqua alia parte, uel ab aliquibus partibus corporis fluerent, ſed quoniam fluxio, quæ ab uno mẽbro ad aliud decũbit tripliciter* *affe-*

affectum facere ſolet, uel inflammationem, uel ſolutionem cõtinui, ulcus. ſ. uel fluorem continuum emanantē, ut in ſputo ſanguinis, hæmorrhoidum, uel menſtruorum, ex his tribus exiſtimaui me operepretium facturum, ſi de affluxu illo quem inflammationem appellamus agerem, & quoniam inflammatio tria potiſsimū membrorum genera occupat, uel membra ad animales actiones delegata caput ſcilicet, uel ea, quæ ad uitæ operationes delegata ſunt, quæ ſpiritualia uocantur, uel membra ad functiones naturales delegata, quæ naturalia nuncupantur, Membra hæc ſicut genere diuerſa ſunt, ita etiam habent triplicem naturam, & cum iam de inflammationibus nonnullis in inſtrumento ad actiones animales. ſ. de phrenitide, de legato, quæ inflāmatio cerebri eſt, egerimus uolumus nunc reliquorum membrorum inflammationes conſiderare, & primo ſpiritualium ſecundo naturalium, ſed quia inter omnes inflammationes in membris ſpiritualibus contingentes inſignis, & frequentiſsima eſt ea, quæ pleuritis appellatur, propterea optimum mihi uiſum eſt, ut de ea ageremus, tum quia maximæ difficultates tam circa diſtinctionem, quàm circa curationem ipſius emergunt, tum etiam quia uideo circa praxim quàm plurimos hallucinari, circa igitur pleuritidem, ne in æquiuoco laboretis nomen prius uenit conſiderandum; Et quoad nomen attinet nemini dubium eſt, quod eſt nomen diſpoſitionem præter naturam indicans in membrana ſuccingente coſtas ſumptum à loco, ſicut Gale-

nus

nus in primo Methodi *inquit,quod multæ ægritudines ſumunt nomen à ſimilitudine alicuius animalis, ut* Elephantiaſis,*cancri, quædam ab accidentibus, ut* Epilepſia, Apoplexia,*quædam ab inflammatione & tumore ut ædema,quædam à loco affecto,ut* Cephalea,Hepatitis, *quæ diſpoſitio hepatis eſt,*Nephritis,*quæ à renibus ſumit nomen,phrenitis à phrenibus,tale eſt hoc nomen pleuritidis à latere ſumptum, quoniam eſt in membrana ſuccingente coſtas,& quia paßio eſt in ea parte propterea pleuritis à loco appellatur,*Eſt *igitur hoc nomen ſumptum à loco affecto,Et hæc de nomine ſatis, quoad rem ipſam* Gal.v. *de locis affectis in cap.de affectionibus thoracis deſcripſit pleuritidem hoc modo,idem in primo de criſi, & in pluribus alijs locis eſſe inflammationem membranæ ſuccingentis coſtas, quæ deſcriptio eſt ſatis dans differentias quaſdã, et rectificans eſſentiam huius inflãmationis,cum uero dixit eſſe,inflãmationem mẽbranæ ſuccingentis coſtas ut habeatis rectã cognitionem ſcire debetis quid ſit inflãmatio,neſcietis.n.quid ſit pleuritis, ignota inflãmatione inflãmatio aũt debet ſciri,quoniã ipſa eſt a qua indicationes potißimum ſumuntur in hac diſpoſitione.* Gal.*in ſecundo ad* Glauc.*& in decimo tertio* Therapeu.*inquit inflammationem nil aliud eſſe, quàm tumorem præter naturam in parte aliqua corporis cum calore, & feruore magno, qui calor & feruor talis eſt in loco inflammato,ut maxime febri aßimiletur,& qualis eſt calor febrilis in toto talis eſt calor faciens*

inflammationem in loco inflammato nec differt in aliquo, niſi quod calor iſte igneus eſt in loco particulari, febrilis uero in toto ut poßit non immerito inflammatio febris particularis appellari, Ex hoc ſequitur inflammationem duo neceſſario habere, alterum quod ſit cum materia, & morbus materialis per affluxum, & ſpecies fluxionis, & tandem omnis tumor ſpecies fluxionis eſt, ut inquit Gal. in lib. de inæquali intemperie, alterum habet quod eſt inæqualis intemperies, ex quo percipitur feruor in loco, aliter ſenſum doloris non faceret, quia iam facta temperatura non ſentitur dolor, quia dolor in attractione conſiſtit, ideo duo requiruntur temperatura inæqualis cum feruore & calore, & materia, poteſt autem fieri à quocunque humore modo calidus ſit, uel per naturam, ut ſanguis, uel bilis, uel per accidens & frigidus ſit per naturam, cum.ſ. miſcetur calido humori ut cum pituita bili permiſcetur, uel cum putreſcit, ſicut pituita putreſcens calida eſt, & febrem facit, ſi ergo in ampliori ſignificatu accipiatur ab omni humore fieri poteſt, modo calidus ſit, uel per naturam, uel per admixtionē calidi humoris, uel per putrefactionem, ut pituita ſalſa ſecundum Galenum, & ſecundum Auic. quod tamen dubium ualde eſt per admiſtionem uaporum acrium ualde bilioſorum, quia non uideo quomodo ex permiſtione amari, uel inſipidi fiat ſalſus humor, & ſapor, ſi tamē uultis accipere inflammationem proprie, nunquam erit inflammatio, niſi ab ipſo ſanguine puro, &

fiet

fiet tunc inflammatio proprijſsima, & appellatur no-mine generis, nihilominus licet à ſanguine puro fiat ſemper uera inflammatio, plures habet ſpecies. Vel *iſte ſanguis cum non eſt purus admiſcetur cum bi-le & fit tunc unum genus inflammationis quod* Ery-*ſipelas appellatur à ſanguine biliofo factum, non à bi-le ſimpliciter, ut aliqui credunt, & falſo, quia à bile ſyncera fit herpes uariaſq́; habet proprietates, & proportiones, ſi ſanguis ſuperat bilem dicitur inflam-matio eryſipelatodes, ideſt tendens ad naturam* Eryſi-*pelatis, ſi uero ſanguis ſuperetur à bile dicitur* Eryſi-*pelas phlegmonodes .i. tendens ad naturam phlegmo-nis, uel eſt permixtus pituitæ, & fit inflammatio quæ dicitur inflammatio ædematodes .i. ad naturam ædema-tis tendens. ſi pituita ſuperabitur à ſanguine, dicetur ædema phlegmonodes & ſanguineum .i. ad naturam ſanguinis tendens, ſi autem fuerit humor feruidus ad-mixtus cũ portione ſanguinis melancholici, & fluat talis ſanguis fiunt inflãmationes, quas* Anthraces, *& carbunculos appellant, & ſi humor feruidus, & adu-ſtus ſuperabitur à ſanguine dicetur inflammatio an-thracodes .i. tendẽs ad naturam* Anthracis, *ſi uero ſan-guis ſuperabitur, dicetur* Anthrax *phlegmonodes, et ſanguineus ſi ſyncera fluat bilis, non fit uera inflam-matio, ſed quidam tumores ad ulcera tendentes, ut ſer-pigines, & herpetes in ſuperficie cruſtas facientes, & ſi dicitur inflammatio nomen ſeparatum habet nomo-des, & ulcera depaſcentia, ſi pituita ſimplex fuerit*

œdemata facit, ſine inflammatione, niſi putreſcat, ſed ſi rè ſemper ſegnes tumores fiunt, & ab inflammationibus ſeparantur, & abſceſſus potius ſunt, ita cum humor melancholicus purus eſt cancri, & ſcyrrhi fiunt, qui non ſunt inflammationes, inflammatio ergo ſemper à ſanguine fit, ſed quandoque ſanguis ſuperat, quandoque alij humores & hæc habetis à Galeno in lib. de inæquali intemperie, & in ſecundo ad Glauc. ubi ait, quod quando fluit ſanguis per uenas maiores ad minores, & à minoribus ad hoc ad minimas, & per foramina uenarum ad exteriora proceditur, itaq; uult ibi humores ſemper eſſe permixto, ſanguini, & quod hoc ſit uerum id erat argumento, quod ſemper in omni inflammatione uera curatio tum euacuandi, tum auertendi eſt per ſanguinis miſsionem, & remedium nullum præſentaneum eſt magis miſsione ſanguinis per conuenientes regiones, & hoc indicium eſt, quod inflammatio à ſanguine depēdet, ſiue permixtus ſit humori, ſiue ſyncerus Et hæc ſufficiant pro communi conceptu inflammationis, qui deſeruiet uobis non ſolum in pleuritide, ſed etiam in omni ſpecie inflammationis: cum ergo pleuritis ſit inflammatio membranæ ſuccingentis coſtas hæc eſt una ſpecies quæ diſtinguitur ab alijs per locum affectum, ſed uos addite materiam, quia oportet ut utrunque conueniat, ut integrum habeatis conceptum pleuritidis, ſed de loco prius dicemus affecto, ſecundo de materia. Galenus in quinto de locis affectis loco citato dicit inflammationem hanc eſſe

in ipſa

in ipſa membrana ſuccingente coſtas. debetis conſide-
rare, ut exquiſitiſsime ſciatis naturam huius ægritudi
nis, quod in thorace extrinſeco primo eſt cutis deinde
muſculi extra coſtas, tertio oſſa coſtarum, deinde eſt
membrana ſuccingens coſtas cum muſculis interiori-
bus intercoſtalibus, quorum duo ſunt genera, quidam
intrinſeci, quidam extrinſeci oppoſito modo ſe haben-
tes, & faciunt literam. x. in qualibet iſtarum partium
contingere poteſt inflammatio, in cute quidem, ſed hãc
nemo dicet eſſe pleuritidem, poteſt eſſe inflammatio in
muſculis extimis ſuperioribus, ſed tunc inflammatio
illa tactu percipitur nec dolor acutus multum eſt, &
tales poſſunt expirare ſatis commode, quia munus
dilatandi competit intimis muſculis, comprimendi exti
mis, ideo in compreſsione ſentitur dolor, & hoc genus
inflammationis nunquam Gal. appellauit pleuritidem,
ſiue ueram, ſiue non ueram, relinquitur ergo, quod in
membrana ſuccingente coſtas, uel in muſculis intimis
ſit poteſt utrobique eſſe, nunquam tamen pleuritis erit
niſi ſit in membrana, quia de eſſentia eius eſt, ut ſit in
membrana, poteſt autem dupliciter inflammari, uel
primogenio affectu, ita quod incipiat inflammatio, in
membrana primo, & principaliter ibi decumbat, po-
ſtea muſculos trahat in conſenſum, & hanc diximus
exquiſitiſsimam eſſe pleuritidem, quia primario eſt in
membrana, & muſculi ſecundario comprimuntur, cum
uero inflammatio, & fluxio faciens inflammationem
decumbit in interioribus partibus & muſculis, & tra

bit

bit neceſſario ad conſenſum membranam, fit tunc inflammatio in membrana per conſenſum, & illa appellatur pleuritis per conſenſum, quia inflammatio primario non eſt in membrana, & hanc non ueram appellat Gal. Auic. autem non aduertens, uel concipiens aliter dixit nonnulla ſatis craſſe, & inquit non uera pleuritis illa eſt, quæ in muſculis exterioribus eſt, uera autem, quæ eſt uel in muſculis interioribus, uel in membrana ſuccingente coſtas, hæc quæ in muſculis exterioribus accidit nunquam à Galeno, & à bonis medicis fuit appellata pleuritis non uera. Moderni uero ita dilatauerunt hoc nomen, ut ueram etiam appellarent pleuritidem, cum in diaphragmate, uel in mediaſtinis diuidentibus pulmones inflammatio contingit, ſed nullus antiquorum hoc intellexit, & iſta eſt diſtinctio, quæ ſumitur à loco, & habetis opinionem Modernorum, Auic. & Galeni quam ueram puto, circa diſtinctiones autem, quæ à materia ſumuntur oẽs cõcedũt ab omni humore fieri poſſe, ſed ego meliores diſtinctiones uellem quia ſæpiſſime à tenuiſſimo humore & bilioſo fit, ideo debetis ſcire, quod cum ſit exquiſitiſſima pleuritis illa ſemper à bile fit, uel ſanguine admodum tenui, & bilioſo, & ideo eſt, quia membrana ſolida admodum eſt & denſa, habetis autem à Galeno quod membrana ſolida non recipit humores craſſos, ſed tenues: propterea cum eſt uera pleuritis ſemper à ſanguine bilioſo fit, quia ratione caloris, & tenuitatis ſubſtantiæ penetrat corpus denſum, cum ue-

ro ſit

ro ſit non uera, inquit Gal. in muſculis intrinſecis poteſt ab omni humore fieri, & à ſanguine puro craſſiori, à pituita, & à fece ſanguinis; & hoc contingit, quia muſculi ſunt laxiores, quàm mēbrana, præterea poſſunt recipere excrementa facile, & pituitam, & alios humores, cum uero eſt exquiſitißime in mēbrana exiſtens à tenui fit, & ita rationem habetis, & authoritates, quid pleuritis ſit, quæ uera, quæ exquiſita, & quæ non uera, & obiter habetis cauſas materiales facientes inflammationem, quæ proximæ, & coniunctæ ſunt, quæ uero cauſæ antecedentes ſunt facile cognoſcuntur, quia ſi debet fieri fluxio ad locum, oportet ut multitudo in aliqua parte, uel in pluribus ſit, & expellantur excrementa ad locum imbecilliorem redditum, ut in Tractatu de fluxionibus diximus, ſi ergo debet fieri pleuritis oportet ut excremēta ſint in membris fortioribus mādantibus excremēta ad imbecilliores partes, & iſta excrementa habent rationem cauſæ antecedentis, & tot ſunt, quot poſſunt generare pleuritidem, & ſunt in membro adhuc mandante, & non recipiente. Quoad cauſas procatharticas, & primitiuas duo ſunt calor colliquans humores, & frigiditas conſtipans, quia ferè ſemper homines exercitantur, & humores colliquantur, & cum poſt actionem in loco fridigiori permanent conſtipantur in loco, & includuntur, & fit inflāmatio, quam pleuritidem appellamus, ſi humor ad partes illas decubuerit, fit igitur pleuritis hoc modo à cauſa primitiua, ideo in hunc affectum incidunt illi maxime, qui laborant, et ſudant,

& in

& in loco frigido commorauerint. Et hæc de cauſis antecedentibus coniunctis, & procarthicis. Debemus modo ad cognitionẽ uerã rectamq; pleuritidis mores cognoſcere, quia uarij ſunt, ſicut uarij mores aliarum ægritudinũ. Quædã.n. ſunt maligni moris, quædã benigni, quædã mediocris. Et ſicut uos facere debetis, cũ uultis profligare inimicum, oportet primo ut ingenium eius, & mores cognoſcatis, & quomodo molitur inſidias, ideo non ſolum eſſentiam cognoſcere debetis, ſed etiã mores, ita nos, qui cõtendimus cum morbis, facere debemus. Sunt autem uarij mores pleuritidis & ij penes tria ſimplicia ſumuntur, quæ poſtea componuntur, uel penes locum affectũ, uel penes materiam, uel penes cruditatem, et coctionem, iſta omnia ſimplicia debetis attendere, poſtea componere illa, quo ad loca affecta illa erit deterior, quæ primario affectu in membrana eſt, quàm illa quæ in muſculis, quia diſſoluit hoc per aliud, quoniam poros ampliores habet, ut facilius diſſoluatur, & præterea in loco calidiori eſt; & quia duo ſunt membrana, & muſculi intimi unum uerſus cutim, alterum uerſus membranam, inflammatio erit uerſus membranam, & membrana eſt habens unum latus uerſus pulmonem, alium uerſus muſculos intimos, ſi fuerit in tertio illo intrinſeco uerſus pulmones longe deterior erit, quia facit ſæuiora accidentia. Facit.n. acutiores dolores, et maiorem difficultatem anhelitus, & cum ſit perpetuum pleuritidi, ut uapores aſcendant ad caput, cum intrinſecus eſt in-

ſlammatio, maxima ſit capitis moleſtia, & iſtæ ſunt pleuritides, quæ ad phrenitidem permutantur, & maniam ob communicantiam maximam, & febrem maximam habent, quia eſt prope cor, neque quietem habent, ſi enim in eodem latere quieſcunt, quia pendet dolent maxime, & ſummopere, ſi in eodem decidit, & licet in eodem latere quieſcant melius, cũ illa inflammatio calida ſit, & à bile uapores illi è directo aſcendunt ad cor, & ipſum ſummopere inflammant, & ita nullam requiem ſentiunt, & hæc peßima eſt, quæ penes diſtinctionem loci affecti ſumitur. Addunt moderni, *quòd in ſiniſtro latere melior ſit, in dextro autem deterior, hæc non potui unquam uidere, niſi dicant id accidere, quia cor decumbit ad ſiniſtrum latus, ſed quia niſi parum declinat, & non niſi cum cuſpide.* Et ideo *ſi uultis hoc addere poteſtis, ſed apud bonos, et antiquos medicos non habetis hæc, & iſta eſt definitio, quæ ſumitur penes locum affectũ indicantem bonos, uel malos mores pleuritidis, indicium etiam morum ſumitur penes materiam, & ſecundum diuerſitatem materiæ peccantis, & facientis pleuritidem uarij mores ſunt: quæ à puro ſanguine dependet duas optimas habet conditiones primo quòd eſt breuis, ſecundo non habet ſæua accidentia, breuis quidem, quia humor benignus eſt, calidus, & humidus, facile euaporans, facile concoquitur, & ad benignum reducitur, non habet mala accidentia, & benignus admodũ eſt, & quia moderate calidus eſt facile conficitur.* Igitur *iſta, quæ pen=*

det à

det à ſanguine breuis, & benigna eſt, quæ uero à bile dependet adhuc breuior eſt, quia tenuior eſt & facillime reſoluitur; eſt tamen acutior, & facit ſæuiora accidentia, & ſuperat in breuitate eam, quæ fit à ſanguine, ſuperatur autem à ſanguinea in accidentibus, quia ſæuiora habet biliosa, & periculoſior eſt, quæ à pituita ipſa dependet longior eſt, & hoc habet incommodum, habet autem aliud commodum quòd non eſt periculoſa: Quæ à melancholico humore duo habet incommoda, quia longa eſt, poſtea interficit, & hæc omnium peßima eſt, quia ſi debet homo mori melius eſt, ut cito moriatur, ſicut in biliosa contingit, quàm quòd ſit longa, & poſtea moriatur, iſti igitur ſunt mores, qui penes humores ſumuntur, & habebunt omnes ſua ſigna, quibus diſtinguentur, tertia diſtinctio penes cruditatem, & coctionem ſumitur, de qua à Galeno in primo de criſi, illa autem appellatur cruda, quæ ſicca eſt, quæ autem cocta appellatur magis humida eſt, & ſic mores ita diſtinguuntur. Alia eſt ſicca; & hæc eſt cum non expuitur aliquid, & iſta eſt malorum morum; maxime cum quartum, ſeptimum, nonum, uel undecimum tranſierit, & nondum aliquid expuatur; ſicut fuit illa Anaxionis à Galeno in primo Apho duodecimo deſcripta: quæ humida eſt benignior eſt. Notandum autem quod inflammationes intrinſecæ habent eandem naturā cum inflāmationibus extrinſecis, quia in extrinſecis licet à principio non reddatur aliquid non eſt ita malum nec reddunt aliquid niſi cum

ſuppurantur,uel concoquuntur, & illæ nec malæ,nec crudæ appellantur,inflammatio autem interius ubi in principio,uel in tertia ad ſummũ non emittit ichorem exterius peßima eſt.Ratio autem diuerſitatis eſt opti me à Galeno aßignata, quia extrinſecæ inflammatio=nes conteguntur à cute,quæ craſſa eſt,propterea non poſſunt facile ichores diſſlari in loco inflammato,tum quia habet membranam ſecum adnatam cuti ipſi. in=trinſecæ uero inflammationes non habent cutim, ſed membranam tenuem quandam, qua contegantur, & ideo niſi in tertia ad ſummum ichores, & humiditates excernantur: Alterũ eſt,uel materia craſſa nimis ma la cruda, quæ non poteſt recipere coctionem à natu=ra,uel natura debilis,quæ non poteſt agere,& utrun que eſt malum, & dicitur mali moris, & ut pluri=mum ad mortem terminatur, uel longa eſt, & indi=get multa uirtute ad reſiſtendum.

Poteſtis uos modo ex his ſimplici bus complicare, & illa erit deterrima omnium, quæ ratione loci eſſet in intima parte membranæ à melancholica dependens, & quæ haberet ultimam cruditatem, quia habet om=nes conditiones. Si uero duas tantum habuerit condi=tiones deterrima non erit, ſed mala:utpote ſi erit in membranæ parte inferiori,& interiori, & à natura bilioſa deſcendẽs,uel à melancholica, ſed natura oſten derit coctionem aliquam in primis diebus poteſtis ſpe=rare,quia habet unam conditionem bonam. Si duas ha=bebit,melior adhuc erit:ſi omnes ſaluberrima erit. Et

compli=

complicatione igitur harum facietis diuerſa iudicia, & iudicabitis ſecundum pondus bonarum, uel malarum conditionum. Et hæc pro moribus explicandis pleuritidis ſufficiant. Quarto cõſideratur pleuritis penes motum, id eſt penes uelocitatem, & tarditatem motus, & hoc eſt neceſſarium ſcire, aliter rectam rationem uictus neſciretis ordinare, quia ex primo Aph. & ex primo de ratione uictus in acutis, & primo Prognoſt. primo de criſibus ſemper dirigitur uictus penes tarditatem, & uelocitatẽ motus, & penes longitudinem: uel breuitatem ad ſtatũ, oportet igitur diligenter attendere uelocitatem, & tarditatem motus, quia etiam quoad medicamenta multum refert ſcire: quis ergo motus eſt pleuritidis in ſe conſideratæ, ipſa quidem per ſe conſiderata inter acutos connumeratur ab Hippocrate in prohœmio libri de ratione uictus in acutis. bene uerum eſt ut oſtendemus, quod & ſi inter acutos cõnumerãda ſit morbosq́ in quartũ decimũ terminantur fit chronica, & ut ad quadrageſimum diem tranſeat, & tandem ad tabem, ita quod ultimus terminus eſt quadrageſimus dies, & ſimiliter alij morbi cum fiunt chronici, ut inquit Galenus & Hippoc. ſecundo Prognoſt. ad quadrageſimum diem deueniunt. Eſt igitur morbus acutus, et in quartũ decimũ terminatur, niſi fiat chronicus. Relinquitur modo, ut uideamus, quot modis poſſit terminari, cum ergo ſit inflammatio quoad poſſibilitatem tot modis poteſt terminari, quot inflammari: poteſt autem quælibet inflammatio, uel

apoſtema, ut uulgares dicunt, quinque modis terminari, uel reſoluitur, uel difflatur per halitum, uel mutatur de uno membro ad aliud; & hæc toleratur; dummodo permutetur in ignobile, uel in ſcyrrhum tranſit pertinaciter adherens, & fit incurabilis: quintus modus eſt quod ita pertinax, & maligna eſt, ut interficiat, & reſoluat temperaturam membri; & ſuffocet calorem innatum, & facit gangrenas & ſphacelos, & tandem pereat animal, & his terminis finitur pleuritis, loquor de poßibilitate, nihilominus, ſi uultis attendere ea quæ circa praxin uidentur, nunquam uidebitis. Nec ego *unquam uidi pleuritidem ad ſcyrrhũ terminari, rationem autem; quare id non contingat, poſſem quidem adducere, ſed nolo digredi in unaquaq; re minima à re noſtra: ſed plerunq; alijs quatuor terminis terminatur, & ſæpißime, & incipiamus à termino feliciori, ſicut inquit Galenus de inæquali intemperie ab illo quidem, cum reſoluitur: id autem dupliciter contingit, uel reſoluitur; quia per halitum difflatur, quod ad locum deuenit, euentoſatur aliquo: cum difflatur natura digerit, & utile conuertit in nutrimentum, & reliquum facit, ut per halitum diffletur, uel auertitur, & repercutitur, & ita euaneſcit, ſiue hoc fiat à natura, ſiue ab arte; primus modus proprie reſolutio dicitur, hic autem improprie, et illi ſunt duo modi, quibus ſolent terminari inflãmationes, & pleuritides.* Et *ſi debent hæc duo fieri intra decimum quartum diem ſunt agenda, quia ubi tranſierint decimum*

quartum diem, tunc ſuppuratur ſtatim, & iſta ſuppuratio dupliciter contingit in pleuritide, uel ſicut ſuppuratur pars materiæ inflammatæ ita excernitur per ſputum, & quotidie uidemus ſputa ſanioſa, & durat talis ſuppuratio uſq; ad quadrageſimũ diem, et iſte eſt terminus ſuus in excernendo pure, & ſimul deſinit expuitio excreti purulenti, & inflammatio, uel ſuppuratur, quia fiat eruptio abſceſſus, quia inflammatio iam deuenit ad abſceſſum, & tota multitudo puris iam deuenit ad cauitatem thoracis inter pulmones, & pectus, & cum ibi abſceſſum faciat, poſtea materia expuatur, licet mirum ſit, quomodo membranam illam duram licet tenuem tranſeat, & cum ad aſperas arterias deueniat materia tam craſſa & purulenta, ſed naturæ opus eſt, quæ alia admiranda facit, & merito admirandum eſt, & appellatur hæc ſeceſſio partis Empyema apud Græcos, & ſi huiuſmodi Empyema non purgatur inter quadrageſimum diem à die eruptionis abſceſſus neceſſario tales phthiſici fiunt, & moriuntur; & iſte eſt terminus ſuppurationis pleuritidis, cuius rei non ſum ego author: ſed Hippocrates, & Galenus omnium bonorum authores. Hippocrates enim quinto, Apho. octauo, quoniam dicit: quicunq; à morbo laterali detinentur, niſi intra decimũ quartũ diem expurgentur ad ſuppurationem deueniunt &c. Oportet ergo, ut omnis expurgetur materia, uel neceſſario tranſeat ad ſuppurationem. Quod autem duplex ſit ſuppuratio in illo Commento Galenus de-

clarat, cum uero ſit Empyema propter ſolam ſuppurationem, & eruptionem abſceſſus, niſi purgetur, intra quadrageſimum diem phthiſici fiunt. Hippocrates eſt author in quinto, Apho. decimo quinto ubi ait. Quicunq; laborantes laterali morbo ſuppurantur, ſi intra quadrageſimum diem à die eruptionis expurgantur, liberantur, ſin minus ad phthiſin uertuntur: iſte ergo eſt ſecundus terminus pleuritidis, quãdo tranſit ad ſuppuratione͂, et ſunt duo genera: tertius terminus eſt, quando pleuritis permutatur de uno membro ad aliud, & ſæpe ad phrenitidem mutatur. Et hoc accidit, quando inflammatio eſt in anteriori parte muſculorum, & membranæ uerſus pulmonem uergentis propter accidentia maxima, & uapores aſcendentes ad cerebrum, & propter inſtantiam uigiliarum, & ob febrem maximam, & ſi materia fuerit magis pituitoſa & fuerit in muſculis intimis membranam inconſenſum trahentibus ad peripneumoniam tranſit, quia eam materiam pulmo facile recipit, cum ſit laxæ ſubſtantiæ, cum uero fuerit in membrana primario affecta, & in muſculis per conſenſum à materia ſubtiliori fit, & ad phrenitidem permutatur, ad ſyncopam, & ad fluxum alui, maxime cum locus inflammatus fuerit, pars inferior membranæ tendens ad hypocondria, et huius rei partim ſunt authoritates in principio libri de morbis, partim Galenus in quarto de cauſis pulſuum, in cap. de pul. phreniticorum, & in libro de ratione uictus, & in Aphoriſmis. Habetis ergo qua-

go quatuor terminos pleuritidis, cum reſoluitur, uel ſuppuratur, uel mutatur, uel interficit propter malitiam inflammationis ob quam rem comprimitur calor innatus, & fiunt gangreni, & ſphaceli, communicantur cordi, et ſic ſequitur uirtutis reſolutio, et mortes, ſimiliter conuulſiones. Et hæc ſint ſatis de tota natura indaganda pleuritidis. Relinquitur modo, ut deueniamus ad ſecundum caput, quia tria requiruntur, antequam ad actum curandi accedamus, primum ut cognoſcamus eſſentiam morbi, ſecundum ut habeamus ſigna, quia fruſtra poneremus uarietatē talem, niſi haberemus ſigna indicantia eam, ideo ſecundū gradū habere debemus, ut deueniamus in cognitionem dictorū; tertio curationem aggrediamur, & ſigna quaſi per accidens habeantur, quia non faciunt ad curationem, ſed tantum ad cognitionem eſſentiæ morbi, quæ quidem eſſentia facit poſtea indicationes. Quis ergo ordo eſt in progreſſu ſignorum? Certe non eſt alius ordo, niſi ille qui ſeruatur in cognitione eſſentiæ morbi, quia ſicut ſe habet conſideratio eſſentiæ ita conſideratio ſignorum. Quis ergo ordo in conſideratione eſſentiæ? Primo ut haberemus de pleuritide uniuerſalem conceptum, qui fuit ſua defiuitio, & diximus quod eſt inflammatio membranæ ſuccingentis coſtas, ſiue primario affectu, ſiue non afficiatur, ſub hoc communi conceptu pleuritis habet ſua ſigna, perpetuo concomitantia, & quinque ponuntur, primum eſt dolor pungitiuus, & extenſiuus ſimul; ſecundum eſt pulſus durus

tus ſerrinus, magnus uelox & frequens, tertium ſignum eſt tuſsis; quartum difficultas anhelitus, quintum febris, ſextum additur ſignum à Galeno quarto de cauſis pulſuū, et eſt dolor capitis, qui perpetuo pleuritidem, et peripneumoniā ſequitur, et hæc ſigna ſemper cōueniūt, et in omni pleuritide, ſed nō ſoli, bene omnia collectiue ſumpta faciunt unam ſyndromen, quæ conueniat ſoli pleuritidi, ſeorſum autem ſunt perpetuo ſequentia, & omni pleuritidi conuenientia, ſed non ſoli, ſed cur ſequentur, ſi rationem non habeatis, ſitis irrationales, ideo à natura rei ſunt conſideranda hæc ſigna omnia, debetis ſcire, quod horū ſignorū quædam propter locum affectum, quædam propter affectionē, quædā propter utrunq;. propter locum affectum quidem ſequuntur iſta, primò dolor pungitiuus, & extenſiuus ſimul, ſecùndo durities in pulſu: iſta ſequuntur, quia locus talis afficitur, quia dicebat Galenus ſecūdo de locis affectis, ubi afficitur membrana, uel neruoſa ſubſtantia à quacunque materia ſemper in eo loco præciſe, ubi obſidetur & materia incidit, fit punctio ob maximam ſenſibilitatem loci, ac ſi terebello uel acu aliqua perfoderetur nihilominus. propter materiæ qualitatem ſubſtantiæ membranæ in qua non eſt diuerſitas, ficut in muſculis, in quibus fit dolor, ac ſi diuellerentur, quia ſubſtantiæ ſunt diuerſæ, ubi occupatur pars aliqua ibi fit punctio in alijs partibus fit dolor extenſiuus ob æqualitatem ſubſtantiæ per conſenſum, & ſi contingat ut intercipiatur dolor extenſiuus; hoc

 eſt,

eſt, quia adhæret oſsi, quia aliter dolet, cum eſt fixa oſsi, aliter cum eſt libera, uariatur enim propter adhæſionem ipſius rei ſolidæ, & iſtæ eſt dolor membranarum. dolor uero neruorum, fibrarum & chordarũ eſt per directum extenſus non per latus ambo fiunt extenſiui, ſed in neruo per longum extenſio fit, in mẽbrana uero per totam circunferentiam, & huius imaginationis Archigenes, & *Galenus primo fuerunt authores. Sequitur autem dolor pungitiuus, quia inflammatio eſt in membrana, & extenſiuus, & ſi occupabit partes inferiores dolor magis extendetur uerſus partes inferiores, ſi ſuperiores occupabit ad furcula uſque extendetur, & hæc ab* Hippocrate, & *Galeno, habetis in ſecundo de ratione uictus in acutis*, Non *fit autem dolor pulſatiuus in pleuritide, quia in membranis non ſunt arteriæ ut inquit Galenus ſecundo de locis affectis, ſi in muſculis etiam eſſet inflammatio, & per conſenſum inflammaretur membrana licet ſint ibi arteriæ, quia non inflammantur, non fiet dolor pulſatiuus, quia poſſunt attolli, nec offendent, aut offendentur, ſicut contingit cũ in muſculis exterioribus, uel in cute fuerit inflammatio, tunc enim cum extenditur arteria premitur & premit, et fit dolor pulſatiuus, quia per occurſum membri ſenſibilis percutitur, & ipſa percutit, quia ergo poteſt arteria libere moueri, quia muſculis eſt concauitas non adeſt dolor pulſatiuus:* Ex *hoc ſequitur falſum eſſe dictum* Auic. & Pauli: *niſi recte intelligatur, qui in extrinſecis muſculis pleu*

ritidem fieri,dicit q̃ non ueram appellat. Paulus uero hoc non dixit,ſed in fine cum uelit tradere oẽs lateris inflãmationes,inquit poſſe inflammationẽ contingere in muſculis extrinſecis, hæc tamen non dicetur proprie pleuritis: Ex his omnibus eliciunt quod ſit pleuritis, ſed non uera, ſed non eſt ita dicendum, pleuritis autem eſt uera, cum primario affectu inflammatur membrana,& trahit in conſenſum muſculos, & exquiſita appellatur, cum uero muſculi interiores inflammantur, & membranam trahunt in conſenſum pleuritis non exquiſita appellatur. Quæ autem ſint ſigna indicantia pleuritidem non exquiſitam dicemus: Et ſic patet quod dolor pulſatiuus non erit ſiue in mẽbrana, ſiue in intimis muſculis fuerit inflammatio; ſi modo in muſculis extimis adeſſet inflammatio,dolor pulſatiuus eſſet,quia arteriæ percutiuntur,& percutiunt cutim, diſtingueturq; ex dolore pulſatiuo, cum erit inflammatio in muſculis exterioribus, & ſic dolor eſt primum ſignum conſequens pleuritidem, Secundum ſignum ex loco affecto ſumptum eſt pulſus durities,quia cum membranæ duræ ſint trahunt in conſenſum arterias, quoniam in ſimilitudine ſubſtantiæ conueniunt, ut inquit Galenus in ſecundo de cauſis pulſuum: Cum ergo membrana ſit neruoſa ipſa affecta, durities ſit in pulſu,& hæc duo ſigna ſequuntur pleuritidem ratione loci affecti, ſerrinitas autem,magnitudo, uelocitas, & frequentia ſequuntur affectiones & inflammationes:ſerrinitas enim eſt una differentia inæquali-

æqualitatis per unam pulſationem, quia duo ſunt genera inæqualitatis, una quæ ſyſtematica appellatur ex collectione multarum pulſationum, ſed una eſt maior alia minor, ſerrinitas uerò eſt inæqualitas, quæ in una pulſatione percipitur, quã differentiam dicunt iſti percipere, & quod percipiunt diuerſitatem in motu, ideo ex una parte ualide repercutit, in alia uidetur concauitas, ita quod in quatuor ueſtris digitis percipietis diuerſum motum, ac ſi tangeretis ſerram, quæ habet dentes prominentes, & cauitates, hanc differentiam nunquam cognoui, quæ ſi conſequitur nulli dubium eſt, quod ad pleuritidem conſequitur, & ab inflammatione, talis igitur, inæqualitas prouenit à multitudine materiæ aggrauantis uirtutem, exemplo baiuli portantis magnum onus, qui inæqualiter ambulat, ut exemplificat Galenus, & ualet iſta conſequentia, hæc eſt inæqualitas, ergo multitudo materiæ, & cum adſit inflammatio in pleuritide & natura aggrauetur, ob multitudinem materiæ fit inæqualitas ratione affectionis, durities ratione loci affecti, ſequitur ſerrinitas, quia inæqualiter mouetur arteria: in una parte ualide percutit, in alia non, quia aggrauata: Magnitudo autem frequentia, & uelocitas ſequuntur febrem Et notetis quia Galenus in ſecundo de criſi dicit magnum pulſum ſequi pleuritidem, in quarto de cauſis pulſuũ dixit, quod paruus pulſus ſequitur pleuritidem, et reddit rationem, quia cum pulſus durus eſt, non poteſt extẽdi, deberet autem extendi ratione febris, & fit ue

lox

lox & frequens, Et *ſic apparet quædam contradictio in dictis* Galeni. Dicatis *quod in ſecundo de criſi comparauit pulſum pleuritici ad pulſum ſani, & quia febris ibi eſt, ideo in pleuritide eſt magnus pulſus & maior, quam cum eſſet ſanus, magnus autem eſt non comparatione ad magnum: cum uero dixit paruum eſſe in quarto de cauſis pulſuum reſpectu febris id dixit, quia febris magna debet habere magnum pulſum, & quia paruus eſt reſpectu illius febris in qua deberet eſſe magnus, ideo dixit pulſum eſſe paruum, non percunctabimini ergo quando uidebitis hanc apparentem contradictionem:* Eſto *igitur pulſus magnus, quia aucta eſt neceßitas, ideo hæc tria ſequuntur febrem, quia ex febre augetur calor, magnus fieri debet, & cum non poßit ſupplere cum magnitudine, cum uelocitate ſupplet, & cum non poßit cum uelocitate ſupplere ex aucta neceßitate, ſupplet cum frequentia, pulſus ergo durus ſequitur naturam loci, ſerrinitas affectionem, magnitudo, uelocitas, & frequentia febrem:* Dolor *uero capitis inflammationem ſequitur, quia euaporationes multæ eleuantur ad caput.* Sequitur *tertio tußis, difficultas anhelitus, & febris, quæ conſequuntur & locum affectum, & affectionem;* De *tußi manifeſtum eſt, ſequitur enim quia à loco inflammato qualitas mala calefaciens eleuatur, & percipiens pulmo calorem illum, excitat tußim, quia à puro calore, à frigiditate pura, et à uaporibus etiã tußis fieri poteſt, cum ergo incaleſcat pulmo, caliditas illa præter naturam excitat*

tat tuſsim, præterea mali uapores, & ichores delatiæ fere ſemper ex apoſtemate, quia pellicula illa tenuis est cooperiens, ideo ſicuti cutis, ideo ichores illi deſtillant à loco inflammato, & excitant tuſsim, ſequitur & locum, quia ſi non eſſet ibi inflammatio, non eſſet febris, & ſi materia ibi non eſſet, nec haberet tuſſim, ſed difficultatem anhelitus, oportet ergo ut utrunque adſit, difficultas etiam anhelitus ab utroque prouenit, quia inflãmatio cum ſit in membrana, & muſculi etiam per conſenſum inflammantur, quoniam inuicem compatiuntur; & inflammari non poſſunt illi muſculi, quin ſequatur difficultas anhelitus, quia ſunt ad expirationem deputati, & cum ſint impediti, non mouentur, & quia in motu dolent, à dolore coguntur retrahi: Quæ autem ſit iſta difficultas anhelitus paruitas eſt, quia non poteſt dilatari pulmo, quia faciunt muſculi illi ad dilatationem pulmonis, & cum non poßit dilatari fit uelox, & frequens, ut ſuppleat neceßitatem, ut de pulſu diximus.

Vltimum ſignum quod neceſſario ſequitur pleuritidem eſt febris ipſa. quod autem neceſſario ſequatur, ratio in promptu eſt, ſi recte memoria tenetis, quæ diximus, quod .ſ. pleuritis eſt inflammatio membranæ ſuccingentis coſtas, & quoniam ſit propinqua cordi, uapores putridi accendunt ad cor calorem, naturalem inficiunt & febrem faciunt, quæ etſi continua ſit habet tamen acceßionem de tertio in tertium ut inquit Galenus primo de criſi circa medium, habet autem acceſ-

ſiones

ſiones de tertio in tertium, quia uera, & exquiſita pleuritis primario affectu in membrana exiſtens à bi le, uel à ſanguine bilioſo dependet ideo nõ eſt mirum, ſi, & ſi continua ſit, habeat tamen acceſſiones de tertio in tertium, ſicut reliquæ febres, & ſi ſint continuæ mo do à bile dependeant: Talis *igitur eſt natura febris conſequentis proxime omnem pleuritidem à quacun= que cauſa ſit loquendo de ea, quæ eſt exquiſita, quia ali quando cum uolamus proprie loqui dicimus ueram, & non ueram, quia habet accidentia aliqua pleuriti= dis, cum uero exquiſitam, & non exquiſitam dicimus, tunc proprie loquimur,* Ea *enim quæ non uera eſt im proprie dicitur pleuritis, & habet accidentia aliqua pleuritidis, non tamen ueram eſſentiam, & hanc* Pau *lus cũ eſt in muſculis extrinſecis appellat tamẽ pro prie pleuritidem:*Sunt *igitur illa ſex ſigna, quæ ſequũ tur omnem pleuritidem, ſiue exquiſita, ſiue non exqui= ſita fuerit, ſiue à ſanguine, ſiue à pituita fuerit, ſiue ab humore melancholico dependeat.* Et *hæc ſint ſatis quo ad illa ſigna pathognomonica perpetuo unicuiq; pleu ritidi aduenientia:* Sequuntur *modo ſigna diſtinguen tia exquiſitam à non exquiſita: iam ſciuiſtis quomodo exquiſita dicitur illa, quæ eſt primario affectu in mem brana ſuccingente coſtas,*Non *exquiſita eſt cum in mu ſculis intimis eſt inflammatio, ſed trahunt ſecum in con ſenſum membranam: ſigna ergo diſtinguentia hanc ſunt illa, quæ in ſexto* Aphor. Aphoriſmo *quinto po= nuntur à* Galeno *in illo* Aphoriſmo, *ubi dolores in la*

teribus,

teribus, & pectoribus fiunt, & in quibuſcunque alijs partibus, perdiſcendum, quantum differant, ibi declarat, quod diſtinguuntur primo à dolore, quando pleuritis eſt non exquiſita, & inflāmatio in muſculis eſt, & trahit membranam in conſenſu, neceſſario habent præcipuam ſpeciem doloris extenſiui. ſ. propter conſenſum mēbranæ, qui extenditur aliquando ad furculā aliquando ad præcordia, aliquando ad utrunq; ſitum, quem occupat inflammatio, patiunturq; talem dolorem extenſiuum per totam membranam, ſicuti etiam patiuntur illi, qui habent exquiſitam pleuritidem, ſed non percipiunt dolorem pungitiuum, & ideo eſt, quia inflammatio eſt in muſculis non in membrana, præterea dolor non erit acutus, ſicut cum membrana primario inflammata eſt, difficultas tamen anhelitus maior eſt cum tentant conſtringere pectus, quia maxime agitantur muſculi ex motu illo, cum motus eorum proprie ſit conſtringere, & longe maior percipitur dolor, quàm in dilatatione: præterea quoniam afficiuntur muſculi primario affectu pulſum non habent durum, quem dicebamus eſſe talem perpetuo, cum primario affectu inflammatur membrana, nec ſerrinitatem illam habet quæ duritiem conſequuntur ratione membranæ, & ratione inflammationis: iſta ſunt ſigna diſtinguentia exquiſitam pleuritidem à non exquiſita: At ſi in muſculis extrinſecis contingat inflammatio, quam Paulus cum non uult proprie loqui, pleuritidem non ueram appellat habet ſua ſigna manifeſta,

primum eſt quod nec dolor extenſiuus,nec pungitiuus ibi ſentitur,quia inflammatio eſt in muſculis exterioribus uerſus cutim:præterea ſi manu dolentem locum prematis per tactum æger dolorem ſentiet, & tumorem etiã percipietis,& ſi fuerint graciles, & tactus exquiſitus, & hæc cognitu facilis eſt, ſi eam uultis pleuritidem appellare. Præterea *nulla erit durities in pulſu, inæqualitatem tamen & frequentiam habebit, & reliquas differentias,ſerrinitatem non habebit.* Et *hæc ſunt ſigna diſtinguentia has inflammationes:quod ſi non aderit inflammatio, ſed flatus incluſus in membrana,uel muſculis intrinſecis,uel extrinſecis. uidebitur quod ſit pleuritis, ſicut contigit* D.Marco Antonio Genuæ,*qui laborauit circa latus dextrum dolore:* Ego *quidem cum ex ſignis uellem conſiderare,an uera eſſet pleuritis,uidensq́;,quod neque pulſus,neque febris,neque difficultas anhelitus, neque tußis erant tales ſicut in uera pleuritide apparent,ſed remiſſa erant admodũ, & febres per interualla erant ſecundũ quod augebatur dolor, cognoui eam non eſſe ueram pleuritidem,propterea ei perpetuo uinum exhibui, quia ſolus eram in cura rexiq́; illum ſicut regendi ſunt illi, qui affliguntur flatu, & febris potius* Ephemera *erat ratione doloris, quæ remittitur, & euaneſcit ad remißionem,& euaneſcentiam doloris.* Quomodo *autem diſtinguatur à peripneumonia; & ab inflammatione hepatis dicam loco ſuo, ſunt & alia ſigna indicantia mores, an ſcilicet bonorum, uel malorum mo-*

rum ſit, & perniciosa, nec ne, primum ſignum ſumptum eſt à loco, & ſitu loci, quia multum refert, an ſit inflãmatio in uno, uel alio loco, ſi quidem in tẽtioribus partibus tam mẽbranæ, quàm muſculorũ fuerit inflãmatio ſæuiora accidentia erunt, & ratione loci deterior erit eius natura, maior febris, maior dolor, maior dificultas anhelitus aderit, propter plurimos uapores pulmonem replentes, tremor cordis ex uicinitate inflãmationis ſequitur, & per hoc potiſsimũ ſignum cognoſcetur, ubi fuerit in interiori parte membranæ, uel muſculorum ſuper latere oppoſito non quieſcit, immo cũ quieſcit maior dolor excitatur, & difficultas anhelitus, & tuſsis, & ratio eſt, quia inflammatio exiſtens in parte illa tunc pendet, & irritatur dolor, quia locus inflammatus quietem quærit cum mouetur locus affectus. Si uero quieſcit ſuper eodem latere melius quieſcit, quia inflammatio inuenit locum, & ſtratum, ſuper quo quieſcit, & mitiora accidentia ſunt. Si uero fuerit inflãmatio in parte extrinſeca in eo ſpatio, quando eſt intra coſtas, & exteriorẽ partem ſuper latere oppoſito quieſcit, quia tũ habet lectũ, ſuper quo ſternitur, et melius habet quoad dolorẽ, tuſsim, et reliqua accidẽtia, ſed ſi fuerit inflãmatio in parte extrinſeca membranæ, & fuerit in ea parte, quæ adiacet oſsi, non in ſpatio intercoſtali, difficillima eſt ea pleuritis, quia non poteſt quieſcere in neutro latere, ſi in affecta comprimitur ab oſſe inflammatio, & maiori affligitur dolore, ſi ſuper oppoſito contingit

quod prius dummodo intrinſecus ſit inflammatio, non in muſculis extrinſecis : iſta ſunt ſigna diſtinguentia malitiam pleuritidis conſiderando locum affectum. Co*gnoſcitur etiam malitia per ſiccitatem, & humiditatem, appellant autem ſiccam pleuritidem, quæ ſine ſputo eſt in principio, humidã, quæ cum ſputo eſt, illa deterior, hæc mitior.* Et *ſignum hoc ſumptum eſt à cruditate & coctione, ut habetis à Galeno in ſecundo de ratione uictus in acutis* 29. & 30. & *primo de criſi.* S*umitur præterea cognitio bonitatis, & malitiæ per ſigna à materia ſumpta, & certum eſt quod ubicunq; expuerint rubeum pleuritide affecti, uel ſpumoſum album illa tutior eſt.* S*i enim rubeum expuitur dominium ſanguinis indicat, & nos oſtendimus, quomodo pleuritis à ſanguine dependens, & pituita ſunt benigniores, ergo diximus ſpumoſum, albumq; ſputum indicare bonitatem pleuritidis, modo fuerit lene, & æquale, et facile excernatur, quia tunc ſpuma nihil incommodi adfert, & indicabit bonitatem, & felicem terminum.* S*ed ſi fuerit album ſpumoſum, glutinoſum, rotundum, & difficulter excernatur peßima erit talis pleuritis, & terminabitur, ut plurimum ad mortem, quia craßities, & uiſcoſitas indicant maximum calorem non concoquentem, ſed adurentem, ideo craſſum factum eſt, & ſignum eſt peßimum, & ſi difficulter excernatur duo arguit, primo inobedientiam materiæ ex craßitie, ſecundo imbecillitatem uirtutis in excernendo.* E*ſt etiam peßimum, non modo per uiam ſigni,*

ſed cauſæ, quia uirtutem debiliorem facit, & hoc ſi-gnum periculoſam indicat pleuritidem, ſputum uero citrinum, ſi ita erit citrinum, ut nihil pituitæ uideatur permiſtum, ſed ſyncerum, peſſimum eſt, præcipue ſi cũ difficultate excernatur, non eſt ita bonum, ſicut cum eſt album lene, & æquale, ſed medium eſt, cum uero nigrum, uel uiride fuerit maximi fœtoris, & cum difficultate excernatur deterrima erit, & terminabi-tur ad mortem, per hoc ſignum iudicabunt mores, & malitiam, & oppoſitum eius. Quæ indicant longitu-dinem, & breuitatem morbi ſunt illa, quæ numeran-tur à Galeno in primo de criſibus circa medium, pri-mum eſt ſputum, in prima acceſſione ſi apparebit, uel in ſecunda circa quintum diem, quia exacerbatur de tertio in tertium, decimum quartum diem non tranſi-bit, ſi non apparebit niſi in tertia, uel quarta acceſſio-ne producetur ægritudo magis, arguitur præterea longitudo, & breuitas à materia, ubi habebitis ſigna inflammationem indicantia eſſe propter pituitam ra-tione illius materiæ longior erit. Similiter ſi propter melancholiam, ſi uero à ſanguine, uel à bile ratione materiæ ſcietis breuiorem, et ita ex ſputo cruditatem, & coctionem, & materiam cognoſcetis, coctio autem ſequitur materiam, & facilius mutatur ſanguis, uel bilis, quàm pituita, & melancholia. Ex his ſequitur diſtinctio quatuor temporum. Modus autem cogno-ſcendi quatuor tempora ex ſputi qualitate dependet. Si in principio nullum ſputum apparet, iam princi-

pium eſt, ſi apparet, & tenue admodum ſit adhuc in principio, & proportionatur ſputum tenue in pleuritide, ſicut in febribus tenuis urina, quæ licet ſubruffa ſit, ſi tamen non habeat nebulam in principio eſt primo de criſi, ſi uero incipiet quodam modo æquale fieri, & expui cum maiori facilitate, tunc erit augmentum, & tantum perſeuerabit, quouſque perſeuerabit lene, æquale album, ſine ſpuma, & cum facilitate excernatur, & tunc erit ſtatus, & tunc dolor perſeuerabit, & maximus, immo inter reliqua ſigna quod ſit in ſtatu illud eſt de quo in primo de ratione uictus trigeſimo tertio. Si applicitis ſomentis calidis exterius dolor aßiduus non ceſſabit indicat pleuritidem eſſe in ſtatu. Eſt autem dolor continuus, quia natura nõ aggreditur partem materiæ, ſed totam, & eſt tunc in maximo conflictu, & propterea accidentia ſunt in ſtatu, & tunc ex applicatione ſomentorum ſit maior raritas, & magis extenditur, quia ex agitatur materia, & dolor augetur, & credunt ægri tunc ſomentum eſſe aduerſum, ſed hoc eſt quia cõcoquit materiam & agitat eam, & reſoluit, & ſit dolor, & ſputum perſeuerat, in concoctione minoratur, & accidentia reliqua, & tunc erit declinatio, & ſic ex ſputo cognoſcimus principium, augmentum, ſtatum, & declinationem. Quæritur modo an urina aliquid faciat, an ſit mala uel cocta, uel incocta: quantum ad urinam ſi fuerit bona cum ſuis conditionibus, & cocta in ſubſtantia, in reſidẽtia, in colore, liquore quod ad pleuritidem

attinet nihil prorſus facit, quia ſtat quod peßima ſit pleuritis & inflammatio rebellis, & æger moriatur, & urina bona ſit, quia poteſt totum corpus bene ſe habere, inflammatio autem erit peßimæ naturæ. Si uero urina malas habuerit conditiones peßimum eſt ſignum, quia ſi tenuis, & ſubtilis fuerit non habens aliquam aliam malitiam indicat materiam uerſam eſſe ad locum inflammatum, ſicut in phrenitide cũ urina talis apparet contigit, ſi uero fuerit craſſa indicat aliquod dominium humoris malignis, mala eſt, quia indicat cacoethiam eſſe in corpore. quæ ſub ratione cauſæ antecedentis nocebit, quia fluet ad locum inflãmatum, ideo ſemper eſt malum, ſed quod ſit bona quoad inflammationem non eſt bona, quia poteſt contingere, ut dixi quod inflammatio ſit peßimæ naturæ. Si fuerit aluus ſicca ſemper malum eſt, tum quia auget difficultatem anhelitus, tum etiam quia uapores eleuantur ad locum inflammatum, & quia non excernuntur aggregantur materiæ, quæ poſſunt augmentare inflammationem, ideo oportet, ut aluus ſit mollis, aliquando tamen mollities alui malum eſt ſignũ, quia dicebat Hippocrates ſexto, Aphor. decimo ſexto à morbo laterali, & peripneumonia habito alui defluxus ſuper ueniens malum, ſed hoc non eſt neceſſarium, quia poteſt natura excernere excrementa, & critice moueri, ideo Aphoriſmus abſolute non eſt uerus, ſed cum inflammatio perſeueret in ſua malitia cum peßimis ſignis, ideo Galenus ponderauit in commento illa uerba. A

A morbo laterali,et peripneumonia habito.exponit, id eſt detento,& maxime uexato,quia ubi fuerit maxima inflammatio, & trahatur in conſenſum hepar, nec poßit trahere nutrimentum, & uentriculus ea ratione afficiatur,& continere nõ poßit, utrunq; etiam nutrimentum ſecundum naturam indicat,tunc eſſe tantam malitiam, ut per conſenſum deuenerit ad membra naturalia,& ideo nolite ita prompte iudicare, cum in pleuritide fluor ſubſequitur,ſed uideatis an inflammatio ſit ex his ſpeciebus, quæ malæ ſunt, ſi uidebitis ex ſignis malum eſſe, & malitiam augeri, ex qua ſequitur fluor peßime terminabitur, igitur ita limitandæ ſunt ægritudines,& ſunt ſumenda ſigna ex his,& ab urinis, ſicuti diximus. Reliquum eſt, ut uideamus ſigna indicantia permutationem ad alium morbum, ut perfectam omnium ſignorũ notitiam habeatis. Dicebamus ſecundum Hippocratem, & Galenum, quod permutationes plures ſunt cum reſoluitur, uel ſuppuratur,uel permutatur, uel corrumpitur membrum in quo ſit. Quinta permutatio quæ ex quo nunquam cõtingit nolo eam conſiderare,quæ eſt,cum ad ſcyrrhum conuertitur.quomodo habebitis ſigna diſcernẽtia ægritudinem eſſe reſoluendam? Non habetis alia, niſi ea quæ tradit Galenus quinto, Aphor.octauo. Quicunq; laterali morbo laborantes niſi intra decimũ quartum diem purgentur ad ſuppurationem uertuntur, cognoſcetis ergo,quod non uertitur ad ſuppurationem,ſi habebitis ſigna,quòd inter quartum decimũ purgabitur,

& ſigna

& ſigna ſunt, ſi in prima acceſſione, uel ſecunda ſputum apparebit, niſi fuerit peccatum, uel ex parte medici, uel infirmi, & ita pronunciabitis, quod terminabit per uiam reſolutionis, ſi in primis illis diebus non uidebitis hæc, tunc neceſſario fiet ſuppuratio, quæ duplex eſt,

Vt Galenus quinto, Aph. octauo in eo commento dicit una eſt quæ ſicut ſuppuratur materia in inflammatione ita exit paulatim, & hoc niſi intra quartumdecimũ diem non purgentur, accidit, & neceſſario talis ſuppuratio ſequetur ſi trãſierit decimumquartũ diem, nec fiat aliqua eruptio, talem ſuppurationem habuit Anaxion quem nos ſumus curaturi: Alia eſt ſpecies ſuppurationis dicta à Galeno ibi, quæ fit per eruptionem abſceſſus in loco inflammato facti, inqua eruptione deuenit materia ad cauitatem pectoris, cognoſcitur autem hæc ſecunda ſpecies, quoties tranſacta decimaquarta die non apparet ſputum purulentum, ſed cruditas adhuc apparet, & tunc repente dolor deſinit, & rigor quidam inſuetus percipitur, ut periculum medicis imponatur, & quia rigor ſuperuenit, credunt etiam quod febris ceſſet, quia dicebat Hipp. A cauſone habito rigore ſuperueniente tollitur, immo tunc augetur, quia ad pectoris cauitatem materia mouetur. & mutatur pulſus, ad maiorem inæqualitatem duritiem etiam amittit, & ſerrinitatem, & indicatur tunc eruptionem eſſe factam & hæc ſuppuratio niſi intra quadrageſimum diem expurgetur, & totum exeat

pus,

pus, pertranſibit æger ad phiſin: His igitur ſignis cognoſcitis permutationem adſuppurationem, cum uero permutatur per uiam permutationis, & tranſeat ab una inflãmatione ad aliam, de uno mẽbro ad aliũ, habetis ſua ſigna, & loquimur de his, quæ quotidie eueniunt, permutatur autem ad phrenitidem, aliquando ad peripneumoniam, aliquando ad ſyncopam, aliquando ad fluxum uentris, cum uertitur ad phrenitidem facile erit diſcernere, incipiunt habere primo uigilias præter conſuetudinem, caliditatem circa caput, & dolor capitis augetur cum uigilijs mirum in modum, & tandem delirant, urinæ præterea ſubtiliores ſunt ſputum deſinit, & difficultas anhelitus non augetur, ſed paruus, & frequens eſt, & ubi incipit delirium fit rarus, & per interualla, rationem aliàs diximus, & ſic anhelitus uariatur, & cognoſcetis tunc pleuritidem permutari ad phrenitidem, & uos occurretis, ſigna autem indicantia pleuritidẽ permutari ad peripneumoniam à Galeno quarto de cauſis pulſuum ponuntur, primum eſt quod dolor ceſſat, quia pulmo inſenſibilis eſt, & ſi percipitur erit grauatiuus, ſed difficile eſt percipere talem dolorem, cum non deueniat pulmo ad tantum tumorem, ut membrana ueſtiẽs pulmonem percipiat grauatiuum dolorem, ſi tamen percipietur grauatiuus erit, præterea in pulſu differentia eſt, quia ubi tranſierit ad peripneumoniam mollis erit, inæqualitas autem fiet maior, quia materia eſt in membro magis propinquo cordi, ideo magis opprimitur

mitur

mitur uirtus,ceſſat autem durities,& ſerrinitas.Cũm uero ad ſyncopam permutatur à tremore cordis à pulſu,& à ſyncopa ſubito adueniente,& ſubito ſuffocante cognoſcitur. Cum tranſit ad fluorem alui iam diximus quod aliquando bonum eſt, aliquando autem malum,malum autem eſt cum augmentata eſt inflammatio,& accidentibus ſuperuenit fluor, qua ſignum eſt quod per conſenſum hepar,& uentriculus, non continent,nec concoquunt quod deberent, & ita facile indicatur à fluxione perſeuerante malitia; ſi ad fluxum alui permutatur, & ſit bona ceſſat dolor, difficultas anhelitus alleuiatur,& reliqua ſymptomata,quæ pleuritidem ſequuntur quæ ſunt illa quinque iam enumerata, cum uero ad mortem, & corruptionem mutatur membrum quia perriecat calorem innatum, & gangrenam facit,& ſphacelos ſyncopam & defectus patefiunt liuiditas faciei patet,& exteriorum,& tunc corrumpitur membrum. Signa uero diſtinguentia ab hepate,quia de peripneumonia iam dicta ſunt à Galeno & pulſus eſt ille qui indicat,quia in inflammatione hepatis nec durus, nec ſerrinus eſt, nec apparet ſputum in principio,nec in augmento, præterea trahitur iugulum deorſum,nec percipitur extenſio ſicut in pleuritide, ſed craſſus quidam dolor, & hoc conſiderabimus cum de inflãmatione hepatis ſeorſum loquemur. Et hæc ſatis ſint pro omnibus ſpeciebus ſignorum,iam ad indicationes ueniamus, qa ille eſt finis intẽtus, quia omnia dicta ſunt ut habeamus rationem medẽdi, quam habere.

ſi habere poſſemus abſque conſideratione ſignorum,et cauſarũ de illis prorſus nullam faceremus mẽtionem, ſed quoniam non poſſumus indicationes ſumere, niſi illa prius omnia cognoſcantur, ideo de illis agimus,in dicationes igitur ut ſcitis ab illis decem generibus notis ſumuntur,de quibus alias diximus, tria ſunt tamen potiſsima, quæ indicant quid agendum, & ſunt morbus, locus affectus & uirtus, reliqua ſunt ſicut aer,tempus anni regio,conſtitutio, ætas conſuetudo,tẽperatura,quæ non indicant quia agendum,ſed uel per mittunt,uel moderant actiones noſtras quomodo.ſ.& quatenus ſit agendum, incipiamus igitur ab illis generibus, quæ indicant quid agendum,inter omnes principalis eſt morbus, locus affectus ſecundario. Circa indicationes ergo quæ à morbo ſumuntur ita procedemus: Si uolumus curare morbum oportet cognoſcere eſſentiam illius, quia à ſubſtantia rei ſumuntur indicationes,quæ ſi confuſa erit,confuſæ etiam erunt indicationes,ſi diſtincta, erunt etiam indicationes diſtinctæ, & quantum errabitis in eſſentia, tantum errabitis in indicationibus & in curatione, Sed quomodo cognoſcitur eſſentia morbi? primo oportet cognoſcere genus ægritudinis, & quia ægritudinum tria ſunt genera oportet igitur ſcire an ægrotatio ſit, mala complexio, uel mala compoſitio, uel ſolutio continui, quia aliæ indicationes ſumuntur à mala temperatura, aliæ à mala compoſitione, & aliæ à ſolutione continui,ſecundum genus à cauſis efficientibus uel natura-

libus

libus ſumitur, aliter enim curatur ægritudo à bile, ali ter à ſanguine, aliter à pituita, aliter ab humore me lancholico, ita quod materiæ faciunt diuerſitatem non paruam indicationũ, Nec deterreant philoſophi quod, idem ſit ſecundum diuerſam rationem cauſa materialis & efficiens, non coincidunt ſecundũ eandem rationem conſiderandi, ſed ſecundum diuerſam coincidunt, & ita cauſæ iſtæ uel efficientes, uel materiales faciunt has indicationes: tertio oportet conſiderare accidentia quæ habent rationem cauſæ quæ duodecimo Therap. ſunt dolor intenſus, & ſyncopa ita ualida, ut niſi occurratis, habeatis rationem cauſæ conducendi ad mortem, et hoc genus conſiderandum eſt, & ab ipſo ſunt ſumendæ indicationes, quarto mores ſunt conſiderandi, aliter .n. curabitis ægritudinẽ mores malos habentẽ, aliter habentẽ benignos, quinto ſumũtur indicationes à motu aliter .n. curabitis ægritudinẽ acutam, aliter chronicã, Sexto à temporibus ſumuntur, aliter in principio, ali ter in fine, ſiue in declinatione, aliter in augmento, aliter in ſtatu curabitis, Septimo locus à termino præ cognito accipitur, aliter enim curabimus ægritudinẽ, quæ ſperatur reſolui, alio modo curabitis, & alia emplaſtra adhibetis, cum non ſperatur reſolutio, & ſi fuerint ſigna ut tranſeat ad ſcyrrhum aliter curabitis, ſunt ergo ſeptem capita conſideranda in conſideratione eſſentiæ, primo indicatio, quæ ſumitur à gene re ſiue ſit mala complexio, ſiue mala compoſitio, ſiue ſo lutio continui indicat ut remoueatur, ſecunda quæ à

cauſis ut tollantur accidentia, & cum habeant ratio-nem cauſæ indicant ut tollantur, quatuor ultima mo-res, motus, tempus, & terminus indicant rationem & modum agendi, & iſta ſunt quæ in uniuerſum conſide rantur circa indicationes, quæ à morbo ſumuntur. in-dicatio quæ ſumitur à morbi genere ſumitur à forma, ut ab ipſa incipiamus : Habuiſtis *quod pleuritis eſt inflammatio, & quod inflammatio eſt genus, ideo pri mo indicationes ſumentur ab inflammatione.* Hoc *co-gnito oportet ut ſciatis quid ſit inflammatio, & cum inflammatio nihil aliud ſit, niſi tumor feruidus, uel feruor cum tumore cum ſuo feruore alterans tempe-raturam, mutans compoſitionem cum mole, & tumo-re, cum utroque ſoluens continuum, cum tumore qui-dem extendendo, cum feruore mordicando* Ex *hoc ſe quitur quod feruor, & tumor in inflammatione cau-ſant omnia tria genera ægritudinum & primo ma-lam temperiem, ardorem. ſ. ut inquit Galenus ſecundo de ratione uictus in acutis. commentario primo, dein-de eſt mala compoſitio. i. moles & tumor, tertio adeſt ſolutio continui:* Hæc *omnia ſunt tollenda, quia præter naturam ſunt, ſed quia omnia à feruore, & tumore de pendent, hæc ſecundo, tollenda ſunt & quia contraria contrarijs curantur, tolletur feruor ſuo oppoſito. ſ. cum refrigerantibus, tumor uero, quia plenitudo eſt in loco præter naturam exiſtens cum ſuo contrario. ſ. cum euacuatione, igitur inflammatio hæc alteranti-bus, & euacuantibus indiget, ſed quantum ad inflamma*

tionem

tionem attinet, omnia habemus requiſita, ſed quia in cap. de fluxione oſtendimus inflammationem ad ſpeciẽ fluxionis reduci, & in qualibet fluxione datur principium, medium, & terminus ultimus, ideo tres ſunt termini in inflammatione, primus cum incipit inflammatio, deinde præcedente tempore fit quidem inflammatio, ſed partim facta, partim futura eſt, inſignis tumor, ſed continuo fluit materia, & maior fit, quintus terminus, cum tota materia iam fluxa eſt ita quod inflammatio in tribus terminis conſideratur, & uariæ ſumuntur indicationes, ſed incipiamus à termino ad quem iam tota mã fluxa eſt, nec amplius fluxura eſt; ſit que in ſummo, nec amplius expectamus nouum acceſſum, uolumus curare tumorem, cum tota materia fluxa eſt in duabus indicationibus manebimus: eſt caliditas præter naturam, & multitudo materiæ: ad feruorem refrigerantibus, ad multitudinem euacuantibus indigemus, & quoad primum incipiemus cum refrigerantibus; ſed uideamus an id fieri poßit cum his quæ actu, uel potentia frigida ſunt. certe non, quia talia conſtipant poros, cum autem materia contenta eſt in loco, & poros conſtiparetis eritis cauſa corruptionis membri, quia calor naturalis indigens reſpiratione, ut euentetur miſcetur cum ſua materia, & primo locus fiet uiridis, ſecundo nigreſcet, & fiet gangrena, & ſphacelos, & occidetis ægrum, Modo dicebam quod erat refrigerandum, uerum eſt, ſed alia arte refrigerabimus non quidem cum his, quæ actu, uel potentia, &

per

per ſe frigida ſunt, ſed cum refrigerantibus per accidens, ſicut ſunt illa quæ faciunt difflare per halitum, ſicut cum uultis refrigerare locum aperitis fineſtras, ut euentetur, & ita locus inflammatus cum euaporantibus, refrigeratur, & hæc ſunt calida, & humida, in primo ſicut eſt chamæmelum, aqua calida ſimplex. lilia alba, & omnia quæ ſunt calida circa primũ, quod ſi materia fuerit craſſa calida, uſque ad ſecundum ut aſſerit Galenus ſint medicamenta: iſta igitur ſunt quibus debetis uti pro refrigeratione loci inflammati, ex quibus per euaporationem difflabitur materia, locus refrigeſcet, & ſimul, & ſemel euacuabitis, quia unum ſequitur ad alterum, iſta igitur eſt uia ubi inflammatio eſt facta quatenus facta eſt: Notetis modo Nos indigemus in hac intentione fomentis, quia iam ſuppoſuimus quod nec frigida actu, nec potentia, ſed calida, uel actu, uel potentia neceſſaria ſunt, fomenta autem diuerſa ſunt quæ debent reduci ad methodum, ſicut fecit Galenus in ſecundo de ratione uictus in acutis commentario ſecundo, & hæ ſunt differentiæ, uel humida ſunt, uel ſicca, uel permiſta ex his, iſtæ ſunt tres, primæ uel ſunt mordicantia & acria, uel ſine mordicatione, uel miſta ex his, quomodo debemus uti his fomentis, & diſtinguenda ſunt ea? Dico quod ea quæ ſunt humida, ſine eroſione ut aqua calida in ueſica, uel uaſe aeneo, aut in ſpongia conueniunt materiæ bilioſæ & acri, quare eſt hoc? quia contraria contrarijs curantur, materia bilioſa acris eſt indigemus obtundentibus

dentibus eam, & quia calida refrigerantibus ideo humidum ſomentum faciet compoſitionem, extinguet acri moniam et refrigerabit, ſi fuerit ſanguis tenuis ſomentum ſiccū ſine mordicatione erit actu calidū, quia oportet facere euaporationē, & reſolutionem, & hoc quia contraria contrarijs curantur, & ideo facietis ſacculū ex milio, & hordeo calefactum moderate quo ſomento facietis felicißimam difflationem, quia ita materia poſtulat, ſomenta uero cum acria ſint, & ſicca, materiæ uentoſæ, flamoſæ in loco contentæ conueniunt, ut ſacculus confectus ex ſale, idem etiam poteſt cinis, Hippocrates tamen utitur ſale, ſi fuerit materia pituitoſa craſſa in loco contenta humidum ſomentum, cum eroſione, & mordicatione erit factum, ex orobo, uel hordeo decocto in aqua, in aceto, hoc erit acerrimum. Ex hoc.n. decocto ſomentum habebitis humidum, quod habet acrimoniam, & hoc propter materiam pituitoſam, & craſſam, & iſta ſunt capita omnium ſomentorum, & hoc pacto inflammatio facta, ut facta eſt ſemper curatur, & non alio modo, ſed quoniam difficile eſt cogitare an materia ſit ita fluxa, et amplius fluxura non ſit, & præterea quæ ſit materia faciens inflammationem, adhuc forte difficilius eſt, ideo dicimus quod Hippocrates, & Galenus, duas regulas dederunt, unā propter ignorantiam cauſæ, alteram propter ignorantiam an materia ſit fluxura. Quoad primā ignorantiam cauſæ regula fuit, ut à leuioribus humidis, deberemus incipere, poſtea ad erodentia ſicca accede-

re,quia ſi non cognouerimus exquiſite materiam melius eſt, cum humidis leuibus non habentibus efficaciam procedere, quia non lædemus,ſi non iuuabimus, & ſi non contulerint ſignũ eſt materiam magis craſſam eſſe,ſecunda regula ſumpta per ignorantiam, an ſit materia fluxura,inquiunt. Vbi per tempus applicuertiis fomenta,& fruſtra applicueritis,ſiue humida ſint,ſiue acria,nolite tentare amplius,quia uel augebitis difficultatẽ anhelitus, ſed accedite ad euacuationẽ, quæ materiæ conuenit, ut fluxa eſt,& hæc indicatio ſumpta eſt ab inflammatione,cum iam facta eſt, ſecundus gradus, ſiue terminus inflammationis eſt quando apparet tumor in loco,ſed leuis calefactio, & modicus dolor, tunc primum principium eſt, quia fluxio non habet aliquid notatu dignum in loco: quid agendum eſt,cum eritis uocati,quia ſcitis inflammationem fluxionem eſſe,et fluxio eſt expulſio præter naturam de uno membro ad aliud membrum, ideo requiritur membrum mandans,& membrum recipiens,in noſtra autem inflammatione membrum recipiens eſt membrana ſuccingens coſtas, membrum mandans eſt ambitus uenarum pro exemplo. Quoad locum recipientem materiam in hac inflammatione, & in omnibus alijs,refrigerantibus actu, & aſtringentibus indigemus,totumq; oppoſitum facimus quam inflammationi factæ conueniat, quia in facta cum calidis, & humidis procedemus,in hac uero cum frigidis,& aſtringentibus. Ideo dicebat Galenus ſecundo ad Glauc. cap. de

caufis

cauſis inflammationum, inflammatione fienda, uel in principio inflammationis nil pernicioſius eſt quàm humidis & calidis uti, quæ oppoſita ſunt, cum facta eſt, quia ex conſtipantibus locus non recipiet excrementa, & refrigerabitur, & ex hac refrigeratione calor, qui attrahebat tolletur, & deſinet attrahere, quia locus recipit excrementa non ſolum, quia debilis eſt, ſed etiam quia ibi calor, & dolor eſt quæ attrahunt ualide, cum frigidis, igitur & ſiccis corroborabitis membrum, tolletis calorem & dolorem, quæ faciebant ad inflammationem quibus ablatis tolletis inflammationem. Quoad materiam fluentem ad membra recipientia debetis attrahere ad oppoſitum, quæ auerſio cuius generis ſit dicemus. Si uero media fuerit diſpoſitio, & materia partim fluat, partim fluxa eſt, iſta inflãmatio erit partim facta, partim futura, quia materia partim decurrit, et partim cucurrit, quoad fluxam indigemus eadẽ intentione, ſicut indigebamus cũ inflãmatio erat facta, calidis. ſ. & humidis. ſed quia fluit adhuc requiruntur remedia, quæ in principio cõueniebant, et ideo cum ſit media uult eſſe quoad locum affectum remedium quod ſapiat naturam utriuſq; extremi. Ideo medici optime refrigerantia, & exiccantia cum calidis, & humidis permiſcent, & accipiunt oleum roſatum omphacinũ cum oleo chamamelino, et accipiunt hyppociſtidem rhu obſoniorũ, & tanto magis habent aſtringentia, quanto magis ad principiũ declinat, & quanto magis ad alterum extremorũ, tanto magis habent

calefacientia, & humectantia. Si in medio ſunt æqualiter habent aſtringentia, & calefacientia: quoad membra mandantia ne mandent, habetis quod materia iam deuenit, & fecit tumorem, ideo non tantum debet euacuari per auerſionem, ſed per deriuationem, immo etiam cum euaporantibus à loco. Cum igitur materia, quæ fluxa eſt deriuationem requirat, & partim fluxa, partim fluxura eſt cum uolumus euacuare materiam, quæ mittitur ad locum compendio utimur, tanto magis, quanto ægritudo non dat inducias, quia repit ad membrum, & ad locum nobilem, ideo ſimul auertimus, & euacuamus, & modus auertendi nõ eſt ſimplex, ſed miſtus cum auerſione, & euacuatione, ſed hic aliæ difficultates oriuntur. prima eſt nunquid ubi ſit illa inflammatio incipiens nuper, & noua ſine tumore, immo ſine inſigni caliditate, ſed tantum cum leui, ueſtigio caloris debemus auertere, & trahere ad longinquum, quæ eſt auerſio, aut ad locum medium qui conueniens eſt pro auerſione, & euacuatione, ſecunda eſt nunquid in auerſione faciẽda ſit idem latus ſeruandum, & ſi fuerit in latere dextro inflammatio, in latere dextro fieri debeat, ſi in ſiniſtro, in ſiniſtro, et hæc eſt illa quæſtio tantum uentillata: iſta duo ſunt quærenda breuiter, & per capita: quæ utilia admodum ſunt ideo attente audiatis, quia habebitis quæſtionem non ſolum de miſſione ſanguinis in pleuritide, ſed in quacunque inflammatione.

Et meam opinionem habebitis, quæ ſi nõ erit uera,

dabit ſaltem occaſionem inueniendi ueritatem: in præcedentibus, ſi memoria recte tenetis de ea auerſione loquebamur, quam in inflammationibus, uel in quacunque fluxione præſeruante dicebamus fieri, ut ſimul euacuaremus materiam ad locum inflammatum fluxam, & ad oppoſitũ uerteremus, ideo inciderunt duæ quæſtiones, prima fuit, nunquid inflammatione incipiente, immo in qualibet fluxione, ſemper debeat fieri auerſio eodem modo, an diuerſis modis, ſecunda quæſtio nunquid ſemper auerſio ab eodem latere cum loco affecto, ſiue inflammato ſit facienda. Occaſio primæ dubitationis orta eſt à dubitationibus, & rationibus difficillimis admodũ, cum.n. auerſio fiat ratione fluxionis et fluxio non fiat eodẽ modo ſemper immo fluxio eſt, quæ non eſt præſens, ſed timetur potius, ne fiat, quoniam corpus ita plenum eſt, et membrũ debet eſſe aſſuetum recipere excrementa, & corpus ita repletum, ut uideamus fluxionem niſi præcaueatur, hæc debetur auerſio. Alia eſt fluxio, quæ præſens eſt, cũ materia iam incipit defluere, & locum rubefacere, ex dolore, ſine tumore. tamen ut iam præſentem uideamus fluxionem, & iſta eſt alia natura fluxionis. Tertio modo conſideratur fluxio, prout materia partim fluxa eſt, & iam fecit tumorem, & partim fluit, & hæc diuerſa eſt ab alijs. Cum ergo diuerſæ ſint fluxionis naturæ, & nos diximus nunquã uariari indicationes operandi niſi uariatione naturarum. Hic ergo cum uariæ ſint naturæ, uidetur etiam quod non ſint eodem

modo faciendæ, ideo non ſine cauſa orta eſt quæſtio, tamen etiam ſi Galenum requirimus nunquam uidebimus aliud dicere niſi quod auerſio ad oppoſitum fiat, & ita Hippocrates *loquitur, cum dixit, in auerſione ſeruari* κατ' ἶξιν*, id eſt rectitudinem, &* κατ' ἰθὺ*.* Et *docuerunt differentiam auerſionis ſecundum diuerſitatem ſitus, ut ab anteriori ad poſterius, et è contra, & à dextro ad ſiniſtrum, & à ſurſum ad deorſum fieri debeat, ſed nullam aliam differẽtiam aßignarunt & in quanta diſtantia ſit illa rectitudo non declararunt, quod cum deſideratur, ut recte declaretur quid ſit* κατ' ἶξιν *ſeruari, &* κατ' ἰθὺ*, & an recte Galenus appellat* κατ' ἶξιν*, &* κατ' ἰθὺ*. In hac igitur quæſtione ita procedemus, ut nullam aliam uiam inueniamus ad ueritatem indagandam rei propoſitæ, niſi eam, quæ naturam rei contemplabitur à* Plat.*inuentam, ab* Ariſt.*confirmatam, & à Galeno celebratam ideo indaganda eſt natura rei, quia ex ea nihil habebitis ſine ratione. Circa ergo auerſionem tria ſunt conſideranda quæ omnes auerſiones connectunt, non tamen neceſſario, ſed quamlibet auerſionem aliquo horum connectitur, uel etiam omnia, primum eſt, ut ſeruetur debita diſtantia, quia auerſio eſt motus materiæ de uno termino ad alium fluentis, uel fluxuræ, natura rei indicat, ut ſit debita diſtantia, ut fiat motus, & attractio, quia quælibet attractio debet habere debitam diſtantiam, quæ ſit in tali proportione, ut terminus attractionis ad quem ſit attractio, cum termino loci, un-*

de ſi

de ſit attractio proportionetur, hoc eſt primũ requiſitum in auerſione, ſecundum ut conſeruetur conſenſus quidam uenarum, quia cũ debeat procedere per uaſa, & per uenas oportet quod correſpõdeant inter ſe ut una uena non ſit uerſus orientem, alia uerſus occidentem, non dico quod non ſit aliquod commercium inter uenas, quia quælibet uena habet cõmerciũ, et quælibet ſectio uenæ euacuat à toto corpore, ſed dicimus commodum conſenſum, ita quod dum ſeruatur proportio inter attrahentem, & attractum ſit conſenſus, ut facile fiat fluxus materiæ ab uno loco ad aliũ locũ, tertium eſt ipſa rectitudo, iſte aũt conceptus rectitudinis non eſt uniuocus, ſed æquiuocus, rectitudo enim debet prius conſiderari ſecundũ rectitudinẽ uillorũ, qui ſunt in uenis attrahentium, ut ex libro de uſu partium, & de Facul. Nat. habetis, ubi declaratur, quomodo uilli longitudinales etiam in naturalibus membris, ut in uentriculo faciunt pro attractione, & proprium munus horum uillorum eſt attrahere, ſicut munus obliquorum eſt continere, tranſuerſi autem expellunt, rectitudo ergo quæ ſeruari debet eſt in triplici genere, primum eſt fibrarum rectitudo, quia in una attractione non ſperatur ut fiat ratione doloris, nec ſufficit illa, quæ per uacuum, & calidum fit, ſed requiritur, ut motus à natura adiuuetur, & motus ſucceſſiue fiat de uno termino ad alium, ideo ductus fibrarum eſt conſiderandus, & quod fibræ perpetuo fluxu terminantur ad locũ fluxionis ſecundus terminus conſiderandi rectitudi-

ctitudinem eſt, ut ſeruetur perpetuo lineæ rectitudo, quia inter attrahens, & attractum debet eſſe linea recta, quia per lineam rectam breuis, & facillima attractio fiet, & hæc poteſtis uidere, ſi inter rem attrahentem & attractam curuam lineam ponatis mediam facientem angulum in medio, ut attrahens ſit. A. *Attractum.* B. *anguli uero.* C. *incipiatq́; actio ab.* A. *ad.* B. *antequam ad.* B *deueniat, ad angulum deueniet, & debilitabitur attractio, & quandoque nulla, uel tarda erit, dico autem lineam rectam, ut non intelligatis lineam mathematicam omnino rectam, ſed eam, quæ nõ niſi paruum, aut obtuſum angulum faciat, hæc enim recta dicitur reſpectu earum, quæ rectum, aut acutum angulum faciunt, et hæc rectitudo maxime refert, per ſe enim attrahitur ſpiritus & calor, loco aũt ſuper calefacto attrahitur ſanguis per uenas, qui per totũ corpus tranſpirat: tertia eſt rectitudo motus naturalis. Scitis enim quod omnis motus naturalis, uel à ſurſum in deorſum, uel à dextro in ſiniſtrum uel ab ante ad retro, & omnis motus corporum ſimplicium habet unum horum motuum, & ubi non ſeruatur hæc ſitus rectitudo, motus non niſi uiolentus fit: igitur nunquam fieri debet attractio ad duas diametros, quia non ſeruatur ſitus rectitudo, & Auicẽna inquit quod talis attractio, uel tarda, uel nulla eſt & uana, & ita tres ſpecies rectitudinis in qualibet auerſione ſunt ſeruandæ, omnes tamen ſane enumeratæ cõditiones quæ ſunt debita diſtantia, conſenſus uenarum, rectitudo fibrarum, &*

rum, & uillorum, & lineæ rectitudo, & ſitus rectitudo, non ſunt omnes neceſſariæ, ſed aliquæ, & ſi omnes poſſent contingere in auerſione illa eſſet omnium perfectiſsima, ſi non omnes, ſaltem potiores habeat. Et hoc uoluit Hippocrates enigmatice loquens, cum dixit auerſionem fiendam eſſe κατ᾽ ἴξιν. Voluit dicere hic admodum obſcure, id eſt ſecundum rectum proceſſum ad motum, ut commode poſsit fieri proceſsus, & ſecundum debitam diſtantiam, in qua ſeruatur debitus connexus uenarum, & ea rectitudo quæ eſt ſecundum fibras, & ſecundum rectam lineam, & quæ eſt in finibus, ideo ſumma breuitate complexus eſt omnia, & noluit dicere κατ᾽ ἰθὺ, id eſt ſecundum rectitudinem ſicut Galenus exponit, quia determinaret ſe ad rem, quæ non eſt ſufficiens pro omnibus requiſitis auerſioni, ſi tamen uelletis exponere Galenum per rectitudinem uoluiſſe intelligere triplicem rectitudinem poſſetis quidem, ſed non poſſumus euadere quod Galenus non fecerit rem ualde difficilem, uel imperfecte expoſuerit, quia non complectitur id quod κατ᾽ ἴξιν complectitur, & ſi exponitis Galenũ prout uerba ſonant eius expoſitio imperfecta erit, ſi uultis exponere ſecundum rectum, id eſt ad triplicem rectitudinem extorquetis Galeni ſententiam. Hactenus proprofitæ iſtæ conditiones requiſitæ auerſioni. Et etiam conſiderandũ quot modis accipiamus auerſiones, et quomodo conſiderandæ ſunt. Nemini dubium quod auerſio multiplicatur in eodem numero, ſicut

modi

modi conſiderandi fluxionem, dicimus enim aliquam dici fluxionem, ut non fluat aliquid, ſed timemus futuram eſſe. Sunt enim aliqui homines, qui ſingulis annis ſunt parati incidere in pleuritidẽ, aliqui in alias inflãmationes in aliquibus partibus corporis, alij in dolorẽ capitis. Sumus exẽpli gratia in uere, & uidemus talem paratum eſſe ut incidat in ægritudinem talem puta in dolorem capitis intenſum ſcimus aggregatos eſſe multos uapores, & humores, & caput debile factum, timemus ne fluant ad caput humores, & faciat dolorem capitis: Volumus præcauere, facimus auerſionem, talis auerſio ſeruat hanc naturam, ut non ſit neceſſarium, ut incipiat à termino ubi ſit attractio, & deſinat ad locum ſuſpectum, non terminatur ad eam partem, quia nolumus retrahere à capite, quia nihil fluit nunc, ſed uolumus tantum præcauere ne fluat ad caput, & incipimus ab oppoſita parte, nec terminus ad quem conſideratur, ut uelimus motum hunc terminari ad illam incluſiue, uel excluſiue, ſed quod materia, quæ ſolebat precipitare ad caput trahatur ad oppoſitam partem, & aſſueſcat humor, & fluxio quæ fluebat ad caput fluere ad oppoſitum, & in hac auerſione non eſt neceſſarium niſi ſeruare diſtantiam .i. maximã in maiori diametro, quæ competat illi auerſioni, & ratio eſt quia nolumus à ſuſpecto membro trahere, quod nihil fluit, ideo nihil debemus retrahere à loco, ideo nõ eſt neceſſarium ut diſtantiam debitam, uenarum conſenſum, fibrarum ductum conſideremus quæ habeant propor-

proportionem, & rationem inter duos terminos; ſed uolumus ut euacuet à fonte caloris ſanguinis, ab hepate.ſ.non à capite, ideo eſt auerſio diuerſi generis ea non curamus niſi diſtantiam maximam loci, ad quem ſit auerſio, quia nõ ſeruatur proportio inter duos terminos: Alias eſt modus accipiendi auerſionem, quando non ſuſpicamur materiam eſſe fluxuram, ſed uidemus quod incipit iam fluere, & locus incipit inflammari, & non ſumus amplius in metu, nec ſuſpicamur fluxuram, ſed iam acceßit, ideo oportet uti expeditio ribus remedijs, quia iam actu fluit materia, & inflammationem faciet maiorem, niſi prouideatur. In hoc cõſilium medici eſt, ut conſideret terminum, unde incipit attrahere, & terminum, ad quem fluit materia, & prouideat, ut motus incipiens à loco, unde trahit, ſit continuus & perpetuus uſque ad locum affectum, quo fluit excluſiue, & ita terminet, ut excluſiue perueniat ad locum, & ratio eſt, ſi uis trahere humorem, qui actu fluit, & ad locum peruenit, debet motus non deficere, niſi perueniat ad locum affectum, quia ſi perueniret ad locum affectum non perueniret ad eum excluſiue, ſed ad mediam partem, non deſineret præcipitatio materiæ, quia motus non terminatur ad locum affectum, & hæc auerſio commoda erit, ſed ſi debet terminari ad alium terminum, neceſſaria ſunt multa, in prima auerſione diximus diſtantiam tantum modo ſeruari oportet autem ut ſit uenarum conſenſus, qui inciapiat à loco, unde ſiat attractio, & terminetur conſen-

ſus

ſus ad alium terminum, aliter lenta uel nulla eſſet at= tractio, præterea neceſſarium eſt, ut ſit fibrarum du= ctus, quia niſi fibræ continuarentur, & perpetuus eſ= ſet ductus ipſarum attractio interciperetur & tarda eſſet, & niſi eſſet locus propinquus, & in debita di= ſtantia, non fieret cita attractio, ideo debet ſeruari du ctus rectus, & perpetuus ipſarum, credo uos perpe= tuum ductum fibrarum intelligere: ſed ut rectius in= telligatis, imaginetis digitum hunc manus eſſe uenam in dextra, & ſi ea parte ſunt fibræ, quæ ducũtur per petuo ductu, ſi eſſent in decima parte fibræ perpetuæ, & continuæ quæ facerent pro attractione à loco in= flammato, & uos traheretis per partem ſiniſtram, non ſeruaretis ductum fibrarum, quia ſunt diuerſæ fi bræ in dextra, & ſiniſtra parte exiſtentes, & non continua inuicem, ita quod motus non ſeruaret rectam habitudinem fibrarum, adhuc autem maior conſen= ſus fibrarum eſt animaduertendus, cum poſtea diui= duntur uenæ in partes alias diſtinctas, & oppoſitas ſeruãda eſt præterea alia rectitudo, quæ eſt rectitudo lineæ, qa rectitudo lineæ eſt modus debitus ab uno ſitu ad aliũ ſitũ, ut ſi incipiat à dextro ad ſiniſtrũ termine tur, uel ſi à ſuperiori ad inferius, uel ab anteriori ad poſterius, quoniã hoc cõmodius erit pp alias indica= tiones, hæc omnia ſunt ſeruãda, quo ad fieri põt, ſed qa uario modo ſe habẽt uenæ in corpore, uariæ etiã fiunt inflammationes, ſi tñ haberetis uenã, quæ debitam ſer= uaret diſtantiam, nec nimis excederet, nec nimis pro=

pinqua eſſet eò propterea haberetis rectitudinem uenarum, fibrarum, lineæ, & ſitus eligendã, ſed quia hæc ſemper nõ poſſunt ſeruari nec haberi ſeruantur, quæ ſeruari poſſunt, & quanto plures conditiones habebunt, tanto melius erit, & ideo cum animaduertetis in dolore capitis, exiſtẽte dolore in poſteriori parte ſecando uenam in fronte, ſicut Hippocrates *ibi. poſteriora capitis dolẽtia in fronte recta uena inciſa iuuat, in hac auerſione ſeruatur rectitudo ſitus à poſteriori ad anterius, ſeruatur debita diſtantia, quia non eſt tam remotum, ut attractio fieri non poßit, nec adeo propinqua ut fiat attractio, quæ dicitur deriuatio, non auerſio, ſeruatur præterea rectitudo lineæ, ita quod ex quinq; conditionibus ſeruãtur tres. ſed nunquid habeat cõſenſus uenarũ, & rectitudinẽ, ac ductũ perpetuũ fibrarũ: ſi recte cõſideremus nõ eſt hic cõſenſus fibrarũ qui requiritur, nec illarũ perpetuus ductus, quia uenæ directæ nõ correſpondent in anteriori, & poſteriori parte, itaque nec rectus ductus fibrarum, nec commodus conſenſus uenarum in hac auerſione ſeruatur, ſed tantum diſtantia debita, ſitus rectitudo, & lineæ, auerſio tamen commode fit, & ratio eſt, ubi incipit motus cum habeat requiſita ad commoditatem principij motus, nam quærit procedere ad terminum, ideo uidemus quod in qualibet parte corporis frictiones fiunt, ut excitetur dolor, aut calor ex diuerſis partibus corporis confluunt materiæ, & faciunt in loco aliquam inflammationem, tantum refert dare occaſionem attractioni,*

ctioni,cum ergo ſeruetur in iſta auerſione diſtantia debita,rectitudo lineæ,& ſitus,non eſt mirum,ſi natura excitatur ad motum qui collaturus eſt, ubi uero retrabimus; ut ſæpe contingit ab una manu ad aliam concurrunt in iſta attractione primo rectitudo in ſitu à dextro in ſiniſtrum; uel econtra ſecundo ſeruatur rectitudo lineæ, quia ſi uultis diuertere materiam uidebitis rectitudinem lineæ & uenarum ſeruari, etiam debitā diſtantiam, niſi in extrema manu fuerit inflammatio, tunc etiam tota diameter corporis, talis tamen diuerſio fit,quia reliqua ſeruantur, præterea conſenſus uenarum, quia uenæ diuaricatæ ad dextrum & ſiniſtrū deueniunt ad locum communem prope iugulum, ideo habent conſenſum maximum,ideo ſi ſecatur baſilica dextri lateris ſeruatur conſenſus, non tamen ductus fibrarum ſeruatur. Si modo fiat phlebotomia à dextro pede ad ſiniſtrum,ſi fuerit inflammatio in parte anteriori pedis dextri fiet neceſſario ex ſaphena interiori ſiniſtri pedis, & tunc ſeruatur ductus perpetuus fibrarum,& conſenſus uenarum, & ita commode fiet auerſio; licet ſit diſtantia inſignis, ſeruantur tamen quæ ſeruiunt ad auerſionem. Et ideo ubi anteriorem partem pedis inflammatio occupabit circa talum poteſtis in diuerſione commode ſanguinem mittere ex ſaphena interiori oppoſiti pedis, ſi uero fuerit in exteriori parte pedis baſilicæ oppoſitæ ſectio fiet,quia ſeruabitis maiorem ductum uenarum,& fibrarum, & ſic ſeruabitis in ſecundo modo dicta auerſione omnes,

Si fieri poteſt conditiones,ſin minus potiores. Eſt *mo do tertia ſpecies auerſionis cum ita annectimus ut & aliquid uelimus euacuare à loco cum materia partim fluxa eſt,partim fluxura , & hæc auerſio compoſita eſt,ſicut etiam inflammatio compoſita eſt, & quia habemus inflammationem ſecundum unam partem factam,ſecundum aliam futuram , ideo ſecunda materia auerſionis debemus uti,propterea debemus facere diuerſionem ut auertamus , & euacuemus :* Q*uæritur modo an ad propinquiorem uenam debeamus accedere:* Hic *notate ubi fuerit plurimũ inflammationis & materia plurima in corpore diſtantia loci unde trahitur magna erit ad locum attractum ſi pauca erit plethora , & materia partim fluxa,partim fluxura diſtantia pauca erit :* Exempli *gratia exiſtente principio inflammationis & multitudo copioſa ſanguinis fuerit in corpore in auerſione totius in principio eligimus uenam, quæ trahat ad longinquum, quærimus tamen ad proximam uenam,quando uolumus auertere,& euacuare à loco , & hoc fuit præceptum* Aui*cennæ,&* Arabum *non aſpernandum , & in illa duo ſeruantur, ductus fibrarum , & conſenſus uenarum, ideo ſaphena dextri pedis,& lateris ſecabitur , facta autem auerſione impetuoſi ſanguinis repente irruentis ad locum inflammatum ex uena propinqua fiet, puta ex baſilica dextri lateris , item* Arabes *uerentur plenitudinem,& impetum ſanguinis, & facta ſanguinis miſsione ex ſaphena , antequam ad uenam eiuſdem*

lateris

lateris ſe conferant oppoſitam baſilicam ſecant ne ſanguis uerſus partem affectam trahatur, & Galenus idem uoluit, licet ſub dubio ſit locutus in lib. de ſanguinis miſsione loquens de renum inflammatione, inquit ibi quoniam renes inflammantur, & multitudo ſit in corpore, & initium fuerit inflammationis, tutius ex baſilica, quã ex ſaphena mittimus ſanguinem: Si uero multitudo non fuerit, ſed humor tantum fluat ad renes, & initium fiat inflammationis à ſaphena fiet, quia hæc magis euacuat à partibus inferioribus, & quia renes connumerantur inter partes inferiores ſemper attractio fit deorſum in renum inflammationibus excepto iſto caſu, in quo uult Galenus ut attrahatur ſurſum ad oppoſitum, quia habet ſuſpectam materiæ multitudinem, ideo uult trahere ſurſum, ne per hepar præcipitentur materiæ. exiſtentes in partibus ſuperioribus, & ad renes decumbant, uoluit ergo Galenus licet ſub dubio, quod ſtante initio inflammationis, & materiæ multitudine ſeruari debeat longitudo, ubi uero non ſit multitudo & initium inflammationis debetis deuenire ad eam partem, quæ commode trahat ab uno termino ad alium, Et hæc auerſio quantum attinet ad loca affecta ſit cum materia partim fluxa, partim fluxura eſt, & ab eodem loco præciſe auertitis, nec locum mutatis, unde mittitis ſanguinem, nec mutantur indicationes, quia debemus ſeruare proportionem inter terminos, & debet cito fieri, quia ægritudo non dat inducias, differunt autem ſecundum modum operandi,

randi,quia ubi materia incipit fluere, nec inflammatio facta eſt, ſed eſt replens terminatur ad locum oppoſitum, ſed cum fluit & pro parte fluxa eſt pro alia incluſiue terminatur auerſio ad locum, ideo à loco etiam euacuari materia uſque ad ſanguinis mutationem debet .i.quoſque aliquid educatur materiæ in loco contentæ,quia iam materia fluxa eſt:inhoc ergo differentia eſt, cum auerſio fienda eſt pro inflammatione partim facta,partim futura,& pro ea,quæ incipit fieri in utroque ſeruatur eadem uena,ſed modus operandi mutatur, quia ubi ad locum non eſt fluxa materia excluſiue modus operandi terminatur ad locum affectum,ſi uero,fluxit,tunc incluſiue terminum & locum affectum attingimus: relinquitur modo quærendum, utrum ſemper fiat ab eodem latere.

Dicebamus ſi recte memoria tenetis quod iterum uos non pigeat audire quot modis poſſumus intelligere hoc quod diximus auerſio,& circa quatuor propoſita,primum erat debita diſtantia,quæ tanta debet eſſe, ut ſit ſufficiens ad attrahendum ab uno termino ad alium,quæ autem ſit menſura, an.ſ.bicubitalis,an tricubitalis nõ poteſt determinari quia intelligenda ſunt & pro ratione humoris fluentis,& temporis,& loci aliquando plus, aliquando minus requiritur: Aliqui tamen dixerunt menſuram eſſe quandam quæ eſt de uno humero ad alium,quod non eſt uerum,ut de auerſione à poſteriore parte capitis ad anteriorem facta patet in qua non ſeruatur tanta diſtantia.diximus ſecun

do requiri conſenſus uenarum, quandoq; reliqua adeѕ runt, & non erit conſenſus uenarum, exempli gratia cũ in pleuritide à latere dextro ex cephalica uelimus mittere ſanguinem, ductus fibrarum, rectitudo lineæ, & ſitus à ſuperiori ad inferius ſeruatur, conſenſus uero uenarum minime, quia magis eſt conſenſus baſilicæ, quàm cephalicæ: ideo magis eligere debemus baſilicam, quàm cephalicam, tertio diximus rectitudinem debitam eligendam eſſe, quam dicebamus in perpetuo ductu fibrarum conſiſtere, in rectitudine lineæ & ſitus. Quoad rectitudinem fibrarum oportet ut perpetuo ueniant à loco attractionis ad locum attractum, & credo per fibras uos intelligere uillos, qui ſunt per longitudinem, & tranſuerſum, & obliquum, reddebamus etiam rationem cur ita eſſet circa rectitudinem lineæ. Aliquis poſſet mathematicam lineam intelligere, ſi poſſet habere tanto melius eſſet, ſed quia non poteſt talis rectitudo exquiſita eſſe eligimus uenam, quæ minores habeat angulos ab uno termino ad alium, ſicut cum uolumus ire in forũ, ſi haberemus lineam rectam mathematicam, illam quidẽ eligeremus, quia breuiſſimum tempus facit, ſed quia non poteſt recta ſeruari eligimus eam, quæ pauciores angulos habeat, & eam uiam rectam appellamus, quia nulla rectior eſt, & ſi habeat duos, uel tres angulos. Et hoc modo debet intelligi rectitudo lineæ, in qua commodior, & citior fit attractio. Vltimo erat rectitudo ſitus à ſuperiori ad inferius, à dextro ad ſiniſtrum, ab

ante

ante ad retro. De *auerſione autem triplex erat conceptus, unus erat, cum non fluit materia, ſed fluxura eſt, & in hoc non ſeruamus perpetuum motũ de uno termino ad alium, & motus auerſionis non terminatur ad locũ, ad quem ſuſpicamur deuenire, ſed tantum ad aliam partem, ut aſſueſcat humor fluere ad oppoſitũ, & fiant cauteria in cruribus, ne repant ad caput humores, qui ſolebant fluere à toto ambitu uenarum, & replere caput, nec curamus, ut terminetur motus ad caput, ſed ſufficit, ut terminetur ad inferiores partes, alius modus, ſiue conceptus erat cum incipit materia fluere, & facit rubeum non tumorem neceſſarium eſt auertere, & tunc motus ab uno termino ad alium uenit, id eſt uſque ad locum excluſiue, quia ſumus in principio, nec materia fluxit ad locũ, de qua ſit curandum, ſed fluxa eſt uſque ad locum licet non impleat ipſum, & in hac ſunt cõmodiſſima omnia quatuor iam dicta, quæ omnia ſi poſſunt haberi plura uel digniora, quia tanto melius attrahemus, ratio autem cur debeat hæc habere eſt, quia motus debet de uno termino ad alium terminari, in quo motu ad morbũ ſunt ad uſum commoda omnia illa.* Alia *erat auerſio, quæ non ſimplex, ſed compoſita erat ex auerſione & deriuatione cum materia ſecundum partem decubuit in loco, & fecit non ſolũ ruborem, ſed etiam tumorem, tunc duos habemus ſcopos, unus eſt ut materiã auertamus fluentem, alius ut fluxam deriuemus, maxime cum ad nobilem locum ex ſe, uel nobilem ratione miniſterij fluxerit,*

rit,ſicut ad membranam ſuccingentem coſtas,quæ licet ex ſe nõ ſit nobilis,ratione tamen miniſterij,quia mouetur in anhelitu,& tußim concitat eſt nobilis,ex qua tußi multa, incõmoda ſequuntur, & aliquando mors. Ideo oportet præuidere ne aggregetur materia in illa parte.Ex his patet quid debeamus ad ſecundã quæſtionem reſpõdere,an in inflãmationibus ex eodẽ ſemper latere ſit fienda auerſio: ſi abſolute uultis reſpondere ſine aliqua cogitatione: non eſſe neceſſarium poteſtis,immo aliquando ad oppoſitum, ut inflãmata altera manu, aut altero pede trahimus ad alteram manum,& ad alterum pedem,& inflammata poſteriori parte capitis trahimus ad anteriorem, & ita uidetis quomodo fiet auerſio ſecundũ omnes dimenſiones, & ratio eſt,quia dum modo ſeruemus cõditiones iam dictas quantũ fieri poteſt non refert ſiue ab eodem, ſiue ab oppoſito latere fiat, & ita ſemper debetis conditiones has ſeruare,ſit uena ubi uelit eſſe, & inflammatio,ubi uelit.Sed quoniam in inflammationibus intrinſecis in hepate,uel ſplene,uel renibus, uel in omnibus uiſceribus interioribus contingit, ut uenæ eiuſdem lateris ſeruent ductum uenarum,conſenſum,debitam diſtantiam, rectitudinem lineæ, ad idem latus trahimus excepto cum materia decumbit in octo coſtis inferioribus tunc ſemper debetis trahere ad latus dextrum. Si uultis obſeruare conditiones à nobis dictas, quia ſi in eo caſu nõ attraheretis à dextro latere non ſeruaretis conditiones. In omnibus ergo inflammationibus

intrinſecis

intrinſecis præter eas, quæ fiunt in octo coſtis inferio ribus ab eodem latere trahetis,quia ductum fibrarum conſenſum uenarum, diſtantiam debitam, & omnem rectitudinē ſeruatis, ſed ubi fuerit inflāmatio in octo coſtis quia partes illæ nutriuntur à ramis deriuatis à uena magna, quæ eſt ſine compari ſua, quoniam aliæ omnes diuaricatæ, duos ſtipites faciunt, hæc ſola in dextro latere ramificatur. Vbi autem ramificatur in= dicatū uobis eſt ab Excellentiſsimo Anatomico *quòd ſupra cor,et cum ſit in latere dextro, & utrinq; nu= triat coſtas cum ſuis ramis ſi uelletis obſeruare regu las à me dictas à dextro latere trahetis, & qui con= tradicit huic rei,ueritati ita contradicet, ac ſi dicerem ego palium ueſtrum eſſe album, quia ergo ſeruare debetis in omni auerſione conditiones illas inflamma= tionibus exiſtētibus in illis coſtis inferioribus,ſemper à dextro latere fieri debet ſiue ex manu, ſiue ex pede trahetis.* Et *hæc ſufficiant de diuerſionibus, & ex quo latere: ſed quia aliquando corpus ita plethoricum eſt redundans ſanguine feruēti, ut ſi deuenietis ſtatim ad auerſionem cum deriuatione,quæ fit cum ſeruatur mo tus ab uno termino ad alium, quicquid dixerint alij errabitis cum maximo ægrorum detrimento, & ue= ſtro dedecore.* Exempli gratia *eligendo in inflamma= tione hepatis, uel in pleuritide baſilicam lateris eiuſ= dē,quia in hac euacuatione de miſsione ſanguinis duas habetis intentiones, unam ut redundantiam ſanguinis feruentis euacuetis,alteram ut trahatis ad oppoſitum,*

poſtea accedere eodem die, & ſi ægritudo urgeat fa- cta illa auerſione, et euacuatione ad latus idem utrun- que facere cum deriuatione, aliter oportebit uſque ad ſyncopam facere phlebotomiam, ſed tunc ad mortem ducetis ægrum, quia nō ſufficiet tempus ad concoquen dam materiam, & eritis coacti nutrire ægrum, quan- do non erit opus contra regulas Galeni xi. Therap. ubi in febre putrida non mittit ſanguinem, quantum oportet, ita in inflammationibus facere oportet, quia ſi indicatione à morbo debetis unc. x. ſanguinis euacua re octo tantum extrahere debetis, quia alia multa ſunt facienda, ideo Auic. dixit, & recondatur ſanguis, quia theſaurus eſt uitæ cum phlebotomas. Galenus autem explicite, & non enigmatice ſicut Auic. inquit. Opor- tet enim alia facere, putredinem curare, & inflamma tionem, & indigemus temperata uirtute, & alimento: ſed ubi putredo non adſit, nec febris putrida, ſed ſola inflammatio, tunc uſque ad ſyncopam poſſet fieri, ſicut cum ſynocham febrem habemus ſine putredine inci- piente ſanguine in feruorem uergi, tunc Galenus ſta- tim ſanguinem miſit uſque ad animæ deliquium, et di- xit, ſe iugulaſſe febrem, ita in inflammationibus ante putredinem, & ante tumorem, quia non indigemus concoctione conſtante uirtute uſq; ad ſyncopam poſ- ſetis mittere ſanguinem, ita quod in caſu iſto cum uo- lumus euacuare, & diuertere indicatione à morbo ſumpta poſſet fieri, ſed quis eſſet tam audax, qui face- ret phlebotomiam uſque ad ſyncopam, ſtante princi-

pio inflammationis cum plethoria corporis, illud ergo ſomnium nolite imitari: ſed ubi fuerit plethoria maxima trahetis ad ſaphenas pedis, poſtea ad idem latus, ſemper rectitudinem ſeruando. Et ita facietis conſcientia ueſtra, & omnia feliciter ſuccedent. Et hæc erant, quæ attinebant ad indicationes, quæ à genere morbi ſumebantur, & quia diximus quaſdam indicationes à genere ſumi, quaſdam à cauſis, quaſdam ab accidentibus, à moribus, et à termino prægnito. Habitis his, quæ à genere morbi ſumuntur, de his, quæ à cauſis ſumuntur dicamus. Cauſæ autem pleuritidis tam exquiſitæ, quàm non exquiſitæ, ut alias diximus cum cauſas explicaremus, poſſunt eſſe humores omnes, tamen ſi memoria tenetis, quæ diximus, & quæ à Galeno de inæquali intemperie dicuntur, quomodo fiant inflammationes uidebitis indicationes, quomodo ſint euacuandæ, et inflammationes curandæ, fit etiam inflammatio cum ſanguis purus, uel miſtus alijs humoribus à uenis maioribus ad minores, à minoribus ad minimos quouſque ad aliquã ſpeciem deuenerit, & faciat tumorem, & putreſcat, ita quod materia ſemper eſt miſta ſanguini, & ſi aliqua materia eſſet pura non miſta ſanguini, quæ euaporaret extra uenas, & faceret tumorem: non eſſet inflammatio, & accipiatis puram bilem extra uenas facere tumorem herpetes faciet, & nomadas, quæ ſunt ulcera depaſcentia, & potius tumores ulceroſi ſunt. Si pituita pura ædema faciet, niſi fuerit cum putredine, quia tum erit cum ſanguine mi-

ſtum, & ſi ab humore melancholico tumor fiet dicetur ſcyrrhus, qui & à pituita craſſa fieri poteſt, ideo puri humores alios tumores faciunt, quàm inflammationes. Vera *ergo inflammatio cum rubedine à ſanguinis miſtione fit, bene apparet dominium ſanguinis aliquando maius, uel atræ bilis, uel alterius humoris, ſi atræ bilis anthraces facit, ſi bilis heriſypelas, ſi pituita inflammationes ædematodas.* Hæc *uolui dicere, ut ſciatis unde ſumantur indicationes à materia: in hoc loco ſanguis purus eſt, uel miſtus fluens per uenas ad locum faciens inflammationem.* Hic *ſunt duæ indicationes, una à materia, altera ab inflammatione, ſuperat autem ea, quæ ab inflãmatione, ſed ſecum trahit eam, quæ à materia ſumitur.* Exempli *gratia ſi pituita erit cum ſanguine non eritis audaces ad ſanguinem extrahendum, ſicut cum bilis fuerit cum ſanguine permiſta per regulã à* Galeno *habitã, ꝙ quanto magis diſtant humores à natura ſanguinis, uel nõ diſtant tanto eritis audaciores, uel non eritis, ideo indicatio à materia eſt miſta cum indicationibus ab inflãmatione, ideo in omnibus inflãmationibus per phlebotomiã euacuabitis, quia ſemper indicatio ab inflãmatione ſumpta ſuperat eam, quæ ſumitur à materia, & ſecum trahit.* Alia *ratio eſt* Galeni *in ſecundo regiminis acutorum.* Vbi *fuerit inflammatio cum febre acuta à purgantibus medicamentis cauendum eſt & non niſi eas quas tu cognoueris facillime purgari.* Et ideo Galenus *admonet nos ne audaces ſimus ſuper pharmaco purgante in*

te in acutis, quia alterum trium contingit, uel minus euacuabitis, quàm oportet, uel nõ euacuabitis, uel plus euacuabitis, quàm oportet: ſi plus euacuabitis, quàm oportet ſubito reſoluentur uires ægri, quia euacuatur id, quod non debet euacuari, & ſtatim acuta febre facile eſt præcipitium in aliam partem ex ſimili errore, ſi uero minus euacuabitis excitabitis humores, & ſpargetis per uenas, & putreſcent, & deterior fiet ægritudo. Si non euacuabitis mouebitis humores, & non educentur, & cum materiæ illæ calidæ ſint calefacient adhuc magis, & maiorem febrem facient tunc etiam ſua ui delibatoria nocebunt, ideo tutius eſt auertere, & euacuare per phlebotomiam in inflammationibus cum febre acuta, & medicamentis cauere purgantibus: Alia indicatio ab accidentibus ſumitur, quæ habent uim cauſæ, hæc autem indicant quid agendum exempli gratia in pleuritide ſolet conſequi delirium, uigiliæ, maxima tuſsis, difficultas anhelitus, ut uix poſsint anhelare, quibus accidentibus niſi occurratis, delirium in phrenitidem, uigiliæ reſoluent uires, tuſsis ex motu illo faciet maiorem caliditatem in pulmone, ex conſequenti maiorem febrem, & dolorem excitabit, ex dolore materia attrahetur, & inflammatio augebitur, nec ceſſabit motus, prius quàm ueniat ad interitum, difficultas anhelitus cauſabit ut non poſſit expirare, & cum indigeat, multa euentatione calor interius augebitur, & tali augmento reſoluetur calor naturalis, & uirtutes omnes, ideo iſtis ſymptoma-

tibus occurrendum eſt: quoad delirium, & uigilias, quoniam pendent ab eiſdem cauſis, iiſdem remedijs tollentur, A uaporibus enim calidis & ſiccis utrunque accidens dependet, ideo eadem remedia conuenient: indicationes autem duæ oriuntur, primo indicant, ut repercutiantur uapores illi quoniam naturæ fluxus hoc expoſtulat, alia ſumitur à natura uaporum, qui cum ſint calidi indigent ut refrigerentur, & humectẽtur, ideo oxyrodinum conuenientiſſimum eſt, quia in illo acetum ingreditur quod extinguet caliditatem, uapores reprimet, & ad profundum penetrabit: oleum Roſatum illud idem etiam poteſt, & ſi acres fuerint uapores miſcebimus, ſuccum ſolatri, & portulacæ, ut non ſolum ſua frigiditate obtundant acrimoniam, ſed etiam humiditate ſua occurrant ſiccitati illorum: ideo ſic facere debetis, cum delirium, & uigilias uultis curare, in hoc differt cura uigiliæ, & delirij, quia in delirio magis repercutimus, ideo etiam quod ſiccius ſit quod adhibebitur nihil refert in uigilijs magis refrigeramus, & humectamus, ideo in oxyrodino ad delirium plus aceti, ad uigilias plus olei roſati miſcemus: Quo ad tuſſim ſi uultis indicationes habere oportet primo uidere cauſas facientes tuſſim, hæ aũt ſunt uel multitudo materiæ, uel caliditas uaporum, uel acrimonia materiæ erodentis, quo ad multitudinem cum auertentibus, & euacuantibus occurrendum eſt, & facere auerſiones cum ligatoriis extremitatũ, ne materia in tanta quantitate erumpat ad locum: quo ad acrimo

niam

niam & caliditatem cum emplaſticis, ut obtundatur acrimonia, cum refrigerantibus, & humectantibus ad caliditatem occurrere debetis, ideo optimum remediũ eſt eclegma ex gum Tragacãthi, et, aqua Nenufaris, uel Violarum, ex gummi Arabico & in potu aquæ Violarum, & ſyrupus Violatus: Ab oxymelite autem cauendum eſt, & ptiſana hordeacea detur, immo ſi erit tanta acrimonia, & appareat ſputum citrinum farre cocto exquiſitiſſime colatoq; utatur, ſicut ptiſana colata dando aliquando coctam, aliquando non, ut uoluit Hippocrates, ſicut etiam nos in particulari cura dicemus: quo ad difficultatem anhelitus quomodo curabitis eam, niſi cognoſcatis, unde fiat, Et nemini dubium eſt quod procedit ex magno dolore, ex quo non audet anhelare, præterea ex inobedientia inſtrumentorum, quia indurantur ex intenſiſſimo calore, ideo remolliẽda ſunt inſtrumenta, & remoueri debet dolor, ideo leniendus eſt dolor oleo amigdalarum dulcium, uiolaceo, & cum pinguedine porcina & butiro recenti, & cum muſcilaginibus Altheæ, Maluæ, & omnibus his, in quibus non eſt exceſſus caliditatis, & cum ui molliendi, & dolorem ſedandi: Et hæc ſufficiant quoad indicationes quæ ſumuntur à moribus, quia diximus mores malos eſſe in pleuritide, ſicut in alijs morbis, quoniam quidam ſunt deteriores, quidam non ita deteriores, peſſimi, & mali moris pleuritis eſt illa, quæ ſicca eſt, deterior illa, in qua ſputum apparet uiride, uel nigrum, deterrima, quæ habet dyſſenteriam, dete-

rior

rior adhuc magis,quæ habet ſebrem peſtilentialem annexã,quare omnes ſerè interimit, ut Venetijs 1532. accidit:omnia hæc ſymptomata arguunt malos mores, & eis debetis occurrere: Vbi tuſsis ſicca fuerit, quia ſcitis, quod tuſsis ſicca non prouenit, niſi à rebellione concoctionis materiæ,quæ uel craſsitudine ſua,uel frigiditate reſiſtit concoctioni:ideo oportet omni ingenio materiam concoquere, & ad hoc optimum eſt uti cale facientibus, & humectantibus ſomentis, poſtea his, quæ habent uim incidendi: præterea debemus in potu mollientia,& maturantia exhibere, ſicut melicratum, oxymel,ptiſanam hordeaceam, & hæc interius ſumpta conferunt, præterea habemus etiam quædam arcana,quæ mirabilia putantur,ut bibere oleum amigdalarum dulcium: Sed unum aliud eſt arcanum habitum à duce Vrbini ad concoquendum, ſubito pleuritidem pertinaciſsimæ cruditatis ut unc.iiij.accipere olei de ſemi.lini,& raſuram dentis apri,& exhibere calidum in potu, Et ego uidi, ſumme deſperatos à quodam monacho Sancti Benedicti de Mantua ſanari, ualetq; remedium hoc ſummopere in eo, ubi tuſsis ſicca eſt,ille tamen in omnibus ſemper operabatur,& admiranda ſequebantur,faciebat emplaſtrum tale, Accipiebat Ciminum puluerizatum, & ſuccum caulium, & pinguedinem porcinam,& hæc tria calida ponebat ſuper locum,& mira ſequebantur.

Reliquum eſt ut doceamus indicationes, ubi ſunt mali humores cum materia eſt peſsima.quum.ſ.appa-

ret

ret ſputum,uel uiride, uel nigrum, uel rotundum, aut aridum.quantum ad uiride, & nigrum attinet,ſi uultis indicationes ſumere,uobis ſit perpetuum, ut prius naturam rei conſideretis,Et ideo ſi uultis ſumere indicationes cum materia facit malos mores, ut poßitis prouidere: oportet cognoſcere naturā rei, & uidere cur appareat ſputum uiride,aut nigrū,& cū uiriditas in ſputo,uel nigredo apparuerit alterum duorum eſt cauſa,uel ſumma frigiditas ratione cuius expuatur nigrum,uel uiride,ſicut etiam contingit cum ſanguis eſt extra in aliqua parte uireſcit pars illa, uel nigreſcit, & in cadaueribus aliquando contingit,uel fit propter ſummam caliditatem adurentem, frigiditas quidem extinguit calorem & ſpiritus tollit, & opaca fiunt omnia,& talis apparet color: Color autem adurens reſoluit partes illas, & fit idem effectus cauſis contrarijs, ſi fuerit ſputum uiride uel nigrum propter ſummam extinctionem caloris invati, ad tactum ſumma percipietur frigiditas,& tunc eritis ſine ſpe,& unam habebitis indicationem ut derelinquatis ægrum, ſed ſi fuerit uiride, uel nigrum propter caliditatem adurentem,hic oriuntur tales indicationes, prima eſt,ut calorem præter naturam ardentißimum tollatis ſuo contrario, ideo refrigerari, & humectari corpus debet, quod uero collectum eſt ex aduſto humore ut educatur, non poteſt autem educi commode, niſi præparetur,ideo debet præparari, & ſi ita conſideratur natura rei tres indicationes oriuntur prima ut corpus refrigere=

ſrigeretur, ſecunda ut euacuemus, tertia ut præparemus, quoad primum alterabitis corpus cum aere, cibo, potu, cum ſyrupis, uel potionibus cum eclegmatibus, ſomentis: quoad aerem ubi uidetis talem inflammationem uel quemcunque alium ſeruorem aerem frigidum & humidum eligatis, & ſi tempus erit calidum, frigidiorem locum domus eligetis, & cum aquis deſtillantibus ab alto, cũ ſolijs ſalicum, & populi collectis, ante quam à ſole caleſiant, & rorem nocturnum exiccauerit, & colligetis in magna quantitate, & in cella uinaria recondetis, & paulatim, ponetis, ut ſemper ſolia frigida habeatis, quia ſi dimitteretis calefacerent magis, quia putreſcerent, & ideo oportet ut ſæpe mutentur, & cum aruerint tollantur, præſentaneum autem ad alterandum remedium eſt attractio aeris frigidi, & præparatio qua uti ſoleo in uiris ſcilicet continentibus, ut accipiatur uas magnum aqua frigidiſsima plenum, & prope ægrum ponatur, ut ex ea attrahat aerem frigidiſsimum. remedium hoc præſtantiſsimum remedium eſt ad refrigerandum cor, & ad extinguendum calorem adurentem: in uiris autem non continentibus cuſtodes erunt præſentes, ne hauriant aquam, quia tunc deterrimum eſſet: in cibo & potu debetis prouidere ut ſint frigidi, & humidi actu & potentia, & inter reliqua ptiſana hordeacea erit optima, quæ poterit alterari cum ſolijs lactucæ, Endiuiæ, cum floribus Nenufaris, Violarum, Erit enim præſtantiſsimum remedium ad refrigerationem, potus erit ex hor

deo,

deo,in quo ponetis ea,quæ refrigerant,& humectant, ſicut ſunt Violæ,flores Nenufaris,quoniam confortãt cor à proprietate,ſimiliter Iuleb Violatum exhibere poteritis actu frigidum,quantum ad potiones erunt illæ eædem ſyrupus Violatus, de Nenufare,de papauere,quia conſequuntur multoties uigiliæ ad tantam aduſtionem cum aquis Endiuiæ,Violarum lactucæ,& ab his caueatis, quæ recedunt ab humida natura, ideo aquam Solatri,nec aliquid Solatri ponatis in decocto, quoniam hoc eterogeneum eſt, Nec faciatis ſicut medicus ille fecit, qui uolens refrigerare caput Illuſtriſſimæ Duciſſæ Vrbiniæ cicutam capiti applicuit, ex qua in conuulſionem incidit; ideo familiaria naturæ eligatis, quæ uim refrigerandi & humectandi habeant, in his igitur immorabimini eclegmatibus etiam ex eiſdẽ rebus & electuarijs uti poteritis, & ſæpe exhibere optimum erit,iuleb Violatum cum Zuccaro conditum ex Nenufare,& Violis, Roſis, & omnia ponetis ſimul,& ſæpe de hac re ſumat,& parum,fomenta etiã frigida ponetis, & ſuper hepar ſi oportuerit ubi eſt fons,ſæpe feruoris, & ſuper cor, eruntq; talia, quæ cordi apponentur aromata frigida,renibus etiam apponentur, & fomenta, & linimenta, & olea ex eiſdem rebus facta, immo aliqui folia accipiunt Nenufaris,ſicut a paludibus extracta ſunt,& ſupra membra inflammata apponunt. Caueatis tamen ab his,niſi ubi adſit maxima aduſtio, & in hoc requiritur medici ſumma prudentia; inſtrumentum autem quo prudens

effici

tum,non eſſe conueniens humori melancholico ratione ſiccitatis;cum tamen frigidum ſit:quanto minus conue= niet calidum ſiccum:ideo pro concoquendo humore me lancholico non utamini ſyrupo de fumoterræ,ideo non credatis ſcripturis,quia multi mendacia ſcribunt:opor tet igitur ut concoquatur cum oppoſitis, & quia ma= teriæ ſunt aduſtæ calidæ, & ſiccæ oportet ut conco= quantur cum humidis habentibus poſtea aliqualem ca liditatem leuem, ideo maxime conueniunt decocta ex lilijs albis,Malua, Liquiritia, quæ habent caliditatem remiſſam cum humiditate, decoctum etiam Violarum, Maluarum, Altheæ, & ſeminum ſuorum, & poſſet fieri ſyrupus ex his,decocta in brodio pulli ad contem= perandos humores melancholicos, immo iubeo Ego ſæpe ſic faciendum, cum uolo mederi ſecundum ratio= nem cũ decoctis his pono aliquid olei amigdalini dul= cis,cum modico zuccari, & ſummo mane exhibean= tur pro concoquenda materia melancholica, & ubi per duos, uel tres dies exhibueritis hunc potum cum ratione uictus ſimili debetis aliquid quod in= cidat exhibere, ſicut fit in humoribus melancholicis concoquendis exterius apparentibus, ut in ſcyrrhis duris, primo cum mollientibus procedimus, ſecundo cum reſoluentibus, ideo dubitabat Auicenna, & ne= ſciebat ſoluere, an ſcyrrhis acetoſus uictus, uel ſyru= pus,& acetum conueniant. Videbatur quod ſic,quia incidit, & humor craſſus indiget inciſione. Ex alia parte uidebatur, quod non conueniret, quia exiccat:

conuenit quidem, & ſi conuenit, conuenit poſtquam fuerit mollitus humor, non conuenit prius: ideo ſyrupus de hyſſopo conuenit in his maxime morbis, & in pleuritide potiſſimũ, imo decoctũ hyſſopi erit conuenientiſſimum, quoniam habet uim incidendi humores iam præparatos, & fiet mutua euacuatio, & præparatio, ita quod nonnullis diebus præparabitis, & poſtea euacuabitis, & rurſus idem facietis; & hoc eſt quod dicebant Moderni, *paulatim concoquere, & paulatim euacuare, hoc eſt faciendum in crudis humoribus aduſtis. Cum quibus autem euacuabitis? licet* Elleborum *in pleuritide tradat* Hippocr. *non tamen cõſulo uobis ut tradatis talia medicamẽta, quia res ſuccederet cum ueſtro dedecore, & morte infirmi: ideo ſi uos uultis educere tales humores polipodium modicum* Epithimi *accipietis, & caſſia reliquis eſt præponenda, quoniam euacuat humores aduſtos, ſine læſione, & humectat, & forte non inuenietis medicinam præſtantiorem, quam ſi cognouiſſent antiqui, eam reliquis omnibus præpoſuiſſent.* Hæ *ſunt indicationes, quæ à malis humoribus pleuritidis ſumuntur, cum fiunt ratione materiæ aduſtæ. Si uero pleuritis cum dyſenteria copulabitur, morbus eſt peſſimæ naturæ; quia indicationes ſumuntur à malis moribus, eſt autem peſſima prima, quia in dyſenteria fit euacuatio maxima, quæ reſoluit uirtutem.* Nos *uero plurima uirtute indigemus, tùm propter maturationem, tùm etiam quia tuſsi excernendum eſt, & hoc*

 fieri

ſieri non poteſt niſi conſtante uirtute, & hæc ratio conuicit Arretheum*, ut contradiceret* Hippocraticæ *ſententiæ, qui phlebotomiam uſque ad ſyncopam fieri uoluit in pleuritide: inquit* Arretheus*, ſi hoc fieret, uel ad peripneumoniam, uel ad mortem duceret ægrum, iſtam autem uirtutem dyſenteria diſſoluit: præterea & tota regione habet curationem oppoſitam, indiget pleuritis diæta, & ratione uictus humectante, & refrigerante, quoad refrigerationes eſſent concordes, ſed dyſenteria indiget emplaſticis aſtringentibus, & tota curandi ratio talis eſſe debet, in pleuritide autem requiruntur refrigerantia, & humectantia, tenuis ſubſtantiæ: præterea omnia medicamenta, quæ conueniunt dyſenteriæ ſunt aduerſa pleuritidi, quia oportet omnia eſſe ſicca, in pleuritide humida.* Vnde *relinquitur illam curationem eſſe difficilem, in hoc caſu oportet, ut nos declinemus ita ad ea, quæ ſunt tenuiſſimæ ſubſtantiæ quoad fieri poteſt, & ſic penetrabunt, & adiuuabunt coctionem, quatenus ſunt ſiccæ ſubſtantiæ faciunt conſtrictionem, quæ non nocet pleuritidi, & poterit corrigere dyſenteriam, & diuertere ad uiam urinæ, ideo prouocantia urinam ſunt ei conuenientia, & erit optima methodus curandi, quia quæ conueniunt prouocationi urinæ etiam pectori conueniunt, niſi quod quadam tenus ſunt humidiora, quæ pectori conueniunt, ut inquit* Galenus *quinto ſimplicium.* Requitur *autem tenuitas ſubſtantiæ utrobique: ſed cauere debetis cùm prouocantia urinam eli-*

getis, & quæ tenuis ſubſtantiæ ſunt acria, uel acida ſint, acria quidem ſunt calida ſicca, ut ſemen fœniculi, apij, petroſelini, cyminum. Hæc omnia cauenda ſunt, quia prouocant tuſſim exaſperant exiccando, & calefaciunt, acida ſunt ſicut acetum, poma granata, quia exaſperant, licet ſint tenuis ſubſtantiæ, ab aſtringentibus etiam cauere debetis, quæ prouocant urinam, ſicut eſt pentaphyllon, ideo influxionibus alui conuenit. Quare autem hoc facit non eſt tempus recens ere. Illa ergo obſeruabitis, ubi habebitis oppoſitas indicationes, quæ præcipit Galenus in ſecundo κατὰ τόπυς. *Vbi loquitur de dolore capitis uitio ſtomachi, & diſtinguit quædam dicta confuſe ab Archigene, & quomodo indicationes ſumptæ ab oppoſitis ſint complicandæ, & ſemper ponderare præcipit, an magis urgeat pleuritis, an dyſenteria, ſicut faciunt nautæ in mari in magno impetu uentorum, declinant modo ad hanc, modo ad illam partem ſecundum, quod impetus uentorum magis urget. Si uero hoc nautæ obſeruant, quanto magis medici? Dicam ego unum exemplum: quod ſoleo præparare, & eſt elecma, quòd ſæpe, & parum in die, & nocte exhibere iubeo, quod habet ſucci myrtillorum unc. ij. carnis paſſularum, carnis pulmularum pinguium, carnis ſiliquarum quas uulgo carobas uocant, & componere cum unc. ij. penidiorum, & ponere iuleb uiol. q. ſ. uos habetis in hoc medicamento, quæ faciunt pro dyſenteria, & quæ pro pleuritide, et regulam hic habetis, quòd licet ſint compoſita*

poſita ſimul emplaſtica, & quæ tenuis ſunt ſubſtantiæ emplaſtica ita confecta ſunt, ut habeant uim leniendi pectus, prouocandi ſpiritum. Myrti enim quamuis habeant aſtrictionem, habent tamen ita moderatam, quod non prouocant tuſsim, immo in ægritudinibus pectoris exhibentur, quia non exaſperant, idem etiam eſt de carne dactylorum, aſtringunt quidem, ſed habent pinguedinem quandam, quæ facit ad leniendum pectus, ideo talia aſtringentia, & emplaſtica cum componuntur conferunt pectori, & quod dico de hoc exemplo ſi eritis ſagaciores, procedetis ulterius, donec artem aſſequemini: iſtæ ſunt indicationes cum fuerint complicata dyſenteria, & pleuritis. Quando uero pleuritis Epidemia fit, ita quod occurratis pleuritidi Epidemicæ ſtatim apparebunt puſtulæ, quas uulgo petechias appellant, in eo caſu facile eſt prouidere, quia non imponit nobis, quia id quod eſt perpetuum in Epidemijs, quod cauterizat Epidemia eſt, quod habet cauſam communem, quia morbus communis quia affectus communis non prouenit, niſi à cauſa communi, cauſa eſt uel à cibo, ut refert Galenus in libro de his, quæ ſunt boni, uel mali ſucci, de quadam penuria, quæ fuit tempore ſuo, ex qua Epidemia cauſata fuit, uel ab aquis putrefactis, uel ab aere.. quæ propter famem contingit raro euenit, quia raro famem patiuntur, niſi pauperes, uera autem eſt, quæ omnes occupat, & quandoque diuites magis, quia occaſiores, & delicatiores ſunt. Et hæc fit ab aere plu-

rinum humido, quia proxima, & uera cauſa Epidemiæ eſt ab aere calido & humido, & tunc fiunt plurimæ putredines, ex qua putredine generantur febres peſtilentiales: ideo ubi uidebitis febrem peſtilentialem annexam pleuritidi ſiue ſit Epidemialis, ſiue nõ in corpore parato ad putredinem quid faciemus in iſto caſu? Debetis eſſe ſagaces, & medicus in hoc debet eſſe ſagax, quia indicationes ſunt oppoſitæ, quia febris peſtilentialis exiccantibus indiget, quia ibi eſt maxima putredo, quæ remouetur exiccantibus, quia ab humiditate fit, & cum difflantibus, & aperientibus obſtructiones, tam intrinſecas, quam extrinſecas, pleuritis uero (ut dicebamus) non indiget exiccantibus, ſed aperientibus quibuſdam, ideo oportet, ut inueniatur methodus occurrendi his duabus ægritudinibus, & dum medemini uni, alteri non noceatis: idcirco eligetis primo ea, quæ ita ſunt ſicca, ut non exaſperent, differunt autem ab exiccantibus, quæ conueniunt in dyſenteria, quia ſicca hæc dicuntur eſſe aromatica, quia uenenum occupat cor. Et quo ad uictum iubebitis, ut utatur tali uictu, & uere tendente ad frigidum, & ſiccum alteratum cum frigidis, & ſiccis, cum aceto, & aqua roſacea, & ſandalis omnibus, ſcilicet rubeis, citrinis, & albis, faciat ſuffumigiũ, et erit optimũ pro confortatione cordis, & ad prohibendum obſtructiones, oportet autem cauere ab alterantibus aerem, quibus utimur in maxima aduſtione, quia quæ ita refrigerantia ſunt, ualide poros obſtruunt.

Accedamus modo ad indicationes, quæ ſumuntur à temporibus morbi:tempora autem ipſius morbi maniſeſtiora ſunt, quam quod declarari debeant. Sunt enim principium augmentum ſtatus,& declinatio,& ſic omnes morbi procedunt per iſta quatuor tempora ut patet ex primo de criſi,& etiam ex eo libro, quem ſeorſum fecit Galenus de quatuor temporibus morbi: indicationes igitur,quæ à natura ipſius morbi ſumuntur eodem modo procedunt, quo etiam reliquæ omnes:ſic quidem in iſtis natura rei,ſicut etiam in alijs primo conſiderari debet:quia iſte eſt ſcopus, cui inniti debemus.Conſideranda igitur eſt natura iſtorũ temporum,& ut ordinate ſicut conuenit procedamus. incipiemus primo ab indicationibus, quæ à principio ſumuntur ipſius morbi: quia uariæ ſunt,& diuerſæ, quæ à principio,& quæ ab augmento, & quæ à ſtatu,& quæ à declinatione ſumuntur, indicationes igitur,quæ à principio ipſius morbi ſumuntur dicuntur conſiderando naturam rei, ſcilicet quid ſit principium morbi; principium autem ipſius morbi à Galeno, & reliquis optimis quibuſq; authoribus tripliciter capitur, uno modo ut eſt principiũ indiuiſibile,et de principio iſto modo nulla prorſus erit mentio,quia ab iſto nulla prorſus ſumitur indicatio,quia iſtud principium nullam habet artem,nullamq; indicationem dat. Reliqua uero duo ſunt animaduertenda, quorum alterum ab iſtis Modernis dictum eſt principium principians, in quo inquit aliquid flucre tempore inſigni, & no-

tabili, & iſtud in tribus, uel quatuor diebus, & ut bene dicebat Galenus ferè in prima acceßione morbi, quandoq; tamen uſque ad quartum protenditur. Aliud uero eſt principium magis artificioſum, quod diſtinguitur contra reliqua tria tempora morbi, quod ſumitur penes concoctionem, & cruditatem ipſius morbi, & ubi incipiunt apparere ſigna aliqua concoctionis definit illud principium, & tunc ſequitur augmentum: Cum uero ſigna apparent perfectæ coctionis, tunc ſumus in ſtatu. Cũ igitur duplex ſit principium: principium principians, & principium quod ſumitur penes coctionem, & cruditatem. Videamus quo pacto in iſtis debemus procedere. Nam pleuritis eſt inflammatio, inflammatio autem eſt fluxus, ut ſcitis, ex quo uidetis quantum nobis deſeruiat conceptus ille communis fluxionis ipſius, quẽ ſuperius diffuſe declarauimus, quod ſcilicet fluxio eſt expulſio materiæ præter naturam de uno membro ad aliud, cum autem pleuritis ſit huius naturæ, & principium principians ſit inter quartum diem, & non pertranſeat, ſequetur quod in principio principiante pleuritis erit perpetua fluxio præter naturam de uno membro ad aliud; quia materia eo tempore eſt in fluxu, & partim fluxa eſt, & partim adhuc fluit; ſi igitur neceſſarium eſt quod in principio principiante materia ſit in fluxu, de neneßitate ſequitur, quod pleuritis perpetuus motus à termino, à quo incipit fluxus ad terminum, ad quem terminatur fluxus: ita natura rei exquiſite conſiderata ſe-

*ta ſequetur indicatio curandi,quod ſcilicet pleuritis ſit fluxio materiei perpetuo tendens ad partem inflam-matam: in hoc principio tria facere neceſſarium erit; primo repellere materiam illam, ne amplius ad illum locum tendat, ſecundo auertere eam ad partem op-poſitam, tertio euacuare partem iam fluxam, quot autem ſint auerſionis ſpecies, & quomodo fiat iam diximus, quarum una eſt, quæ terminatur neceſſa-rio uſque ad locum affectum incluſiue,quia debet ſequi motus ipſius naturam, cum autem materiæ raptus ſit de uno loco ad alium,ita auerſio iſta debet eſſe perpe-tua à termino, à quo incipit fluxio talis, & tendere uſque ad terminum ad quem terminatur incluſiue, ita ut euacuet etiam à loco, hoc ita habito apparet in hac inflammatione pleuritis quod ſanguis ſemper ab ea-dem parte eſt educendus; quia ſemper prouidere de-bemus,ut auerſio incipiat à loco, à quo trahimus, & terminetur incluſiue uſque ad locum affectum:*Et ideo *bene dicebat* Hippocrates *in ſecundo de ratione ui-ctus in acutis, quod ſi ab oppoſita parte mittamus ſan guinem uel nullum, uel tardum ſequetur remedium,ab eodem latere igitur ſemper debemus mittere ſangui-nem quia opus eſt ut iſte motus euacuet à loco affecto, & cito,quod non contingit in auerſione primo modo dicta, cum tantum huiuſmodi auerſione utamur in præſeruatione:ſi igitur ſcitis quomodo fiunt inflamma tiones ex libro de inæquali intemperie, & in de tumo ribus præter naturam, ſemper ſanguis, & humores*

à maiori-

à maioribus uenis ad minores, & à minoribus adhuc ad minores, quouſque ad minimas perueniat, cum autem iſte motus fiat per uenas facillime etiam poteſt euacuari: Quantum uero ad repercuſsionem, an liceat repercutere unquam in pleuritide in principio, nunquam hoc faciatis, licet indicatio quæ à loco affecto ſumitur, hoc exigeret, tamen caueatis à repercuſsione in pleuritide, quia plurima damna uobis ſequentur abſq; ulla utilitate, quia ſi uolueritis repercutere, cum membrum affectum ſit neruoſum, repercutientia autẽ ſunt ſtiptica, aſtringentia, & exaſperantia mirum in modum lædetis, Et uos ſcitis ex Galeno in tertio de medicamentis ſecundum genera cap. primo, quantum ſint inimica huiuſmodi neruis, & neruoſis partibus, habetis ultra ipſum Galenum, Auicennam etiam qui in quarta Fen. quarti Tractatu quarto loquens de ægritudinibus neruorum transfert dicta Galeni & inquit, quantopere aſtringentia neruis ſint infeſta: item eſt aliud, quod ſequitur, ſi repercutiẽtibus utimini in pleuritide, quia cum inflammatio prope erit membra nobiliſsima facile fiet fortaſsis lapſus illius materiæ ad mẽbrum nobilius, ut uerbi gratia ad pulmonem, & ſic fiet de pleuritide peripneumonia, quæ deterior eſt ipſa pleuritide, & ſic proijcietis hominem de ſartagine in ignem, & facillimus eſt tranſitus de ipſa pleuritide ad peripneumoniam, ita ut quandoque non poſsit euitari: ideo bene dicebat Arretheus: cauene ad peripneumoniam uel ad caſum uirtutis deducas pleuritidem cum

tuis

tuis repercutientibus, præterea ſi uolueritis repercutere, neceſſariũ erit ut utamini aſtringentibus, aſtringentia autem aſtringunt pectus, & faciunt difficultatem anhelitus, & prohibent ſputum, quod maxime nocet ægris: ideo licet in omni inflammatione quatenus inflammatio in principio debemus uti aſtringentibus, ratioue tamen loci affecti & materie uenenoſæ nunquam eſt faciendum, ut in pleuritide, tertium quod erat faciendum erat euacuare materiam fluxam in iſto principio principiante: Galenus tamen in ſecundo de febribus ad Glauc. ait nihil deterius eſſe, quàm in principio inflammationis uti euacuantibus, ac aperientibus, qualia ſunt ea, quæ euacuãt à loco, quia tunc plus de materia trahimus ad locum inflammatum, & facit humorem magis putreſcere, & extinguitur quandoque membrum & ſuffocatur eius calor: ideo in principio principiante cauebitis à fomentis, & ab euacuantibus à loco, ita ut in huiuſmodi principio principiante una tantum ſit indicatio operandi, auerſio, & caueatis à repercutientibus, & ab euacuantibus à loco, & aperientibus, quoniam utrunque infeſtiſſimum eſt: ſed dicet aliquis ueſtrum, hoc quod dicis contradicit authoritati Hippocratis qui & ipſe in ſecundo de ratione uictus in acutis in principio principiante iubet calida & aperientia loco applicari ut fomẽtum ex aqua calida, quod habet uim aperiendi, & euacuandi, & applicat in principio, ergo male dixiſti, quod in principio inflammationis non debemus applicare fomenta

aperien-

aperientia,& euacuantia à loco: At legatis Galenum in commento,& uidebitis ipſum dicere, quod huiuſmo di fomenta, quæ in principio applicantur ſunt potius tentandi gratia,quia materia poſſet eſſe tam pauca & paucus admodum fluxus,& nulla plenitudo in corpo re,& tunc poßetis ſtatim in principio à loco euacuare,quia id quod fluxit indiget euacuatione,& euaporatione: Si igitur non fuerit periculum,& noua materia fluat ad locum tunc raro poteritis,& à loco euacuare, & aperientia applicare: ſed ubi urget dolor, & totum ſit repletum, & ſit periculum, ne materia noua ad locum fluat, & inflammatio augeatur, tunc abſtinebitis,ideo bene dicebat Hipp. Et ſi non iuuerint fomenta,ſtatim remoueas,& accede ad totius euacuacuationem, & ſic authoritas Hippocratis non eſt contra nos: ideo in principio inflammationis ſtante plenitudine in toto nunquam à loco euacuabitis, ſed potius repelletis, niſi ſit quod impediat. Et hoc quantum ad indicationes, quæ à principio principiante ſumuntur: quantum uero ad principium ſecundo modo dictum, quod quidem eſt totum illud tempus, in quo nullum apparet ueſtigium concoctionis, concoctionis autem inditium eſt in ipſa pleuritide ſputum ipſum, quia cum in ſputo apparet aliqua concoctio tunc non ſumus amplius in principio. ſed in augmento, & hoc habetis à Galeno primo, & ſecundo de criſi, Vrina non indicat concoctionem quæ ſit in pleuritide, ſed de ea quæ ſit in uenis, & per conſequens de febre, ante=

quam

quam igitur appareat ueſtigium aliquod concoctionis in ſputo in ipſa pleuritide illud dicitur principium, pleuritidis:ſed quas indicationes dabit nobis iſtud principium?dico quod ſi haberet eas conditiones,quas habebat principium principians daret nobis eaſdem indicationes, ſed quia contingit in iſto principio contra alia tempora morbi,ut materia iam ſit fluxa, & non amplius fluit,ſed pertinaciter adherent, ita ut non poßit concoqui, nec abſtergi,ſed cruda, incoctaq; permanet, ſicut in cura Anaxionis dicemus, cum igitur materia ſit iam fluxa diuerſas dat nobis indicationes, ſi enim ſit cruda & ſimus in principio ad concoquendum ipſam accedemus & quid faciemus? cum moderate calidis & humectantibus procedemus, ut cum fomentis à Galeno propoſitis,cum aqua calida, furfure, & oleo decocto in aceto,cum decocto ex Cymino, Siſamino,liliorum alborũ,Chamæmeli,ſemi.Cherui,Cymini, Fœnigræci quæ omnia primum caliditatis gradum non excedunt:ſi uero pertinacius adhæreat materia,& impacta ſit quia ſcitis cum materia eſt frigida ualde, & craſſa in oleo impacta, quod indiget concoctione, cum his quæ ſecundum caliditatis gradum accedunt:ideo accedatis ad emplaſtrum de Cymino,& huiuſmodi, cum uero uultis concoquere accipietis ea,quæ non excedunt primum gradum caliditatis, ſed cum materia fuerit craſſa,impacta,pertinaciterq;, accedetis ad Myrrhã: Bdellium, & Ammoniacum, quæ calida & ſicca ſunt in tertio,& uim concoquendi, & maturandi materias

impactas in loco habent: Et talia etiam erunt confectio ex iride, Marrhubio, oleum etiam illud, quod per os ſumitur. ſ. amigd. dulc. ſem. lini confert, illud quod dicunt à proprietate occulta trahere puluis ex dente Apri: an uero id faciat à proprietate occulta non poſſum id uobis affirmare. ſed debetis ſemper quantum poteſtis fugere iſtas proprietates occultas, & maxime cum non poßint rationes habere: Vos igitur ſcitis cum ſit os, & ſiccum ad modum, ideo huiuſmodi oſſa in ægritudine à materia craſſa pendente conueniunt, Vnde dicunt craneum humanum Epilepticis conuenire, quia exiccat cerebrum: Cum igitur dens Apri ſitos durißimum habet ſiccitatem, non exaſperantem, ſicut quam plurima aſtringẽtia habent, cuius indicium leuitas illa, & candor, & albedo illa: habet præterea partes terreas permixtas cũ humore aqueo, et aereo, & iſta ſunt adeo connexa, ut faciant cõtinuitatem partium, & tenuitatem ſubſtantiæ; ideo interius aſſumptum exiccat, & cũ locus habeat materias impactas, ſi adhibeatur res exiccans tunc facit quod inflammatio & materia illa tumefacta, & extenſa contrahitur, & exiccatur, & ſic non amplius facit ſolutionem continui, ſi placebit ita uobis per cauſas ſpeculari faciatis, & iſta ſunt, quæ poſſunt dici de principio, quocunque modo dicto, indicationes uero ab augmento ſumuntur, ſcitis naturam augmenti, in ipſo enim incipiunt apparere ſigna concoctionis, & ſputa incipiunt excerni, tunc indicatio oritur, quod roboranda ſit uirtus,

abſtergen=

abſtergendum eſt ſputum,incidendumq́;, atque præpa randum: Naturam autem roborabitis cum moderate nutrientibus,cum leuiter abſtergentibus, & inciden= tibus ideo Galenus & Hippocrates apparentibus ſi= gnis concoctionis exhibebant ptiſanam, & oxymel,ut habeat nutrimentum,& uim abſtergendi, & hume= ctandi,quia ex re humida actu & potentia facilitatur ſputum;quod facit ptiſana: Oxymel uero dilutum non aſperum exhibeatur,ut abſtergat,incidat,& mundifi= cet:& corroboramus etiam naturam, quia natura ſi debet expellere materiam per tuſſim indiget magno motu,ideo opus eſt ut ſit ualida, quod ſit præparando humores:ſed dicet quis ex uobis uidetur male factum exhibere oxymel ſimul cum ptiſana: Dico quod non ſolum exhibetis, ſed prius exhibebant ptiſanam, & ipſa concocta poſtea oxymel offerebant, ita ut oxy= mel nunquam inueniret ptiſanam crudam,neque econ= tra: Et Auicenna affert rationem ineptam quidem in quarta primi cap.de aqua hordei, & de ſyrupo ace= toſo quia oxymel appellat ſyrupum acetoſum,& dicit quod non ſunt ſimul exhibenda quia aceſcunt in ſto= macho,quia acetum facit aceſcere ptiſanam, igitur cũ ptiſana non audent iſti adhibere oxymel, neque ace= tum,neque uinum propter illam authoritatem,ſed Ga lenus primo ad Glauc. conficit ptiſanam cum aceto,ut melius penetret, & ratio aſsignatur à Galeno in ter tio de ratione uictus commento 35. ſcitis inquit ibi, quod non debemus permiſcere oxymel cum ptiſana

quia

quia ſunt diuerſarum naturarum non poſſunt conco-qui, niſi cum perturbatione: ideo bene dixit Hipp. & Galenus prius uoluit ut diuiderentur, ne facerent perturbationem in uentriculo: & ita debetis cauere à uarietate cibariorum, quia ſunt diuerſarum naturarum facient perturbationes in ſtomacho: Et hæc ſatis ſint dicta quoad indicationes, quæ ab augmento ſumuntur: quæ uero à ſtatu eadem prorſus ſunt, differunt ſolum, quia omnia in ſtatu dicuntur augeri, ſicut ipſa concoctio eſt aucta, nec indigemus ita abſtergentibus, & incidentibus, ſed tantum roborantibus uirtutem, ut ſit potens ad expellendum, & hoc habuit Hippocrates in primo de ratione uictus in acutis uigeſimo quinto, uigeſimo ſexto, & uigeſimo ſeptimo uidebitis: Vbi ait quod ubi eſt ægritudo circa ſtatum ptiſanam exhibendam eſſe non amplius cremorem, ut uirtus corroboretur, & fiat abſterſio in pectore, & humectetur materia, ſed hæc iſtos perturbant, quia dicunt Galenus dicit circa ſtatum ægros nutriendos eſſe, in principio autem minus, quia uult niſi oxymel. ſ. uel ſolam mulſam, & quandoque cremorem ptiſanæ: in ſtatu uero ptiſanam in ſubſtantia exhibet, ſed dixit Hippocrates aliàs quod circa ſtatum uictu tenuiſſimo uti debemus, in principio autem uberiori: ſed iſti non aduertunt, quantum differant reliqui morbi ab iſto: Nam iſte morbus pleuritis ſ. habet circa ſtatum euacuationes iam factas, & apparet motus naturæ, & materia iam concocta eſt in pectore, & ſolum expulſione indige-mus,

mus,quæ debet fieri à uirtute,ideo debemus ipſum ro borare circa ſtatum, quia tunc indigemus expulſione, & non concoctione,ideo cum circa ſtatum præcipiunt nutrimenta non eſſe exhibenda, hoc ideo eſt,ne impediamus naturam ab ipſa concoctione, hic autem materia eſt concocta,ideo bene exhibuit nutrimentum corroborans uirtutem, & cum hoc habetis uim abſtergendi humectandi,& leuiter aperiendi: Et ideo bene dixit Galenus nõ chondrus, non far exhibebitur,quia licet chondrus magis nutriat quàm ptiſana, craſſefacit tamen humores.Nos autem hoc nõ indigemus,ideo chondrus non eſt bonus,præterea non teſticulos gallorum: non oua ſorbilia, quæ etiam magis nutriunt, quàm ptiſana,et faciliime concoquuntur,nõ tamen habent uim illam abſtergendi,& mundificandi:ideo licet non noceant,nõ tamen iuuant, quia unam tantũ ex illis operationibus,quibus indigemus,efficiũt,quas omnes à ptiſana habemus, ex quo habetis quod in huiuſmodi inflammatione in pleuritide cum materia concocta eſt augendus eſt cibus:extra regulam omniũ mor borum, quia facta concoctione natura quærit expulſionem,ideo corroboranda eſt. Sed quoniam ſunt aliqui,qui neq; ptiſanam, neq; oxymel tolerant,tùm pro pter debilitatem uentriculi,tùm propter alia:tunc Galenus loco ptiſanæ exhibet piſces ſaxatiles decoctos cum Anetho,Marrhubio,et modico ſalis,nec abhorret ſal,ſicut faciunt iſti,qui dicunt excitare tuſſim.Verum eſt ſi in maxima quãtitate exhibeatur:in parua mun-

dificat,& ſic acetum ſi in maxima quantitate aſſumeretur eſſet mors, ſed in parua iuuat, ita ſal in parua abſtergit, mundificat, et ſputum facilitat. Si uero oxymel nocuerit, loco eius exhibeatis cōfectionem ex iride & Marrhubio hoc modo confectā. Accipiatis rad. iridis drac.ij. Marrhubij M.i.& decoquātur in aqua uiolarum, uel hordei, uel capillorum Veneris uſque ad conſumptionem tertiæ partis,& cum zuccaro tepidum exhibe,& parum,& ſæpe: ex hoc habebis cōcoctionem, operationem, prouocationemq; ad tuſsim, & hæc de indicationibus à ſtatu. Quæ uero à declinatione ſumuntur ſunt, ut magis nutrias ægrum, & ut parce ad uini uſum deducas. Vinum enim confert eo tempore, quia prouocat urinam, facilitatq; ſputum: & hæc ſatis ſint quantū ad indicationes, quæ ſumuntur à temporibus. Quantū uero ad indicationes, quæ à motu ſumuntur, quod erat ſextum caput facile iſtæ cognoſcuntur. Vbi enim fuerit uelox motus, ita ut terminetur in quarto tenuiſsimo uictu uteris, ubi ſunt ſigna concoctionis,& ſi in prima die ſputū apparuerit,& accidentia magna, ratione iſtius motus, tunc tenuiſsimo uictu uteris, ſi uirtus conſentiat, & regio permittat, ſola mulſa uſq; ad ſtatum, in ſtatu uero ad ptiſanam accedas. Quantum uero ad indicationes, quæ à termino præcognito ſumuntur, quantū faciant uos ſcitis, quia uel reſoluitur inflammatio, uel ſuppurat, & expuitur materia, uel tranſit ad mortificationem membri: debetis prædicere aſtantibus, in termino igitur

tur præcognito debetis eſſe cauti, & iſtæ ſunt indicationes, quæ ſumuntur à morbo, qui habet illa ſeptem capita, quæ audiuiſtis. Quantum uero ad indicationes, quæ à loco affecto ſumuntur: ipſe conſideratur prout habet talem, uel talem ſubſtantiam, ut uerbi gratia, ſi eſt nerueus uel carneus, uel mēbranoſus, modus etiam ſubſtantiæ, an durus, ſeu ſolidus, an laxus ſeu mollis: complexionem etiam eius conſideretis, & cuius operationis ſit, an nobilis, ſeu ignobilis, cuiusq; ſenſibilitatis, an multum, parum'ue ſenſibilis, ac inſenſibilis. Situs etiam conſideratur, an in profundo, an in ſuperficie fuerit, an prope, an remote, uias, ductusq;, quos habet perpendere debetis, & per quas uias poßit expurgari: præterea, quas colligantias habeat. Quantū ad primum, ſi ſubſtantiæ herueæ, & duræ, & exanguis fuerit, ſcitis quod remedia, quæ debent applicari dicuntur eſſe tenuißimæ ſubſtantiæ, ut poßint penetrare, ſi debent iuuare: et ſic à ſubſtantia membri, elicietis indicationes, ex quibus ſcietis medicamenta, & prognoſtica, quia ſi ſit locus affectus nerueus, & materia uiſcida ſcietis, quod ægritudo erit longa, quia materia non poteſt facile extirpari, ideo ſubſtantia membri dat uobis indicationes prognoſticandi.

Sed præcipue conſiderabitis ſubſtantiā ipſius membri, & temperaturam, quia ſcitis eſſe regulam Galeni quod exacte tēperaturam mēbri debetis cognoſcere, quia per tot gradus ei occurremus, per quot à proprio temperamento receſſerit: præterea membrum

affectum nequaquam curari poteſt, niſi ſciueritis cuius temperaturæ fuerit: ut ſi naturalis temperatura membri fuerit calida,& ſicca, & refrigeratum fuerit minori refrigeratione indigemus, quam ſi naturalis eius temperatura fuerit frigida,& ſicca. Sed cum pleuritis ſit in membrana, quæ frigida, & ſicca eſt, quia uos ſcitis quod omne membrum exangue frigidum eſt,& quia membra ea proportione à caliditate ſecedunt,qua ratione ſecedunt à ſanguine, quia Galenus in primo & ſecundo de temperamentis dixit ſanguinem eſſe calidiſſimum, in ſecundo dixit bilem eſſe ſanguine calidiorem, ſed nunc non eſt tempus ea proſequendi. Omnia igitur membra, quæ ſanguine priuantur frigida ſunt, quantum uero ad qualitates paſſiuas membrana eſt ſicca,non multum tamen.Nam ſcitis à Galeno in de temperamentis ex Auic. prima primi quod inter omnes noſtri corporis partes ſicciſſimus eſt pilus,in ſecundo loco ſunt oſſa, in tertio carthilagines,in quarto ligamenta, & chordæ,in quinto membranæ,& tunicæ uenarum,in ſexto nerui duriores,in ſeptimo nerui molliores,qui nullam ſiccitatem, & humiditatem prorſus excedentem habent. Membrana igitur ſicca eſt in gradu tamen remiſſo ualde. Sed cum ſit talis temperatura debetis cauere ne multum calefaciatis, quia deduceretis huiuſmodi membrū ad aliam intemperiem, ideo propriam temperaturam debetis exacte perpendere. Membra enim talibus indigent remedijs,ne ad contraria deducantur,cum igitur

tur membranæ ſint frigidæ, & ſiccæ, non multum cale facientibus, & humectantibus debemus uti, ne ad oppoſitum reducamus, & malam temperiem in ipſis inducamus. Quantum ad ſuas operationes tegit coſtas, & tuetur eas, & nullam habet operationem, à qua potiſsimas ſumamus indicationes, ratione igitur operationis nulla ſumetur indicatio cum nullæ ſint operationes, niſi quas diximus. Quæ uero à facilitate ſentiendi, quia membrana eſt ualde ſenſibilis, quia neruea, in applicatione remediorum debemus ſemper cauere ab his, quæ mordacitatem aliquam habeant, & ea applicare, quæ careant omni exceſſu qualitatis cuiuſcunque generis, quæ poſsint inducere dolorem, ſiue ſit caliditas, & frigiditas, immo ſitus comprehendit omnes indicationes, & ratione ipſius dirigemur ad opus, membrana enim ipſorum eſt in profundo, & ſupra ipſam ſunt muſculi, & cutis ideo ſi uolumus applicare remedia, debemus conſiderare, quæ ſint intermedia, & quia inter membranam & remedia ſunt media craſſa, ideo multa non timetis, quæ timeretis ſi eſſet expoſita & aperta, ideo non timetis calefacientia uſque etiam ad tertium gradum, & acria etiam, & erodentia, quia non penetrabunt eo uſque cũ ſua acrimonia, ſed qualitates illæ & in cuti & in muſculis relinquent portionem ſui, & imbibentur in ipſis, antequam ad ipſum perueniant, ideo ratione ſitus multa facimus, quæ non faceremus. Et *ſcire debetis, ut bene dicebat Galenus in tertio de cõpoſitione medic. ſecundũ genera, quod nihil*

magis inimicum neruis humiditate ipſa,quia putrefa- cit,& deſtruit totam eorum ſubſtantiam,ſic etiam ca- ueatis à calidis, & frigidis, quia omnia iſta lædunt neruos,& alterant ipſos, & excitant dolorem, quia addunt intemperiem præter naturam, & extendunt ipſos, humiditas uero putrefacit: in caſu uero noſtro in applicatione rerum humidarum non contingit hoc incommodum,quia licet fomentũ ſit actu humidum non tamen ſtatim recipitur in membrana, ſed in cuti, & muſculis,et ſic uidetis quantam nobis ſitus afferat uti- litatem:præterea eſt regula, quod in omni inflamma- tione in principio nunquam debeamus applicare ea, quæ calefaciunt dilatant,& digerunt per halitum ex Galeno in ſecundo ad Glauc.iſta autem ſunt calida,& humida,ergo à calidis,& humidis debemus abſtinere, tamen applicantur in pleuritide,ratio eſt quia huiuſ- modi inflammatio in profundo eſt, & ei ſtatim non occurrunt,ſed cuti,et faciunt,quod multa materia diſ- fletur, & caliditas,quæ ad inflammationem peruenit cum tali moderamine accedit, ut nihil attrahat,quia in tranſitu amittit multũ de uirtute ſua, ſed ratione ſitus fomēta in pleuritide poſſunt applicari niſi totius ple- nitudo(ut dixi)obſtiterit:ſed ſi mēbrana expoſita eſſet debet & ab iſta cauere, ut dicebat Galenus ſecundo κατὰ γένη, ubi nerui aperti ſunt ab omnibus medica- mētis cauendum eſt ab aceto, & à terebynthina,&c. Vbi uero ſunt in profundo applicat medicamēta cum aceto, & euphorbio etiam,quod habet uim corrodēdi,

& cor-

& corrumpendi membrũ:conſideranda eſt præterea colligantia membri:quia propter eius colligantiã ſæpe cauemus à repercuſsione,cum tamen perpetuum ſit in omni inflammatione repercutere,quia igitur membrana colligatur,& adhæret pulmoni,qui proximus eſt cordi,ideo caueatis à repercuſsione, quia quærentes repercutere inflammationem à membrana eſſet periculum, ne ad ipſum pulmonem repercuteremus:& maius detrimentum faceremus: præterea ductus uiarum maximum habet pondus in indicationibus ſumendis. Vos enim ſcitis membranam nutriri à uenis ramificis à uena caua: quatuor ſuperiores coſtæ nutriuntur à ramis uenarum, qui deducuntur à uena,quæ eſt ſine pari,quæ in dextro eſt latere,et omnes deueniunt ad cauam,quæ ad renes deſcendit;& ad omnes corporis partes inferiores.huiuſmodi uiarum ductus dat nobis indicationes in ægritudinibus pectoralibus utile eſſe prouocare urinã.Et Dios.ſæpe utitur hac elocutione:confert ægritudinibus pectoris,ideo et urinã prouocat. Si igitur conferunt pectori,conferunt etiam ad prouocandam urinam,& illa eſt facilis auerſio de pectore ad urinam, quia adeſt cõmodus uiarum ductus: ductus igitur uiarũ dat nobis indicationes operãdi,ut poſsimus imitari naturam. Et hæc quantũ ſit de indicationibus,quæ à loco affecto ſumũtur. Erat tertium genus unde indicationes uniuerſales ſumuntur,ſcilicet uirtus,quæ quandoq; dat indicationes, ut nullum momentum afferat exempli gratia. Vbi bene conſtat,&

nulla ſit ſuſpicio de caſu eius,nulla ab ea ſumitur indicatio,et utimur medicamẽtis abſq; ulla à uirtute ſumpta indicatione,quandoq; tantum momenti habet uirtus ipſa,ut neglecto morbo, reliquisq́; omnibus ei attendendum ſit,& eſt cum uirtus affecta eſt,quia fruſtra medicus operaretur,quia(ut ſcitis)natura operatrix,medicus uero miniſter eſt tertio Art.med.*ſed cũ uirtus non ſatis conſtat , neq; lapſa eſt totaliter,tunc unus oculus ad uirtutem,alter uero ad morbũ habendus eſt,& ſic habetis, quando debetis reſpicere uirtutem , & quando ab ea ſumere indicationes debemus. reliqua uero annexa dant modum operandi, & licentiam,non autem indicationes,ut regio,conſtitutio,tempus anni,conſuetudo,quia ſi ægritudo dabit indicationes de ſanguine mittendo, tempus tamen anni & tempora,& ſymptoma non permittunt, debemus abſtinere,& ſic dant licentiam,& modum operandi,& iſta ſunt dicta, quantũ ſpectat ad indicationes uniuerſales.* R*eſtat modo, ut ad particularem curationem accedamus,et pollicitus ſum uobis caſum afferre ipſius* Hip*pocratis in tertia tẽpeſtate tertij* Epid.*ubi magis ieiunus fuit,quã oportuit:quia illa pleuritis uidetur digna conſideratione,& curatione,quia ſunt multæ difficultates contingentes circa ipſum:*Abderæ Anaxion, *qui ad* Thracias *partes ægrotabat, in febrẽ acutam incidit dextri lateris aßiduus eum dolor cruciabat, tußim habebat aridam,nec primo expuit,ſitibundus erat, & inſomnis,urinæ boni coloris,multæ, & tenues, ſexta*

die

die delirabat ſotu nihil remittebatur dolor illum excruciabat, quippe febris intẽdebatur, nec ſunt imminuti dolores, ſimulq́; tuſſes infeſtabãt, difficulter etiã ſpirabat: octauo uenam ſecui uolumus ægritudinẽ iſtam curare arte, & methodo, quam docuimus, ſcitis quid dixerim circa cõſiderationem, & circa eſſentiã ipſius. Cũ igitur ad ægrum accedetis, iſta omnia ſunt à uobis cõſideranda: primo cõſiderabitis eſſentiã ægritudinis, cuius naturæ ſit morbus, an in cõplexione, an in cõpoſitione, uel in ſolutione cõtinui, ſecundo cauſas materiales, & efficientes, tertio mores, quorum morum ſit, quarto motum an uelocis motus ſit, an tardi quia circa rationem uictus, & circa remedia ſcietis quomodo debetis regere infirmum: quinto terminum, quẽ ſit ſortitura, quia ſi reſolutura eſt pleuritis erit ad ſuppurationem ſemel mortificationem, quandoque etiam ad mutationẽ in alium morbum, ut poßit tutari: Vltimo *tempora conſideranda ſunt, nam alia remedia in principio ſunt applicanda, alia in augmento, alia in ſtatu, & alia in declinatione:* Cum igitur accedetis ad Anaxionem qui pleuritide laborat: Hippocrates *dedit ſigna, quomodo debeatis ipſum cognoſcere, & dedi modum, & regulas ipſa cognoſcendi: iam poſita ſunt ſigna indicantia eſſentiam morbi, nam iſte habet febrem acutam, dolorem aßiduum lateris dextri, tußim ſiccã, & anhelitus difficultatem, iſta ſunt quatuor ſigna eſſentialia, non ponit autem pulſum, quia cognitio de pulſibus non erat nota tempore* Hippocratis Archigenes

genes autem primus fuit; qui pulſus conſiderauit: Hippocrates autem parum, uel nihil de ipſis dixit: quæ autem ſint ſigna indicantia cauſam materialem; nam cauſa materialis erat materia bilioſa craſſa, quam appellant iſti choleram uitellinam maioris famæ permiſtam cum pituita, quia iſta fit ex permiſtione bilis cum pituita, ut uidetur habere in loco de atra bile: ſigna aũt quæ indicant hoc eſſe eſt delirium, quod indicat materiam bilioſam ad caput tendentem, quia corruptio operationis interioris fit à materia calida, torpor uero à materia frigida: ſecundum ſignum indicans bilem erat ſitis uehemẽs, quæ indicat dominiũ humoris calidi, quia ſitis eſt appetitus frigidi, & humidi ut aliàs diximus uobis: tertium ſignum ſunt uigiliæ, quæ à ſiccitate procedunt, quod autẽ materia eſſet cauſſa etiam permiſta: indicant urinæ multæ boni odoris, & tenues, multitudo enim urinarum arguit plurimam materiam humidam pituitoſam, tenuitas etiam euacuationes humoris bilioſi, & pituitoſi: ſed ubi ſola bilis eſt, crocea eſt, cum igitur urina ſit bona & crudiſſima indicat ægritudinem eſſe tardi motus, ideo non potuit terminari niſi in 34. diebus & ſignificat etiam non fuiſſe ab humore ſyncero bilioſo, ſed permiſto, quia ſyncera bilis acutas ualde facit ægritudines: ideo materia iſta faciens pleuritidem erat bilis permiſta cũ pituita Et ſic habetis ſigna indicantia eſſentiã morbi, & deinde ſigna indicãtia cauſam, ſuper ſunt ſigna indicantia malitiã, uel benignitatẽ huius morbi: quod iſta

eſſet

eſſet maligna erat ſignum, quia in primis diebus erat cruda, & ſexta die delirauit, & fomenta nihil proficiebant, & dolor ipſum excruciabat, & febris augebatur, & tuſsis, & difficultas anhelitus: præterea tuſſis ſicca hoc ſignum indicat malignitatem pleuritidis ut habetis ex primo & ſecundo de criſi, & materia ita in iſto fuit pertinax, ut nihil expuerit, niſi in decima ſeptima, quia tunc pauca incocta cœpit expuere; cum aliæ ſoleant in decima quarta ſolui. quod autem non eſſet pernicioſa ex oppoſito erant ſigna, non aderat ſputum uiride, neque nigrum, ſed ſolum crudum, non autem peruerſæ naturæ, urinæ boni coloris, quæ licet immediate non indicēt bonum, uel malum, mediate tamen, quia indicāt materiam non eſſe malam in uenis, quia in pleuritide non eſt bonum quod ſit febris maligna, licet enim cruditas, & concoctio urinæ nō indicent cruditatem, uel concoctionem inflāmationis, tamen ubi eſt mala indicat in uenis eſſe humores malos, & deprauatos & febrem malam: præterea quæ facit inflāmationem. licet igitur urina bona non indicet bonitatem inflammationis, ſeu malitiam, indicat tamen bonitatem febris, & in uenis non eſſe humores deprauatos: ideo iſta ægrotatio fuit media inter ægritudines bonas, & peſsimas, ideo euaſit licet cum difficultate, et in longo tempore, & cum magno periculo, alia ſunt indicantia ſigna terminum futurum. ſ. quod debeat iſta ægrotatio terminari per ſputum quod indicat in xi. febres mitiores aliquantulum, & ſudor circa caput, &

quæ

quæ à pulmone humidiora, non dicit quod in xi. expuerit aliquid notatu dignum, ſed quod tußis humidior facta eſt, quod indicabat naturam uelle concoquere in decima quarta quia ſcitis undecimam eſſe præſagium decimæ quartæ. V*ltimo ſunt ſigna indicantia quatuor tēpora, primo ſunt quæ indicant principium quouſque appareat ſignum cōcoctionis, ideo quia in xi. apparuit ſignum concoctionis, ſed occultum, in 17. cœpit expuere, & tunc facit manifeſtum ſignum ipſius augmenti, in uigeſimo autem cœpit ſtatus, ſed falſus, quia fuit criſis imperfecta & non uera, fuit autem non uera in 17. quia in xi. & 14. quæ indicant 17. nihil notatu dignū expuebat: præterea ſi 17. iudicaſſet in uigeſimo fore criſim imperfectam indicaſſet, quia nimis tardus erat iſte motus, quia nullum ſignum concoctionis perfectum in xi. & in 14. oſtenderat, ideo indicauit in uigeſima criſim futuram, ſed imperfectā ualde, in 20. ſudauit toto corpore, & febre liberatus eſt, ſed cum decima ſeptima non fuerit adiuta ab. 11. & 14. in 20. non potuit fieri perfecta criſis, licet à febre fuerit liberatus, ſitibundus tñ permanſit, & uires non conſtabāt, ſuperfuit ideo aliquid de materia:* Et *uos ſcitis quæcunque in morbis relinquuntur recidiuas facere ſolent, ideo cū in uigeſima non fuerit tota materia excuſſa in uigeſima ſeptima rurſus febricitauit, & quia curandus erat, & natura minuebat morbum, quia iam cœperat concoquere materiam, & expellere, & quia in concoctione humorum, qui in uenis ſunt, ſolēt augeri febres*

quæ

quæ ægros perturbant, medicos uero peritos lætitiâ afficiunt, uidentes ſigna concoctionis, & quia illa criſis perfecta nõ fuit in uigeſima: ideo non fuit liberatus in uigeſima ſeptima ſicuti fuiſſet, ſi fuiſſet perfecta; ſed tantum ſubleuatus in uigeſima ſeptima cœpit uerus ſtatus, qui durauit uſque ad 34. & in trigeſima quarta ſudauit copioſiſsime, & febris, ſitisq; ceſſarunt, & tunc cœpit declinatio. Et *ſic in iſto habetis totam naturam morbi, per ſua tempora explicatam:* Et *ſic habetis in iſto ſigna indicantia eſſentiam morbi, cauſas, mores, & quatuor tempora ipſius. Curandus eſt modo iſte* Anaxion. Vos *ſcitis ipſum pati pleuritidem ex ſuis ſignis, cui ſi occurritis in principio quod facietis? Audiuiſtis quemadmodum pleuritis eſt inflammatio, & inflammatio eſt fluxio præter naturam de uno membro ad aliud membrum, ideo ſi accedetis in principio cum ſciatis materiam de uno loco ad alium locũ fluere in principio principiante auertetis ipſam, & euacuabitis: ſed dicetis* Hippocrates *non fecit id quod tu facis, prius fomentis uſus eſt, & non ab euacuatione, & auerſione cœpit, quia in octaua uenam ſecuit, iſta erat dies conueniens euacuandi, ſed difficultas eſt modo, an à nobis imitandus ſit* Hippocrates. Nam Galenus *quærit in commento cur diſtulerit miſsionem ſanguinis uſque ad viij. cum eſſet mos apud antiquos ultra quartum non mittere ſanguinem, & dicit quia forte non fuit uocatus in tempore.*

Sed hanc tanquam ſimplicem, & ueluti coniecturã

quandam eſſe cõſtat, & ideo ipſam reijciamus, quia ſi ſero fuiſſet uocatus dixiſſet, ſicut ſolet facere: non miſit autẽ in quinta, quia erat dies maioris afflictionis, quia pleuritides habent acceßiones de tertio in tertium, nec in ſexta quia tunc delirauit, & habuit ſæua accidentia, ideo neceſſarium fuit expectare octauã non potuit autem in ſeptima, quia erat dies maioris afflictionis, quia pleuritides habent acceßiones de tertio in tertium &c. ſed eſt difficultas, quia non uidetur Galenus bonam rationem afferre, quare tardauerit mißionem ſanguinis uſque ad octauã. Alij *uolentes* Hippocratẽ *in quarto de ratione uictus, q̃ alterius eſt, tex. 53. ubi dicit* Author *ille:* Vbi *morbi incõſtãtes fuerint oportet expectare medicamẽtorũ oblationem uſque quãdo morbus conſiſtat. Super his morbis aliqui dicunt, ideo in primis diebus quatuor non miſiſſe ſanguinem quia ægritudo erat cruda, & quia non conſtabat de morbo &* Auicenna *in prima quarti idem uoluit* Vbi *ignoraueris ægritudinem ſubtilia regimen donec morbus innoteſcat, quia igitur illa ſymptomata ſunt communia & pleuritidi, & inflammationi hepatis, ideo tardauit,* Et *ſic credunt ipſum optime excuſare: ſed iſta falſa eſt, quia ipſe* Hippocrates *omnia ſigna pathognomonica ipſius pleuritidis recenſet, præterquã pulſum, & illa omnia indicabant ueram pleuritidem. ſ. febris continua, dolor uehemens, tußis ſicca, & difficultas anhelitus. præterea dicit non miſit ſanguinem in ipſis quatuor diebus, quia morbus erat crudus, à parti dicam*

etiam

etiam in octaua fuiſſe crudam, quia dicit tantùm in xi. inceperunt apparere ſputa humidiora: dicet quia magis cognoſcebat iſtud eſſe pleuritidem in octaua, ſed ſi in octaua nihil acceßit, quod indicaret eſſe pleuritidẽ; quomodo cognouit magis eſſe pleuritidem? ideo iſta eſt uana excuſatio: & ſic remanet difficultas, Et credo quod ſi ita in Anaxione noſtro faceremus quod erraremus maxime: ideo unum dicam, ſed me piget rem tàm difficilem proponere, & contradicere tanto uiro, tamen hoc forte poſſet dici, quòd Hippocrates in pleuritide, & in omnibus alijs inflammationibus intrinſecis dum incipiunt non cognouit auerſionem, ſed tantum puram euacuationem, licet Galenus hoc ei imponat: quod autem non cognouerit auerſionem in principio principiante cum uolumus ſimul auertere, & euacuare, ſi uolumus rectam rationem ſequi, & ipſum Galenum, debemus auertere, cum maxime irrumpit, irrumpit autem maxime in principio, ideo prouidendum eſt, ne fiat apoſtema, & ne materia eat ad locum inflammatum, quia melius eſt prouidere ne fiat; quàm factã poſt modum curare: Vel igitur Hippocrates iſtam auerſionem non aduertit, uel non cognouit; uel non utebatur, & ne gratis uideamus hæc dicere. Videatis Hippocratem in fine primi de ratione uictus in acutis & in principio ſecundi, ubi dolor apparet in latere, uult ſtatim fomenta applicare, & incipit pleuritidem curare cum fomentis, cum uero non ceſſat dolor, & iam facta eſt pleuritis, tunc remoue fomenta, & deue

nias ad lenitionem alui, & ad miſsionem ſanguinis, poſt uero eum dat modum, & regulas mittendi ſanguinem inquit mittas multum uſque ad mutationem ipſius, & ab eodem latere, immo Galenus in commento dicit cum uult Hippocrates, *à loco affecto euacuare ſemper ab eodem latere mittit ſanguinem, & in primo de morbis Galenus dicit* Hipp. *potius dicit mitti ſanguinem in pleuritide, ut euacuetur locus inflammatus, cum igitur in* Anaxione *effluebat ſanguis multus ſicut oportet oſtendit quod eius intentio erat euacuare à loco, & idem in ſecundo de ratione uictus in acutis, mittas ſanguinem uſque ad mutationem ipſius: ſi igitur mos* Hippocratis *fuit in omnibus inflammationibus lateris prius fomentis procedere, ex quibus etiam quod cognoſceret plurimam materiam in loco & in toto, & ex hac ad miſsionem ſanguinis accederet & ſicut declarat Galenus & nos declarauimus. ſed reuera alius erat modus medendi tempore* Hippocratis *& alius tempore* Galeni *quid ergo dicendũ.* Et *uideatis curas* Hippocratis *in libro de morbis, quem ſi uellemus imitari, maxime erraremus: ideo Galenus uolens excuſare* Hippocratem *quia non uidebatur ei conſonum incipere à fomentis, dicit ita feciſſe* Hippocratem *ut tentaret, an multitudo materiæ eſſet in loco: ergo* Hippocrates *nunquam cognouiſſet pleuritidem, ſi ratione tentandi proceſsiſſet. Galenus tamen ut excuſaret* Hippocratem *& ut traheret ad modum ſuum medendi, ſicut etiam fecit de peplo &* Veratro, *quod*

exhibebat

exhibebat Hippocrates in pleuritide eodem modo dixit,ſic uos conſiderabitis melius: ſatis ſit nobis dediſſe anſam meliora excogitandi. Veniamus modo ad particularem illam euacuationem,quomodo recte curetur ſecundum illam noſtram methodum, quæ eſt Galeni. Occurritis igitur Anaxioni habenti ea omnia ſymptomata, quæ Vos audiuiſtis, quòd etiam eſſet pleuritis, ſcitis iam ex ſuis ſignis,quod eſſet maligna non tamen exitialis. Vidiſtis etiam cauſas, motum, terminum cognoſcendi & totam materiam explicatam habuiſtis. Quid igitur ei in primo die facietis? Ex indicationibus uniuerſalibus ſcitis eſſe inflammationem, & per conſequens fluxionem,id eſt expulſionem præter naturam de uno membro ad aliud, cum igitur ſit fluxio, retrahendus eſt iſte fluxus, & facienda eſt auerſio. Auerſio autem in pleuritide fit per miſsionem ſanguinis, ſicut etiam in omnibus alijs inflammationibus intrinſecis,quia iam ſcitis ex libro de inæquali intemperie,et in de tumoribus,quomodo fiat inflammatio,cum humor una cum ſanguine à maioribus uenis ad minores ſemper defluit ideo commodiſsima eſt auerſio per phlebotomiam,quæ ſeruet ductum uenarũ, & fibrarum,& per commodiſsimas uenas,commodiſsimæ autem ſunt,quæ ſunt in eodem latere,mittẽdus ergo erit ſanguis ab eodem latere, & quia dolor erit in latere dextro,mittemus ſanguinem à Baſilica dextri lateris, quod autem iſta ſit auerſio communis deriuationi, & ſit mixta ex his omnibus, ex his poteſt probari: ſed

antequam hoc faciatis in prima uiſitatione lenietis aluum,antequam ipſum cibetis,quia uictus in iſta ægritudine,antequam euacuetur facit ad difficultatẽ anhelitus,et ſuffocationem;lenita aluo,accedetis ad miſsionem ſanguinis ſicut diximus,& hoc facimus, ut bene Galenus in quarto de tuenda ſanitate,ne humores exiſtentes crudi in primis uenis,& in inteſtinis trahantur per uenas propter miſsionem ſanguinis, et ſic augeant inflãmationem,& febrem, et ſi tẽpus urget loco clyſteris dabitis florem caſsiæ, flos.n.caſsiæ eſt clyſter totius uentris,& peruenit etiam uſque ad uenas meſeraicas.Clyſter autem non niſi ab inteſtinis,uel parum ſupra ratione uacui, & ratione calditatis. At caſsia educit omne genus humorum, qui in uijs communibus cõtinentur. Ideo ſi poteſtis caſsiam exhibere melius eſt, quam quodcunque aliud: immo ſunt quidam medici,qui ſimul eodem tempore exhibent florem caſsiæ,& iubent mitti ſanguinem. Et iſte eſt Curtius hac ratione ductus, quia in euacuatione ſanguinis poterũt humores ad intra uenas reduci, & tunc per caſsiam expurgantur: ſed tutius eſt prius caſsiam exhibere, quam mittere ſanguinem ſimul & ſemel euacuare materiam, quæ citius per uenas meſeraicas attrahitur, quam per phlebotomiam, & ſequetur incommodum, antequam ei occurratis,quia poſtquam attracti erunt omnes humores per uenas, tunc caſsia à uenis trahet. Sed ſi tempus urget iubeatis clyſterem fieri, & trahetis ab inteſtinis,& etiam à ſuperioribus partibus aliqualiter

qualiter. His peractis antequam rectam rationem uictus inſtituatis, & ægrum cibetis oportet tardare per unum diem, & non exhibeatis aliquid quod ſit uerum nutrimentum, niſi uirtus deficiat, priuſquam aluum cum lenitiuo ſubduxeritis, & ſanguinem miſeritis, quia ſi aliter faceretis cauſabitis anhelitus difficultatem, ideo in prima die contenti eritis aqua mellis, uel aqua zuccari, uel oxymelite, et poſtea dabitis cremorem ptiſanæ in primis diebus, et quia ægritudo eſt ualde cruda, ideo uidebitis non poſſe conſequi ante ſeptimã: accedetis ad ptiſanã colatam, uel loco ptiſanæ panatellam ſimplicem, & Moderni accipiunt panem ſimplicem, & abluunt, & ex eo faciunt panatellam, & bona eſt, & commoda, quia minus nutrit, & refrigerat, & non eſt ita uiſcoſa, ſicut alia, & habet quaſi uirtutem ptiſanæ, & ſi potu eget, quia cauendum eſt ne augeatur ſitis, quia in hoc caſu nihil deterius, quia ſputum exiccatur, et magis glutinoſum redditur, & uirtus deficiet in expellendo, ideo oportet thoracem humectare, & opus eſt ut bibat ſuis temporibus, ideo accipietis aquam hordei, in qua eſt uis abſtergendi humectandi, leniendi, & extinguendi ſitim, & magis penetrat, quod ſi cum hordeo imponatis aliquid zuccari tunc maiorem uim mundificandi habebit, quia zuccarum eſt calidum ſolum in primo, & etiam remiſſe, ſicut dixit Auic. Galenus autem non cognouit zuccarum, quare dixit parum differre à melle. Sed tota ſubſtantia differt ab ipſo, alias oſtendimus, & quo=

ſtentibus, & tunc in iſtis caſibus debetis exhibere ſyru pum qui habeat rationem alimenti, & medicamenti, quia aliter errabitis, ut iuuetur concoctio, cum hic ſit ſumma cruditas. & non debetis quærere concoctionē, & præparationem, ſed tantum corroborare naturã, ut bene concoquat, quia natura prius ſæparat bonum humorem à malo, & crudum ſubtiliat, & diſponit ad excrementum, ut igitur calor naturalis, & concoctio iuuetur adhibebitis ſyrupũ, qui dilatet pectus, & pro uocet tuſsim, quia cum iſte humor concoctus eſt debet expelli per tuſsim, quia tuſsis eſt proprium inſtru-mentum, per quod iſta materia debet expelli, ideo non diſcedetis in hoc caſu ubi materia eſt ad modum cru-da à ſyrupo Violaceo compoſito ex mucilaginibus: ſi ſputum fuerit uiride & malignum: ſed in caſu noſtro accipietis ſyrupum de Liquiritia, quæ calida, eſt & humida, in primo, quæ maximopere iuuat in conco-quenda materia craſſa uiſcoſa, & iſtum ſyrupum di-luetis, & hoc unico ſyrupo tantum eritis contenti: quia hic unica tantum eſt ægritudo, & accipietis etiam de-coctum ex Liquiritia, & farfare, quæ refrigerant, & humectant, habentq́; proprietatem excitandi tuſsim, & concoquendi, & ideo appellatur tuſsilago: & eo-dem tempore præparabitis ad lambendum huiuſmodi confectionem: Recip. amigd. dul. unc. ij. Zuccari, unc. ij. & faciatis confectionem, quam teneat & parum, & ſæpe, quia aliter nutriretis, quando non eſſet opus, & facceretis cruditatem, & flatus, & ſymptomata mala,

quia

quia per anhelitum traheret ad pulmonem, & faceret incommoda multa, ideo de iſtis eclegmatibus parum, & ſæpe debetis eis offerre: iſtis peractis uſque ad ſigna concoctionis, uſque ad xi. quia tunc cœperunt ſigna concoctionis, licet obſcura, & tunc accipietis ſubduplum ſyrupi de Hyſſopo, *& ſyrupi de* Liquiritia, *unc.i. ſyrupi de* Hyſſopo, *unc.s. & aquam mulſam uel mellis unc.iiij.*Et *dabitis mane, & perſeuerabitis quo uſque appareant ſigna manifeſte concoctionis, & tunc tantundem ſyrupi de hyſſopo, quantum de* Liquiritia, Et *apparentibus ſignis concoctionis accipietis aliud electuarium ex iride, &* Marrhubio, *& ad tenuationem humorum procedetis:* Hic *eſſent multa dicenda, quæ nunc omittemus.* Poſtea *expectabitis ſtatum & licet in uigeſimo die à febre fuerit liberatus, remanſit tamen tuſsis cum ſiti, & imbecillitas ad omnes motus, & ultimo diximus, quæ relinquuntur in morbis recidiuam facere conſueuerunt:* Vtrum *modo ubi facta eſt criſis imperfecta, & fuit liberatus à febre liceat nunc euacuare, necne? aliàs docebo:* Credo *tamen quod non eſſet bonum, & quod melius eſſet declinare in optimam uictus rationem.*Cum *autem in uigeſima ſeptima acceſſerit febris, & in trigeſima quarta facta fuerit perfecta criſis cum optimis ſignis, tunc in uigeſima ſeptima uſque ad trigeſimã quartã, debetis procedere cum ſyrupis, & cum ptiſana ſola, & expectare uerum ſtatum, & perfectam criſim, & non impedire aliquomodo motum naturæ.*

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE